

M. BRIKCIHO Z LICKA

PRÁVA MĚSTSKÁ.

DLE TEXTU Z R. 1536

UPRAVILI

JOSEF A HERMENEGILD JIREČEK.

V PRAZE.

NÁKLADEM „PŘÁVNICKÉ JEDNOTY.“

1880.

SLOVÚTNĚMU PÁNU, PANU

M. RYT. HAVELKOVI,

RYTÍŘI ŘÁDU ŽELEZNÉ KORUNY TŘETÍ TŘÍDY, ČLENU STÁTNÍHO DVORU
SOUDNÍHO, RADNÍMU C. K. VRCHNÍHO SOUDU ZEMSKÉHO V KRÁLOVSTVÍ
ČESKÉM, ČLENU C. K. ZEMSKÉ KOMISSE PRO VYVAZENÍ A UPRAVENÍ BŘEMEN
POZEMKOVÝCH, ČLENU C. K. ZKUŠEBNÍ KOMISSE PRO THEORETICKÉ STÁTNÍ
ZKOUŠKY ODBORU SOUDNICKÉHO, ČESTNÉMU MĚŠTANU KRÁLOVSKÝCH MĚST
RAKOVNÍKA A PÍSKU, ČESTNÉMU OBČANU MNOHA JINÝCH OBCÍ V KRÁLOVSTVÍ
ČESKÉM, ČESTNÉMU ČLENU SPOLKU ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHŘD“ V PRAZE.

VELEZASLOUŽILÉMU STAROSTOVI SVÉMU

U VDĚČNOSTI A ÚCTĚ

PRÁVNICKÁ JEDNOTA V PRAZE.

Životopis Mr. Brikeího z Licka.

Brikeí Kouřimský, Briccius Gurimensis, narodil se asi l. 1488 v starožitném Kouřimě z rodičův dobrých i počestných. O rodině jeho sic jinak nic posud není povědomo, než že měl bratra jménem Prokopa. Po přípravném vyučení přišel tuším l. 1506 na filosofickou fakultu university pražské, kdež, po odbytí obyčejného dvouročního studia, za děkana Mr. Václava Bílého (Candida či Albina) Pražského v září 1508 připuštěn byl ke zkoušce bakalářské. Ve zkušební komissí pod předsednictvím děkanovým zasedali mistři Matěj a Pavel Pelhřimovský, Michal Strážský a Václav Žatecký. Kandidátův bylo 21; Brikeímu v jich řadě, která dle osvědčených vědomostí bývala ustanovována, po Václavu Uhersko-Brodském a Janu Kulatě Přeštickém přiřčeno bylo místo třetí. ¹⁾ Brikeí, stav se bakalářem, podle tehdejšího obyčeje nepochybně učiteloval, až se l. 1513 mohl přihlásiti ke zkoušce mistrské. Rektorem tou dobou byl staříčský Mr. Václav Koranda a jemu k vykonávání prací rektorských co místorektor přidělen Mr. Václav Litomyšlský. Bakalářův se ke zkoušce mistrské přihlásilo pět i byli od místorektora a mistrův Václava Žateckého i Petra Píseckého koncem února zkoušeni a podlé výsledku zkoušky tímto pořádem seřaděni: Jan Kulata Přeštický, Brikeí Kouřimský, Tomáš Vlašimský, Václav Rauš Pražský a Václav Danělovic, též Pražský. Dne 11. dubna jim místorektor udělil »*licentiam in artibus incipiendi*« a po sedmi dnech je ozdobil insigniemi mistrskými. ²⁾ I skutečně začal Brikeí čísti

¹⁾ Monumenta universitatis Pragensis, Lib. decan. II. str. 220.

²⁾ Tamtéž str. 245.

na fakultě. Při obnově úřadů fakultních dne 9. října 1515 byl děkanovi Mr. Janu Kulatě přidán sám čtvrtý co pomocník; zejména svěřeno mu vedení pokladny fakultní.³⁾

Téhož roku měl Brikcí mrzutý spor s kolegou svým v pokladnictví, Mr. Václavem Danělovic, o čemž v zápisech rektorských Mr. Václav Litomyšlský toto zaznamenal: »Rozepře, jež sem měl a odbyl, nechťje pergamentu špinití, nevypsal sem tuto mimo jednu, která mezi Mr. Brikcím a Mr. Václavem poněkud útrzná vzešla, ale působením rektora a mistrův bez hřmotu soudního byla přetržena a narovnána tímto způsobem. Mr. Václav se před námi v té příčině takto osvědčil mateřským jazykem: „Nenaříkám ho a nepravím naň nic zlého.“ My pak dodali sme, že Mr. Brikcího podlé listu jeho zachovacího máme a držíme za dobrého a počestného mistra, rodičů dobrých a počestných z lože zákonného, tak že, kdyby jej kdo z toho naříkati chtěl, pravíme, že mu křivdu činí.«⁴⁾

Událost tato nějak souvisela s brzkým Brikcího odstupem od úřadu professorského, anebo spíše se žárlivostí Václava Danělovic, ježto snad povzbuzena byla šťastnými námluvami sokovými o bohatou nevěstu mezi dcerami pražskými.

Že se Mr. Brikcí tou dobou bohatě oženil, o tom téměř pochyby není, ačkoli bližších zpráv posud před rukama není. Jinak zajisté nelze sobě vysvětliti tak rychlé jeho vyniknutí v obci pražské.

První zprávu o povolání Mr. Brikcího do rady spojených tou dobou měst pražských, Starého i Nového, máme z r. 1518. Tehdá mezi osmnácti radními pány, v jichž čele stáli Mr. Jan Pašek a Jan Hlavsa z Liboslavě, Mr. Brikcí položen na místo předposlední.⁵⁾ Při obnově rady l. 1519 nalézáme jej na desátém místě.⁶⁾

Na sněmě, jenž položen byl ke dni 6. ledna 1520, Mr. Brikcí zasedal za Prahu ve stavu městském a společně s Jindřichem Berkou z Dubé a na Kumburce i s Janem Bilským

³⁾ Tamtéž str. 257.

⁴⁾ Tamtéž, Stat. univ. str. 84.

⁵⁾ Staří letopisové str. 421.

⁶⁾ Tamtéž str. 435.

z Kaňišova a na Lomnici volen byl za ředitele financí českých.⁷⁾ V hodnosti této setrval i následující léta. List zajisté k věřitelům královským dne 11. listopadu 1521 vydaný nese i jeho podpis.⁸⁾

L. 1521 Mr. Brikcího spatřujeme ve službě válečné. Proti hrozícímu vpádu sultána Solimana I. král Ludvík vyzval i brannou moc českou. Po delším otálení měla se ke dni 5. října strhnouti u Žďáru na pomezí českomoravském. Zástup Pražanův vypraven tam pod vedením Mr. Brikcího z pánův a Jakuba Strnada z obce. Ale vojsko to do Uher nedojelo; došla zajisté z Uher zpráva, že Soliman »vyjel jim z země a že již nemají nepřátel.« Na to se Čechové vrátili; Pražané zejména v pondělí po Vsech Svatých (4. list.) byli zase doma.⁹⁾

Konec března 1522 král Ludvík s královnou přijel do Prahy a pobyl tam až do polou března roku následujícího. Několik dní před odjezdem svým sadil radu v Praze, kdež poprvé vypuštěn Pašek a za primatora položen Hlavsa. Brikcí uveden tehda na desátém místě.¹⁰⁾

Na sněmě r. 1523 ustanovena komissí z osob zvolených od krále i všech tří stavův, kterým k napravování práv městských ode všeho království plná moc dána; což oni koli při právech zřídí a způsobí, že to v cele a nepohnutelně držáno bude. Bylo jich 14 z pánův, 12 z vládyk, 8 z Pražan a 6 z měst. Mezi zástupci pražskými, vedle Jana Paška a Jana Hlavsy, shledáváme i Mr. Brikcího. Všickni měli se sjeti na hrad pražský konečně na den Svátostí.¹¹⁾

Dne 14. března 1524 znovu vykonána obnova rady, tentokráte bez přítomnosti královské. Tu opět na přední místo uveden jest Pašek, naproti tomu pak Hlavsa úplně pominut. Mr. Brikcího čteme na místě šestém.¹²⁾

⁷⁾ Dějiny Palackého V. 2, str. 364.

⁸⁾ Přepis listu toho, dle zprávy pana Dr. Rezka, chová se v archivu třeboňském.

⁹⁾ Dějiny Palackého V. 2, str. 390 sld. Staří letop. str. 450.

¹⁰⁾ Staří letop. str. 455.

¹¹⁾ V kvaternu památném I. MDXXIII. v sobotu po přenes. sv. Václava (podle zprávy pana A. Rybičky).

¹²⁾ Bartošova kronika str. 32.

Ze dvou těchto obměn v radě spojených měst pražských viděti, že za těch dob vřel již zápas mezi Paškem a Hlavsou, ač teprve v letě r. 1524 vyrazil s vášnivou krutostí. Mr. Brikeč počítal se ke straně Hlavsově, a jako všickni Hlavsovcí klonil se k zánovnému tehdá učení Lutherovu, kdežto Pašek usiloval o udržení posavadního způsobu podobojích a spolu s Mr. Havlem Caherou, s řečníkem Zikou Vaníčkovic a s jinými sstoupenci usilovnou reakcí strojíval proti směru luterskému.

Pašek počátkem srpna 1524, stranu svou potají zbrojně spraviv, věc vedl tak, že protivníky vehnal do nastražených lečí. Mr. Brikeč v srpnu zastával úřad purkmistrský. Tu ho dne 8. došly zprávy o nějakém rocení na Malé Straně. Bera to za pravdu, večerem svolal radu, aby tato proti hrozícímu nebezpečí učinila opatření. Ani Zika ani Pašek do schůze najíti se nedali; sami pak účastníci její, dověděvše se ze zpráv rychtářův městských, že všecken ten poplach byl planý, pokojně a ničeho netušíce domů se rozešli. Ale Pašek a Zika byli po městě roztrousili, že poplach večerní nebyl než záminkou, aby Hlavsovcí spiknutí a zrádu proti Paškovi a jeho přívržencům zosnovati mohli. Lid, pověstmi těmi rozčilen, začal se u radnice staroměstské bouřlivě shromažďovati. V čele nejprudších vrazil Zika do radní světnice, i jal se jménem krále a obce Hlavsu, kancléře Buriana Sobka z Kornic, Mr. Brikeče a jiné obviňovati. Těm, kdo z nich byli přítomni, ani promluvíti nedada, s úřadův je ssadil a do vězení na různou odvésti rozkázal.¹³⁾ Následkem násilnického skutku toho Mr. Brikeč se svými přátely zůstal bez obrany ve vazbě a teprve v listopadu, když se správce království českého, Karel z Münsterberka, vrátil z Budína, domohli se toho vězňové, aby byli slyšáni. Pašek se svou stranou sepsal 23 artikulův, které kníže odeslal králi do Budína. Mimo to sbírali na protivníky své rozdílná svědectví. Zejména proti Brikečimu vedena tato obvinění, totiž: svědomí kněze Vojtěcha, faráře týnského, že by Brikeč »v osadě sv. Štěpána Většího přikazoval kněžím, aby přílišně nechválili těla Kristova, ani také tupili;« svědomí kněze Jeronyma od sv. Haštala, »že jest Brikečimu dal formáty své schovati, a když mu je navracoval, řekl jest, že veliké bláznovství

¹³⁾ Tamtéž str. 56—65.

jest, že chodí kněžstvo pro kněžství do Vlach; že bez těch listův i toho chození mohli by býti také dobře kněžimi.« Mimo to prý jest »seznání před rukama, co jest a jak mluvil Briekí proti svátosti velebné.«

Slyšení stran trvalo po delší čas. Kníže ponejprvé dne 21. listopadu přijel na radnici, kde se Pražané, Horníci a jiní poslové z měst byli sebrali. Tu Pašek žaloby své bez přítomnosti vězňův přednesl. Dne 28. list. povolání zase vězňové do radní světnice, aby na zprávu protivníkův svých, též kromě jich přítomnosti, odpověď dali. Vězňové žádali za propuštění z vazby. »Račte na nás pohleděti,« pravili ku knížeti, »jak ztrápení sme, že pro mdlobu sotva stojíme.« Na to doložili, že budou-li puštěni, v Praze chtí zůstatí, dokud by koliv nevinu své neprokázali. Kníže dosti slabošsky jim odvětil, že toho učiniti nemůže: »než chtí-li prositi pánův Pražanův za to, aby puštění byli z vězení, že to mohau učiniti,« on že hotov jest za ně se přimluvití. Vězňové s důstojnou mužností odpověděli, *»že jim to učiniti, strany odporne prositi, možné není,«* a k tomu že ne Pražanův, ale královští vězňové že jsou.

Po těchto řečech dána jest jim v radnici obecná světnice, aby tu spolu rozmluvili, a co jim potřebí, aby sepsali, a do zejtrí aby s tím hotovi byli. Na zejtrí (29. list.) odpovídali na artikule, od Pražanův na ně vedené, napřed ze spolka, potom jednotliví o sobě. Ku konci každá strana při svou knížeti sepsanou podali, načež vězňové zase šli do vězení. Paškovci klonili se k tomu, že vězně, kromě Buriana Sobka, Jana Žáby a Bartoše Kaše, z vazby chtí do jich domů propustiti pod tou výminkou, aby přes prah ven nechodili a s dotčenými vyňatými vězni aby nemluvili. Ale oni nechtěli toho učiniti, poněvadž ne jejich, ale královští vězňové jsou, aby tím z vězení královského sami se nevyvedli a v jich moc se nedali.

Kníže, přijav od obou stran spisy, bez meškání poslal je králi, kterýž listem dne 18. prosince daným rozkázal, aby vězňové statky a zboží své, kteréž v Praze a okolo města mají, rozprodali a jinam se vystěhovali. List ten dne 11. února 1525 vězňům u přítomnosti knížete na radnici čten byl, načež vy-

puštění sou z vazby, ve které půl léta a 3 dni byli proseděli; k vyřízení svých věcí dopráno jim tři neděl. ¹⁴⁾

Mr. Briekví s Hlavsou, opustivše Prahy, usadili se v Kutné Hoře i počali se odtamtud dovolávat práva; ale Paškův v Uhrách spojenec, arcibiskup Szalkán, pilně bděl nad tím, aby ani jeden z prosebných listů jejich králi nepřišel do rukou. Posléze, nevěda si jiné rady, sám se Hlavsa v červnu odebral do Budína a pokradmo si zjednal slyšení u krále, kterýž nemálo byl překvapen, vida, kterak mužové jemu věrní takovým hanebným způsobem byli sou týráni. I vydán hned rozkaz, aby mezi stranama způsobeno bylo narovnání; ale rozkaz ten minul se s účinkem. Teprv po druhé cestě Hlavsově v srpnu podařilo se spojenému úsilí královny Marie a pána Adama z Hradce, že stavům ke dni 8. listopadu položena byla schůze do Kolína. Ve schůzi té Hlavsa výmluvností svou toho dovedl, že se všechna král. města prohlásila proti Pražanům. Ale ani tím se Pašek ustrašiti nedal. Již před tím byl manželkám vypovězených měšťanův nařídil, aby statky své v Praze vyprodaly, nyní pak je ke dni 11. prosince obeslal na radnici i poručil, aby se konečně ve čtyřech nedělích za svými muži ven vybraly. V té tísní vydal se Hlavsa s Briekví zase do Budína, i tolik vymohli na králi, že král listem dne 11. ledna 1526 daným přísně vzkázal Pražanům, aby manželek vyobcovancův nechali s pokojem. Docílivše toho, nekvapili odsud, nýbrž zůstali u dvora, aby o stavu věci mohli dáti důkladné poučení. Teprv dne 12. března zase byli v Hoře. ¹⁵⁾ Stihání zřejmě od té doby ovšem přestalo, ale do Prahy vždy se navrátiti nemohli.

Briekvího za pobytu v Kutné Hoře potkala nemilá domácí nehoda, totiž že Petr Skrovad z Vrbice l. 1528 »uloudil mu ženu a mnoho mu pobral.« ¹⁶⁾

Konečně ubohým vypovězencům udeřila hodina svobody. Ferdinand I. učinil konec moci Paškově a v Praze zavedl zase

¹⁴⁾ Tamtéž str. 90—120.

¹⁵⁾ Tamtéž str. 201—215.

¹⁶⁾ Dačického Paměti vydání Rezkova I. str. 125. Skrovad byl jakýmsi Don Juanem v Hoře. Již l. 1519 »uloudil« Apolenu, sestru Mikuláše z Prachůan, a dal se s ní, proti vůli bratří jejich, v Čáslavi oddati. (Tamtéž I. str. 122.)

vládu zákona na místo posavadní strannické zvůle. Opatrný panovník nicméně pokoušel se napřed o narovnání mezi stranama, a teprv, když se přátelské smlouvání rozbilo o tvrdošijnost Paškovu, přikročil k rozhodnému činu. Jednota Starého i Nového Města, která, jakož byla dílem Paškovým, tak se též osvědčila hlavní jeho podporou, byla zrušena a v obou městech zvláštní samostatné rady od krále samého sou dosazeny (9. září 1528). Hned potom nastalo smírné jednání, které se skončilo přijetím vypovězených zase do obce. Přistěhovali se tam teprv počátkem r. 1530.¹⁷⁾

Mezi tím byl Mr. Brikeí vešel v bližší styky s místokancléřem českým a zvláštním důvěrníkem Ferdinanda I., Jiřím Žabkou z Limburka a na Kounicích. Žabka přivedl jej ve známost králi, jenž spůsobilost Brikeího ke službě veřejné dovedl nejen oceniti, ale i upotřebiti. A Brikeí vděčně oddán zůstal králi, »z čížto přízně a milosti byl to, což a čím učiněn jest.«

První důkaz přízně a milosti této bylo udělení erbu a přídomku, »z *Ličska*«, patrně vybraného upomínkou na starodávni název rodiště Brikeího, Kouřimska.¹⁸⁾

Udělení to zároveň se dostalo Brikeího bratru Prokopovi, pak Jindřichovi Charvátovi, potom v Kutné Hoře usedlému a Petrovi Čapkovi. Erb jim propůjčený takto se popisuje v listu erbovním, daném na hradě pražském ve čtvrtek po sv. Františku l. 1529: »Štít modrý, v němžto jest slunce zlaté (dvě rybky ústama polykající) s paprškly, z něhož vyniká střelec, znamení planetní, v kaftánku brunnátném; nad tím štítem helm, na kterémžto přikryvadlo brunátnou a modrou barvou potažené dolů visí.«¹⁹⁾

¹⁷⁾ V. V. Tomka Život Mr. Jana Paška v Č. Č. M. 1844.

¹⁸⁾ Přídomek ten nalazáme takto psaný: »z *Liczka*« v listě erbovním, v tituláři 1534, na erbu 1536, v Naučení mudrcův 1540, a při Miličově knize 1542, »z *Licska*« v předmluvě Práv městských 1536. »z *Liczka*« v předmluvě na kroniku Hájkovu 1541. Jen Václav Hájek z Libočan v úvodu na tuto kroniku klade »z *Zlicka*«.

¹⁹⁾ Přepis listu erbovního čte se v archivní knize českého guberniu, 3. svazku, l. 286 (podle sdělení pana A. Rybičky). *Licko* co název dvoru u Kolína připomíná se za XIV. a XV. věku. L. 1436 v držení jeho byl kněz Bedřich ze Strážnice. Širší o Licku zpráva od J. Vávry podána v Památkách archaeol. a místopisných dílu X. str. 363.

Sestavení toto má do sebe něco fantastického. Základní motivy, slunce, střelec i ryby, vzaty jsou z planetářství. Illubšího smyslu snad by se mohl někdo dobrati, kdo vládne důkladnější znalostí astrologie středověké.

Po návratu do Prahy se Mr. Briekí stal *sekretářem úřadu hejtmanského*. Když už v tomto úřadě byl postaven, vzkázal mu ochránce jeho, místokanclér Žabka, z Vídně po Šebestiánovi ze Svobodné Hory, aby »titule osob panského a rytířského stavu království českého z přiznavačích listuov k berni, kteříž tehdy podle sněmovního zůstání k urozenému pánu, pánu Jindřichovi Berkovi z Dubé a na Dřevenicích, a k uroz. a statečnému rytíři, panu Wolfartovi Plaňknarovi z Kynšperka, podkomořímu království českého, krále JM^{sti} a téhož království hajtmannom, posílání a do kancelari hajtmanské podávání byli, vyhledal a spolu shledané a sepsané k němu do kancelari české poslal.« Mr. Briekí, jsa panu Žabkovi »vždycky volný a hotový pro tu přízeň, kteráž od JM^{sti} k sobě znal a zná,« s ochotou se ovšem v úkol ten uvázal. A maje příčinu sobě tak danau, netoliko shledal titule stavuov království českého, ale, »aby prý dostatečnější věc býti a jiným jse hoditi mohla, již podle toho i jiných, kterýchž se buď v kancelari pražské neb kdekoli doptati a vyhledati mohl, tituluov duchovních a světských z margkrabství morávského (tak) a z knížectví slezského i jiných, kardinálů, arcibiskupů . . . vyhledal a imprimovati vuobec dal.«

Tak povstal první spis, jenž prací i péčí Mr. Briekího na světlo tiskem P. Severina na St. M. pražském l. 1534 vydán byl. Jest to nejstarší schematicus český. Nadpis jeho zní: *Tytulowce stawů Duchownijho a Swietskecho, Totiž Papeže, Cziysarce. Králuow, Knijžat, Irabat, Kardináluow, Kurfirsstuow, Arcybiskupnuow, Biskupnuow, Opatů, Probosstů, Administratorů ec. Panuow, Rytijrzuow, Wladyk, Miest některých, kdo gse gale a odkud pijssij w Králowstwij Czeskem, Markhrabstwij Morawskem, w knijžetstwij Slezskem, a czož gse gich shledati odgimul z giných przisiediczych zemij na tento czas mohlo, Tuto porzúd po Abecedie nagdeš. Ku konci: Wytisstienny gsú Tytulowce w Starým Miestě Pražském wstředu před swatým Jiřijm Létha Páně Tisy-czijho Pietistého XXXIIII°. Pawel Severyn.*

Knihu tu Mr. Bričí připsal ve středu po přenesení sv. Václava, dědice českého, (5. února 1533) daným věnoval místokanceléři Žabkovi. Mimo věnovací přípis připojil předmluvu, ve které se šíří o rozličnosti stavův vůbec a v Čechách zvláště. Tu potkáváme se s zajímavou zmínkou na spis o hře šachové, jenžto teď nedávno v matičních »Památkách staré literatury české« od Ferd. Menčíka vydán byl. Praví zajisté Bričí: »A co kterému stavu náleží a jaká jest povinnost toho, kdož lidi spravuje, také by bylo mnoho psáti; však kdož by chtěl nětco toho v češtině (czessčině) nalezti, čti sobě ty staré knížky *Vayklad na šachy*.«

Po r. 1534 Mr. Bričí povýšen byl za *saudu komorního království českého písaře*. V úřadě tomto jsa, přistoupil k dokonání díla většího, od dálnější již doby připravovaného. »Za onoho nevinného neštěstí svého prý nemaje co činiti« a jda po stopách na sněmě l. 1523 nastoupených, jal se v Kutné Hoře Práva Městská upravovati. Učinil to na základě staršího překladu, jehož několik exemplářův měl před sebou. Jeden takový přepis, rukou spolutrpitele jeho Bartoše Písaře psaný, podnes v archivu kr. věnného města Chrudimě se chová. Nad to ovšem užil latinského originálu, jakož o tom dáleji širší zpráva podána bude. Nápomocni mu v tom byli kutnohorští písaři radní, *Mr. Pavel Vodolenský* a *Jan Šatný*. Oba studovali v Praze. Pavel z Odoleny Vody, Vodolinus, Odolinovodenus, bakalářem stal se 1518, mistrem 1524. Jan Šatný, rodic z Králové Hradce, l. 1522 dosáhl stupně bakalářského.²⁰⁾ Oba dali se ve službu městskou v Kutné Hoře. Jan Šatný l. 1533 za manželku pojal pannu Mandalenu, dceru Zachovu, i stal se předkem proslulé potom rodiny Šatných z Olivetu. Oba, i Vodolenský i Šatný, jedním rokem, l. 1556, smrti sešli.²¹⁾

Mr. Bričí i po návratu svém do Prahy na upravování textu, »pokud čas mu mimo zvláštní péče a úřední práce slaužiti mohl«, pracovati neustal.

Vytištění odevzdáno výtečnému za oněch let kněhtiskaři *Alexandrovi Aujezdskému* či *Plzenskému* v Litomyšli.²²⁾ Alexander nemalou na to vynaložil péči. Písmo je zřetelné, sazba správná,

²⁰⁾ Mon. univ. Prag., Lib. decan. II.

²¹⁾ Dačického Paměti I. 92. 97. 142.

²²⁾ Širší zprávu o Alexandru viz v Rukověti k dějinám lit. české.

tiskových chyb po skrovnu. Co zvláštnost připomenouti sluší provedení dvojího *l*, ve kteréžto příčině Briekého Práva Městská počísti sluší za první velkou knihu českou, kde pravopisné toto pravidlo, mimo některé nahodilé odchylky, došlo důsledného šetření.

Tituly, v knize se nalézající, jakož i počátky textu obloženy sou rámcovými ozdobami, které však z různých, namnoze vespolek nesouhlasných kusů sestávají.

Ozdoba, jež obstupuje příspisy k radě staroměstské i ku králi, jakož i počátek kapitoly první, složena je ze dvou postranic s akantovitými rozvilinami, pak ze svrchní příčky, kde mezi bodláčím jsou tři ptáci zobající, a z příčky dolní, kde v prostředku vyobrazeny hrábě. Nad svrchní příčkou je obdélník, kde dva andělé drží rozvinutý list, na němž jednou napsáno *Předmlu*, podruhé *Kapitol I*.

Po předmluvě položen erb Briekého, jehožto snímek ku konci díla tohoto jest připojen. Erb vložen mezi dvěma postranicema, kde na každé nad rávovím stojí muž, v dlouhou zahnutou troubu dující. Příční okrasy nahoře i dole utvořeny jsou z květů, které svrchu jdou z kbelika, dole ze dvojúchého žbáku.

Titul „*Knihy městských práv*“ (zde str. 27) položen mezi postranicema, kde na jedné straně stromovitě ve květech nad sebou položeny jsou obrazy Jesse, Davida a Šalomúna, na druhé straně obrazy Krista, sv. Petra a Ondřeje, Svrchu je ozdoba z hroznův, dole z bodláčí.

Počátečná ozdobná písmena nalézají se na těchto místech, totiž: v předním Registru **P** (muž a žena, spolu rozmlouvající, mezi jichž hlavama hvězda), při předmluvě císařské **C** (kněz a laik spolu hovořící), v oddílu o tom, „co jest spravedlnost“ **S**, při art. I. Práv konšelských **N** (císař sedě na trůně, jednou rukou žehnuje, druhou jablko s křížem drže), při art. I. kap. 1. velké ozdobné **S**, a podobně při prvních artikulech všech kapitol menší takové iniciálky různého tvaru i původu.

Kmeny přátelství krevního a příbuzného představeny jsou v podobě stromů větevnatých. V kořenech kmene prvního vyobrazen jest lev, v kořenech kmene druhého a třetího jsou příznaky tiskařské, bíle na černých štítcích, které se opakují též po předmluvě císařské, leč tuto s dodáním písmen. Obraz rozrodu duchovního složen jest ze dvou křížem na sobě ležících stromův.

Na jednom štítku jest v levo kříž, na jehožto stvolu leží písmeno **S** a od písmena toho jako větev obloukem dolů přelmut jest kříž druhý. Po boku a vnitř obou stvolův čtou se písmena **A Z P**, jež tuším znamenají *Alexandra z Plzně*. — Na druhém štítku vidí se takováto figura:

I tu se kryje jméno typografovo a rytčovo, jehožto uhodnouti sobě nedověřuji.

Mimo to nalezájí se dva dřevorezy, celou stránku kryjící. Na prvním dřevorezu, jenž položen na rubu toho listu, na jehož lici se čte titul „Knihy městských práv,“ vyobrazen jest král, tváří v levo obrácen, s žezlem a jablkem v rukou, sedě na trůně, jenžto soustrovanými sloupy po stranách a svrchu čtyřmi delfiny jest ozdoben. V pravo za trůnem jest zástup obrněných žoldněřů v s halapartnami. V prostřed obrazu pod trůnem vidí se ležící chundelatý pes. V levo před králem stojí množství kmetů, z nichž první, nákrčným řetězem ozdobený, v ruce drží svitek papíru, jako by potvrzení toho, co ve svitku obsaženo jest, na králi vyžadoval. V okně nad kmety sedí šašek, na krále přes rameno hledě s levicí pozdvíženou. Dole v levém koutě je letopočet 1536.

Druhá dřevorezba, jenž kryje rubní stránku hned před vlastním textem (t. j. před kapitolem I.), vidí se soud městský. Soudcův s předsedou je 13. Za nimi v levo je několik osob mužských i ženských, jež stojí u zavřených v zadu dveří. Nad předsedou je zvonek s provazem. Pod soudci sedí dva písaři. Majíce před sebou skříň a knihy; jeden z nich osobě mužské, na niž chundelatý psík hledí, dodává spečetěný list. I v levo od písařův stojí několik osob mužských. Letopočet 1536 je svrchu v pravém koutě.

Papír, jenž vodního znamení nemá, skládán jest v slohách o šesti listech, Tituly a předmluvy zaujímají 12, vlastní text 138 a rejstřík 36, celá tedy kniha 186 listův v malém folio.

Pravopis v podstatě týž jest, jako ve knížce Beneše Optáta. Inicialky v textu porůznu mezi obecný švábach vzaty jsou z antikvy. Skratky při *n*, *m*, *p*, *ho*, *mu*, jakož vůbec tehdá byly obyčejny, i tuto zhusta se vyskytají. Za znamení uvozovací vzaty jsou takovéto závorky []. Délka samohlásek při *ij* (*í*) vždy, jinak dosti často značí se zdvojením písmen: pravidlem však jest čárkování. Krátké *ě* značí se jako nyní, za dlouhé kladě se *ie* někde *ije*. Podnební a měkké hlásky značí se obecně diakritickými znaky, ač druhy *r*z, *cz* etc. se přihází. Ve větším nadpisovém písmě písmen čárkovaných namnoze po ruce nebylo, ani hrubého *ž*. Předložky pravidelně v jedno se stahují se jménem, k němuž náležejí: natom, snějakau, příkráli skrzeňho. Jména časoslovná, nyní s dvojnásobným *a* vyslovovaná, důsledně takto se píší: kázání, hádání, domáhání atd.

Na okrajích stran všude jsou marginalie, k textu se vztahující. Kdykoli textu není tolik, aby se jím pokryla aspoň polovice strany, tam text dosti uměle uveden v klinovitou formu, ježto se s hůry úží k dolejšku a druhy u spodního konce zase rozšiřuje.

Tisk dokonán v měsíci dubnu 1536. Vydání hned prvotně učiněno dvoje. První přípisem v pondělí po novém roce (3. ledna) 1536 daným věnováno purkmistru a radě Starého Města pražského, druhé pak přípisem v sobotu před svatou Trojicí (10. června) daným králi Ferdinandovi I.

Pokud se mně vypátrati událo, v žádném exempláři se oba přípisové zároveň nevyskytají.

Uveřejnění Práv Městských nezůstalo bez odporu. Mr. Briekví prvotně po Právech konšelských vlastní text opatřil nadpisem; *Knihy městských práv Starého Města pražského a jiných měst království českého, k těmž právu náležitých.* Proti naznačení tomuto ozvali se, patrně z Prahy samé, odporní hlasové, kterýmiž se Mr. Briekví viděl nucen nadpis přeměnit či vlastně zalepiti kartonem, na němž prostě řečeno: *Knihy městských práv . . . jimižto se některá města na větším díle v království českém spravovaly a ještě spravují.*

Pohříchu, že o věci této nic podrobnějšího nám povědomo není, ačkoliv by velmi zajímavě bylo určitě znáti, na čem se odpor zakládal a kdo vlastně byl jeho původem a strůjcem.

Některé exempláře liší se i tím, že v nich na rubu titulního listu položeno latinské rozjímání v distichách, jehožto skladaelem byl sám Mr. Briekví, jakož i jiné básně latinské z pera jeho jsou zjištěny. Jelikož obsah veršů těch, ačkoliv se v obecných ideách nesou, i nyní nepozbyl jistě vážnosti, aspoň k vůli charakteristice Mr. Briekvího, nevidělo se mi za vhodné, aby u vydání tomto mlčením byly opominuty. I zněj takto

Libri solitaria meditatio.

Sum quoniam casu et fortuna oppressus acerba,
hinc forsán possim tutior esse domi;
namque levis causa atque occasio sufficit iræ,
sæpe etiam rectum strangulat invidia.
Publica sed nostrum utilitas (quam profero) tutum
reddat iter, nobis prospera quæque donet.
Vado daturus nostris Bœmis sensa Solonis;
jure etenim utilis quid, rogo, civis habet?
Nam bene vivendi legum documenta ministro,
vindex sum scelerum, iustitiam doceo.
Jure quidem consul et rex sua sceptrâ ministrant;
ius etenim est recti iustitiæque parens,
regula rectorum, speculum venerabile morum,
lumen et omnimodum, quo duce crescit honor.
Si res civiles tentas tractare moleste,
crede mihi, intrepide (me duce) cuncta facis;
nam sine iure gravis surgit iactura senatus,
nec patuit rectum, iustitiæque tenor.
Me duce carpe viam. Cui iuris gratia cordi est,
quique volare virum cuncta per ora cupis,

sumes hic copiam veri, nodosque resoles,
 ambiguos statues iustitiamque tuam;
 perspiciesque modum, quo re sapienter in omni
 ius monstrare velis, consiliumque tuum.
 Impia nil rabies, factorum nulla nocebunt
 murmura, fortunam dexter Apollo feret.
 Ite, rudes iam vos numeri, nunc ferte salutem,
 si lector pius est iustitiæque tenax.
 Non bene sollicita manarunt carmina mente hæc:
 sedibus est solitis dulcior omnis auis.²³⁾
 Iam veniam scriptis petimus, petimusque vicissim,
 si peccant numeris nostraque plectra suis.
 Vos modo proposito, dulces, foveatis, amici,
 sincero ex animo pagina nostra prodit.
 F'inis.

Tetrastichon ad lectorem.

Huc solers veniat ciuis, porciq; subantes,
 quos animus recti concomitatur iners,
 et quencunque capit ventosæ gloria famæ:
 ignaum pecus hoc procul abesse volo.

Přípisy věnovací seznamují nás ještě s dvěma případy.

V přípisu k purkmistru a radě Starého Města pražského nacházíme první zmínku o přátelských svazcích Mr. Brikcího s knězem Václavem Hájkem z Libočan a spolu první zprávu o pověstné kronice Hájkově. Hájek sám ve předmluvě (1541) zejména připomíná pečlivost Mr. Brikcího o to, aby historický jeho spis přiveden byl k místu. Dí zajisté: »I zdálo se některým osobám jako milovníkům své vlasti ze všech tří stavů, aby takové věci v hromadu sneseny byly, a o to největší péči měli tito: pán *Jindřich Berka z Dubé*, nejvyšší sudí království českého, dobré paměti, *Jan Hodejovský z Hodejova*, místosudí král. českého, *Petr Bohdanecký z Hodejova*, *Mistr Brykčej z Zlicka*, kteří netoliko mne za to, abych tu na sebe vzal práci a to v hromadu pořádně sepsal, žádali, ale i nutili. Jich snažné nemoha se zpěčiti žádosti, tu sem práci na se vzal, pustiv se jako bez vesla na moře, však s radou a pomocí jich shromáždív kněh a kronik nemalý počet.«

Hle, tuť máme celé družstvo milovníků vlasti a dějin jejich, kteří se společně o to zasazovali, aby kronika česká od

²³⁾ Patrna v distichu tomto narážka na vyhnanství Brikcího.

muže, jimi tehdy k tomu spůsobilým uznaného, byla sepsána Statečných to několik mužův, mezi nimiž náš Brieký neposlední zaujímal místo! Jak z přípisu k radě staroměstské vidno, byl Hájek před počátkem r. 1536 již hotov aspoň se sbíráním materiálu, totiž »kronik starých českých, kteréž nyní kněz V. Hájek z Libočan dostatečně v hromadu sebral«. S udajem tím i jiné současně zprávy dobře se srovnávají.²⁴⁾

Mr. Brieký, jakožto velebitel rodiště svého, jistě kronistovi poskytl paměti o Licku či Kouřimsku. Jen v chronologii poněkud se od sebe liší. Hájek dří, že »l. 653 Lech vystavěl město a velikými valy kázal je osypati, a od dýmu kauření dal jemu jméno Kauřim«, kdežto Mr. Brieký vykládá, kterak »Kauřim za Lecha již l. 652 počátek vzal«, nad to pak o ději tom vypravuje podrobnosti, které u Hájka zůstaly nezmíněny.

Mr. Brieký kroniku Hájkovu sám opatřil předmluvou čísti hodnou, kteráž nadepsána takto: »Čtaucímu kroniky tyto Mr. Brieký z Licka službu vzkazuje a pozdravení« a datována v Starém Městě pražském v pátek po slavnosti sv. Václava (30. září) léta od nar. P. Kr. 1541«.

O druhé připadnosti dovídáme se z přípisu ku králi Ferdinandovi. Zde zajisté Mr. Brieký dokládá, že jej psal »ve vlastním svém domě na Louži v Starém Městě pražském«.²⁵⁾ V předmluvách na Naučení mudrcův 1540 a na Řehole 1541 jmenuje jen svůj dům bez dalšího označení, kdežto předmluvu k Miličovým knihám 1542 podepsal »Prage in Lacu.« Na Louži za souseda měl Mikuláše Konáče z Hodištkova.

V literární práci Mr. Brieký ani po vydání Práv Městských nenstal, ano zdá se, že sama Práva tato dala mu podnět ke sbírání přísloví a výrokův o právu a spravedlnosti, jichž mistrným tvůrcem ve velikém onom díle sám se byl osvědčil. Nad to byl jich sbírku našel v městském archivu pražském, kdež »v radě od předkův byly poznamenány«. Biskup vacovský²⁶⁾ kázal si je vypsati »před léty«, a tu je Brieký i sám sobě přepsal. »Po

²⁴⁾ Viz životopis Hájkův v Bukověti k dějinám lit. české.

²⁵⁾ Místnost »na Louži«, »in Lacu« hledati sluší na nynějším Mariánském náměstí před Klementínem.

²⁶⁾ Který to byl z biskupů vacovských, nesnadno uhadnouti. Biskupskou hodnost tamní nesli za oněch let tito duchovní: 1510—1514 Franciscus

tom po malú mnohem více prŕpovědí takových vyhledal, k tomu podobenství i múdrych odpovědí, kteréž by se k zpravování hoditi mohly,« a když je dal vytisknouti, »slušné se mu vidělo, odkudž je vzal, jistinu i s lichvú, k tomu i s vaykladem na česko navrátiti«, totiž purkmistrům a radám Starého a Nového Měst pražských je věnovati. Přípis věnovací datován »ex propriis Edibus veteris Prage Feria Tercia Epiphanie Millesimo Quingentesimo quadragesimo Mense Februarij«. Titul zní:

*Sentencie Philozophice de Regimine et Judicijs hominum.
Naučeníj Mudrcuow o Zprawováníj, a Saudech Lidských.*

Con dia Purue res crescunt
Diss cor Magne labuntur

(Znaky St. a N. Města pražského.)

Leta Božího: M. D. XXXX.

Sentencie samy dělí se na několiko rozdílů i sou tištěny tou měrou, že na jedné stránce kladou se latině, na druhé českým překladem. Rozdíly jsou tyto:

a) *Sentencie Philozophorum, ex quibus et Jura originem habent, ad informandos consulum animos plurimum utiles* (st. 3^b)
Smyslowce Mudrcuow, odkudžto y Právu poslu gsau, k zprawie konselske velmi potřebné (l. 4^a).

b) *Ex Aristotilis Quinto Eticorum* (l. 18^b)

c) *Philippus Moraliū* (l. 21^b)

d) *Responsa Sapientum secuntur* (l. 26^b)

e) *Similia pro republica* (l. 28^b).

Na l. 31^b položen tento závěrek: *A tak tomuto sebrani j gest konce. Kdoby pak chtiel toho wijec podobnie sobie nagiti a čisti, wiz knihy Ssalomunowy, Platona, Aristotille, Politicorum, Plutarga, Xenofonta, Cicerona etc. Yakožto niekdy zprawcýj krugin a obcýj znamenitych. To toliko gest zkratka kwezdægssy potřebě u k snadnemu nalezeni j shledano, zpříčin giž w Předmluwie oznamenýjch. Na listu 32^a čte se: Wytisstieno w Starým*

de Várda, jenž se pak stal biskupem sedmihradským, 1514—1520 Ladislaus Szalkán, později biskup záhřebský a primas, 1520—1532 Joannes de Országh, prvě biskup sremský, 1537—1539 Stephanus Brodaricius (Brodarič).

*Miestie [Pražskym skrze mne Scvergnu Mladssyho Miesstienijnu Starcho Miestla Pražského, Wečtwrtck po Swatym Matičgi. Letu Panie Tisycyho Pietisteho XXXX. Na rubu l. 32 vidí se erb Brikcího, bílé na černé půdě provedený, i pod ním písmena B * Z * L.*

Po druhé a po třetí Sententie vyšly v Olomouci u Jana Günthera l. 1558 v 16° a 1563 v 8°. D'Elvert v díle svém o kněhotisku Moravském dle zápisek Ceroniho praví, že vydání z l. 1558 pod titulem: *Sententiae Sapientum ethnicorum de regimine et judiciis hominum* vyšlo latině, česky a německy.

Vydání z l. 1563 vyšlo jen latině a česky. Toho exemplář s knihami Rybajovými přešel do bibliothéky universitní v Praze; polhříchu že titul odtržen. Rybaj odněkud r. 1794 svou rukou jej připsal: *Sententiae philosophicae de Regimine et Judiciis hominum. Naučeníj Mudrcuow o zprawowánij a Saudech Lidských. Anno M. D. LXIII.* Úprava poněkud se liší od vydání prvotního. Po předmluvě, doslovně přejaté, na l. 5 počínají se »Sententiae Philosophorum, ex quibus et Jura etc.« Ku každé latinské sentencí hned přímo položen překlad český, kdežto se v prvním vydání nachází na protější stránce. List 50 (poslední) vytržen. Na závěrečte se dle Rybajova přípisu: *W Holomácy v Jana Günthera.*

Čtvrtý spis Mr. Brikcího podobného jest obsahu se Sentenciemi. Divným během bibliographum našim zůstal nepovědom. První o něm zmínku učinil neumavný náš Antonín Rybička v předmluvě na svou sbírku Právních přísloví staročeských. Jemu ve známost vešel prepisem od V. Pelikána učiněným. Po stopě této jde, s pomocí pana kustoda A. Petery zjistil sem, že se výtisk jeden nachází v knihovně Českého Musea. Formát jest čtvercový a listů jen 10. Titul zní:

Regule, To gest, Ržeholy Obcene z Latinskych Věytcluwow Práw wybrane na Čzesko přžložene k zpravenij rozumu, Prowyhledánij Raddy a vpržymé Sprawedlnosti, každému Saudecy Náležytee. Pod tím vyobrazen soudce, vedle něhož stojí »Zpráva« (t. j. pověst) a »Domnění«, naproti pak »Závist, Hněv atd.« Dole na okrají doloženo: *Diligite Justitiam, qui indicatis terram.* Sopiencie I^o.

Na rubu l. 1 počíná se dedikace, kterou pro vzácnost, zajímavost i pro vztahy ku »Právům Městským« v podstatných

kusech tuto sem dal otisknouti: »Slovutným a opatrným pánu purgkmístru a radě města Kauřima, pánům přátelům a krajanům mým zvláště milým, Mistr Brikei z Liezka služby své vzkazuje a v zpravování i v saudech umění žádá. Přivozoval sem nejedny důvody v předmluvě na Práva Městská (z nichžto jedny na rathúz Vaším Milostem sem dal), kterak není možné bez práv v městě přebývaní, aniž jest měšťanství, kdež práva není; nebo právo a rozum, píše Aristotiles, více má panovati nežli osoba, a že z mocnosti práv konšelé moci nabývají, a že jich hlas toliko tehdy má moc, pokudž jest hlas přirozeného práva . . . Nyní pak tuto k tomuto sstaupím, by pak již i práva (ježto by v užívání byly) znal, že ještě to za dosti není, leč budeš znáti, jako jest jich povaha, moc a přirození i také užitek; nebo, toho neznaje, velmi by jimi zablúdl i proti úmyslu toho, kdož jest práva skládal . . . Tolikéž jest při spravedlnosti této tělesně zevnitřní skutečné potřebí, aby vdy (*tak*) nějaká obzvláštní všem zjevná příkázání a naučení (jichžto až posavad málo sme v češtině měli) nejmén pro zevnitřní v tomto světě společné obcování pokojné a ctnostné před rukama byla, totižto prava, Equitates, Noticií, Regule. A ty se vypisují takto. Regula jest obecný jistý rozum neb příčina, kteráž se k mnohým příhodám podobným trefiti muože, na kteréžto rovná jich spravedlnost (totiž podle rovnosti odměňující neb rozdělnující) záleží. . . . Protož, moji milí krajané a přátelé zvláštní, poněvadž sem vám k vůli i Práva Městská. na větším díle jistě užitečná, před léty vykládal, ač jiným též právo majícím byl přivlastnil, však již nyní, ale místo oněchno Regule tyto, oněmuo velmi nápomocné, vidělo mi se Vaším Milostem dědikovati (*tak*), abyšte tudy poznati mohli, že na Vás pamatují a všelijakého prospěcha žádám. A za jiné nemám, než že za takovou mau přátelskou vůli i tento účinek za vděk přijíti ráčíte. Datum Prage Antique Ex ede propria sabato Translationis Wenceslaj (5. března) 1541.

Hned potom ještě na l. 2^b čte se: *Poczynagij se Regule z Praw Cysařských podle sebránij Dyny doctora wprávicijch* 27)

²⁷⁾ Doktorem Dynou míněn tu právník Dynus de Rossonibus, rodem z Mugella v Toskáně, odkudž slul Mugellanus, professorem byl v Bologni i zemřel l. 1303 žalostí nad tím, že se nestal kardinálem. Řehole jeho, jež Brikei byl zčeštil, nalezájí se v Corpus juris canonici co přídavek ku knize šesté: „De regulis juris.“

a na l. 4^a: *Regule zmiestských praw*. Na l. 10: *Impressum per Bartolomeum Netolicenium Notarium Minoris Civitatis Pragensis. Anno 1541*; na rubu toho listu pak položen erb Brikcího týž, který se spatřuje na prvním vydání Sentencií.

Poslední dílo slovesné, ve kterém se Brikcí účastnil, jest vydání knih Miličových, ježto nadeepsány sou: *Počínají se knihy o zarmantceních velikých církve svaté, i každé duše věrné, kteréž mají trpěti od draka v poslední dni, a o Antykristovi a jeho sedmi ranách posledních a nejhorších, kterýmiž bude všechny volené boží náramně křižovati, a kterak je mají volení boží v tom křižování jímíti*. Spůsobeno bylo od kněze Pavla Bydžovského Smetany, faráře kostela sv. Havla,²⁸⁾ kterýž je věnoval »pánuom Jaroslavovi, Vratislavovi a Vojtěchovi, mnohomocného pána Jana z Pernštayna a na Helfenštayně, věrného zákona božího obhájce, Jeho Milosti, synuom«. Mr. Brikcí vydání to opatřil předmluvou »k čtaucím«, kdež o knihách ctihodného Miliče dí, že jsou »jako nějaký poklad drahý, mnoha léty téměř zakopaný«, a velebí kněze Pavlovu o jich vydání zásluhu.²⁹⁾

Přátelské svazky s Hájkem a Pavlem Bydžovským zjevnými jsou důkazy, že Mr. Brikcí od mladistvého zápalu pro náuku Lutherovu za starších let upustil, ba že úplně se přiblížil k náhledům mírných kališníkův, proti kterým s Ilavskou někdy tak vytrvale byl bojoval a pro něž i několikaleté vyhnanství byl vytrpěl.

Na stará svá léta Mr. Brikcí dílem pobýval v Čáslavi. Mezi prvními členy tamního spolku literátského (1539—43) čte se zajisté i jméno jeho.³⁰⁾ Z jara 1543 dvakrát odtamtud poslán byl do Prahy, aby působil deskový vklad statkův čáslavských.³¹⁾ S tímto poselstvím nějak souvisí mrzutost, která se Brikcímu tou dobou udála v Kutné Hoře. Rada horního města tohoto kázala jej totiž »na den sv. Jiří, když jest do Hory na hospodu

²⁸⁾ Životopis kněze Pavla Bydžovského viz v Rukověti k Dějinám literatury české.

²⁹⁾ Tisk opatřil Bartoloměj Netolický v Menším Městě Pražském tu sobotu po sv. Blažejí l. L. 1542.

³⁰⁾ Památky archael. a místopisné 1864 str. 127.

³¹⁾ Sedláček. Děje města Čáslavě str. 168.

k Bakaláruom přijel, Bartolomějovi řezníku, rychtáři svému, ob-
staviti pro nějaký dluh 48 grošův.« Mr. Brikeí dluhu tomu »tu
hned na tom místě na ten čas odpíral a podle práva k slyšení
se volal;« ač usilí jeho bylo marné. Když tu práva dosíci ne-
mohl obrátil se komornímu soudu. Královským listem na hradě
pražském v sobotu po sv. Žofii (19. máje) daným Zikmundovi
Práškovi, ty časy šefmistra staršímu, Jindřichovi Charvátovi.
Mikulášovi z Práchnan, Jiříkovi Labuškoví, Václavovi Vočkovi.
Albrechtovi Supovi atd., »kteří na radě tu na Horách Kutnách
l. 1543 sedí«, oznámeno, že »slovutný Brikeí z Lieka, věrný náš
milý« žádal, aby dotčení páni před osobu královskou byli obesláni,
kdež je chce z obstavení toho viniti, že to učinili nepořádně.
»nemajíc toho mimo řád a právo i na ublížení našemu obdaro-
vání, kteréž sme jemu dáti ráčili, i přes odpor a dodání jeho
učiniti.« Protož jim »rok položen v pondělí po sv. Vítu nejprv
příští, (18. června), aby před králem a radami jeho na hradě
pražském stáli a jemu, Brikeímu, z toho právi byli.«³²⁾

Zdali a co se při soudním tomto řízení událo, o tom
snad se ještě zprávy najdou v knihách soudu komorního.

Brikeí události této dlouho nepřežil; zemřel dne 16. listo-
padu 1543.

Kde jej smrt zasáhla, zdali v Čáslavi či v Praze, posud
zjištěno není, ba i způsob pobývání jeho v Čáslavi nade všecku
pochybnost nikterak není objasněn. Že v lednu 1542 ještě pře-
býval na Louži v Praze, víme z předmluvy na knihy Miličovy
počátkem února t. r. dotištěné, jelikož předmluvu tu podepsal:
Pragae in Lacu A. D. M. D. XLII.

V pamětech universitních smrt jeho zaznamenána těmito
slovy: »Eodem anno (1543) 16. Novembris Mr. Briecius de
Liczko rebus humanis exemptus est, cujus inter caetera ingenii
et scriptorum monumenta exstat et opus seu volumen legum

³²⁾ Originál zajímavého toho listu obsecacího nalezá se v archivu kutno-
horském č. 891. Za sdělení jeho zvláštními díky povinen sem panu
Fr. Dvorskému, jenž listiny, v kr. zemském archivu chované, k vůli
zprávám o Brikeím schválně prohlídal, ale pohříchu, mimo list tento,
ničeho se nedobral.

sive constitutionum, quibus et Pragensis et aliae per Bohemiam urbium sunt usae republicae.«³³⁾

Mr. Matouš Collinus Briekímu složil toto epitaphium:

Quem variis pressit fortuna laboribus olim.
vexavit livor quem sine fine furens,
Briecius hâc tandem tutus sub mole quiescit,
Briecius a veteri stemmata Liezko trahens.
Incipe, livor iners, proprias agnoscere culpas,
et laesum toties post sua fata dole.
Dic: „Bonus hic vir erat, sed non Fortuna favebat
illi; nunc rapto det meliora Deus!“³⁴⁾

Hájkovy kroniky prodlužitel³⁵⁾ o Mr. Briekím toto zapsal: »L. P. 1543 dne 30. listopadu umřel v Praze Mr. Briekí z Licka, rodie kauřimský a kancelér staroměstský, kterýž nejprvé Práva Městská v jednu knihu sebral a v jazyku českém vůbec na světlo vydal. Práva taková když jsau před králem Pražané k své obraně častěji předstírali, poručeno jim, aby všecka, kde která mají, před místodržící královské k přehlídnutí podali. Obávajíce se ale rada nějakého nebezpečení, žádali na malý čas prodlení, a zas odpověděli, že těch takových práv mnoho jest a že ani za tři léta náležitě v pořádnost uvedena býti nemohan. Zasmáv se král patrnému jich klamu, odpověděl, že na tom dosti má, zpraven jsa od jiných, kterak od kancelře Briekího ještě před smrtí jeho všecka v náležitý řád uvedena měli. A sami po dvou letech, totiž l. P. 1545, na sněmč od krále žádali, by takové pro obecné dobré vytisknouti milostivě povoliti ráčil, čehož potom užili.«³⁶⁾ Zpráva tato pochází ovšem z druhé polovice XVII. věku a nese na sobě všecken ten ráz přimyšlenosti,

³³⁾ Mon. Univ. Prag., Stat. Un. p. 122. Týmiž bezmála slovy smrt Briekího zaznamenána jest v zápisní knize Mr. Marka Bydžovského z Florentina (rkp. kníž. Lobkovicé knihovny v Praze č. 384.) I tam úmrtí jeho položeno ke dni 16. listopadu. Hájkovy kroniky prodlužitel klade je ke dni 30. listopadu, leč udaj ten proti ostatním dvěma určitým a současným téměř dátám moci rozhodné do sebe nemá.

³⁴⁾ V zápisní knize Mr. Markově.

³⁵⁾ Výňatky ze spisu toho otištěny v Č. Č. M. 1845; o původu viz Rušov 1. str. 223.

³⁶⁾ O ději tom viz předmluvu na mé vydání Práv Koldínových.

který po Hájkovu způsobu přejat i od prodlužitele kroniky jeho. Nicméně nechtěl sem ji mimo sebe pustiti, maje za to, žeť se sluší, aby v životopise všecko bylo snešeno, co nám koli o Mr. Briekím ze starší doby zachováno a podnes známo památného.

Ve Vídni, dne 13. dubna 1880.

Jos. Jireček.

O povaze díla, kteréž znova otisknuté obecnstvu se tuto podává, mistr Briekí sám ve dvou předmluvách se vyjadřuje.

Píšeť především, že jsou to Práva Starého Města Pražského, kterýmiž spravují se takměř všechna města král. tohoto (krom Litoměřic a k nim příslušejících Lam, Slaného, Mělníka, Nymburka, kterýmž se práva magdeburského strhnouti nezdálo). I jest zajisté ono Právo základem díla přítomného; ba dokonce i exemplář práva toho latinský, jenž podnes chrání se v archivu Staroměstském, vzat jest za podklad. Avšak Práva tato jiného nic nejsou než sbírka nálezů konšelských města Brna ze 14. století, což Briekímu zcela zůstalo neznámo. Staré Město Pražské užívalo nálezů těchto, poněvadž blížeji se shodovaly s právním názorem Starého Města a značné řady měst českých, nežli právo magdeburské platné v Litoměřicích a v několika severních městech českých. Nálezů Brněnských užívala i Hora Kutná, tak že Briekí, živ jsa u vypovězenství v Hoře, nalezl tam táž pravidla právní, jakých znal ze Starého Města. (Blížeji zprávu o Nálezech Brněnských viz vzadu ve Vysvětlivkách.)

Briekí o díle svém pracoval s velikou pečlivostí; netoliko že text český srovnával latinským celým, pravým, starodávním exemplářem (Pražským), ale jest i potom »pomocí jiných dobrých latiníků a v právech zvyklých, i po jiných exemplářích českých starých bedlivě zkorrigováno.« Pomocníci připomenutí jsou oba písaři Kutnohorští, mistr Pavel Vodolenský a Jan Šatný. Starými českými exempláři pak rozuměti se musejí starší pře-

klady Nálezů Brněnských, kterýchž hned z 15. stol. několikero bylo na Moravě a po Čechách rozšířeno.

Brikeí sám praví, že o díle svém pracoval ne jako »práv skladatel,« ale jako »vykladač«; nieméně proti textu lat. Staroměstskému pojal na rozličných místech nálezy Kutnohorské, a i jiné proměny věcné předseval. Tak ze jména celá kapitola 64^{tá} »o řádu přátel« nenalezá se v exempláři Staroměstském; tak též přidány jsou i obě poslední kapitoly 71 a 72. Samostatně položil Brikeí před Práva sama i pravidla či práva konšelská.

Na závěrku připomenouti slušno, že dílo Koldínovo z roku 1569—1579 věcně dokonce nesouvisí s dílem Brikeiovým, jsouc dílo právnické zcela samostatně složené, systematicky zpracované a bez přirovnání vážnější než dílo mistra Brikeího.

Ve Vídni, 13. dubna 1880.

Dr. H. Jireček.

(Erb Mr. Brikeího z Lieka.)

PRÁVA MĚSTSKÁ.

CUM PRIVILEGIO

ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS ET DOMINI, DOMINI FERDINANDI, DEI GRATIA ROMANORUM, UNGARIÆ ET BOEMIÆ REGIS &c., NE QUIS ALIUS IN DITIONE REGNI BOEMIÆ HOC OPUS JURIS EXCUDAT, AUT ALIBI EXCUSUM IMPORTET, POENA IN IDIPSUM A SUA REGIA MAIESTATE INIUNCTA.

Nayiasniejssymu Kniezeti a Paanu, Paanu Ferdynandowi. Rzimskemu Vhorskemu a Czeskemu etc. Králi. Infantu w Hispanij. Arcykniezeti Rakausskemu. Markrabi Morawskému. Lucéburskému. a Slézkému Kniezeti. Markrabi Lužieskému. a Hraběti Tyrolskému etc. Králi gehomilosti a Pánu mému naymilostivějssymu etc. Mijstr Brykeij z Lieska. Saudu komornieho Králowstwie Českého Pijсарz. Služby své věrné a vždycky hotové. sewssie a vprijímú poddanostij wzkazuje. wasse Královske milosti p̄ge. a napánu Bohu žádaje. wdlauhē zdrawij sstiasné° a pokogné° naduáni zammohá léta Kralovánij. A nad nepřátely wasse Královske Milosti vždycky potěšeného wjítěžstwí.

K velikému lidskému podivení jistě jest, Najmilostivější Králi, tak veliká a snažná vo obecné dobré, netoliko světské ale i o duchovní VKM^{ti} pilnost a péče a na všechny strany zření v tom ve všem, což netoliko těmto královstvím, VKM^{ti} poddaným, ale což by vši Říši křesťanské k dobrému, ku pokoji a k rozmnožení slaužiti a hoditi se mohlo. Ješto taková jistě věc bez zřeteluhého a zvláštnieho daru milosti a múdrosti od Pána Boha všemohúcího při VKM^{ti} býti nemuož. Čehož důvod i ten jest. Neb povinnost důstojenství královskeho (jakož Izokrates mudřec králi Nikoklesovi vypsál) ta jest, že o to král každý péči mieti má, aby království své ku pádu neb neřádu náchylné vyzdvihl, aneb v dobrém způsobu zastižené zachoval, anebo z malého i nízkého větší a chvalitebnější učinil. A Justinianus cesar přidává věc králóm náležící, aby krajina, kterouž spravují, v pokoji ostřiehána

a zachována byla. Ješto to vše vidíme, i tomu všickni rozumíme, že při VKM^{ti} obmyslování jest. Nébrž i z toho se pozhává, že VKM^t, znamenaje, že žádné království bez spravedlivosti v pokoji zachováno býti nemuož pro křivdy a útisky i jiné těžkosti mezi lidmi případné, a že královská moc z mocnosti práv pochop má, a na větším díle spravování poddaných na právu spravedlivém že záleží, a že jsau práva lidská útočiště a naděje i potěšení, mdlých pomoc a mocných (jakž Kasiodorus napsal) uzda, čímžto každá krajina nejvíce stojí a pokoj se v ní a spravedlivost drží: i ráčila jest VKM^t hned brzo po korunování svém v tomto království právy a řádem toto království opatřiti, i při napravování práv osobau svou se pány a vládýkami království tohoto seděti.

Nynie pak teď, mají péči o stavu městském, poněvadž v žádné obci bez práva (jakž Pláto i Aristotéles vypisují) nemožné jest přebývati: ráčila jest i práva městům náležitá (jimiž se v tomto království na větším díle spravují) dopustiti imprimovati, i na to majestát dáti, aby se lidé tudy věděli čím spravovati, zlého a nespravedlivého vystříci a dobrého i spravedlnosti se přidržeti, a aby žádný mimo řád práva nebyl sám mstitelem své těžkosti. Neb mudrci píší, že národ neb město bez práva jest jako loď bez vesla a tělo bez duše; nebo kdež práva mlčí, hříechové mlčení nemohau; a jinde, že ten právě život lidský jest, kterýž se právem spravuje, kdežto zlí strachem trestání a dobří pomocí práva lepšími bývají.

I poněvadž pak taková potřeba a užitek jest práv, tehdy práva všem vůbec i každému uměti a mieti jest potřebné. Nebo právo zatajené jest lidem osídlo skryté. A protož staří (jakž history svědčí) na tabulích napsaná lidem vůbec zjevně přibíjeli. A proč brž tajiti by se to mělo, což všem obecně věděti náleží? Neb slušelo-li je prvé každému přepisovati, takéť je imprimovati sluší. Ano sám rozum ukazuje, že nesmyslná jest věc, přebývati v městě a neznati jich řádu a práva, čím jest on jinému a čím zase jiný jemu povinen, a též kterým právem z křivdy by sobě pomoci a čest, hrdlo neb statek obhájití mohl, a také kterým právem jiným by škoditi neměl. A tak právo bude k obcování mezi lidmi učitel a jedno znamenité a potřebné umění, kteréž jiná umění ozdobuje. Neb takměř každého dne příhody přicházejí, kteréž rozumem a spravedlivým právem spraviti se musejí.

A z toho jest světle znáti, ačkoli, jakž povědíno, všem právo uměti potřebí jest, avšak jako Zákon kněžím, tak Právo konšelóm (jakožto nějaké pravidlo a obecná k spravování řehoľa) najviece uměti a vždycky je v paměti mieti náleží.

Ač ne všechny příhody práva tato obsahují (jakž jest také i nemožné) a některá také již tohoto času jsau, a zvlášť v pokutách, dosti lehkomyšlná i pomínulá: ale na větším díle jsau v užívání. A tak, kdežby právo nebylo, aneb kdo co v pochybnosti při právě měl, jest známé, že ta moc přísežným vsudy (zvlášť při vrchním právu) jest vyhrazená, že mohau a mají na přísahy své, k prostosti přirozené a povinnosti všem rovné se nachýlce, vedlé každé věci circumstancí (totiž případností) chvalitebnými a důvodnými příčinami, pravdu od křivdy a zlé od dobrého rozeznati, i pokuty podlé povahy času (pokudž by znali, že zlé mohau zastaviti) ukládati a proměňovati, zachovávajíce v tom ve všem privilegia, kteréž by město nač mimo toto právo obecné mělo, i také ortele své předešlé, jimžto práva tato obecná ke škodě býti nemohau.

A protož, Najmilostivější Králi, já, což teď tu chválím, k tomu sem byl mysl svůj přiložil a práva tato městská obecná z latiny do češtiny, nemalý čas, za onoho nevinného neštěstí mého nemaje co činiti, nad tím sedě, s pilností sem vyložil, zřídil a registroval. To teď VKM^{ti} jakožto práv všech vrchnímu obhajci, kterémuž přední a největší péče práv býti má (jakož jest, a tomu se z doktoruov, kteréž při dvoru svém držeti ráčíte, srozumievá) a zvlášť pak, poněvadž stc VKM^t těch práv vůbec k vyhlášení a imprimování milostivé své povolení dáti ráčili: já jakožto služebník pánu svému milostivému (z čížto přízně a milosti sem to, což a čím nčiněn sem) dedikují, připisují, převlastňují, darují a jako konsekruji, aby VKM^t, kterýž toho příčinú býti ráčíte, proti neupřímyým lidem (kteříž z nepřičiny příčinu obmysliti umějí, a druhdy i maľou věc ztěžují, k utrhaní za dosti sobě berau) tychž práv obhajce a mým pánem milostivým býti ráčili. Neb to jistě viem, že se s latinským, celým, pravým, starodávním exemplářem, zvlášť v rozumu (čehož každý vykladač najviece šetřiti má) srovnávají. Neb jsau i potom s pomocí jiných dobrých latinikuo a v právech zvyklých, i po jiných

exemplářích českých starých bedlivě korigována. Ale však to nic divného není; neb držím, že jest to tak Bohem^u spůsobeno, aby zde v světě žádná věc dobrá bez nějakého vždy protivenství průchodu neměla.

Protož, cožkoli toto a jakákoli práce má jest, by pak se co v nedostatku (což lidem vlastní věc jest) našlo, což by se nemělo najíti: já věřím i za to prosím, poněvadž sem to podlé možnosti své, naděje se v tom poddaných VKM^u užitku a prospěchu, učinit dobrým úmyslem (kterýž i od Pána Boha zavržen nebývá), že to také ode mne, poníženého služebníka svého, milostivú vděčností přijíti a v dobré obrátiti ráčíte. Dajž se VKM^u Pán Bůh všemohúcí po všecy časy dobře a zdravě na těle i na duši míti, a v kralování a ve všem spravování i jednání, a té pilnosti ten prospěch, aby se VKM^u všudy a při všech věcech podlé žádosti a přání VKM^u šťastně a prospěšně dalo, ku potěšení a k odplatě budoucí, předkem VKM^u i všem poddaným VKM^u k užitku. A zvláště tomuto království českému k dobrému, k slávě, k rozmnožení a ku pozdvižení, k zlepšení i k zvelebení. A s tím se VKM^u jako Najmilostivějšímu Králi a pánu svému dědičnému se vší svú možností poračím.

Datum ex aedibus propriis in Lacu Antiquae Civitatis pragensis feria VI ante festum Trinitatis, anno Domini M. CCC^oCC. XXXVI.

Brikezy z Licska.
(Nad erbem.)

Poctivým a slovutným, panu purgmistru a radě Starého Města pražského. Mistr Brikeš z Licska, sandu komornieho královstvie českého písař, službu svú vzkazuje, zdravie a prospěch v spravování obevného dobrého a městu tomu pražskému svornost štěstí a ve všem dobrém rozmnožení žádá.

Město nic jiného nenie (což znáti ráčíte, a Pláto i Aristotéles vypisují), než měšťan jednota a tovaryšstvie řádně zřízené a právem vysazené, k společnému dobrému, poctivému a užitečnému všech, k obhájení sebe a obecního dobrého. . Nebo člověk z přirození svého jest k bytnosti s jinými, totižto k tovaryšství, od Boha stvořen, čehož duvod i znamení jisté jest řeč člověka přirozená, kteréžto řeči bez druhého člověka žádný nžievati nemnož. Toho pak tovaryšstvie počátek první jest řádné spojení manželské, z kteréhož povstává plod, rodiči, služebníci i jiná čeled, a to slove Duom. latině neb řecky Ekonomia. A ten hned potřebuje řádu a spravování, neb se v něm nachází přirozená vrehnost a poddanost. Z mnoha pak takových domnov učiněno bývá město, o kterémž, co jest, již jest napřed povědieno. A to Latiníci a Řekové jmenují Politia. Z mnohých potom opět měst učiněna bývá krajina a království, totiž Monarchia. A protož jak Duom, tak Město, tak i Království má a musí spravováno býti jistými správci a řády. Kterýž dvooj jest: Duchovní, a ten z milosti prostředkem slova božieho, skrze vieru srdce lidí dobré vuole povolává k ospravedlnění duše, jenž slove blahoslavenstvie, spasenie a věčný pokoj. A toho řádu správa k kněžstvu náleží. Světská pak správa k zevnitřním skutkuom zřenie má, spravuje k dobrému i k zlému

náchylné. Ktož zlych skutkuov zevnitř toliko nečiní, za dobrého a spravedlivého v pokoji držán jest. Jiné pak lidi svévolné prostředkem práv nutká mocí pořádnau k spravedlivosti, totiž, aby každý, podlé oné přirozené povinnosti živ jsa, jiným neškodil, a což čího jest, při tom znostavil, to jest, summau, co by sobě nechtěl, nečinil jinému. Neb Pláto, Aristotéles píší, že »člověk každý z přirození vlastně k tomu konci, aby ctnostně živ byl, narozen jest.« Dovojuje toho rozličně, kterak v jiných tělesných žádostech a vášních člověk od hovad žádného by rozdílu neměl, kdyby k ctnosti přirozené náchylnosti neměl, kteráž sama jej od hovada rozdílného činí.

A ta ctnost jest a vypisuje se chut neb žádost srdečná, jako nějaké přirozené právo, kteráž ponauká člověka k skutku tomu, kterýž jest podlé rozumu, a to nade všecku rozkoš i užítky, ještě té a takové žádosti hovado míti nemůž. A tak sama ctnost člověka od hovada dělí. Sama dobré poctivé nesmrtné jest a spojuje a připodobňuje nás k věčným dobrým věcem, zvlášť prostředkem viery i k Bohu samému. Protož Boecius napsal: »Sama ctnost urozenost člověku a spanilost dává, sama poctivosti hodná jest.« A z té příčiny vidí se ten titul od starodávna Vašim Milostem a městu pražskému daný, totiž »Poctiví« jakožto vlastní mzda a odplata ctnosti. A poněvadž tehdy ctnost při člověku jest nejvyšší dobrota, tehdy se také zdá býti titul poctivosti nejvyšší, jakožto ctností znamenie, k kteréž všickni správce učiti a vésti mají, jakož Aristotéles napomíná řka, »že má město každé o ctnost péči mieti.« Kolik pak ctností jest přirozených podlé všech mudrcuov spisuov? Píší mudrci o dvanácti, jenž jest: spravedlivost, opatrnost, střiedmost, trpělivost, velikomyslnost, štědrost, tichost, pravda, úmluvnost, přiezeň, vděčnost, stydlivost. Kteréžto jaké samy v sobě jsau a jak jich lidé užívati mají, najdeš zvláštní o tom spisy od Seneky, Catona, knihy Šalomúnovy i jiných mudrcuov mravných, čehož jsem něco i já sebral: z nichžto i práva lidem od mudrcuov jsau skládána. lidi z hovadilosti jimi vyvozující, jakožto Ligurgus v Lacedemoniji, Mojžíš Židuom, Sólon Athénským, odkudžto jich i Římané skrze Rhomula a Rhéma (na desíti děkách slonových vyryvše, na znamenie neproměnitelnosti, jakožto nějakú věčnú vůli) jsau dosáhli. A poněvadž jsau byli páni takměř všeho světa, není nepodobné,

že jsau odtud do rozličných krajín, podlé povahy, správciím byla a tak i sem podávána. Jichžto dobří, jakž napřed povědieno, majiece v srdci svém ten zápal šlechtnosti, jako nějaké v sobě přirozené právo, z milosti dobrého ctnosti se přidrží a dobře činí, by pak žádných práv psaných nebylo. Ale zlí lidé, hlúposti a žádostmi hovadskými zaslepení, musejí právy a potom mocí najměň od zevnitřních těch zlých skutkuov (aby dobrým neškodili) učení a vedení i nucení býti. A tak přirození jedny lidí hlúpé, od ctnosti zdálené, druhé ctnosti milovníky a opatrné zrodívši, rozdíl jest ten samo učinilo, že jedni musejí spravováni býti, a jiní spravovati právem psaným chvalitebně, podlé ctnosti vyměřeným, a k tomu jistými řádnými správci; nebo nebylo by za dosti právo psané mieti, leč obhajce týchž práv budau dobří, svorní, rozšafní, pilní, tajnost, vážnost v svých věcech zachovajíc. Jako též také nenie za dosti, správce mieti bez práv řádně vyměřených, jakož týž Aristotéles píše, řka: »Kdo chtie, aby právo panovalo, ti jako božské správy žádají; ale kdož člověka bez práv ku panování žádají, hovado vsazují; nebo člověka rozličné vášně a žádosti, hněv, přízeň, závist, nenávisť proměňují, ješto tudy nad poddanými bez práv ukrutnost přihoditi by se mohla.« Ale právo spravedlivé jest mysl neb rozum věčný, nemaje v sobě té žádné žádosti, o kterémž šíře najdeš v Předmluvě Ciesarské: Co jest právo a kolikero jest. A protož, jakž nad lidem se vysazují správce, tak právo spravedlivé má předloženo býti správciím; neb v pochybných věcech malé zdání člověka sem i tam nachaylí (jakž Terencius píše), ješto, když ku právu patření a paměť jeho má, jistší rozeznání a saud učiní, a své zdání právem a jiných smyslem podobným utvrdí. Neb kdyžby práva nebylo, o každý saud nariekali by na saudce o křivdu. Ale když právo psané obecné jest, dadí pokoj, neb se k tomu svolili a k němu přijímání jsau; nebo větší jest mocí právo psané a vypověděné, nežli kteréž se zakládá na zdání. Dále vykládaje týž mudřec, že kdež jest to dvě, výborné právo a výborný správce, že ty obce jsau blahoslavené; neb ti, kde a v které příhodě nenie práva, jakož jest nepodobné všecky příhody a zvláštnosti obsáhnúti, vedlé přísah a střiedmosti a jiných circumstancí, nachýlíce se k přirozenému právu, pravdu od křivdy a zlé od dobrého chvalitebnými příčinami a důvodnými rozeznají. Jakož jací mají býti správce a jakých povah,

čti o tom Jana Kampánského z řeckého jazyku do latiny, potom do češtiny vyloženého. Já nyní toho, což se jinde naléztí muož, mnenšuje, úmyslu svého následuje, k tomuto přistoupím.

Poněvadž správce udatní a dobří, také jsauce přirozením k milosti ctnosti vedeni, a zvláště mimo ony předložené mudree nadjmenovaných dvanáct ctností, křesťanskými ctnostmi, věrau, láskau a nadějí, i vynčení, nedopauštějíce zlým zlých předsevzetí následovati, musejí práva, přestupníky pokutovati, trestati, žalářovati, a tudy svémyslné proti sobě zdrazditi, hněv, nenávisť, někdy i nebezpečenství podstúpiti: což sám rozum ukazuje, že to tak musí býti; neb všem takměř jest věc protimyslná, zvláště nezbedným, právem a řádem jako uzdan býti sauzenu. A protož toto naučení pobožní lidé takovým správcem vypisují. Poněvadž všeliké povolání od Boha jest, aby správce, vezma Boha žádostmi svými na pomoc, což na něm jest, udatně činil a vyplňoval povinnost svú, věře, že tvé to dobré předsevzetí Bohu se libiti bude, již neohlédaje se na žádné lidské nenávisť. A stane-li se tak, daj chválu Bohu. Pak-li se v tom co přihodí odporného, snásej, znaje v tom moc Božskú. věře, že si ty toliko slúha Božie, a jako nějaký nástroj onoho nejvyššího a najmocnějšího správce, kterýž zná a vie tajné příčiny, proč tvému předsevzetí prospěch a požehnání dá neb nedá. Zdaliž David král i Šalomún, plní moudrosti a ducha svatého a majíce v tom zběhlost, proto napsal(i) toto: »Leč bude duom zděhávati pán, daremné jest díelo toho, kdož jej staví. A leč pán ostřiehati bude města, nadarmo jest bedlivost, kdož ostřiehá jeho.« A tak s tou pilností a pobožností učině vše, což na tobě jest, dáš srdci svému pokoj. Ale kdož v spravování svém zření má k užítku svému a k marné chlaubě etc. a vše chce mieti po své vůli, ten, málo se jemu po volí nepodaří, hned nařieká a pokoje sobě nedá: ješto, kdyby podlé moudrosti a moci lidské všecko jíti mělo, nebyl by Bůh ani moc jeho poznána v žádném skutku, a správce by ztyranněli a Boha sobě zlehčili, sobě správu přičítajíce. Jakož tak činili Cicero, Julius v Římě etc., kteříž i s svú moudrostí v pohanění přišli. A tak po dnes, kdož správu (nepamatuje na Boha) sobě přivlastňuje, v mnohé neřesti i s poddanými přichází.

A poněvadž pak tak veliký jest užitek a potřeba správcím i obecním lidem práv, hodné jest, aby všem vůbec známa byla, aby

každý věděl se toho, co se zapovídá, varovati, a co se dopanští, činiti, ješto toho musí prvé umění předjiti. Nebo kdož práva neumí, ten při spravedlnosti bloudí, ješto, uměje právo, každý učini sám od sebe spravedlivost, kterůž z práva pozná radci, než by se zbytečně saudil. A tudy bude veliké umenšení i sanduov i prací konšelských.

A poněvadž pak právy těmito zpravují se takměř všecka města královstvie tohoto (krom Lihoměřic a k nim příslušejících: Laun, Šlaného, Mělníka, Límburka, kterýmž se práva majthburského strhnúti nezdálo); a město pražské jest jedno říešské znamenité a v tomto království hlavní: a protož, by pak Kauřim (kterýž za Lecha léta od narození pána Krista CCCCC^oLII počátek vzal, a po Neklanovi, potom Mysliborovi synu jeho, se vši tau krajinau, jistau mezi a příkopem od Hostivita knížete pražského, bratra jeho, přes horu Neklasovinu odmezené a smlúvau na teleci kůži zapsané a dubovými dekami (odkudž deky zemské jméno vzaly) upevněné první město (jenž i Licko se vším tiem knížectvím slauło) bylo; a by také i tam Práva Městská podlé té starožitnosti prvé byla, jakž z kronyk starých českých (kteréz nyní kněz Václav Hájek z Lihocan dostatečně v hromadu sebral) se tomu srozuměti můž: však slušné jest bylo, pro velikost města, vaysad a rozmnožení v něm lidí múdřých, aby v Městě Starém pražském složena byla, aby odtud jako z studnice všecka práva a vayklad jich jiným městuom pocházela, což vaysadami, privilejii i zvyklým již od množstvie let obyčejem Starému Městu pražskému utvrzeno jest.

I z té příčiny nebyło jest mi slušné ani možné, aby pod čím jiným jménem táž Práva vyšla a jinému přivlastněna i prvotně darována býti měla, nežli Vašim Mílostem a tomu městu pražskému. Kterážto Práva jistě neměla by od latinských starých a zvlášť v rozumu (čehož vykladač nejvíce šetřiti má) proměnná býti; neb jsau se vši pilností, pokudž čas jest mi (mimo zvláštní péce a auřadní práce) slúžiti mohl, vykládána a říezena, a potom s pomocí mistra Pavla Vodolenského a Jana Šatného, na ten čas písaře radní na Horách Kutných, mužuv jistě v právích městských vyučených a zvyklých, i po jiných exemplářích bedlivě korigována. Ač neodpíráám, aby se někde nedostatek najíti neměl, a tudy lidem pomhuvným k utrhlání se příčina nedala, jichžto

povaha jest, by pak někdy co dobře bylo, pro to v něčem pomluviti; ale poněvadž se to jiným vykladačem, že po nich opravují, i někdy sami po sobě, trefuje, jako teď při biblí vždy pro to nachází se co opravovati: tehdy není divné ani nepodobné, aby i tuto něco, ježto by lépe býti mohlo, se nenašlo; neb žádný člověk se vším dostatkem se jest nenarodil. A sám znám, že i některé věci samy v sobě podlé textu, zvlášť v pokutách, jsau lehkomyšlné; však výmluva toho býti můž, že k přetržení toho nepořádu za toho věku za dosti jsau byli. Ale mně ne jako práv skladateli, ale jako vykladači nenáleželo se jest jináč zachovati, než pokudž jest v latinském, aby to tak na česko vyloženo bylo, což pak správce, pokudž by znali, čím by co přetrhli, mohú mierně napravovati. Avšak poněvadž jsem to předkem Vaším Milostem a pro obecné dobré, ku prospěchu všem i každému zvlášť (jakožto věc prvé ještě nikdy neimprimovaná) před se úmyslem dobrým (kterýž i od Boha zavržen nebývá) vzať: věřím a té sem jistě naděje, že to vděčně ode mne přijato i od každého rozumného a upřímného laskavě váženo a v dobré obráceno bude.

Dán v pondělí po Novém Létě léta od narození pana Krista, spasitele našeho: M°: D°: XXXVI°.

~~~~~

REGISTRUM

všech kapitol, tuto v Pravích položených.

Kapitola

Práva samým konšeluom náležitá.

Předmluva na práva.

O žalobníku a obžalovaném vuobec	1
O žalobách vuobec	2
O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají	3
O odvolání k vyššímu právu	4
O vodě a braní	5
O ubrmaních a jich právích	6
O stavuňcích vuobec	7
O příčinách nestání ku právu	8
O úročnících a právu purkrechtním	9
O obeslání a povolání ku právu	10
O smluvách a výminkách, rukojmích, ležení, přiřčení strany škod placení	11
O puojkách a najmích vuobec	12
O seznání neb přiznání, která škodí a která nie	13
O poručnících a správciích statků a dětí	14
O škodách vuobec	15
O dluzích a dlužnících vuobec	16
O věcech k schování a k svěřeni daných vuobec	17
O věnném právu vuobec	18
O nových gruntuov vysazení, hradbách, štěpnících	19
O nápravách rozličného zavinění i odvolanie	20
O prodaji a kupování vuobec	21
O purkrechtních a jich smluvách	22
O svátečních dnech a rukojemství	23
O utiekání a utiekajícím	24
O krádeži a laupeži vuobec	25
O ztracení mečův a milostech vuobec	26
O dědictvě a jeho postupování	27
O vraždě vuobec a rukojmích	28
O pohruožce žhářství i o skutku	29
O přípovědech neb záповědech neb obstavení	30
O útoku na duom a kvaltu a výboje	31

O rychtáři a sandei i jeho povahách a úřadu.....	32
O konšelích a jich auřadu a prácech.....	33
O židech a základích.....	34
O přísahách vuobec.....	35
O přísežných svědomie.....	36
O listech poselacích.....	37
O hře kosteční.....	38
O světle do domu a pokojuov okenném.....	39
O ženách a pannách vuobec.....	40
O násilí panen a paní.....	41
O ustanovenie a svolenie městském.....	42
O mordích a proto trestání a pokutách.....	43
O závazcích a přiřčení.....	44
O zprávách úředníkuov vuobec.....	45
O pastuchu a jeho péči.....	46
O pokoji stranám od saudce uloženým.....	47
O pomstách pro zavinění.....	48
O základích a zástavách vuobec.....	49
O hamfeštích a listech na dědictví a dluzích.....	50
O řečnících a poručnicích.....	51
O slibích vuobec.....	52
O slibích osobních mezi stranami.....	53
O slibích a o vyvazení a osvobození.....	54
O zapsání vin a psancích vuobec.....	55
O žalobách vuobec.....	56
O odeřčení a zavázání vuobec.....	57
O registrích vuobec.....	58
O nálezích a ortelích vuobec.....	59
O ortelích, jak a kterým řádem mají vypovídání býti.....	60
O služebnostech obapolních městských.....	61
O násilí a mocí vzetí panen a žen.....	62
O nápadích bez kšaftu sešlého.....	63
O řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích.....	64
O clu a jarmarečném placení.....	65
O kšaftích vuobec a kterak se činiti mají.....	66
Kšaftované věci nemohau se zapovídati.....	67
O svědcích a jich povahách vuobec.....	68
O mučení a trápení vuobec.....	69
O raněných a ranách vuobec.....	70
O lichvách vuobec.....	71
Židu platí-li křesťan, na jistíně-li či na lichvě má sraženo býti.....	72
Židovský řád, císaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný. V též kapitole.....	72
Ústanovení a řád žákovstva svěceného, Klimentem papežem Šestým vydaná léta M ^o CCC ^o LV ^o k městskému řádu také jsú potřebná.	

PRÁVA KONŠELSKÁ.

PRÁVA SAMÝM KONŠELUOM NÁLEŽITÁ, KTERAK SE
MAJÍ ZACHOVÁVATI A V RADÁCH MÍTI.

Konšel má poslušen býti purgmistra.

Artikul I.

Najprvé, že všelijaký konšel má poslušen býti purgmistra. A purgmistr má pilně znamenati, aby všelijakého konšela na řečech, na poselstvích, i na jiných přech i věcech, kteréž se rady dotýče neb dotknúti mohly, tak mnoho nutil k práci jakožto druhého, aby on jednoho nepřetáhl nebo převýšil mimo druhého, ale aby jeden tak práce nesl a měl jako druhý.

Konšel v radě nemá mluvit, leč purgmistr káže.

Artikul II.

Potom nižádný konšel v radné světnici, když lidé, kteříž k radě nepříslušejí, před nimi jsou, mluvit nemá před purgmistrem, leč by jemu purgmistr přikázal mluvit, anebo že by jeho prosil, aby mluvil. Kdož by pak tak mluvil v radě bez přikázání a prosby purgmistrovy, má šest haléřnov dáti jiným konšeluom. A jestli že by purgmistr nebyl pilen té pokuty k dobývání, tehdy jim ji sám dáti a zaplatiti má.

Konšel nemá v radě s obecním člověkem mluvit.**Artikul III.**

Také nemá žádný konšel s obecným člověkem v radné světnici mluvit; ale má-li on s kým co mluvit, má od purgmistra odpuštění vzíti a má z radné světnice vystúpiti, a s tím jistým má mluvit; pak má zase do rady přijíti. Jestli že by pak kdo v radné světnici mluvil, ten má šest haléruov pokuty-jně dáti a položiti.

Konšel, ujde-li z rady bez odpuštění, daj pokutu svolenú.**Artikul IV.**

Také nemá žádný konšel z rady domuov jíti, ani kam jinam, bez purgmistrova vědomie a odpuštění, pod pokutú šest haléruo.

Konšelé, svaď-li se, mají smíření býti.**Artikul V.**

Také jestli že by se která příhoda, ruoznice, roztržení anebo svár mezi dvěma konšeloma v radě stala, tehdy jim purgmistr přikázati má, aby z radné světnice vystúpili, a ti nemají přeč jíti; než což purgmistr s jinými konšely mezi těma dvěma vyřknú a učiní, toho mají oba poslušna býti, beze všeho odmluvenie. Jestli že by pak z nich jeden tak z zpupnosti a z hrdosti odšel bez purgmistrovy vuole, a jemu přikázáno bylo zuostati: ten dáti má ihned druhý den potom oběd všem konšehuom pokuty-jně, a k tomu má jich snažně prositi, aby jemu tu brdost a zpupnost odpustili.

Konšel, klíče od práv a knih ztratí-li, dá oběd.**Artikul VI.**

Také všickni páni, kteříž mají klíče od truhly, v kteréžto pečet městská i knihy zamčeny sau, mají své klíče chovati s snažností; ztratil-li by pak který z nich klíč svooj, ten také pro to všem pánuom z rady oběd má dáti.

Konšel tajnost rady zachovaj.

Artikul VII.

Také nemá izádný konšel zjeviti rady tajemství nebo jiných všelijakých tajných věcí, které se v radě dějí, skrze které by se rada mohla pronésti.

Konšelé věrni sobě býti mají.

Artikul VIII.

Také všickni konšelé mají podle sebe býti a věrně státi, pod přísahou tau, kteráž jsou učinili ve všech věcech, kteréž by se kterákolivěk rady mohly dotknúti, doniž v konšelském úřadě jsou, i také potom, když toho zbaveni budou.

Konšel přítele do rady neuvozuoj bez povolenie purgmistra.

Artikul IX.

Také nemá nižádný konšel přítele svého neb jiného cizího do rady vésti, bez purgmistrova odpuštění, pod pokutou jednoho groše, kterýžto pánuom dán býti má od toho, kterýž tak jednoho do rady přivede, a ten uvedený má ihned ven vystaupiti beze všeho odmluvenie.

Konšel v saudu a v při nemá zjevně za přítele býti.

Artikul X.

Také nemá nižádný konšel v žádném saudě nebo v rozepřích v radě zjevně za přítele svého státi; jestli že by pak to učinil, tehda mají jemu z saudu těch při ven kázati vystaupiti.

Konšel nemá darnov bráti.

Artikul XI.

Také nemá nižádný konšel žádných darnov bráti pod svou přísahou od jednoho, kterýž se souditi má, druhému ke škodě a k pohoršení.

Konšel rukojmí nemá proti právu a radě býti.

Artikul XII.

Také nižádný konšel nemá rukojmě proti radě býti a proti právu, ani také k kterým rokuom jíti má, leč by s volí a vědomím bylo konšelským i radau.

Konšelé žaloby a odporu mají všiekni pilně poslauchati.

Artikul XIII.

Také ti všiekni konšelé, kteří v radě a na právě sedí, mají snažně a pilně znamenati, co jeden žaluje, a co druhý nad tu žalobu odpoví, pro to, aby oni po tom té žaloby nebo odpovědi neproměnili. A také každý konšel má s jinými vždy v radě býti, pod pokutau šest halčruov; kromě leč by od purgmistra měl odpuštění, tehdá pro svú pilnú potřebu muože doma zuostati.

Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé přijdau.

Artikul XIV.

Také kdož kolivěk najprvé na rathauz přijde, toho mají najprv odbývati a vyjednati; to vynímajíc, jestli že by byly vdovy, sirotci, hosté, kněží, mniši, jeptišky, neboli městské potřeby; tu pilně mají napřed spůsobeni a jednání býti. A také když se přihodí, že se konšelé v kterou při uvieží, tu mají dokonati a se v jinú nevázáti, leč by byla velmi pilná a potřebná.

Konšel, přijda k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkały, nemá oznamovati.

Artikul XV.

Také když by od Králova dvora neboli hospody po kterého konšela bylo posláno a jeho tázali o kterých věcech, které se rady dotýcie: těch sám nemá odpovědieti ani vypravití, ale to má zněsti na jiné přisečné. Tázali-li by jeho o jeho vlastních věcech, ty muož on sám odpovědieti. Tak(é) muož každý konšel k dvoru a k hospodě pro svú vlastní při dobře (k) knížetskému dvoru a k hospodě jíti, a svú věc, kterak moci bude, najužitečněji vypravití.

Konšelé vyslani nemají poselství jinak jednati, než jakž jim poručeno.

Artikul XVI.

Také toto jest. Když dva konšelé nebo jich více z rady pilné o znamenité věci vysláni budau, ti více nemají moci o jiných věcech jednati, nežli v té při a věci, o kterůž jsau posláni: a tu, přijedúc zase, mají jiným v plné radě zjeviti.

Konšel, vyjda z rady, doluo nechod' pod pokutú.

Artikul XVII.

Také kdyžto jest, že se přihodí, že jeden konšel z radné světnice pro svú potřebu ven vystaupí, tehdá nemá doluov z rathúza bez odpuštění purgmistrova sjíti, pod pokutau šest haléruov.

Saudové a ortelové jinde nemají činění býti než na rathúze.

Artikul XVIII.

Také všeckny pře, kteréž k radě přísluší, nikdež jinde konšelé o to se sjíti nemají v nižádném domě nežli na rathúze, a tu ortele i jiné věci, kteréž se také obce dotýčí, vynésti.

Konšelé k králi v poselství jeti nemají bez obecních.

Artikul XIX.

Nemají konšelé k králi jezdit v poselství bez obecních přísečných, než kteříž by byli vydáni anebo zvoleni. Nemá býti konšelem nižádný ten, kdož na šantroky dává nebo na lichvy. Nemá býti konšelem, kdož listy na zmatky kupuje anebo pro puohony kupuje. Když Král chce konšely saditi, tehdy každý z starších konšeluov má tři napsané dáti, a z těch napsaných osmnácte má v přísahu vzíti. Nemá býti konšelem, kdož lidem na peníze přísahají, jsa vinen; a tak za vraždu když přísahá, jsa vinen. Když by obec na konšely sáhla svú mocí, tehdy ti konšelé nemají více súditi, ani do rady choditi, leč to na Královu Mst vnesú. Nemá nižádný prvý konšelem býti učiněn, než ten, kterýž byl prvý s obcí tři léta přísahu měl, a maje právo městské.

Konšel, z města jedá, má purgmistru oznámiti.

Artikul XX.

Nemá konšel izádný z rady jíti, ani z města jíti bez odpuštění purgmistrova. Pakli by proti tomu učinil, tehdy purgmistr má jej pod přísahau obeslati; a když by vždy nepřijel, tehdy nemá do rady jíti, leč by purgmistra i konšeluov odprosil. Pakli by jej purgmistr podruhé obeslal pod přísahau všech konšeluov, a on by vždy nepřijel: tehda má všem pánuom oběd dáti za tu pokutu. Pakli by toho všeho neučinil, že by obědu nedal, ani jich odprosil: tehda má jej třetie obeslati. A nepřijde-li po třetiem obeslání, a tomu všemu prvniemu dosti neučinil: tehdy více nemá do rady jíti a choditi, dokud ta rada sedí.

Konšelem býti ten má, kdo s městem trpí.

Artikul XXI.

Nemá býti konšelem izádný, než měšténin ten, kterýž ze všeho zboží svého s městem trpíe, kteréž má na zemi i v městě, ponúckami i všemi poplatky.

Purgmistr, ven z města odjeda, poruč pečet jinému.

Artikul XXII.

Nemá purgmistr jeti ani jíti z města s pečetí, než jinému konšelu dáti aneb poručiti, aby obec nebyla meškána. Nemá býti nižádný konšelem ten, kterýž vayše padesáti kop počítého zboží nemá.

Lazebník, barvíř, pištéc, hudec nemá býti konšelem.

Artikul XXIII.

Nemá býti konšelem izádný lazebník, ani barvíř*), ani pištéc, ani hudec.

Konšelé do roka v radě seděti mají.

Artikul XXIV.

Konšelé, kteří na radě sedí, nemají dále seděti, nežli jeden rok. A na tom konšelství tento řád má býti, že izádný konšel nemá na řadu v krémách seděti. Pakli by se který konšel buďto

*) Rozuměj: bradýř; ze slova vlaského *barbriere*, francouzského *barbier*.

jako dnes opilý, tehdy na zajtrší nemá do rady jíti. A když ti konšelé jeden rok vysedí, tehdy mají počet učiniti obci starší.

Konšel, hoduje-li na obecní groš, hrdlo ztrat.

Artikul XXV.

Nemá nižádný konšel na obecní groš hodovati, ani kvasuov strojiti; pakli by byl nalezen v tom, má hrdlo ztratiti.

Konšelé orteluov neříekajte, než ráno na rathauze.

Artikul XXVI.

Nemají konšelé nižádného ortele vyřknúti, než ráno na rathauze. A také kdyby měli který ortel vyřknúti, nemá tu býti rychtář, ani který poseľ.

Konšel, radu pronese-li, hrdlo ztratí.

Artikul XXVII.

Kdyby který konšel radu pronesľ, má hrdlo ztratiti.

Konšel s druhým v radě nešepci.

Artikul XXVIII.

Nížádný konšel nemá s druhým v radě šeptati, ale pře pilně poslauchati, aby spravedlnost stranám učinil.

Konšelé pokuty znamenitější obrátiti mají na obecná díla.

Artikul XXIX.

Nemají konšelé nižádných mezi sebou pokut děliti, než což jest méně sedm kop. A všechny pokuty mají jíti na obecná díla anebo na městská opravení.

Konšel ubrmaniti nemá.

Artikul XXX.

Nemá nižádný konšel na rocích ubrmaniti anebo ubrmanem býti.

Konšel pečeti listu židovského nemá.

Artikul XXXI.

Nižádný konšel ani měščenín nemá své pečeti k židovskému listu přitisknutí, ani přivěsiti.

Konšel od prožalované pře nevycházej.

Artikul XXXII.

Nemá konšel z rady vystúpiti, dokudž se pře nedokoná, kteráž jest prožalována, ani stranám co raditi, pod přísahau.

Konšelé, svadí-li se, mají smíření býti.

Artikul XXXIII.

Kdyby se konšelé v radě svadili, tehdy purgmistr nemá jich různě rozpustiti, dokudž jich nesmíří. Pakli by který konšel purgmistrem pohrzel, ten konšel nemá v radě seděti, až do smíření.

Konšelé po orteli milosti nemohau učiniti, leč král.

Artikul XXXIV.

Když konšelé na kterého vězně ortel vyřknau, již nemuž jemu žádný pomoci, leč mocná ruka, jakožto Kníže aneb Král.

Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židuom neb kněžím odkazuje.

Artikul XXXV.

Nižádný konšel aneb písař městský nemá při kšaftu býti, když by co židuom, anebo kněžím, anebo kterým koli duchovním lidem bylo rozkazováno k dědictví. Nemá nižádný súditi vinic ve třech mílech okolo Prahy i vinařuo, než konšelé staroměští, buď to v duchovním právě nebo v světském.

Konšel, budaucím purgmistrem maje býti, klíč chovaj.

Artikul XXXVI.

Klíč od truhly má ten konšel chovati, který má potomním purgmistrem býti.

Konšel, bera halafance od stran, má z rady vystaupiti.

Artikul XXXVII.

Nižádný konšel nemá halafancuov bráti od stran, kteréž saudí. Pakli by byl který nalezen, tehdy má z rady vyvržen býti.

Konšcluov žádný trestati nemá, než purgmistr v radě.

Artikul XXXVIII.

Nemá nižádný konšcluov ani úředníkuov trestati, než purgmistr sám v radě.

Purgmistr má sám po právu rozkázati na odsauzeného.

Artikul XXXIX.

Nemá nižádný nad člověkem odsúzeným popravý rozkázati, než purgmistr.

Purgmistr, ztratí-li pečet, dá Králi pokuty padesát kop grošuv.

Artikul XL.

Kdyby purgmistr pečet ztratil, tehdy má dáti Králi padesát kop grošuv za jinú pečet, a více do rady nemá choditi. A v té nové pečeti má býti některá proměna, pro výstrahu staré pečeti ztracené.

Purgmistr má nalezen býti na rathauze neb doma.

Artikul XLI.

Purgmistr nemá jinde nalezen býti, než na rathauze anebo doma, aby pro něho lid obecný na svých potřebách nebyl meškán. Každý purgmistr v svých čtyřech nedělech má saudy učiniti, aby se lidem pravda stala.

Purgmistr bez vědomí obce nemá v nic města zavaditi.

Artikul XLII.

Purgmistr nemá bez konšelského a obecního vědomí města v ničemž zavaditi, ani s penězi, ani o které sliby.

Saudové zahájení mají držani býti.

Artikul XLIII.

Má býti do roka devět sanduov plných zahájených, a tři posudkové. První tři sandové po Svíčkách, a druhé tři po Svaté Trojici, a třetí po Svatém Havle. A po každých třech saudech má rychtář pomáhati práva a posudek jeden učiniti, aby se obci spravedlnost stala a lidé aby svými statky bezpečni byli.

Purgmistr má býti do čtyř neděl.

Artikul LXIV.

Purgmistr nemá býti déle purgmistrem, než čtyři neděle.

Konšel, zmešká-li hodinu, dá pokutu šest haléruv, neb jak se svolí.

Artikul LXV.

Když purgmistr konšeluom hodinu do rady uložil by, kterýž by zmeškal, má šest haléruv pokuty dáti.

Do obce nemají choditi, než sausedé usedlí.

Artikul XLVI.

Nemá nižádný v radu do obce choditi, než přísežní, kterýmž budou lístkové dáni. Pakli se bude peněz dotýkati, tehdy mají všickni býti usedlí, ale žádný domovník, ani nájemuík, ani podruh.

Co k měšťanství náleží.

Artikul XLVII.

Když měšťenin zuove hosti, nemá dáti více krmí než čtyři k obědu a tři krmě k večeři. Když měšťenin svadbu má, tehdy nemá mieti více hostí, než měšťenuo o jeden stuol, a paní o druhý.

Právo městské jak se dává.

Artikul XLVIII.

Kdo chce měšťeninem býti, ten má list svého zachování přinést a potom puol kopy a čtyři groše dáti; a potom rok

svobodné seděti, a dvě potom s městem trpěti. A za to má rukojmě zastaviti, aby tři léta s městem trpěl a poslušnost zachoval a potom se brať, kam by chtěl, ač by jemu se nelíbilo více s městem býti. Avšak měl-li by které zboží nemohvitě, jako domy, dědiny, platy: tehdy také v tom roce prvním má z toho platiti.

Toto právo dávání. Konšel, který právo dává, má uměti.

Item, když koho v sausedství přijímají, má se jemu takto právo městské dávati: »Jakož jsi oznámil, že jsi zákup učinil, žádaje, ať by páni trhu a živnosti v tomto městě přáli a právo městské dali, a na to jsi ukázał i list zachování svého i svých rodičov, připovídaje se chovati, tak jako dobrému záleží etc.; kdež páni, slyšíce takovou tvů žádost i poddávání, a zvlášť list tvého zachování, tak chtějí učiniti a trhu, živnosti i práva městského příti, aby najprv co ku právu příležitě, položil, totiž čtyři groše puol kopy grošův etc.; dále pak, aby věděl a znal, že najprv máš ctě a chvalitebně živ býti. Manželku máš i dítky, čeládku, neb když mieti budeš, máš je k témuž vésti. Králi JM^{ci} máš slíbiti věrnost, a pánu purgmistru poslušensťvie. S tauto obcí máš se srovnati v řádích duchovních i světských, a zvlášť v přijímání těla a krve Pána Krista pod obojí zpuosobau (srovnávas-li se). Také s městem tímto máš trpěti zlé i dobré najméně za tři léta pořád zběhlá, a potom, pokudž Pán Buoh popřeje. A za to za všecko máš slíbiti ty sám pánu purgmistru rukau dáním, a podlé tebe jiná dva sausedy. Pak jestli že slibuješ se tak zachovati, podaj pánu purgmistru ruky, a již páni tobě práva městského přejí, tobě dávají a tebe přijímají i v tvých potřebách opatrovati chtějí. Puojdeš do kancelaří a tam sobě dáš právo městské znamenati, i trh a zákup zapsati.«

Konšelé auředniky městské činiti mají.

Artikul XLIX.

Nemá nižádný jiný úraduov městských rozdávati, než konšelé; a o tom více najdeš v Právích v kapitole XXXIII. »o nových konšelích.«

Konec práv samým konšeluom náležitých.

KNIHY MĚSTSKÝCH PRÁV ARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO,

A JINÝCH MĚST KRÁLOVSTVIE ČESKÉHO, K TÉMUŽ PRÁVU NÁLEŽITÝCH :

JÉ GRUNTOVNÍCH CIESAŘE JUSTINIANA KNIH OBECNÍCH
ÝCH KRÁTCE SEBRANÉ, NA ČESKO VYLOŽENÉ, KTERÉŽ
BĚ ROZLIČNÉ OBECNÉ PŘÍHODY ZAVIERAJÍ, KE VŠELIKÝM
ÁVAJÍCÍM PŘEM SPRAVEDLIVÉMU ROZSUZOVÁNÍ VELMI
EBNÉ, JAKOŽ PAK KAŽDÝ, PILNĚ ČTAUCE, TOMU SROZUMĚTI
DOBŘE I TO SHLEDATI BUDE MOCI.

(Podle později vloženého kartonu:)

KNIHY MĚSTSKÝCH PRÁV,

UNTOVNÍCH JUSTINIANA CÍSAŘE PRÁV KRÁTCE V LATINSKÚ
SEBRANÁ: A POTOM NA ČESKO VYLOŽENÁ. KTERÁŽ V SOBĚ
IČNÉ PŘÍHODY ZAVIERAJÍ: VŠELIKÝCH NASTÁVAJÍCÍCH PŘI
RAVEDLIVÉMU ROZSUZOVÁNÍ VELMI POTŘEBNÉ. JIMIŽTO
ĚKTERÁ MĚSTA NA VĚTŠÍM DÍLE V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM
SPRAVOVALY A JEŠTĚ SPRAVUJÍ.

PŘEDMLUVA CIESAŘSKÁ.

Předmluva Ciesářské Velebnosti na práva. Jaké jest potřebnosti právo.

Ciesářské Velebnosti potřebí jest netoliko oděním býti okrášlenu, ale i také právy býti ozdobenu, aby obojí čas, totiž pokoje i válečný, mohl pravě spravován byti. O tom Uulpiánus ciesař dí: »Právo naše slušněji nám se zdá napraviti, nežli poddanými nebezpečenství trpícími pohrdati.« Opět týž die: »Nebudeme vinniti těch, kteříž našich ustanovení vydaných jsou nevěděli, neb ač snad málo potom, když právo naše jest sepsáno, z nevědomí které věci jsou předešlé, prvé než jest vysvědčené a vyslovené. Protož které věci jsou proti právu učiněny, za nedokonalé jímány buďte.« Ciesař všeliký nebyl by vždycky rozmnožitel řeše křesťanské, kdyby mohl přikazovati ciesaři po sobě živému. Ciesař může řediti neb vložiti se v duchovní nebo v kostelní věci, ne znovu nalezaje ani ustanovuje, ale práva svatá oznamuje, proti nimžto (ač kdo co učiní) pokuty ukládá. Opět někdy na se bere ty pře, totiž saudy duchovní, ale to činí mocí cirkve a řeše; a to čině stav obecného dobrého obhajuje, poněvadž v obci sluší kněžím býti počestným, od nichžto máme žádati pokání hříchům. A též nápodobně papež nemá na se bráti časných věcí, aby jeden neměl úřadu dvojího; neb tím obyčejem řád byl by spleten. A ačkoli Constantinus právo soudné o věci časné byl jest dal svatému Sylvestrovi papeži s prvupočátku, avšak to není odporné; nebo tím chtěl jest rozmnožiti obecní dobré, což jest na něm bylo. Protož od ciesařuv předešlých i od

nás samých pravé muože řečeno býti zjevně, že svatá ustanovenie za práva mohán držána býti; nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžstvie od císařstvie a svatá ustanovení od obecních a zjevných práv, poněvadž duochodové cirkvi nadaní i stavové v teyž cirkvi rozdielní stálost a pevnost k věčné trvánlivosti berau a mají z císařských obdarování, aby proti tomu nemohli viníni býti. Protož všecky věci slušně se dějí, bude-li počátek slušný a Bohu milý, a toho se budaucně nadějem, jest-li že práv svatých zachovávaní a ostříehání bude, kteréžto spravedliví, chvály hodní a poctiví práva strážní, služebníci Božíe, apoštolé a svatí otcové ostříehali a vypravovali.

Buoh pak nebeský proto jest císařstvie ustavil, aby nesnázem konec uložil, neb se jemu nelíbí, a aby práva rovnal vedlé rozličnosti přirození. Buoh ustanovil jest císařstvie, dopauštěje, a lid křesťanský Božím dopuštěním zpuosobuje.

Co jest spravedlnost, a co právo, a kolikero jest právo.

Spravedlnost jest věčná a ustavičná vuole, jednomu každému práva jeho uděluje. Práva pak opatrnost jest božských i lidských věcí poznání a spravedlivého i nespravedlivého umění.

V právích pak píše se takto: »Rozum městský práva městská muože rušiti, ale práv přirozených nikoli.«

A právo přirozené slove, kterému přirození naučilo jest všecky živočichy. Nebo to právo netoliko přísluší vlastně lidskému pokolení, ale všem živočichuom, kteříž jsú pod nebem i v povětří, kteří na zemi i v moři rodí se. A odtud pošlo jest poznání ženy a muže, kteréž my manželstvie nazýváme, a odtud jest synuo a dcer rození i odchování; nebo vidíme jiné všecky živočichy, že se tiem právem spravují.

Ale právo městské aneb lidské takto se dělí. Všickni lidé, kteří se právy a ctnostmi spravují, díel svého vlastnieho a díel práva všem lidem obecníeho užievají. Nebo což sobě lid každý sám za právo svolí a ustaví, to jest vlastní právo toho města. Ale což přirozený rozum mezi vším lidem jest ustavil, to se mezi lidmi všemi jednostajně zachovává a právo lidské slove, kteréhož všickni lidé užievají. Nebo z zvyklého obyčeje a z lidské

potřebnosti pokolení lidské zajisté práva jsau sobě ustavili; nebo po bojích bývají jímání a služebnosti, kteréžto věci jsau odporné právu přirozenému (neb přirozeným právem všickni lidé od počátku rodili jsau se svobodní.) A z toho práva lidského téměř všechny smlúvy jsau uvedeny, jakož jsú prodajové kupectvie aneb kupování, zástavy, nájemové, tovaryšstvo, skladové chování, puojčky a jiné smlauvy bezčíslné.

Item, tato jsau příkázání práv: »Počestně živu býti, jiného neurážeti, každému práva jeho udieleti.«

A některé právo slove obecní, které k stavu obecnímu římskému přísluší. Jiné právo zvláštní, které přísluší k puožitku jednoho každého.

A to zvláštní právo sebráno jest z trojieho práva: neb jest sebráno z přirozených práv, nebo z lidských, nebo z městských.

A přirozená zajisté práva, kteráž se zachovávají ode všech lidí jednostajně, ustavena jsúc některakú božskou múdrostí, vždycky stálá a neproměnitelná zuostávají. Ale ta práva, kteráž jest sobě samo město ustanovilo, často se měnie, nebo tajným svolením lidu, nebo jiným právem potom vydaným.

Právo pak každé, jehož užíváme, nebo příslušie k osobám, neb k statku, neb k účinku některému, pročez se žaluje. A protož najprve vizme o žalobách na osoby; nebo práva na tom se srovnávají, že mají budúcím věcem pravidla ukládati, a ne minulých věcí nesnázemi hýbati.

KAPITOLA PRVNÍ.

O žalobníku a obžalovaném vuobec.

**Saudu obyčejnému puoľ dne náleží; ale když se zvláštní
ukládá, tehdy den celý.**

Artikul I.

Saudce jedni předložili jsú nám takovú příhodu: Obžalovaný před námi na saudu sedícími postaviv se, žádal s své strany spravedlivé výpovědi, a to v tomto: »Poněvadž žalobník aneb puovod jeho, pod pokutau té pře (kteráž mezi nimi vznikla) ztracení, dožádal se, aby k tomuto času a saudu obeslán byl, a sám puovod ani osobně, ani jakau opovědí k puovodu žaloby své nepostavil se, měl-li by jeho žaloby a obsílek pro tu při na budúcí čas prázden býti?« Kterémužto obžalovanému saudem aneb ortelem nalezeno bylo a odpověď dána byla tato: »Jestli že žalobník ve třech dnech pořád zběhlých nepříjde a příčiny svého nestání hodné neokáže, tehdy obžalovaný od jeho žaloby jest zproštěn.« A když ten ortel byl vypovědien, přišel jest puovod a žádal jest nálezu vedlé práva, poněvadž toliko puoľ dne jest minulo a celý den slušel by jemu k roku položenému, a slunce ještě nezapadlo; i otázka jest, zdali by v čas nepřišel a vedlé žaloby nemá se jemu spravedlivě státi? — Kterýmžto tak zprávu činícím toto jest naučení dáno: Jestli že den dříve řečený k zavitému saudu jest uložen, tak že v ten den obecně od starodávna

saud o všeliké věci zvykl jest bývati: tehdy žalobníku nepřisluší celý den, ale toliko do poledne, anebo do té hodiny, dokudž jiné časy rychtář a konšelé zvykli jsau súditi; leč by snad ze zlosti [t. na ujmu] žalobníka, rychtář a přísední té hodiny nedočkajíce, vstali by a času téhož ukrátili. Pakli by ten den stranám položený nebýval obecní, ale toliko zvláště stranám položený pro sepření té přč, kteráž jest vznikla mezi stranami, za čas byl uložen: tehda obojí straně slauží celý den, a obžalovaný dlužen jest k žalobě žalobníka odpoviedati. (A tento odsudek zakládá se na tomto, že dvooj jest saud. Jeden saud jest pořáduý, jenž má deu uložený, v kterýžto den od starodávna zvykl jest saud bývati; jiný jest saud mimo řád obyčejný, ješto nemá určeného dne; ale k tomu saudu rychtář ukládá den pro vyslyšení pří, kteréž předeň přichodí, stranám příslušný. První zajisté saud zří toliko k některé částce dne, a obecně až ku poledni; ale druhý saud zří k celému dni. (O tom více hledaj v artikuli desátém.) — (*Lib. Sent. 1.*)

Obžalovaný bližší jest a mocnější brániti sebe, nežli puovod naň vésti.

Artikul II.

Obžalovaný viery hodný, který jména dobrého a pověsti jest, raději má dopuštěn býti k obráncení cti, těla i zboží, nežli by měl přemožen býti od puovoda neb žalobníka. (Rozum tohoto artikule hledaj v IV. artikulu. Item v kapitole VII. artikul V. Item v artikulu IX. na konci. Item v kapitole XXV artikuli XI. Item v kapitole XXVIII. artikuli II. Item v kapitole XXXIV. artikuli II. rozdile IV. Item v kapitole LXVIII. artikuli XI.) — (*L. S. 2.*)

Obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými.

Artikul III.

V městské při obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými viery hodnými, by pak i v městě nebyli usedlí. Neb tak stojí psáno v Práviech krumfeštních, to jest, v starých práviech: »Chceme také, aby žádný host a příchozí o dluh, anebo v kteréž koli při nemohl vésti svědomí hostinského proti měšťanóm, jediné

leč by host měl jednoho měštěnána neb jich více.« A to má býti rozumíno, když host žaluje na měštěnána; pakli se brání, dostateční jsan svědkové kterací koli. — (L. S. 3.)

Žalobník prvé má dovésti svou žalobu.

Artikul IV.

Usúzeno jest. Poněvadž skrze potomnější skutek zdvižen bývá prvnější, ale ne zase: tehda raději má dopuštěn býti žalobník k duvodu úmysla svého propovědného, posléze učiněného, nežli obžalovaný k duvodu prvé učiněné věci. A zvláště když žalobce tu věc v své žalobě zavírá a k tomu se zná; protož není potřebí, aby skrze obžalovaného dovozováno bylo. Aníž tento úsudek jest odporen Právuom Obecním, kdež die, že »obžalovaný raději se i svého množ brániti etc.«; neb toto pravda jest, když žalobce i obžalovaný jednostajně a v jeden čas některú věc učiněnú usilují provésti. Protož také, zavíže-li se obžalovaný, že chce odepříti tomu, což žalobce praví: tehdy sebe i svého raději bránil by, nežli by jej žalobce přemohl. — (L. S. 4.)

Žalobník s obžalovaným někdy se podávají k jinému sandu.

Artikul V.

Když se dokládá žalobník listuo rukojmí neb řečí obžalovaného, mají oba dva podána býti k tomu místu a k sandu, kdež se jest smlauva mezi nimi stała. Protož znamenaj, že není potřebí, aby všeliká pře konala se v tom sandu, v kterémž žaloba se pokládá a počíná, ačkoli žaloba i odpor mají býti v týmž sandu. — (L. S. 5.)

Obžalovaný někdy nebývá povinen odpoviedati.

Artikul VI.

O tom znamenaj. Že žalobník bývá někdy odvržen od žaloby své najvíce proto, že když die, »mám svědky, ale nechci jich obtěžovati«; nebo výmluva taková jest zbytečná, neb slušněji jest, aby žalobník pro svou čest a užitek svědky postavil, nežli jich nechťeje vésti, s hanbou od žaloby pustiti měl. — (S. L. 6.)

**Přijal-li by věc ode dvou, a vrátil by jednomu,
vinen jsi druhému.**

Artikul VII.

Kdyby dva dali komu peníze schovati, a přikázali by jemu, aby jich jednomu bez druhého nedával, a ten proti přikázání vydal by je jednomu bez vědomí druhého, a druhý přijde, požádal by těchž peněz od něho: otázka jest, co by v tom za právo bylo? Na to odpověď jest taková, že požádání zboží rozumné jest a spravedlivé; avšak hospodář vyznal-li by, že jest peníze jednomu z dříve řečených vydal, poněvadž jest proti přikázání obů dvů učinil, kteříž jsau jemu peníze schovati dali, slušně dlužen jest druhému z polovice peněz podlé spravedlnosti práv býti. — (*L. S. 7.*)

Obžalovaný mlče vinen se dává.

Artikul VIII.

Jestli že by obžalovaný, jsa k sandu řádně připovědín, stál by a slyše proti sobě žalobu, a neodpovídal by tomu, ani příčiny, proč neodpovídá, nepoložil by, ale prostě tak dlouho mlčel by, až by soudce od sandu vstal: ten v při padne a žalobník ji obdrží plným právem. — (*L. S. 8.*)

**Obžalovaný, když pokáže co pokázati měl, více
není povinen.**

Artikul IX.

Žaloba vždycky užívá svědkuov; protož takový žalobník, nepokáže-li proti obžalovanému svědomí, a obžalovaný k provedení své pře zavíže se, že chce provést, a potom provedl: od takových nesnází žalobníka vedlé spravedlnosti bude zproštěn. A zvlášť v žalobách kšaftovních [na svědky] spoléháno býti má. — (*L. S. 9, 10.*)

Odpor, když hotov není, netratí pře.

Artikul X.

Jestli že obžalovaný zmešká rok složený z příčiny svědkuo, kteréž jest slíbil postavit, proto ne vždycky v každé při padá.

O tom znamenaj, že dvooj jest žalobník: Jeden slove jistec prvotní (principál), kterýž žaluje z obzvláštní věci, v kteréž ob-

žalovaný dlužen jest jemu odpovídati. A takové žalování jest súženého práva, tak že zmeškání roku položeného obžalovanému jest k škodě. Jiný žalobník slove z případnosti, jako rychtář, žaluje pro pokutu, aneb toliko pro zisk z povinnosti úřadu svého někoho k žalobě potahuje. A taková žaloba jest lehčejšího práva; nebo ačkoli kdo prodlí nestáním k právu, proto takový obžalovaný, jestli že po mnohých dnech po odsúzení přijde, svědky viery hodnými svou nevinu ukázal by, ještě má puštěn býti, ani tak jako nespravedlivý nemá odsauzen býti. (O tom hledaj; O nuzných potřebách.) — (*L. S. 10, 11.*)

Žalobník neb odporník pro neznámost nemá puzen býti od saudu.

Artikul XI.

Od žaloby neb odporu nemá člověk neznámý puzen býti, proto že jeho rod není známý. Odkudž koli zajisté člověk přišel by, milostí Boží povolán jsa, když se toliko chvalitebně zachovává, dosti známé jest jeho rodu poznání. — (*L. S. 12.*)

Obžalovaný, slyše žalobu, kdyby odšel, trátí při.

Artikul XII.

Člověk, jsa řádně k saudu pohmán a osobně stoje před saudci i vyslyše proti sobě žalobu, ušel-li by od saudu: bude-li pro městskou věc, propadne jí; a pakli hlavní pře, nad to že propadl proti spolusaudeu, zapsán bude vedlé práva. — (*L. S. 13.*)

Obžalovaný jsa práv, z žaloby muož puovoda viniti.

Artikul XIII.

Znamenaj. Že žalobník, kterýž žaluje na obžalovaného, pro rozeznání té žaloby, dá-li obžalovaný z čeho zase vinu žalobníku svému: má jemu odpovídati. Nebo slušné jest vedlé práva, aby žalobník saudce, jehož chce, aby jemu při saudil, téhož také proti sobě saudem aby nepohrdał. Židé pak, kužší a urození lidé, poněvadž mají obzvláštní saudce, a puovod práva toho, k kterému obžalovaný příleží, následovati má: z té příčiny před svými saudci mají viněni býti. — (*L. S. 14.*)

Žalobník cizí ku právu uručiti má.**Artikul XIV.**

V právech starých píše se takto: »Že kdož by koli na jiného v městě žalobu učinil o kteréž koli dědictví, buďto o duonu, neb o dědinu, o purkrecht, neb o vinici, ten zastav rukojmně rychtáři v desíti funtích, aby tauž žalobu dokonal.« To již řečené písmo, poněvadž by pro ně často žalobníci řádní od žaloby byli odháněni, takto vykládáme: Že skrze žalobníka míní se neznámý, který, odjinud přijda, člověka viery hodného z věci nemovité viní. Ale jiná jest věc o dědici pravém, kterýž by na své spoludědice, aneb na ty, kdož by to drželi, žaloval; neb není potřebí, aby od toho požádáno bylo určení. — (*L. S. 15.*)

Odpoviedati, chce-li hospodář, muož za ženu a čeled.**Artikul XV.**

V městském právě má býti zachováno: Že hospodář, otec čelední s čeledí, za ženu, za děti, neb za služebníky a za děvky, náhlebníky své, ve všech přech, chce-li, muož v saudu žalovati i odpoviedati. — (*L. S. 16.*)

Hovado urazilo-li by koho, muož hospodář jím odbyti.**Artikul XVI.**

Staré právo městské jest: »Jestli že kuon, vuol, kráva, pes, vepř neb kozel, skopec, neb jiné zvíře domácí pitomé koho urazí, pán téhož hovada, chce-li, muož se jeho odepríti. Pakli chce, muož v saudu za to odpoviedati; pakli nechce, to hovado bude přísúzeno nraženému za pokutu dostiučinění. Ale jinak jest o divoké zvěři a o hovadech lesních, jako jsau: lev, jelen, vlk, nedvěd a k tomu podobná, kteráž slovau neskrocená a jesto nikdy neokrotnú; jestli že kauší, tepau, trhají a učiní komu škodu: o to vedlé žaloby a duvodu žalobníka a obžalovaného, saud má vynešen býti, pravdě příshušející. — (*L. S. 17.*)

Hosti ve třech dnech má se spravedlnost státi.**Artikul XVII.**

Uloženo jest vedlé dobrého obyčeje, kterýž tak v městském právě jako i obec zachovává se: »Že každému hosti vedlé jeho žaloby

ve třech dnech pořád zběhlých, má se spravedlivé státi.« Měšténin však některého knížete, který jest pod knížetem naším v našem právě, neslove host; nebo ten slove host, ktož jest člověk z panství některého knížete, kteréž není poddáno knížeti našemu. Opět, země rozdílné činí hosti, ale ne kraj. Protož znamenaj každého člověka býti hostem u nás, kterýž v jiné zemi, než v naší, obydlé má a sídlo; neb rozdělení jedné země od druhé činí hosti, ale ne panství. (O tom podobně hledaj v kapitole XLIX. v artikuli VI.) — (*L. S. 18.*)

**Obžalovaný pro dluh po něčí smrti proti svědkuom,
že jsau slyšeli, přísahau očistí se.**

Artikul XVIII.

Žaluje-li kdo z dluhu na živého neb na mrtvého, jestli že prostě žaluje a obžalovaný popírá: tehda se prostě očistí; pakli žaluje s svědky, tehdy obžalovaný má se také svědky očistiti. Jako u příkladě, když umřel Titus, bratr jeho viniť manželku ze třideceti kop, pravě, kterak by Titus před dvěma knězi seznal se jemu, že by dlužen byť, ale ona toho překa jest: usúzeno jest, že svědomí kněžské jest o slyšení, a ne o věci jim vědomé; protož manželka muože se na kříži dvěma prsty očistiti, vedlé práva. — (*L. S. 20, 19.*)

**Obeslaný proti prostě žalobě prostě se očistí, a proti
svědku svědky odvozuje.**

Artikul XIX.

Žalující pro dluhy živého neb mrtvého, jestli že prostě bez puvodu žaluje; obeslaný odpieraje, také prostě se očistí. Pakli žaluje s svědky, obeslaný povinen bude s svědky se očistiti. — (*L. S. 19.*)

Žalují-li dva, má slyšení, kto prvé ku právu přišel.

Artikul XX.

Komuž saudec svědčí, že prvé svú žalobu na něho vznese, toho žaloba má prvé jíti, leč by druhého větčí škoda od žaloby odtiskla. Saudec neb rychtář nemá se pokrývati, ale žalujícím

má dosti učiniti. Pakli by nebyl včiera doma nalezen, kdo žalobu oznámí čeledi jeho, za prvného jmín buď. Item, běžíce dva a před domem křičíce, to není žaloba; neb žaloby před saudci s kázní mají býti předloženy. Item, kdož rychtáře, v jeho domě hledaje, nenajde jeho a žalobu svú čeledi oznámí: ten má prvé slyšení mieti než onen, kterýž rychtáře zde i onde po ulicích hledaje, tam žaluje. — (*L. S. 21.*)

Odporník odložení hlavní pře, když puovoda obsílá, nepředší.

Artikul XXI.

Titus, jsa připovědín k saudu k středě, potom saud odložen byl do soboty, a v tom obžalovaný připověděl jest k saudu žalobci svého: otázka, kdo má prvé slyšán býti? — Ortelováno jest takto: Že odložení saudu od středy do soboty jest jako hlavnější věc, také připověd k středě učiněná, jako prvnější účinek zuostal[a] jest v své moci do soboty; protož napřed připověděný jest dlužen odpoviedati žalobě druhého, kterýž jest v té chvíli ve čtvrtek neb v pátek listivě na druhého žaloval. — (*L. S. 22.*)

Žaloba z rány prvé má slyšána býti nežli z dluhu.

Artikul XXII.

Prvé-li obžalovaný má pánu z dluhu a ze škod odpoviedati, čili prvé uraženému z ran odpoviedati? — Ortel: Poněvadž tělo lidské dražší jest nežli peníze, má prvé obžalovaný raněnému odpoviedati, nežli pánu z dluhu a ze škod. — (*L. S. 23.*)

Žaloba rychtářova neb konšela, když se úřadu tkne, má prvé slyšána býti.

Artikul XXIII.

Rychtářova žaloba má-li předložena býti jiným? Znamenaj: Že žaloba saudce má prvé slyšána býti; nebo poněvadž saudce místo pána spravuje a jemu pro jeho auřad, přízní spravedlnosti, ode všech poddaných sluší poddání býti, a k němu lid obecní (pro skročení sváruo a saudio o všechny neslušnosti ukrácení, k upokojení stran) zření má: tehda jakožto údové

hlavy a poníženejší vyššího mají následovati a jemu se nebrániti, ale raději každý vedlé své možnosti mají jemu pomoci. Ale potupa a útok jemu a úřadu jeho učiněný hodně má aurazu, kterýž by se straně stal, velikostí předložena býti. A o přisezných též má rozuměno býti, přihodí-li se, že by se kdo protivil právu. — (*L. S. 24.*)

Odpověď z úkladu vraždy a z větčí rány má prvé býti.

Artikul XXIV.

Obžalovaný pro úklad vraždy, jenž německy slove »volleist,« jestli že by v čas též vraždy malú ranú a lehce byl raněn: prvé má odpovídati z toho, že jest ukládal vraždu, nežli žalovati bude z rány. Pakli by aud byl ufat neb těžce raněn: tehdy slušně má býti připuštěn prvé k žalování. — (*L. S. 25.*)

Pro útok a zálohy první má slyšení, by posléz přišel.

Artikul XXV.

Ačkoli pro zavinění nebo pro rány učiněné ten má prvé žalovati, kdož jest prvé před rychtáře předstúpit: avšak kdo by na druhého žaloval, že by naň zálohy činil, jeho čekal neb autok naň učinil, jestli že strana odporná prosí prvé slyšení: tehdy prvé má žalovati, podlé práva. — (*L. S. 26.*)

Puovod, když nic nepokazuje, nic neobdrzuje domněním.

Artikul XXVI.

Puovod kdož koli, který ani svědky, ani listy úmyslu svého nepokazuje: obžalovaný muože prostě, neb přízváním neb odepřením k jeho žalobě odpovídati. Také skrze to, že napřed se utekl jako žalobce, nemá vzato býti, aby spravedlivú při držal; nebo domnění neb podezření, kteráž z toho pochodí, jsú vše-tečná a nedostatečná, a nemá pohnúti rozumu soudce. (Ale jiné jest domnění potřebné a náhlé, jako, když by v místě tajném muž nahý sám s ženú nahý byl nalezen, domnění jest, že by ji tělesně poznal. A takové domnění úmyslem soudce muož pohnúti.) — (*L. S. 27.*)

Kdyby jeden druhého před saudem zhaněje k bitvě pobízel, pokuta.

Artikul XXVII.

Jestli že by jeden druhého před rychtářem a přísěznými nepoctivými slovy okřikna, i pobídl jeho k bitvě, o tom znamenaj. Takový dvojím obyčejem zavinit, totiž slova hanlivá mluvě a k bitvě pobízeje. A ačkoli pro řeč pokuty byl by dlužen 2 funty, avšak pro pobízení dlužen jest také 3 funty, a tak zaplatí 5 funtuo. A to, jestli že pokáním hnut jsa, svou vinu vyznal by, tehda tak lehkú pokutu daj, a daj se na milost. Slušie znamenati, že z pobízení k bitvě nepochází duvod pravý, a zlé domnění. A protož, kdož koli všetečně před přísěznými neb v saudu na člověka zachovalého žaluje, nebo řečí mrzkau jej okřikna, směl by jeho k bitvě pobídliti: jakožto hánce a všetečný žalobce zaplatí 4 kopy, kromě těch pokut, kteréž jsú pro hanění uloženy. Pakli takový laupezník ze cti peněz by neměl, tehda za 6 neděl vazbau trestán buď. Pakli jest osoba lehká a nepočestná, tehdy k slaupu uprostřed lidí přivázán jsa mrskán buď, a za město potom buď vyhnán. — (L. S. 28.)

Puovod dlužníka jistce v každém právě muož viniti.

Artikul XXVIII.

Na kterémž koli právě žalobník nalezl by jistce: na tom právě o peníze muož naň žalovati, a on povinen jest žalobám odpovídati. Ale což se dědin, dědictví dotýče: o to musí k tomu právu hleděti, kde to zboží leží. — (L. S. 29.)

Obžalovaný při svú hlavní poruč s volí puovoda.

Artikul XXIX.

Jestli že obžalovaný s povolením žalobce při svú přísěznému poručil by: poručenství jest stálé, a přísězný jménem poručenství k duvodu muož svědky vésti plným právem. Pakli by žalobník k tomu poručenství nepovolil: tehda moci nemá. A obžalovaný pro svú nepřítomnost, poněvadž jest měl osobně přísici, jako i svědkové, na kříži, svú při ztratit jest a žalobník svú spravedlivost jest obdržal. — (L. S. 30.)

Odpovídati služebníku, dokud počtu neučiní, pán nemá.**Artikul XXX.**

Má-li pán služebníku svému odpovídati před počtem téhož služebníka z toho, ač co vydá na potřeby pána svého nad svojo příjem? V té příhodě pilně má znamenáno býti. Když služebník vezl zboží pána svého, kterýmžto jménem jeho kupčil jest, měl-li jest co svého vlastního orkafu; a jestli že jest měl, tehdy najprvé zaplatí, což jest pánu vinovat služebník; potom počteno má býti, co ten služebník obrátil jest na potřeby pána svého, a z toho pán k žalobě služebníka slušně má odpovídati. A ta potřeba panská má rozumiená býti netoliko to, což s jeho vůlí v jeho potřebách služebník jest utratil, ale také co snad bez vědomí páně služebník na jeho potřebné věci naložil jest, jako kdy by, peněz vypuojuje, dlužníkom jeho zaň zaplatil, anebo stavení opravil, kteréž by se chtělo bořiti, anebo čeledi potřeby k jídlu kupoval, anebo grunt aneb jinou pilnou věc kaupil by; nebo ty a k těm podobné věci, zjevně od služebníka dovedené, pán jemu dlužen jest navrátiti z úplna, plným právem. (*L. S. 31.*)

Urození z městských gruntův mají městské právo trpěti.**Artikul XXXI.**

Ačkoli urození nebo vládky k saudu zemskému měli by připovědění býti: avšak, mají-li dědictví v městě a zboží, z toho mohou žalovati a žalobám mají odpovídati. (O tom vayš v kapitole XXIII. artikuli VIII. Item o témž v kapitole XXXV. artikuli VII.) — (*L. S. 32.*)

Obžalovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpovídá.**Artikul XXXII.**

Item, jsa narčen od mnohých, když s nimi konec vezme, potom jednomu z nich o tom není povinen odpovídati. Bude-li kdo narčen z jedné viny, a žalobník, maje druhou vinu, na též čas neosvědčí-li: otázka, co by při tom bylo za právo? Odpověď: Poněvadž při první žalobě nestalo se osvědčení vo druhé žalobě

obžalovaný nebude k té druhé odpovídati. (Ale v městských přech, opustí-li kdo osvědčení, k budoucím snad žalobám neškodí.) (L. S. 33.)

Puovod a obeslaný mají šetřiti býti, jaké jsú pověsti.

Artikul XXXIII.

Při žalobách má šetřieno býti, kteraké pověsti jest žalobce a obžalovaný, a kterakým úmyslem žaloba jde, aneb pro bezpraví-li, či pro vyhledání pravdy, či pro duvod, či pro očištění, a padli-li jsau svědkové v přísaze, aneb jiný nedostatek trpí-li; nebo vedlé těch věcí pokuty bývají uskrovněny. A potřebí jest pilného rozmyšlení z vin při žalobách, nebo má patřeno býti, neměť-li žalobník a obžalovaný zlé pověsti. A jsú-li poctivého a etnostného života, mají-li se v mravích a v skutcích jedno-stajně, a bude-li to shledáno: tehda, buďto že by žalobce nepřemohl obžalovaného, anebo že by obžalovaný vyvedl se a očistil. žádný pokut dlužen nebude rychtáři, a obžalovaný měj na tom dosti, že jiného jeho dobré a chvalitebné zuostalo jest bez úrazu. Pakli obžalovaný a žalobce, před tím nezřízeně živi jsúce, zma-zání by byli nějakau poškrvnu: tehda, jakož jest povědieno, žalobce zbaven má býti pokut. Pakli jest žalobník viery hodný a obžalovaný ne tak hodný a podezřelý: tehda žalobce k duvodu své pře slušně má připuštěn býti. Avšak jestli obžalovaný uměním svého řečníka v té při, která před saud předložena, očistu obdržal by proti duvoduom žalobníka: skrze to žalobník není dlužen pokut složiti, ale obžalovaný měj na tom dosti, jakož svrchu psáno stojí. A pakli by se zase zpět přihodilo: tehdy má prohlédnuto býti a s pilností váženo od přísežných, jestli že žalobník zlopověstný nařiká obžalovaného úmyslem bezpravným, čili jinú příčinú. A jestli že prvním obyčejem, totiž úmyslem bezpraví neb hanění naň žaluje, a zvláště že tudy žádá učiniti pomsty, a jestli že duvodu nemá, jakož se byl snad k tomu podvolil: tehda hoden bude takový pokuty a nápravy, kterakú jest žádal na onoho. Pakli žaluje jinau příčinau, jako snad tím úmyslem, aby pravdy došel, neb že zpráva mnohých lidí jej na to navedla, že žaloval na onoho, který jest poctivého života: tehdy, buďto že by svědomí neměť, aneb že by se obžalovaný

očistil, přes to od malých i od velikých pokut a nápravy jest zbaven. Leč by snad přísežní svolili se za slušné: tehda, znamenajíce jakost stran, pokutu vedlé přísežných rozvázení dlužní jim budau dáti. A dobře příleží spravedlnosti, aby ti, kdož žalují na zločince, nebyli nuceni k pokutám; jinak pro bázeň pokut člověk mohl by křivdu a násilí v některé věci trpěti, a tak, pře své prožaluje, nikoli nemohl by dojíti spravedlnosti. A z toho muož odpovědieno býti k druhé otazce svrchní, o nepočestném člověku obžalovaném. A znamenáno muož býti. Jestli že obžalovaný pro zlý skutek najprvé byl by pohmán před saud, a jestli že by žalobce naň nedovedl, aneb v duvodu byl nedostatečen, anebo že by, očistě se, prost byl: ktož by koli potom z toho prvního podezření naň žaloval, nebo před saud připravil, tehda, kterakým koli obyčejem ta věc byla by súzena, nikoli nebude zavázán k pokutě. Sluší také znamenati, že žalobník, podvole se svědky k duvodu na obžalovaného pro zlý účinek, dvojím obyčejem padá v své při: Jedním, že snad svědkuov nemá, aniž jich postavil, aniž jich muož vystaviti, a v takové příhodě dlužen bude nápravu a pokutu, vedlé usauzení přísežných; však zachovajíce rozdily, předpovědě prvé rozvázení. Druhým obyčejem, že svědky jest vystavil, a když jest měl přísahu činiti, zpuosob přísahy změniv, padl jest; a tak dosti jest na tom, že dlužen bude pokutu za přísahu, ale jiným nic. (O týmž hledaj nieže v zápisích: Obžalovaný z krádeže muož-li se očistiti, a O pokutách a O mukách.) — (*L. S. 34.*)

Dědicové z krádeže v statku nalezené po otcí odpovídajte.

Artikul XXXIV.

Ačkoli syn nenese nepravosti otcovy, tak aby pomstu trpěl za jeho vinu; avšak, jestli že z zlého činění otcova, jakožto z krádeže, z laupeže a k tomu podobného, které věci k dědicuom, náměstkuom neb k jiným koli vladařuom přišly by bezpravně k držení: z těch věcí praví držitelé, jimž jest to bylo odjato, neb dědicové a potomci jich, i všickni jiní, k nimž by to potom příslušelo, žalovati mohau plným právem. Potřebí však jest v takových zlých činění zjevných, aby prvotně osoby, jimž se

škoda stala, zjevně to osvědčily, ať z hodné příčiny žalobu svou k budaucím časom odloží; nebo tak i dědicuom práva bývaj navracena, i od dědicuov jdu opět.

Jestli že by otec buďto peníze, aneb jinou obecní věc, aneb zbylo-li jest co za ním z kterého auřadu obecního, a on to k svému užitku obrátil, jemuž jest byl ten auřad poručen: tehda také žaloba přísluší na dědice. (O tom hledaj níže O vraždách. o mordích a jich zboží.) — (*L. S. 35.*)

Žalovati nemá duchovní, leč mu správce jeho povolí.

Artikul XXXV.

Poněvadž duchovní člověk, prelátu svému poddaný, aniž vládne svým vlastenstvím, ani užívá své svobodné vůle: tehda bez odpuštění opata a staršieho svého k žalobě z dědictví nemá dopuštěn býti, vedlé práva.

Žaloba z vraždy otce vavš dětem, než ženě, náleží.

Artikul XXXVI.

Žaloba z vraždy ženě-li či dětem příleží, když jsou ne-svorní? O tom znamenáno býti má, že žaloba dětinská má býti předložena žalobě ženské z vraždy muže jejího; nebo v tom žaloba dětinská mocnější jest než žaloba ženská; nebo žena může mieti jiného muže, ale děti nebudou otce jiného mieti. — (*L. S. 36.*)

Rukojmě za vraždu podeč uručiti mají.

Artikul XXXVII.

Znamenáno má býti, že rukojmě za vraždu zavázání mají býti v summě padesáti funtuo, jenž činí 30 kop a vavše; z nichžto třetina rychtáři, třetina žalobníku a třetina městu má dána býti. Item, že rukojmě za obžalovaného z vraždy nemají býti hlav zbaveni, ač snad obžalovaný, padna v své při, utekl by, ale toliko 30 kop zaplatí. Protož jestli že by kdo z viery, milosti neb z lítosti slíbil za koho, který jest obviněn z přestaupení pro něž by měl smrt trpěti: takového rukojmí pro utečení onoho

zbavení života více jest ukrutné, než-li spravedlivé. Item jestli že obžalovaný z vraždy skrze nedbálnivost rychtáře a žalobníka, že jsú jeho ne pilně ostříehali, ušel by od saudu: prost jest od rychtáře i od záhubce svého; nebo, což jest na něm bylo, viery jest nezrušil, neb vězni, aby život zachoval, sluší, ač muož, z okov i z žaláře utéci. Poněvadž bdícím, ale ne spícím práva spomáhají, co jsau škody vzali rychtář a žalobník z utečení obžalovaného, to mají k své neopatrnosti připsati. A nad to pak, jestli že rukojmě za toho obžalovaného uteklého rychtáři i žalobníku dosti učinil, není slušné, aby ten obžalovaný k druhému dosti činění držán byl; nebo jako Buoh, kterýž jest saudec nejspravedlivější, nemstí po dvakrát tohotéhož, tak saudec časný má činiti týmž obyčejem. Pro takové však zproštění, jímž obžalovaný život svojo jinde zachová, nemá jemu býti dopuštěno, aby se vrátil do toho města, odkudž jest ušel; leč by za duši zabitého, vedlé způsobení dobrých lidí, putováním a miłosrduými skutky vedlé své možnosti dosti učinil. A rukojmě aby neužili zlým slibu svého pro pokutu, kterúž jsú zaň zaplatili, budau moci obžalovaného zapsati, anebo jiným obyčejem jej k zaplacení popuditi, s pomocí a radú přisezných i rychtáře. — (*L. S. 38.*)

Žena neb dědicové zabitého, dlhý čas mlěice, potom nežalujte.

Artikul XXXVIII.

Když žena a dědicové zabitého za dlhý čas ani křiku, ani zjevného oznámení z vraždy nečiní, a mohúce učiniti, ani jakého osvědčení před saudem; že, uptajíce se na vražedníka otcova a muže, potom chtěli-li by vedlé spůsobu práva prožalovati, a v tom času při saudu stojíce, toho zamlčali: tehda právo svého žalování z vraždy ztratili jsú, aniž jest potřebí tomu vrahovi z toho potom jich žalobě odpovídati. Protož jedna vražda, jako jedna pře, dostatečně jednau žalobau dokonává se. Dědicové také i žena zabitého od svého práva svú nedbálnivostí padli jsú; nebo jako člověk, to mluvě, co má zamlčeti: též zamlče to, což má mluvíti před saudem, odřická se práva svého. — (*L. S. 39.*)

Obžalovaný z vraždy, podává se sám k smlůvě skrze zástupce, v podezření jest viny.

Artikul XXXIX.

Jestli že kdo, obžalován jsa z vraždy, z kteréž zjevně jest obžalován, a jiný mluvil by zaň, že z toho odpovídaje, k dosti učinění podvolil se jest na ubrmany: skrze to jest za vinného zůstal vedlé vyznání, a proto vedlé řádného práva nemuž toho zproštěn býti, leč by strana odporná a saudce k tomu přivolili. Nebo když by takové vyznání moc mělo: tehda nepřítomný, který jest z vazby utekl, za přítomného a za vězně, žebrák za bohatého, anebo jiný v důstojenství usazený jako vyšší a mocnější za nižší a zprostnú osobu z vraždy anebo z jiného těžkého k tomu podobného účinku mohl by se zástupcí a obžalovaným nazývati, pro něžto žalobník, nemoha dosti učinění míti, spravedlnosti nemohl by dosáhnúti. Item, kdyby vinný, nejša obeslán, jakož napřed stojí, přiznal se krom saudu, a kterýž by na ubrmany se poddal: ten již, poněvadž by rozsudek ubrmanský naň předšel, pokutú hlavní nezaslauiž trestání; nebo jako jest jej to jeho přiznání obžalovaného a odsúzeného neučinilo, tak také jej ku pokutě hlavní povinného nečiní. A z toho jest vědomé i o jiných, že první ku právu připravený již jako vinný, i tento druhý také za ten skutek vraždy složiti a dosti učiniti mají jednostajně, poněvadž jedna pokuta za jeden skutek vedlé práva za dosti býti má. — (*L. S. 40.*)

Ze dvan vražedníkův, kterého viní, ten buď práv.

Artikul XL.

Byla-li by dva vražedníky, a žaloba jde toliko na jednoho: přátelé zabitého, žalují-li toliko na Petra z vraždy, a učinil by ku právu povinnost zabitého, vedlé obyčejce práva, na Petra, jako na jistce vinného: Petr má z vraždy odpovídati, bez odporu žaloby na Pavla. Kterážto žaloba, ač před Bohem byla jest spravedlivá na Pavla, však snad před lidmi nemuž býti některakým obyčejem bez poškrvny podezření. — (*L. S. 41.*)

Vinný, který obžalován by nebyl a dobrovolně se poznal, duchovně naprav.

Artikul XLI.

O tom pak zuostáno jest. Poněvadž žaloba jedné vraždy na jednoho obžalovaného skrze odpoviedání téhož obžalovaného a a zproštění dostatečně se skonává; poněvadž z již řečené vraždy vedlé spravedlnosti již zproštěn jest: není slušné, aby Pavel i vinnější, na něhož jest žaloba nepřišla rychtáři, kteréž pokutů byl vinovat. Ale jestliže se zná vinen býti vraždy, tak že se vyznává skrúšeným srdcem: utec se k tomu, kdož v duchovenství ukládá spasitelné pokání. Pakli by z mordu, z zlodějstva, a k tomu podobného hříechu hanebného skrze někoho naň vyznání stało se: přisežní pilně pomyslé, kteraký saud mají vydati. — (*L. S. 42.*)

Žena obeslaná pro čáry, jak má práva býti.

Artikul XLII.

Když jest umřel některaký mládenec, tehda otec jeho žaloval na dvě ženy, pravě, že skrze čáry jich syn jeho zšel jest, jakož slyšal z úst syna svého, když na smrtné posteli ležal. K tomu úsudkem odpovědjeno jest, že bez odporu seznání mládence, učinil-li jest jaké, a žaloby otcovy, budau-li duvodové ženští nalezemí praví: není rozumné, aby odpoviedala tak, jakož se odpoviedá z vraždy. Ale však obecní řehoř Práv Městských dí, že [na] každé prožalování žalobníka obžalovaný, odpíraje neb se přiznává, má odpovídati. Dostatečno jest, aby ženy sprostně odpoviedaly a prostú přísahú očistily se.

Protož poněvadž při hlavních vinách potřebí jest jasnějšího duvodu, než-li při městských přech: když na koho žaloba jde z čáru a z jiných k tomu podobných kauzluov, kteříž ne zjevně, ale tajně se dějí, patřieno býti má k těm věcem, kteréž plodí zlé domnění, totiž byla-li jest která z těch žen kuběna kterého muže, a jestli že jest snad před lidmi víry hodnými o témž muži řekla: »jestli že tohoto a tohoto neučiní,« anebo »nepřestane-li těchto a těchto věcí, chci mysliti o jeho bezživotie,« a zvláště pak obierá-li se s čáry, a v takovém skutku byla-li polapena: tehdy taková žena k saudu jsúc připoviedena. potřebuje, aby jako vra-

žedlnice svědky se očistila: nebo ne ve všech přech potřebí jest jednostajných duvodův, nébrž vedlé rozličnosti při duvod a očista rozumně proměňuje se. — (*L. S. 43.*)

Pro ulauzení ženy, bez řečníka sám odpovídaj.

Artikul XLIII.

Komu ženu ulaudí, o tom pováženo jest: Že dobře slušné jest, aby žalobník v takové při ne skrze řečníka, ale osobně žaloval. (O témž hledaj v kapitole padesáté první.) — (*L. S. 44.*)

Podací náležitě duchoveuství: právo duchovní sud.

Artikul XLIV.

Jestli že by odpor byl mezi stranama o právu podacím kostelním: proto že takové právo sluší k duchovnímu sandu, protož duchovním právem má býti rozsúzeno. — (*L. S. 45.*)

Žalovati vyobcovaný sám nemuož.

Artikul XLV.

Vyobcovaný v světském sandu žalovati nemuož, leč by snad jináče bylo v sandu duchovním. — (*L. S. 46.*)

Obžalovaný má vždycky odpoviedati k žalobě žalobníka.

Artikul XLVI.

Ne proti straně, kteráž nenie vyslyšena, ale kteráž toliko právě by k slyšení přišla, má býti rozsudek brzký. A také poněvadž z obecní řeholy práva městského obžalovaný žalujícímu, znaje se aneb odpíraje, měl by odpoviedati: tehda žena a dědicové mají vedlé práva odpoviedati. — (*L. S. 47.*)

Žalobník mmož proti obžalovanému výminku učiniti.

Artikul XLVII.

V tom má znamenáno býti. Jest-li že rychtář a přísězní o těch věcech budú svědčiti, kteréž jest žalobník při výminkách předložil: tehda obžalovaný nemmož řečníka mieti, a jest-li vina surtedlná, má surtedlnú muku trpěti. A znamenáno má býti pilně,

že v těžkých proviněních, jako, jestli že by kdo vraždu učinil před očima přísedných, aneb že by před saudem pokoj skutkem zrušil, aneb zprotivil-li by se saudu, aneb jinú takovú neslušnost učinil, již řečený obyčej se zachovává, totiž, že obžalovanému, ač žalobce prosí, řečník nebývá dán, ale hned jako přemožený má odsúzen býti. — (*L. S. 48.*)

Obeslaný není povinen odpovídati k žalobě z domnění.

Artikul XLVIII.

Usúzeno jest: Že obžalovaný muož žalobníka přemoci svědomím dostatečným, jakož spusob práva žádá; jako jestli že prvě pro zjevné zlodějství pokuty platil, on toho má užiti a není dlužen k jeho žalobě odpovídati, kteráž se drží domněnná a všetečná. Neb jest a podvod zádnému nemají děditi [t. svědčiti]; neb kdož jest jednu zlý, vždycky potom jest ve zlém domnění. (O tom kapitola XX. artikul VI., dále kapitola XLIX. artikul XI.) (*L. S. 49.*)

Bude-li pře rychtářova, vysésti z saudu má.

Artikul XLIX.

Rychtář a saudec v své při neb dědicuov neb čeledi, seděti v saudu nemá. A protož, bez odporu jakých koli výmluv rychtářových, výmínka žalobníka jako rozumná má dopuštěna býti. Protož pro uvarování zlého domnění, rychtář nemá ani u saudu seděti, ani úřadu svého jinému poručiti, než přísední pro tu vraždu mají rychtáře voliti, osobu obecní stranám k tomu saudu dobře příslušející. — (*L. S. 50.*)

Obžalovaný také muož vysaditi rychtáře neb saudece v jich žalobách.

Artikul L.

Opět v jiné žalobě znamenaj. Když by rychtář aneb saudec chtěl žalobu vésti, jako jelikož jest rychtář: otázka. O tom usúzeno jest: Že v takové příhodě výmínka té věci užitečná jest a spravedlivá. Protož v takové příhodě, v kteréž rychtář a přísední spolužahují, buďto sami skrze sebe nebo skrze jinú osobu v to vložení: nemohú spolu a pojednů žalovati, i úřadu svého zvyklého vésti. Nebo není spravedlivé, aby někdo i žaloval, i odpíral, i saud vynášel. — (*L. S. 51.*)

KAPITOLA DRUHÁ.

O žalobách vůbec.

Bezděky žádný neviň, ani podruhé, z viny sauzeného.

Artikul I.

Žádný bezděky k žalobě nemá puzen býti, leč by již počal žalovati. A také jestli kdo obžalován z které viny od jednoho žalobce: od jiného z té viny nemuž obžalován býti. Avšak jestli že z jednoho skutku více vin pošto by: tehdy od jednoho z jedné viny, a od jiného z jiné viny muž někdo obžalován býti. (*L. S. 52.*)

Mordové noční neb denní kdy se ohlásiti mají.

Artikul II.

Mordové a těm podobní účinkové, jestli že by se dály ve dne, prostřed obydlí lidského: od žalobníka ve třech dnech mají rychtáři zjeveny býti. Pakli by se v noci a na poli, krom obydlí lidského, přihodily: tehdy cíle tří dní déle, ač žalobník žádá, muož od přísežných slušně prodlen býti. — (*L. S. 53.*)

Z cizoložstva cizí člověk nemá žalovati, než manžel neb saudec.

Artikul III.

Člověk cizí nemuž žalovati na ženu z cizoložstva. kteráž jemu vedlé krve není spojená, ačkoli to hodným svědomím mohl

dokázati. Ale že jest to učinil, což naň neslušelo, že pověst svého bližního zmažal, trestání a pokutu podniknutí má slušně, od přísedících jemu vedlé jich svědomí ułożenú; neb neslušné a všetečné jest takové obžalování, a saudec nemá hnauti, ani také obžalovaný od něho proto nemá trápen býti. Ale manžel z toho skutku na svú ženu maož žalovati, ne skrze řečníka. Sausedé však také z toho hřiechu žalovati mohau, aby nebyli domníni, že by mu také toho hřiechu povolili. — (*L. S. 54.*)

O žalobě na saudece, který by nechtěl sauditi.

Artikul IV.

Jestliže rychtář neb saudec nechce sauditi v hodinu sandu, má napomenut býti od přísedících, aby saudil a žalujícím dosti učinil, aby lehkomyšlnost odpuštění nezplořila podpalu hřešícímu. Opět i do třetice má napomenut býti saudec od přísedících. Pakli by sauditi nechtěl, a pře přešla by k vyššímu saudeci, jakožto k podkomořínmu aneb králi, a saudec z nedbálnivosti byl by obžalován: buď malá neb veliká pře, tehdy saudec ten za vinného trestán buď.

O žalobě zapsání.

Artikul V.

Byl-li by kdo zapsán psanú žalobú: saudec má pilně příčinu vyhledati. Zaslúžil-li jest ten obžalovaný trestání na penězích, buď tak zapsán; pakli zaslúžil trestání, aby přišel o ruku, tak má zapsán býti; pakli jest hoden trestání na hrdle, také tak zapsati se má, podle povahy výstupku svého.

Žaloba odsauzeného na smrt není zcela viery hodna.

Artikul VI.

Usúzeno z práva jest: Že odsauzeného na smrt žaloba nevíze, ani zcela věriti se jí má, než toliko znamenité činí domnění a potah, však z toho samého obžalovaný neodsuzuje se. A též rozumí se o zločinci u vězení sedícím, kdyby koho před ortelem zmažal a obžaloval. — (*L. S. 55.*)

Žaloba z ran úkladních má býti ve třech dnech.

Artikul VII.

Raněný má žalovati pro volleist, totižto úklad vraždy, ve třech dnech, na toho, kdož jest příčina úrazu jeho; nebo po třech dnech žádného nemůže viniti, leč by hodnú příčinu okázal, jako že by němý byl, anebo že by se slušně osvědčil; tehda čas těch tří dní hodně může prodlení mieti. Ale dědicové, kteříž nejsou přítomni, jichžto bližní od toho ranění umřel jest, nehledí času těch tří dní, ode dne ranění počítajíce, než od toho dne, kterýž jsou zvěděli, že by raněný byl; a ještě ten čas vedlé dalekosti a slušnosti a potřeby, jak by slušně k saudu přístup mohl býti, to má rozměřeno býti. — (*L. S. 56.*)

Nepodezřelý, třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsúzen býti má.

Artikul VIII.

Obžalovaný, od mnohých žalobníkův po třikrát spolu z krádeže a z lúpeže v jednom saudě obžalován, a tolikrát se očistiv, nemuž po čtvrté přemožen býti svědomím z týchž účinkuov; proto že žalobce, spolu v saudu přistojíce, zprvu obžalovaného od jeho práva spravedlnosti svú přisností neodehnali jsú, tížíce se, mohli-li by sedmi svědky jej přemoci, jakož jsú potom usilovali učiniti. Nebo takový má užívati puojčeného sobě práva, a najvíce tobo, že jest pověsti nepoškvrněné; neb to pravdě náleží. Pakli má na sobě prvé jakú poškvunu, a tu tepruv aby naň dovedeno bylo: snad by právu svému poškodil a pohoršil. Obžalování po třikrát od žalobníkův, potom pojednú učiněná, zdá se, že by taková žaloba ze lsti pocházela. Jestli že se očistí po čtvrté, svědomí jich proti sobě nikdy trpěti nebude, neb lest a úklad žádnému pomáhati nemohú; a protož ti žalúbce svým zlým úmyslem mají sklamání býti. (O tom hleď v kapitole XLIX. artikuli XI.) — (*L. S. 57.*)

Sedm svědkuov více mohan u práva než obce.

Artikul IX.

Obžalovaný z žhářství, neb z viny k tomu podobné, muž přemožen býti sedmi svědky hodnými; nebo počet sedmi svědkuov

jest z podstaty práva. Protož, jestli kdo obžalován na hrdlo od obcí mnohých míst, není slušné; nebo svědomí obce některak jest podezřelé; nebo jeden skutek, v jednom místě a jednoho času učiněný, z těžka mnoze poznán býti od množství. Protož viery hodnější bylo by svědomí přísězných jednoho místa v některém zvláštním skutku, nežli svědectví přísězných ze mnohých míst o témž skutku; nebo jeden skutek od přísězných toho místa muož dobře porozumněn neb spatřen býti; ale aby od přísězných ve mnohých místech též dobře byl opatřen, aby tak úplně byl poznán, to se zdá nepodobné k viere.

Obžalovaný pro pohruožku z žhářství, někdo přemožen bývá sám třetí, jakož psáno jest ve mnohých právech, ačkoli z skutku žhářství má býti sám sedm přemožen. (Více o tom hledaj v kapitole LVI.) — (*L. S. 58.*)

KAPITOLA TŘETÍ.

O řečnicích, kdy přijímáni a kdy nepřijímáni býti mají.

Řečníci, kteří pravdu hájí, ale ne kteří ji prodávají, jsou užiteční.

Artikul I.

Řád řečnování nemá pohrdán býti, poněvadž také císařská ustanovení témuž řádu chválu vzdávají, říkuce: „Bojujíc zajisté obhajce pří, kteří v výmluvné řeči doufají, obtížených pravdy naděje i života brání, aniž méně prospievají obecnímu dobrému a zvláštnímu užítku, než jako by pro užitky každého štítuov, pancířuov a mečuov užívali, rodičuov a vlasti zachovávající.“ Protož skutečně známo jest, že úřad řečníčstva ve všech věcech a soudích jest potřebný. Avšak byly-li by strany takové opatrnosti a výmluvy: tehda budú moci samy osobně mluvití, odpuštění však sobě u rychtáře uprosíce. Protož každý člověk množ slova řečníka svého, od soudce jsa otázan, nebo sám od sebe, tvrditi nebo jim odepřiti. Zavrha také toho řečníka, množ hned jiného přijíti, s dopuštěním rychtářovým. — (*L. S. 59.*)

Řečník podezřelý neřečnuj.

Artikul II.

Řečník také podezřelý, ač strana žádá, nemá dopuštěn býti k řečnování. — (*L. S. 60.*)

Řečníka soudce nemá nutiti k řečnování.

Artikul III.

Opět, žádá-li se řečník zbaviti řečnování, soudce nemá jeho k tomu nutiti; a to odřečení řečníka žádné škody straně nečiní, proti kteréž jest byl. — (*L. S. 60.*)

Řečníka první obdrží.

Artikul IV.

Opět, prosíte-li dva jednoho řečníka, první jej obdrží. (*L. S. 59.*)

Řečník, kdykoli najatý, řečňovati má.

Artikul V.

Opět, jestli že by řečník před hodinou saudu od jednoho z stran najat byl: tehda bez odporu prosby druhého řečňovati bude. (*L. S. 59.*)

Řečníkem chudého má opatřiti saudee.

Artikul VI.

Opět, saudee má patřiti, aby chudým nebyla ujma na řečnicích od mocných; nébrž z úřadu svého nemajícím řečníka má zjednati. — (*L. S. 59.*)

Strana když řečníka nemá, má se jí odložit.

Artikul VII.

Jestli že dva řečníky máte před saudem státi a řečňovati, a není-li kterého, z kterékoli příčiny: tehda k žádosti druhé strany má cíl a čas k stání prodlen býti. — (*L. S. 61.*)

Řečník nemá se brániti nemocnému pro nárek mordu.

Artikul VIII.

Opět, bude-li kdo narčen jako morděř: by byl i nemocen, nemá jemu řečník odeprím býti. — (*L. S. 62.*)

Řečníku, písaři mzda pány se ulož.

Artikul IX.

Záplata a mzda písařuv, řečníkuov a jiných úředníkuov má býti uskrovněna vedlé svědomí přísěžných. — (*L. S. 63.*)

Přátelé straně nemají se odpierati.

Artikul X.

Opět, strana žádá-li, by pak řečník odpíral, má jí pomocník neb přítel také se příti. — (*L. S. 64.*)

Řečníkuo několik muož strana mieti bez njmy jiným.**Artikul XI.**

Jedna strana muož sobě najíti více řečníkuov, toliko když by to nebylo lstivě, tak aby strana druhá nebyla řečníka zbavena. (*L. S. 65.*)

Řečník zločinci nemá dán býti.**Artikul XII.**

Opět zjevnému zločinci, by pak žádal ustavičně, řečník má odeprín býti. — (*L. S. 66.*)

Žena, jakž koli opatrna, nemá řečnovati.**Artikul XIII.**

Ženy, by pak byly rozšafné i výmluvné, však se k řečnování připustiti nemají.

Zlopověstní a přestupníci nemají řečnovati.**Artikul XIV.**

Zlopověstní, též i přestupníci práva úřadu řečnování mají býti zbaveni, aby dobří tovaryštvem zlých nebyli poškrvněni.

K zpletené žalobě nejistého rozumu uemá se odpovídati.**Artikul XV.**

Znamenaj: Jestli že by řečník neb žalobník, veda žalobu, zpletl by ji, jako kdyby řekl: »Pane rychtáři, tak mi velikú ránu dal.« aneb »tak mě těžce ranił, že jsem o život skrze to přišel až k smrti«: obžalovaný bude zproštěn, a nemie dlužen jemu odpovídati. Item, jestli že by potom tayž žalobce z jiných ran skrze řečníka před obeslaným neb ještě živým slovy jako prvé na týž rozum otázku učinil: tehdy opět obeslaný jest povinen odpovídati. (Víc toho hledaj o řečnících v kapitole padesáté prvnie.) — (*L. S. 67.*)

KAPITOLA ČTVRTÁ.

O odvolání k vyššímu právu.

Proč jest odvolání.

Artikul I.

Pomoc neb útočiště odvolání není vydána k obraně ne-
slechetnosti, ale k pomoci nevinosti. Protož každému má do-
puštěno býti odvolání pro nehodné a neslušné obtížení; a zvláště
jestli že by takové obtížení bylo k škodě právu odvolávajícího.
Není slušné, aby ten, kdož se odvolává, stál na místě, ani aby
s místa nohů nehnul, jakož někteří chtěli; nébrž, chce-li, má
jemu rozmyšlení dáno býti, chtěl-li by či nechtěl odvolati se.
— (*L. S. 68.*)

Odvolání k jakému rozumu býti má učiněno.

Artikul II.

Takto má předloženo býti odvolanie k vyššímu právu: »Pane
rychtáři! Ortel proti mně od přísežných štrafují, poddávaje se
lepší od toho místa, odkudž já mám z práva jej přinesti.« A to
má rozuměno býti o orteli, který vyrčen jest, ne vedlé psaného
práva. Pakli jest výnos z práva psaného, takto má říci: »Pane
rychtáři! Ortel, který přísežní z práva psaného proti mně jsú
vynesli, s odpuštěním jich poctivosti, naději se, že jest pošel
ze zlého rozumu práva psaného. A protož odvolávám se od něho,
žádaje, aby hned bez meškání podán byl k vyslyšení královskému,
od něhož vydáno jest psané právo, poněvadž tomu sluší rozum právu
dávati, kdož je skládá.« — Opět, dokud stojí odvolanie, nic nemá
v té při obnovováno a přidáváno býti, ani přimíšeno. — (*L. S. 68.*)

Po odvolání nic nemá přidáno býti.

Artikul III.

Ortelování a příčina jeho krátce a rozumně má býti vznesena k tomu, k komuž se jest stalo odvolání. A všeliké rozšíření při té věci má býti ukráćeno. — (*L. S. 68.*)

Čas odvolání.

Artikul IV.

Kdož se k vyššímu právu odvolá, nedovede-li svého odvolání v šesti nedělicích pořád zběhlých: leč by hodná překážka byla, za neodvolávajícího má jinín býti. A sandce přes to odvolání v té při tak se měj, jakož se má mieti vedlé práva, a to pro bázeň snadně odvolávajících, aby, jací nákladové zajdau, ať ty zaplatí a nad to pokutu dá svému sandci 60 šiliňkuov, leč kdo má zvláštní na to pokutu uloženau. — (*L. S. 68.*)

O způsobu odvolání každému má vědomo býti.

Artikul V.

Item, Pořádek a způsob odvolání, prvé než ten, kdož se odvolá, v to půjde, skrze rychtáře a přísězné má jemu slavné zvěstován býti.

Odvolávající, dopustil-li by se v tom čeho, trestán buď.

Artikul VI.

Item, Ten, kdož se odvolá v té miece, dopustil-li by se čeho, jako vinný skrze rychtáře vlastnieho bez odporu toho odvolání muž trestán býti.

Odvolávající, kdyby po odvolání z předešlé viny sandce chtěli ho trestati, v tom se opět muž odvolati.

Artikul VII.

Item, Jest-li že by ten, kdož se k vyššímu právu odvolá, po tom odvolání pro zavinění před tím učiněné od přísězných snad chtěl obliežen býti: tu jakožto od podezřelých, může se slušně odvolati, a žádná pokuty peněžité proto nemá trpěti. (*L. S. 69.*)

Bez příčiny žádný se neodvoláváj.

Artikul VIII.

Item. Nenie-li hodná příčina odvolání: tehda odvolání k vyššímu právu přestává.

O odvolání bez psaní a o psaném.

Artikul IX.

Item, Odvolání bez psaní bude-li učiněné, a to by se potom zdvihlo: daremní jest a marné. Pakli jest psané a písmo rozličný rozum zavírá: odvolání má dopuštěno býti, ale jiné jest ačkoli toliko jeden rozum zavírá. Jest-li že se odvolává ten, jemuž nenáleží, nemá slyšán býti. — (*L. S. 70.*)

Kdo pustí od odvolání.

Artikul X.

Item, Ten kdož se vayše odvolá, potom, pokáním lmut jsa, zase to odvolání zdvihne: skrovnú pokutú od saudee má trestán býti. (*L. S. 70.*)

Odvolání jistých zločincuv marné.

Artikul XI.

Odvolání zločincuv jsú marná; leč by jaké pochybenie bylo při jich provinění, tehda nemá při skutku kvapeno býti; a též odvolání nemá býti hájeno pro přísahu. — (*L. S. 71.*)

Odvolání nedopauští se v tom, čím se nemuž prodlíti, aneb co se vypovie z stálého práva obyčejného.

Artikul XII.

Jestli že která věc prodlení nechce: nemá býti odvolání dopuštěno. Nebo jestli co z věčné a vždy stálé výpovědi rozkáže se, aby bylo učiněno: proti té výpovědi nemá býti odvoláno. (*L. S. 73.*)

Který koli z stran se odvolá, to odvolání i druhému k užitku muož býti.

Artikul XIII.

Opět v obecní při, kolikrát se jeden odvolá a druhý nie: tehda ono vítězství také tomu prospěje, který se jest neodvolá.

a to v při, což se obrany dotýče. Opět, ač by kteří rozdílne byli potupeni a odsúzení, ačkoli z té pře to pochází: však proto víc než jednoho odvolání potřebí jest. — (*L. S. 74.*)

Zjevně zpupnému nepřeje se odvolání.

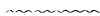
Artikul XIV.

Opět, odvolanie pyšného a zpuřného nenie platné; ani když pře od krále saudci jest poručená, odvolávající ten nemá slyšán býti. — (*L. S. 75.*)

Pokuta odvolání z hřiven.

Artikul XV.

Komuž by se koli stała hojná spravedlnost před sandem a přísěžným, a on, tau pohrdaje, odvolal by se neprávě: KJM^u v pokutě bude tří hřiven. Pakli by jemu rychtář neb saudce spravedlnost učiniti odepřeli: tehdy svobodně odvolá se k jinému sandu. A z těch peněz předpověděných slušej dvě česti saudci a třetí přísěžným. (O tom více máš v kapitole LX.)

KAPITOLA PÁTÁ.

O vodě a zbroji.

Duom svooj každý opravuj, bez škody jiného.

Artikul I.

Tak jeden každý duom svooj má opraviti, aby domu sauseda svého nepohoršil, leč by měl právo k děláni takové věci. Opět, nebrání se, aby sobě jeden každý prospěl, když druhému neškodí. Tok vody dešťové má místo, jestli že by voda dešťová neškodila přirozeným tokem; ale svedená nic, leč by pro příčinu vorání ten skutek byl učiněn svedení vody. Znamenaj, že jsou tři věci, pro něž nižší duom anebo místo slouží vyššímu: právo, přirození, starobylost místa, totižto služebnost, jížto není paměti, která vždycky za právo jména býti má, totiž pro příčinu umenšení saudu. A často přirozená věc i starost místa postupují, když právo na to jest. Někdy také právo a přirození postupuje starobylosti. Neb vědomé býti má, že k zlepšení sauseda něco může děláno býti, ale k zhoršení nic, leč by to bylo zejména vymíněno. Každý člověk na svém gruntu jakž nayvayš muož stavěti; tak i na hluboko sluší kopati; leč to učinil úmyslem škody k svému užitku, toho dělati nemá. — (*L. S. 76—80.*)

Kto má právo k volbě, má i k stezce, ale ne k cestě.

Artikul II.

Kdož má právo k vážení vody, ten má svobodu k studnici choditi. Avšak kdož svobodnou chůzi k studnici má, tomu tam s vozem jezdit nesluší. Opět, přeselme-li studnice a zase se vypráští, skrze to služebnost a právo jeho neztracuje se; nebo ta služebnost neb pohodlnost není ztracena skrze nedbálnivost ani skrze provinění. — (*L. S. 81.*)

Pokuta, kdo by přes záповěd [s] zbraní chodil.**Artikul III.**

Kdyby který sedlák přes záповěd braň jakau nesl, neb voštíp, neb meč: tehdy rychtář, pod kterýmž by postižen ten jistý byl, má mu tu braň pobratí aneb dvadeceti šilinkuo od toho sedláka za to vzieti pokuty.

Kupcuom pocestným nemá brána býti.**Artikul IV.**

Než kdyby pak někdo, příčinu kupectví jda nebo jeda, meč svooj měl, neb na sedle zavěsil, neb na vůz uložil ne tiem úmyslem, aby někoho nevinného uraziti měl, ale aby se od zločincuov obraňoval: tomu se nemá bráti. Item. Nizádný také osídl žádných ani k tomu podobných věcí neliecej k łapání jiných lidí, leč na zločince a k tomu podobné lidi, a to i s povolením pana rychtáře buď.

Rychtář k brani právo má, která se nese pro úraz, a ne k té, která pro obranu.**Artikul V.**

Rychtář a přísežní nemají práva k brani, kterau se člověk brání, ale k urážející: nebo obrana se nezapovídá. Opět, potrhne-li kdo meče z pošvy, daj rychtáři deset grošuo. Pakli vytrhne, šedesát haléruov, a od vteknutí též šedesát haléruov. Opět, v trhový den vyňal-li by kdo lučiště neb samostřil ke zlému, ten daj rychtáři dva funty a měšťanuom tři: pakli napne, rychtáři a městu dva funty zaplať, anebo jemu ruka buď proklána nožem, jakož práva krumfleštní každého města kází.

KAPITOLA ŠESTÁ.

O ubrmaních a jich právích.

Kterým osobám má ubrmanství býti.

Artikul I.

Usúzeno jest, že ani na sirotka, ani na méně 15ti let majícího, ani na bláznového, neb němého, aneb hluchého ubrmanství nemá býti. Item byl-li by kdo i rychtářem, tehdy věci té, kteréž saudecím jest, sám se voliti neb se jinému voliti rozkázati nemá. A učinil-li jest v tom výpověď, nemá pokutau k tomu přidržán býti. Item, Nebývají také povinni všeho vypovědieti a oznámiti, jako tehdy, kdyby ohyzdné a mrzké věci ubrmané poznali. Také znamenaj: Kdyby ubrman kdež koli byl volen, a potom, toho opovrhúc strany, jiného sobě volili, první jest propuštěn.

Ubrman volený, pro které příčiny má odvržen býti.

Artikul II.

Najprv, zloprověsný neb jest-li roznešený od některé z těch stran v hlavním zlém účinku a úmyslu, jako, že by některé straně úhlavním nepřitelem byl a pohruožky mordem činil, aneb že se nařkli hlavním nějakým nářkem. Item, Kdyby příčina opět věku neb nemoci byla, ješto by brzo z ní nevyšel; pakli by brzo z ní vyjítí měl, tehdy ať se den protáhne. Item, Kdyby opět zaneprázdnění měl pilných věcí vlastních svých, aneb odjítí bezelstné, neb opět že by nastala obecní pilná potřeba: pro ty příčiny ubrman se vymluvíti mmož jakožto nemožností; nebo vlastní

rozum podlé práva ten jest, že to toliko muožem, což koli bez své škody činiti muožem. A též ty předpověděné příčiny mají moc i proti rychtáři i proti saudcím přísežným. Item. Přijíti a v ní státi mají v ubrmanské výpovědi strany o tu věc, o-kerú se na ně podaly, buď pravá neb nepravá; neb sobě přičítaj, kdož se na ubrmany svolil. Item. Kdyby více ubrmanů bylo a jinů a jinů výpověď učinili, mohau v těch výpovědech nestáti: než jest-li že větší strana kterau výpověď zavře, ta přijata má býti. neb jináč pokutu by nesl, kdož by se zepřel. Item. Nebyl-li by kdo z které strany pro to. aby ubrmanství se nekonalo, a slušné příčiny neukázal, upadne v pokutu; a protož kdyby vavpověď se stala bez druhé strany, nemá prospěšná býti, leč by svoleno bylo, že neb před jednu stranu, neb oběma má výpověď se státi, aneb i žádnú. Nebo rozvaž, před kýmž se zdá řčená, když jest řčená před múdrymi. A zase týž, před kýmž jest řčená, když se dí před bláznovými. Item. Nebude ubrman výpovědi vypovídati, leč se svolí. Opět zase, když by již první svolení minulo, neb den, neb smrt někomu překazila, neb saud, neb v kněžství že by se někdo dal; než kdyby potom, knězem jsa, přijal ubrmanství, ten již všemi obyčeji povinen jest vaynos učiniti. Item. Bude-li při svolení zmienka o dědici, ubrman můž rozkázati, aby i ten dědic přítomen byl. Item. Kdyby sirotek bez poručníka vuole svolil se, nemá ubrman vypovídati nálezu; neb vypoví-li co proti němu, pokutau nenie povinen. leč by rukojmě zastavil, od kteréhožto rukojmě, pokuta muož upomienána býti. Item. O těch o všech věcech přech a příčinách ubrman sauditi muož, kteréž od počátku té věci byty jsú mezi nimi, kteříž ubrmany volili, a netoliko o tom, což se jest potom přihodilo. Item. Bude-li kdo učiněný o svú věc, ješto k němu náleží, ubrmanem, vaynosu učiniti o tom nemuož; nebo ten o tom rozkazuje, ješto žádný sobě rozkazovati, ani zas se sobě zbraňovati nic nemuož. Item. Kdož by rozkázal podlé svolení od ubrmana, aby zaplatil peníze a on prodlil by, v pokutu upadne. Item. Budú-li tři ubrmané, a dva odsaudí někoho 10 kop, a třetí toliko pěti by odsaudil téhož: tehdy má držán býti saud dvau. Ale když by jeden odsaudil 15 a třetí 5, nezdá se rozdílu býti, a to proto. což jest většího, zaviera v sobě to. což jest menšího.

Ubrmanom když se pře poraučí, již z moci rychtáře vychází.

Artikul III.

Když již pře ubrmanuom jest poručena, tehdy již z moci rychtářovy jest vyšla; muož však strany rychtář připuditi k zachování věcí k tomu potřebných. Všeliké ubrmanství pokuta má ohraženo býti. Opět, jsú-li třie ubrmané voleni, dva budau moci při dokonati; neb všeliké ubrmanství má jíti před se a ne za se, leč by třetí pilnú potřebu byl zaměstknán. Opět, přijetie ubrmanov nenie k škodě rychtáři na jeho právích. Jest-li že pak [z] spurné všetečnosti strany rychtáře neprosíce, na ubrmany svolily by se, svolení moci nebude mieti, a každá strana dá pokuty 72 haléřův. — (*L. S. 82, 83, 84, 89.*)

K ubrmanuom muž, jsa živ, když svolí, žena i děti toho nezmění.

Artikul IV.

Jest-li že muž svolí se oč na ubrmany, umře-li muž, žena jich zavrtci nemuže. A též má řečeno býti o dědicích, leč by se slibnov osobních dotýkalo, kteříž patří k zvláštní osobě, jakožto manství a k tomu podobné. Neb jich ubrmanství nezavazuje dědicův, leč by při svolování byla zvláštní zmienka o dědicích. — (*L. S. 90.*)

K ubrmanství svědkové nenáleží.

Artikul V.

Item. Všeliké ubrmanství pod dobrým svědomím buď přijímáno, a zvláště v vysokých a těžkých přech; nebo nemůž žádný sám sobě hodným svědkem býti. Také každé ubrmanství pokutu buď ohraženo. Umře-li jeden z ubrmanov, pro to pře nemá hned k saudu pojata býti, než na to místo má jiný ubrman volen býti. (O tom dále hledaj v kap. LXVIII. art. I. rozd. XXIV.) (*L. S. 91, 92.*)

Ubrman první a známý jest znamenitější.

Artikul VI.

Opět, kdož prvé zvolen jest za syrchovaného ubrmana, mocnější jest potomního, a ten který jest známější. mocnější jest, nežli méně známý. — (*L. S. 93.*)

Ubrman odjinud muož býti.**Artikul VII.**

Opět, volení ubrmána z jiného města neb saudu mocné jest, ačkoli práce a nákladové neopatrnosti straně slušně mohou připsáni býti. Také znamenaj, že výpověď ubrmanská a ohrazení před přísěžnými má činěna býti. — (*L. S. 94.*)

~~~~~

KAPITOLA SEDMÁ.

~~~~~

O stavuňcích vuobec.**Stavuňkové času válek a odpovědi jsu neplatní.****Artikul I.**

Staré právo jest: Že obstavení krav a koní a jiných věcí, čas obecníe války pod korúhví a odpovědi knížecích vzatých, daremní jest a žádné. Item. Věci panské v moci slúhy neb vládaře pro dluh, který jest sám dlužen služebník za sebe, nemohú býti obstaveny, ale pro dluh panský mohú. A bylo-li by to stavování v jiném saudu, a zvláště nepřileží-li právu, pod níž pán těch věcí obydle své má, a stało-li by se od obstavujícího, který sídlo má s pánem toho zboží na jednom právu, aneb jest spoluměštěnin a saused: avšak týž pán s tím, kdož jest obstavil, má přijíti k tomu saudu, v kterémž jsú jeho věci obstaveny, pro těch věcí k vypravení. Item. Jest-li že pán své zboží po služebníku neb auředníku neb po některém svém sausedu neb spoluměštěninu, který také má své vlastní zboží, poslal by do města jiného saudu: tehda, jestli to známo, neb osvědčí-li prvé před dobrými lidmi posláni a poručení toho zboží, by pak u toho, který jest zboží přivezl, bylo obstaveno pro dluhy, které jest sám za sebe dlužen, neb pro některé provinění, kteréhož se dopustil, by pak i řekl, že jest to jeho zboží, ještě, takové obstavení pánu téhož zboží žádné škody právu neučiní; nebo by neprávě pán za slúhu neb provinění neb pro křivé vyznání toho,

který jest zboží přivezl, vlastního zboží zbaven byl. Opět, kdyby věřitel a dlužník oba z jednoho saudu byla, a věřitel, potupě rychtáře vlastního, dlužníka, který k dostání právu jistý byl by, před cizím rychtářem obstavil by i s tím, což veze: pro takové potupení (leč by hodnú příčinu, kteráž jim k tomu hnula, pověděl) pokutů peněžitů zaplatí, kterůž by jemu přísězní uložili. A nemá býti taková pokuta šacována tak mnoho; ale vedlé svědomí vlastního přísězných osob a příčinu obstavení znamenající, množ jinak a jinak uskrovněna býti. — (*L. S. 95.*)

Obstavovány býti nemají ztracené věci, u člověka dobré pověsti nalezené.

Artikul II.

Opět usúzeno jest: Že koně, raucha i všeliké věci movité, někomu puojčené aneb zastavené a dále od něho prohrané, prodané neb jiným kterým koli obyčejem odcizené, nemají býti obstaveny u toho, v číž moci budú nalezeny; ale od toho mají spravedlivě požádány býti, komu jsú byly nejprvé puojčené neb zastavené. A to má rozumíno býti o osobách poctivých a viery hodných; nebo jiná věc jest o osobách lehkých a podezřelých, kteréžto věci i s nimi spolu mohau obstaveny býti, dokudž by nedovedli, kterým obyčejem zboží v jich moc jest přišlo. — (*L. S. 96.*)

Nalezenau věc cizí nemuž žádný sobě osobiti.

Artikul III.

Kdož by lapil kuoň blúdící na poli neb jinde, proto po časiech nemuž jeho obdržeti, ač i v trhový den kázal o něm biřicem provolati. Opět, jest-li že by kuoň obstavený a v penězích šacovaný umřel prvé, než by den saudu přišel, kterýž by měl saudem obdržán býti: ten, kdož by jej měl obdržeti, na koňské kuoži přísahu i s svědky učiní, též jako by na živém koni měl přísahati. Pakli kuoň skrze krádež neb laupež potratil by, s svědky na kříži přísáhne. A jest-li že on neb který z svědkuov v přísaze padne, zaplatí šacuňk toho koně. Opět, žádá-li ten, cí kuoň jest obstaven, má jemu hned kuoň na rukojmě dán býti: než aby jej rychtář osm dní měl, jakož v některých městěčkách jest obyčej, to není za právo. — (*L. S. 97.*)

Obstavený, postavě saukupa, prázen jest všeho.**Artikul IV.**

Starodávni práva tak ukazují: Jest-li že obstavený pro kuoň postavil svého saukupa, prost bude; a tak o jiných věcech též. A však proto, ač by k třetímu, k čtvrtému, k pátému a tak dále, kuoň mohl připadnutí, vždy na třetím saudu má kuoň obdržán býti neb ztracen pro ukrácení práci, stravy konské a nákladuov stran. Opět, obstavený, řekl-li by, že kuoň přísluší někomu na zemi sedícímu, ve 14 dnech má toho postavit. Pakli by řekl, že jej má od hostí z cizí země, toho vystav po třikrát čtrnácti dnech, totižto šesti nedělích. Kteríž v jednom saudě jeden na druhého, a ten na třetího, a tayž na čtvrtého, a čtvrtý na pátého, a tak pořád, kolikož by koli jich bylo, toho koně svoditi mohau. A nápodobně můž býti prostřed času těch tří sauduov.

Opět, jest-li že obstavený pro kuoň, v čas určený toho osobně nevystavil by, od něhož pravil, že kuoň má, kteréhož jest i jmenoval a zavázal se, že jej chce i postavit dobrovolně, leč by hodná překážka byla: ten, kdož obstaví, bez přísah a bez svědkuov kuoň obdrží plným právem. — (*L. S. 98.*)

Obstavující cizí i jeho svědkové mají pilně vážení a vyptávání býti.**Artikul V.**

Příhodilo se, že jednomu člověku vieryhodnému kuoň byl obstaven. Kterýž, přišed se 20 muži hodnými, sausedy svými, a kuoň obyčejem odporným chtěje obdržeti, proto, že jeden svědek padl jest v přísaze, kuoň svůj skrze to ztratil jest. Z kteréžto věci pán tohoto člověka velice se divil z toho práva, že neznámý, přišed a obstaviv kůň, sám třetí jej že by měl snáze obdržeti, než obstavený s vieryhodnými lidmi, sausedy svými, koně, kteréhož jest měl v své moci, mohl obdržeti, a zvláště poněvadž jest obecné právo, že každý člověk dobropověstný lépe své cti, zboží i života může brániti, nežli od jiného přemožen býti. Item. v jiné příhodě. Někeraký obstavil kuoň jednomu měštěnému, znamenitému a zachovalému muži. Když tayž chtěl kuoň obdržeti, svrchu psaný obstavený obec jednoho městečka přivedl jest, jichžto více než na třidceti, vydali jsau se všickni k přísaze,

že řečený kuon z jeho vlastnie klisny porozen byl by, a od toho času že jest jej vždycky v své moci měl. A o témž také přísežní města toho měštěnína, listy svými nápodobně písíce, svědčili, že se diví právu, že obstavující sám třetí měl by práva toho požití, kteréž koli svědky přivedl, proti hojnému a vieryhodnému svědomí obstaveného. Protož když se jest přátelsky porovnálo mezi obstavujícím a obstaveným, ta příhoda jest rozvážena. Proto že častokrát lest a sklámání při takových obstavovaných zvykly jsú bývati, i vidí se nám býti rozumné: Že kdož obstavuje, nenie-li dobře známý, vedlé obydlé, pověsti a živnosti pilně má tážán býti o času a místu a o jiných příběžných případnostech, kteréžto rychtář a koušelé k vyhledání pravdy viděli by potřebné býti. Též i svědkové jeho tajně a rozdílně mají přeslyšání býti a vytazování, odkud jsú? jsú-li sausedé toho, kdož obstavuje? a co a kterak jim jest vědomo o tom, odkud ten kuon obstavený má? u něho-li jest rozený čili jej kaupil? čili jeho laupezem nebo krádežem dobyl? Ty věci mají proto učiněny býti, nebo jest-li že by ten, kdož obstaví, byl přemožen svědky obstaveného, netoliko kuon ztratí, nébrž i s dvěma svědky svýma jakožto křiví přísežníci jazykuov mají zbaveni býti, jest-li že by jich patnácti funty nemohli vyplatiti. Od kteréžto pokuty obstavený jest vyňat, když by při odporu v svědectví padl. — (*L. S. 100.*)

Obstavenau věc sám třetí obdrží obstavující neb obstavený.

Artikul VI.

Rozsúzeno jest: Že ten, kdož obstavuje, muož kuon sám třetí s lidmi vieryhodnými obdržeti. A chce-li jemu obstavený odepřiti, má to prvé osvědčiti, než onen na koni přiseže; pakli to zmešká, a ten, kdož sstavuje, sám třetí na koni přiseže, jeho svědomí nemňž dál odporu mieti. A též nápodobně, chce-li ten, kdož obstaví, odpor obstavenému učiniti, to má prvé osvědčiti, než přísahati počne na kříži. A pakli ten, kdož chce odpor činiti, žádá prodlení, má jemu dáno býti za 14 dní, aby svědky vystavil. Item. Jest-li že by ten, kdož sstavuje, k otázce obstaveného neb rychtáře před saudem vyznař o času (obstaveného) jako kdyby řekl, že jest ode tří let kuon ztratil, a obstavený

zavázal by se k duvodu, že by kuoň kaupil před čtyřmi lety, a od toho času že by jej v své moci měl: takový důvod má rozumně předložen býti, jako duvodnější toho, kdož jest obstavil. A též kdyby ten, kdož stavuje, řekl, že kuoň před desíti léty ztratil, a obstavený duvodem skutku dokázal by, totiž po zubích, že by kuoň nebyl tak starý: kdo obstaví, kuoň ztratí. Item. Kdož kuoň obdrží, uzdy ani podkov neobdrží vedlé práva. — (*L. S. 100.*)

O stavuńcích většihó počtu svědkuov šetřiti se má.

Artikul VII.

Kuoň obstavený máje obdržeti, ten, kdož obstavil, přiseže sám třetí na koni. A bude-li strana odporná chtíti jej přemoci, přiseže na kříži se dvadecí svědky k sobě přijatými, že jest první s svými svědky křivě přísahal. A jest-li že opět odporná strana po třetí chtěli by těch 21 přepříti, za každého postaví sedm, to jich bude pět šilink dlůhých bez tří, kteříž též přísahu učiní na kříži, že prvních 21 křivě jsú přísahali. A další odpor svědkův nepochází. A však osvědčení vždýcky má býti předloženo odporu, jakož se v předešlém orteli zaviera. — (*L. S. 101.*)

Obstavení pro přirčení, že by puojčiti někdo přirekl, nemá býti.

Artikul VIII.

V té příhodě jest usúzeno. Půjčí-li Pavel Petrovi koně, a kaupil by tayž kuoň Ondřej od Pavla: Petr z práva nebude moci koně u Ondřeje obstaviti, ale zpuosobem práva Pavla, kterýž jemu koně puojčil, má obviniti a nařknúti. Ale jiné by bylo, když by snad Pavel ukradl kuoň Petrovi. — (*L. S. 102.*)

Obstavě kradený kuoň, muož své vzítí, než na dobro-pověstného nesahati.

Artikul IX.

Žalobník, obstaviv kuoň, žaloval jest před rychtářem, že tayž kuoň nočním jest časem jemu ukradený; ale obžalovaný od-

pověděl, že jest ten kuoň čas denní kaupil, a k tomu chce prodavače svého postavití. A když jest toho v čas uložený neučinil, ale toliko sám se jest osobně postavil, otázáno jest od rychtáře: »Poněvadž z krádeže se jest neočistil, aniž prodavače téhož koně postavil, jakú jemu byl by vinen pokutú?« O tom jest takto zuostáno. Poněvadž žalobce neprožaloval jest, že by jemu obžalovaný kuoň ten ukradl, a že by jeho chtěl z krádeže přemoci, ale toliko řekl, že by kuoň jemu ukradený chtěl obdržeti: dostatečné jest, že kuoň ztratí. A jest-li že jest dobré pověsti člověk a prvé se počestně zachoval, čest svú prostau přísahú obrání. A když to učiní, od rychtářovy nesnáze bude zproštěn, anebo aspoň za přísahu 72 malých haléřuo za pravú pokutu má rychtáři dáti. — (*L. S. 103.*)

Přiznání neb odepření krom saudu omylné nenie spravedlnosti škodné.

Artikul X.

Příhoda jest taková. Když jest kuoň obštaven a až na čtvrtého přišel, který měl z něho odpoviedati, a tayž v svém příbytku před lidmi vieryhodnými a konšely odepřel se jest, řka, že jeho kuoň nenie, a potom, stoje před saudem, řekl jest, že pro ostríhání aneb vyholení kuoň tak jest proměněn, že jsem jeho zprvu nepoznal, ale již nynie, po jistých znameních dokonaleji jsa naučen, vyznal jest, že by byl jeho: i jest otázka od strany odporné: »Bylo-li by na škodu právu jeho takového vyznání zmínění?« O tom tak jest zuostáno, že zapření kromě saudu učiněné nenie k škodě potom se k němu v saudu přiznávajícímu; nebo má-li vyznání škoditi vyznavateli, potřebí jest, aby vědomě a neomylně vyznával; nebo jinak vyznání jemu nenie k škodě, toliko když před odsudkem pokázal by, že se omýlil. — (*L. S. 104.*)

Kdo pro koho škodu vezme jeho svévolnou příčinou, má zaplácena býti.

Artikul XI.

Jeden známý prodal jest kuoň jednomu hosti, který po malém času na jiném právě jest obštaven. Tehda přišed host k dříve řečenému známému, povolal jest jeho, aby, jda s ním,

vypravil kuoň obstavený. A on, nepovoliv jemu, řekl jest: »Však sedím pod zdejší práva, přiveď mi sem kuoň.« Jemužto host odpověděl, že »toho nikoli učiniti nemůže, proto že kuoň kdež jest sstavem, užívá místo to práva Maytburského, a tam jej chovají; kterýžto kuoň tu má tak dlouho chován býti, dokudž pře toho stavuňku místa nevzala by.« I že ten, kdož kuoň kaupí, saukupa nemohl postaviti, ztratil jest kuoň. Protož otázka jest: »Ta škoda na koho má přijíti?« Na to takové odsúzení jest, že na prodavače; nebo poněvadž toho koně nechtěl jest přijíti k místu, kdež Maytburského práva požívají, a ne toho práva, pod kterýmž prodavač má obydlé: tehda vinovat jest kupujícímu k zaplacení koně. A při tom znamenaj, že žalobník a obžalovaný, obyčeje a práva místa, v nichž se saudí, mají zachovati, ač by snad v jiných místech obydlé měli tělesné, kdež jiných práv užívají. Protož kdež obecná řehoľa jest, že žalobník má následovati práva prožalování, rozuměj v tomto místě, kde ta věc obstavena jest, ne kde osoba přileží. — (*L. S. 105.*)

Obstaviti pro stravu kněze i jiného na svém právě množ.

Artikul XII.

Kdyby kněz a osoba svěcená s koňmi a s pacholky všel do hospodářova domu a trávil by tu: pro tu stravu, od toho času protrávení, hospodář koně i jiné věci té osoby slušně množ zavřiti a obstaviti, jako jiného člověka.

V stavuňku věci světské i kněz na právě světském odpovídaj.

Artikul XIII.

Přihodilo se, že před kněžským dvorem jednomu faráři od některakého člověka pro spravedlnost stavována byla jedna klisna, a tak žalobce žádal jest naň práva od přísežných, jakož jest obyčej při takových věcech. Ale farář odpieraje řekl jest: »Nesluším já k právu světskému, ale k duchovnímu.« I jest otázka: »V světském-li právě čili v duchovním ten kněz měl by odpovídati?« K tomu úsudkem odpovídá se: Poněvadž takové obstavení

jest klisny, jenž nenie věc duchovní neb kostelní, jako jsú ka-lichové, ornáti a jiné k tomu podobné věci: tehdy farář v té příhodě povinen jest v světském právě odpovídati; nebo farář zřízení má k právu duchovnímu, ale klisna, o kteréž jest zmínka, přísluší k právu městskému. — (*L. S. 107.*)

Kdo za škody z prosta slibuje, má rozumieno býti pro minulý účinek.

Artikul XIV.

Jeden měšťtín pozval sedláka ze vsi do domu svého pod takovým slibem, bude-li v městě obstaven, že jej chce toho zprostiti bez jeho škody. Tehda sedlák, všed do města a před rychtáře, bláznivě mluvě, upadl jest v pokutu. I jest otázka: „Má-li měšťtín toho sedláka zprostiti od té pokuty?“ O tom stal se úsudek, že obstavení, od kteréhož měšťtín slíbil jest sedláka zprostiti, rozumieno má býti jelikož k účinkom minulým, a ne k budúcím; i že potom sedlák pro vlastní vinu upadl jest v pokutu, toť nenie obstavení, aniž měšťtín povinen jest jeho od ní vyplatiti a zprostiti.

Usúzeno jest zde: Bude-li kterému člověku kuoň obstaven od druhého, a ten die, že jest ten kuoň zjevně koupil na trhu obecném, zavazuje se aneb přiříkaje, že chce dovésti hodnými svědky to kaupení koně: takovým svědectvím toliko život zachováá a viny krádeže neb laupeže uchází neb odbývá, ale koně obdržeti tiem nemuže, než má vydán býti tomu, kdož jej obstavil. Nebo když by koli kuoň sstaven byl komu, má-li jej obdržeti, potřebí jest vedlé práva, aby jej převedl na druhého, jenž obecně slove saukup; jinak kuoň ztratí. Item. Ač by kdo kuoň svůj u jiného držal právem (jenž slove anvang), totiž jetím, rychtáři se dostane 30 peněz, písaři dva. Pakli by ten řekl, že kuoň u něho koupil (*et ad illum vult*): na saukupu svěsti. A tak s jednoho na druhého, svod puojde, dokudž by se pravý prodavač nenašel, a tehdy spravedlivě ten kuoň bude obdržán. A chce-li kdo kuoň svojoj na kterém místě obdržeti, tehdy on sám, se dvěma svědky, sausedy svými, přísahu na koni učině. obdrží; pakli by který měšťtín kuoň svojoj obdržeti chtěl, ten

s jedním svým spoluměštěním a druhým dobrým člověkem sám třetí na podobnou přísahu obdrží. — (*L. S. 108.*)

Stavuje-li kdo, a prvé dlužníka na jeho právě o to, čeho mu popierá, neobviní, škody má platiti.

Artikul XV.

Když Jakub v určený čas nezaplatil Pavlovi puol kopy groš, poslal jest šafáře svého, tu kdež Jakub tělesně obydlé měl. Kterýž, polnav Jakuba před saud, žaloval jest místo pána svého, z pokuty puol kopy dluhu i ze škod i z lichev, které na to vzešly. Ale Jakub hned odčetl puol kopy šafáři, škodám a lichvě odepřel, řka, »že by chtěl přísahú zpraviti, že jest škod a lichev neslibil platiti.« Tehdy šafář, vzav puol kopy, o škodách řeči neúčinniv, odešel jest z místa. To vida Jakub, řekl rychtáři a konseluom, »že hotov jest vedlé spravedlnosti Pavlovi odpoviedati ze škody i z jiného, z čehož by ho vinił, žádaje, aby mu to listem ukázali k místu, kdež jest bydlel,« jakož jsú i učinili. Ale Pavel mlče, po několika neděliech dva měšťany z toho města, kdež jest Jakub bydlel, nalezl je v místě obydlé svého, rychtářem jest je obstavil, kteříž, slibivše v čas jim uložený postaviti se, svobodní jsú propuštění. A když již čas byl pominuł, a oni se nepostavili: opět jiní z téhož místa jsú obstaveni, kteřížto, nechavše tu koní i jiného statku svého, přišedše do místa svého, žalovali jsú na Jakuba a na jiné prvé obstavené, aby statek jich od obstavení vypravili a zprostiti. Též i prvnější od Jakuba obstavení žádali jsú vypravení. I otázka jest: »Kdo poslednějši stávku má vyvaditi?« Odpověď k tomu, že ta otázka více přísluší k účinku nežli k právu; nebo, poněvadž Jakub byl jest hotov právu obvyknúti, ani prvních, ani posledních nevyvadí, ale Pavel, který jest první i poslední obstavil neprávě, povinen jest je vypraviti; nebo měl jest práva žádati na Jakuba v obydlé jeho pro lichvy a škody, i že jest toho učiniti pohrdał, neprávě k stavování pospíšil jest, ano jemu nebylo právo prvé odepřieno na Jakuba v městě obydlé jeho. — (*L. S. 109.*)

**Jako jistec jistce muož na každém právě obstaviti,
tak i statek jeho.**

Artikul XVI.

Když jednomu měšťaninu obilé jeho v druhém městě pro dluh bylo jest obstaveno, usauzeno jest: že, jakož jistec muož dlužníka v každém právě, v němž by jej osobně zastihl, pro dluh obstaviti, též také i statek jeho zastaviti, a dlužník má k saudu přijíti a statek vypraviti, k žalobě žalobníka odpovídaje. — (*L. S. 110.*)

Stavuňk muož býti pro nedopomožení práva.

Artikul XVII.

Známo má býti, že, ačkoli žalobník má následovati prožalování, totiž na kterém právě prožaluje, má i konec bráti: avšak kdyby žalobníku spravedlnost v tom saudu, kdež bydlí obžalovaný, odepřina byla, a byla-li by jemu odepřina, tehda lidé z toho práva na jiném právě spravedlivě mohou obstaveni býti. Ostatek dole hledaj O přípovědech. — (*L. S. 111.*)

**Obstaviti se kuoň nemá vzatý a prodaný pro clo, než
hled' toho, kdo projeł.**

Artikul XVIII.

Kuoň vzatý skrze celného, u kohož by koli nalezen byl, nemůž obstaven býti. Ten však, kterýž cla nezpravil z nedbálnosti, od žalobníka pro ten kuň muož před saud obeslán býti. A má se rozuměti o koni, kteréhož by již celný prodal. (*L. S. 112.*)

O stavování meče, pláště.

Artikul XIX.

Usúzeno jest, že od obstavení sukně, pláště, meče neb jiné věci, která stojí za puol funtu a níže, má dáno býti rychtáři jeden groš. Item. Jest-li že kdo druhému vuol, krávu neb býka velikého nařekl by jiemaním, dá rychtáři 12 peněz, a od každého dobytčete mladého 4 peníze. Item opět. Jest-li že by kdo kradmo zabil které dobytče neb hovado, malé nebo veliké, [i] bude přistižen

v tom, a neokáže-li od koho je má: sám třetí se na kříži očistí; a padne-li v přísaze, má býti trestán vedlé jakosti viny. Item. Kdož koli maso na trh vezl by anebo nesl, toho masa s sebou kuoži vezme; neučiní-li toho, rychtáři 12 peněz dá. Item. Kovář neb řemeslník kuoň pro samo podkování neb pro jiné dílo, kteréž by ty časy jemu dělal, a ne pro prvnější dluhy, slušně bez otázaní rychtáře a konšeluov v své kovárni a v obydlí bude moci chovati; ale pro jiné dluhy slušně bez otázaní jiný čas na mzdě zaslúženě má nařknúti pána toho koně vedlé práva. Předepsaný však obyčej při koních, kteříž do obydlé kovářských k vykrmení neb k lékařství někdy bývají přivedeni, vedlé slibu, kterýž o ten kuoň mezi pánem a kovářem zpusoben a zjednuán jest, muož zachován býti. Týmž obyčejem buď mezi ševci, krejčími a při mzdě jiných řemeslníkuov. Item. Ve všech jiných věcech tak, jako o koních jednostajný zpusob má býti zachován.

KAPITOLA OSMÁ.

O příčinách nestání ku právu.

**Nemoc, vězení, voda, potřeba obecní: výmluva
z nepostavení.**

Artikul I.

Čtyři jsú příčiny hodné nestání k právu, jenž obecně slovú hernuot. První nemoc nepošmúřená, totiž bezelstná, druhá vězení, třetí povodeň, čtvrtá obecní potřeba. A proti tomu nestání nález panský z práva nemá vynesen býti. — (*L. S. 114.*)

Nestání příčina ve třech dnech má se oznámiti.

Artikul II.

Jest-li že by strana nemohla státi k určenému času z hodné příčiny za tři dni, má prodlení mieti. A jest-li že by k roku opět z hodné příčiny měla překážku, jako jest vězení neb věc

k tomu podobná: nález proti straně vynesený moci nemá mieti. Nebo když překážka pomine, jest-li že strana stane, téhož práva má užiti, kteréž jest jí první čas náleželo. Item. Pošle-li strana posla pro duvod hodného nestání, a ten na cestě byl by jat, umřel nebo jinú překážku měl: skrze to práva svého neztratí, jest-li že, kdy ta posla překážka přestane, strana, jehož jest poslala, bude-li živ, s ním k sandu přijde. A když dovede i svého vlastního i poslova nestání hodné příčiny: taková strana též mŕž žalobu vésti neb odpierati vedlé práva, jako by z prvu byla učinila, kdyby překážky neměla. — (*L. S. 114.*)

Vězení a povodeň ve třech dnech pokázati se nemuož.

Artikul III.

Odložení roku právu Petrovi a Václavovi. V pátek po Třech Králiech pro dluh Václav se postaviv, tayž dluh obdržal na Petra nestáním k právu. Potom o středopostí Petr přišel s listem věřicím, v němž psáno bylo, že pro hodnú příčinu, totiž pro službu pána svého, nemohl jest k sandu státi k času určenému. I jest otázka: »Obdržení dluhu od Václava má-li býti zrušeno?« Odpovědieno jest úsudkem, že nic. Nebo, poněvadž jsú čtyři hodné příčiny: tehda, chce-li kdo dovésti překážku nemoci a zaměstknání věci obecní neb panské služby, toho due neb ve třech dnech pořád zběhlých poslem viery hodným neb listy své nestání dokáže; ale jímání, kteréž by se straně jdící k roku přihodilo na cestě, neb povodeň, vždycky mají ve třech dnech skrze posly voznámeny býti. Protož v takových příhodách strana nepřítomná užiti má roku zvláštnieho dalšího. — (*L. S. 115. 116.*)

KAPITOLA DEVÁTÁ

O úročnicích a právu purgkrechtním.

Pán pro úrok zadržalý muož základ bráti.

Artikul I.

Znamenaj: Jest-li že by člověk úroční a purgkrechtník některého pána úrok v určený čas zmeškal dáti: pán jej sám skrze se neb s pomocí rychtáře, kterauž jemu učiní, prošen jsa, na zboží, s něhož úročí, bude pro zanedbání fentovati, totiž základ bráti, a bez zpuosobu práva opatřiti sobě úrok, prodada neb zastavě základ, s vědomiem však lidí hodných. Pakli by tři léta pořád zběhla, a základu v jeho statku nenalezl: tehda, učině osvědčení každý rok před saudem, když se čas dokoná, v zboží na něho pro tři úroky zadržané dědicky propadlé se uvieže. Muož také pán úroka, sám přísálma, lépe úrok obdržeti, nežli purgkrechtník, že úrok dal, sám třetí dokázati. Placení také auroku předchází placení jiných dluhuo. — (L. S. 117.)

Úrokuov placení předchází dluhy.

Artikul II.

Vynešeno jest úsudkem, že úrok purgkrechtní, kterýž sedláci od prvniego vysazení vsi pánuom gruntu platí, předchází pokuty i placení všech jiných dluhuov; nebo takový úrok připojen jest nerozdielně dědinám vesským, tak že sedláci proti vůli pánuov svých, jichž jsou podsedci, nemohau se vykúpiti z něho. Ale úrokové, kteříž jsau v městech na domiech neb na jiných dědictvích od někoho znovu kaupení, nepředcházejí těch dluhuov, kteréž

prodavač prvé dlužen byl, než jest aurok platil. Item. První aurok, kterýž podsedci platí pánu, bez překážky i odporu podsedka a sedláka z obyčeje obecního vesského, jakž pod úroční plat od počátku vysazují se, pán tiem právem a obyčejem obdrží a pokazuje. Ale druhého auroku, proto že duom a jiná dědictvie městská nezvykly jsau od počátku obyčejem vesským vysazovány býti: úročník, zapří-li úroku, pán toho úroka dlužen jest jeho dokázati držením neb vládnutiem. totiž, že jest jej brával toliko neb toliko let, neb svědky neb listy neb jiným duvodem viery hodným. — (*L. S. 118.*)

V úrok kdyby se měštěninu zavázal komu platiti z domu, nemá zápis býti.

Artikul III.

Jedna jeptiška vznesla jest o jednom měštěninu, že na jeho domu kaupila kopu grošuv úroku věčného, a na to list pod svau a jednoho přísežného pečeti je jest dal. I prosila jest, aby v registra městská řečená kopa jí a napřed klášteru pro věčný plat vložena byla. Na to odpovědjeno úsudkem, že řečený měštěnin, chce-li dobrovolně, muož ten plat platiti, ale v registra městská k škodě práva obdarovaného, městuom obecně daného, řečený plat nemá zapsán býti. Nébrž, ač ten měštěnin neb kterýž koli jeho náměstek šesti kopami chtěl-li by se z něho vyplatiti: to muož učiniti, bez odporu jeptišky nebo klášteru i listuov, jimiž dovodie; k přijetí vayplaty mají připuzeny býti vedlé spravedlnosti. — (*L. S. 119.*)

Pro úrok základu bráti neb zvésti se nemuož na jiný grunt, z kteréhož neplatí.

Artikul IV.

Když některaký opat jednoho měštěninu chtěl fentovati na domu i na jiném statku jeho pro kopu úroku, kterýž k klášteru jeho z mlýna některakého měl platiti ročně, saudem vyneseno jest bylo, že toliko na mlýně a na jeho příslušenství měl by jej vedlé spravedlnosti fentovati. Nebo nenie spravedlivé, aby člověk, více dědictvie rozdielných máje a dáváje s jednoho z nich

úrok, aby pro zadržení takového úroku na jiných dědictvích, z nichž úrokuov neplatí, též měl fentován býti, totiž základ bráti. — (*L. S. 120.*)

Pro plat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dlužní jeho úročníku.

Artikul V.

Některaký kanovník pro úroku neplacení v domu úročníka svého základ jiného člověka, nežli úročníka svého, vzal jest a pod lichvu chtěl zastaviti. I jest otázka: »Shušie-li jemu to učiniti vedlé práva?« A odpovědieno jest konečně, že kanovník obého, jakožto nespravedlivého, nemá učiniti; protož pán úroku má v úroce základ bráti člověku, což by bylo jeho vlastního. Nebo jest-li že by cizí dali své věci schovati neb složili v tom dědictví, z něhož úrok platí: však proto pro úrok zadržalý, jehož nejsú dlužní platiti, nemají býti fentováni. Ale jest-li že při chování těch věcí hospodáři domu byli by co dlužní: tehda pán toho úroku muož to od nich vzíti a svému úročníku sraziti. Základ také pro úrok vzatý, by pak byl pravého úročníka, však nemá pod lichvu zastaven býti; neb poněvadž úrok na summě neporáží se, škodu v sobě zavírá, nebylo by slušné, aby větší škodu jakožto lichvu na se přijal týmž právem. A též má rozumieno býti o fentování platu řečeného hofzins, totiž dvorního platu. Muož však základ pro úrok vzatý zastaven býti v tom úroce, ale ne pod lichvau, a to má rozumieno býti zvláště o úroku, který nenie věčný, ale muož býti splacen městským právem. — (*L. S. 121.*)

Úrok městský muož splacen býti vždycky.

Artikul VI.

Plat nebo úrok městským právem kúpený, by i vždycky měl placen býti, vždycky muož splacen býti. Opět, má-li kdo týž úrok, a zastavil by jej bez vuole úročníka: zástava nenie stálá; nebo od toho, kdo úrok dlužen jest, když by chtěl, muož zase splacen býti, bez všeho zření k tomu, jemuž jest zastaven plat. Nebo také úročník, kterýž koli čas od splacení

toho úroka byl by zbráněn, peníze výplatné s úrokem, který měl ty časy placen býti, přísězným do rady položí; kterýchžto nebude-li pán toho úroku chtieti přijíti, mohou je obrátiti k potřebě městské. — (*L. S. 122.*)

K gruntu, z kterého se úrok platí, ty věci, které k němu příslušeji, mají s gruntem postúpeny býti.

Artikul VII.

Jako ty věci, kteréžto lstí (t. k obelštění) věřitele z věcí v základě dauých byly-li by odcizeny, ovšem mají býti navráceny: též z úročních věcí ty věci, kteréž k tomu příslušeji, buďto že by pak k zemi neb k gruntu vražené a přibité byly, buďto že by movité neb nemovité byly, aniž mají, aniž mohau bez odpuštění pána toho platu k někomu jinému přeneseny býti. A protož z lázní a z pivovárů pánve k oklamání úroku v základu ven vzaty nemohú býti. — (*L. S. 123.*)

Úročník k splacení sebe nemá nucen býti.

Artikul VIII.

Zuostáno jest konečně: Že pán úroka nemůž nutiti úročníka, kterýž jemu úročí městským právem, k vyplacení platu, by pak viděl, že má hotové peníze, leč by dobrovolně chtěl. Protož placení úroku takového splacení od něho ne na páně vuoli, ale [na vůli] úročníka úplně záleží. (Ostatek o témž hledaj O saudích, O kupování, O prodávání, O zástavách, O purgkrechtích a jiných nápodobných věcech.) — (*L. S. 124.*)

KAPITOLA DESÁTA

O obeslání a povolání ku právu.

Volání ku právu biřicem jest pod pře ztracením.

Artikul I.

Pohnání a volání k právu, kteréž přísežným poslem neb biřicem bývá, v peněžité při jest zavité, totižto pod ztracením, aby se umenšilo prací a nákladův stran. A opět, jest-li že. ten, o němž praví, že by byl pohnán, na kříži směl by přísíci, že nebyl přítomen neb že puohon k němu nedošel, puohon má postaupiti, a buďto že dobře přísáhne aneb v přísaze poblaudí, proto hned k žalobě odpoviedati bude. Opět, o puohonu učiněném pro dluh pod věrduňk, přísežný biřic muož svědčiti o věrduňk, a výše nic. Opět, podruh ani dědictví, ani vlastního obydlé v městě nemaje, na každý den pro dluhy k žádosti žalobníka, bez obeslání předešlého, muož veden býti k saudu. Opět, nenie potřebí, aby obžalovaný toliko pohnán byl k saudu dne toho, kterýž předchodí najprvé den saudní, nébrž bojí-li se žalobník, aby jemu z saudu neušel, muož jej každý den biřicem neb poslem pohnati, aby jemu odpovídal v saudu po pohnání najprvé příštím. Item. Najme-li člověk své dědictvie jinému, k odpoviedání z toho dědictví ne ten, kdož je najal, ale kdož jest vladař dědictví, prvé k saudu má pohnán býti. A nenie-li přítomen a snad v jiném saudě sedí a obydlé má: tehda listy rychtáře a přísežných, aby se ten den k saudu postavil, má povolán býti. Item. Ostaví-li kdo malé dědice na smrti, a dědice i jich zboží některému člověku viery-

hodnému jakožto správci a obránci poručí: chce-li kdo žalovati na ty dědice a zboží, nemá jich k saudu bnáti, ale raději správce a poručníky. Item. Měštěnín, maje vlastní sídlo, ačkoli před saudem od žalobce byl by nalezen, však nebyl-li jest k tomu místu pohánán, k žádným žalobám nebude odpovídati. — (*L. S. 125.*)

Tři obsilky mají předjiti odsauzení a zapsání.

Artikul II.

V městském právě truoj puohon má předjiti zapsání neb pře propadení, rozdielně však. V prostých saudiech v třikrát čtrnácti dnech, totiž v šesti nedělích, třikrát bývá pohán ten, kdož má zapsán býti; leč by pře usmrčení neb mordu byla, nebo tehdy téhož času puohon slovy třikrát se předkládá, a hned v témž saudu se koná a zapsání děje se. Ale v zavitých saudech tři dni pořád zběhlé psanec se pohání, a čtvrtý den zapsáním bývá potupen. A pakli ten, kdož by již zapsán měl býti, a po trojím obeslání postavil by se k saudu, bez dalších odkladuov a sauduov k žalobám, obyčejem očištění neb obránění neb jiným obyčejem, kterýž by se jemu potřebný zdál, odpovídati bude. (*L. S. 126.*)

Pokoj uložený rychtářem kdoby přerušil, nemá obeslán býti třikrát.

Artikul III.

Usúzeno: Že kdož koli pokoj sobě uložený od rychtáře zrušil by skutkem před očima přísěčných, a utekl by proto: hned v první saud aby byl zapsán za vinného. Jest-li že člověk, pro kterou příčinu po třikrát k saudu po tři pořádně saudy maje býti pohánán, po tom dvou puohonů potomních schoval se a doma nebyl nalezen: takoví však puohonové moc pevností obdrží, a strana odporná v třetí saud na něm obdrží a dosáhne, čehož žádá, zvlášť když pod té pře ztracení se uloží. A pakli prvním puohonem nebyl by doma nalezen a tak daleko na pole odšel, že, nežli se do města vrátil, v saud zasedli by: puohon ten, jako i dva po něm, buďto že by pořádně byli, zmaření jsau a právu nejsau pomoci. Poháný k saudu v vlastním domu před jeho

čeledi, ač by od posla puohonného ty časy doma nebyl nalezen: však jest-li že v den saudný před hodinau saudu od posla neb přísežných v městě byl by vidín, nemuož dověsti, by doma nebyl. Pakli by vidín byl, an do města vchází, když již rychtář saudí, za nebytí jest jemu položeno, a puohon učiněný nepřipudil jest jeho k stání v saudu. — (*L. S. 127.*)

KAPITOLA JEDENÁCTÁ.

O smluvách a výminkách rukojmích ležení. přiřčení.
ztravy, škod placení.

**Kdo co puojčí na základ, co se nedostane po základu,
muož vinití.**

Artikul I.

Příklad kladu. Petr zastavil Pavlovi dvě kopě úroku v jistých penězích pod tauto výminkau, jest-li že v čas k placení uloženy nevyplatil by jich, aby jej Pavel prodal, jakž by mohl; a jest-li že by se při tom prodaji nedostalo jistiny, že jemu to chce napraviti. I když jest čas přišel a Petr řečených dvou kop úroku nevyplatil, i prodal je Pavel za méně peněz, slíbiv tomu, kdož jest je koupil, že jemu vedlé práva městského chce postúpiti, totiž že by měl dáti každú kopu za větší peníze, než jsú jemu byly zastaveny na výplatu. I tíže se Petr najprv: »Ten, kdo koupil plat za menší peníze, nenie-li povinen zase prodati za tíž summu peněz, jako jej koupil?« Druhé: »Ten slib, kterýž jest Pavel saukupu svému učinil, poněvadž jest škodný, má-li nazván býti za nestálý.« Pavel také otázku činí: »Poněvadž jemu Petr při zástavě dal moc prodati ten plat, jakž by mohl, ten prodaj, kterýž jest učinil, i slib jeho nemá-li moci mieti, a nad to Petr ostatek peněz, kterýchž na svú jistinu vedlé prodaje toho platu nedoal, nenie-li ještě povinen dáti plným právem?« — Na kteréžto věci usúzeno jest konečně: Že první výminky, kterúž jest Petr při zástavě učinil, všecky svrchu psané otázky jsú známy a na místě; nebo z toho

tak dobře prodaj, jako i slibové od Pavla učinění stáli zůstanú. a Petr ještě ty peníze, kterýchž se na prodání platu nedostalo, dlužen jest jemu napravití a dosti učiniti; aniž ten, kdo kaupil vedlé práva městského, laciněji dá k vyplacení Petrovi, leč by chtěl dobrovolně; nebo, poněvadž kaupil jest pro zisk, jako i jinú věc, ten plat právem městským, na jeho vůli jest jej prodati, komu se jemu líbí, vedlé šacování téhož práva. Protož při zástavách, rukojemství a slibích neb v úmluvách kterýchž koli, budou-li jaké výminky: vedlé těch výminek soudové vynešení býti mají, nebo takové výminky právu obecnímu někdy ujímají. — (*L. S. 128.*)

**Slíbí-li dva nerozdílnau rukau, muož z nich jeden
viněn býti.**

Artikul II.

Usúzeno jest konečně: Jest-li že dva dlužníky slíbíta kterému věřiteli za kteraký dluh společně, nebo nerozdílnú rukú (totiž rukau dání), ten věřitel, když čas přijde placení, má obadva napomenúti. A jest-li že jemu nezaplatí, zprostě jednoho, muož od druhého všeho dluhu v cele dobytí, poněvadž jsta se oba k zaplacení společně zavázala. Týž však má svého spoludlužníka, kteréhož jest věřitel prosta nechal, z dílu naň příslušejícího těmi obyčejí, jako na dlužníka záležití, připuditi k zaplacení, obyčejí spravedlnosti příslušnými. — (*L. S. 129.*)

**Slíbí-li kdo koho z jiného saudu vyvaditi, nemá mu
vydán býti.**

Artikul III.

Přemietáno jest od maudrých. Poněvadž právo staré městské v sobě zavírá, že žádný vězně jatého nikam nemá vésti z města: by pak někdo slíbil věřiteli plniti ležení v jiném městě, a napomenut jsa od něho, neučinil-li by toho, však jemu nemá dán býti, aby nesen byl z města; než žádá-li spravedlnosti ten věřitel, ta se má jemu v městě státi. A též nápodobně v jiných výminkách slibnov zvláštních spravedlnost a obyčej městský se zachovávaj. — (*L. S. 130.*)

V slibu společném díl zaplatě, s oním škodu platí.

Artikul IV.

Když Václav a Jan do Prahy byli jsú povoláni k vyplnění ležení, jakož jsú společně slíbili, Václav před příssežnými prosil jest Jana, aby se s ním do Prahy vypravil. Kterýž odpověděl, že chce se škod ležení uvarovati, dieľ dlubu, což naň sluší, brzy chce zjednati. A Václav, osvědčiv ten jeho slib, napomínání hánlivého nechtě slyšeti a svú dobrou pověst chtě zachovati, vlehl jest. A když jest v tom trval mnoho dnuov, otázał se jest: »Má-li Jan dieľ svůj proležalý platiti, poněvadž jest s ním společně slíbil?« A Jan zase zpět tázał se: »Poněvadž on při prvním povolání ležení jest odepřel, a v čas placení hánlivě upomínání trpěl jest: nemá-li od záplaty řečeného proleženého dluhu zproštěn býti?« Na to konečně usúzeno jest k duvodu Jana, jemuž slib předchází, že, bez odporu prosby Václavovy, má býti jako rozumný dopuštěn jeho duvod. Protož takováť jest moc slibu oznámená tiem slovem »společně«, že Jan povinen jest vedlé práva zaplatiti škodu, kterouž jest Václav proležal. — (*L. S. 131.*)

Kdo slibuje společně za tři, daďa své, na jednom zase dobude.

Artikul V.

Když některací, činiece otázku, psali jsau takto: »Tři naši spoluměšťané byli jsú dlužni jednomu vládyce. A když jim dále věřiti nechtěl, prosili jsau také jednoho našeho spoluměštěnína, aby za ně společně slíbil. Kterýž, když to učinil a čas přišel placení, dříve řečený vládyka, že od jistcův dluhu záplaty nevzał, požádal jest všeho dluhu od rukojmě, kterýžto, řádem práva jsa k saudu připuzen, dluh jest s velikú škodu vládykovi zaplatil. Od jednoho z jistcuov, který se jemu zdál dostatečný, jiných dvou, ješto zboží neměli, prostých nechav, požádal jest vedlé spravedlnosti práva, dovozuje, že poněvadž, prošen jsa z pravé viery, slíbil jest společně za tři dlužníky, nemají-li též spravedlivě řečení tři k vyvazení bez jeho škody zaplatiti? Ale ten, kterýž jest narčen a jiní zproštěni, žádal jest také nálezu vedlé práva. Poněvadž on sám třetí jej vypraviti slíbil a ne-

rozdielne vyvaditi, dada svú tretinu dluhu, nemá-li z rukojemství sprostěn býti?« — jinžto úsudkem konečně jest vypovědiěno takto: Poněvadž rukojmě viery nemá zle užiti, kterau za jiného zavazuje, drie jistci dluhu mají svého rukojmí čtvrtého vyvaditi, by pak po tom slibu v rukojemství nebylo vysloveno to slovo »společně.« Protož ten, kteréhož viní, povinen jest jej ze všeho dluhu vypraviti, vedlé spravedlnosti; nebo v tom, že rukojmě společně slíbil jest za dlužníky věřiteli, dostatečně se rozumí a zavírá, že dlužníci k vyvazení jeho jsú zavázáni též zase společně. Protož duvod proti němu učiněný, lstivost a lest zavírá, jenž žádnému děditi a pomáhati nemají, žádné moci ani stálosti ovšem nemají. Nad to, poněvadž řečení drie dlužníci společně zavázali jsú se k placení věřiteli, bylo by velmi neslušné, aby nebyli povinni platiti též společně svému rukojmí. (O tom hledaj dole O věcech k smlouvám náležitých.) — (*L. S. 132.*)

KAPITOLA DVANÁCTÁ.

O puojčkách a nájmiech vuobec.

Co jest pujčování.

Artikul I.

Puojčení jest některaké věci k některakému vlastniemu užitku bez záplaty učiněná puojčka a neodcizení. A die znamenitě »půjčení a neodcizení«; neb ten, kdož puojčuje, panství a vládařství v puojčené věci sobě pozuostavuje. A slove půjčení »jako k užitku užievajícíeho dání«. Die také »darmo, bez záplaty,« neb vezme-li za to mzdu, tehda bude nájem nebo jmenovitá smlúva. Die také »k některakému vlastnímu užitku«, pro rozdíl práva složení a puojčení; nebo složená věc dána bývá k schování bez užitku z pravé viery, a protož muož ihned zase požádána býti; ale puojčená věc puojčuje se k užitku jistému;

pakli nad to kdo užíevá, ten, kdož vypuojuje, škodu jejie zaplatí. Jako v příkladě: »Puojuji tobě koně, aby na něm jel do vsi, a ty pak kuoň vedeš k boji; bude-li tam zabít, povinen's mi jej zaplatiti.« A záležít puojčení v mohovitých věcech a se hýbajících, a někdy také i v nemohovitých. A má člověk věci puojčené pilněji ostříchati nežli své vlastnie, a má taková věc tomu, kdo puojčil, zase odeslati po jistém poslu a vieryhodném, nechce-li, aby jemu vina byla připsána. Má také věc puojčená vrácena býti v určený čas, nebo skrze prodlení v navrácení člověk upadá v vinu. Item. Zhyne-li věc puojčená týmž obyčejem, kterýmž by byla zhynula u toho, kdož ji puojčil: protož ten, kdo jest věc puojčenau přijal, nebude vinen. Z toho mohau vzati býti rozliční ortelové, o nichž časté otázky bývají pro věci puojčené. — (*L. S. 133.*)

Puojčený kuoň bez záplaty, zhyne-li, má placen býti.

Artikul II.

Usúzeno jest konečně: Puojčí-li člověk druhému koně darmo, a on ztratí kuoň na cestě, má jej zaplatiti; nebo měl jest toho koně pilněji ostříhati, nežli svého vlastnieho. Pakli přirozenau smrtí umře, když toliko od jízdného nad obyčej svévolně nebyl by unaven, nemá placen býti. Ale z hodné potřeby, když by byl jezdec kuoň usmrtil, jako že by vězení nebo nebezpečnosti života chtěl utéci, nutil koně k přílišnému běhu a bodl jej, máť jej zaplatiti. Item. Kuoň na penězích najatý, na cestě ztracen bude-li, nebude placen; pakli by nad moc bez hodné potřeby některak dobrovolně byl unaven tak, až by umřel, tehda má zaplacen býti. Má však znamenáno býti při takových puojkách, zdravý-li kuoň čili nezdravý a mdlý prosícímu puojčen byl by. Nebo vedlé toho, umře-li kuoň na cestě, přísežní k vynešení saudu patrně pomysle, má-li býti placen čili nic. Item. Puojčí-li jeden druhému koně na takový způsob: »Puojujif tobě koně na dva dni do tvého pluhu pod tau výminkau, aby mi také do mého pluhu za druha dva dni svého koně puojčil«: což by se koni tak puojčenému přihodilo (toliko když příliš nebude unaven), nemá jeho platiti. Protož vedlé výminek, při takových puojkách uložených, má stranám spravedlnost učiněna býti. — (*L. S. 134.*)

Cizí věc kdo ztratí vedlé své, nemá jí platiti.

Artikul III.

Když jednomu noční čas od zlodějno werštat byl jest vy-lámán, a jeho i jiných věci, z nichž jest upomenut k záplatě, byly jsú ukradeny, usúzeno jest bylo: Jest-li že člověk cizích věcí s svými zbaven bývá krádežem neb neštěstím, jakožto spálením, povodní neb jiným takovým skutkem, k zaplacení těch věcí nenie povinovat vedlé spravedlnosti. Pakli by skrze vlastní čeled takové věci byly odneseny, tehda vedlé duvodu žalobníka a obžalovaného příscežní, znamenajíce ty věci, kteréž mají znamenány býti k vynesení saudu, velmi pilně pomyslí. — (*L. S. 131.*)

Puojčení a svěření vždy má navraceno býti, a sám sobě nemá sražovati.

Artikul IV.

Práva chtí a rozum ukazuje, že pod příkrytím dluhu puojčené neb složené věci nedůvodně se navracení zbraňuje. Protož kdož puojčenau neb složenau věc u sebe má, bez rozkázání rychtáře, že by, kdož puojčuje, nebo ten, kdož skládá, před tím byl jemu dlužen, u samého sebe nemuoz zapovědieti zpuosobem práva. Ale puojčí-li kdo meče nebo dá k schování, byl-li by bez smysla a v té chvíli chtěl-li by zase meč mieti, navracení jeho má mieti prodlení, až by jeho bláznivost pominula. — (*I. S. 136.*)

Rozkáže-li pán svému služebníkovi vrátiti kuoň, a on by s ním ušel, pánova jest škoda.

Artikul V.

• Když měšťtín pacholka svého k rychtáři jedné vsi po kuoň jemu puojčený byl poslal, a tayž pacholek, vzav kuoň, ušel jest, otázka jest: »Komu by ztracen byl?« I jest odpověď, takto rozdiel čině: Poslaný, kterýž puojčené věci požádal, když ji vzal, ušel jest; rozkázał-li pán jemu dáti, pánu jest ztracená; pakli poslal pro upomienání, aby jemu věc byla puojčená navracena, tomu, jemuž byla půjčena, zhynula jest. A jak pak, seřhał-li jest, řka, aby jemu věc byla navracena, když toliko pro upomínanie

byl jest poslán? Odpověď: Že neškodí tomu, kdo jest puojčil, ale tomu přičteno má býti, kdo jest uvěřil. Protož komuž se věc puojčuje anebo u koho se skládá, má býti opatrný, komuž věc puojčenau neb složenau vydá k navrácení, kdo puojčil nebo složil. — (*L. S. 137.*)

**Věc, puojčená mnohým a ztracená zas od mnohých,
napravena má býti.**

Artikul VI.

Pokládá se příhoda k té věci potřebná. Některaký měšťténin s několika spoluměšťtany svými číše stříbrné, aby z ní pili, puojčil jest, a táž číše mezi jich kratochvílí ztracena jest. Měšťténin puojčující, obelav je do rady, žádal jest, aby jemu číše byla zaplácena. O tom přísežní, když jsú puojčujícího a jeho tovaryšuv, aby pravdu povědčli, co by jim bylo svědomo o ztrátě té číše, jednoho každého pod mocí přísahy skutečně učiněné tázali jsú, a každý samého sebe i jiného vymlúval jest, takový ortel jsau vynesli: Jest-li že by mezi lidí dobropověstné a mnohé spolusedící malá nádoba byla postavena, a pili by z ní všickni, a potom by ztracena a ukradena byla, a všickni, i ten, kdo nádoby puojčil, i jiní, rozdielně jsauc přísahau zavázáni a tázáni odpovéděli by, že tak sebe jako i své spořutovaryše nadějí se nevinné býti: jedenkaždý z nich dá jednostajné peníze, aby nádoba zaplácena byla, vedlé rovného šacování. — (*L. S. 138.*)

Sestra Pežoltova žalovala na Jakle, že jemu plátno dala k schování do jeho příbytku, kteréž jest ztratil. Žádala jest výpovědi vedlé práva, aby jí bylo usúzeno, má-li jí je zaplatiti. poněvadž jest je vložil do příbytku cizího, a ne do vlastního. K tomu Jakl odpovéděl: »Že jest je v tak dobrý pokoj vložil člověka dobrého, jako jest je ona složila, v jehož pokoji jest s jinými věcmi řečené plátno potratil, a to že by pokázati chtěl podlé práva.« Na to bylo ortelováno, že má dověsti, že by vlastní věci s tím plátnem potratil, anebo aby přísahu učinil. (O tom nápodobně hledaj v kapitole XVII. artikuli III.)

Nájemník neb podruh, koupil-li by duom, proto činži zaplat.

Artikul VII.

Podruh, najme-li duom neb komoru v domě hospodářově, jest-li že před cílem toho najetí koupil by sobě duom vlastní: proto bez hospodářova odpuštění, leč činži úplně zaplatí, nemá se vystěhovati. Nápodobně, jest-li že by hospodář duom prodal prvé, než by čas nájmu komniaty podruhovi vyšel, proto podruha od komniaty, kterůž jest najať, vybyti nebude moci. Pakli by hospodář chtěl podruha uraziti, a on svú mocí jeho moci odpieraje, urazil by hospodáře: slušné jest jemu, poněvadž nenie bezpečno nepřáteleom spolu býti, aby, zaplatě činži, což by za slušné bylo na ten čas, k jinému hospodáři se přestěhoval, Nájemník domu má se varovati, aby nepřijímal hostí neřádných a podezřelých, jinak pro svolování zlých a pro přízeň s zločinci byl by trestán. Přihodilo se: Když po spálení města jeden hospodář přestěhoval se do jiného domu, a podruh prosil jest, aby jej s sebau do téhož domu vzal, usúzeno jest: Že po vypálení domu najetí i nájem skonali jsú se; ale nájemník bude-li dlužen nájem, aby dal, pokudž jest pokoje užíval. Otázka jest a odpověď: Že dlužen jest, aby za ten čas, což tu byl, zaplatil,

Najme-li kdo služebníka na učení a pro nic jiného, a on puojme jej s sebau na cestu: bude-li jat od nepřátele neb zhyne-li, žaloba jest z nájmu a z svěření. Jest-li že by švec služebníka pro malú vinu kopytem v hlavu tak velmi udeřil, až by jemu oko vyplzlo: otec jeho z nájmu a a z svěření žalovati muož; nebo, ač mistruom lehké trestání jest puojčeno, však tento švec ten obyčej jest přestúpil. Jest-li že by kdo koli, vaľchář, zuvač neb barvič přijal rúcho k chování: zhryzú-li myši, dlužen bude jakožto nájemník; neb jest měl toho ostřielati. A pakli změní plášť i dá jej jinému, žaloba naň bude jako na nájemníka, a povinen bude platiti, by pak z nevědomie učinil. Nebo, poněvadž jest poblúdil v svém účinku, nenie výmluvné nevědomie jeho. A též o jiných věcech podobně rozuměti se má. (O témž kapitola XVII. Artikul I.) — (*L. S. 127.*)

KAPITOLA TŘINÁCTÁ.

Seznání neb přiznání, která škodí a která nic.

Přiznání v saudu má více váženo býti než krom saudu, by i před přísěžnými bylo.

Artikul I.

Některací, listem tážíce se, psali jsú takto: »Jeden host, přišel k nám, jednomu z našich spoluměšťan kuoň obstavil jest. A když o ten kuoň před saudem chtěl žalovati, žádal jest s námi mluvíti a raditi se. I vyznal jest před námi, že čas, jakž jest ten kuoň ztratil, dvě létě jsú minuly, a potom před saudem v žalobě své tři léta jest jmenovať.« I jest otázka: »Nemá-li té řeči změnění jemu k škodě býti.« Na to odpovědieno jest konečně: Že bez odporu prvnějšieho vyznání změnění, které jest před přísěžnými v rozmlouvání, jakožto před rádce, kteřížto, co by tu slyšali, věrně mají při sobě zachovati a nezjevovati, předpověděný žalobník učinil jest druhé vyznání před saudem, kteréž moc má, a vedlé toho má se jemu spravedlivě státi. Avšak v hlavních přech, jakož jsú zlodějstva, vraždy a k tomu podobné, jest-li že by strana s rozmyslem před přísěžnými v rozmlouvání některé věci k tomu příslušné pravidla, a potom před saudem takových věcí zapřela by, na to přísěžní pilně pomyslí, aby straně odporné stało se spravedlivě. Item. Zapsaný že se vyznal před saudem, to vyznání moc jest mělo, a protož nazpět také vyznání kromě saudu učiněné nenie takové moci, aby ten, kdo by seznal, měl odsúzen býti bez uznání vedlé

práva. Item. Vyznání učiněné samému sobě nehodí se žádnému, proto že žádný v své vlastně při nemuž svědkem býti; ale vyznávajícímu samému proti sobě muož dobře věřeno býti. Item. Při vyznání potřebie jest, aby někdo dobrovolně vyznal a bez přinucení; nebo které vyznání bylo by z moci nebo pro bázeň, nemá býti nikoli stálé. Protož vyznání při mučení nepotupuje toho, leč by po mučení trval v tom vyznání. Item. Jest potřebie, aby někdo vyznal o jisté věci, nebo o jisté kterakosti, totižto jakosti; jinak vyznání se nehodí. Nebo o věci, neb kterakosti, neb velikosti nejisté, nemá býti vynesené konečné usúzení. Item. K otázce rychtáře a přísedných strany povinny jsau odpovídati, seznávající se neb odpiírající; avšak žádají-li a potřebují k otázce volného pomýšlení, má jim dáno býti. (K témuž v kapitole i artikuli XLII. Item, v kapitole XV. rozdíle III.) — (*L. S. 140.*)

Otec, nařkne-li syna z hněvu, to jemu není škodné.

Artikul II.

Některací sepsali jsau takto: »Jeden z našich, ještě živ jsa, ženu svú v cizoložstvu popadl, třmi ranami ji ranił, a po tom ranění ještě dědice jest porodila, o němž muž vyznal, že by nepošel z semene jeho. Na kterémžto vyznání spolehající přátelé muže předřečeného již mrtvého s jedné, rychtář městský s druhé, a páni kraje s strany třetí, dítě od statku octova nemałego, movitého i nemovitého, odtisknutí chtějíce, každý z dřieve řečených tří stran praví, že by jic právo přileželo toho zboží. Protož žádáme naučení, jakého práva má užiti v zboží svrchupsaném?« Jimžto soudce odpověděli takto: Že otec, jsa živ, některakými snad obecnými slovy žertem neb z hněvu propověděnými dítě ne své nazval, aniž jest toho oznámil zjevně právem, o takovém prostém vyznání, k kterémužto by nás pro pamět vyznání a svědectvie zavolał a prosil, toho jest neučinil, aniž jest téhož dítěte od dílu dědičného odlúčil s rozmyslem, když ještě při rozumu byl: odsúzení konečné jest, že takové dítě v statku po otci zuostałém díl vedlé práva naň přislušný má mieti a dědictvy jim vládnúti. Nebo, poněvadž otec, vlastní mrzkost vysloviv, jakož to předřečenými slovy pověděl a učinil,

nemá slyšán býti. Také, poněvadž jest dědic, jehož tělesné smiešení ukazuje, a již dotčený otec s již psanú ženau jakožto s svú vlastní řádnú bydlel jest a jí zjevně jakožto ženau svau vládl jest, aniž jí jako v cizoložství zastíženau a dostatečně vedlé zpnosobu duchovního práva z toho přesvědčenú z luože svého neodehnal, a potom již řečené to dietě pravil jest počaté a narozené z manželstvie pošlé: to jakožto dědic má jmieno býti, zvláště, poněvadž lidé soudí zjevné věci toliko, a ne tajné. — (*L. S. 141.*)

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ.

O poručnících a správcích statkuov a dětí.

Poručíkuov kdyby siroteci neměli, páni statek i děti opatřte.

Artikul I.

Když některaký mčštěním umřel a dětem svým zbožie dědičné a movité zuostavil jest, žádného správce nad nimi nezuostaviv, otázáno jest bylo: »Kdo by takové zbožie měl spravovati?« Jimž bylo jest odpověděno takto: Kdož poslední vuole obmešká zřiezení, miesto takového ryehtář a příseční správci a obránci vieryhodného, s slušným určením, ač jinak nejsou jisti, takovému zboží a mláďátkům mají dáti, a ten spravuoj to zbožie, dokudž osoby, jimž jest poručeno, k dospělým letuom nepřijdu. A též má učiněno býti, jest-li že by kdo zuostavil zboží a dědice let nedošlé a umřel bez kšaftu. — (*L. S. 142.*)

Přátelé další s určením mají raději býti poručníci, nežli bližší bez určením.

Artikul II.

Jest-li že příbuzní vedlé krve dalecí žádají, aby jim siroteci byli vydáni pod takovým určením, že každý rok chť s jich

zbožie jistý zisk vydávati a vespolek shromážditi: raději mají jim poručení býti, nežli bližším vedlé krve, kteříž by takové určení odpierali učiniti. — (*L. S. 143.*)

Porněmíkem nemá býti dluh mající na statku mrtvého.

Artikul III.

Po smrti jednoho sedláka bohatého, jiný, který pravil, že by jemu dluhem byl povinovat, žádal jest ustavičně, aby jemu správa byla poručena děti a statku jich. Nalezeno bylo saudem, že taková žádost jako podezřelá nemá dopuštěna býti; nebo není bezpečné, aby který z těch, kdo má statek mrtvého sobě zavázaný, dopuštěn byl poručníkem býti. A také, kdo by mlčel zprvu počátku o dluhu a učiněn by byl správci statku a děti: slušně od žaloby padne, kteráž potom proti sirotkuom a let došlým činiti bude. Item. Neslušie statkem sirotčiem let nedošlých lichviti, ale opatrně složiti a schovati, nežli, lichvy žádaje, takové jistiny zbaveni býti. Muož však poručník jinák kupčiti, ač však otec sirotkuov kupčil jest. — (*L. S. 144.*)

Na poručníky nedbalé i ženy mají dopuštěny býti k žalobě.

Artikul IV.

Poručníci a správce sirotkuov a zbožie prosili jsú přisežných, aby potrestali některých žen, kteréž často z nedbálivosti a neužitečného vládařstvie statkuov, jich vieře poručených, je štrafovali jsú. Tázali jsau se přisežní: »Prosba ta byla-li by spravedlivá, čili by k ženské řeči měli se ptáti na nedbání správcuov?« O kteréžto věci konečně zuostáno jest, že, jakož přisežní milují, aby po jich smrti o zbožie a dětech jich dobře se dalo, též s pilností mají předzemřelých zboží a děti opatřiti; protož ženy mají býti dopuštěny k žalobě na správce z nedbálivosti, které, potřebu milostivú hnuty jsúce, o to stojí, jako máte, sestra, bába neb osoba bližní. A také byla-li by která žena jiná, jejížto rychtář a přisežní snažnú by milostivost znamenali, mají ji dopustiti k žalobě. — (*L. S. 145.*)

Poručníci raději mají býti světšší nežli duchovní.

Artikul V.

O tom znamenaj, že v zboží a dětí manžela a manželky, když bez kšaftu sejda, bratr manželky, jsa layk, toliko když nebude zloповěstný nebo mrhač statku, raději jménem poručníka v zboží se uvieže, nežli bratr muže kněz nebo v duchovním řádu jsa ustaven. Neb mnohé jsau věci, kteréž v světském sandu takovým dětem přicházejí, jednak v právě, druhdy v účinku, druhdy z příhody, k jichžto správě a řízení raději layk v sand se vkládá nežli kněz, kterýž, péci světských věcí odloživ, poddán jest duchovním. Však layk má knězi v tom ujistiti, aby zboží takového marně neutrácel, ale aby je k užitku dětinskému obrátil, nebo na věci k viře poručené. Opět otázáno jest: »Kněz, jsa od někoho žádán, má-li poručníkem býti?« Odpovědjeno jest, že muože; však aby byla s ním jiná dva člověky, a to sausedé vieryhodní. — (*L. S. 146.*)

Poručník neb správce statku má počet činiti sirotkóm.

Artikul VI.

Poručníci dědicuov, by byl i starší bratr mladších sestr a bratří ochráncí, neb který koli přítel, neb cizí je opatroval, mají dědicuom, když k létuom přijda, počet činiti z věcí poručených a z příjmuov i z vydání. A což by nepokázali, že by krádežem neb jiným neštěstím beze lsti sešlo, ale jich nedbálnivostí, to vše budau povinni svým statkem zaplatiti a doložiti. Avšak náklady činil-li jest pro dobré svrchupsaného statku, z téhož zase zboží aneb statku vezme plným právem. — (*L. S. 148.*)

K poručenství bližší jsau přátelé otcovi než mateřini.

Artikul VII.

Měšťanuom některakým usúzeno jest: Poněvádž otec jest skuteční počátek rození, od něhož símě pochází, jeho přátelé vedlé krve bližší poručníci mají býti sauzeni, nežli krevní přátelé mateřini. Protož, by i otec umřel bez kšaftu, bude-li máte statek

mrhati, anebo změni-li stav vdovský, příbuzní otcovi v dědic i v jich díly (materi však a jejím přirozeným přátelům uručíc se uvieží, že až do let jich rozšafnosti jim by to spravovali a zachovali, a což by mohli, toho jim polepšili, jako by bylo jich vlastnie: jakožto obránce mohú se v to uvázati plným právem. — (*L. S. 147.*)

KAPITOLA PATNÁCTÁ.

O škodách vuobec.

Škoda pro nevrácení neslíbená, neplatí se.

Artikul I.

Některáci, činíce otázku, psali jsau takto: »Petr žaluje na Pavla, že jemu puojčil některakého sudu. Kteréhož že jemu k vaření zelé nenavrátíl jest, skrze to vzal jest škodu na zelí, kterúžto pokládá za puol věrduňka. A tíže se: Nemá-li jemu Pavel řečené škody s sudem zaplatiti. Pavel pak, znaje se o sudu, žádal usúzení vedlé spravedlivosti, má-li z škody odpoviedati? O kteréžto věci, jakožto v právích nedospělí, žádáme naučení býti. A buď to, že nemá odpoviedati, tehda druhé žádáme naučení býti, z žádne-li naprosto, či aspoň byla by která škoda, z kteréž k žalobě učiněné obžalovaný měl by vedlé spravedlnosti odpoviedati.« Jimžto k prvnímu bylo odpovědjeno, že poněvadž Petr žaloval jest naprosto, škody neoznámiv, by jemu Pavel škody slíbil navrátiti, navrátě sud, nenie povinovat jemu z škod odpoviedati. Protož, jako ne z každé škody vuobec žalobníku děje se spravedlivé, též nenie slušné, aby obžalovaný k každé žalobě ze škody měl odpoviedati; nebo zisk a škodu usilujícíím v časných věcech příhody šťastné a nešťastné zvykly jsau přináseti, o nichž jakožto o budaucích příhodách nemuož jistota jmiena býti. K druhému pak: Poněvadž každému obecnému mluvení ujemá se a umenšuje se skrze zvláštnost, protož některak

zsuzuje se: a tak najprv byla odpověď, že ve dvojí zvláště příhodě žalobníka nemá spravedlnost v škodách odepřina býti, z nichž první jest: o škody dědičné, a druhá z škod slíbených. Protož, žaluje-li žalobník, že skrze odboj (per depopulationem, totiž skrze škodu učiněnou) na jeho dědině učiněný, o toliko záhonuov neb o toliko jitr někdo v roce škodoval by v tolika neb v tolika měřících obilé, jichž by byl užil, kdyby řečené záhony neb jitra svými semeny byl osil; nebo žaluje-li, že by saused, krumfešt zakládaje k stavění domu nebo gruntu svého, meze vlastnie přestaupil a drní stezky jeho zrušil, nebo stěnu zvláštní k svému domu, jakož on na své peníze ustavěl, dělati odpieral by; neb kapalici vyvesti z střechy své po svém žlabu vlastním k struze a na ulici vyvesti nedbá, skrze niž by škodu vzal: v té a v takové příhodě má se žalujícímu spravedlnost státi a obžalovaný jeho žalobě odpoviedati. Též nápodobně z škody slíbené, jako u příkladě. Jindřich puojčil peněz Kundrátovi pod tau výminkau, nezaplatí-li jemu na určený čas, aby je vyjednal na škodu, kteroužto škodu slibuje jemu Kundrát zaplatiti, jako i jistinu; v té a v takové příhodě Kundrát, připraven jsa před saud od Jindřicha, má jeho žalobě odpoviedati, a má jemu saudec o to spravedlivé učiniti. V obojí však příhodě předepsané od žalobníka, prvé než dlužníka svého neb obžalovaného před saud připraví, takovéto osvědčení, oznámení neb výstrahu má učiniti. Nebo na první škodu, dědičnou, má rychtáře s přísežnými k opatření škody, s které chce žalovati, na dědictví vésti, a jim místo očitě ukázati, kterakú škodu běře. Ale v druhé, poněvadž peníze na škodu toho, kdo jemu peníze slíbil navrátiti, chce vzíti, má to hantfešty, listy neb jistými duovody před rychtářem a konšely okázati, že časové plnění již jsau minuli, a má osvědčiti, že tento a tento den, který přísežní mají v paměti mieti neb písař přísežní zapsati, od tohoto neb od tohoto, jehož bude jmenovati, pod takú neb takú škodau, kterýž také znamená, že dluh svooj vzal jest. Nebo to tak opatřené maje, o škodě před saudem v žalobě předložené rychtář má žalujícímu plnost spravedlnosti vydati. A toť jest jako říkají: Člověk nebude platiti škod, než toliko ty, kteréž by se staly na dědictvě, aneb kteréž by slíbil platiti, ač by ty byly opatřeny aneb obvedeny a konšeluom ukázány. — (*L. S. 149.*)

Obžalovaného poručník neodpovídaje, trátí při.

Artikul II.

Některací, chtějíce naučení býti, psali jsú takto: »Některí před námi od dávní chvíle o mezery mezi domy saudili jsú se, z nichž jeden též mezeru k domu svému pravil právem příslušet, pokazuje škody, kteréž jest vzal skrze to, požádal jich od druhého. A když jsme jim konečný čas složili o již řečených škodách k saudu, tehda žalobník bratra svého a obžalovaný sestřence svého zdělali jsú poručníky, oba se osvědčivše, nebudú-li moci osobně býti k uloženému času, každý z nich, skrze svého poručníka jménem jich což učiní, tomu odporni nechtějí býti. Tehda ti poručníci předepsaní přítomní jsauce, úřadu řečeného poručenství neodepřeli jsau na se přijíti, aniž jsú se ohlásili. A když se čas přiblížil, žalobník stál jest k právu, ale obžalovaný poslal od sebe posla, který jest pravil, že pro nemoc přijíti nemuže. Žalobník to slyše řekl: ‚Poněvadž jest obžalovaný místo sebe sestřence svého poručníka k odpovídání postavil, kterýž osobně přítomen jest, žádám, ať jest připuzen mým žalobám odpovídati.‘ Kterýžto sestřenec tato slova jest odpověděl: ‚Nic nechci sestřenci svému saudem ztratiti, ani získati, aniž chci auřadu poručenství místo něho nésti.‘ Ale žalobník, řeč svú opětuje, řekl: ‚Poněvadž obžalovaný ani sám skrze se, ani skrze poručníka, jemuž jest místo sebe poručil, nechce hájiti práva svého v zavitém saudě, žádal jest, aby přítomen byl a škody jemu zaplatil.‘ O tom nalezeno jest: Poněvadž obžalovaný sestřence svého ustavil jest poručníkem své pře, a tayž mlče úřad poručenství jest přijal: slova, která jest v jiném saudě opětoval o nechtění ztratiti ani získati nejsou prospěšná, poněvadž jest je mluvil bez přítomnosti obžalovaného. Protož žalobník aumysl svuoj, jakož jest navrácení škody své žaloval, spravedlivě jest obdržal. A z toho toto má vzato býti, že mlčící zdá se povolovati, a zvláště před saudem zavitým; a toho duvod jest o žalobci žalujícím, obžalovaným neodpovídajícím, kterýž pro mlčení práva svého zbaven jest. Ale jiné jest, jest-li že strana k otázce rychtáře neodpovídá, ale mlčí; nebo velikýť jest rozdiel mezi stranau a rychtářem. Avšak vidí-li se přísežným za slušné, pro vytázaní pravdy strana k otázce rychtáře potvrzujíc neb od-

pierajíc zjevně bude odpoviedati. (K témuž v kap. I., art. XLI. Item, v kapitole XIII., rozdil VII. Item. Kapitola XVI., artikul XX.)

Znamenaj také, že takové škody, kteréž slovú dědičné, proto že při dědictvích bývají, přisežní mají šacovati, pokudž se jim vidí dobré býti a spravedlivé, s učiněním přísahy tělesné, ač by bylo potřebí, od toho, kdož škodu obdržuje. Kterážto však přísaha neostojí šacování učiněného od přisežných. Ten škodu plať, kdož rozkáže ji dělati. Jako jest-li že otec nebo pán synuom neb služebníkuom rozkáže, vinovat jest, a poslušný se vypierá. Anebo jest-li že ten, kdo prikazuje, žádného práva nemá k prikazování, obojí vinen jest; ale toho vina žádná není, komuž příslušné jest poslouchati. Žádný škody nečiní, leč by to činil, čeho nemá práva činiti; a příklad kladu na rychtáři, kterýž učinil škodu někomu pyšnému, však proto není vinen. — (*L. S. 150.*)

Škody gruntovní nebezpečné jsau i podruhuom.

Artikul III.

Ta žaloba, která [po věci jde]*), i dědici neb na dědice věčně dána bude, a netoliko hospodáři domu, ale i podruhuom i s jich ženami. Jest-li že duom sauseduov chtěl by se bořiti, neb že by měl stěnu nachýlenú a zastaralú, mají se varovati i ti, kteříž v domu bydlí. Item. Ohrazoval-li by kdo cestu anebo co jiného dělal na obecní cestě, má uručiti, aby se skrze to zvláštní škoda nestala. Ale o jiných místech obecních žádná zvláštní výstraha není. Item. Což by koli mezi kupujícím a prodávajícím o škodách dědictví bylo vymieněno a jednáno, stálé bude, a vedlé toho, žaloba[-li] prošla, má konečně usúzeno býti. (Ostatku o těch věcech hledaj dole o stavení a nahoře O nájmiech a O činžích.) (*L. S. 151.*)

Škody slíbené mají se platiti peněžitě toliko, a ne za příhody osoby.

Artikul IV.

Měšténin některaký slíbil jednomu měšténinu z jiného města, jest-li že jemu na určený čas dluhu nezaplatí, že všecku škodu,

*) Brieké klade: „Ta žaloba, která obžalovaného protivenství a nebezpečenství má atd.“ Text pak latinský zní: „Hæc actio, cum rei persecutionem habet, et . . . hæredi dabitur.“

kterauž by skrze to vzal, chce jemu navrátiti. A když jest čas přišel a on nezaplatil, druhý měšténin svého pacholka poslal jest k dlužníku, kterýž, když na té cestě jel, i spadl s vozu, nohu jest zlámal. Otázáno jest od toho věřitele: »Takový dluh, kterýž pacholku jeho zlámání nohy přihodil se jest, nemá-li jemu vedlé spravedlnosti navrátiti?« O tom tak jest vyneseno: Že škoda, kterauž dlužník slibuje věriteli zaplacení, prvotně má rozumiená býti o škodě peněžité, a ne o škodě neb nebezpečenství neb neštěstí těla neb osoby; protož k dostiučinění za škodu, kteráž pacholku měšténina věřitele stala se jest při zlámání nohy z příhody, dlužník není zavázán platiti. Nebo jako z obecného přirčení škodami nebývá povinen, kdyby něco k tomu podobného obzvláště nedotekl: též se má rozuměti o slibích týmž způsobem; a z toho známo jest, že »všeliká« škoda k těm penězům se vztahuje, leč by snad dlužník na to k některým »zvláštním« škodám jmenovitě se zavázal. — (*L. S. 152.*)

Škody se platí některé, ač i nejsau slíbené.

Artikul V.

Jest-li že by jistec dluhu v určený čas rukojmě, kterýž z viery zaň slíbil, z rukojemství nevypravě jeho, utekl by, a rukojmě, nemaje odjinud zaplatiti, potřebu bezděčnú jsa připuzen, dluhu toho dobude na škodu domu neb dědictvie, kteréž má, nemoha tak brzo prodati, jako věritel dluhu žádá zaplacení: takové škody jistec dluhu, ač jest toho neslíbil, zavázán jest napravití plným právem. Nebo v tom rukojmě viery, kterauž za jiného zastavil, nemá zle užiti. Slib jistinného dluhu zavírá v sobě slib případné škody. — (*L. S. 153.*)

Škoda stane-li se na vínu šrotěře neb formana v moci, on zaplať.

Artikul VI.

Jednomu hosti, kterýž čtyři sudy vína u jednoho měšténina byl kaupil, usauzeno jest takto: Což by se škodného přihodilo sudu, kterýž by v pivnici pána toho vína na kantnéřích ležal, to podstoupí pán sudu. Ale když se šrotěř v sud uvieže, stane-li se škoda tomu sudu z nedbálnivosti na lihách, on jej zaplatí.

Pakli se provaz strhá a pánuom k obci jde šrůtka, páni vinní; pakli se kuol při spauštění zlomí, hospodář vinen. A též forman, když jemu na vuoze bude vloženo, škodu nedbáulivým vezením z rozbití sudu on vedlé spravedlnosti podstaupí. — (*L. S. 154.*)

Forman najma koně, učini-li škodu, ten komu škoda jest, koně obdrží.

Artikul VII.

Když některaký host dvů sudů vína v městě, do kteréhož je přivezl, prodati nemohl, formana se dvěma vozy k vyvezení jich do jiného města sobě zjednal jest. Kterýž, vloživ ty sudy na vozy, z místa najprv vozem trhl, hned překotiv jeden vuoze, víno jest rozlil. Tehda pán toho vína, koně s oba vozuov obstaviv, žádal jest, aby se jemu spravedlivě stalo, nemá-li jemu víno převrácené a vylité zaplaceno býti koňmi a jinými věcmi formanovými, kteréhož jest najal k vezení vína na jiné místo? A tehda jeden sedlák přišed, kteréhož ten host byl neznal, uvázav se v koně a vuoze nepřevrácený, ten vuoze i s koňmi pravě býti svooj, žádal jest také, aby jemu bylo přísúzeno, nebude-li moci těch koní obdržeti s vozem, kterýchž toliko jemu k vezení nájmem puojíl, svú přísahu a sauseduov svých vieryhoduým svědectviem? — Na kteréžto věci jest usúzeno, že host dříve řečené koně obů vozuo, na něž forman, kteréhož najal, vína svá naložil jest, spravedlivě obstavil jest. Sedlák pak téhož formana z koní a vozu jeho puojčených má viniti zpuosobem práva. Ale má býti znamenáno, kdyby sedlák přišel i řekl by, že formanem najatým koni a vuoze jsú jemu ukradeny, tehda na to přísěžní s rozmyslem dobrým mají vynuos učiniti. — (*L. S. 155.*)

Škoda pánova jest, bude-li sud zlý a rozpučí se.

Artikul VIII.

K otázce kupcuov a formanuov často jest usúzeno. Když šrotěř na lihách a na provazích, neb forman na voze sud měl by, bude-li sud mdlý a rozbí se, neb jiným obyčejem, však bez nedbáulivosti šrotěře a formana, tekł by, anebo rozlil by se: takovú škodu pán sudu bude trpěti. Item. Kdyby pod vozem jdícím most se zlomil, škodu koní a vozu forman, ale škodu

toho zboží pán podstaupí. Item. Přijde-li vuoz k které vodě, kteráž se jest nad obyčej zvodnila a vylila, nezkusí-li forman prvé pilně brodu a ohledá, vpustí-li se neopatrně do vody: tehda ze škody, která se přihodí na zboží, které veze, pánu toho zboží má z toho práv býti a odpovídati. — (*L. S. 157.*)

Škody mají placeny býti vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti.

Artikul IX.

Když jeden sedlák tří dcer odumřel, jedné vdovy a dvou panen, z nichžto každé odkázal z domu a z jiného zboží dědičného po něm pozostalého, aby jim po pěti kopách hned po jeho smrti bylo vydáno: přihodilo se jest, že vdova odepřela jest pannám, sestrám svým, jich díluov vydati, ale saud s nimi začavši, skrze rozličné odkládání saudem jest je trápila tak dlouho, až skrze spálení domu a jiného zboží cena toho tak jest umenšena, že patnácti kop za to nikoli nemohlo jest jmieno býti. I učinila jest otázku vdova: »Takový nedostatek a škoda, která jest přišla z příhody, nemá-li, jako jic, též i sestrám jejím pannám na jich díle jednostajně zhynauti?« A zase zpět panny tázaly jsú se: »Poněvadž vdova proti zřícení otee jest činila, a je tak dlůhý čas neslušně jest saudem zaměstnávala, že v té míře řečená zboží, tak jakož se pokládá, zhynulo, nemá-li takový nedostatek toliko vdově na jejím dílu sjeti? Nebo také svrchupsané zboží by v tom času mnohem bylo polepšené, proto by jim nic více byla nevydala, než což jsú měly otcovským rozkázáním.« O tom konečně jest usúzeno: Že duvod vdovy má přestati, a to, což panny tíží a žádají, má se státi a dopuštěno býti, jakožto příslušné spravedlnosti. — (*L. S. 156.*)

Škody naprav, kdo bezpravně koho do vazby vsadí.

Artikul X.

Kdož koho bezpravně rychtářem připraví k jímání, má jemu napravit tu škodu, vedlé nálezu přísežných skrze to vězení kterůž jest vzal. A pro hanbu ukojí jej skrze prosbu dobrých lidí, a nad to bude-li obžalovaný žádati, má přísici na kříži, že jeho jímání nepuosobil jest zlů lstí. — (*L. S. 158.*)

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ.

O dluziech a dlžníkich vuobec.

Dluhy platiti může zadlužilý muž, puojma ženu bohatú.

Artikul I.

Saudem nalezeno jest a právem uznáno: Že zdlužil-li se muž, a pro chudobu nemaje čím platiti, pojme-li ženu bohatú na prosto bez výminky za manželku, má býti připuzen vedlé spravedlnosti k placení dluhuov prvé zašlých z zbožie jic příslušného, proti odporu jejímu. Nebo žena, muže pojímajíc, jej netoliko sama nad sebou, ale i nade vším zbožím správci ustavuje a vládařem. Ale z zboží dětí takové ženy, teyž muž, otčím jich, leč s jich povolením, žádného placení dluhuov nemá činiti. Pakli zase žena chudá pojala by muže zbožie majícího, z zbožie, jehožto nenie paní. aby dluhy platila, které byla prvé dlužna, nemuž býti pužena vedlé práva. (Hledaj podobně v kapitole XVIII. artikuli X. rozdíl I. a opět kapitola XI. l. artikul VIII. a X.) — (*L. S. 160.*)

Dlužník, má-li hotové, nemá základu klásti.

Artikul II.

Jeden mlatec na jednom z přísežných obdržal u sandu puol kopy grošnov. A když jemu rychtář chtěl základ zpuosobiti a opatřiti, požádal jest, aby hledal peněz v truhle přísežného, a ty peníze, poněvadž jest obdržal, jemu vydati. I jest otázka, má-li se to státi vedlé spravedlnosti? A konečně jest povědieno,

že tak. Protož vedlé žádosti mlatce, kteráž jest spravedlivá, má se zachovati rychtář. A jest-li že peněz v skrýších a v truhlách přísežného nenalezl by, základ jemu dá, na němž má dosti mieti. — (*L. S. 161.*)

Dlužník věřiteli, odpołu se znaje a polovici popíraje, má přísíci.

Artikul III.

Usúzeno jest zde: Jest-li že obžalovaný pro dluh díel dluhu popírá a díel se zná, tehdy za díel, jehož odpierá, má přísahati, a díel, k němuž se zná, u kříže složiti. — (*L. S. 162.*)

Dlužník, pravě, že dluh zaplatil, pokaž.

Artikul IV.

To jest právo starodávní: Kdo jest z dluhu prostě obžalován před soudem, praví-li, že by jej zaplatil, má to sám třetí na kříži dokázati, totiž svědky. — (*L. S. 163.*)

Dlužníku má více věreno býti, když praví, že na jiný dluh dal díel peněz.

Artikul V.

Item. Dí-li věřitel, že by peněz něco vzal od dlužníka v dluhu, který jest jemu sám za sebe dlužen, ale dlužník řekl by ty peníze ne v dluhu, kterýž věřitel praví, ale že by jemu to dal v jiných dluhích: v takové věci více má věreno dlužníku nežli věřiteli býti. — (*L. S. 164.*)

Věřitel nemá před časem peněz od dlužníka bráti.

Artikul VI.

Nemá býti puzen věřitel, aby vzal díel peněz před rokem; veškeren však dluh jemu všecek dávaný z práva má vzíti; nýbrž jest-li že věřitel pro určený rok úrok neb jiný užitek z dluhu měl by vzíti ještě prvé, než dříve rok, dlužník, žádá-li, má jemu vedlé spravedlnosti zaplatiti. — (*L. S. 165.*)

Věřitel a dlužník prvé před saudem učísti se mají.

Artikul VII.

Že často pro počet a učítání dluhuov strany saudie se, usúzeno jest skrze saudei: Jest-li že by jedna strana od druhé počtu požádala, hned týž počet má se státi, odejdúc od stolic saudných; a jest-li že by se nesrovnali v počítanie, žalobníku staň se spravedlivé i obžalovanému saudem. A to jest-li že by obě straně v jednom saudě přiseděly; pakli by jedna strana host z jiného saudu byla, učinění počtu cíl čtrnácte dní mieti budan. Nad to pak, ač by snad jedna strana z jiné země byla a dlhly, z nichž žalují, volicí byly by, a z kupectvie a z jiných příčin v dalekých krajinách zdlužení: čas k učinění počtu za šest neděl měj prodlení. — (*L. S. 166.*)

Dluhové první prvé platiti se mají.

Artikul VIII.

Když některaký měšťtín i v jiných rozličných městech, i v městě, v němž bydlel, v rozličné dluhy vdlužil se jest, přišli jsau od jinud věřitelé. Tehdy dlužníka před saud připravivše, žádali jsú úsudku: »Poněvadž listové, jimž řečený dlužník je o jich dluzích ujistil, prvnější jsau časem nežli duvodové, kteréž spoluměšťané jeho o svých dluzích jsú dovodili, nemá-li se jim prvé z statku dlužníka spravedlivé státi?« Ale spoluměšťané dlužníka zpět žádali jsú úsudku k své straně: »Poněvadž oni i dlužník v témž saudu přisedí, a zbožie téhož dlužníka právu jich jest poddáno, a dluhův, kteréž jim dlužník jest dlužen, svědomiem listovním, i také přísěžných a jiných mužův vieryhodných tak dostatečným, jak na jich právě jest dostatečno, dokázati i vystaviti chtěl by, nemá-li takové jich dokázání a duvod starosti času předloženo býti vedlé spravedlnosti?« Kterýžto čas věřitelé, od jinud přisedše, dovodili jsú k své straně. Protož saudee, pilně pováživ s svú radú duvod obojic strany, nalezl jest za právo: Že věřitelom příchozím, bez odporu duvoduo od spoluměšťanuo, pro starost času prvé se má spravedlivé státi z statku dlužníka často řečeného. Nebo poněvadž dlužník mnoho let byl jest z počtu spoluměšťan téhož místa, a v mnohých potřebách pečet svú,

akož jsú přísežní zvykli činiti jiným lidem, prošení jsúce od nich, k listuom, v nichž jsú své potřeby sepsali na svědectvie, aby pevnost měly, přivěšoval jest: bylo by velmi neslušné, aby svými vlastními skutky neměl přemožen býti, svú vlastní pečeti. Má však při takových listech, kteříž [předstírají]*) starost času, pilně znamenáno býti, byl-li by dluh neb slib v nich sepsaný na osoby čili na statek; nebo vedlé toho právo a ortelování mění se. (Illedaj kapitolu XXX., artikul I. rozdíl I.) — (*L. S. 166.*)

Dlužník, jednomu věřiteli svědče o dluhu prvnějším, jest v tom podezřelý.

Artikul IX.

Příhodilo se, že, když pět věřiteluov žalovali jsú na jednoho dlužníka, jeden z nich žádal sobě úsudku: »Jest-li že by on skrze dlužníka dovedl dluh jeho, že by byl starší časem, než-li dluhové jiných čtyř, nemá-li jemu před jinými zapláceno býti?« Ale jiní čtyři odporně dovodili jsau: »Poněvadž by oni starost dluhuov svých vieryhodnými lidmi dokázati mohli, takové svědectvie nemá-li slušněji předloženo býti svědectvie dlužníka?« Odsúzeno bylo jest skrze saudce: Že v takové příhodě svědectvie dlužníka jest podezřelé; nebo mohl by některý věřitel tajně zřiediti s dlužníkem, že by k jeho straně svědčil k škodě jiným. Protož svědectví hodných mužův, kteréž jsú oni čtyři k své straně dovodili, má raději slyšáno býti. — (*L. S. 167.*)

Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží.

Artikul X.

Z starosti ovšem dluh právo obdržuje. Protož, jest-li že věřitel ty věci, kteréž jest dlužníku prodal, v jeho moci zastihl by, však přijda na to starší věřitel, a nařkne ty věci: tomu se má prvé spravedlivé státi. (O tom v kapitole V. artikul I. rozdíl II., a též kapitola XXX. artikul I., též kapitola XLIX. artikul VII.) — (*L. S. 168.*)

*) Brieké klade: „listech, kteříž předcházejí starosti časn.“ Text pak latinský čte: „circa tales literas, quæ antiquitatem prætendunt temporis.“

Z dědictvie mnohým zavázaného má všem placeno a sražováno býti.

Artikul XI.

Ač jest řečeno, že při placení dluhu prvost času právo činí. a však jest-li že by dědictvie bylo mnohým zavázáno a za méně peněz, nežli jest dluhuov, bylo by prodáno, a pochyboval-li by [kdo], který dluh byl by starší, aniž by mohlo dostatečně dovedeno býti: jest dobře rozumné, aby přísežní, sečtance dluhy jednomu jako druhému věřiteli, porazili na kopě. A což po učinění takové porážky jednomu každému věřiteli nedostane se, v tom dlužník každému bude zavázán vedlé práva. — (*L. S. 170*)

Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh zrostl.

Artikul XII.

Žádá-li obžalovaný, tehdy rychtář má připuditi žalobníka toho, který žaluje z dluhu peněžitého, a zvláště velikého, aby oznámil, z které věci, kterak, a v kterém místě, a který čas takový dluhové zašli jsú. — (*L. S. 171.*)

Věřitel platí-li co dluhuov, to mu dlužník nahrazovati nemá.

Artikul XIII.

Jest-li že věřitel z svých dluhuov loznůk neb zbírku městu platí, takového placenie nemuž vedlé spravedlnosti od dlužníka vydříti. — (*L. S. 172.*)

Dluh mužem propitý žena uenie povinna platiti, chce-li.

Artikul XIV.

Umře-li muž, šenk nemuž obdržeti dluhu propitého svau přísahu na ženě popierající; leč by snad žena s mužem živým tayž dluh osobně propila v krémě. A takový dluh, kterýž propit jest v krémě v městských zdech, od šenka muož přísahu obdržán býti. A toliko v městském saudu, a ne v jiném, než v tom.

v kterémž jest dluh zašel. Šeňk také, chtě ten dluh obdržeti má býti vieryhodný a nepodezřelý, tak aby přiseční měli je za hodného. Protož potřebí jest, aby byl hospodář poctivý pá nápoje, a ne paškrivec, neb hubenec, anebo šajdýř. Ale dluh pro hraný, kterýž slove »prohraný«, ani před soud má dopuštěn býti ani žalujícímu z něho má spravedlnost učiněna býti, jakož mají Práva Městská od starodávna. — (*L. S. 173.*)

Dluh za službu za čas minulý má placen býti.

Artikul XV.

O dluhu mzdy neb služby. V tomto právě hlauzí takto mají naučení býti: Že služebník a dělník najatý, kterýž muož nájen dokázati, a jest čeledín vzdajší některého pána a náchlebník muož zásluhu, řečenú mzdu, obdržeti, když již čas slaužení pomine Item. Poněvadž die Pán Buoh ve čtenie: »Práce nájemníka tvého neostávaj u tebe až do jitra,« umře-li hospodář domu, z zboží pozůstalého služebníkuom a děvkám, před jinými dluhy, mzda kteréž jsau zaslaužili až do smrti páně, má dána býti. Pak jest-li že by vládaři statku odumřelého, též služebníky a děvky nel čeled domovní, až do času jim k službě určeného chtěli držeti mají slaužiti, a na konci času mzdu svú úplně vzíti. Pak-li by jim dali odpuštění, a vybrali jsau více mzdy, než by se jim mělo dostati až do dne smrti, toho nemají navrátiti. Item. Bude-li čeled najatá na týden neb na měsíce, a jest v pochybení, jal dlanho slaužie čeled: jak dlanhý čas svau přísahau potvrdí, tal mnoho vezme. Pakli jest na milosti slaužila, na tom dosti měj což jic bude dáno. Item. Umře-li čeled, nedoslanže času, čeho: jest až do dne smrti zaslaužil, tak mnoho tomu, ktož miest něho žádá, má dáno býti vedlé práva. Item. Služba, řečená mzda kteréž jest obdržána soudem, téhož dne má býti zaplacená z sluce, aneb základ, od rychtáře v tom daný, lmed nazajtrú s osvědčením svědkuov prodán muož býti. — (*L. S. 174.*)

O dluh svědkové hostinští mohau přijati býti.

Artikul XVI.

Některací otázku učinili jsú: »Muož-li pro dluhy zaplacen přijato býti svědomie lidí v jiném saudu bydlících, [než] v kterém

jsau dluhové zašlí?« Jimžto konečně odpovědjeno bylo: Jest-li že ti lidé jsú dobré pověsti, jich seznánie má slyšáno býti. Neb ač práva krumfeštní nebo stará pravie, že hospodář hostě pro dluhy přemoci má najméně jedním měšťtůinem města: avšak k dovedení dluhuov zaplacených lidé cizí, toliko když jsau hodní, svědomí mohau vydávati; jakož také dluhové v některém saudu zašlí mohau v jiném saudu placeni býti. — (*L. S. 175.*)

Dluh královský a obecní jiným se dluhuom předkládají.

Artikul XVII.

Ač při dluziech osob zvláštniech, prvost času mocnějšie právo činie: však, bez odporu toho, dluhové království a obecní obcí městských, jakožto berně, pomoc neb lozuňk, holdové, daně, ungelt neb clo, mzda od ponůcky, a tēm podobní, všem dluhuom se předkládají. — (*L. S. 176.*)

Dluh před věnem zajde-li, ten též předčiti má.

Artikul XVIII.

Jest-li že jest dluh prvé zašel, nežli slíbené věno: tehda žalobník z dluhu má raději dopuštěn býti k duvodu svého úmysla. Pakli by zpět bylo: tehda, nebude-li věno slíbené skrze vlastní dědice manželky poslé nbašeno, každý dluh potom zdlužený rozumně předchází. A však při věních zvláštní výminky, kteréž se často vyměňují, pilně znamenány mají býti. (A těch v dole hledaj pod nápisy O věnech.) — (*L. S. 177.*)

Dlužník, nemá-li čím platiti, má vydán býti věřiteli.

Artikul XIX.

Jest-li že by kdo druhého pro svooj dluh v sandu obdržal, nemá-li čím platiti, nechce-li věřitel bez toho býti: rychtář dlužníka vlastní rukú daj věřiteli. Kteréhožto ani v studeném místě, ani v horce přílišném nemá chovati, ani v žeze, a krmiti jej bude chlebem za peniez kaupeným a čiší vody, a tak, aby hladem neumřel, aneb jej dá podrychtářimu. kterýžto z toho, že moci saudné užievá, v kládě v pútech bude chovati a věziti.

A když čtrnácte dni pomine, zaplatě podrychtářimu mzdu; pokudž byl učinil smlauvu, aby jej choval, pod takovou výminkau neb na ten způsob puštěn bude. Má zajisté přísici na kříži. »Nemá-li rukojmi, což robotau svou dobude a zachová, že odtud dva penieze sobě schová, třetí bude dávati věřiteli, až jemu veškeren dluh zaplatí.« A když se to stane, kterčž koli věřitel u něho věci najde, z nich třetie díl vezme. Protož i ze tří popeněžnic chleba, nebo ze tří sukní, třetí muož od něho vzíti. A nad to, jest-li že po jednau za veškeren dluh co u něho nalezl by, všecko spolu náleží jemu vzíti vedlé práva. A jest-li že druhý věřitel přijda řečeného vězně u podrychtářieho zapovie, tomu též přiseže, že, zaplatě prvniemu, jeho potom též odbude, obyčejem napřed znamenáným. — (*L. S. 178.*)

Před saudem dostatečno jest seznání, by osvědčení nebylo.

Artikul XX.

Nám psáno jest: »Ondřej přísežný žaloval jest před námi v saudu na Filipa a Tomáše z puol čtvrtý kopy grošuo,v, kterčž za rukojemstvie že by jemu dlužni byli. Filip odpověděl, že polovici dříve řečených peněz, totiž sedm věrduňkuo, jemu byl by vinovat jménem rukojemstvie, toto dále řka: „Jest-li že jemu chce trpělivě prodlení dáti, že netoliko sedm věrduňkuo před řečených, ale celý ten dluh svrchupsaný chtěl by jemu zaplatiti.“ Tehdy Ondřej, k řečeným slovům Filipovým neobrátil se, aniž jich nám konšeluom a rychtáři osvědčiv, na Tomáše žaloval ze všech čtyř kop, kterčž jemu dlužen slibem rukojemstvie. Kterýžto když popierał, žádal jest Filip k své straně konečného úsudku: „Poněvadž Ondřej Tomáše ze všech předepsaných peněz, a nad to z polaukopí nařekl jest a před saud připravil, nemá-li on od jeho žaloby spravedlivě zproštěn býti?“ To slyše Tomáš, odporně žádal jest usúzení: „Poněvadž Filip ve všem dříve řečeném dluhu znal se jest, má-li on k Ondřejově žalobě odpoviedati?“ Protož žádáme, oba-li rukojmč od Ondřeje zproštění, aneb co jest práva v té příhodě, listem Vaším dajte nám naučení.« Jimžto odepsáno bylo: Že žádný nenie zproštěn; nebo první, který se znal v sedmi věrduňcích, to také přidav, že všechny penieze puol čtvrtý

kopy, jakž brzy vyrobottuje, chce je jemu dáti, všecky ty jisté peníze má žalobníku zaplatiti, ač jest on toho neosvědčil. Nebo před zahájeným saudem dostatečné jest seznánie, by pak seznánie nebylo osvědčeno. A nad to pak, že prázdná jest žaloba, kterou chudoba věřitele vynímá. I zdá-li se Ondřejovi, že by Filip k zaplacení všeho dluhu nebyl dostatečen, aniž by jistý byl Tomáš: bez odporu seznánie Filipova má odpoviedati ze čtyř kop, z nichž jej vinil jeho žalůbce, znaje se neb jie odpieraje vedlé vnitřního svědomie svého. (O témž kapitola XV. artikul II. rozdíl III.) — (*L. S. 179.*)

Dluh desátkový žádný nemuož osvoboditi.

Artikul XXI.

O dluziech desátkových. O tom právu přemietáno jest skrze saudce, že, ačkoli ten, kdož znovu ves vysazuje, lidem znovu v té vsi se osazujícím úrok ukládá, aneb od placenie úroku mohl by je vyníti: avšak od desátku, k němuž jsú zavázáni právem panstvie svého, dle práva božského, nemuož jich sprostiti obyčejem žádným. A nápodobně, znikla-li by nesnáz mezi stranami o placení desátku, ta má duchovním právem rozsúzena býti. (Ostatku o dluziech hledaj dole O věních. O přípovědech, O fentování.) — (*L. S. 180.*)

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ.

O věcech k schování a k svěření daných vůbec.

Schované neb svěřené věci každý pilen buď tak jako své.

Artikul I.

Ten slove schovavač, jemužto věci k ostřichání poraučeji se z viery. Protož k takovým věcem pilnost má býti přiložena jako k svým vlastním věcem; jinak ztráta jich jeho nedbálnivostí přičtena bývá. Nebo kdož své věci složí v truhle bezpečné a věci k schování daných nechá na lavici: ztratí-li se takové věci, schovavač je zaplatí; protož, jest-li že věci jeho v cele zachovány byly by a věci složené zhynuly by, vinen bude. Nebo nejvíce ten, kdo schovává, domnív bývá z podezření, neb tu pravá viera naděje se nebyti, ač kdo, své věci celé zachovaje, pravil by, že věci dané k schování ztratil jest; a kdež není naděje pravé viery, tu lest bývá súzena přítomná býti; nebo viera a lest odporne jsau. Známo má však býti, že při věci [složené příhoda nepřičítá se schovavači, tak jako při věci půjčené]*), leč by slib zašel, totiž že by skladatel jmenovitau mzdu platil tomu, u něhož skládá; nebo tehdy příhody nešťastné, kteréž při slibu jsú vymieněny, k škodě toho bývaj, jemuž se dá schovati; nebo smlauvy z nájmu právo a rozsudek berau. Item. Jest-li že pro provinění neb pro obmeškání schovavače příhoda nešťastná přišla by, ta jemu bude přičtena, jako i při věci puojčené; protož bez odporu

---

*) quod in deposito casus fortuitus non imputatur depositario, sicut nec in commodato, nisi pactum etc.

toho, že u toho, kdož dává věc schovati, byla by zhynula, jest-li že pro vinu neb pro obmeškání toho, jemuž k schování dána jest, zhyne, jeho nedbálnivosti přičtena bývá; nebo dostatečno jest, že věc mohla nezhnouti. Item. Složená věc má navracena býti nepohoršená; jinak nezdá se vrácena býti. A záleží skládání při věcech movitých toliko, leč snad [u] smlůvce stran bývají složeny. Když která věc mezi mnohými měla by záští, takové složení nemuž býti než od mnohých. Item. Složené věci jako i puojčené vlastnost drží a také vládařství. A složená věc muže požádána býti, když se koli skladateli líbí. A jest-li že schovavač nenavráti, potupen bude a zlopověstný učiněn bude; nebo při složené věci domnien jest listivě učiniti; ale jiné jest při puojčené věci, ješto se nenavracuje, až se potřeba skoná. Item. Skládá-li neb svěruje-li u jednoho jich několika, a jedna složená věc zhyne: to skrze složenú věc druhého nebývá napraveno; nebo každému skladateli jeho věc složená má navracena býti. Item. V tom obdařená jest žaloba skládání neb svěření, že také i lúpežníku věc složená má vrácena býti. Však jest-li že pán té složené věci i s zlodějem požádal by složené věci: tehda pánu má s právem vrácena býti; nebo složení vždy jest smlúva pravé viery. Znamenaj pět příhod, z kterýchžto schovavač vinen z příhody nešťastné. První: jest-li že smlúva zajde. Druhá: prótať předejde-li příhodu. Třetí: jest-li že vina. Čtvrté: jest-li že lest. Páté: jest-li že věc složená toliko pro vzátek jest. — (*L. S. 181.*)

Schovati kdo by co dal, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jest vina.

Artikul II.

Přihodilo se, že Pavel, boje se ženské listi, do komory spoluměštčina svého truhlu zamčenau Mikulášovi s klénoty a s desíti kopami grošuv v pušce zvláštniem klíčem zamčené a před ním vložil jest, tauž truhlu témuž Mikulášovi dal schovati. A když Pavel častokrát do komory chodil, — druhdy Mikuláš a druhdy jeho žena viděli, — a klíči, kteréž sám choval, truhlu i pušku odmykaje, vybíral a vkládal, co chtěl: přihodilo se jest v jednu dobu, že vedlé obyčeje s ženau Mikulášovou a s některakým mláďencem do též komory. od ženy jemu otevřené. všed

a před jich očima truhlu odmekl, v pušce, kteráž též svů vlastní rukú klíčem, kterýž sám chovav otevřel, desíti kop řečených nenalezl jest. I zavolal jest rychtáře a přísežných. Kteřížto všedše do komory a pušku i zámky jejich pilně opatřivše, žádného jsú na nich vylámaní a porušení nenalezli. Ač také pilně po kautích té komory v jich přítomnosti hledáno bylo, žádné však peníze nejsau nalezeny. Tehda Pavel před saudem žaloval na Mikuláše tím obyčejem, jakož se svrchu zavírá. Ale Mikuláš, chtěje odpierati, žádal, aby k jeho straně saudem bylo vyneseno: »Poněvadž jména svého dobrého žádnú poškrvnú zloprověstnú nezmazal jest, nemuž-li on, jako jiný dobrý člověk, zboží, těla i cti své lépe brániti, nežli od Pavla přemožen býti, zvláště proto, že Pavel klíče od truhly i od pušky své sám osobně měl jest, rukau svau odnukykal i zamykal, aniž kdy jemu aneb ženě jeho na znamenie a svědectvie schování poručil jest chovati?« Na to usúzeno jest bylo k straně Mikulášově, najviece proto, že, proti odporu truhly zamčené k schování dané, Pavel samotně i truhlu i pušku některak v své vlastnie moci a v zavření měl a držal jest. A zase také, několi truhla zapečetěná složena byla, a ten nevěděl, kdo ji k schování přijal, by ty věci tam byly, avšak ještě truhla i jiné věci mohly zhynúti od toho, kdo složil; nebo dobrovolně takový schovavač věcí, o nichž jest nevěděl, u sebe složiti jest dopustil. Ale však potřebí jest, aby žalobník dovedl, že jsú v truhle byly věci, kterých žádá. A též má rozumieno býti o pytli zavázaném, vo opasku a o každé věci složené zapečetěné. — (L. S. 182.)

Svěřenau věc kdo ztratí podlé své bezelsti, uenie povinen platiti.

Artikul III.

Když rytieř nějaký žaloval na měšťěná z svěření 90 kop, a on odpověděl, že již řečené kopy s jeho vlastními penězi z truhly zavřené a vylámané jsau jemu od služebníka a děvky vzaté a unesené, jakož jest přísežným hned, jakž jest skutek zvěděl, a truhlu vylámanau i miesto, kde jeho i rytířovy peníze ležely, k oku jest okázal: súzeno jest k straně měšťěná: Poněvadž by bez jeho zlé lsti to se jemu přihodilo, a to pokázáno bylo, protož bez zlé lsti tu věc u sebe složenau a ztracenau

nemá platiti. Avšak jest-li že by ztracená věc zase k němu vrátila se, tehdy povinen bude z složené věci. A znamenaj: Ten u koho bývají věci složené, má se varovati za to slibovati; nebo kdo zisku nemá z složené věci, také obtížení a škody cítiti nemá. (O témž v kapitole XII. artikuli šestém.) — (*L. S. 183.*)

Svěřenau věcí kdo kupčí, ztratí-li se, má ji platiti.

Artikul IV.

Jest-li že pytlík neb stříbro zapečetěné složil bych, a ten, u něhož by složeno bylo, proti mé vůli s tím obíral by se a kupčil, a ztratil by: žaloba z krádeže a s složení příslušie mi na něho. Item. Kdyby peníze neb která věc, o kteréž mezi stranami jest saud, u smlůvce těch stran byla složena, na jeho-li vůli jest, na tom-li či na onom místě vydati ji má? Na jeho jest vůli. Pakli nebyla zmienka o místě, tehda daj jí před rychtářem a před přísedními. Item. Kteréž věci příleží věcem složeným, nejsauť složené; jako, byl-li by člověk s rauchem oblečeným složen, rauchu není složené; ani když by kuoň s ohlaví byl složen, nebo sám kuoň složen jest. Ale jiná věc jest, když se die: »Skládám kuoň s ohlaví.« Jest-li že nájem bude, jako z nájmu vina dána bude; pravý nájem jest. Ale to nemá dokázáno býti, aby lsti neučinil, bude-li nájem, neb ten nájem proti dobré víře i proti dobrým mravům [jest], a protož nemá býti následován. Ale jest-li že rauch, lazebníku dané, bylo by ztraceno, by pak žádné mzdy od chování raucha nebral, tehdy povinen jest z složení; neb lest muož učiniti, jest-li že uvázal se v schování; pakli jest vzal mzdu, tehdy povinen jest z nájmu. Ale jiná jest věc, jest-li že by v jistbě, kdež se myjí, byly by šaty ztraceny; neb tu nemá lazebník obyčeje raucha ostříhati. Kdyby v Praze svěřenau věc složil, a u Vídni byla by požádána k vrácení: to se má tak státi, aby nebylo na náklad toho, komu svěřeno jest, ale toho, kdo složil. Svěřená věc ta má vrácena býti kdež koli beze lsti jeho, u kohož složená jest; neb kdež koli věc složená jest, žádného v tom rozdílu není. A též tak rozuměj vuobec o všech saudech svěřených hodnověrných*). Jest-li že ten,

*) Originál latinský klade: „in omnibus bonæ fidei judiciis.“

ktož skládá které věci u druhého, umřel by, a dva byla by, jesto se mezi sebou vadí, každý z nich se samého právě dědicem: věc složená buď tomu vydána, kterýž hotov jest brániti, u něhož jest byla složená, proti žalobci, tak aby uručil, že je j v tom obrání. A toť není nadarmo; nebo kdyby bez uručení tu věc vydal, viděn by byl to lstí učiniti; anebo ta věc má složena býti v některém domu, dokudž by dědici nebyla přisauzena. — (*L. S. 184.*)

KAPITOLA OSMNÁCTÁ.

O věnném právu vůbec.

K věnu žena vždy právo má, dokudž dětí nezplodí.

Artikul I.

Jest-li muž, děti máje aneb dětí nemáje, ženě, kterauž pojmená, jmenovitě slibuje věno, a žena zase muži svému za věno něco jistého, buďto peníze, buďto dědictvie, v jeho moc dává: taková žena po smrti muže svého, jest-li že by dětí z semene jeho neporodila, a on bez kšaftu umřel by, oboje věno, i to, kteréž jí muž slibil, i to, kteréž ona muži dala, vezme, proti odporu dětí muže svého.

Věno materi se umrtvuje, jakž dítě zplodí.

Artikul II.

Otázáno jest: Ženě děti mající s mužem svým, má-li věno při smlouvách manželských jí slíbené ukázáno býti zvláště na zboží a dědictvě vedlé spravedlnosti, tak, aby muž nemohl říediti vedlé své vůle, leč by ona svolila? O tom naučení jsme tak: Že když žena v manželství řádném z semene muže porodila by děti, kteříž slovu dědicové, tehda věno jest umrtveno, a muž jakožto pán o všeckém statku, movitém i nemovitém, by pak žena a dědicové odpírali, bude moci učiniti vedlé libosti vůle. — (*L. S. 185.*)

Věno se neumrtvuje, by pak máti dítě umrlé porodila.**Artikul III.**

Jeden, ženu pojiemaje, jménem věna slíbil jí 10 kop, v tom rukojmě závázav. A rok když jest minul, a muž umřel, a žena dítě umrlé porodila, napomínala jest rukojmí z věna slíbeného, činíc otázku, »nemá-li jeho spravedlivě obdržeti?« Ale rukojmě pravili zpět: »Poněvadž, ona neosvědčivši, by jí věno mělo placeno býti, do roka jest mlčala, a dědice z semene mužského počavši porodila, nemá-li věno zminauti?« O tom usauzeno jest k straně ženské; poněvadž to slovo »člověk« muož řečeno býti o živém i o mrtvém rozličně (aequivoce), že dítě mrtvé nenie člověk; protož porodí-li žena dítě živé, by pak živo bylo jakž koli málo po porodu, tehda pomíjí věno. A při tom znamenaj, že nenie potřebie osvědčování pro placení věna, jenž slove německy »urkund«, totiž ujištěné věno; poněvadž věno vždy jest živé, dokudž dědicové živí nejsau narození. Avšak rada jest, učiniti osvědčení o placení věna, aby potomních sanduov nebývalo. — (*L. S. 186.*)

Věna zbavití muž ženy nemuůže, nemaje s ní plodu.**Artikul IV.**

Ačkoli muž o statku, kteréhož jest pánem, muož říditi. jak se jemu líbí: avšak slíbil-li jest ženě věno, když kšaft činí, jest-li že s ní děti neměl, nemuůže jí toho věna zbavití. A pakli jest žena vieru manželskau cizoložstvem přestaupila, nebo jest-li že jest o smrti svého muže v skutku úklad činila, aneb jiné nešlechtnosti tak těžké hleděla: ona sama spravedlivě se jest věna zbavila. (Hledaj o tom v kapitole XLVIII. artikuli II.) — (*L. S. 187.*)

Žena rozvedená pro nezbytí věna netratí.**Artikul V.**

Jest-li že muž a žena, rádně spojení, potom po několika letech právem duchovním byli by rozvedeni, tak však, že dokudž jsau spolu živi byli, nevěděli, aby nerádně spolu bydleti měli:

skrze takové rozvedenie žena věna, kteréž jí muž při smlouvách slíbil, nemá býti zbavena, nébrž má jí dáno býti s pomocí práva, bez všelijakého odporu muže i dedíciov. — (*L. S. 188.*)

Věno, totižto mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském.

Artikul VI.

Poněvadž věno přirovnává se mzdě tělem zasloužené: téhož dne, v kterýž manželství tělesným spojením bylo by skonáno, vedlé způsobu slibu má býti úplně zapláceno. — (*L. S. 189.*)

Věno netoliko na zemských, ale i na movitých maož slíbeno býti.

Artikul VII.

Nenie potřebí, jakož některá práva zemská (*municipalia*) chtějí, aby věnooliko ukázáno bylo na zemi, totiž na dědinách zemských, nébrž, jest-li slíbeno naprosto, na hotových penězích neb na jiných movitých věcech maož ukázáno býti. — (*L. S. 190*)

Věno prvé ženě má ujištěno býti, než muži.

Artikul VIII.

Jest-li že žena slíbila muži 10 kop a muž ženě slíbil by 20 kop: žena k napomenutí muže nemá nucena býti, aby svůj slib naplnila, leč by prvé, ač žádá, slibem mužovým byla ujištěna. — (*L. S. 191.*)

Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, nežli věno ženy.

Artikul IX.

Jest-li že by muž anebo žena při smlouvách manželských věci movité, buďto naprosto neb pod jménem věna vespolek snesli společně: tehdy muž, potřebí jsa hnut, prvé své zboží nežli ženské má zpeněžití plným právem; nebo pohlavie žen-

skému pri takových věcech, jakožto křehčejšiemu osudí, má raději opatřeno býti. Také dobývání statku jest snadnější muži, nežli ženě; a nad to pak i živnosti, duom od domu chodíc, hledati neb žebrati ženě hanebněji a tíže jest, nežli muži. — (*L. S. 192.*)

Věna muž aby nemohl utrátiti v potřebě, nemá určen býti.

Artikul X.

K otázce některakých jest usúzeno: Že když bude zapláceno věno obojiego manžela, přátelé nemohú muže nutiti právem, aby slíbil, aby věno nebylo umenšováno a utraceno; nebo muž jest tak ženy jako i věna pán a správce, mocen jsa toho prodati, neb kupovati, a jinými obyčejí vedlé štěstí sobě i ženě tělesné potřeby jednati, jakž se jemu líbí. (O tom v kapitole XVI. artikuli I.) Avšak byl-li by zjevný mrhač státku a bezpotřebný utrátce: tehdy k žádosti ženy neb přátel jejich přísežní, jimžto slušie neužitečné věci napravití, mohau takový nedostatek přetrhnutí a muže toho potrestati, jakž by se jim slušné zdálo. — (*L. S. 193.*)

Žena, čím méně vění, tím méně vezme.

Artikul XI.

Věnu se nedostává něco vedlé práva, to znamenaj, že čím žena méně dá věna muži po sobě, tím méně po smrti muže dílu jje slíbeného vezme vedlé práva. — (*L. S. 194.*)

Věnný statek muož hned prodán býti pro potřebu.

Artikul XII.

Item. Známo má býti: Jest-li že jeden z manželuov, obvěně zaslíbení na movitém zboží, chtěl by komu druhému dědictvie zavázati, není potřeby, aby je choval do dne a do roka, jako jest obyčej o dluzieh obecních, nébrž prvniego dne zastavení, přijde-li potřebnost, může je prodati neb zpeněžiti jinými obyčejí jakýmiž koli. — (*L. S. 195.*)

Věno ženy dědičné z potřeby maož do času zastaveno býti.

Artikul XIII.

O tom znamenaj: Jest-li že muž ženě vlastní dědinu neb jiné dědictvie před rychtářem a přísěžnými jiněnem věna dal by svobodně a zapsal, a potom skrze neštěstí, ne skrze hru kosteční neb obžerstvie, ne nedbanlivostí, totiž že by díla nebyl pilen, aneb zahálivý život vedl by, ne mrháním statku, ani jiným jakým koli obyčejem přišel by k takové chudobě, že by se a ženy své od žebroty nemohl brániti: slušné jest to věno, proti odmlouvání a odporu ženy, do času v penězích zastaviti, kterýmižto penězi děláje živnost a oděv sobě a potřebnost ženě obdržal by. — (*L. S. 196.*)

Věno od dlužníkuov, leč žena svolí, nemuož hyndrováno býti.

Artikul XIV.

Některaký měšténín, když neslušný a neřádný život vedl za některý čas, her kostečních, hodováníe a opilstva ve dne i v noci přídržel se: navrátil se k svědomie vnitřnímu, nejsa připuzen před saudem, odevzdal se jest svobodně ženě domu, aby jím místo věna dědičně vládla, i že před tím odevzdáním s tau ženau měl jest děti, a po odevzdání u rozličných věřiteluov v mnohé jest dlhy zašel. Ti věřitelé žádali jsau k své straně usazení: »Poněvadž on s ženau z statkuov jich, kterýchž jsú jim puojčovali, živnost a oděv jednali jsú, a také řečený měšténín, jakožto hospodář a pán, v placení sbírek obecních a v jiných poplatcích městských vládl jest, nemá-li z prodeje domu, proti odporu odevzdání, z svých dluhův se vyvaditi?« Ale žena toho měšténína prosila jest naprosto, aby při věnným právu byla zachována. O tom tak jest usúzeno: Že žena měšténína domem u věně jic odevzdaném, ač má děti s mužem svým předřečeným, ačkoli také dlhy, pro něžto muž byl jest polnán, s ním protrávila, dědičně má vládnúti, aniž odpor měšténína neb jeho dědicuov, kteréž jest měl prvé nebo po odevzdání v již řečeném dědictvě, leč by se jeho dobrovolně odřekla, nápodobně vedlé spravedlnosti bude moci překážeti; poněvadž měšténín odstúpil jest práva skrze odevzdání, kteréž jest k domu měl jako pán.

Protož jest-li ženě od muže místo věna dědictvie jmenované před saudem zjevně dáno bylo by a zapsáno, to od věřiteluov potom nebude moci naříkáno býti. Pakli by muž vuobec ženě těmito slovy slíbil: »Po mé smrti zbožie, kteréž pozustavím. toliko neb toliko budeš míti« a potom za své živnosti, nerozumně kupectvím a živnosti pracemi obieraje se, zašel by v dluhy: velmi ohavné bylo by, jest-li že by to věno takovou záplatu dluhuov mělo odraziti; nebo v právích jest obecné, že věřitel jest svrchovaný dědic. Také příleží spravedlnosti, aby žena a dědicové, vstúpíe na místo mrtvých, jich dluhy platili. — (L. S. 197, 198.)

Věno připadá na přátely a statek na dědice oddělené.

Artikul XV.

Muž v šedesáti letech, když byl ze třie žen děti zplodil, a vydav jednomu každému vedlé své možnosti věno, i zženil jest je; pojímaje čtvrtú ženu, pojal jest děvečku za ženu, kteréžto jmenovitě slíbil jest věno. Kterúžto potom pozustaviv bez plodu, kšaftu neučiniv, náhle jest zdechl, a žena potom po několika neděliech, spravujíc zbožie zuostalé po muži, též bez kšaftu sešla jest. I jest otázka najprvé: »To zbožie bratřím-li vlastním té ženy pozustalým, či dětem, kteréž muž z prvních třie žen byl zplodil, mělo by dědiccky příslušetí?« A druhé: »Kterým právem ta žena čas vdovství svého vládla jest zbožiem svrchu dotčeným?« Jimžto konečně nalezeno bylo, k prvnímu: Že to jisté zbožie na děti mužovy jest připadlo, ale však bratřím té ženy, mají ti děti z toho zbožie věno od jich otce jie slíbené, docela vyplniti. Ale k druhému jest odpovědieno: Že žena ty neděle, což jest ve vdovství byla živa, ne jakožto pravá paní, ale jakožto dobrá obhajce držala jest po muži odumřené věci. A že nápadové věnným právem bývají zamateni, ač i z kšaftuov pocházejí: o tom hledaj doleji pod nápisy O dědictviech. — (L. S. 199.)

Věno své žena kšaftovati muože.

Artikul XVI.

Znamenaj příhodu: Někteřaká vdova děvečce, kteréžto byla synu svému dala za manželku, dala jest duom, v němž bydlela

miesto věna. A když jest umřela vdova i s synem, žena, majíc poslední den skonati, duom sobě věnovaný otcí svému svobodně jest dala. Kterýžto duom, když jsú nařkli třie vnukové vdovy svrchupsané, otázka jest, »co by v tom bylo za právo?« Na to jest bylo odpovědjeno, že když jest duom dán byl děvečce u věně, jejie jest byl, a po smrti mužově mohla jest o něm zřediti, jakž chtěla. — (*L. S. 200.*)

Žena, nezpłodě dětí od toho muže, na věnu dosti měj.

Artikul XVII.

Muž jeden, maje zboží a dědice, vdovu dětí nemající pojal jest za ženu a dědim ve 20 kop šacovav slíbil jic jménem věna. A když jest on umřel bez kšaftu, žena žádala jest třetinu zboží odumřeného. Ale pastorki její tíží se: »Poněvadž otec jich z macechy jejich nezpłodil, nemá-li na věně toliko dosti mieti?« Item otázka druhá jest: »Věno mužovo má-li býti větší nežli ženino, čili zase zpět?« Na první bylo odpovědjeno, že řeč pastorkův rozumná jest a spravedlivá; protož na věně jic slíbeném, které skrze rození synuov nepominulo jest, má dosti mieti. K druhému odpověď řečeno jest bylo, že slíbení věna jest dobrovolné, vedlé vuole slibu slibujícího, mocné umenšiti neb přivětšiti. Avšak zvykl jest muž častokrát třetinú vayše ženě věnovati, nežli zase zpět, a vedlé toho obyčeje, jako obecně držaného, když jednoho z manželuov věno jest jmenovitě vysloveno, má věno druhého býti uskrovněno, jest-li pochybné, pro nedostatek chudoby. — (*L. S. 201.*)

Nevěstini svědkové a smlúvce mocnější jsú, než ženichovi.

Artikul XVIII.

Příhoda klade se takto: Někeraká děvečka muže pojala rádného, který jic dvě kopě grošův slíbil věna, k jichžto zaplacení dva spoluřeštané naši slíbili. Kteréžto dříve řečená děvečka z toho před saudem, aby jic byly dány, nařkla, zavázavši se k duvodu tak rukojemstvie jako i slibu svědky viery hodnými, jenž »smluvní lidé« slovan. Ale strana odporná, rukojemstvie popierajíc,

zavázala se jest k duvodu pření svého, že též svědky, sva-
tebními lidmi, dokázati chce, že by oni děvečce nic neslibili,
aniž jsau jí co rukojemstviem slibovali, s tiem žádajíc, aby k jich
straně bylo usauzení. Zda-li věci svých svědky neměla by lépe
brániti, nežli by jie mělo od někoho naříkáno býti? Na kteréžto
věci odpovědieno jest takto: Že svědkové děvečky, s jejie strany
volení k smlouvám manželským a zavolaní, raději mají slyšání
býti, nežli svědkové rukojmí, kteříž by žaloby děveččiny chtěli
ujíti. Nebo poněvadž děvečka žaluje z věna, kteréž se přirovnává
mzdě tělem zaslaužené, hojnějšie jie právo příležie k rukojmím,
na něž žaluje, skrze svědky k přemožení býti, nežli jim náleží
k obránění. — (*L. S. 202.*)

Věno ženy, dané od prvního muže, obdržuje muž poslední před pastorky.

Artikul XIX.

Některací, žádajiece naučení býti, psali jsú takto: »Jeden
nás spoluměstěnin, jsa bohatý, pojal jednu chudau ženu ze vsi
za manželku, z niežto dva syny zplodil jest. A když jest muž
umřel, táž žena pojala jest jiného ze vsi, kterýž řečené děti,
dav jim za jich oddiel některé dědiny, od sebe jest oddělil, ale
duom, kterýž jest byl otce jich předumřelého, někdy muže jeho
ženy, prodav, i přestěhoval se na obydlé i s ženau od města
do vsi, odkudž byl přišel. Nynie ti děti, poněvadž jich máti
s světa se jest brala, nařekše duom, od jich otčíma prodaný,
před námi v sandu svú žalobu jsú rozprostřeli těmito slovy:
,Pane rychtáři, žalujemť na svého otčíma, že on duom, z na-
dělání otce našeho kaupený a na nás právem dědičným pří-
slušející, aniž jemu od nás před saudem odevzdaný, bez našeho
vědomie a vnule prodal jest k cizí ruce. I prosímeť, aby se nám
spravedlivé stalo, poněvadž jsme byli v letech mladých, a k od-
poru prodaje řečeného domu let rozumných jsme neměli, jakož
i nynie nemáme, poněvadž z nás jeden jest v devátém létě, a
druhý v šestém, a máti naše, kteráž jest umřela, do téhož domu
ze vsi, chudá byvši, od otce našeho za manželku jest pojata a
vzata. Kterážto, kdyby až dosavád živa byla, mlčali bychom, aniž

bychom prodaje domu odpierali, nadějece se, že by na nás vzhlédla věrau materiāu. Nemá-li řečený prodaj svržen býti, a ten duom na nás jakožto na pravé dědice připadnutí? Kteréžto žalobě otčim takto odpověděl: „Pane rychtáři, znám se, že jsem duom prodal, neb mně jest byl u věně dán a zapsán od ženy mé, kteráž jest již umřela, kteréž jsem byl odvěnil 15 kop, a toho chei dovésti tolika konšely a přísežnými, kolikož jich mám mieti k svému právu. I žádám k své straně nálezu, nemám-li k takovému duovodu dopuštěn býti, poněvadž, prodav duom, bez překážky z města do vsi vybral jsem se, aniž která žaloba na mne prošla od řečených pastorkuov.“ V té příhodě takto bylo usauzeno: Pokáže-li otčim těch dětí skrze přísežné, jakož se jest zavázal provésti, že duom jest jemu od ženy u věně daný, má toho požití. — (*L. S. 203.*)

O zaplacení věna svekruše bližší jest pokazovati.

Artikul XX.

Jeden měšťtín, jménem Kříž, synu svému Štěpánovi děvečku jménem Markétu, dceru druhého měšťtína, požádal jest k manželství, zaslíbil jí jménem věna krám masný. A když jest umřel otec Štěpánuo, Markéta, nevěsta jelio, žalovala jest na svekruši svú vdovu z krámu, kterýž jí zaslíben u věně, zavazujíc se k duovodu krámu, kterýž jí zaslíben slibem věnným, svědky vieryhodnými, některými přísežnými a některými lidmi obecnými, kteříž jsau byli při smluvách svatebních. Ale svekruše, slibu neodpierajíc, praví, že Kříž, muž jejie, před několika léty otei Markéty za krám věnný peníze jest odčetl a zaplatil, a to též svědky přísežnými i nepřisežnými chce dokázati. I jest otázka: »Které strany svědkové druhým mají předloženi býti?« Na to odpovědjeno jest: Že svědkové, kteréž svekruše chce vystaviti o zaplacení věna, mají slyšáni býti, a přísně, pod mocí přísahy tělesně učiněné, mají tázáni býti, byla-li jest Markéta při tom, když otec jejie čtené peníze přijímal za krám, jie u věně zaslíbený, a dala-li jest k tomu svau dobrau vuoli, ani prosbau, ani hrůzami, ani bázní nejsúe navedena? A budau-li tak svědčiti, to učiní k straně svekry, že nevěsta žaloby neobdržíe. — (*L. S. 204, a.*)

Věna placení má toliko samé ženě býti.

Artikul XXI.

A při tom znamenaj, že placení věna má toliko ženě činěno býti, a že ona sama od věna a od jeho slibu množ muže svobodna pustiti a zprostiti. — (*L. S. 204.*)

Věna k placení bývají dědici povinni.

Artikul XXII.

Kterak [k] placení věna bývají zavázáni dědicové statku, o tom konečně jest nalezeno: Poněvadž deera skrze manželství bývá oddělena (emancipatur) a z moci otcovy vynikuje, slíbí-li jí otec jmenovitě věno, a vdada ji, umře-li otec, slib nebývá zrušen, ale dědicové ovšem skrze jeho slíbení zuostanu zavázáni. — (*L. S. 205.*)

Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění.

Artikul XXIII.

Zaslíbenie věna, jest-li že by bylo hrůzau neb mocí vytrápeno, neužitečné jest, poněvadž věno má pocházeti z svobodné vůle; protož není slušné někomu dáti ženu, a potom jej hnáti právem, aby věno sliboval. — (*L. S. 206.*)

Věno nemá slíbeno býti k oklamání věřiteluov.

Artikul XXIV.

Znamenaj: Jest-li že otec v dlužích zašlý k sklamání věřitelu slíbí věno slíbené, slib moci nemá. Ač by před manželstviem, i již po dokonání svatby, věno mohlo slíbeno býti: však věřitelé, zvědauce, učiní-li otcí nesnáz pro slib poslední věna, svědky vieryhodné vystavie, kteřížto tělesnu přísahu dokáží, že ten jistý slib není k jich zklamání nikterak zjednuán. A též má rozumieno býti o dlužích. Nebo, kteréž koli věci k sklamání věřiteluov od dlužníkuo jsau odlúčeny, žalobau k navrácení mají býti požádány; protož jest-li že poplužie věnné bylo by prodáno za menšie penieze, než-li by stálo, za to věřitel je v týchž peněžitých ujme. — (*L. S. 207.*)

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ.

~~~~~

O nových gruntuoꝝ vysazení a hradbách. štěpnicích.

Mezi děláním má býti při přítomnosti sauseda.

Artikul I.

Některáci, žádajíce naučení býti o vysazení vsí znovu a o štiepení stromuo, naučení jsau o svrchu psaných věcech: Najprvé, aby, znamenajíce měštiště, krumfešt svojo zakládal v přítomnosti sauseda svého, aby na to hleděl, též i meze dělal s vědomiem sauseda svého. Item. Pán obraď dvuor a pokojný učíň; jinak škodu, kteráž z takového nedbání skrze něho sausedu jeho na osení, zelí a k tomu podobných věcech stala by se, on zaplatí. Ale škodu, kteráž se od cizieho dobytka v jeho dvoře, kteréhož jest plotem neopletl, přihodí, snésti má. Item. Ktož plot dělá, koncoví neb ratolestí prutu neobracuj na dvuor sauseduoꝝ. Item. Kamna a místa, kde se oheň chová, převéty a marštale neb kurníci na puol čtvrtý nohy od plotuoꝝ buďte stavíni. Item. Vohniště tak buď hlinau omazáno, aby jiskry neletialy na dvuor, k škodě sauseda jeho. Item. Prevét má kopán býti na vlastním dvoře a pod zemí na dvuor sauseda nemá veden býti. Item. Štěpové zahradní buďte tak daleko štěpováni od plotu, aby ratolesti, do něho visíce, zahrady sousedovy slunečného blesku nezastínily; nebo přihodí-li se to, ovotce těch ratolestí s sausedem, jehož zahradě stíní, má děleno býti, anebo od pána toho štěpu obřezány buďte, jest-li že by saused bez toho býti nechtěl. Item. Kováři, pekaři a těm podobní řemeslníci,

kteríž při svých dílech ohně často užievají, dým téhož ohně v komíně neb v stavení, k tomu zvláště udělaném, nad střechem v povětří mají vyvésti, aby, pod střechem jsa přikryt, rozejda se, sauseduom škodu čině, činil by jim nepokoj. Item. Kdož ves znovu vysazuje, množ lidem odjinud příšlým dědictvie v takové vsi zapsati, ačkoli taková zbožie k takovým lidem nejsou dědičně připadlá. A však ani ten, kdož se sedlí, ani pán vsi, ani sedláci vsi nemohau k své vuoli, k škodě obecniemu právu zemskému, nového práva sobě ustanoviti; ale mají se poddati některému právu obecnímu a potvrzenému, jemuž jiné přísedící vsi jsau poddány. — (*L. S. 208.*)

Staví-li kdo co po záповědi, má zkaženo býti.

Artikul II.

Když mezi dvěma sausedy, z nichž jeden byl kaupil duom od svého rychtáře, ruoznice za dlaubý čas byla, přísežní z téhož města jsau naučení: Což koli po záповědi nového stavenie bylo by vzděláno, má zkaženo býti; nebo takováť jest moc záповědi rychtářovy a přísežných, že před odpuštěním neslušie žádnému proti tomu učiniti. A záповěd k stavení má býti času toho, když se staví, a netoliko tomu pánu, ale také i dělníkuom. A což by kto v té záповědi vystavěl, to má na svůj vlastnie náklad zbořiti. A ačkoli někomu mohlo by bráněno býti, aby nového stavení nedělal: a však říedké jest, aby jemu bylo bráněno, aby nevzdělával starého. Item. Kdyby se kto stavěl na obecní cestě a na obci, má to rychtáři oznámeno býti, aby nedopauštěl. Item. Každý, ktož staví, množ prst, písek, hlinu, aneb což takových věcí jest, na ulici neb na cestu obecní, dokudž nevyveze, zsypati a skládati, bez všelikého odporu sausedského. — (*L. S. 209.*)

Prevět na prostrannu jak má dělán býti, a jak v auzce.

Artikul III.

Jeden měštěnin, když druhému zhajoval sausedu svému stavěti sráče vzdálí na puol čtvrtý nohy od své zdi, ortelováno jest v sandu takto: Jest-li že by od plotu nemazaného, neb dřevěnné stěny sráč na puol čtvrté nohy měl staven býti, avšak od

plotu s obau stranau mazaného, muož býti dopuštěno, kdež jsau uzká měštiště, aby sráč na tři nohy kopán byl; ale od zdi na tři nohy tlusté, jest-li že prevét zdí se ztlanší na puol druhé cihly, toho nemá v anzkyh měštištích zhajováno býti. — (*L. S. 210.*)

Co jest sausedu k nevoli zřetelně, nemá toho saused učiniti.

Artikul IV.

Ačkoli člověk na svém měštišti od mezí sauseda vzdálí na puol čtvrtý nohy sráč mohl by kopati: avšak má-li duvor široký, má jej stavěti, kdež by jemu byl příhodný a sausedu nebyl škodný. Nebo sausedé mají škod vespolek, pokudž mohau. varovati se, a vespolek pro sebe činiti; protož, když by saused na dvoře při stěně sauseda svého, kdež k stolu svému místo příhodné měl by, sráč chtěl postaviti, usúzeno jest bylo, že by právem měl od toho zbráněn býti, a aby v jiném místě v své ohradě, které dobře mieti muože, teyž sráč sobě postavil. — (*L. S. 211.*)

Stavení jak na vayš, tak na hlubokost býti muože.

Artikul V.

Když jeden z své pivnice pod zemi loch pod cestau ulice obecní, kamenem podláženau, k vystuzení pití letního času kopati chtěl, o prostřed řečené pivnice komňatu cihelnú vykle-nutau v hlubokosti znamenité k uvarování nebezpečenství ohňuov počel stavěti. To saused jeho spatřiv, obeslal jeho před sand, pravě, že skrze takové stavenie duom jeho, pod jehožto krumfešt kopal, mohl by padnutí; protož prosil jest, aby právem ten, kdož staví, byl připuzen, aby od začaté věci přestal. Ale ten, kdo stavěl, proti tomu prosil, aby zachován byl v témž pravě, jehož každý člověk na svém dědictvě užívá a bez škody sausedské na vayš a v hluboko stave, což se jemu líbie. Tehda příseční opatřivše stavení sausedovo, nalezli jsau, že by stavení dělané stěnám sausedovým neškodilo, že ten, který staví, v slušné dalekosti krumfešt svůj od stěn sausedových kopá; protož ortelováno jest k jeho straně. A z toho muož vzato býti, že člověk na svém zboží, zhůru na vayš, a dolu ve spod do země má svobodu stavěti, také

studnici, prevét, i jiné věci k svému použití potřebné. Avšak při staveních, kteráž jsou k jistým užitkům připravená a bývají prostřed trlu nebo jinde na obecním gruntu, jako jsou masní a chlební krámové, šmejděští a jiná stavenie k těm podobná, má toliko ta hlubokost a vysokost zachována býti, jaká jest od starodávna. Stěnu také mezi stavením nebo dvory obadva sausedé mají opravit. Pakli by jeden požádal, a druhý by odepřel opravit, tehda kdož stěnu opraví, sám jic bude užievati, a druhý, leč novau stěnu postaví k svému užitku, nemá práva užievati stěny sausedovy, leč s jeho odpuštěním. Protož, ačkoli prvé stěna byla jest obecní oběma sausedoma, avšak poněvadž ten, kterýž byl napomenut jic opravit časně, když bylo potřebie, že zanedbal jest, práva užívání, kteréž prvé měl, potom více mieti nebude. A to právo trvá do času té stěny; nebo když ona padne, jest-li že ten, který jest prvé opravy učiniti nedbal, hotov by byl s sausedem jinou stěnu postaviti, dobude sobě opět k nžívání té stěny práva starého. Po vypálení aneb jiném zkažení o stěnách mezi domy stavějících bylo-li by pochybováno, rozkázáno bude každému hospodáři, aby do domu jda, s pravé strany stěnu obecní dělal k svému užitku s sausedem, leč by kteří sausedé chtěli dvě straně mezi sebou dělati. — (*L. S. 212.*)

Měštišče k nárožnímu domu větší má býti.

Artikul VI.

Když se vyměřují místa nových měštišt, neb mezi: tomu, jemuž dostane se dědictvie na rohu kraje, větší místo bývá dáno než druhému v prostřed sediecímu; neb takoví na kraji sediece, pokoj obecní mají činiti na své peníze tajmž právem. — (*L. S. 213.*)

Opovědi před škodau kdo neučiní, nemnož ze škod viniti.

Artikul VII.

O stavení, ješto se bořiti chce, jest-li že se odtud škody bojí, má se opověd státi o budící škodě. Protož z navrácení škody již učiněné, leč osvědčení předejde, nebude vinen té žalobě. — (*L. S. 214.*)

Vokna na dvuor sauseda udčlaná mohú zhražena býti.**Artikul VIII.**

Od sauseda na dvuor druhého sauseda okna nemají býti; protož, byla-li by udčlaná, mohau od sauseda býti zahražena, na číž dvůr byla by postavena. (Ostatku hledaj v dole O právu vysazování, O světlech.) — (*L. S. 215.*)

~~~~~

KAPITOLA DVÁDCÁTÁ.

~~~~~

O nápravách rozličného zavinění.**Pokuta ne hned po saudu má brána býti.****Artikul I.**

Pokuty od jistého obžalovaného rychtář hned po dokonání saudu bráti nemá; ale žádá-li obžalovaný, má jemu prodlení dáno býti za čtrnácte dní, a písař saudu pilně má takového zapsati a díel městů příslušející, když ten čas přijde, purgmistru má vydati. — (*L. S. 217.*)

Funt v práviech šacuje se dvacet grošuo.**Artikul II.**

Ačkoli při skládání vraždy padesáte funtuov šacují se za 30 kop, avšak v jiných pokutách funt má za 20 grošuo počten býti. A vedlé toho šacují se mnohé pokuty, které jménem funtuov v starých práviech jsú psány. Item znamenaj, že v každé pokutě milost nejvíce podlé povahy starosti a mladosti neb pohlavie má činěna býti. — (*L. S. 218, 219.*)

Kto brání žalovati, pokutován buď.**Artikul III.**

Kdož druhému jakž koli žalovati nedopustí, zaplatí pokutu jemu od přísežných uloženu, vedlé velikosti pře, vedlé obyčeje rozličných měst. Pokuta vraždy jest třideceti kop neb hřiven; protož pro ušlechtilý aud jako pro třetie díel těla deset kop

pokuty slušně buď zapláceno. Usúzeno jest Kuthenským léta Páně 1451 za vraždu sedm hřiven, z nichžto rychtáři pět a přísežným se dostanou dvě. Item. Pro ránu v bitvě tři hřivny, rychtáři dvě a přísežným jedna. — (*L. S. 220.*)

Pokuty jak se v právích dělí.

Artikul IV.

Některé jsou pokuty, jež německy slovau »gemacht wandel,« totiž kdo nezachovává ustanovení městského, a ty jsou rozličné. Jiné jsou, ješto slovau saudné, totiž ran a jiných přestúpení, a ty jsou rozličné. Pro první: rychtáři dostane se třetí díl; pro druhé, rychtář vezme toliko což naň příslušie taymž právem. Znamenaj, že pokuta šedesáti funtuov toliko bývá vzkládána pro najtěžší viny, jako kdyby kdo druhého kacieřem, laupežníkem, falešníkem neb jiným podobným zlým slovem před přísežnými zmažal; a snad proto prvé trestán jest a nepřestává, zaplatí pokutu předepsanú. A dřieveřečená pokuta vedlé počtu přísežných roste i umenšuje se; nebo bylo-li by přestúpenie před šesti, menší jest pokuta nežli před dvanácti, leč by příliš těžká vina byla. A rychtář třetí díl má od nie vzíti. — (*L. S. 221, 222.*)

Pokuta má se platiti z statku vlastního.

Artikul V.

Item znamenaj, že pokuty mají placeny býti z vlastního statku a ne z statku, kterýž by znovu koupil a jeho nezaplatil; nebo takový statek má býti navrácen tomu, od něhož jest koupil — (*L. S. 223.*)

Pro řeči neslušné toliko před přísežnými rychtář pokutu má.

Artikul VI.

Item, Rychtáři ne hned dostane se pokuta pro ukrocení neslušných slov, leč by takové neslušnosti staly se před přísežnými, jimžto hodně nemá odpuštěno býti.*) — (*L. S. 225.*)

*) Text Pražský: „quibus merito est parcendum.“ Text brněnský: „in praesentia juratorum, quibus utique plus quam caeteris hominibus est parcendum.“

Pokuta nesluší, kdo seznává na kříži.

Artikul VII.

Svědkové neplatí pokuty, kteříž, nedotýkajíce se kříže, od rychtáře na jich duši jsouce tázáni, seznávají, aniž která strana k ní jest zavázaná. Item. Není zavázán k pokutě, kdož by lozuňku neb zbierky zmeškať dáti, nebo takové zmeškáníc úředníkom panským má býti připsáno. — (*L. S. 226, 227.*)

Pokuty není pro žerty.

Artikul VIII.

Item. Slova z kunštu [t. j. žertem] před přísěžnými propovědná, nemají pokuty mieti; nebo za kunšt slušně mají počtena býti. — (*L. S. 228.*)

Pokuty nedá, kdo měšcuo řezače ztepe z sucha.

Artikul IX.

Item. Bez pokuty jest, kdo měšcuov řezače neb zloděje z sucha ztepe. Nemá však krev jich prolita býti, leč by nad nimi saudná moc jmiena byla. Item. Bez pokuty peněžitě bude, když by muž ženatý zastižen byl s ženau svobodnou; ale jiné by bylo, když by lapen byl s cizí manželkau; nebo tehda k žalobě muže jejího saud podstúpí. A též se tuto rozumie, že pokutován nemá býti hostinský. Item. Pro nepokoj lehká osoba má do vazby vsazena býti. Item. Bez pokuty bude hospodář domu, smlouvaje strany o dluhy. — (*L. S. 229, 230, 231, 232.*)

Pokuty nedá kdo se přísahan očistí.

Artikul X.

Item znamenaj: Že rychtář nebude mieti pokut žádných, jest-li že obžalovaný žalobáň*) žalobce, také v hlavních přech, mocí spravedlnosti, právem přísěžným. svědomím nebo jinak zprostí se. — (*L. S. 233.*)

*) Rozuměj: že obžalovaný žalob . . . zprostí se (lat. „querimonias declinabit“).

Pokutau saudce nejsau povinní, že by se nesrovnali.**Artikul XI.**

Item. Přísežní nejsú zavázáni pokutě, jest-li že při vynosu saudu nesjednávají se. Item. Pokuty jiné platiti nebude, kdož z rady konšelské vyvržen jest. Ale jiné bylo by, jest-li že by zjevně před saudem neb v množství lidu přemožen byl z nějakého přestúpenie, k pohoršení jiných přísežných. Bez pokuty někdy přísežní v radě sváří se; ale bylo by jiné. jest-li že by před saudem neb v přítomnosti množství, slova byla nepočestná. Item. Bez pokuty přísežní někdy tepau lehké lidi. — (*L. S. 234, 235, 236.*)

Pokuta, kdo duotklivě přísežného by dotekl, odprošení jest.**Artikul XII.**

Přihodilo se jest, že obecní člověk s přísežným hádajíc se, mezi jinú řečí pověděl mu před saudem zjevně a lehce česky: »Ty šidíš mne, jak sám chceš.« I v tomto nalezeno bylo saudem, aby toho přísežného za takový vaystupek prosbau s přímľuvau dobrých lidí odprosil a ukrotil, a rychtáři pokuty pět liber hálérnuov povinen byl. — (*L. S. 237.*)

Mistr nemá učedlníka bít do vylití krve, než toliko dvanácte ran.**Artikul XIII.**

Jest-li že by mistr učedlníka svého zbil až do vylití krve, aneb tepa jeho zabil by: přáteluom a rychtáři dosti učiní na pokutě, nebo nic viece nemá dáti učedlníku než dvanácte ran metelních. — (*L. S. 238.*)

Pokuta, kdo štrafuje saudce, 72 peněz.**Artikul XIV.**

Kdož by rychtáře neb přísežné štrafoval sám skrze se, nebo skrze řečníka svého, a k tomu mlčel by, pokutu 70 hálérnuov toliko zaplatí; protož někdo tíže zavíní sám mľuvě,

nežli mlče k slovuom druhého povoluje, a rychtář též, jako i strany mlče mohau zmeškati svá práva. — (*L. S. 241.*)

Pokuta, kdo by se strojil koho bítí, odprošení.

Artikul XV.

Kdo by druha chtěl urazit, a neurazil, má jeho ukojiti mužmi počestnými; rychtáři však za pochybení přísahy 5 grošuv, byl-li jest saud zavitý; jinak toliko jeden groš má dáti. A znamenaj, že toliko dobrovolná zavinění pokutu trpí. Však jest-li že opilý dopustil by se neslušné věci, aneb někoho by urazil: uraženému a rychtáři k pokutám jest zavázán. — (*L. S. 242, 243.*)

Náprava uraženému má předjiti pokutu rychtářovu, a smlúva státi.

Artikul XVI.

Dosti učinění uraženému a pokuta má předjiti pokuty rychtáře. A jest-li že by smlúva byla za napravení, ta smlúva má státi. — (*L. S. 245, 246.*)

Pokuta, když přisežní se dotýkají.

Artikul XVII.

Jest-li že přisežní štrafují se, vespolek sobě lajiece a hanějiece, a mlčeti nechťice: každý z lajících zaplatí toliko pět funtuo; a kdo z nich mlčel by, zaplatí toliko jeden funt, a dosti jest. Kdo by druhého před přisežnými nazval kacieřem, a on by toho neslyšal, deset funtuo haléruov dá za pokutu, že jest nenutil rady; z nichž třetie díel rychtáři a dvě městu zpraveny budau. A jest-li že nazvaný kacieřem nazuove zase jeho kacieřem před saudem: skrze to ten, kdož nazývá, pokuty takové předřečené neujde. Item. Kdož někoho nazuove kacieřem před saudem, porovnávaje k někomu, zaplatí funt malých haléruo za pokutu. — (*L. S. 249, 250.*)

Pokuta nejmenší vedlé práv jeden groš, totiž dvanácte haléřnov.

Artikul XVIII.

Pokuta ztracení neb propadení »hollung«, totiž prodlení, jest 12 malých haléřuo, jenž činí jeden groš; a tato pokuta jest nejmenší saudná, kromě zavitých saudův, kdežto přísaha pokuty má 4 malé,*) totiž haléře. — (*L. S. 251.*)

Pokuta, kdo by přísěžným mluvil, že lhau, odprošení a deset funtuov.

Artikul XIX.

Kdož by řekl, že by přísěžný lhal, a by pak i prvé úřad konšelský měl, a biřice neb posla od přísěžných po něho neb po základ poslaného, téhož bítí neb rváti směl by: má přísěžných prositi a pro taková přestúpenie má pokuty deset funtuov dáti, to jest, úplně třidceti funtuov malých haléřnov. — (*L. S. 252.*)

Pokuta, kdo by v přísaze padl, rychtáři jeden groš.

Artikul XX.

Jest-li že ten, kdož přísahá, o jednu summu peněz činí tři přísahy, a padne-li v jedné: ve všech třech zdá se padnutí. A nebyl-li jest saud zahájený [zavitý]**) toliko dá groš rychtáři za pokutu. Item. O tři summy peněz činí-li tři přísahy, zruší-li jednu, dá toliko za jednu předjmenovanu pokutu. Item. Má-li kdo sám třetí přísahati, a poblúdí-li jeden v přísaze, toliko za jednoho pokutu zaplatí, ačkoli všicku při ztratil jest. Item. Řečník, ani ten, kdo má přísahati, nebude-li mluvití před saudem spuůsobú přísahy, skrze to ani pře tratí, aniž pokutě jsú zavázáni. Kdož by bez rozkázuí zdvihl prsty aneb na kříž vložil před přísahú, nebo sňal po přísaze, skrze to pře neztratí, než rychtáři zaplatí jeden groš. Item. Kdyby kdo od saudu a přísah skrze smlúvu přátelskú odšel, ještě rychtář pokut příslušejících dosáhne. Item. Kdyby ten, kdo má přísahati, vždy chtěl přísahati má dopuštěn býti. — (*L. S. 223, 224, 225, 226.*)

*) Latíně: »ubi iuramentum emendatur cum 60 parvis.

**) Srov. art XVIII. Jako tam výraz »judicium peremptorium« přeložen »saud zavitý«, tak i zde: »si judicium non fuit peremptorium.«

Kdyby smlůva byla, toliko aby rychtáři z pokuty vyšli.

Artikul XXI.

Zdá-li se rychtáři, že by skrze sepření pře mezi žalobníkem a obžalovaným smlouvau bylo pře srovnání: muož oba dva k přísaze polnati, aby o své pokutě zklamán nebyl. A poblaudí-li jeden z nich, tehda přisežní, při tom znamenajíce osoby a případnosti, pilně pomyslí. A znamenaj, že přísaha nemuož propuštěna býti, leč by na to zvláštnie odpuštění bylo od rychtáře neb od strany. Item. Na smrtedlné posteli přísahaje, zruší-li spuosob přísahy, v při nevpadá, však byl-li by člověk dobro-pověstný. — (*L. S. 256.*)

Pokuta pro nespravedlivau víru neb váhu, první pět funtuov.

Artikul XXII.

Jest-li že by kdo jednau s nespravedlivým loktem, a s nespravedlivau váhau, neb měrau přes usazení byl nalezen, pět funtuov pokuty zaplatí; pakli by po druhé, daj dvě kopě; pakli po třetí, ruky zbaven buď neb ji vyplatí desíti kopami, z kterýchžto pokut dva diely rychtáři dostanau se, a třetí městu. — (*L. S. 258.*)

Každá váha má v své celosti býti.

Artikul XXIII.

Znamenaj, že váha kamenná má jeden kámen držeti, a byl-li by příliš lehký, skrze přičinění druhého kamene, žádný se nemuož vymluviti z nespravedlivé váhy; poněvadž kamení není drahé, ani řídké, a kdož tak nespravedlivý (jako se nahoře píše) nalezen bude, dá pokutu svrchupsanú. — (*L. S. 259.*)

Pokuta za krádež oseuí na poli: věrduňk.

Artikul XXIV.

Kdo oseuí béře na cizím poli mocí nebo kradmo, zaplatí pánu toho oseuí toliko věrduňk, a rychtáři puol věrduňku; ale činí-li to v noci, jako zloděj bude potupen a odsúzen. Item. Polapí-li

kdo hovádo na svém poli, s každé nohy jeden peníz vezme za pokutu. Item. Byl-li by kdo s trávu lapen na lúce, rychtářem buď odelmán z města, do roka nemaje se vrátiti. Pak-li by na koni nesl, pánu lúky půl věrduňku a rychtáři lot dá za pokutu. Jest-li že kdo snopy neb osení jakéhož koli zrna s cizího pole mocí neb kradmo vzal by: byl by poľapen, pánu pole z věrduňku a rychtáři z půl věrduňku práv buď. Pak-li by noční čas v takovém skutku lapen byl, za zloděje odsúzen buď. Kdo by z lesa kolé a prútí na svém voze vyvezl, pánu lesa zaplatí puol věrduňku; pakli by dříví větší nežli prútí neb kolé vyvezl, u každého pařezu 72 malých pánu lesa zaplatí, a rychtáři ač to předeň přijde, dosti učiní vedlé rozeznání přísežných. A jest-li že by kdo mocí ve dne na poli vzal komu dva mandely žita: jakožto lanpežník má sauzen býti, však stojí-li mandelové za 72 malých. V cizích lesích kdo by mocí neb kradmo drva sekal: lapen jsa a saudem přemožen, na každém pařezu dříví velikého 72 malých složí, a rychtáři v šedesáti haléřích práv bude. Pakli by křoví neb prútí na voze chtěl odveztí, řapený, vzaté koně neb voły, kteříž vuoz táhli, vyplatí půl věrduňkem, aneb jakž by mohl milost naleznúti od toho, kdo je řapil. — (*L. S. 260.*)

Pokuty nemění se pro změnění rychtáře.

Atikul XXV.

Pokuty se nemění vedlé změnění saudeí, nébrž, by pak najsprostnější byl rychtářem usazen, táž vina tůž pokutú buď pokutovaná. A též o saudeích rozuměj. — (*L. S. 261.*)

Pokuta, kdo na rozkázání rychtáře nepřijde, nejprvé jeden groš.

Artikul XXVI.

Item. Po prvé rychtářem obeslaný najméně v přítomnosti konšela jednoho, nepřijde-li k žalobníkově prožalování, dá jeden groš; po druhé dva groše; po třetie tři groše, to jest, úplně 72 malých dá za pokutu. Item. Nechce-li po třetie přijíti, vezma od něho pokutu dřieveřečenau, před rychtáře jako vězeň má býti veden, jest-li pře lehká. Pakli by žaloba byla těžká, jakožto

z ran a z neslušnosti, tehdy bez přijetí rukojmí v kládě přes noc seděti má. Nazajtrí má slyšeti žalobu žalobníka. A kdož by koli jednu pokutu svrchupsanú platil, a potom jiný čas k prvnímu obeslání rychtářovu nepřišel by: dá pokuty 72 malých, neb před rychtáře neb do klády veden buď, jako svrchu psáno jest. Item. Kdož by k prvnímu obeslání rychtářovu z potupy a lehkosti jíti odepřel: hned upadne v pokutu 72 malých, a před rychtáře buď veden jakožto vězeň. — (*L. S. 262.*)

Pokuta, kdo by přestúpil záповěd rychtáře neb saudeí.

Artikul XXVII.

Kdož přestupuje ustanovení a záповěd rychtářovu, uloženú od saudeí, dá tu pokutu, jakž jsú saudee nložili. Pakli by kdy záповěd učinil a nejmenoval pokuty, má rozuměti se pokuta 72 malých peněz. A to v lehkých vinách. — (*L. S. 263.*)

Pokuta, kdo by nedovedl útoku na duom.

Artikul XXVIII.

Kdo by útoku na duom dokázati nemohl, rychtáři dva funty, a městu jeden zaplatí, jakož městská práva ukazují. Item. Útok na duom, kterýž slove menší, totiž, kterýž toliko řečí bývá, nebude-li doveden, dá za pokutu 62 malých haléruov. Pro větší autok na duom, při němž jsú se staly rány, duvod však nemuož-li býti skrze svědky, rychtář 40 grošuov a město dvadceť mietí bude. — (*L. S. 264.*)

Pokuta kdo by přestúpil záповěd rychtáře neb saudeí.

Artikul XXIX.

Rujeta-li se dva pacholky spolu, a pán jednoho přiběhna na pomoc pacholku svému, ztepe onoho až do vyhlití krve: dá rychtáři od rvaní pět grošuov, a rvanému tolikéž. Za bití pak rychtáři deset grošuov, a zbitému 20 grošuov má placeno býti. Za modřinu pak platí se rychtáři hřivna, a bitému dvě, a tak kolik bude ran v počtu, tolikrát se táž pokuta platí. Dále pokuta vyrazení zubuov hledaj v práviech nahoře, a těž obnažení meče. Item. Kdo by druhého kyjem neb dřevem zbil, anebo jim za vrch

udeřil vo zemi, neb nohami ztlačil: přemožen jsa dvěma svědky, ruky zbaven bude, aneb ji vyplatí desíti hřivnami. Item. Udeří-li jeden druhého v líce z hněvu nebo v zuby, dá žalobníku hřivnu, rychtáři a přísežným puol hřivny. Item. Kdo by před přísežnými meč obnažil na někoho, a jsa přemožen: dá žalobníku jednu hřivnu; a pakli by ranił a jemu nemohl za to dosti učiniti, buď jemu ruka ufata. Item. Kdož by pokoj od rychtáře sobě zapověděný zrušil řečí žalobníku v šedesáti šilincích bude odpoviedati. (*L. S. 265, 266, 267.*)

Pokuta za znamenitější aud pět funtuov a škody.

Artikul XXX.

Kdož by komu ušlechtilý aud uťal, neb uřezal, aneb vyklal, jakožto voko, nos, jazyk, ruku, nohu, aneb některý tajný aud, a obviněn byl: sám čtvrt se očistí na kříži. Pakli neprovede přísahy, pokutu čtrnácti hřiven podstaupí, z nichžto deset uraženému, rychtáři tři dány býti mají, přísežným jedna. A ochromí-li kdo aud který druhému, neb ohyzdu učiní mečem, nožem, neb dřevem, neb kamenem, neb kteréž jinú věcí, a bude se chtieti očistiti: sám třetí na kříži přísáhne. Pokuta za ušlechtilý aud jest pět funtuov, a smlůva škody od starodávna má šacována býti k desíti kopám, z nichž sedm uraženému, rychtáři dvě, a městu jedna má se dostat. — (*L. S. 268, 269, a.*)

Pokuta rychtáři za vraždu 30 hřiven.

Artikul XXXI.

Pokuta pro vraždu, jakož se na mnohých městech zachovává, jest 30 hřiven. A protož za ušlechtilý aud se pokuta klade jako za třetí stranu [t. částku]*) těla; všeho deset hřiven má se povinně dáti. — (*L. S. 269, b.*)

Pokuta, kdo se sám chtě ochromí.

Artikul XXXII.

Kdo se samého ochromí, má od města hnán býti pod ztracením hlavy, a tak rychtáři jest dosti učiněno. — (*L. S. 270.*)

*) Latíně: „pro tertia parte corporis.“

Žena prosúditi nemuž muži svému než tři halčře.

Artikul XXXIII.

Žena nemuž muži svému saudem ztratiti než tři halčře a chce-li rychtář, to muož od nie vzíti. — (*L. S. 271.*)

Po ujiti z města kdyby zas přijat měl býti, daj jednu kopu grošuv českých. .

Artikul XXXIV.

Kdož by pro vraždu zapsán byl, když se rok a den dokoná, nikoli do města nevejde. dokudž kopy grošuv městu nedá. A v statku zapsaného má rychtář třetí díl, žalobníci třetí díl mají; pakli by ženy a děti nebylo, tayž třetí díl od rady města nebud vzat, ale na kostelnie potřeby a cest opravy má obrácen býti. — (*L. S. 272, a.*)

Pokuta zapsaného vyšlého pro rány, v městě lapeného: dvadeceti funtuo.

Artikul XXXV.

Zapsaný pro rány, lapen jsa, pro vjití do domu, 10 funtuo, a pro vjití z domu deset funtuo dá pokuty, to jest, 6 kop a puol třetího věrduňku, z nichž žalobník třetí díl, rychtář třetí a město třetí díl míti bude. — (*L. S. 272, d.*)

Pokuta pro vytržení tesáku neb meče: puol třetího věrduňku a šedesát grošuv.

Artikul XXXVI.

Kdož by koli v den trhový byl usvědčen, že jest úmyslem účinku zlého na jiného meče dobyl: rychtáři dá puol třetího věrduňku a 60 grošuv toliko k městu; neb tu jest větší hanba městská.* — (*L. S. 272, f.*)

*) Latíně: „quia in hoc excessu major est verecundia civitatis.“

Pokuta kdo by k bitvě s kuší běžal.**Artikul XXXVII.**

Kdož by k bitvě s napatú kuší běžel, dá rychtáři 60 grošno a městu puol třetieho věrduňku. — (*L. S. 272, e.*)

Pokuta, kdo by pauský nález štrafoval, deset kop.**Artihul XXXVIII.**

Kdož by nález od přísěžných spravedlivě vyneseny směl štrafovati, dá pokuty deset kop. z nichž třetina rychtáři a dva diely městu; nebo větší jest přestúpení proti konšelom města. Znamenaj, že od nálezu spravedlivého, ano také i od nespravedlivého, skrovnými slovy s kázni a s odpuštěním snad bez pokuty slušné jest odvolati se; jinak pro bázeň pokuty saudíce se nesměli by se k vyššímu právu odvolati. A řečená pokuta má býti placena od těch, kdož se odvolávají v saudu slovútném, jako v některém městě, kdež jest hojně maudrých lidí. Ale chudí a sprostní, u veských saudech saudíce se, jest-li že by se odvolali z pychu od nálezu spravedlivého, vedlé počtu přísěžných toho saudu, místo každého přísěžného zaplatí 72 malých haléřuov, a pakli by odvolávající peněz neměl, ztrať jazyk. (Viec toho máš O odvolávaní.) — (*L. S. 272, g.*)

Pokuta falešného svědectví v přech lehčejších: sto grošnuv, v větších pak: jazyku protržení.**Artikul XXXIX.**

Pokuta za falešné svědectvie neb rauhání stará sto grošnuv platí se, z nichžto má město třetí stranu [t. částku]. A to pravé jest, kdyby tajné to prohřešení a v malé věci bylo. Ale když jest u veliké věci a při, a přesvědčený svědek bude, tu jest větší pokuta, jako protržení jazyku. — (*L. S. 272, h.*)

Hostinského umrlého statek den a rok chovati se má.**Artikul XL.**

Host nebo příchozě v městě, umra bez kšaftu, jeho věci mají den a rok chovány býti. A jest-li že v tom čase žádný

z přátel jich nepožádá, tehdy třetí strana k záduší, třetí rychtáři a třetí městu. — (*L. S. 272, i.*)

Pokuta nespravedlivého měření a vážení.

Artikul XLI.

Pokuta váhy a míry. Bude-li lapen, jednau dá sto grošův, po druhé dá dvě kopě, po třetí dá deset kop. První pokuta samému rychtáři sluší; ale dostane-li se druhá neb třetí, odtud třetina městu a dva díely rychtáři sluší.

Kupei a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati, jak sami kupují.

Artikul XLII.

Kramáruom prikázáno jest pod pokutau sto grošuov, aby dávali kupujícím pepř, šafrán a nápodobné věci na tauž váhu libry, na kterauž váhu oni také ty věci kupují, ale ne na váhu hřivny. A v těch sto groších rychtář má toliko třetí díel. Item. Zlato, perly, drahé kamení a věci k těm nápodobné, které pod váhau hřivny prodávány bývají, kramáři potom po lotu budau moci prodávati, pod tauž váhau bez pokuty. — (*L. S. 272, l.*)

Pokuta za úklad vraždy šedesáte grošuov.

Artikul XLIII.

Pro úklad z vraždy, jenž slove německy »volleist,« žalobníku dáno buď 60 grošuov, rychtáři sto grošuov a městu věrdnuk grošuov.

Item. Kdež koli rychtáři dostane se pokuta buď malá neb veliká obvinění, prodlení má mieti za 14 dní, a tu pokutu má s vědomostí některého přísežného rychtář bráti. Item. Tázáno jest od od Kolinských: »jsú-li pokuty větší podkomořímu, když on sedí na saudě, nežli při městském rychtáři?« Jimžto bylo jest odpovědiono, že nesluší přísežným větších pokut ukládati provinilým, než které sú v veysadách práv sepsány. Item. Opět tázáno bylo od tayahž: »co měli usúdití podkomořímu pro menší vinu, totiž pro pochybení jednoho slova?« Jimž bylo odpovědiono, že jeden groš neb 12 malých halérno. Opět taymž, když jsú tázali o právu

podkomořího. nalezeno bylo, že by toliko jeden rychtář v městě měl býti, jemuž ty pokuty pro ranění druhého, jelikožto k smluvě, tři hřivny měly by placeny býti. z nichžto třetí díl přísežným přísluší. Item. Jest-li že by kdo chudý ranil koho neb urazil, jemužto by za to nemohl dosti učiniti, sedm téhodnů kládaů buď trestán. Item. Ač kdo nočního času v městě neb za městem tůlající byl by nalezen, rychtáři buď postaven, a nebude-li mieti hodné příčiny, trestán buď.

Hovado zabí-li druhé, pán jeho množ je splatiti.

Artikul XLIV.

Právo jest: Kdyby hovado urazilo druhé hovado, neb jedno druhé zabilo, a bylo dražší než zabitě, a pán by chtěl vedlé šacování zabitěho zaplatiti: má to od něho přijato býti vedlé práva. Nechtěl-li by pak, tehdy vedlé rozeznání přísežných mezi stranami náprava dosti učinění, kdo škodu vzal, má uložena býti. Item. Kdyby hovado koho urazilo, o tom hledaj napřed pod artikulem O zvěři.

Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti.

Artikul XLV.

Ačkoli cechmistrí pekařští do rady přísežných jsú vznesli, že vedlé starodávniho obyčeje pekaři, který by nezachoval spravedlivé velikosti při pečení chleba, toliko v neděli z stolu prodaje na trhu o 36 malých peněžích [má vzat býti]*) za pokutu chleba, který do špitála měl by dáván býti chudým: avšak ten obyčej má, jakožto kazící řád, minauti, a na budaucí čas nalézá se za právo, [že] pro spravedlnost a dobré chudých lidí každého dne rychtář a přísežní, když by koli toho potřeba kázala, mohau a mají chléb, který by neměl míry a velikosti spravedlivé, z stoluov pekařských, neb kdež by se prodával, pobrati a mezi chudé rozdati. A nad to pekaři přestupující pokutú mají 72 malých peněz aneb větší, jakž by uznáno bylo, k prodaje spravedlivého zachování a trestání, přidržání býti.

*) Orig. lat.: „panis pro emenda recipiendus et in hospitale etc.“

**Pokuty, které tuto se píší i které by páni ukládali,
na tři díely se dělití mají.**

Artikul XLVI.

Jiné pak pokuty, které od starodávna uloženy jsú aneb potomně budú které ustanoveny, kteréž slovan německy »gemacht wandel«, totiž učiněné pokuty, v nichžto jakožto v pokutách, kteréž v městských knihách aneb v těchto knihách zjevně nejsau vyloženy neb vysloveny, rychtář třetí díel toliko a město dva díely vezme; ač však rychtář pilnost má, aby ustanovení byla zachovávána. A znamenaj, což se dostane od novákuov, znovu právo městské obdržujících, to samému městu přísluší; neb není to pokuta, avšak slušné jest, aby novák na svědomí příchodu svého rychtáři dal dva penieze příjemného. Při tom toto sluší znáti, ač se tuto kladú pokuty pro neřád a vaystupky někde dosti rovné, však se mohau v městech od konšel a obcí ukládati, pokudž by se potřeba uznala k zlého zastavení. (Více hledaj v kapitole XXXVIII. O pomstách.) — (*L. S. 273.*)

KAPITOLA JEDENMEZCÍTMA.

~~~~~
O prodajích a kupování vuobec.

to komu dá moc co prodati: když prodá, má to státi.

Artikul I.

Ačkoli věci byly by Jindřichovy, avšak že dal moc Kun-
lovi prodati ty věci na trhu: což koli od Kunráda v tom času.
kudž ta moc při něm byla, v trhu stalo se jest, toho Jindřich
dlé práva nebude moci odepříti. — (*L. S. 274.*)

**aují-li kto co od cizieho nevěda, tu věc má vrátiti,
ale užitku nie.**

Artikul II.

Item. Kto by dobrau věran kaupil grunt od pána nepravého
iož nadál se býti pánem, aneb nětco jiného z hodné příčiny
b dáním vzal by dobrú věřú: líbí se přirozenému rozumu,
itky, které jest odtud vzal, jeho býti za práci a péči. A protož,
ijede-li potom pán a obdrží grunt, z užitkuov odtud vzatých
muož žalovati. Pakli by kto vědomě cizím gruntem vládl, nenie
nu též puojčeno; užitek zajisté i s gruntem, by pak i utracen
l, bude přinucen navrátiti. — (*L. S. 275.*)

Prodavač to, což prodává, má závady osvoboditi.

Artikul III.

Item. Prodavač prodanú věc má od narčení zpraviti, ačkoli
i kupování toho jest nevymínil aneb zvláštní zmínky jest ne-
inil. (O témž v kapitole XXVII. artikuli XXXV.) — (*L. S. 276*)

Prodá-li žena neb služebník bez vědomie pána, nemá státi trh.

Artikul IV.

Item. Prodá-li žena neb služebník věci pána bez jeho vědomie, žádný prodaj nebude, leč by toho potom pán potvrdil; aniž kupující prodavače množ k čemu přihnati vedlé práva. — (*L. S. 277.*)

Kaupí-li kto kuoň ozhrivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti.

Artikul V.

Kuoň ve třech dnech má prodavači vráceu býti pro dva nedostatky, jenž slovau dýchavice a ozhrivice, a kupujícímu jeho peníze mají zase vráceny býti. — (*L. S. 278.*)

Prodá-li kdo dědinu bez výměnky obilé, to obilé jest prodávajícího.

Artikul VI.

Item. Prodá-li se dědina s pšenicí, a nebyla učiněna zmienka o pšenici, pšenice bude prodávajícího, neb jest ji nasíl. Ale jiněť by bylo, když by prodána byla hřebice sauhřebí; nebo takového prodaje zárod jsúc v břiše klisny, že bez prodavače jest tam počat, slušně má následovati; očitě takéž ta zároda nemohla viděna býti, když klisna byla [prodávána].*) — (*L. S. 279.*)

Prodaj utvrdí-li se božím peniezem, již škoda budúci bude kupujícího, a zvrže-li trh, neplatí kupující.

Artikul VII.

Prodá-li se duom, a na svědectvie peniez toliko byl by dán, a jest-li že před zaplacením domu něco by se v domu zkazilo, jest-li že potom prodavač kaupenie odvolá pro učinění škody,

---

*) Brikei má: „vidiena,“ avšak latinský orig. dí: „vendebatur,“ nikoli „videbatur.“

kupující v ničemž vinen nebude tasmž právem; poněvadž zvržení trhu stalo se od prodavače, a ne od kupujícího. A známo býti má, že kaupenie bez nějaké vždy záplaty býti nemuže. — (*L. S. 280.*)

Při prodaji zamlčení škodlivé jest.

Artikul VIII.

Při kupování a prodávání zamlčení škodí, jakož se praví o některých dědicích, kteříž, jsouce přítomni, dopustili jsú spolu jednomu dědici prodati všecko dědictví a záplatu vzíti; nebo zdá se, že by i oni díely své prodali. Neb trpělivost bez odepření, by pak bylo z nevědomí, pokládá se za povolení. Item. Jiné jest prodati a jiné prodávajícímu svoliti; jako kdybych tobě kterou věc prodával, bude-li od tebe při tom co vymieněno, toť jsem dlužen, bych pak i neslíbil, toliko když tomu neodepru. Pakli bych prodávajícímu nesvolil, nejsem dlužen vymieněných věcí, leč záplatu vezmu. Item. Jest-li že po kaupení co na gruntu skrze povodeň přibýlo by, užitek kupujícímu přísluší; nebo i užitek má toho býti, čímž jest škoda a nebezpečnstvie. — (*L. S. 281.*)

Hřebem co jest přibito, to příleží kupujícímu, leč bude výměnka.

Artikul IX.

Což koli jest hřebíky přibito, to přísluší kupujícímu, leč by které věci přibité jmenovitě byly vymieněny, znostanau prodávajícímu. Item. Jest-li že by služebník rozkázáním pána svého k vokázání končin dědiny páně prodané neb pochybením neb lstí více okázal: avšak to toliko musí přijíti, což by pán okázal. Prodá-li kdo grunt, pravě, že by také příchod měl k vodě, má také i cesty k vodě odstúpiti. — (*L. S. 285. a.*)

Prodá-li služebník jinému, než pán kázal, trh nemá státi.

Artikul X.

Rozkázal-li by pán služebníku kterou věc prodati jisté osobě, prodal-li by ji jinému, nežli tomu, jemuž bylo rozkázáno: prodaj

nenie stálý, poněvadž prodaj nemohl se dokonati té osobě, které pán chtěl tu věc prodati. — (*L. S. 285, b.*)

Základové budau-li prodání s povolením rychtáře, prodaj jest mocný.

Artikul XI.

Byli-li by základové prodání od věřiteluov mocí rychtářovu. přestává žaloba k zase vykúpení neb k vymienění. A pakli by tu věc lsti laciněji dali, tehdy žaloba množ učiněna býti ze lsti pánem té věci. Item. Jest-li že by ten, kdož tu věc kupuje, byl přemožen, že by to kaupil skrze neopatrnost rychtáře neb po-blauzení: škoda nemá býti prodávajícího; nebo křivda, kteráž byla kupujícímu, na prodavače se nemá vztahovati, leč by on sám, kupující, vymínil. A též, byla-li by kupujícímu křivda od jiného nežli od rychtáře, jako když by mocí byl odelmán od vlá-dařství: to k prodavači nezří. Také, kaupil-li sem co od tebe, a tu věc sem jinému prodal, i ty smú vůli ji vydati máš i osvo-boditi. A též prodám-li já tobě věc, kterou u tebe bych měl, jakožto připuožčenú, tu já tobě osvoboditi budu povinen. — (*L. S. 245.*)

Item. Když jest trh dokonalý, již té věci kaupené všecka bu-dúcí nebezpečenství náležeti budau k tomu, kdo kaupil. Než byla-li by kaupená věc pod výměnkau, tehdy, nevyplní-li se výminka, i trh můž zrušen a v nic obrácen býti. Item. Když se dědictví prodá, věci movité nemají brány býti podlé prodaje nemovitých a grun-tovních věcí, by pak ani prodavač ani kupující o tom žádné vý-minky neučinili zjevné. Item. Kupcuov a prodavačův výminky mají pocházeti prvotně od kupujícího, nežli prodávajícího. Item. Purkrehtník nemuož prodati ani co odlučovati dědictví*), kterým vládne, leč s dopuštěním a vědomím pána zvláštním.

---

*) Slovem „dědictví“ zde rozumí se dědina, grunt, nikoli zboží zdě-děné čili dědictví v nynějším toho slova smyslu.

KAPITOLA DVAMEZCÍTMÁ.

O purkrechtiach a smluvách.

Purkrechtství není ani nájem ani prodej.

Artikul I.

Purkrechtství má zvláštní povahu smlúvy, ani k nájmu ani k prodaji se uchylující, ale svými sliby [má ohraženo býti].*) Protož, byl-li by slib při purkrechtu, to má tak mocno býti, jako by přirozená smlúva byla. Item. Nezajde-li žádný slib a smlúva o nebezpečenství v purkrechtnie věci: tehda, přihodí-li se zahynutie všie věci, ta škoda na pána přijde; pakli by dílu oboření toliko bylo, jakožto polovice neb méně, taková škoda purkrechtníku bude příslušet. — (*L. S. 283, a.*)

Purkrechtníka pán pro neplacení muož vybyti, a on zas, když prodává, má pánu oznámiti.

Artikul II.

Dvě zajisté přirozené neb tajné smlúvy jsú při těch smluvách. Jedna jest vysazení neb vybytí purkrechtníka z purkrechtu, když by neplatil po tři léta povinnosti; a druhá, chtěl-li by purkrechtník prodati, že to má prvé pánu oznámiti. Item. Purkrechtník muož převesti aužitek pamstvie na jiného, nebo věci [prodané dává se jemu žaloba užitečná.]**) — (*L. S. 283, b.*)

---

*) Briekí klade: „mají ohražení býti,“ což chybné; neboť latinský text zní: „naturam — suis pactionibus fulciendam.“

**) Briekí původně: „nebo věci prodajné dává se jemu moc k polepšení;“ avšak lat. orig. zní: „quia rei venditæ utilis actio sibi datur.“

Purkrecht od nájmu a prodaje dělí se šesti obyčejí.

Artikul III.

Purkrechtstvie dělí se od nájmu; nebo při purkrechtu dána bývá zvláštní záplata jistá, ale při nájmech toliko bývá cena na penězích. *) Druhé, že purkrechtník vládne tiem přirozeně jakožto užievající, ale nájemník ne tak. Třetí, že purkrechtník má panstvie užitečné, ale nájemník nic; nebo smlúva purkrechtní toliko o nemohovitých věcech, ale nájem také i o movitých. Čtvrté, že nájem jest smlúva práva městského, ale purkrecht práva přirozeného, totiž zemského a lidského; nebo přirozeným rozumem jest uvedeno. Páté, že nájem bývá v sepsání, ale druhá smlúva v nic. Šesté, purkrecht dělí se od prodaje; nebo tuto dáno bývá jisté placení, ale při prodaji věc [přejde]**) svobodně. Item. Od tohoto můž odstúpiti, ale od kaupeného nic.***) Item. Tuto užitečné jest panstvie, ale tamto skrze propůjčení toliko. — (*L. S. 284, a.*)

Purkrechtní právo jaké, a dokud, a jak se vysazuje.

Artikul IV.

Item. Právo purkrechtnie bývá, když komu popluží k věčnému užívání dáno bývá. Dokudž by poplatek nebo užitek za to pánu byl dán: ani tomu nájemníku ani jeho dědici neb komuž by nájemník neb jeho dědicové to popluží prodali, neb dali, neb na tom obvěnili, neb jiným jakýmž koli obyčejem odľúčili, nebude slušné [jeho] odjíti. — (*L. S. 284, b.*)

*) Lat. orig.: „quia hic et in pecunia et etiam in specie pręstatur pensio, sed in locatione tantum in pecunia.“

**) Brikci: „ale při prodaji věc jde svobodně;“ lat. text: „sed in venditione res libere transit.“

***) Lat. orig. dí: „Ab hac receditur, sed ab emphiteosi non.“

KAPITOLA TŘÍMEZCÍTMÁ.

O svátečních dnech a rukojemství.

Přísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození.

Artikul I.

Sváteční dnové v městech a rozličných sandiech rozličně se zachovávají; vždy však, v kterýž koli čas v roce přišly by, přísahy nemají v nich činěny býti, kromě těch, které pro zachování pokoje bývají, anebo jimiž přísahá člověk pro vysvobození z vazby. Protož přísahy v nich odložené, když se ti dnové dokonají, mají činěny býti. Zločinci však v zlých skutcích lapení, v těch dnech nebývají [šetření*], ale hned mají slušnou pokutu trpěti. — (L. S. 288.)

Rukojmě prázen bývá, by mlče někoho stavěl aneb on sebe sám.

Artikul II.

V každé při má držáno býti: Jest-li že by rukojmě mlče nebo mluvě postavil toho, jehož jest slíbil postaviti, aneb když by ten bez přítomnosti rukojmě skutečně se sám postavil, anebo dluhy, za kteréž jest rukojmě zastavil, zpravil: hned jest rukojmě vedlé spravedlnosti zproštěn. leč by co jiného více učiniti slíbil. — (L. S. 289.)

---

*) Brieké dí: „zachovávání při zdraví,“ avšak lat. orig. „non salvantur.“

V určení pro vraždu není na penězích, než má seděti.

Artikul III.

Při rukojemství pro vraždu nemá žalobník býti puzen, aby na tom dosti měl, že obžalovaný má za padesát kop grošův; nébrž, prosí-li žalobník ujištění většího, obžalovaný má v ručních pautech a v železích*) chován a vězín býti. — (*L. S. 290.*)

Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemství propustí se.

Artikul IV.

Když umře obžalovaný, prost rukojmě bude; má však jej před saudem okázati aneb dovesti sám třetí muži vieryhodnými. — (*L. S. 291.***))

Jistec propustí-li se, i rukojmí jsau prosti.

Artikul V.

Item. Bude-li jistec propuštěn, i jeho rukojmě budou propuštěni. — (*L. S. 292.*)

Vypověděnec, nemá-li rukojmí, nemá držán u vazbě býti.

Artikul VI.

Člověk vypověděný, nemaje rukojmí, vězín býti v vazbě nemá až do smrti; ale maje pokoj uložený, má propuštěn býti. a na tom má dosti mieti ten, kdož jej vinil. — (*L. S. 293.*)

O zproštění rukojmí.

Artikul VII.

Rukojmě postaví-li živého neb mrtvého, jsú rukojemství prázdni. (A máš rozuměti o smrti přirozené, za kteruz žádný

---

*) Nikoli „v železných,“ jak Brieki; neb lat. orig. di: „compedibus.“

**) Brieki klade sice za první část tohoto artikulu: „Item. Rukojmě obviněného buďto živého nebo mrtvého postavice, zproštění jsau (a to rozuměj o smrti přirozené; za jehožto utečení žádný slibiti nemnože). Pakli v lúpeži neb při jiné nešlechtné věci život dokoná: tehdy k vynesení konečného úsudku přísežní dobře pomysli.“ Avšak tof jest obsah art. VII. níže následujícího, tak že týž předmět tu dvakráte podán.

nemuož slibiti.) Avšak zahyne-li při laupeži, neb při jiném zlém předsevzetí: tehdy na to má výpověď vynešena býti podlé sauduov uvážení. — (*L. S. 294, b.*)

Rukojmi poslední kdy vyvazují první.

Artikul VIII.

Budú-li rukojmě postaveni prvnější skrze druhé rukojmě, svobodni budú, však tak, druhé určení bude-li lepší nežli prvnější; nebo tak prvnější slušně pomine, by pak prvnější neosvědčili se zproštění býti. — (*L. S. 294, c.*)

Zeman, žaluje-li na městském právě, toho práva řád a právo trpěti má.

Artikul IX.

Člověk právu zemskému poddaný, ačkoli přísluší k saudu zemskému, avšak, když žaluje v městském právě, ten má zachován býti při pokutách, při urukování i při jiných jakýchž koli skutech městskau spravedlností. (Item. V kap. I. art. XXXI. a opět kap. XXXV. art. VII.) — (*L. S. 294, c.*)

Právo zemské nemuož změnití práva městského, aniž jest co větší.

Artikul X.

Item. Uručení druhé. učiněné nětčí mocí, který k zemskému saudu přísluší: neníť větší nežli prvnější, kteréž jest rychtář městský učinil. Nebo což koli v městském právě rychtář činí jménem pána svého a mocí úřadu, jehož užívá, činí. — (*L. S. 294, d.*)

Dluhy dědicové netoliko mají platiti, ale i rukojemství.

Artikul XI.

Dědicové, zbožím rodičuov svých vládnúce, netoliko ty dluhy, kteréž jsú povinni byli platiti rodičové za své živnosti sami za se, ale také i ty, za něž jsú rukojměmi za jiné, mají vypraviti. Nebo v takových věcech určení od předkuov učiněné na budúcí připadá taymž právem. — (*L. S. 295.*)

Purkrechtník vayš nad dèdictví nemá urukovati, pánu.**Artikul XII.**

Purkrechtník nemá právem puzen byti, který platí z dèdictví aurok, aby nad to více, nežli dèdictví stojí, aurok ujistil určením rukojemství. — (*L. S. 296.*)

Rukojmě muož viněn býti, by jistec někdo neměl.**Artikul XIII.**

Item. Byl-li by rukojmě při tom, ale jistec dluhu nebyl by při tom, bylo by těžké věřiteli nepřítomného hledati; poněvadž mohau hned rukojmi k potřebě mieti, protož muož naň hned žalováno byti. Při tom znaj: Ačkoli někdo mně i tobě jest jistý, a drží se za jistého, nežádá se od něho rukojmě, aneb něco k tomu podobného, takovými věcmi nečiní se zavázanie ani uručenie. Nebo jisté a zvláště vymieněné věci mají moc, ješto by jinak neměly. Item. Žádný nemuož druhého nutiti, aby zaň zaplatil neb v rukojemství slíbil, leč by povolil. — (*L. S. 297, a.*)

Rukojmě co za jistce dá, z toho muož jej vinití.**Artikul XIV.**

Což koli rukojmě platil by za obviněného, ten z navrácení zase muož naň žalovati. Item. Někdy rukojmě muož žalovati na jistce prvé, než zaň bude platiti. Najprvé, [řečeno-li]*) jest, aby do času držán byl; aneb byl-li by obžalovaný [odsúzen, nebo kdyby začal statek svůj mrhati]**); nebo kdyby dluho stál v rukojemství. Item. Rukojmě někdy žádným obyčejem nemuož žalovati, jako [kdyby] za nepřitele, aneb kdyby kdo slíbil za druhého, naděje se, že od něho darován bude, anebo když by za své slíbil. Item. Požádá-li rukojmě, má dopuštěn býti k saudu, a dluhu požádati od toho, za něhož jest slíbil, žalobami od věřitele sobě puojčenými. Jest-li že by věřitel bez vědomie neb prostě bez povolenie rukojmí prodlenie dat dlužníku placení

*) Brikei: „vinil-li,“ avšak orig.: „si hoc dietum est.“

**) U Brikeiho vynechána řádka: „vel si reus fuerit condemnatus, vel si coeperit bona sua dissipare reus.“

přes rok uložený, a rukojmě skrze konšela tomu by odepřel: zproštěn bude od téhož. A to svědectví má býti skrze konšela: neb lest a zklamání při takových věcech bývá. — (*L. S. 297, b.*)

**Věřitel, při-li, by přidal roku dlužníku: rukojmě,
nemoha toho pokázati, daj své.**

Artikul XV.

Item. Zapři-li věřitel, by dal dlužníku prodlení k placení, a zná-li se rukojmě k slibu, a nemuž-li věřitele obecními svědky přemoci o dání toho prodlení: peníze, za něž jest slíbeno, zaplatí. A když zaplatí, má-li jej potom z čeho nařknúti, to učiní vedlé práva. — (*L. S. 297, c.*)

KAPITOLA ČTRMEZCÍTMÁ.

O utíkání a utíkajícím.

**Utíkající ten slove, kdo před saudem uchází, a ne ten,
kdo by doma nebyl.**

Artikul I.

Kdož by, protivě se saudu, ušel, ano na to přísežní a muži vieryhodní hledí, ten slove utěkač. Pakli by kdo od saudu byl hledán a nebyl by nalezen, anebo pohnán jsa před saud a oznámen neb zavolán, ne hned se postaví: nemá proto odsauzen býti za utěkače; nebo muož se postaviti k poslednímu pohnání a týž skutek učiniti, který jemu přísluší vedlé práva. Item. Kdo by pro vraždu učiněnou, neb jiné prohrěšenie nápodobné, nepřátelského útoku nepřátelsky jej honících s braní boje se, aby od nich zabit nebyl, utekl by: má-li sauzen býti za utěkače, přísežní, povážíce slov i skutkuov, vedlé jich vnitřního svědomí na to rozumně pomysle. — (*L. S. 299.*)

KAPITOLA PĚTMEZCÍTMA.

O krádeži a laupeži vuobec.

Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale či jsú, mají se vrátiti.

Artikul I.

Věci krádežem neb laupežem vzaté a potom nalezené ne hned na rychtáře příslušejí, ale mají býti provolány. A nad to, když den a rok budau chovány, buďtež rozděleny na tři díly, jakož dole O hostinských kšaftích se píše. — (*L. S. 300.*)

Krádež jedna jest, když koho s skutkem lapí, druhá tajná, [když] koho obviní.

Artikul II.

Dvuoj jest krádež. Jeden slove zjevný, jako kdyby kdo lapen byl při skutku zlodějském, aneb kdyby vědomě kradené věci přechovával. Druhý slove tajný krádež, když nebývá lapen vskutku, ale toliko obviněn z krádeže. Pro první skutek neb pro přítomnost ukradené věci bývá odsauzen, ale pro druhý, nebyl-li jest prvé zloprověstný a nemohl-li by se očistiti, musí sám sedm přemožen býti. Pakli jest prvé z krádeže aneb z jiného zlého skutku byl znamenitě obžalován, tak že jest zlé jméno měl, leč vieryhodným svědomím nevinnost svou okáže sám třetí, bude přemožen. — (*L. S. 301.*)

Zlodějstva nápomocníci a přechovavači mají též zvěšení býti.

Artikul III.

Kdo vědomě zloděje v svouj duom přijímá a hospodu jim dává, ten slove tajitel zlodějstva. Item. Kdož puojčí řebříka. Item. Kdo jemu co otvierá, dvěře neb okno, aneb co puojčuje, aby výše lezel k kradení. Item. Kdo střeže na ulici zloděje časem nočným, aby lapen nebyl. Item. Kdo vědomě klíče kozí, neb jiné přípravy, jichžto zloději užívají, k tomu připravuje. Všickni takové a k těm podobné věci dělající jsau pomocníci zlodějští. A též ti, jako i přechovavači zlodějuov, hodni jsú šibenice. jako i zloději. — (*L. S. 302.*)

Věc zaplacená, bude-li ukradena, by u prodavače byla, škoda jest kupujícíeho.

Artikul IV.

Jest-li že co, buďto kuoň neb věc jiná, byla by kaupená a úplně zaplacená, a ta věc prodaná v moci prodavače přes noc byla by, a ztratila by se aneb ukradena byla: i jest otázka. »komu by ztracena byla?« A odpovídá se, že tomu, kdo kaupil. A duvod toho jest: Poněvadž ta věc byla kupujícíeho, když ji kaupil a zaplatil, že se jemu tak ztracená připisuje; ač však prodavač tak komoru, v niežto ta věc neb kuoň byl, zavřel, jako jest v jiné časy zvykl činiti. — (*L. S. 303.*)

Z krádeže jedné rozličných věcí má po jednau žalováno býti.

Artikul V.

Žádá-li obviněný žalobník krádeže, lípeže neb nápodobného zavinění, jednu žalobu má obsáhnúti všecku škodu; nebo jest neslušné a veliké obtížení bylo by obžalovaného, kdyby ze mnohých žalob, z nichž každá šla by jemu na hrdlo, proti jedno-stajnému žalobníku v témž právé měl by se očisťovati svědky. — (*L. S. 304.*)

Z podezření bude-li kdo vzat pro krádež, tři dny má vidomě seděti neb provolán býti.

Artikul VI.

Jest-li že by rychtář koho koli pro krádež, lúpež neb nápodobné provinění podezřením jal, téhož najméně za tři dny v kládě na ryňku, kdež by od lidu vidín mohl býti, držeti bude, anebo aspoň jej v trhu provolá, nežli by puštěn byl z žaláře, byl-li jest vsazen do něho. — (*L. S. 305.*)

Krádež nalezti a s skutkem łapiti, jest rozdiel.

Artikul VII.

Veliký rozdiel jest krádež u někoho naleznúti a téhož v skutku zlodějském łapiti; rovně jako rozdíl jest mezi krádežem zjevným a tajným, nočním a denním. Protož jest-li že žalobník u někoho zjevně nalezl by, an nese krádež a vedlé rozumných předkládání duvoduov žádá, aby obviněný veden byl k sandu s krádežem naň zavázaným: ta jistá žádost obviněnému má býti vzkázána do vazby. A jest-li že, maje raddu svých, nic odporného nemluvil by skrze řečníka svého, který toliko k učinění takového důvodu muož jemu dún býti: žádost žalobníka staň se jemu; pakli by co k své straně požádal, tehda přísežní vedlé toho oboji stranu slušnú spravedlností opatří. — (*L. S. 306.*)

Ženy o krádež žádnému svědčiti nemohau, leč na złopověstného.

Artikul VIII.

Při žalobách z krádeže ženy nemohú svědčiti; takové však svědectvie najvíce podezřeníe plodie. Avšak přísežní v té příhodě mají toho i druhého, který svú věc ztratí, tajně přeslyšeti a osobu obžalovanú šetřiti, byl-li jest snad prvé złopověstný, anebo přihodila-li by mu se potom příhoda takováž. — (*L. S. 307.*)

Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu nápravu učiniti.

Artikul IX.

Jest-li že by kdo krádeže kuřat anebo kačat nebo nápodobných věcí v něčím domu hledal, a od hospodáře domu před purgmistra by[v] pohnán, toho před týmž purgmistrem slovy neslušnými zle uctěn*) štrafuje pro takové vjítí neslušně učiněné: otázka jest. »ta slova nepoctivá měla-li by opravena býti?« A jest odpověď: »Poněvadž před purgmistrem, který ten čas vedlé úřadu purgistrského moc a místo dvů přisežných drží, slova neslušná jsou propovédína. ten, kdo je prořekl, zaplatí pokuty deset funtuo, z nichž rychtáři dostane se dva díly a třetí městu. Ale oběslanému neb narčenému nebuď placeno penězi, než toliko skrze poctivé muže jemu poctivost buď ukázána, totižto prosbů.« Znamenaj, že pro ztracení hověd a jiných létavých věcí, která, nemajíc rozumu, když nebývají ostříhány, běží s místa na místo a letí, sluší člověku do domu sauseda svého vjítí k hledání, bez odpuštění rychtářova; ale pro jiné ztracené věci člověk toho učiniti nemá. — (L. S. 308.)

Kradené věci mají vrácené býti, čiž sau byly.

Artikul X.

Kradené věci a lúpežné odsúzených neslušie na rychtáře, ale mají býti jich vlastním pánuom vydány. Nebo jako na rychtáře sluší nad zločincem popraviti, též také povinen jest, spravedlivým jich statek vrátiti. — (L. S. 309.)

Obžalovaný nepodezřelý bližší jest, své cti hájit.

Artikul XI.

Obžalovaný jména dobrého a počestného, u něhožto ani lúpež ani krádež nebyl by nalezen, lépe mnoh se nevinného vymluviti, nežli mohl přemožen býti skrze žalobci svého. — (L. S. 310.)

*) V orig. „male tractans.“

**Služebník, před rokem odešlý, viněný z krádeže
nynějšího, muož se očistiti.**

Artikul XII.

Jest-li že by pán na služebníka, dávno od jeho služby odešlého, žaloval z krádeže dnes v domu jeho učiněného: samau přísahau můž se očistiti, toliko když by osvědčení z krádeže slušným časem nebylo předloženo, anebo byl-li by v témž městě, kde pán, a nedaleko odšel. A má dobře přemýšleno býti: takový, který se po roce z krádeže má očistiti, muož-li mieti v přísaze prátah. (L. S. 311.)

**Obžalovaný pro krádež, nemá-li uší aneb jiné znamení
má-li, má pokázati, že nenie podezřelý.**

Artikul XIII.

Jest-li že by obžalovaný z krádeže ani při skutku krádeže, ani s kradenú věcí, ani utiekaje, byl łapen, uší nemaje, neb cajchován jsa, aneb jináče ohavený byl by nalezen: tehda napřed má tázán býti, proč by se jemu to stało? A dokáže-li, že by skrze ukúšení koně, nebo v boji, neb v jiné počestné příhodě že uší ztratil, aneb jináče úduov zbaven byl: dvěma prsty se očistí. Pakli by obžalovaný takového duvodu neučinil: tehda to znamení ukazuje, že jest byl před tím krádež učinił, a tehda třmi svědky od žalobce muož přemožen býti. Pakli toho žalobce neučiní, tehda opět obžalovaný samú rukú se očistí. — (L. S. 312, a.)

**Podezřelý pro první krádež muož v druhém nevinný
býti.**

Artikul XIV.

Ačkoli zloděj pro starý krádež byl by zapsán, avšak ještě v času přítomným, z čeho jej viní, za nevinného muož býti. Ale zloděje, zapsaného prvé, skutek druhého krádeže neb krádež, ačkoli byl by malý, neb utickánie skutku připojené přemáhá. A žalobce, který žaluje na zloděje prvé na aud ochromeného neb cajchovaného, ačkoli při žalobě nebył by dostatečen. avšak proto pokuty nebude platiti. — (L. S. 312. b.)

S krádežem vzatý, s čím łapen, s tím k saudu veden buď.**Artikul XV.**

Zloděj v skutku neb krádeži jsa łapen, jakž jest łapen, tak má před saud veden býti. A ačkoli rychtáři połapený byl by dán neb vsazen bez krádeže, však to neškodí. Bude-li łapen s krádežem, tehdy i s tím krádežem naň zavázaným před saud veden bude. — (*L. S. 312, c.*)

Zloděj poprvé obžalovaný, a malá krádež bude-li, má toliko pardus mieti.**Artikul XVI.**

Jest-li že poprvé obžalovaný z krádeže, a nejso łapen při skutku, ani naznamenán, maje se přísahú očistiti, pochybil by, a krádež byl by tak malý vedlé šacování, že by proto nebyl hoden šibenice: tehda zaplatě ten šacuík, za pokutu rychtářovu a za provinění k slúpu přivázán jsa, metlami skrovně mrskán buď. Nebo více jest obžalovaný předřečený milosti hoden. když v přísaze padne, nežli krádež, jakž koli malý, byl by u něho nalezen. Když se obecně mezi lidmi die, že »zloděj nebo jiný zločinec zbaven jest práva svého«: to nemá rozumíno býti tak, aby jemu nikdy nebylo dopuštěno očistění, nebo toliko tak jest zbaven práva svého, že svědectvie k právu jinému, poněvadž jest zlopověstný, vydati nemůže. — (*L. S. 312, d.*)

Ukradli-li by komu cizí věc vedlé jeho, a on s tím mlčal, potom ji plať.**Artikul XVII.**

Jest-li že by komu s cizími věcmi jeho vlastní věci byly ukradeny, a on by o tom mlčal, a ani před sausedy, ani před anředníky saudu v čas určený nezjevil by krádeže toho: ten cizí věci zaplatí. Item. Pozdní oznámení, které potom někdo činí o svých vlastních věcech ztracených. není jemu prospěšné; nebo zdá se, že všetečně pro osvědčení svědkův, a ne z vědomie pravdy, k tomu hnut jest. Avšak prospěšné jest prodlené oznámenie. když by sobě člověk prodlenie uprosil, až by přehlédl své vlastní věci. ztratil-li jest z nich které. — (*L. S. 313.*)

**Ztrati-li kdo co věryhodnému, má zas vráceno
a věřeno býti.**

Artikul XVIII.

Ztratí-li kdo kola vozní, a obstaví-li jemu je druhý: jest-li člověk věrný a ctný, který kola kaupil, navrátí je tomu, kdo jest nařekl kola, ač toho přísahú potvrdí, a žádné rychtáři pokuty nedá. Item. Jest-li služebník aneb syn hospodářů krádeže dopustil by se, žaloba se ztahovati bude na pána aneb na otce, proto že jich krádež došla jest. — (*L. S. 314.*)

Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti.

Artikul XIX.

Item. Žaloba z krádeže, když jde na obžalovaného, i dědice obžalovaného zloděje vieže a k navrácení povinna činí. A též bude zachováno po smrti zloděje při jiných náměsteich. Item. Udělaš-li z kradené vlny rauch: i to rauch bude kradené, a pán té vlny muož toho raucha požádati. — (*L. S. 315, 316.*)

**Bude-li kto při lúpeži, a odpíral-li by: nemuož mu
věřeno býti.**

Artikul XX.

Bylo-li by jich více obžalováno z krádeže, a jeden z nich řekl by, že při tom krádeži byl aneb při lúpeži, ale že byl přítomen pro bránění lúpeže neb krádeže: tu jest otázka, »jsau-li taková slova dostatečná k jeho vymlúvaní?« A odpověď jest, že takové vymlúvanie jest daremnie, nébrž z jeho vlastní řeči, poněvadž řekl jest, že by přítomen byl lúpeži, a také proto, jest-li že by jmenoval ty některé své tovaryše, tehda zaslúžil proti sobě výnosu ortelovánie smrteľného. — (*L. S. 317.*)

**Pro krádež mladší desíti let, má od rodičuo neb
poručníkuo mrskán býti.**

Artikul XXI

Jest-li že by mladší patnácti let krádež učinil: poněvadž člověk v tom věku plně rozumu neužívá, ani mezi dobrým a

zlym muož dostatečné rozeznati, tehda metľau kázně od rodičov neb svých porníkuov má trestán býti. A tak i žalobníku i rychtári dosti jest učinil. Pakli zloděj sahá patnáctého léta, v němž léta rozumná docházejí, a seznal by se krádež učiniti: pro takové vyznání nemá býti odsúzen na smrt. Item. Potřebné jest, aby ten, kdož před právem vyznává, byl dospělého věku, tak aby v saudu mohl státi; nebo při vyznáních v věku nedospělém postaveným, zaplatí-[li] škodu, jest jemu spomocno; nebo jich věk nerozumie, co činie v takové věci. A jest vědomé, že při krádežích a při jiných prohřešeníh člověk někdy bývá sauzen vedlé zlého domnění; neb o všetečnostech doleji [viz] a o ranách. *) — (*L. S. 318.*)

KAPITOLA ŠESTMEZCÍTMÁ.

O ztracenie mečuov a milostech vuobec.

Meč ztracený placen má býti věrduňkem.

Artikul I.

Meč ztracený nebývá draže placen než věrduňkem. A ten, kdož pravic, že by meč ztratil, žádá-li ten, čímž jest byl, má přísahau potvrditi. A též zaplatě meč věrduňkem, připudí druhého k přísaze, zač by meč stál. — (*L. S. 319.*)

Vražedník neb laupežník, nemuož-li se vyvésti neb očistiti, hlavní pokutau trestán buď.

Artikul II.

Poněvadž v Práviech píše se takto o milostech činěnie: »Jest-li že by takového očistění nemohl mieti, hlavau trestán buď, anebo vedlé milosti rychtáře a přísežných trp pokutu«: a z toho toto muož vzato býti, že taková milost nemiení se k třídící

---

*) V orig. „Residuum quære,“ tedy náležitěji: „Ostatek“ atd.

kopám, tak aby na těch milost stala se vražedníku, nébrž více než třiceti kop, jediné má-li záplatu. Avšak ještě milosti duojde, nebo hlavy a života zdraví zachová. Pakli by vražedník zastavil rukojmě, a boje se, že by nemohl se očistiti, i utekl by: ten rukojmě ani hlavau trestán bude, ani vedlé milosti hlavu vykaupí, ale 30 kopami neb vayše smlauvu vezme. Item. Pokuta hlavy a její vyplacenie má toliko zření k obžalovanému vražedníku; nebo tak Práva praví, že »pokuta muky k těm toliko zření má kdož zlé skutky činí.« Ve všech také přechi přísežní mají vždycky hotovější býti k zachování zdraví, nežli k odsauzení na smrt. Také kdež se píše v Právích o vražedníku neb o autočníku domu, »jest-li že by očistěnie mieti nemohl, hlavau buď trestán, anebo vedlé milosti rychtáře a přísežných daj pokutu«: mnohem více tomu, který k očištění neb k okázání neviný zavázal se, nemá býti milost odeprína. Avšak žalobce, nechce-li obviněného na milost přijíti, muož žádati, aby se očistil, neb jiným obyčejem, jak by za spravedlivé bylo, čista se učinil; a té prosby rychtář má dopustiti. Pakli to zamlče, přijal obviněného na milost: má býti připuzen, aby milost jemu učinil týmž právem. — (L. S. 320, 321.)

KAPITOLA SEDMMEZCÍTMÁ.

O dědictví a jeho postupování i nápadech.

Dědictví drží-li kdo rok a den bez narčení, ten bezpečně drž.

Artikul I.

Vládne-li kdo dědictvím rok a den, a svobodně bez narčení jím vládl by: narčení, od kohož koli potom bude učiněné, daremní jest a marné. Ale v svrchu psaném času, který v sobě zavírá zapsání*) bez nároku držení, jenž v městské při**) jest roční a denné, povinen jest prodavač kupujícímu dědictvie odevzdané od všelikých nárokuov vypraviti. Item. Narčení čině, jest-li že po zprávě učiněné rok a den ustavičně mlčal, aniž jest narčením saud vedl pro zapsání učiněné: bude zbaven práva svého. Item. Jest-li že jest Alžběta již řečené dědictvie, duom a sladovnu, sobě před rychtářem a před konšely, jakož právo žádá, dovede býti odevzdaný, a po takovém odevzdání dovede-li, že jest to dědictvie rok a den, jakož čas zapsání svědčí, bez narčení pokojně požívala: tohož má užiti. Pakli toho duvodu neměla by, tehda Petra, sestra jejie, toho domu i sladovny díl dědičný vezme, pokudž na ni přísluší, jako toho bližší.

---

*) Slovem „zapsání“ rozumuěna buď v art. I—V. „præscriptio.“

**) Orig.: „in jure civili,“ což Briekí vykládá „v městské při“ místo „při městském právě.“

**[Při] odevzdání, na potvrzení a znamení právo
rychtáři má dáno býti.**

Artikul II.

Odevzdání slove od skutku rychtářova; protož na svědectvie odevzdání, vedlé obyčeje saudu, právo jeho má býti zapláceno. Item. Dědictvie od prodavače v ruku rychtářovu najprv má dáno býti, a on je potom kupujícímu odevzdaj. Item. Kdož dědictvie, a zvlášť za městskou zdi ležící[ho] před saudem odevzdává se druhému: žádá-li, má jemu uručiti a ujistiti, aby dokudž místně a dědičně zapsáno nebude, od nárokuov práva aby jemu je zpravil. Ale nenie slušné, aby od mocné ruky neb od násilí toho jemu hájil a bránil. — (*L. S. 322.*)

Opilý večer prodá-li dědictví, nenie trh stálý.

Artikul III.

Opilec, jest-li že by v noční čas před některými přísěžnými dědictvie své druhému odevzdał, takové odevzdání jakožto nepevné z práva nemá předse jíti; proto také, že skutkové saudní a zvlášť v městských přech,*) totiž v úmluvách, v prodajích, v kupování a nápodobných věcech, ve dne mají jmíni býti. A což se v nich děje s rozmyslem, od těch, kteří rozumu užívají, za pevné a stálé má býti zachováno. Nebo obecní řehola jest: »Cožkoli v hněvu bývá, nenie stálé, leč bude stálost ukázána saudem mysli.« A jiná řehola die: »Vše, což rozummě činiti se má, nemá se konati, leč co se s jistým vědomím děje.« Item. Při zástavách,**) které pro zlé skutky pochodí, jiné jest; protož opilec vraždu neb krádež učině, opilství jeho nevymlúvá. — (*L. S. 324.*)

**Dědictví, jako duom etc., jinde nemá se postupovati,
než před právem.**

Artikul IV.

Item. Odevzdání dědictví má býti toliko před rychtářem a přísěžnými; protož že odevzdání chlebných stořív a krámuov

*) V orig.: „in causis civilibus.“

**) V orig.: „In obligationibus“; tak namnoze i v následujících artikulech.

masných zvykly jsau před cechmistry pekařskými neb řeznickými bývati, když se v svých ceších scházejí, a protož to žádné stálosti práva nemá. Také nebývá moc stálá mezi úročníky pod městským saudem sedícími, kdo prodávají své domy a svá dědictvie, jest-li že se jich před svými pány, jinž úročí, neodevzdávají; nebo dostatečnost jest, aby před pánem toho úroka bylo oznámení prodaje, jenž slove »vědomí.« Ale odevzdání, po kterémž bývá zapsání, toliko má býti před saudem skutečným neb zahájeným učiněno. — (*L. S. 325.*)

Na dědictví dluh ukázaný před mnohými držiteli má zpraven býti.

Artikul V.

»Jsem tobě dlužen, i prodávám duom svojo Mikulášovi, aby on tobě zaplatil; ale ty nechceš na tom dosti mieti; odjedu-li já v té chvíli, a Mikuláš tayž duom jinému, v němž již dvě léte bydlel, před zahájeným saudem odevzdal, a když se to stalo, Mikuláš umřel jest; ale třetí, když již den a rok v domu bydlel bez všelikého nároku, přišel jsem já [a] třetího polnal k saudu. Poněvadž Mikuláš peněz, za něž byl ode mne kaupil, a já tobě je byl rozkázal dáti, a on nedał, a přes rok jej držal, a nikdy jsem toho domu Mikulášovi řádně neodevzdal se; a že tak prodlený čas drženie přešel dříve řečeného domu bez odevzdanie prvního dědice: nemá-li šacuňk dříve řečeného domu předkem vypraven a odbyť býti?« Ale třetí odevzdání a zápis odporně jest dovodil, jakož se v dole píše. V tom jest usúzeno, že třetí ne jako dědic a pravý vladař, ale raději jako nájemník duom, kterýž Mikuláš, zamlčav pravdu proti spravedlnosti, proto že peněz, za něž jej byl kaupil, nezaplatil, aniž jemu od prodavače odevzdán byl, onomu třetímu [jeho] odevzdal se jest, i bydlel jest v něm nesprávně, ani zápisu toho času pravého nemaje, jím jest vládl. Protož vedlé prosby prvního, šacuňk řečeného domu, z nařiekání prodavače, spravedlivě povinen jest skutečně vypravit. A toho duvod jest, že nebývá upevněno prodlení[m] času, co od počátku z práva nepochází. — (*L. S. 326.*)

Vládnutie má počítano býti ode dne odevzdání, a ne od narčení.*)

Artikul VI.

Vědomé jest, že od toho dne, v kterýž dědictví před saudem odevzdává se, vládnutí má býti počítáno, a ne od toho dne, v kterýžto v času zapsání dědictví nebo držitel byl jest narčen. Protož bude-li dědictví ode dne odevzdání rok a den držáno bez narčení, aneb buďto že by v tom času často bylo naříkáno: když toliko do plna bylo by zpraveno, každé naříkání vždy, když se rok a den dokonají ode dne odevzdání, narčení potom učiněné moci nemá. Znamenáno má býti, že ten den, který se přidává k roku, někteří berau za šest neděl, které činí cíl zavítý**) v saudu, kterýžto čas někdo třetí polnán bývá a prvé dvakrát. Jiní pak berau ten den za přirozený den k saudu ułożený, roku zapsání nejprvé příští. Jiní pak berau jej za přirozený den, padesáte dvě neděl za rok obecně počítajíce, hned nazajtrí příští; nebo takový den rok doplňuje, jakož se ukazuje v kalendáři. Řečeno má však v pravdě býti, že, poněvadž rok doplňuje se týmž dnem, který se přidává padesáti a dvěma nedělím, den vládařství, který se přidává, jest ten den, kterýž jest počátek druhého roku. Jako v příkladě. Bude-li dědictví odevzdáno na den Obřezování Pána Ježíše, jehož se dostalo v pondělí, a stál-li by na rok v ten pondělí: měl by moc. A pakli by přestupné léto bylo, ten den také času vládnutí má přidán býti; nebo skutek času vládnutí má raději rozšířen býti nežli ssaužen. Jest-li že by kto proti naříkajícímu dostatečně provedl, že jest dědictví v času vládnutí pokojně držal, totiž rok a den: tehdy překážka vládnutí nebude míti moci. A vládnutí mievá překážku někdy skrze povodeň, jako kdyby dědictví vodami blízkými tak bylo zvodněno, že by jím vládnutí aniho užievati nemohl. Někdy bývá také skrze ssazení aneb vyhnání. A druhdy skrze provolanie a osvědčenie před saudem, nebo tiem, komuž náležie; [skrze] vinění z držení násilného, [zvláště]***) když vladař násilný nenie

*) V art. VI—X. výraz „vládnutí“ značí „præscriptionem.“

**) Orig.: „terminum peremptorium.“

***) V orig.: „Et per violentiam occupatione factam, et hoc præcipue, quando violentus possessor etc.“

přítomen, nemuž dosti učiněno býti pro některú příčinu. (Item. Kdež se předpisuje vedlé práva, což jest rok a den, má býti vědomo, že Právo Zemské má cíl k zdědění dědictví tři léta a osmnácte nedělí pořád zběhlých; i vezmauce toho třetinu, učiní den a rok v Městském Právě.) Item. Bývá skrze placení jisté summy, jako kdyby kdo plat určený z domu najatého platil mnoho let, nemuž toho dokázati tiem, aby pro takové placení duom jeho byl, a tak překážku vládnutí má. Item. Vládař násilný, ačkoli držel by zboží let mnoho dědičně, však že násilí protiví se právnom: když se skoná násilí, skrze pravého dědice odehnán bývá, aniž se brániti bude moci vládnutiem, ač by jie chtěl dovoditi, nebo vladař zlé důvěry žádný čas nevládne. Také z příjmův času násilného držení dědici dosti učiní týmž právem; má však dědic, dokudž násilné vládnutí bude trvati, každý rok zjevným osvědčením před saudem oznámiti. — (*L. S. 327, 328, 329.*)

Osvědčování k dědictvie pro památné i doma i před saudem býti muož.

Artikul VII.

Znamenáno buď, že strana odporná někdy má moc dojeti rychtáře s odpornú stranú, pro příčinu srovnání; a tehdaž osvědčenie neb dání památného malé moci jest. Ale když řečená moc nenie strauě přítomná, tehda osvědčení k sandu a k srovnání, když toho mocnost bude, učiní o potřeby, o které se mu líbí, když by možnost byla k dojití toho a čas slaužil v sandu. — (*L. S. 330.*)

Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné.

Artikul VIII.

Znamenaj, že dvoje jest osvědčování: »na památku« neb »na památné.« Jedno slove tajné, tak že z jeho oznámení nedochází toho, jemuž má škoditi, a nezdá se, aby jemu škodilo. Jiné pak slove zjevné, tak že straně odporné oznámí se skrze rychtáře; a tehda uvodí jako některaký důvod, avšak vládnutie neodjiemá, leč by puohon slušný strany odporné a skutečný saud slušným během došly.

Počátek vládnutí jest od dne postaupení v saudu, a ne od prodaje.

Artikul IX.

Vládnutí dědictví běře počátek ode dne postaupení a vzdání učiněného před saudem, a ne ode dne prodaje neb kaupení. Z toho muož ortelováno býti, přihodila-li by se příhoda o děti bratrovy, jest-li že by otec jich vládna řádně vládl by, když kšaft jeho, ač jest který učinil, dostatečně dovedený stane, jako v takové příhodě: Třem bratruom poručeno jest zboží po jich otci pozustalé na rovný díl; starší bratr, uvázav se v zboží, prostřednímu bratru svému polovici statku vydal jest. Tehdy nejmenší do dalekých vlastí odšel jest; když se po osmi letech vrátil, bratra starého, kterýž ženu a děti pozustavil, bez kšaftu sešlého nalezl,*) žádal jest od bratra prostředního dílu svého; kterýž odpovéděl, že by hotov byl rozdělit se tiem, což má. A když nápodobně požádal téhož od ženy bratra svého staršieho, odpovéděla jemu, že by nic jeho neměla, kromě statku jí s dětmi po muži odumřeného, a tiem že s dětmi svými vládne. I žádala k své straně výnosu nalezeného, »poněvadž muž její i ona s dětmi svými mnoho let bez narčení to jsú drželi, muož-li jim to kdo nariekati?« Odpovědjeno jest, že prosba taková ženy s dětmi nemá dopuštěna býti, ale nejmladšímu bratru má jemu jeho třetí díl od obojí strany vydán býti. A tak vdova toliko na třetině nejstaršieho bratra s dětmi svými vládla jest, a bratru nejmladšímu takové vládnutí dílu jeho, není-li jiné překážky, žádné škody jest neučinilo. — (*L. S. 331.*)

Cesty starodávní, ulice, meze, hliniště, písky mají býti obecné.

Artikul X.

Cesty spravedlivé a od starodávna obyčejné, silnice královské, stezky, ulice, mezery mezi domy pro vodoteči, ryňkové a cesty, štámprochové, hliniště a místa, kde písek kopají, i všecka

---

*) V orig.: „Fratrem seniore . . . intestatum decessisse invenit.“

jiná místa, co se týče silnic lesních i polních míst, [jest-li že]*) jsú obecni a zvykli jsú přisluhovati k obci od starodávna, žádný sobě nemuž osobiti, leč s povolením kniežete. Protož kdo by takové věci zahradił, zmocnil se, zbraňoval, překážel aneb jak koli sobě osoboval a připisoval, by pak nevím jak dlouhý čas tiem vládl, však se tiem nemuž brániti, poněvadž vždy zlau důvěrau tau cizí věci vládl jest; nebo nevěrný a zlé důvěry vladař netoliko od osoby obecní, ale od zvláštní z obce, jemuž by o tom vědomo bylo, muž slušně obžalován býti. Znamenáno má býti, že lozuňkuo, desátkno, poddymí a od kterýchž koli poplatkův městských, skrze pána vyššího nebo správce lidu obecného k placení uložených, nemuž se žádný vládnutiem jakž koli dávním brániti. Znamenaj také, že toliko při dědictvích, a ne v jiných přech, vládnutí má místo. — (*L. S. 332, 333.*)

Dědictví zastavené, nadlepsi-li se, jistiny nepřirazi.

Artikul XI.

»Zastavuji tobě dědiny, vorné i nevorné, v jisté summě peněz, k držení do jistého počtu let, a když ta léta minau, já tobě peníze dada, žádám aby mi dědinu navrátil zastavenú. A ty pak nad puojčenú summu žádáš ode mne záplaty dlužné, proto žes pracemi těžkými dědiny zvorat a k užitku provedł; pravíš, žes jich zaslúžil, a tak dále.« Odpověď: »Že bez odporu duvodu tvého peníze puojčené máš ode mne vzíti a dědiny mně svobodně odstúpiti; nebo za práci a za náklady, které a jaké na orání dědin učinil jsi, zdělav je, že jsú orné, pravíš, žes náklad učinil, také užitky v letech zastavených brał jsi; a protož zdá se rozumné, žes sobě za to dosti učinil.« — (*L. S. 334.*)

Dědictví prodá-li jeden z věřiteluov, muž druhý v ten trh vkročiti.

Artikul XII.

Item. Bylo-li by dědictví mnohým věřitelóm zastaveno, z nichž jeden bez dotazu jiných prodal by je: jiný z věřiteluo,

*) V orig.: „quantum ad villana, campestria et silvana, si universitatis sunt etc.“

chtěl-li by, kupujícího zažena, v též ceně, zač jest prodáno bylo, muož se uvázati týmž právem. — Jest-li že dědictví zastavené věřiteli od dlužníka prvé, než čas přijde placení, bylo by prodáno za hotové peníze: věřitel hned muož zavolati na dlužníka, aby jemu dobrými rukojměmi ujistil, aneb základ dluhu rovný položil, aby až do času příšlého shověl, že jemu jeho dluh bude zaplacen. — Všeliká dědictví zastavená a zapsaná mají býti v městské knihy; budú-li prodána, ten kdož je koupí, povinen bude dotud platiti věřitelóm, dokud on neb věřitel trhu, zač řečená dědictví jsú kaupená, držeti neodepře. A kdož koli z nich držeti bude, otázku učině, na tohoto spadnau. — Jest-li že by kdo, když čas přijde, rukojmě svého od Žida penězi hotovými vyvaditi nemohl, a má-li dědictví, v to se muož rukojmě uvázati, a za šest neděl držeti, a takové držení před saudem oznámí: a jest-li že by k trojímu oznámení dlužný jistec jeho od Žida nevyvadil, hned dědictví bude moci prodati a sebe samého z jistiny a z liehev vyplatiti. A toť nenie k potupě Práva obecného obyčeje, jenž die, že »dědictví zastavené rok a den držáno má býti v zástavě;« nebo to se rozumí, když jest zástava dobrovolná, ale ne, když kdo puzen bývá spravedlností a řádem saudním, a zvláště, když dluh, v němž dědictví zastaveno jest, židovskou lichvu na sebe bře. Nebo v takové příhodě [tomu], kdo zastavuje dědictví, rozmnožení lichvy v roce a ve dni větší škodu činí, nežli by zisk chování dědictví přinesl jemu. Protož při takových zástavách předřečených, toto právo obecně má býti zachováno: Jest-li že by člověk druhému, nemaje věcí movitých, své dědictví zavázal v dlužích, nejsa k tomu připuzen spuůsobem práva, takové dědictví do dne a do roka má v základu chováno býti. A potom po tři saudy učině oznámení, muož prodáno býti. Pakli by kdo saudem k takovému zavázání byl připuzen, ten svau přísahau muož obdržeti, že nemůž věcí movitých míti, a potřebau jsa puzen to dědictví věřiteli svému zavazuje. Když se to stane, věřitel, jemuž to dědictví zastavuje se, v to dědictví se uvieže, po třikrát je před saudem oznámí, a potom tomu, jehož dědictví jest a který jemu je zavázal, bude-li je chtieti míti, jakožto podruhu raději, než někomu jinému, v některé summě peněz jménem auroku do roka a do dne najme. A pakli by dlužník jeho míti nechtěl, tehda jinému komuž koli týmž obyčejem, jakož jest povědieno, věřitel můž

najíti. A jest-li že by v tom času to dědictví vyplaceno nebylo od něho, tehda potom můž je on sám prodati komuž koli. Ale kterak má činěno býti o dědictví v dluhu zavázaném lichovníkovi, nahoře jest povědjeno. — (*L. S. 335, 336, 337.*)

Uvedení v dědictví ujetím hřebíku neb tříšťky dáním bývá.

Artikul XIII.

Dědictví mnohým věřiteluom odhádané za hřebík, jenž německy slove »špan«, bylo-li by přivlastněné pořádně: by pak první věřitel dal dlužníku prodlení, však druhý neb třetí z dědictví jej sžena, muož je prodati neb jiným obyčejem zpeněžiti. Z takových však peněz prvnější věřitel před potomními má za svůj dluh vzíti. — (*L. S. 338.*)

Dědictví se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem.

Artikul XIV.

Dědictví neb panství člověk dosahuje od předkuov spojenými osobami, někdy z kšaftu, a někdy odúmrtí bez kšaftu; ale od osoby cizí nebývá dosaženo, leč svobodným dáním. — (*L. S. 339.*)

Vládařství jest také skrz jiného, a samú volí.

Artikul XV.

Někdo vládne dědictvím neb jinau věcí netoliko skrze vlastní osobu, ale také, by kdo jménem jeho vladařem byl té věci, by pak také ten právu jeho nebyl·poddán, jako jest rataj neb podruh. Někdy skrze ně, u nichž jest složil, aneb jimž jest puojčil, on zdá se vládnúti samú vuolí a myslí. Také se drží vladařství a moc, ačkoli ani on nenie v vládnutí věcí, ani kto jiný jeho jménem. Avšak nespustil-li se jest vládnutí v roce. ale zase jest navrácen odtud odšedši: ten zdá se vládnúti a držeti před se. Ale ten zle vládne, kdož mocí neb tajně vládnutí dosáhl. A také ten, který prosil jest, aby jeho pustil v vládnutí. A proti takovému jde žaloba pro stisknutí, totiž z navrácení vládnutí. — (*L. S. 340.*)

Dědictví jako po bratřích, připadá na jiné i jich děti; tak i o sestrách.

Artikul XVI.

Dědictví bylo-li by poručeno třem bratřím, tak kdyby starší umřel, mělo spadnutí na druhého a s druhého na nejmladšího: tehda. zemřú-li ti všickni, synové bratra staršieho to dědictví obdrží. A jako jest v pořádku mužském, též také jest v pořádku ženském. Nebo jakož ten, který jest poručenství činil, zřiedil, aby vždy starší syn dědictví vládl: též také nápodobně při takovém vládnutí synové synuov, kteří byli by starší, nápad po sobě mají. — (*L. S. 341, a.*)

Penízi za dědictví práva nečiní.

Artikul XVII.

Penízi soudní nečiní práva zhola, ačkoli by k obdržení práva některak jako přisvědčovaly. — (*L. S. 341, b.*)

Dědictví připadá na ženy, když není pohlavie mužského.

Artikul XVIII.

Jest-li že by dědictví všem, nápadem s jednoho na druhého, od synův toho, který jest poručil, sstupujících po mužském pohlaví, bylo poručeno, a zemřeli by ti všickni: na ženy pozuostalé živé připadne podle práva. A toho jest rozum a příčina, ačkoli nebylo by tak poručeno od toho, který poraučí; avšak právem nápadným to dědictví ženám náměstkyňm uznává se příležití. Nebo poněvadž v takové příhodě smrtedlné dále rod nemuž sstupiti: slušné jest, aby právo dědičné téhož kšaftu v slušném pořádku následovalo. — (*L. S. 342.*)

Dělení náleží staršímu, a volení mladšímu.

Artikul XIX.

Jest-li že dva dědice zboží předkuov svých měli by mezi se děliti: tehda na staršího, jakožto na opatrnějšího, sluší děliti,

a mladšímu sluší díl, který by chtěl, sobě vyvoliti týmž právem. Item. Jest-li že by pro druhé vdání máte z statku jím společného chtěla svůj díl vzíti: ten díl z movitých věcí, jsau-li, má jí dán býti. Nebo poněvadž símě a pamět otcova v dětech zůstává a ne v máteři: rozumněť jest, aby zbožie bytedlnější, jako jsau věci nemovité, dědičně dětem byly dány. — (*L. S. 343, 344.*)

Synové vlastní nápad mají ke všemu po otcí.

Artikul XX.

Synové řádní nápad mají ke všem věcem po otcí zuostaveným vedlé spravedlnosti. Avšak milostivé jest a některak rozum ukazuje, aby synové řádní přirozeným milosrdně pomáhali volčevem a potřebami živnosti. Item. Má-li kdo ženu živú vlastní a řádnú: zplodil-li by děti z kuběny, ti nejsau řádní, aniž s dědici řádnými dílu z zboží vezmau. — (*L. S. 345.*)

Synové čtveři jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní.

Artikul XXI.

Znamenaj, že čtver jest stav synuov. Někteří jsau přirození a řádní, jako ti, kteří se rodí z manželstva řádného, vedlé skutku a duvodu církve. Jiní slovau přirození, ale neřádní, jako ti, kteří se rodí z kuběny. Jiní pak slovau toliko řádní, jako ti, kdo jsau synové skrze zalíbení (adoptionem). Jiní pak ani slovau přirození ani řádní, jako ti, kteří z cizoložstva a z potupného poznání pocházejí. A mezi těmito prvotně synové první zbožím rodičuov vládnúti budau. Item. Synové řádní jsau, kteří z řádného manželstva pochodí, buď pak manželství pravé neb domnělé, když toliko manželé zjevně a ohlášně v manželství vstaupili by a překážky žádné by neměli. Protož k duvodu řádného synovstva prospívá vyznání rodičuov, jsau-li; pakli jich nie, tehdy k duvodu dostatečné jest vyznání sauseduov a starých kterýchž koli dobropověstných dvau člověkuo, kteréhož koli pohlaví, kteříž by pravili, že rodičové toho, jehož se dotýče, vždy jsau jmíni i domníni. že jsau řádně manželsky spojeni. Jest-li že muž anebo žena, v cirkvi řádně spojení, mají za to, že v pravém manželství

stojí, avšak nestáli by, a potom snad pro příbuznosť tělesnou neb duchovní aneb z hodné příčiny duchovním právem byli by rozvedeni: všickni děti, kteréž jsau zplodili před rozvedením, i s tím, kteréž žena nosie v životě, jest-li že, těhotná jsúc, byla by rozvedená, jsaut řádně pošlí a v zboží rodičov díl mají. Nebo viera, kterauž jsau rodičové věřili se spolu řádně přebývati, ačkoli nevědomě stáli jsau neřádně, tať děti činí luože řádného. Protož nevědomie v této příhodě hriech vymlouvá. — (*L. S. 348.*)

Panna obtížena 39 nedělí a žena 41 najviece nosí.

Artikul XXII.

Ačkoli práva některých vlastí jsau, aby panna obtížená za 39 nedělí, ale žena obtížená za 40, aneb najviece nad to jednu nedělí, dietě v životě z přirození měla by nositi: jest-li že dietě nenaplní toho času, totiž před tím nebo potom narodilo by se, dílu dědičného mieti nebude. Avšak takové právo, vedlé obyčeje z starodávna zachovaného, viece za bezpraví nežli za právo má jmíno býti. Protož dietě od rodičov manželsky a řádně spojených, buďto před časem anebo po času zplozené, dílu dědičného jemu příslušného zbaveno nebude. Nebo poněvadž naroditi se prvé neb potom, nenie to na dietěti: tehdy neslušně práva jemu příslušného bylo by zbaveno. Item. Žena, vládnúcí zbožím na ni po rodičích spadlým, jest-li že z semene mužského, jehož jest řádně a manželsky pojala, porodila by dietě, při jehožto rození umřela by: dietě bude dědicem toho statku; by živo bylo tak dlůhý čas, že, oči otevra, čtyři stěny domu obezřelo by, v zboží po mateři ostalém účastnost mieti bude. A pakli ono umře, zboží tak dietě jako mateřino na otce dědičně spadne. — (*L. S. 349, 350.*)

Deerí, by lotra pojala, má díl její poručený dán býti.

Artikul XXIII.

Dědictví dvěma deerám poručené, jest-li že by jedna z nich nepočetného pojala a druhá muže početného: tehda bez odporu to dědictví i statek movitý mezi ně týmž právem buď rozdělen. Nebo v moci jest každé vdovy neb vnuky městské, vdáti se neb nechatí, za koho by chtěla, bez všeliké překážky. Albrecht Do-

brého Ortvína syn, učinil žalobu na svú tchyni Demutu, někdy manželku Martina z Polné, z dílu dědičného své ženy, dokládaje svú žalobu k dvěma přísězným, že by Demuta ten díl jeho ženy od narčení obdržala, kterýž jsú jí jiné sestry jejie činily před saudem často prožalovaném, jakož se jest podvolil těmi dvěma přísězným dokázati. Ale ona paní Demuta odpověděla, že Martin, muž jejie, na svém skonání všecka zbožie pozůstavená jí naprosto jest poručil tiemto obyčejem, že jest jí dal dobruu vuoli, abyco a pokud chce, každému dietěti dala; toto přidavši, že to svědectvie dobrých mužuv, kteříž jsú při kšaftování byli, chce dostatečně dověsti a dokázati. Na to jest usúzeno, že svědectví přísězných, jakožto mocnější nežli těch, kteří jsú při kšaftu byli, k straně Albrechtově raději má přijato býti a dopuštěno. Svrchu psaný Albrecht, když Annu děvečku, léta dospělá mající dceru paní Demuty někdy manželky Martina z Polné, bez vědomí máteře a jejieho svolení ani vuole nemaje, tajně za manželku řádnú pojal jest: tchyni svú, svrchu řečenú Demutu, z dílu dědičného, jeho ženě Anně příslušejícího, po smrti otce jejieho Martina v statku po něm pozůstalém obeslal jest a před saud připravil. Ale ona paní Demuta, k své straně zpět mluviece, že dcera jejie Anna proti vuoli jejie, ani žádavši ani obdrževši jejieho svolení, z domu jejieho vyšedši, tajně dopustila se jest s Albrechtem manželsky vdáti, a že by proto dílu svého dědičného slušně zbavena měla býti. Usauzeno jest konečně bez odporu duvodu paní Demuty, že dcera jejie Anna pro řečené manželství tajně sešlé dílu statku otce svého na ni dědičně příslušejícího nikoli jest neztratila, jakož stará práva městská ukazují, že manželstva mají býti dobrovolná a ne přinucená; nebo na vuoli jest každé ženy vdáti se, za koho se jí líbie. Item. Zemrau-li rodičové, tehda v zbožie pozůstalé tak pohlaví ženské jako mužské právo dědičně obdrží. — (*L. S. 351, 352, a.*)

Dědicové, by osvědčení neučinili o statku a poplatek zadržali, mohan sáhnúti na dědictvie.

Artikul XXIV.

Ačkoli dědicové za živnosti svých rodičuv s jich zbožie, které po jich smrti na ně připadlo. ani práva osvědčení, totižto

„pamatné“ nedali, ani šosuo a duchodních poplatkuov s takového zbožie neplatili jsú: avšak toho zbožie mohau požádati plným právem. — (*L. S. 352, b.*)

Dědicové oblíbení neb volení o nápad mají mieti prátah.

Artikul XXV.

Žádají-li dědicové, mají mieti prátah skrze rychtáře a přísežné od prvního sandu do druhého, i do třetího, aby se ptáti mohli, koho by měli právem náknúti z držení zbožie na ně připadeného. — (*L. S. 352.*)

Dědictvie muož se dáti voleným dětem, i je s přirozenými spojití.

Artikul XXVI.

Dědicuov nemaje, muož sobě dietě neb jich více, mužského neb ženského pohlavie, za dědice zvoliti a náměstky je neb vládaře nad svým zbožím ustanoviti; a týmž obyčejem, maje dědice, muož jim jiné děti přispojiti a rovné učiniti, s výměnkau spolukrevních svých, bez odporu všelikého. (O témž v kap. LXVI. artikuli II. rozdíle XI.) — (*L. S. 353.*)

Zemrau-li muž a žena, děti nemajíc, statek jich spadá na otce té ženy.

Artikul XXVII.

Jest-li že muž bez kšaftu zšel by, ženu znostavě a děti nemaje potom, umře-li také žena bez kšaftu: zbožie takové raději na otce neb máteř té vdovy, než na bratra mužova, spravedlivě připadni. Pakli by ten, jenž umierá, žádného neměl a bez kšaftu umřel: věci jeho na nejblížešieho přítele připadnau; pakli bude mieti děti, ti budau dědici.

Dá-li máte synu víc, a dcera neodepře, její škoda.

Artikul XXVIII.

Žena vdova, maje syna a dceru, jeho jakožto prvorozeného milujíc více, díl dědičný, kterýž spolu s dětmi měla, dědinú

synu svému zvláště jest oddala, bez pohoršení dílu svého v jiném statku; a po smrti jeho vdała se mátě za muže. Poněvadž sestra, tomu sprvu neodpírajíc, nepřekazila jest: toho dílu třetie část mateři, a dvě části dceři mají dány býti. — (*L. S. 355.*)

Statek nekšaftovaný máti, dokadž vdovan, muož spravovati.

Artikul XXIX.

Muž, který by bez kšaftování umřel a nechal z několika žen dětí: jest-li že poslední jeho žena, jsúci živa, bude oddělena i s dětmi svými, tehdy, jak dlouho bude vdová, má spravovati ty sirotky i statek jich. A pakli by před léty dospělými v tom zemřely: tehdy statek jich na máteř připadnutí má; jako i zase, kdyby mátě jich za vdovství svého umřela, tehdy statek jejie také na ty děti její připadá plným právem. Avšak kdyby léta svá přirozená měli ti sirotci: tehdy každý z nich muož své odkázati, komuž by se jemu líbilo. Item. Kdyby pak táž vdova, máti jich, muže jiného sobě pojala: tehdy dílové jich, když by koli zemřeli, ne na máteř, ale na děti ty, které s prvními ženami zplodil, dědičně spadnutí mají; nebo všechny ty děti jednoho jsú otce měli, od kteréhož statek ten přišel jest. A tak poněvadž s matere vdané již nápad nemuože přijíti jejieho dílu na její děti: též zas s dětí aby na ni spadlo, nebylo by rovné ani spravedlivé. — (*L. S. 356.*)

• Kněz nedílňý má k dílu spravedlnost.

Artikul XXX.

Kněz, není-li oddělen dílem dědičným z statku otcova, s bratřími layky, po smrti otcově má díl dědičný. Item. Jest-li že syn. z statku otcova věnem nejsa oddělen, oženil by se, i zplodě děti, umřel by, otce poostavě, kterýž potom, jiné syny pozuostavě, ššel by bez kšaftu: otázka jest: »mají-li děti toho syna s svými strýci mieti díl dědičný?« A odpověď k tomu jest, že dietě toho syna, nebo jich více, toliko jeden díl ten, totiž, který otci byl by příslušel, mají přijíti; nebo právo jest, že vnukové vstupují na ten díl, který jich rodičové měli mieti, by živi byli. — (*L. S. 357, 358.*)

Bratr otcuov bližší dědic, než bratr mateřin.

Artikul XXXI.

Bratr otcuov k statku, kterýž muž a žena, bez kšaftu sšedše, pozustavili jsú, bližší jest dědic nežli bratr mateřin. Item. Žena, majíc statek vlastní, a pojme-li muže, an má také statek vlastní: umřela-li by oba bez kšaftu a bez dětí, tehda proti odporu přátel mužových, by jakž koli na to volali, přátelé ženini, dokáží-li svědomím vieryhodným, že zboží, kteréhož žádají, od jejich rodičuov jest přišlo, tehda to zboží dědičně na ně jako na pravé dědice má příslušet. A muož se znamenati, že, jako muož kšaftovati muž, tak i žena o tom což by na ni připadlo, kšaftovati má. Item. Zabitý, pozustavě ženu a syna. jehožto máte potom jest muže pojala, kterýž potom z nie děti jest zplodil: jest-li že by pak první syn, vezma díl svuoj, od jiných byl oddělen i umřel by, takový díl téhož syna prvnějšího ne na pána, ale na spolubratří spravedlivě jest spadl. — (*L. S. 361.*)

Dědicové najprv po otcí dluhy platiti mají.

Artikul XXXII.

Dědicové, vládnúce zbožiem svých rodičuov, dluhy, v kteréž jsú rodičové za své živnosti zašli, prvé než děti zboží mezi se rozdělí, povinni jsú platiti; neb obecné přísloví jest, že »věřitelé jsú najbližší dědicové.« Pakli zboží pozůstalé k zaplacení dluhu nestačilo by, nesluší, aby dědicové k naplnění takového nedostatku své vlastní zboží nakládali, leč by to učiniti chtěli z milosti. A též také zase dlužníci budú platiti dluhy dědicóm, kteréž jsau dlužni byli jich rodičóm. — (*L. S. 362.*)

Kaupení řádně skonané stále býti má.

Artikul XXXIII.

Dědictví nebo jiné věci kaupenie neb prodanie, když bude řádně skonáno, má stále býti: nebo v Císařských starých práviech píše se takto: »Na tom jsme také ostali, aby, kdo má v městě vlastenství, aby je mohl prodati, potřebau jsa hnut, bez odporu osoby všeliké.« Ačkoli v městech někdy obyčej jest, že příbuzný

prodávajícího, kupujícího odbání od kaupené věci obyčejem, jenž slove »abschuten« německy, a česky »sutí.« — (*L. S. 363.*)

Oddělený, chce-li mieti s jinými díl, přilož svú stranu.

Artikul XXXIV.

Dědic oddělený, chtěje díl mieti s nedílnými, tehdy svú stranu, která jest odjal, neb na podíl přilož, aneb na dílu poraz, aneb má toho přiti, aby každý z nedílných ještě spoludědicuo napřed tolikéz vzal. — (*L. S. 364.*)

Prodavač, zamlčí-li co spravedlivého, nemá toho požití.

Artikul XXXV.

Jest-li že by prodavač dědictvie, na němž jest aurok, kupujícímu před saudem pravdu zamlče, prodal za svobodné neb dal: ačkoli od dne postaupení aneb odevzdání čas a rok pominul by, jenž zdědění*) zavírá, avšak, jest-li že by potom skrze pána toho auroku byla by žaloba k kupujícímu placení auroku s duvodem svědomím o placení platu**) listovním, neb svědky viery hodnými, jimž se z potřeby věří: ačkoli tiem jest rok vládl, avšak prodavač bez odporu s svými náklady a práci má to vypravití: nebo pravda zamlčená, která jest lest a zklamaní přikryla, žádné škody při právě neučiní kupujícímu. — (*L. S. 365.*)

Dvoje dědictví: domovní a zahradní.

Artikul XXXVI.

Znamenaj, že dvoje jest dědictvie. Jedno maje ve vsi, neb za vsí duom, neb některý užitek, neb byt, kdež podsedeck zvykl seděti osobně. Druhé, jenž nemá takového pokoje, jakož jsau zahrada, lanka, chmelnice a těm podobné. Jest-li že pán, hodnau příčinau hnout jsa, rozkázal by první dědictví, káže-li pán úročníku, neb purkrechtníku, neb podsedku, prodati jinému neb najíti

*) Zdědění = praescriptionem.

**) „O placení platu“ nadbytečně je dodáno; v orig. nečte se než toliko „cum testimonio literarum etc.“

k vládní postúpiti, aby ten tu osobně seděl, a to přikázání trojem napomenutiem, z nich každé bylo by za 14 dní pořád zběhlých, přestúpil by: tehda dědictví jakožto odběhlé neb opuštěné, na pána spadne. Ale druhé dědictví, které nemá zvláštnieho pokoje přispojeného pro obývaní podsedka, jest-li že všetečně v těch třikrát 14 dnech, totiž v šesti nedělích, trojím napomenutím předešlým, prodaje neb změny nedbal by: tehda by k ruce páně přišlo. Avšak spravedlivá a hodná příčina, pro nižto prodavač kupce nemůže mieti, roku napomenutí takového hodně prodlí. — (*L. S. 366.*)

KAPITOLA OSMMEZCÍTMÁ.

O vraždě vuobec a rukojmích.

Padesáte funtů váží 30 hřiven.

Artikul I.

Padesáte funtuov, jenž často bývají jmenováni v Městských Práviech, váží 30 hřiven, za hřivnu 64 groše počítaje; protož maje 30 hřiven nebo kop, muož za vraždu rukojmí býti. — (*L. S. 367, a.*)

Obžalovaný z vraždy hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti.

Artikul II.

Obžalovaný z vraždy lépe muož život a nevinn svau obdržeti a okázati přísežným, nežli přemožen býti od přísežného. Item. Byl-li by kdo prostau žalobau pro vraždu obžalován, sám se muož na kříži očistiti. (O témž v artikuli XVIII. rozdíl III.) — (*L. S. 367, b.*)

Žaluje-li se bez znamení, vraždy proto prost nebude.**Artikul III.**

Ačkoli žalobník, učině žalobu pro vraždu, znamení vraždy řečeného »leicheichen«,*) před saudem neokázal by, ani mezi čtyřmi lavicemi položil by: však proto obžalovaný nemuž jím býti za nevinného. Kdo z vraždy chtěl by svou nevinu prokázati, že moci svou mocí odpierał, jenž slove »odboj«: přísálne sám sedm s vieryhodnými lidmi, mezi nimižto jeden má býti z přísežných, aneb místo přísežného buďta dva jiná muže vieryhodná. usedlá, a tak bude sám osm. — (*L. S. 367. c.*)

Přisahači pro vraždu navrácení práva nemají.**Artikul IV.**

Přisahajíce pro vraždu navrácení práva, jenž slove »hollung« nemají, nebo když rychtář stranám puojčuje »hollunga«, to má býti rozumíno jelikožto k prožalování žaloby, odpovědi, jmenování svědkuov a jiných věcí podobných, které řečníci předkládají, ale ne jelikožto k opětování přísah. Ale známo má býti, že za starodávni právo městské jest, jestli člověk narčen prostau žalobau z vraždy před mnoha léty učiněné, neb v jiném saudu dopuštěné, neb jehožto těla umrlého neb ran přísežní neopatřili. ten se prostau přísahau očistí a »hollung« bude. A též má rozumíno býti o výboji a nápodobném provinění. — (*L. S. 367, d.*)

Kto počíná svádu, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn, jako by mu se moc stala.**Artikul V.**

Stará Práva jsau: »Jest-li že která lehká a nepoctivá osoba urazila by koho etc.« O tom znamenaj, že ten, od něhožto počátek svády pochází, raději má jím býti za urážejícího, nežli za bránícího, neb bránění řečeného odboje nemuž stušně dovesti. Protož k duvodu obrany a moci jemu učiněné nemá býti dopuštěn vedlé spravedlnosti, nebo ten slove pravě »bránící«, který neučiní nic zlého a kterýž nenie počátek hněvu ani počátek

---

*) t. j. dle originalu: »leicheichen «

svády, a najviece, kdo nemuože jinak ujíti násilníka svého, leč jej ochromí aneb zabí. — (*L. S. 368.*)

Obžalovaný pro vraždu, uteče-li strachem od saudu, muož zase státi.

Artikul VI.

Ačkoli obžalovaný pro vraždu sprvu snad pro bázeň přátel uraženého, neb pro jinau kterau koli příčinu utiekaje, postúpil by a několikrát dopustil by, aby polmán byl k saudu: avšak ještě v posledním saudu postaviti se muož a odboj anebo bránění dokázati. — (*L. S. 369.*)

Žena, žádá-li saudu pro vraždu, a děti by odpierali: ženě má se k žádosti státi.

Artikul VII.

Žena pro zabití muže svého, žádá-li, aby se jí saud stal a spravedlivé, a děti jejie, buďto vlastní neb pastorcí, spravedlivostí pohrdající, řekli by před rychtářem a před saudem, že sami od sebe chtějí mstiti otce svého: tehda, proti odporu a potupě dětinské, ženě prosící nemá milostivé právo býti odepřieno. A také, jest-li že k rozkázání rychtáře děti nechtěli by všetečně saudu přijíti, tehda obžalovaný má býti saudem od nich zproštěn; a nad to, [žádá-li]*), mají býti na rukojmň vzati, aby jeho zlého nehleděli. — (*L. S. 370.*)

Seděl-li by pro domnění vraždy kdo šest nedělí: nebude-li žalobník, má puštěn býti.

Artikul VIII.

Jest-li že by obžalovaný pro vraždu třikráte 14 dní byl u vězení, a rychtář ani přísežní nevěděli by, jest-li vinen čili nie, a při jiemání jeho žádná braň u něho nebyla nalezena. a žádný naň nežaluje ani žádá sobě usauzení: muož z vazby prost a svoboden puštěn býti. — (*L. S. 371.*)

*) Místo „žádá-li“ Brieké klade „zda-li,“ což omylem; nebo v orig. čte se: „Insuper, si petit.“

Kdo koho káže urazití, a on by jej zabil: vinen jest mordem.

Artikul IX.

Kdož koho rozkáže zbití: by pak zjevně zapověděl, aby nebyl zabít, v pokutu vraždy upadá, jest-li ten, kdo tepe, přikázanie přestoupí a zabil by toho; poněvadž rozkazující byl by u vině, že to skrze něho pochází, na to měl mysliti a pomněti. (*L. S. 372.*)

Pro vraždu pokora činěna býti má ženě a dětem.

Artikul X.

Pro vraždu dosti jest na tom, aby vražedník mocí práva ženě za muže, dětem za otce, a jiným příbuzným zabitého za jich přítele, pokoru učinil a přísahu. Ale příbuzným a bratřím ženy k činění pokory nenie povinen, proto, nebo bratří a příbuzní ženini jiného švagra mieti mohou; neb vdova muož se po druhé vdáti; ale děti jiného otce a jiní přátelé miesto zabitého přítele mieti nebudau. — (*L. S. 373.*)

Zabí-li kdo koho z příhody nechtě, nemá hrdla ztratiti.

Artikul XI.

Kdož koli na cestě, po kteréž lidé ustavičně chodí, ptáka chtě zastřeliti neb sraziti, člověka střele neb hodě zabil by: pro takové zabítí nemá života zbaven býti, ani na údech těla ohaven. Ale dostatečné jest, aby podlé uložení dobrých lidí dosti učinil, a vedlé své možnosti složil. Pakli by přemožen byl sám třetí vieryhodnými svědky, že v ten čas, když střielel, viděl by člověka a [byl] okřiknut, aby nestřielel a neházel: odsauzení hlavy podstaupí. Item. Na cestě, po kteréž lidé ustavičně chodí, jako jest mezi obydlím lidským, kdož by koli, střieleje neb házeje neb jiné neslušné věci čině, člověka zabil: muku, kteráž na vražedníka slušie, trpěti bude. — (*L. S. 374.*)

**Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li mu strany,
rychtář řád při něm zachovaj.**

Artikul XII.

Zapsaný pro vraždu, a potom jsa jat pro druhau vraždu, jest-li že by od obojí strany dán byl v putov[á]ní k hrobu Božímu: tehdy rychtář a přísežní jako vražedlníka, zachovajíce prvé pořádek práva, tak zapište, dále při něm zachovávající řád práva, mají se mieti. Sluší znamenati, že rychtář a přísežní k zdraví toho vražedlníka, který, poprvé nemaje času zapověděného, aby pokoj zachoval, z příčiny hodné nad osobu svého spoluměštěnina sobě rovného vraždu učinil, budau moci přivoliti. Ale k zachování zdraví toho, kterýž vraždu opětuje, neb v přítomnosti rychtáře neb přísežného, neb jiného úředníka pána svého dopustil by se: leč by toho pána svolení bylo, nemají aniž mohau bez saudu a obtížnosti přivoliti. — (*L. S. 376.*)

Kněz, nestojí-li o právo pro vraždu, vnukové státi mohau.

Artikul XIII.

Jest-li že bratří zabitého, jsúce kněží, nechtěli by žalovati: však proto strýcuom a vnučatom zabitého, nařknú-li vražedlníka, nemá býti spravedlnost odepřína. — (*L. S. 377.*)

Přisahající, i kdo přísahu přijímá, zavazují se rovně.

Artikul XIV.

Bez odporu pokory neb manství učinění neb přísahy zaslíbenie přísahajícího, i toho, jemuž přísahá se, jednostajně sužuje, tak že oba sobě vespolek zavazují se rovným svazkem věrností. Avšak rukojmě od obžalovaného mají požádání býti. Jest-li že by snad opět proti té pokoře, kterou jest učinil, dopustil by se vraždy a měl-li by svědky k své obraně hodné: tohož užive a žalobu žalobníka skloní. — (*L. S. 378.*)

**Zabi-li host koho a uteče, věci, které má, nemají cizí
brány býti.**

Artikul XV.

Host, učiní-li vraždu a do kláštera pro pokoj uteče-li: tehdy veze-li které věci neb jsú-li jiného pána, jehož snadno služebník

jest neb nájemník, aby ty věci k takovému místu dovezl nebo donesl, v ty věci ani rychtář, ani přísežní, ani žena neb přátelé zabitého neuvíží se; ale ten, či jest služebník byl neb nájemník. Ale jiné by snad bylo, jest-li že by měšťnín proto chtěl sobě osobiti to, že jemu ten host jest dluhem povinovat. — (*L. S. 379.*)

Z vraždy pochybná žaloba nečiní pokuty ani viny.

Atikul XVI.

Petr žaloval z vraždy na Fridricha před přísežnými, a potom před saudem žaloval na Martina, vždy se prvé na to radě. To slyše Fridrich, žádal jest k své straně výnosu, nemá-li on skrze žalobu na Martina zproštěn býti, jakož se jest i stalo. Tehda také Martin tázał se jest, nemá-li i on z první žaloby na Fridricha, jemuž ještě nebylo odpovídáno správně, zproštěn býti. Kterýž též odsúzen jest, zproštěn býti.*) Ale žalobníci žalovali jsú na Fridricha, že počátek svády, v nížto jich přítel jest zabít, od něho přišel, a skrze to naň z účinku vraždy žalovali. K tomu Fridrich jest odpověděl: »Poněvadž konečné usúzení od žaloby prvotního skutku, totiž vraždy, jej sprostilo, zda-li také nemá i z příčiny a jiných přístupných věcí zproštěn býti.« A rychtář také tázał se jest: »Poněvadž on bez příčiny neměl by zbaven býti práva svého, kdo by jemu povinen byl, pokuty vraždy platiti?« K prvnímu jest usúzeno, že, poněvadž vražda a příčina vraždy nejsau příčiny spojené, žalobníci mohau tak na Fridricha jako i na Martina žalovati; ale jiněť by bylo, když by obžalovaní ne z nedbálnivosti žalobníka, ale z obrany skrze svědky byli zproštěni. K druhému jest usúzeno, že by rychtář pokuty z práva ztratil; nebo poněvadž vražda, jakožto hlavnější, nedovodí se, tehda pokuty súdné, jakožto věci přístupné, bývají udušeny. Muož však rychtář, chce-li, strany připuditi, aby jemu na kříži vieru učinili, že mezi sebú tajně srovnání neučinili sú, aby jeho o pokuty tak neoklamali. — (*L. S. 381.*)

* V orig.: „Quo similiter sententiato libero, actores . . .“

Podezřelí v velikých vinách mohau obviněni býti, aby se očistili.

Artikul XVII.

Toliko při vraždách a při přestúpeních tak těžkých, a ne pro rány, mohau někteří z příčiny vraždy »volleist« obžalováni býti. A obžalovaný tak vyvede se svědky viery hodnými [sám třetí]*); jakož se píše v starých Práviech: »Pakli by padl neb pokutovati chtěl, dá žalobníku 60 grošuv a rychtáře a městu puol kopy.« (L. S. 382.)

Obžalovaný pro vraždu, by meč měl, a by utíkal, muož se očistiti.

Artikul XVIII.

Proto někdo nebývá přemožen z vraždy, že meč nahý v rukau jeho by byl by zastižen. Protož jest-li že dva nebo jich více příseční vyznávají jednostajně, že by viděli, an má nahý meč v ruce a rameno kuklů votočené, ale že skutku ranění neviděli jsau, a také by svědčili, že by utíkáje uhoněn byl: takový obžalovaný, poněvadž příseční z vidění ranění nesvědčí, znamenajíc život jeho, jak jest živ byl, muož se spravedlivě očistiti. (Ostatku hledaj o tom nahoře, o žalobách a obžalovaných a o pokutách.) Kdož koli byl by z vraždy obžalován, prostí žalobí sám se na kříži ocistí. A kterýž koli měšténín má v městských zdech za třidceti hřiven dědictví, může za vraždu slíbiti. Bude-li kdo obžalován z vraždy, chtě se očistiti, sám sedm na kříži své nevinu dokáže s muži vieryhodnými, tiemto však obyčejem: Nejprvé obžalovaný přísече, že nenie vinen; jiní pak třie přísáhnau, že jsú viděli nevinu jeho; poslední pak třie přísáhnau, že tito čtyři pravě jsú přísahali. Též podobné přísáhnau ti, kteří, bráníce života svého, někoho zabijí. A uteče-li obžalovaný, nechtě k právu státi, z dříve řečených 30 hřiven dostane se žalobníku 23 a rychtáři pět a přísežným dvě. Když přijde čas přísaze uložený: jest-li že oboje strany postavily by se, takový při tom způsob má jmín býti a zachován. Nejprvé má vzat býti obraz znamení umučení

*) Dodatek: „Sám třetí,“ Briekím opomenut; v orig. zajisté čte se: „excusabit se mettertius.“

Božího a má položen býti na stole uprostřed lavic saudných, čistým nbrusem prostřeném, pro počestnost a vážnost Božího umučení. Potom když strany před súdné stolice puštěny budou, ten, kdož přísahati má, sám aneb skrze řečníka svého die: »Páni! Jakož jste mi Vaše Milost rok složili, teď stojím k svému právu, hotov jsa učiniti, což jest v tom za právo, vedlé Vaší Milosti rozkázání.« Pakli řečník od toho, kdož má přísahati, mluví, má jako od jiného k třetí osobě mluvit. A každý ten, kdo má přísahati, má bosonohý býti, prostovlas, raucho a pás až do košile složiti, tak jako by měl na smrt veden býti. Ten pak, kterýž má přísahu přijíti, v svém oděvě a obut jsa, stojí má říci: »Páni! Já také stojím k svému právu, hotov jsa přijeti a vše učiniti, což jest v tom za právo.« Pakli mluví skrze řečníka, má tak jako k třetí osobě mluveno býti. Potom páni saudce mají se otázati obojí strany: »Již-li máte pohotově ty věci, kteréž k tomu příslušejí?« A každá strana skrze svého řečníka, dějí-li, že »nemají«, tehda ať spusobí. Pakli dějí »Máme«: tehdy má otázáno býti strany, kteráž má přísahati, »sám-li skrze sebe čili řečníka chce zpraviti přísahu.« A když k tomu odpoví, má obojí strana vystaupiti. Potom pak má povolán býti řečník toho, kdož má přísahati, před stolice a má naučen býti o spusobu přísahy. Pakli by ten, kdo má přísahati, byl takové schopnosti, že sám skrze sebe chtěl by přísahati: ten ať jest puštěn a naučen přísaze neb skrze sudího, neb skrze svého řečníka tolikrát, kolikrát by se dokonale nenaučil spusobu přísahy. Potom pak ať vyjde ven, a připraví se tak jako k smrti. V tom pak strana, kteráž má přísahu přijeti, ať jest puštěna, a stojí na straně. Potom kdož má přísahati, ať jest uveden skrze svého řečníka nebo přítele. A když přijde na prostřed světnice, má říci: »Páni! přejete-li mi Vaše Milost k lavicem přistaupiti?« Sudí má říci: »přejet právo.« Opět kdož má přísahati dí: »Přejete-li mi Vaše Milost mezi lavice vstaupiti?« Odpoví jemu saudce: »Přejet právo.« Opět má říci: »Přejete-li mi Vaše Milost k kříži přistaupiti a prsty na kříž vložiti?« Mají říci: »Přejí.« Tehdy ať říká spusob přísahy: »Na tom přísahám etc.« A v tom mají státi všickni konšelé, a čepice neb klobauky složíce z hlav, mají státi upokojenými nohama s poctivostí a pilně mají pozorovati. A kdož má přísahati, první prst od palce a prostřední pravé ruky na ránu boku umučení Božího polože, má přísahu učiniti,

a jednau toliko spůsob přísahy vyřickati. A přísežní, ať pilně pozorují, jest-li co při spuosobu přísahy vydaném zjevném přičinil, nebo ujal, neb změnil, neb přeložil; neb jest-li že by se co toho přihodilo, přísahající v při padá. Pakli nic, tehdy přísahající má říci: »Páni, přejete-li mi Vaše Milost prsty s kříže sníti?« Sandce dí: »Přejem.« »Přejete-li Vaše Milost odstúpiti z lavic?« dějí, »Přejem.« Tehdy ať vyjde z lavic a die: »Páni, dosti-li jsem učinil co mi Vaše Milost rozkázali za právo své přísaze?« Páni pak otáží strany druhé, kteréž přísaha činěna, kteříž tu v přítomnosti stáli: »Přijímáte-li tuto zpravu za celau čili nic, to povězte.« Dějí-li: »Přijímáme, ač Vaše Milost přijme.« A tak přísahající, odpuštění vezma, též i strana druhá, vyjdau. Kterauž věc konšelé rozvážice, strany zase pustí, a bude mluveno k straně, pro kterau přísaha byla: »Jakož jste odpověděli k otázce panské, ut supra, zdát se pánuom, že jest dosti učinil vedlé práva, a protož páni za celau a pravau přijímají.« Strana, kteréž se přísaha stala, odpoví: »Poněvůž Vaše Milost přijímáte, i my také přijímáme.« Tím spuosobem přísaha uložená prostá dokonává se. A pak-li by nalezena byla s očistníky přísaha: tehdy každý z svědkuo tím spuosobem má jíti, tak jako přísahající, toliko způsob změnice.

·Zapsaný pro vraždu nemá přechováván býti.

Artikul XIX.

Ktož by v jednom městě byl zapsán, ve všech jiných městech i místech královstvie za psance jinín buď. A žádný pán ani šlechtic neb popravce nemá jeho brániti a fedrovati. A bude-li po tom ten zapsaný lapen, má odsauzen býti.

KAPITOLA DEVĚTMEZCÍTMÁ.

O pohrůžce žhárství i o skutku.

Listy obžalovaný z žhárství očistiti se má.

Artikul I.

Jest-li kdo listy obžalován, že by pohrůžky pálení činil, a když dovedl by sedmi svědky hodnými, že by tu noc, v kteréž ta znamení pověšena jsau, v domu takovém neb v takovém místě byl s poctivými: z takového zlého účinku muož se vymluviti týmiž svědky. A tento ortel dovodí se tímto, že listové poslaní žalující na žháře neb na jiného zločince, ačkoli obžalovaného naprosto nepotupují, avšak očista se jemu zbraňuje; tehda tuto také zpět listové žalobní na obžalovaného psaní, pro písmo listovní a znamení předepsaná, naprosto jeho nezprošťují, avšak očištění hodné slušně jemu dávají, s rozmyslem. Avšak prvé, proč a pro kterau příčinu takové pohrůžky znikly, příhody počátku s plným vytazováním mají vyhledávány býti; nebo z takových příčin případných a okolku pilně povážených známo bude, má-li obžalovaný naprosto odsúzen nebo zproštěn býti, čili má puzen býti, aby se právem očistil. Nebo jest-li že by skrze předřečená znamení a psaní listovní měl přemožen býti obžalovaný v té věci: každý počestný a věrný člověk od protivníka svého, skutky kteréž by zde onde s rozličnými lidmi měl činiti, znamenaje, takovým účinkem, aby se nad ním pomstil, mohl by se zlobivě zdrazditi neb popuditi. — (L. S. 383.)

Žhář, zjevně hroze a skutečně zapále, má spálen býti.

Artikul II.

Kdož by koli činil zjevné pohruožky žhářství, a potom by v skutku zapálil a utekl: bude-li polapen od popáleného, a svědomím sedmi ruků přemožen bude, ten ohněm má sjíti. Pakli by se sám dobrovolně postavil, sám sedm svú nevinu dokáže. — (*L. S. 384.*)

Při vohni, kdo by koho zsekal, má sfat býti, aneb ruka jemu ufata.

Artikul III.

Kdož by koli v zapálenie nepřítele svého ranil, přemožen jsa dvěma svědky hodnými, má býti sfat. Pakli kdo koho raní, před tím nebyv nepřítelem jeho: dvěma svědky jsa přemožen, ruka jeho bude ufata. A tato pomsta proto jest obtížená, nebo oheň a žhářství, na kohož přichodí, škodu uvodí, kteréžto škody k přetržení všickni lidé, který jsau nepřítel první měli, těch mají přestati, a s pilností sobě vespolek pomoci.

Pohruožky, kdo nedá svolati dáti, odpovídaj v saudu.

Artikul IV.

Jest-li že po zapálení prvním oheň uhasí, a radu vzal by od přísežných, aby po městečkách kázał svolati, byl-li by komu vinen, že chce dosti učiniti: obmešká-li to nedbálivě, a opět zapálení bylo by, a oheň rozmohl by se tak velmi, že by každý z jeho sauseduov i s ním vzal škodu, od nichžto před saud jsa připraven, jeho odpověď má býti dopuštěna; a vedlé jeho odpovědi a žalob strany odporné, má konečný úsudek vyneseno býti. A při takové příhodě má se velmi opatrně jmíno býti. Nebo rada přísežných, kterých jsau řečenému člověku podali, byla jemu potřebná. Nebo skrze svolání, k němužto přísežní radili, často-krát spravedliví a nevinní lidé, kteříž jsau žádného nerozlučovali, od zločincův, kteří v to doufajíce, pohruožky pálením činí a někdy v skutku zapalují, svými penězi bývají zklamáni, neb svých peněz zbaveni bývají. Protož několi k přikázání přísežných povinen jest

člověk postaviti se: však k jich radě, a zvláště v kterých věcech jiní tak dobře raditi umějí jako oni, jakož se muože přihoditi v předeepsané příhodě, žádný nenie zavázán leč by chtěl. — (*L. S. 385.*)

Za minulé zapálenie muož rukojmě býti, ale za budoucí nie.

Artikul V.

Ačkoli pro zapálení minulé, jehožto škoda minulé jest, mohl by někdo býti rukojmí: avšak pro pohruožku zapálení, nebo zapálení budoucí, jehož škoda vědomá nenie jmenovitě, aniž muož býti šacována, žádný, jakž koli bohatý, nenie dostatečen. rukojmí býti. — (*L. S. 386.*)

Ohněm škody učiněné, když vyjde z neštěstí a ne z nedbálnivosti, nemají napravovány býti.

Artikul VI.

Jest-li že by oheň skrze neštěstí, ne s vědomím ani nedbálnivosti, totiž že jeho nezhasil, moha, v čímž koli domu vyšel by: skrze to zaplacení škod, těm sauseduom ohněm z příhody učiněných, nikoli nenie zavázán. — (*L. S. 387.*)

Zapálí-li žena neb čeled, hospodář, nejša doma, škod neplatí.

Artikul VII.

Žalobník prožalovał na obžalovaného, že kdy doma nebyl skrze bláznovstvie a nedbálnivost ženy a dívky jeho, ohněm, kterýž se jest v domu jeho stal, vzal jest škodu s osm koreuo žita, žádaje, aby jemu za to dosti bylo učiněno vedlé spravedlnosti. Obžalovaný pak tieže se, »poněvadž z řeči žalobníka, kterýž pravie, že by doma nebyl, správně byl by bez viny; povinen-li jest za ženu a za dívku odpoviedati, a zvláště v těžké při.?« Odpověď k tomu, že obžalovanému nenie potřebie odpoviedati, leč by z dobré vuole chtěl, a by pak i odpoviedal, však žalobci škody nenavrátí. Nebo příhody nešťastné, jako jest spálenie, vražda a těm podobné, viny nemají, když však v sobě lsti nezavierají. — (*L. S. 388.*)

Žhář množ všudy jat býti, bez opovědi rychtáře.**Artikul VIII.**

Vypálený, neb jemuž se ohněm stala škoda, žháře uteklého na cizím neb na vlastním sandu, poněvadž jest nebezpečnost v prodlení času, množ bez odpuštění rychtářova hledati a jieti a rychtáři jej dáti, a tím žádnými pokutami vinen nebude. — (*L. S. 389, a.*)

Žaluje-li se na žháře bez znamení neb listu, proto nemá pokuty trpěti žalobník.**Artikul IX.**

Jest-li že by žhář bez znamení minulého zapálení (jako jsau hlavně, chvoštiště) a budící, (jako jsau listové a těm podobné) na něm uvázaných*) před sandem byl by postaven: skrze to žalobce nebývá odehnán od žaloby, aniž bude vinen platiti pokuty. (*L. S. 389, b.*)

Z žhářství obžalovaný, vyvede-li se jednomu, prázden bude všech.**Artikul X.**

Jest-li že mnoho pohořalých s rozmyslem spolu na jednoho žháře skrze jednoho z sebe žalují: tehda, jest-li že by ten řádem práva a konečným úsudkem toho žalobníka odbyl, spravedlivě bude od jiných zproštěn. — (*L. S. 389, c.*)

Žhář, vyvede-li se sedlákům z zapálení, pán ho nemnož viniti.**Artikul XI.**

Ačkoli pánu vsi pohořalému zvláštní škoda přihodila by se, avšak jest-li že obžalovaný z žhářství žalobu sedláků vedle spravedlnosti odvedl by: pán té vsi nebude moci naň zvláště žalovati; neb není podobné, aby žaloba od sedláků tajna byla jeho. Item. Kdož by koli k straně žalobníka z žhářství před sandem osobně radili neb napomáhali, řečí i skutky, nebo radou, jej přechovávající, odbude-li žalobníka právem, znovu naň žalovati nemohau, a zvláště z žhářství jednoho času a na jednom místě

*) Orig.: Sine signis super se ligatis.

učiněného. Ale jiné by bylo, jest-li že by snad z žhářství, jiný čas a v jiném místě učiněného, počali žalovati zvláště, že takové žaloby budoucí, při prvním saudu, před saudem jmenovitě osvědčení učinili jsú. Item. Bude-li kdo pro zapálení lapan, ohněm zahyne. Pakli by zapále utekl, a potom by byl lapan: činil-li jest před tím pohruožky pálením, sedmi muži má býti přemožen. Pakli dobrovolně v saudu stane, sám sedm se očistí. Pakli by při utiekání lapan byl, opět sedmi muži bude přemožen. Item. Učiní-li kto krádež v času zapálení, co by stálo za 40 peněz, bude oběšen. (*L. S. 389, d.*)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ.

O přípovědech a záповědech neb obstavení.

V přípovědi prvost neb potomnost právo činí.

Artikul I.

Prvost neb potomnost přípovědi na prosto práva neplodí: ačkoli k obdržení práva neb k dokázání za rovno by dosvědčovaly. Protož pán domu neb sladovny neb jiné kterékoli věci, kterúz jest pronajał, jest-li že ten, jemuž jest to najał, utekl by, před jinými za cinži, na nižto tu sladovnu najał, puojčku z svého neb cizího má nejprvé zapláceno býti; a zuostane-li co více sladů, mezi ty vedlé starosti a počtu má dělen býti. A pakli pán sladovny všecken v cinži nájmu vzal by: tehda jiní přípovědníci, uvížíce se v sladovnu, budou jie požívati tak dlouho, jak ji dlouho byl najał ten, jenž jest utekl. Ale o dlužích jinak jest: nebo tu kdo jest první časem, mocnější jest právem. (O témž hledaj v kapitole XVI. artikuli X. a artikuli VIII.) — (*L. S. 390.*)

Hospodář před přípovědníky předčí.

Artikul II.

Jest-li že v čímž koli domu věci někoho cizího, k čímž koli žádosti, právem zapoviedají se: tehdy pán toho domu, leč by chtěl,

k chování těch věcí zapověděných nikoli není zavázán; nébrz jest-li že času záповědi posluom rychtářovým die, že věcí zapověděných nechce ostříhati, rychtář je vezme v svú stráž záповědníkovi, z nich podlé žaloby jeho učiní spravedlnost. Pakli by tomu hospodáři ten, jehož věci jsú zapověděné, za stravu, neb v dluzích, neb k těm podobných věcech byl dlužen: pro takové dlhy věci zapověděné mohl by chovati, a odtud prvotně svůj dluh vzíti. — (*L. S. 391.*)

Obstaviti žádný jiného nemá bez vědomí rychtáře.

Artikul III.

Jest-li že by měšténin hostě a příchozí, do svého domu vcházejícího, s jeho věcmi obstavil by pro dlhy, jemuž jest dlužen, bez dotazu rychtářova: rychtáři zaplatí pokuty 72 malých peněz Protož aby měšténin v pokutu neupadl, žádaj rychtáře za obstavení, a svým poslem řečeného hostě v jeho vlastním domu aby zapověděl. Pakli to obmešká, a jiný věritel s záповědi, rychtářovu mocí učiněnou, toho měšténína předejde: ten prvé od hostě a z jeho věcí svůj dluh spravedlivě potáhne. Nebo jednomu každému jeho vlastní prodlení jest škodlivé. — (*L. S. 392.*)

Obstaveny peníze za vraždu nemohú býti.

Artikul IV.

Peníze, kteréž bývají za vraždu skládány, neb za jinú příhodu, jenž obecně slovú »nápravy«, nemohau zapovědiny býti: nebo bez odporu a všeliké nesnáze mají žalobci dány býti od obžalovaného. A když se to stane, tehda kdož koli má na ně žalovati, buďto z těch peněz neb pro kterou koli příčinu: tomu mají k otázce podlé spravedlnosti odpoviedati. — (*L. S. 393.*)

Statek kdo čí drží místo mrtvého dlužníka, muož viněn býti.

Artikul V.

Na dlužníka mrtvého věritel nemuož žalovati, poněvadž již ušel práva saudného saudce časného. Ale držitele zboží téhož mrtvého muož nařiekati plným právem. — (*L. S. 394.*)

Artikul VI.

O připovědi k krádeži.

Opět, všecky věci z krádeže narčené a nalezené, mají býti navraceny tomu, ktož je naříká neb se k nim připovídá, a ostatek, o čem by domnění bylo, že by krádež byla, rychtáři polovici a přísežní polovici vezmau. (O témž hledaj v kapitole XII. artikuli III.)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PRVNÍ.

O úloku na duom a kvaltu a výboji.

Kvalt na duom kdo učiní, by neranił, má co vražedník trestán býti.

Artikul I.

Kdož by koli na duom druhého v odění, s kušemi, s lučišti neb jinými jakými koli věcmi bojovnými všetečně směl útok učiniti: by pak žádného v něm neranił, jako pro vraždu trestán buď. A hospodář toho domu má takového výbojovníka přemoci dvěma svědky, sausedy svými s obů stranů domu svého, aneb jedním přes cestu a druhým sausedem vedlé sebe, aneb samým přísežným. A tak přemožený a od hospodáře v domu rukau mocnau živý neb mrtvý jsa lapen, má sťat býti. Pakli by takovy vybojovník z domu ušel a potom před saudem chtěl se nevinna postaviti: muži hodnými sám třetí na kříži se očistí. Pakli by ten, jemuž se autok stał, prostě bez svědkuo žalobu naň učinil: sám se očistí. Aníž má hospodář v žalobě o předřečeném kvaltu na duom, že jest těžká a veliká vina, snadný býti, nébrž svědky dostatečné opatrně má sobě zjednati. Nebo jest-li že se podvolil k duovodu a potom své žaloby svědky nebude moci dověsti, rychtáři dva funty a toliko jeden městu dá za pokutu. A to

rozumí se o větším autoku na duom, kdežto rány jsau se staly; ale pro menší útok, kdež toliko jsau slova vyslovená, jest-li že žalobník v při padne, zaplatí toliko rychtáři 72 malých haléřů. — (*L. S. 395.*)

Kvalt nenie, jde-li kdo pro svú ženu do cizího domu.

Artikul II.

Jest-li že by žena, bojeci se bití muže svého, utekla do domu otce svého vlastního, a muž její všel by do domu testě neb švakra, i maje záповěd od jednoho z podruhuo domu, aby nehledal ženy, aby bez přítomnosti otce, jehož tu nebylo, jí nebral, potom ranil toho podruha čtyřmi ranami: i otázka jest, »nemá-li řečenému otcí té ženy saud vydán býti na zete o útoku na duom?« Odpověď jest, že nemá. Neb poněvadž muž řečené ženy do domu testě svého ne zlým úmyslem, ani z hněvu, ani v přehlivosti neb s nějakú braní honě, ale toliko všel, aby odtud vzal svú vlastní ženu, kterýžto skutek byl jest slušný: nemá jmín býti za autočníka domu, aniž testi svému z autoku, ale toliko podruhovi z ran má prostě odpoviedati. — (*L. S. 396.*)

Kvalt, stane-li se na jednom právě, a na druhém mord, obojí sudle.

Artikul III.

Jest-li že by v jednom saudu stał se autok na duom a v druhém mord: tehda žádný rychtář, proto že hříech jest právu křivdu učiniti, práva svého nemá zbaven býti. Ale oba rychtářové máta spolu na saudě seděti, a žalobník před oběma žalobu svú prožalovati, a řečení rychtářové pokuty saudné mezi se rozdělí za rovno. Pakli by k takovému saudu rychtářové nechtěli svoliti: tehdy žalobník před jedním každým to, což se v jeho saudu stalo, prožaluj, a vedlé té žaloby jeden každý z rychtářuo učiní jemu doplna spravedlnost. Aníž jest potřebí, aby z mordu, který se zdá největší vina, jelikožto k skutku prvé žaloval; nébrž, poněvadž jest autok tak veliká vina a těžká jako mord, muož z něho prvé žalovati, zdá-li se jemu za slušné. — (*L. S. 397, a.*)

Kvalt neb útok, stane-li se od mnohých, má na všecky žaloba býti.

Artikul IV.

Jest-li že by jich deset spolu učinilo autok nebo mord: tehda, neví-li žalobník, kdo by z nich počátkem byl, muož na všecky, by jich více bylo, spolu a spojeně jednu žalobu žalovati; a oni když jednau odpovědi odpovídali by, obdrží-li očistu, přísahati budau každý zvlášť, a kdož by koli v přísaze padl, život ztratí. Z toho však jiní nemají jmíni býti, že by padli, nebo jako když jeden přísahu zpraví, ne všickni jsú ji zpravili: též také padne-li jeden, nevšickni jsú padli. Ale v žalobě snad městské, byla-li by žaloba jedna na mnohé: tehda, padne-li jeden, domnívají se i jiní padnauti. Pakli by žalobník bez pochyby znal toho, který jest byl počátek na duom útoku, i toho, který jest ránu smrteelnú nderil: na ty bude prvotně žalovati, a na druhé potomně, jakožto na pomocníky, a přemuože-li je, smrtí zemrau. Nebo činící a povolující, však v největších proviněních, rovnú muku podstúpí. Pakli by se měli očistiti, jeden každý, jakož jest předpovědjeno, svau přísahau toliko život svůj vlastní zachová nebo ztratí. Znamenaj, že v jiných vraždách anebo v znamenitých přech, nedopauští se žalobníku, aby spolu na mnohé žaloval. Nebo některá žaloba slove městská, a v té muož na mnohé žalovati; některá pak slove žaloba hlavníeho prohrěšení, jako tato autok na duom a mord; a ta se opět dělí na dvě. Jedna bývá skrze jeden skutek, kteréhož mnozí společně nemohau učiniti, jako vražda bývá jednú ranú, kterézto rány jedné nemuož jich více učiniti nežli jeden; a při takové žalobě pochybuje-li žalobník, muož společně na mnohé žalovati, a ten skutek neb žaloba slove »neopětující.« Druhá pak žaloba jest, kteráž bývá skrze jeden skutek, kterýžto mnozí mohau spolu činiti, jako jest utržení jeden druhému na cti, laupež, pomlúvání; a při takové žalobě není potřebí, aby žalobník na mnohé spolu žaloval, ačkoli pochyboval by, nébrž na každého zvlášť z téhož skutku muož žalovati, a tento skutek slove »opětující;« nebo každý muož jej opětovati. Avšak jest-li že by takový skutek přičítal se jistému množství, jakož radě přísěžných: na takové muož jednau žalobau žalováno býti. K třetímu pak řečeno jest bylo, že když žalobník

učiní duovod dostatečný vedlé spôsobu práva, obžalovaní majú prvni saud zapsáni býti, a budau-li zapsaní od obau rychtářuo, nenie div; nebo dvoje prohřešení má dvoji pomstu podstúpiti, nebo obecné přísloví dic: »K dvojiemu zavinění nenie dostatečná jedna pomsta.« — (*L. S. 397, b, c.*)

Honi-li jeden druhého, a on uteče do domu netčiho, a zabil by jej: nenie útočníkem.

Artikel V.

Jest-li že dva na ulici aneb jinde počali by bojovati, a jeden, běže za druhým do domu otevřeného a uhoně jeho, ranil by jej tam neb zabil: proto nemá jmín býti za útočníka domu. Item. Ten nenie výbojovník neb útočník domu, kdo by, do krčmy vejda, by pak i zavřina byla a k jeho prosbě byla by jemu otevřina, a učinil by svádu, a zabil neb ochromil někoho. Znamenaj, že u velikých a těžkých proviněních, jenž slovú »heimsuchung«^{*)} která zavierají v sobě řeči i skutky: sausedé mají svolání býti skrze toho, jemuž se kvalt děje. A z takového účinku dříve 14 dní má žalováno býti; nebo taková provinění přísluší k takovému právu, jakož jest zapsáno o tom v starých práviech, to jest, v Císařských právicch. — (*L. S. 398, 399.*)

Útok na duom neb kvalt, muož i dalšími sausedy pokázán býti.

Artikel VI.

K duovodu útoku na duom svědkové sausedé mohau přijati býti netoliko poboční, svrchní, spodní, najbližší neb naproti domu bydlící, ale také i jiní, toliko když jsú hodní, ačkoli podál byli by od domu, na kterýž se útok stal, na tom pořadí neb na jiném bydlejíce. Item. Ten, který v některém městě mnoho domuo má na rozličných místech, ačkoli v jednom obyčejně bydlel by: avšak v ten čas, v kterýž by stál v jiném obydlí, muož svědčiti z útoku na duom jako saused. Item. Vina z útoku na duom jestiž ukrutná, a máť jméno od domu; a má rozumín býti duom, buďto že by kdo v svém domu bydlel, nebo-li v ná-

^{*)} Místo »heimsuchung«^{*)} tištěno »hesmuchung.«

jenném, aneb také že by darmo za hospodáře vzat byl. Item. Ačkoli učiniti útok na duom s lučísti neb s kušemi těžce bylo by a jest zapovědjeno: avšak domu brániti tak neb jak koli jináčce zdá se býti slušné a dopuštěno. Item. Nájemníci domuov dobré pověsti, by pak byli šeněkéri aneb krčmáři, avšak v při útoku na duom mohau svědčiti jako praví hospodáři. Item. Menší útok na duom, který se přihází bez prolévání krve, skrze sausedy nemuož doveden býti, kteří prvé, nežli by byli vedeni a postaveni od toho komu se útok stał, žalovali na odpornú stranu z ran. Ale v větším útoku domu, kdež se krev svrchu okazuje, bez odporu výminky předepsané, svědkové předřečení dopúštějí se, pro budící pokoj domáci. — (*L. S. 400, 402.*)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu.

Rychtář a též saudce má býti dobropověstný, věrný, rozumný, zdravý, etnostný, spravedlivý etc.

Artikul I.

Člověk, který má za rychtáře neb saudci volen býti, nemá býti křivý přísežník, ani psanec. ani vyobcovaný; nebuď také žid, ani pohau, ani kacír; buď také syn dobrého luože; nebuď také hrubec, totiž v mraviech hrubý a hlupý. Protož velmi jest chvalitebné, jest-li osoba učená za rychtáře muož jmína býti. Má také býti těla zdravého, zvláště pak na rukau aby nedostatku netrpěl. Nemá býti slepý, ani hluchý, ani němý, a na letech 21 let aby přesáhl, osmdesáti let aby nedocházel. A ty povahy příslušejí rychtáři jelikožto k tělu. Na duši se pak má skviti čtyřmi etnostmi stežejnými (*cardinalibus*). Najprvé spravedlností, aby ani milováním, ani nenávisť, ani dary, ani kterým koli zámyslem neuchyluje se od spravedlnosti, nikdy strany nespravedlivé nedržal. Druhé silú: má zmužilý na mysli býti, aby hnutím mužsky panoval, aby to hnutí nečinilo jeho

blaudícího od stezky pravdy, nebo pro obranu spravedlnosti, obyčejem dobrého pastýře, duše své má nasaditi i těla, jakož Šalomún die: »Bojuj pro spravedlnost až do smrti.« Třetí má se stkvíti opatrností, totiž aby rozeznati uměl zlé od dobrého, dobré a spravedlivé uměje zvoliti a zlé a nespravedlivé zavrci. Ale poněvadž počátek múdrosti a opatrnosti jest bázeň Božie, protož rychtář má se Boha báti. Nebo kdož se Boha bojí, činí dobré věci; nebo takovému rychtáři lid bude poddanější. Jakož múdřec die v svých »Tajemství,« řka: »Tehdáž se lid počne krále báti, když uzří, an se Boha bojí.« A jakož se tu die o králi, též má rozumieno býti, který také správu lidu drží od pánův. Čtvrté má se stkvíti skrovností, aby hnutí tělesná sužoval pod správu rozumu. Protož hněvivosti se varuje, opilstva se vystříhaje, v jídlu a v pití buď skrovný, ve všech věcech střídmost zachovaj. Nebývaj také kvapný. Chudým křivdu trpícím, k němu na žalobu příšlým, mílostivých a dobrotivých slov podávaj. A když již rychtář neb soudce bude volen, má přísahu učiniti na kříži, aby ve všech přech jednomu každému spravedlivý soud učinil a pravý. Rychtář a soudce od lidí nespravedlivých k škodě spravedlivých daruov nebeř. Pakli by to učinil, ty dary netoliko nespravedlivým, že je lstivě vzal, navrátí, ale radši je dá spravedlivým; kteréžto pro dary jich práva zbavil jest, má je navrátiti plným právem. A netoliko ty takové dary, nébrž i jiné všecko, což jsú spravedliví skrze ty dary prosaudili, má jim rychtář navrátiti a úplně a docela dosti učiniti. — (L. S. 403.)

Rychtář neb soudce volný býti má, moci nečiniti, lakomství nehleděti.

Artikul II.

Nemá také rychtář těžek býti v svém úřadu příliš. Má také násilné moci mimo právo nečiniti a lakomství vzdálen býti; neb násilně nepřije právu a brání daruo činí přestúpení pravdy. Nemá také hněv ani přchlivost rychtáři panovati, než toliko rozum; protož nic nemá rychtář souditi v času přchlivosti, ale když se v mysli upokojí, nebo moc má býti skrocená pod rozum, aniž co čin, dokud se mysl pohnutá neukrotí; neb hněv muže nečiní spravedlivosti Boží. Proto že času hněvu má, by vše spravedlivě

bylo, což činí, nebo první hnutí taková nejsú rozumu v moci, aby je zastavil, kdy chce a jak chce; tak Adamem porušené tělesné žádosti naše jsau. Má také rychtář nezbedné skrocovati, a zvláště času nočního, na překážku krádežuov a zlých činuov, s svú čeledí, jinde i jinde po městě chodě, ostříehati; jemužto přísežní mají k tomu pomoc skutečnú dáti. — (*L. S. 404.*)

Rychtář vážně se míti, a k konšelóm slušně se chovati má.

Artikul III.

Má se rychtář mieti vážně, a k svým sauduom poctivě obsílati, a k konšeluom jakožto k nalezačuom práva poctivě mieti se má. A žádných orteluov samotně nemá vynášeti. Žádného bez vědomie přísežných nejímati. Pokut městských sobě nepřivlastňovati, ani svých pokut, leč jemu od přísežných budú přisúzeny, nemá bráti. A při takovém braní chudým má milost činiti. Psancuov a z města vypověděných bez vuole přísežných nikoli zase nepřijímati. V pečet, ani v hamfešty neb listy městu od knížat obdařené, kteréžto věci přísežní mají spravovati, nevkládaj se. A na krátce všecky věci zavierajíce, rychtář má vždy přísežné slyšeti a jich poslušen býti, a k jich radám všecky věci, což na jeho úřad sluší, vypůsobovati. — (*L. S. 405.*)

Rychtář i purgmistr v saudech na Boha pamatovati mají.

Artikul IV.

Rychtář a tak i purgmistr Boha všemohúcího, kterýž v každém saudu jest přítomen, maje před očima, orteluov a náležuov má od přísežných tázati, tak jakž sedí v lavicích, a ne na přeskáčku. Aniž také mají přísežní nenávisť, bázní neb mzdy odpáčením jednu stranú druhé předkládati. Také nemá ptáti ortele od toho přísežného, kteréhož by viděl, že té straně přeje, jížto ptá nálezu, proto že v saudu všeliké podezření má vzdáleno býti. Nemá také puditi k svolování některé strany k nálezu, buď to když mezi sebou rozjímají, anebo když ortelem konečně vypo-
viedají. Má také rychtář neb purgmistr ptáti nálezu od pří-

sežných podlé prožalování a odporu stran. A vždy vyhledávati mezi dvěma nálezoma neb zdlánimi, co by za právo bylo. Leč by tehdy jedna strana nechťela, aneb zanedbala nálezu k své straně vyptati se: tehda rychtář neb purgmistr žádosti jedné straně nálezu a práva ptaj. A při této věci mají přísežní tu výstrahu zachovati, aby ani krom saudu, ani v saudu žádného nálezu obecního žádným obyčejem nevynášeli, proti kterémužto strana odporná ještě nejsúc vyslyšána nic neodpírá ani dovodí, a zvláště na kterých saudích králové neb jich náměstkové najvýš sedají neb vládnú. Kdežto častokrát od řečníkuov chytrých a vtipných k vytazování od přísežných sprostných o to se bývá pokúšino, neb z takových nálezův vůbec vynesench častokrát, když k jedné věci sstupuje se, tehda neb převeliká nesnáž se vzplazuje, aneb znamenitý odpor se zavírá. Protož saudce bež se v saudu ovšem nic nepřičiněje ani umenšuje, nebo saudce nemá nedostatku naplňovati, ale jest-li že by co strany nebo řečníci jich opustili, z práva toť muož naplniti. V těchto a tak i ve všech jiných právích a vedlé jich naučení k činění spravedlnosti, súdicím se saudce každý vždy úmyslem svým nachylovati se má. (Item. O témž hleď v artikuli VIII.) — (*L. S. 406.*)

Rychtář má panské nálezy k skutku přivozovati.

Artikul V.

Rychtář má nálezy vynesené od přísežných konati s poctivostí. Jako když by žalobci věc nemovitá byla přísuzena, aby jej vpustil v vládnutic té věci, v tom jeho zmužile bráně. Nebo není dosti někoho v vládařství vpustiti, leč by, vpuštěn jsa, v to obhajován byl. Pakli by byla věc mohovitá, tehda ji příkaz skutečně vydati žalobníku. Ale jest-li že obžalovaný od narčení žalobníka byl by ortelem zproštěn: tehda rychtář v jeho právu nápodobně jeho zbraňuj, žalobníku o tom věčně káže umlknúti. Item. Ačkoli rychtář přísáhl jest spravedlnost činiti, avšak toliko muož svědčiti od prvosti žalob, totiž, že tento prvé žaloval nežli onen. Ale o jiných zádných přech nemuož svědčiti jako přísežní, nebo to sluší toliko na úřad přísežných. Item. Rychtář varuoj se, aby věžňové v kládě zboží a svých věcí, ani raucha nebyli zbaveni. Item. Rychtář muož straně spuosobiti, aby bez-

pečně před saudem stáli. A pakli by potřebie bylo, nuož to přikázati, aby bez braně přišli, a zvláště pak aby bez braně stáli před saudem.. — (*L. S. 407.*)

Rychtář k brani moci nemá, kterú by se někdo bránil proti moci.

Artikul VI.

Jest-li že obžalovaný pro příčinu krve neb neposlušenství, odpovídaje, seznal by, že to učinil při odboji, násilí neb moci bráně se, a dokáže-li toho podlé spravedlnosti: tehda rychtář nemá práva k takové brani; neb ta braň jest pro obranu, kteréžto slušné jest užievati, jakož sluší jemu od násilí i svého se brániti. Pakli jinak odpovie, a padne v při, totiž neprovede vedlé práva: tehda braň sluší na rychtáře, nebo taková braň jest urážející, jejížto užievanie jako i urážování anebo-li bití, jest zapovědjeno také právem přirozeným.

Přísežní mají jméno od přísahy věrné a spravedlivé.

Artikul VII.

Přísežní slovau od přísahy, kteréž činí pro obecné užitečné a k činění všeliké věrnosti a spravedlnosti. Ale že těžko jest dobrotu a vieru zklamati, protož k tomu auřadu lepší a spravedlivější, kteříž by ze všeho lidu mohli jmíni býti, voleni buďte, aby lid sobě poddaný mohli spravovati. Nebo ani otec s synem, ani bratr s bratrem, ani test s zetěm nebudte v auřadu přísežných. Nebo takové osoby pro svau příbuznost rozdiel činí mezi přísežnými, neb co se jednomu líbí, často se i druhému líbí, ač někdy bude nepravé a nespravedlivé; neb nepřináší žádného rozdielu osob, kdež jest viery jednota. Přátelé také rychtárovi, jako sestřenci neb jiní, kdož obyčejní jemu jsau ku pochlubenství nachylní, jemu k radě nemají přidání býti. Pakli by pro nedostatek osob hodných musilo to býti, tehdy což jich najmén bude z přidanych, to najlép; než již jmenované osoby dadí často rozdielu zniknauti mezi přísežnými, pro své spojení. A protož má býti uvarováno pro budanci nebezpečnostvie předepsaných osob

spojení, aby rozdielu nezplodilo mezi přísěznými. O kterék drahá věc jest jedné každé obce, aby přísězní byli jednomyslní, věrní a jedné vuole, k dokonání všeliké spravedlnosti! Nebo moc každá spojená větčí mocí jest nežli rozdielná. A bojovati za jisté jednomyslně a svorně v poslušnosti státi, vítězství ve všem činí; nebo někdy více prospívá sjití nemnohých v jednotu, nežli mnohých každého zvláště rozdělení. Item. Zloповěstní nemají býti na úřad voleni, kteříž ode všech skutkuo řádných jsú zbaveni a odehnáni i vyobcováni, nebo duostojenství a povýšení při nehodném jest místo ohavnosti; poněvadž jednoho každého prohřešilého radší má následovati pomsta nežli duostojenství. A jest-li že by kteří nevědomě voleni byli, anebo již voleni jsauce, ve zlaú pověst upadli by: v takové příhodě příčinu poznajíce, právo prikazuje, aby od svých spolupřísězných hned byli ssazeni, aby jedna nedůživá ovce celého stáda nenakazila. A jistě jest mrzká strana, kteráž nesjednává se s svú celostí. Protož pilně všickni znamenajte, že právo lidské die: »Zloповěstnosti, která tobě býti má v vošklivosti, jako zbavení očí máš se varovati.« Nebo spravedlnost nemuoz s prohřešilým člověkem obcovanie mieti, jenž k auřadu konšelskému miemo jiné má náležeti. (A o tom hledaj v dole O úřadu přísězných.) Item. Mnohomluvní, kteříž tajemství neumějí tajiti. Item. Kteríž nerozdielně dobré i zlé v nenávisti mají. Item. Kteríž přieliš žádostivě užitku vlastnieho hledí a svého dobrého. Kdož také jsau přieliš mladí, nebudte voleni na konšelství. Nebo přísězní mají k obecnému užitku vši možností přihlídati; neb píše se o Atenách takto, které někdy bylo přeslovutné město: »Tajná nenávist, vlastnie užitek, mladá rada byla jest zkažení Atenských příčina.« Protož svrchupsané věci při volení konšel mají zachovány býti. A nad to přísězní, od nichžto zisk i ztráta saudících pochází, povinni jsú s pilností znamenati, aby jednomu každému hodně a slušně dala se spravedlnost. Protož poněvadž oni jsau svrchovaní svědkové v saudu a ve všech přech na ně vznešených, mají vždycky mieti na péči, že falešný svědek proti třem osobám zavíní: nejprvé proti Bohu, jehož přítomnost potupuje (neb Buoh přítomen jest každému saudu), druhé proti saudci, jehož zklamává svou lží, třetie proti nevinnému, jemužto škodí falešným svědeckviem. Protož poněvadž obojí vinen jest, totiž, ten kdo pravdy zatají, i ten, kdo lež

práví. Nebo onen chce prospěti a tento žádá uškoditi: přísední mají se varovati, aby pravdy netajili a křivdy nemluvíli. A protož osoby, kteréž zvykly jsú lháti, nikoli přijaty nebudte mezi přísedné. Item. Úředníky, kteříž obci přisluhují, přísední volte, ale rychtář žádného takového voliti, krom jediné toho, kdož jemu chce zvláště slúžiti. — (*L. S. 409.*)

Saudce nemá sauditi, když právo jest, vedlé svého zdání, než vedlé práva.

Artikul VIII.

Rychtář a saudce jinak nemá sauditi, než jak jest vypořáděno právy, neb ustanoveními, anebo dobrým obyčejem. Item. Měští saudce mnichóm a jeptíškám nebývajte saudce, ale biskupové každého města Bohu milí; a teyž rozum jest vo jiném zákovstvu. Item. Přijde-li před saudce množstvie poddaných, neb řemeslníkuo, že jim někdo na jich jmění škodu činí: s chvátaním mají je od svárnov zprostiti a od sauduov zproštěné do jich obydlé odeslati. Item. Saudce nemají stran puditi, aby spěšně pro potřebu pře dály se sepření, totiž, přiznání neb odepření, a též důvodové, ale mají jim půjčiti prodlení. Jest-li že lapený pro zlé činy má peníze, a tak dlouho chován bude v vazbě, až by je z potřeby tělesné utratil: rychtář jich nevezme. Znamenaj, že saudce časný množ kněze zprostiti bez otazu biskupova, ale ne odsauditi, (a to jest proti právu. kdež die: „Žádný, kdož nemuž odsauditi, nemuž zprostiti.“) V obecních saudích každý bývá dopuštěn k žalobě, rozuměj, kdož k tomu hoden jest. Rychtář vinovat jest, jako, ze zlého skutku učinil-li by kdo svádu, k tomu ten aby držán byl, čímž jest on koho rozhněval, a to jest pravda, když jest nevědomě učinil: nebo bylo-li by to lstivě, vinovat jest ze zlého skutku a bývá zloprověstný. A tyto věci bývají při ubrmanství. Nájem i odstaučení mají se diti od počátku hned u jednoho rychtáře, nebo též saudce má býti v obojí při; nelíbí-li se nájemníkovi, rychtář jej potupí a dvaceti dni lhůtu mieti bude, aby jej pokutoval, a obdrží-li sobě jiného, ten při najatého i najímajícího dokoná. Pakli by kdo pronajma mlčel, prvníemu saudci neodpíraje, stanet před ním. Všecky věci, které skrze auřad rychtářnov k dojití pře do cela poznání žádají, skrze psaní

výpověď nebo ortel konány nemohú býti, totiž skrze psaní, skrze rozsúzení stranám nepřítomným vynesené a k nim jakožto list poslané, anebo skrze psaní vyše dané rychtáři. Téměř ve všech saudích, v nichž pomsty bývají, k věku a k neopatrnosti patřiti se má i milostivu býti. A příklad kladu věku, jako na mládenci, který by přečinil prohřešením, a na starci, který lehčeji trestán bývá nežli mládenec. A mluvie se to, kdyby jako lstí svedený provinil. Ale bude-li žaloba městská, tehdy se jim nespomáhá. A pakli jde toliko žaloba hlavnic o narčení, a jest krivda ukrutná: také nespomáhá, jediné což by lítost věku rychtáře přivedla k pomstě lehčejší neb ukrutnější. Saudce jinak nemá sanditi, než vedlé řeči a pruvoduov jedné každé strany. Item. V přech, za něž pomsty bývají, v milostivější stranu má býti vykládáno. Jako v příkladě, kdyby dva saudce pořádní jeden k pomstě a k zproštění ortel vynesli, rozuměj, že k zproštění větčí moc mieti má ta přímluva. Item. Saudí-li rychtář obžalovaného z moci učiněné, rozumí se vo zvláštní, (nebo v pokutách milostivější býti máme), účinek od rychtáře, který jeho auřadu nepřisluší, nenie stálý. Při odsauzení osob, kteří z toho, co učiniti mohú, usuzují se, ne všecko má vydrženo býti, co mají, ale rozum toho má jmín býti, aby nauzi netrpěli. A někteří toto právo rozumějí o rodičích a o syních a o strýcích i o jiných, jimžto živnost máme dávatí, aby ti povinníci tak toliko námi byli potupeni. Jiní pak rozumějí, že potupeni bývají, jelikožto učiniti mohau, rozuměj, slušně a poctivě; nebo nezdá se býti možné, což nemuož býti počestné. Kdož by to učinil proti záповědi rychtářově, ten proti výповědi rychtářově vlastní činí. Ve všech přech to bývá za skutek přijato, v čemž jeden každý druhému učinil by pohrůžku, by pak skutku nedokonal. Protož slíbil-li jsem státi právu pod pokutau, a zbráněn jsem od rychtáře: též jest, jak bych stál, a též jest, jest-li že od protivníka; ale jiné jest, jest-li že od stranního. Kdož by rychtářovým rozkázáním co učinil, nezdá se ze zlé lsti činiti, nebo potřebie jest jeho poslouchati. A rozuměj, jest-li že užievá rychtářské moci; jinakě nic. Nebo v tom, když rychtář zlé zastavuje neb práva dopomáhá, mají poddaní pomoci býti, poněvadž rychtář to právem činí z povinnosti auřadu.

Rychtáři ujde-li vězeň, a prvé neopoví se, že vazba jest zlá: dá pokuty 30 kop a přísahu něini.

Artikul IX.

Některaký, obžalován z vraždy, dán jest rychtáři. Kteréhož když určený den před saudem měl postavití, z vazby jest utekl. I otázka jest, co by právo bylo? Odpověď: Že rychtář vražedníka neb zločince, jakožto zloděje a laupežníka sobě daného, jedním obyčejem naprosto v svou stráž přijeti má a vazbu; druhým obyčejem pod výminkau, totiž, pro větší ostříhání, když žádá pomoci svého vyššího, anebo straně die: »že by jeho vazba byla mdlá, a aby oni sami stráž jemu bezpečnou zjednali,« osvědčuje se, jest-li že vězeň uteče, že tím vinen býti nechce. Tehdy jest-li že vězeň, v kteréhož se rychtář naprosto uvázal, uteče: rychtář zaň dá 30 kop pokuty, a nad to přísahu učiní tělesnou, že jeho lstí není zjednáno utečení vězně. Pakli by vězeň druhým obyčejem jsa ostříhán, utekl: rychtář, nedada pokuty peněžité, prostau přísahau se očistí, jakož jest předpověděno. — (*Lib. Sent.* 411, a.)

Rychtář má stranám hotov býti, časem stání neprotahovati, zločincem nefolkovati.

Artikul X.

Rychtář má hotový a ochotný býti, když strana saudu žádá o vězni pro účinek vzatém. ani dlúho rokuov protahovati, ani obtížným se a nesnadným v tom má dáti znáti. Jinak by podezřelý byl, jako by zastával zločince. a pokuty by neušel. — (*Lib. Sent.* 411, b.)

Rychtář přisadí-li koho k sobě v saud, jeho náklad býti má.

Artikul XI.

Přisedící a práva obránce a obhajce jest-li že snad rychtář sobě které odjinud přijal: těm ne strany, ale toliko on dosti učiní za stravu, proto že pokuty on saudné bere. — (*L. S.* 411, c.)

Pán nepočestně v sandu člověku mluvě, zbavuje se pokut.

Artikul XII.

Pán jedné vsi, osobně sedě na sandu, jednomu člověku svému žalujícímu pověděl jest, aby žalobu a kterau jinde krom sandu naň znášel, před sandem aby ji uskrovnil a změnil. A když řečený člověk té řeči pánu popíral, pán ji opětoval obyčejem předřečeným. A když člověk opět po druhé zapíral, pán jemu řekl: »Kžeš jako starý z kurvy syn,« v tom žádaje přísězných usúzení, jakú řečený člověk měl by nápravu mieti, že by on pána svého štrafoval, a řeči jeho směl jest všetečně odpierati. Na to bylo usauzeno: Že, poněvadž stranám sluší slov rychtářových s bázní neb potvrzovati anebo jim odpierati, pán skrze nepočestná slova, kterýmiž jest člověka svého štrafoval, zbavil se jest pokut, by pak i z práva jemu příslušely; nebo saudce jako strany, tak i se samého povinen jest prvotně spravovati. — (*L. S. 412.*)

Strany nejsau-li hotovy, muož sám saudce čas položití k stání do dvou nedělí.

Artikul XIII.

Jest-li že v hlavních přech strany v čas srovnání, kteréhož jsau u rychtáře uprosili, nesrovnaly by se: není potřebie, aby rychtář čekal, až by žalobce obviněného pohnal, ale muož sám od sebe stranám rok položiti. Ten však cíl, jest-li pilná př. čtrnácte dní mieti bude, v němžto strany přátely mohly by sobě naleznanti a řečníkuo sobě dobytí. — (*L. S. 413.*)

Rychtář po srovnání auřadu*) pokutu svú na věcech jeho muož poraziti.

Artikul XIV.

Jest-li že by rychtář v domu vražedníka uteklého vzal by které věci: ty potom, stane-li se smlauva, za pokuty, kteréž by jemu měly placeny býti, srazí vedlé jich šacování. — (*L. S. 414.*)

---

*) Tisk starý má: „owřadu.“

Konšelé nemají sobě obtěžovati pro odvolání, a též kdyby pro podezření byli z lavie vypovědieni.

Artikul XV.

Jako rychtář a konšelé neměli by za zlé mieti, když by od nich k vyššímu vyslyšení bylo odvoláno: tak ani sobě k hanbě mají připisovati, jest-li že pro odjetie podezření od saudu některých pří a od rozmňauvání skrze své spolupřísežné z lavie z hodné příčiny byli by odlaučeni; však mohau, když ty pře budau sauzeny, by pak i napomenutie nebylo předřečeného, jako i jiní vně před stolicemi státi. — (*L. S. 415.*)

Rychtář za pokuty muož na základích sobě vyražeti.

Artikul XVI.

Rychtář toho, který jemu pokuty dlužen, muož fentovati, a ty základy bez osvědčení, která v saudu o jiných základích bývají, prodati. Ale těch pokut bez fentování pod lichvan neb škodau nemuož zjednati bez vlastnieho odpuštění toho, komuž příleží. — (*L. S. 416.*)

Rychtář předešlý které pokuty nedobude, ty na potomnieho připadají.

Artikul XVII.

Na rychtáře potomnieho slušejí pokuty, kterýchž předek jeho, pozuoostaviv nezaplacených, nedobyl jest a neodpustil jest; nebo pokuty nenásledují osoby rychtářovy, ale auřadu. — (*L. S. 417.*)

Ortel z kvapnosti štrafující, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelů; pakli z pychu to činí, tehdy dá deset kop pokuty.

Artikul XVIII.

Když v saudném miestě přísežní proti jednomu reptavému zjevně před saudem konečný nález jsau vyřkli: rychtář, který se zdál býti jemu nákladen, přísežné vysokým hlasem okřikl,

propovéděť proti orteli.*) To když jsau přísežní uslyšeli a sobě k hanbě připsali: rychtář, některak hnut jsa pokáním, dal se jim na milost. I jest otázka etc. Na to odpovědieno jest takto: Rychtář, který řekl: »Vy činite tomuto ortel nepravý« aneb »učinili jste:« poněvadž hnut jsa pokáním i poddal se na milost, jest-li že ne z pychu, ani těm přísežným na cti utrhati nechtě, ty věci řekl by: dá toliko na každého z přísežných 72 malých haléruo za pokutu. Pakli všetečně ku potupě cti přísežných předřečená slova řekl: dá deset kop pokuty. A v té pokutě rychtář ani přísežní dílu nebudau mieti. Ani také rychtář, ani přísežní mohau k své straně svědčiti, jakým úmyslem již řečená slova jsau propovédiena; nebo ani žalobník ani obžalovaný v vlastních přech sobě svědčiti nemohú. A snad proto, pro zachování poctivosti rychtáře a přísežných, obecní počestní lidé, kteříž saudu přítomní byli sau, v takové příhodě mají za svědky slyšáni býti. (L. S. 418.)

Kdo do vazby z rozkázání nechtěl by jíti, má moci vzat býti a pokuty pět šilinků dáti.

Artikul XIX.

Když některaký, maje pro neřády jat býti, rychtáři před přísežnými tak velmi se jest protivil, že, sa mocí přemožen, vsazen byl: nalezeno jest, že pět šilinkuo malých pokuty byl by zaplatiti dlužen. Item. Když od přísežných mezi stranami bylo jest vypovědieno konečné usauzení: jeden z nich přísáhl jest skrze najvyššieho Boha, že by tak nebylo, nález přísežných skrze to některak málo sobě váže. Usúzeno jest, že rychtáři pět liber malých dlužen jest dáti. Item. Když svár mezi dvěma znihl v domu rychtářově, rychtář, z domu jednoho vystrčiv, druhého jako vězně na lavici posadil: přiběhl třetí a sedícího mečem nevytrženým v hlavu ranił jest, až s lavice padl. K jehožto straně nalezeno bylo, že by vinen byl dáti rychtáři za pokutu deset liber malých, raněnému pak proto, že meče nevytrhl, dlužen by byl takové pokuty, jako o zbití kyjem v Práviech starých se vypisuje. — (L. S. 419.)

) V orig.: Ir mecht den vrteiln in iene werlt!

Žalobau jednau což muož obsaženo býti, kdo by na dvě dělil, nemá mu slyšení dáno býti.

Artikul XX.

Často sauzeno bývá, že nikoli žádnému slyšení nemá dáno býti, kdož by to, což pře v sobě zavírá, rozděloval na dvě při pro svůj zisk [a] to, což v témž a jednom saudě mohlo dokonáno býti, před rozličnými saudcemi chtěl by rozvažovati (ventilare), pod pokutú jemu od rychtáře uloženú, kdo by proti tomuto rádnému ustanovení, někoho z dědictvie, a jiného k obecnému prožalování*) žádal sobě saudce. A též rychtář nedopauštěj, aby to což muož jednau žalobau obsaženo býti, aby v druhé žalobě opětováno nebylo. — (L. S. 421.)

Urukování jedno jest před saud, a druhé k dosti-učinění.

Artikul XXI.

Dvoje jest urukování v saudu: Jedno jest na holo (nuda), jako přísežné (iuratoria), a k tomu dosti jest, když se strany postavie právu, a stojiece saudu v pochybných a lehkých přech. Jiné pak urukování jest hodné (idonea), jako v rukojemství anebo o základiech; a to v těžkých a znamenitých přech od stran má požádáno býti. — (L. S. 422.)

Svědkuov kdo by více jmenoval a méně pokázal, pře neztratí, než pokutu dá.

Artikul XXII.

Když dvě ženě v saudu pro dluh jsau se saudily, a řečník jedné otázal se druhé, »mohla-li by svědomie mieti k duvodu své pře?« a ona bez rozmyšlení z sprostnosti odpověděla, že »půl města k svědomí chtěla by vystaviti.« I jest otázání od řečníka: »Neprovede-li svědomie z puol města, zdaliž pře neztratí?« Na to konečně bylo povédieno: Že těmi i těm podobnými slovy od žalobce aneb od obžalovaného propověděnými, pře nebývá ztracena ani obdržána, než toliko hollung bývá ztracen. A když pokuta

---

*) V orig.: „super principali questione.“

bude dána, tehda pře jdi předsa, jakž má z práva jíti, toliko jest-li že slova ta byla by z sprostnosti povědiena a bez rozmyslu. A pakli by z pyšné zpurnosti byla povědiena, jsau k škodě straně, jako, jest-li že by snad strana posměšně neb všetečně, jsúc z dluhu upomínána, žalobníku řekla by takto: »Kup sobě nový měšec« neb něco takového. A též slova na posledním hollung byla by propovědiena, při obdrží neb ztratí. — (*L. S. 423.*)

V saudu osob přijímaní žádné býti nemá.

Artikul XXIII.

Když ve vsi některaký přísežný bohatý sedlák pro vraždu měl zapsán býti, otázáno jest od přátel jeho, »zdaliž přes šest neděl, v nichžto obecní lidé, kteří mají zapisováni býti, k saudu bývají pohánáni, nemělo by hodně ještě za tři dni čekáno býti?« Na to bylo odpovědieno: Že v saudu nejnak s bohatými, nejnak s chudými žebráky, ale se všemi jednostajně má činěno býti; neb poněvadž v zákoně Božiem psáno jest: »Tak mocného sanditi budeš, jako i malého, aniž u tebe bude osob přijímání.« — (*L. S. 425.*)

Pán ustoje právo na poddaném, neobdrží gruntuo, než toliko prodaj.

Artikul XXIV.

Když ve vsi některaký rychtář dědičný umřel jest: pán té vsi, vdovu rychtářku, synuov nemající, chtěl jest tomu puditi, aby jemu rychtu prodala. A když ona takového prodaje učiniti nechtěla, uložil jest jí rok zavitý, aby se s ním sandila, maož-li řečenému prodaji odepřiti podlé spravedlnosti. A když čas přišel a vdova, jakož dobrovolně slíbila učiniti, k saudu nestála, aniž potom ve třech dnech pořád zběhlých nestání příčiny hodně neokazala jest: pán k své straně usauzení, nemá-li práva svého konečně obdržeti pro nepřítomnost vdovy, poněvadž jest rok zavitý minul, a bez kaupenie rychty vdovy, nemá-li se v ni uvázati plným právem? Na to bylo jest usauzeno, že ne rychtu ani užitek jejie, o nichž žaloba neprošla, ale toliko prodání rychty, od vdovy vedlé jejie dobré vuole učiněné, pán obdrží

tiem právem. Protož takové prodání jako nějaký přístup k obdržení duochoduov rychty předkem nenásleduje, leč by prvé kaupení přišlo. — (*L. S. 424.*)

Řád saudu nezachovává se, když jest účinek zjevný.

Artikul XXV.

Ačkoli ve všech přech*) pořádek saundný má zachován býti, však jest-li že rychtář pro znamenité přestaupení, která pevným důvodem se dokazují, i zjevným účinkem pokazují se, vi[nníkům]**) řečníka odepře a tak, řád saundný opustě, činí pomstu až k smrti: proto nikterak nemá štrafován býti. Nebo jest-li že zjevná prohřešení, kteráž žádným hřbetu držením***) tajná býti nemohú, a která duvodu svědkuov nepotřebují, během saundným rozeznána mají býti: tehdy skrze to netoliko kázní rychtářskou (kteráž by bez důvodu nemohla trestati) ublížilo by se, ale také i právo žalobníka (kterémužto že by potřebí bylo důvodu), s obtížností velmi by se urazilo. Aniž skrze opuštění zapomenutiem předřečeného řádu rychtář (který přísahá, ve všech přech řád saundný že chce zachovati) nemá jmín býti za křivého přísedníka, nebo tau přísahau nepřisahá o znamenitých proviněnie, ale toliko o těch, v kterých má řád saundný zachován býti.

Starý obyčej jest městský, že, což před saudem bude obdržáno a v knihy saundné zapsáno, to jest-li že před saudem zahájeným nebylo vykonáno, potom nemá mieti moci, leč by skrze písaře městského v knihy městské bylo tu zapsáno s přísežných vědomiem. Item. Kdožkoli právu neshovievá, ten má za pyšného jmín býti. Item. Saud, neb ubrmanstvie, aneb pře, kteréž by nějakú lest v sobě zavieraly, nemají mieti nižádné moci, jako když se příčina z nepřičiny činí: neb se to srovnává s oklamáním a s školskými lapániami neb fallaciami a podvo.ly. Item. Přihodilo-li by se, na kterého rychtáře neb purkmistra žalovati, posad někoho z přísežných miesto sebe, a každé žalobě odpoviedaj jako jiný člověk; neb má právo podnikati, ktož jiným právo ustanovuje. — (*L. S. 426, 427.*)

*) Orig.: „in causis singulis.“

**) Tisk má „vinu“; orig. „reos advocato. eis non concessio.“

***) „nulla tergiversatione.“

Jedna pře nemá býti rozdělena.

Často súzeno bývá, aby žádnému slyšení dáno nebylo, kdož slyšení pře dělí pro zisk, a to což by v témž a jednom saude mohlo dokonáno býti, pod rozličnými saudcemi chtěl by rozdělovati; toho se nemá dopustiti, aby, což jednu žalobu muž obsaženo býti, v druhé žalobě opčtováno bylo. (Srov. kap. XXIII., art. XX.)

KAPITOLA TŘIDCÁTA TŘETÍ.

O konšelích a jich auřadu a pracech.

Noví konšelé jak se mají spraviti i město řediti.

Artikul I.

Noví přísežníci, když již sazení budan a přísahu učiní, hned dne potom druhého, ne svátečního, sjíti se mají. A tak se ve spolek spojití, aby starší učili mladší, kterak v auřadu konšelském měli by se spravovati a zachovávatí, aby k rozmlouvání a k radám v určené dni, nebude-li svátek, pakli by svátek byl, v jiný den nesváteční, kterýž bude hned po dni svátečním uložený, nejprvé příští, ráno a v čas aby se scházeli. A tajně což by v radě slyšali, to aby při sobě zachovali, žádnému toho nezjevujíce, i jiné věci, kteréž by koli starší věděli, aby ve všech věcech o tom je slušně zpravili, práva konšelská sobě přečtli. A když se to stane, aby stav toho města byl zřízenější, aby lépe bylo prohlédáno k obecnému dobrému, mají přísežných nad řemesly léta lonského zavolati, a od nich se pod mocí přísahy učiněné pilně ztazovati, věděli-li by co trestání a opravení hodného v jich řemeslech. A jest-li že by co, ještě by spravedlnosti nepřislušelo, jim bylo zjeveno, to napravíce a k stavu slušnému přivedúce, reptáky a zpuřné a přestupníky spravedlnosti, kteříž by od těch přísežných byli jim obžalováni, tak přísně trestecete, aby se jimi jini kárali. Potom pak mají nové přísežné, kteréž by k tomu hodné viery a moudré býti poznali, mezi pekaři, řezníky, sankeníky a jinými podobnými hlavnější[mi] řemeslníky vyvoliti, a těm kázati přísíci,

aby jich pečlivú opatrností díla a řemesla, nad nimiž ustavují se spravedlivě, řádně a věrně dělána byla, aby v prodávání a v kupování slušný trh byl zachován. Kdyby se pak přestupníci nechtěli uvarovati: tehdy pokuty vedlé způsobu ustanovenie městského a rady přísežných mají jim nloženy býti. Mají také přísežní vyptání řádu cechmistrův svrchupsaných od písaře městského a písaře saudného, kteříž v ty časy budau, obyčejem nápodobným učiniti. Potom od písaře podrychtářieho, rychtářova a biřicuo všem těm úředníkům znovu mají kázati přísici a jim přikázati, aby při svých úradech celú vieru měli a pilnost, ač by zlu pověstí zmazání nechtěli býti, a v těch věcech pilně se zachovati. Najposléze pak, poněvadž přísežní netoliko skrze jiné, ale také i sami skrze sebe městské dobré, jelikožto k užítku a k slušnému stavu povinni jsú opatřiti, mají vždy z sebe dvěma zvláštniem úřad poručiti, totiž dvěma úřad šenku, kteří slovú přeléváči neb úředníci nad pijícími měrami. Jinýma pak dvěma opravování věží, zdi a příkopu a všech stavení města, kteréžto zdi v městě vnitř i zevnitř, zde i onde opatrujíce, což by na nich potřebné opravy a zdělání býti našli, najmúce dělníky, aby rozkázali opraviti. Item. Jinýma dvěma úřad přihlédání chování míst ohně, jako jsú kuchyně a kamna jistební, neb prskové, a sladovny i pivovary, komíny, aby opatrně v takových místech oheň chován byl a jmín, a ten úřad dvěma opatrnýma a rozsařnýma má býti poručen. Nebo častokrát skrze zapálení slovútná města kazí se; protož k chování ohně největší pilnost má přiložena býti. Item. Jinýma dvěma trh a prodávání ryb, slepic etc., jichžto rozkázání překupníci, a zvláště překupnice ženy, aby od kupování ryb bývaly odelnány, a aby prvotní rybáři, kteří jsú ryby a jiné věci etc. na trh přinesli, ti aby sami prodávali. Pokuta pak takovým překupníkům a překupnicem ryb i jiných vedlé svolení takových přísežných buď uložena. Item. Jinýma dvěma, aby každú neděli neb jiné dni k tomu uložené vězně navštěvovali a k nim šli, kteříž u podrychtářieho neb jinde chování bývají, kdež by vazba městská byla, o příčinách a přestúpeniech pro které a od kterého času jsau zjímání, a v kterých vazbách držáni byli by, ztazujíce se, a to jiným jich spolupřísežným zvěstujíce, aby oni podlé toho k saudu mohli přijieti. Item. Jinýma dvěma čištění a klizení ulic městských, k jichžto přikázání

hnůj a bláto z struh a obecných cest ven aby bylo vезeno. A kdož by v tom reptaví byli, pokutu od týchž přísežných uložení aby dali a zaplatili. Těch věcí i k těm podobných, přísežní pilně mají hleděti, což by koli k dobrému, poctivému a užitečnému obecnímu městskému i všem obyvatelům slaužilo, toho nedopauštějíc, což by zlého, škodného a městu nepoctivého býti mohlo, jakož opatrnost jich a přísahy povinnost dále je tomu naučiti bude moci. — (*L. S. 409.*)

Konšelé mohau v svátek rok odložití.

Artikul II.

Přísežní dobře mohau od večera vigiljí apoštolských do jiného dne nesvátečního rok práva odložití. Nebo ačkoli v nesváteční dni v čas žní neb vína zbírání, chtějícím se súditi odpovědieti by nemohli: avšak dni sváteční pro čest Božie, jakož jest den od večera dne vigiljí až do večera dne svátečního apoštolského, práva nesluší odepríti; nebo slibem přísežných čest Božie opuštěna býti nemuž.

Přísežný obviněný, jsa očistěn, jinému z též viny svědčiti muož.

Artikul III.

Žalobník žaloval na dva obžalovaná, z nichžto jeden nepřisežný a druhý toho času byl přísežný. A když obžalovaný nepřisežný nevinu svú vynímal, a to přísežným, který s ním spolu od žalobníka těžce a rozdielně vinu byl, chtěl jest dovoditi: otázáno jest, »má-li svědectvie jeho dopuštěno býti?« K tomu jest odpovědieno: Že přísežného obžalovaného odpověď za samého sebe prvé má slyšána býti, a jest-li že sebe z žaloby očistí spůsobem práva skrze svědky neb jiným obyčejem, jakž žalobníkovu žaloba ukáže, tehdy druhému obžalovanému nepřisežnému muož svědčiti aneb svědectvie vydati. Ale jiné jest, jest-li že by sebe samého neočistil. A také jiné by bylo, když by žalobník nerozdielně na oba obviněná jednu prostú žalobú žaloval, toliko když by to činil ne zlú lstí. (Vice toho hledaj v kapitole XXXVI. O konšelském svědomie.)

Přísežní o dluhy majíce přísahati, na kříži nepřísahají.

Artikul IV.

Jest-li že přísežní staří od kohož koli z dluhuov a jakž koli zdlužených spuosobem saudným jsau narčeni: ti přísežní mohau toho žalobníka prostau svau přísahau, kterau sau Bohu i lidem k činění spravedlnosti učinili, před novými přísežnými samými slovy, nedotýkajíce se kříže, odbyti. A tak aniž přísněji v této příhodě se očistí, aby snad skrze taková nařekání cti přísežných neškodilo.

Starší neb jiní přísežní, pohrdajíce volením od nových konšelův, v pokutu padnau.

Artikul V.

Když čas změnění přísežných přijde, jako jest svrchu povédieno v kapitole »O volenie přísežných«: jest-li že noví přísežní byli by voleni od starých, a jich takovým volením pohrdajíce, ani přísíci, ani k volení dbali by přivoliti: pro takový pych neb všetečnost hodně jakožto dobrovolným pokutám knížeti neb jeho panství podniknau. Mají také všickni přísežní pro poctivost a města ostříhání, byla-li by příhoda z potřeby, nočním časem pro radu té pře sjíti se. Obydlé své tělem mieti mají v městech, a ne vně za zdmi obyčejem vesským, aby najpoctivější řád městský učí sprostností, to jest za zdí obývacího, posměšný a jako oddělený nebyl domnín; neb nikdy města a městečka neprosplieva by, když by za zdmi a za příkopy muži vně obývajíce, na konšelství byli voleni, aniž by jak počet lidu a maudrých mohl se rozmnožiti.

Konšel, jsa tázán, kdy má vyznání činiti.

Žádný konšel, tázán jsa pod přísahú, není povinen žádnému jinému odpoviedati, než samému králi; ale v saudných přech jsa tázán od purgmistra svého, povinen jest i přinucen bývá svědectvie vydati. Item. Ktož se z kterého města vyhošťuje, chce-li jeho kdo viniti, to má bez prodlévání učiniti.

KAPITOLA TŘICÁTÁ ČTVRTÁ.

O židech a základích.

**Žid v svém židovstvu zachovalý množ v sandu za
dobrého projieti.**

Artikul I.

Některaký, jemuž kuon právem stavován byl, řekl jest před saudem, že chce vystaviti dobrého muže, od kteréhož jest kuon kaupil, k zpravě toho koně. A když jest čas přišel sandu, vystavil jest nějakého žida, kteréhož protivník zavrhl. Tázal jest, »zdlali žid (poněvadž jest nevěrný) miesto dobrého člověka v žalobě neb v odporu mohl by naplniti?« Na to konečně jest usauzeno, že, poněvadž žid podlé věku, vedlé pohlavie, vedlé rozumu, i vedlé dobroty, i vedlé mužských skutknov jest a muž býti mužem, a těmi všemi obyčeji neodpiera jemu by byl dobrý, miesto dobrého muže, ačkoli ne dobrého křesťana, toliko když nenie zlopověstný, žaluje neb odpieraje, množ naplniti. A že by nebyl věrný, z toho toliko jmín jest, že nenie muž spojený manželstviem a že jiných svátostí kostelních nemá. — (*L. S. 431.*)

**Žid nařkne-li křesťana před židy, mají býti židé
i křesťané svědkové.**

Artikul II.

Žid v zlodějstvu lapen, když před saudei byl obžalován z zlodějstva, jiný žid při tom stoje, řekl jest řečníku: »že by větší byl zloděj, nežli žid, na kterého žaloval jest z krádeže.«

Kteréhožto řečníka žalobě, obyčejem předepsaným předložené, žid jest odpověděl, popieraje, žádaje, aby při Židovských Obdarování byl zachován; ale řečník křesťanuo chtěl žida přemoci svědomiem přísězných, kteří sau na rathúze při tom stáli. I jest otázka etc. Jest odpovědieno k tomu: Jest-li že před saudem, kdež se pravie, že by žid křesťana »zlodějem« býti nazval, bylo více jiných židuov, jakož jest k viere podobné: tehda žid křesťany i židy má přemožen býti. Pakli by jiných židuov nebylo než on sám. tehda k vynesení konečného rozsudku dobré rozmyšlenie má jmíno býti. Neb jest právu odpornost, aby přísězní, kteří na saudném miestě sedí, a kdež jest jejich auřadu moc najvětší, kdežto výnosy zprošťující neb odsuzující na ty, kdož před saudem stojí, vynášejí, nemohau svědčiti o řečech a o skutcích, kteří (od jakého koli člověka, kterého koli stavu byl by) tu bývají. Nebo tak, jest-li že by žid téhož rychtáře neb přísězného v skutku saudném života zbavil, odšel by bez pomsty. A ačkoli v obecném Obdaření židovském pieše se, že by žid skrze křesťana a žida měl přemožen býti: avšak snad z toho kníže nepuočil židuom v obec, co by zvláště nebylo podobné jemu puojčiti, a zvláště, poněvadž v řečeném Obdaření nenie to jmenovitě vysloveno. Item. Ačkoli žid skrze křesťany a židy měl by přemožen býti, avšak, lapen jsa v skutku zlodějském, týmž skutkem neb krádežem přemožen bývá plným právem. Item. Ačkoli židovské Obdaření ukazuje, že křesťan, chtě přemoci žida, křesťany také má na svědectvie žida přijíti: avšak jest-li že žid křesťana svědky křesťany a židy nařieká, nenie potřebie, aby křesťan též podobně křesťany a židy bránil se a očistil, ale dostatečné jest, aby k obraně saudného práva to učinil svědky křesťany. Nebo poněvadž žaloba jest dobrovolná, a obranění jest z práva přirozeného: více právo náleží bránícímu se, nežli žalujícímu. Křesťan, jsa obžalován od žida, že jej ranil, svědky hodnými muož své neviny lépe dokázati, nežli by jej žid mohl přemoci. (O témž v kap.I. art. II.) (*L. S. 432, 433.*)

Žid, maje za sebu základ, dluh přísahu obdrží.

Artikul III.

Žid toliko na základ věci movité, který má v své moci zamčený, přísahau muož svooj dluh obdržeti. Ale jinéf jest o dě-

dictvě a o věcech nemovitých, kteréž jsau jemu v základě zastaveny, co pravě. má svědomiem neb listy okázati.

Žid, s židem maje činiti, sudte se před židy, nejsau-li v podezření.

Artikul IV.

V žalobě, kteréž činí žid na žida, sami přísední židovští ortel mohau vyříkati, leč by snad nechtěli neb od stran byli by v podezření. Nebo tehda přísední křesťané s židy k vynešení ortele přijati budte.

Židovská přísaha má býti na knihách Mojžíšových, na přikázání: „Nevezmeš jména Božieho nadarmo.“

Artikul V.

Když žid ženě křesťance měl přísahati z osmi kamenů vlny, druhý žid spusob jemu předpověděl těmito slovy: »Přisahám se pro ten dluh, z něhož mě ta žena viní, já přísahám vedlé zákona, kterýž jest Pán Buoh dať na hoře Sinai.« I jest otázano, »zda-li ten způsob jest hodný?« a odpověď jest, že tak. I aby při něm slušný obyčej byl zachován, mají vzaty býti patery knihy Mojžíšovy, totiž: Rodál židovský, a přísaha buď učiněna na Exodu neb na knihách Deuteronomí, na písmě Desíti přikázání Božích a na tom přikázání Božiem: »Nebudeš křivě přísahati, ani vezmeš jména Boha tvého nadarmo.« Žid přísahaje vlož ruku, a buďto že slova říká po jiném, anebo ten, kdož učí jej přísaze, sám skrze se veškeren spusob přísahy vyřikal by, a žid toliko řekl by »amen«: tehda dobrý spusob jest. Má však při tom spusobu ta věc, o níž má přísahati, a potvrzování neb popírání, co jest k tomu potřebie, vlastními slovy býti vyslovena. A jest-li že by žid, tomuto spusobu odpieraje, žádal by aby zachován při právu, kterýmž jest obdařen: má jemu to příznivě puojčeno býti. (Víc o přísahách křesťanských máš v kapitole třidecáté páté, a o židovském zachovávaní v kapitole sedmdesáté první.) — (*J. S. 435.*)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

O přísahách vuobec.

Přísahati muož člověk sám neb skrze řečníka.

Artikul 1.

Ten, kdož má přísahu činiti, chce-li, muož sám skrze se bez řečníka přísahati. A jest-li že spusobu od konšel vydaného v přísaze nezachová, zle přísahá a v při padá. Pakli by měl řečníka, tehda, poněvadž řečník od toho jest zjednán, aby člověku v při bylo pomocno: jest-li že jeho v spusobu přísahy od konšel vydaného slušně a řádně následovati nebude, v při padá. Pakli by řečník v spusobu pochybil, a ten, kdož přísahá, jeho též v slovích následoval by, pro pochybenie řečníkovo v při nepadá, ale dvanácte malých pokuty tratí. A jest-li že ten, kdož má přísahati, byl by takové opatrnosti, že, by i řečník pochyboval, on zpuosob od přísežných vydaný a schválený dobře a řádně zachoval by, dobře přísahá a při obdrzuje. Nebo poněvadž řečník, zle nebo dobře přísahaje, nic neztracuje: potřebie jest tomu, kdož přísahu má činiti, pilně spusobu přísahy na paměti mieti, aby pře své neztratil. Item. Jest-li že by přísahající v spusobu přísahy jmenoval toho, jemuž přísahá, jménem neb příjmím pochlebným některým, jakožto »Jiříčkem:« poněvadž ten, jemuž se přísahá, též se jmenoval, dobře přísahá, nébrž by pak jmenoval

»Jiřím;« ačkoli ten, jemuž se přísahá jmenuje se jménem po-
chlebným, s umenšením ještě dobře přísahá, nebo nebývá člověk
křtěn jménem umenšeným. Item. Jest-li že ten, kdo přísahá, řekl:
»Z čehož mě tento viní,« ukáže naň a přidáda jaké koli jméno
křesťanské, jináč nežli se jmenuje, jemuž přísahá, toliko když to
přidá »nebo jakým koli jménem křesťanským jmenuje se:« ještě
dobře přísahá. Pakli na prosto přísahá, jmenuje jej »Petrem,«
poněvadž ten, jemuž přísahá, jmenuje se »Pavlem,« přísahá a
padá v při. — (*L. S. 442, 443.*)

V přísaze nemá změniti liter.

Artikul II.

Jest-li že by řečník, uče přísahajícího, předpověděl by jemu
v přísaze německy řka: »Und elle kreucz« skrze tu literu E, a
on jeho následuje řekl by: »Und alle kreucz,« skrze tu literu A, leč
by přísežní, slyšiece způsob přísahy, zjevně pod ztracením pře
přikázali, aby literu A neřekal: jest-li že literu A říká »Alle
kreucz,« dobře přísahá, ač jest z obyčeje no říkati »Elle
kreucz,« Avšak říká literu A, lépe zdá se říkati, jakož i v jiném
mluvení jest to též, jako u příkladě: »Alle tag, alle nacht, all
wege, all stege,« ještě více mluví se skrze literu A nežli skrze
E. I pro potom mají řečníci býti napomenuti, aby mluvili skrze
literu A a ne E. Avšak řečník, die-li literu E, a kdož přísahá
následuje řečníka: dobře přísahá. A pakli by řečník řekl A a
přisahač řekl by E: zdá se, že způsob ruší. — (*L. S. 444.*)

V přísaze jsa od mnohých vinín, nevšecky má jmenovati.

Artikul III.

Ačkoli v žalobě z vraždy jmenují se žena a děti, bratři
i všickni přátelé zabitého: avšak dosti jest, aby svědkové ob-
žalovaného toliko řekli v příseze, že »o vraždě, z kteréž jest
Jindřich obžalován od Kondrata, on jest nevinný,« a též obža-
lovaný toliko řci: »O vraždě Kondrata mně připsané od takového
žalobníka, nevinný jsem;« a není potřebie o ženě a o dětech
zmienky činiti. — (*L. S. 445.*)

Prísahu obmešká-li pro bezelstnú príčinu, pre netratí.**Artikul IV.**

Jest-li že by člověk, živnosti své hledě, k času přísaze složenému nestál: ne hned proto v při padne, nébrž okáže-li hodnau překážku, muož se brániti; nebo není rozumné, aby člověk od úsilí svého přestal, času sandu očekávaje. Jakž muž, též i žena, majíc činiti přísahu laupeže pověsti:*) jest-li že přísahy neprovede, padá v při. — (*L. S. 447, 449.*)

Prísahaje šeplavý, neb breptavý, neb zajiekavý, by pochybil, neškodí.**Artikul V.**

Člověk maje přísahati, bude-li šeplavý, zajíkávký, breptavý neb od přirození jazyk maje k řeči nechbitý, tak že by dobře nemohl mluvití, a řečník jeho prvé, než by počal přísahati, to osvědčil by: ačkoli při vypovídaní slov zamlkovał by se, neb pochybil, však proto v přísaze nepadá; nedostatek zajisté přirození neb nemožnost pravě mluvení takovú příhodu vymlouvá a shovievá jemu v přísaze. — (*L. S. 450.*)

Ruce obě jsau příjemné ku přísaze.**Artikul VI.**

Ač kdo přísahaje, levau ruku zdvihł by k přísaze . . . Odpověď jest: Že podlé práva oboje ruka dobrá jest a dostatečná k přísaze, jako i k každému jinému hodnému skutku. Nebo starodávní práva, totiž Císařská práva, nedělí mezi levau a pravau rukau, ale prostě pravie, že přísahající má se očistiti dvěma prsty na kříži. Protož, jest-li že by kdo, obau rukau nemaje, měl přísahati, svau při muož obrániti i obdržeti, toliko slovy přísahaje, toliko když spuosobu pravého nezměnil; nebo ne změna ruky, ale změna způsobu přísahy, zachovává neb ruší přísahu; neb z duovodného a obecného obyčeje pravau rukau zvykli jsú přísahu činiti. Jest-li že by, přísahaje, z pychu neb zpur-

---

*) T. j. dle orig. „juramentum calumnie.“

nosti dobrovolně levau ruku zdvihl, neb na kříž vložil, miesto pravé: ztratil by při. Pakli by z nepaměti a nedobrovolně to se přihodilo: ten, kdo přísahá, nepadá v své při; toliko aby obyčej přísahy byl zachován. Byla-li by pře hlavní, tak že při přísaze nebývá hollung: kdož přísahá levau rukau, ten toliko hollung ztratí, a má potom pravau rukau přísici. A tehda vedlé spůsobu přísahy, zachoval-li jej čili nezachoval: při obdrží neb ztratí. — (*L. S. 451.*)

Přisahati muož na svém právě člověk duchovní neb zemanský.

Artikul VII.

Člověk urozený a rytířský a žák svěcený, ačkoli odpovídali by z dluhuov v sandu městském: avšak mají-li přisahati a žádají k svým vlastním sandcím, totiž urozený před popravci a svěcený před kanovníka, aby před nimi přisahali, obyčejem navyklým odesláni buďte. — (*L. S. 452.*)

Narčený zprosta pro vraždu dávní, přisahau prostau se očistí.

Artikul VIII.

Byl-li by člověk narčen prostau žalobau z vraždy před mnoha léty učiněné, neb na jiném sandu dopuštěné, neb jejiežto mnrlice a ran zabitého přísežní neohledávali jsau: ten se prostau přisahau očistí a hollung mieti bude. A též má rozumieno býti o výboji, jenž slove »heymsuchen,« a přestaupení nápodobném. — (*L. S. 456.*)

Přisaha má býti dvěma prsty.

Artikul IX.

Kdož. jeden prst zdvihla neb na kříž vlože, přísahá, neobdrží aumyslu; neb v Starých práviech vždy se píše, že »přisaha má býti dvěma prsty neb celau rukau.« A to vyňato jest z Písma Svátého, kdež die: »Že v ústech dvou nebo tří svědkuov stuoj každé svědectvie.« — (*L. S. 453.*)

Přisahati má zvyklau řeči svau, kdo jiné neumí.

Artikel X.

Jest-li že by Ryňák, Sasie, Šváh, neb cizozemec který, jiný obyčej mluvení máje, nežli kdež má přisahati, zvyklost jest mluvení: řečník jemu způsob předpoví. A znamená-li, že slova mluví, jakž jest v svých krajinách navykl, aniž muož snadně jiným obyčejem mluvíti: to má osvědčiti prvé, než přisahající se kříže dotkne. A tak překážka obyčeje, jenž některak nápodoben jest přirození, vynalauvá změnění způsobu přísahy. Item. Máje přisahati, a rozličné řeči uměje. přisahati bude řeči přirozenau, kteréž se jest od svých rodičuo naučil. Pakli by chtěl raději tu řeč, kterauž má více v obyčeji a kterauž lépe umí, mluvíti, když však z osvědčenie prvé učiněného, než by ruku zdvihl neb na kříž vložil, žádají, aby jim o tom konečný soud byl vynesou. — (*L. S. 454, 455.*)

Přisahaje z nepaměti pěti prsty, nenie škodné.

Artikel XI.

Kdož koli pěti prsty neb celau rukau před soudem zdvihla na kříži, ne z pychu, ale z nepaměti, aneb z jiné nedbáulivosti učinil by přísahu: poněvadž větší počet zaviera v sobě menší. též jest, jako by dvěma prsty přísáhl, ani za zle přisahajícího má jmín býti. Jest-li že pak způsob přísahy dobře jest nezačoval, a protivník to vymínil: hollung jest ztratil, a znovu, jakož jest obyčej. přísáhne. — (*L. S. 457.*)

Přisaha má učena býti před přísěžnými a strauau.

Artikel XII.

Řečník přísěžný má jej způsobu přísahy před přísěžnými v přítomnosti slyšení protivníka naučiti, a má vždy v tom způsobu pře, o kterauž má přisahati. některak dotknúti. Můž také ten, jemuž se má přisahati, řečené naučení, bylo-li by nedostatečné, sám skrze sebe neb řečníka svého rozumně napraviti. — (*L. S. 458.*)

Konšel žádný nemá dávatí žádného návěšti proti své přísaze.

Artikul XIII.

Ačkoli nenie bezpečné žádnému, učiniti proti přísaze své, aniž také rychtáři a přísežní, aby žalobníci nezdáli se býti křiví přísežníci, žádnému nemají dáti návěšti činiti proti své přísaze. Avšak byl-li by kdo narčen saudně, že nezachoval přísahy, jenž jest nebezpečno věčnému spasenie: takové žalobě má býti žalobníku spravedlivost prostě odepřiena. — (*L. S. 459.*)

Přisahaje pro případnú žalobu, v při nepadá.

Artikul XIV.

Kdož by pro případné pře a žaloby, od nichž potvrzenie skutku hlavního nepochází, měl přisahati, a pochybil by v přísaze: proto nemá sauzen býti, že by v hlavnie při docela padl. — (*L. S. 460.*)

Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista.

Artikul XV.

Znamenaj, že žalobník, žádá-li obviněný, má přisahati na kříži, ne na jakémž koli, ale toliko na tom, na němž znamenie Umučenie Božieho bylo by vyznamenáno; poněvadž ten, kdož přisahá, v přísaze die: »Tak mi pomahaj Bůh a tento kříž i všickni světi.« A tu kříž Umučenie Božieho znamená, a ne dřevěnný kříž ani železný, kterýž žádnému nedává spomoci neb retuňku. — (*L. S. 461.*)

Přisahající z saudu s volí rychtáře, na kříži dvěma prsty řádně přisahá.

Artikul XVI.

V městských přech nebo v hlavních maje přisahati, aby skrze konečný úsudek přísáhl a s rychtářovým odpuštěniem aby prsty zdvihl a na kříž vložil, neb na kříži již vložené maje neb

zdvížené. Provede-li, přísaha jeho prnochod mieti bude, aniž která výminka neb odvolanie proti tomu, který přísahá, a proti té přísaze, kterouž jest učinil, ještě jsau prvé obmeškány, nebudau moci býti předloženy. Nébrž, kdož by koli potom prsty jemu směl strhnauti, nebo s kříže sníti, jenž německy slove »obstreychn«: pět liber dá pokuty, a přísaha má ovšem svým řádem jíti. Při stavování koní toliko když osvědčenie předejde svědkuov neb přísah, dopustí se odhánka tiem obyčejem, jakož se svrchu zaviera v ortelech O stavování. — (*L. S. 462.*)

(O přísaze židovské máš v kapitole třicáté čtvrté, a O přísaze očisty pro mord.)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ ŠESTÁ.

O přísežných svědomí.

Přísežní sami sobě svědčiti nemají.

Artikul I.

Ač koli přísežní k žalobníkovi neb obžalovaného při mohau svědčiti: avšak v své vlastní při sami sobě svědčiti nemohau; neb nenie slušné ani spravedlivé, aby kdo byl žalobníkem i svědkem. — (*L. S. 463.*)

Přísežný, svědčí-li jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře.

Artikul II.

Ačkoli přísežný jinému svědče, kříže se nedotýká přísahaje, ani prstu zdvihá: avšak, jsa místo žalobníka neb obžalovaného, na kříži prsty zdvihna, přísáhne jakožto jiný člověk obecní. Item. Přísežný, maje pravdu pověděti, má za šest nedělí prodlení mieti, vedlé obyčeje konšelského. A když v takovém

uprošení seznal by, že ranau, z kteréž od žalobníka jest obviněn, byl by nevinen, a že by hospodář takový řečenau ránu vytrženým svým mečem učinil, otázka jest: »Kdo z nich a kterak raněnému a rychtáři byl by povinen dosti učiniti?« A odpověď jest: Že v té příhodě vedlé svědectvie přísežného má býti rozsúzeno, bez odporu žaloby žalobníka. Protož ten, kohož by řekl přísežný vinna býti, má za ránu dosti učiniti; totiž, za každú chromotu, jest-li že se staly, aneb utětí prstů, dva funty rychtáři a přísežným, a raněnému pět funtuov zaplatí. — (*Lib. Sent. 264, 266.*)

Konšel též má sauzen býti jako jiný.

Artikul III.

Jest-li že by který z konšel zavinił v jaké koli při, sauzen bude jako jiný městčín, a nebude tieže trestán. Nebo poněvadž psáno jest: »Trp právo, kteréž sám vydáváš:« příležitosti spravedlnosti, konšely jakožto práva vynášitele týmiž právy, jimiž jiné saudí, sauditi. — (*L. S. 467.*)

Přísežný, jsa v nemoci, čeho jest svědom, muož jinému přísežnému oznámiti.

Artikul IV.

Přísežný, leže na smrtné posteli, ty věci, kteréž za času auřadu jeho o dluzích aneb o jiných přech, kteréž před ním bývaly osvědčovány, na jiného z přísežných svých pro pamět, a aby zaň svědectvie vydával, muož zněsti plným právem. Jest-li že by kdo, nejsa přísežný, slyšel od přísežného některé účinky před ním osvědčené, a tayž přísežný umřel by, a potom předřečený po časích byl by zvolen za přísežného: takový z předřečených věcí, kteréž jest slyšel, místo přísežného předumřeného nemuož svědčiti. Nebo dvě věci překážejí, najprvé: že tento, kdož skutečně svědčí, od přísežného, kterýž sšel, k vyslyšení těch věcí, kteréž svědčí, nebyl jest povolán a prošen. Druhé jest, že ačkoli tento, který svědčí, jest přísežným, však nebyl přísežným, když se ty věci dály, kteréž svědčí. A tak slova, kteráž tento seznává místo přísežného, moci nemají. — (*L. S. 469.*)

Prísežného seznání v žalobě ranění, před jinými předci.**Artikul V.**

Žalobník žalující, že jej tento a tento ranil, a toho chtěl by dovésti skrze přísežného, obžalovaný pak odpovídaje. zná se, že to učinil mocí svů, moci jeho se bráně odbojem. zavazuje se, že to chce dovésti svědectvím tolika dobrých mužův, koliko jich potřebuje způsob práva: i jest otázka, »které strany svědectvie má druhé předloženo býti?« A odpověď jest: Že žalobníkovu. Protož v této příhodě svědectvie přísežného má slyšáno býti, a vedlé toho má se stranám spravedlivě státi. Item. Žalobník prožaloval jest na obžalovaného, že před šestnácti léty dluh nějaký, před jedním toho času přísežným, a jinde nikdy, slíbil jemu zaplatiti, a to prodlil až do toho času; ale obžalovaný dluhu zpieraje, tázal jest: »Poněvadž v tolika letech nikdy naň nežaloval, zda-li svědectvie přísežného po tak dlouhém času má býti a jako mocné přijato?« A jest odpověď: Že bez odporu prodlení šestnácti let, nad kterážto lidská paměť bez pochybení muož pamatována býti, přísežný svědčiti bude-li, že dluh nemie zaplacen, a vedlé slibu obžalovaného před ním měl zaplacen býti, obžalovaný k zaplacení dluhu jest zavázán. — (*L. S. 470, 471.*)

Konšelé z svého saudu nemají svědčiti jinam k žalování z vin.**Artikul VI.**

Ačkoli přísežní z saudu, v němž jsau přísahali, moci nemají k svědčení, aneb k žalování z vin: avšak v přech před nimi způsobem saudu, neb přátelsky, neb konečnými úsudkem zjednanými, v přech duvodu hodné příčiny nestání, o dluhy spravedlivě obdržené, a o psance, a o jiné všeliké pře těžké, do kteréhož koli místa, listy svými otevřenými pod pečeti svými psali by, těm má býti věreno, a podlé jich psaní má se saud a spravedlnost díti. Item. Ačkoli jednoho přísežného jest svědectvie mocné, avšak jest-li že by kto před saudem řekl, že by chtěl svou při dovésti přísežnými: musí najméně dva mieti; nebo mluvení, jelikožto o mnohých, na dvou v počtu má dosti. Pakli die, že by všemi přísežnými [chtěl] dovoditi, neb šesti, neb osmi: musí

všemi, kdož k témuž saudu sluší, aneb koliko jich jmenoval, svau při dovoditi; jinak v své při padá. — (*L. S. 472, 473.*)

**Konšel obeslaný, nepřijde-li, což koli jiný zřiedi,
i on držeti má.**

Artikul VII.

Jest-li že by který z přísězních nebo z konšel bez přítomnosti jiných, avšak povolaných, a přijíti nechtiece aneb pro příčiny nemohúce, což koli by ustanovil, zřiedi, neb učinil, neb sváry rozváže rozsaudił by: od nepřítomných tomu nemá odpřieno býti. Nebo což se děje od většieho dílu obce, všem se připisuje. Jako u příkladě. Když obec bývá svolána skrze traubu nebo zvon neb hlasem biřicovým: ačkoli ne všickni sešli by se, zdá se však, že všickni činí, což činí ti, kteříž sau se sešli. A jest-li že by se sešli toliko česti dvě, a větší strana těch dvou čestí svolili by oć: také stálé bylo by. Důvod toho jest, nebo nesnadně všickni mohau svoliti. Též jest, učiní-li větší strana těch, kteří obci vládnau, a mají činíni býti miesto všeho města. Znamenaj však zvlášť, že při vaynosích orteluov a v rozeznání při saudných, jest-li že konšelé přítomní bez nepřítomných konají, v tom aby opatrní byli, aby od cesty práva neodcházeli. Neb právo tak zní, »že nezvyklost vině se přičítá,« a klade se příklad na lékaři a saudeci a na každém řemeslníku nezvyklém. Jest-li že práva jsau nesrozumitelná toho, kdo vládne a drží věci, a toho kdo žádá: tehdy má saud učiněn býti tomu, kdo drží. (O tom více hledaj v kapitole XXXVI. Jak přísězní svědčiti mají.) Jest-li že by obyvatelé města kterého byli listem knížecím obdařeni a sami od sebe bez otazu kniežecího rychtáře a přísězné volili a sadili čas určený: tehda nenie jim potřebie, aby jich jedenácte (pro ssazení dvanáctého, ač by provinil) knížete se dotázali. Ale jiné jest, jest-li že by kníže sobě samému tu moc pozůstavił, nebo tak jako volení, též i ssazování jemu přísluší. (Ostatek o tom hledaj nahoře O pokutách a též v kap. XXXIII. O svědectvie přísězných). — (*L. S. 475.*)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ SEDMÁ.

O listech poselacích.

**Listové nemají dávání býti, které by byly městu
k lehkosti a ke škodě.**

Artikul I.

Ačkoli přísežní práva městského užívajícím, k jich skutkom a k potvrzení přirození, když bývají prošení, listuov sepsaných pod pečeti obecní neměli by odpierati: avšak jest-li že by mezi osobami takovými byli slibové neb smlauvy, kteréž by městským právuom škodili, neb cti, neb aužitku obecnímu byli k škodě, takových přísežní nejsau povinni potvrzovati listy městskými. — (*L. S. 480.*)

**Listové mohau odepření býti od toho, či pečeti se má
pečetiti.**

Artikul II.

Listové poselací zavření, z hodných příčin mohau odepření býti a zkažení od toho, pod jehožto pečeti sepsáni jsau. Hlas také živý svědkuov hodných, jakož se jest stalo v přítomné příhodě, listuom takovým předkládá se. A jest příčina, neb ten, který měl listy zjednati psáti Mikulášovi, jednaje, psány jsau z jeho nedbálnivosti bez svědkuov. Protož hlas živý, jest-li přítomen hodných svědkuov, takovým listuom bývá předkládán. Ale listuom zapečetěným, a svědkóm k jedné straně činícím,

mají-li byti předloženi sami svedkové od druhé strany vedení: tehda svědkův hodnost, a svornost svědectvie, a jiní okolkové a případnosti pilně znamenání, potřebují vytazování maudrého. (†) témž hledaj nahore, mohau-li přísežní svědčiti skrze list krom sandu, v kapitole třicáté šesté.) — (*L. S. 481.*)

Psanec v jednom sandu všudy za psance odsauzen býti má.

Artikul III.

Jedni měšťané psali druhým takto: »Opatrným mužum etc. Opatrnosti Vaší známo buď tiehto listem, že Petr spoluměštěním náš v sandu města našeho, jakož sme v našich dekách a knižkách nalezli, Fridlina takového etc, u vás jatého, plným právem spůsobil jest zapsati a auplně právo své obdržal jest, o tom, že Fridlin jemu jeho ženu i s statkem desíti kop, Boha a práva nemaje před očima, jinam ulaudil jest a uvedl. Protož Vás prosíme, abyšte tomu, jemuž jest žena uvedená, aneb jménem jeho přáteluum jeho, listu toho ukazateluum, o dříve řečeném Fridlinovi vedlé předeapsání učinili konečnou spravedlivost.« A když ten list před sandem zjevně čten byl, ten jistý Fridlin konečným nsauzením pro krádež jest odsauzen, a na dřevě šibenice oběšen jest. (†) tom hledaj také níže při tom nápisu, že zapsaný staným právem v jednom sandu,*) ne všudy jako zapsaný má odsúzen býti.) — (*L. S. 482.*)

---

*) V orig.: „quod proscriptus in uno iudicio“ atd.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ OSMÁ.

O hře kosteční.

Prohraný dluh nemá dopomáhán býti právem.

Artikul I.

O hře anebo o dluh prohraný, žádnému spravedlivost nebudžádná učiněna. Avšak z potřeby práva, když jeden z konšel neb z poctivých lidí při hře byl by, a s tím který vyhrává, proti prohrávajícímu lživě držal neb se spikl: dobře spravedlivosti náleží, aby k zaplacení peněz tak prohraných ten, kdo jest prohra, nikoli držán nebyl. Item. Jest-li že by hospodář někoho lživě přijal v hospodu, aumysl maje jej oklamati, když však dobře a věrně slíbil přechovati: takový hospodář v pěti funtích platiti zavázán jest, spravedlivě z nich třetie díl rychtáři a dva městu, ač by toliko skrze hru stało se oklamání. Pakli by v hlavní věci (criminaliter) takové oklamání bylo působeno, tehda soud pro mord má naň jeti. (O tom hledaj níže O mordích.) Ani děti, ani čeledínové otcuov neb pánuo, jichž chléb jedí, statku v kostky prohrati nemohau. Jakož také zapísáno jest v Starých Práviech, kdež se píše: »Přikazujem etc.« Item. V čí ruce ve hru falešné a nespravedlivé kostky byly by nalezeny, jeho palec budž uťat a všeho, co jest tau hrau dobyl, zbaven budž. — (*L. S. 483, 484, 485.*)

O hře kosteční.

Artikul II.

Purgmistr a konšelé města jednoho zapověděli hru všem v městě podruhuom i přichozém, buďto v kostky, karty i knželky pod pokutú, po prvé jednoho věrduňku, po druhé půl hřivny, a po třetí jedné hřivny, aby ji dal rychtáři ten hospodář, který hry dopustí. Na to pak mají přísežní další pokuty podlé potřeby ukládati. Item. Žádného člověka syn neb služebník nebo přítel, který jeho chlebem se živí, nemuož více prohrati, než což pod svým pasem má, a kdož na něm více v té hře získal by, nic mieti nebude. A jest-li že by kto falešnými kostkami neb jinú falešnau hrau co na druhém získal: přemožen jsa dvěma svědky, ten, ktož prohrá, v ničemž jemu nebude odpoviedati, a spíše za oklamavače bude, a rychtáři z desíti šilinkuov odpoviedati bude.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.

O světle do domu a pokojuov okenném.

Světla propuojčování mají býti obapólně odměnná.

Artikul I.

Světla propuojčení a služebnost společně ustanovená jsau; jako chce-li saused okno ke mně mieti, propustiž mi také okno k sobě udělati, aby saused světla našeho dojeti a ujeti mohl i propustiti. Neb když se ukládá, aby světlu se neuškodilo, to má rozumíno býti najviece k odjímaní. Neb právo buď každému sausedu, bychom my odporovali, najvayš aby mohl stavěti, by měl umenšiti světla našich stavení. Odpierajcího pak v takových věcech a posluhování, máme rozuměti netoliko toho, kdo proti tomu mluvie, ale i toho, kdo nepovoluje. A též nemluvíátko a bláznivého, také právě muožme nazvati odpierajcí. nebo ne

k skutku neb aučinku, ale ku právu ta slova mají rozumiena a vzata býti. Na toho sauseda, kterýž stavěje zhuoru stavení, zastínil by druhého sauseda stavení, jemuž by služebnost ta nepřieležela: tomu také i žaloba o to náležeti nemá; protože žádnému křivdy nečiní ten, kdož užívá práva svého. Item. Ponevadž toliko slovo to v Práviech jest, »aby se světlu neuškodilo,« tím obecním slovem o každém světlu má rozumieno býti, buďto nynější, buďto kteréž by času smlauvy zastižené bylo; nebo budoucímu stavení, kteréhož ještě není, může se služebnost světedlná i každá dávatí neb ukládati. Od sauseda na duor druhého sauseda okna nemají býti; protož byla-li by udělána, mohau od sauseda toho býti zahrazená, na čí dvůr byla by postavená. (Ostatku o tom hledaj O právu vysazování znovu stavení, hledaj v dole O světlich, škodách, služebnostech.) — (L. S. 486.)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ.

O ženách a pannách vuobec.

Muž má vuoli za ženu odpoviedati v sandu.

Artikul I.

Muž k žalobě neb odpovědi v sandu za ženu mocí práva nucen býti nemuž. Pakli dobrovolně při ženy na sebe přijme, v přísaze jako v své vlastní při padá a při ztracuje. Ale žena, jsúci miesto žalobníka a přísahau chtěci při obdržeti, padne-li v přísaze, při ztratí jako i muž. Ale jsúci na místě obžalovaného, totiž, odpoviedající a pře bránící, v tom napřed obdlažením pohlaví ženské má toho užiti, že nepadá v přísaze. Žena však vdova, kteráž jest paní nad statkem, buďto že žaluje neb žalobě odpoviedá, v přísaze jako i muž padá a při obdržuje i ztracuje, ač však strana odporná k své straně žádá usauzení. Pakli ta žádost zmeškána bude, jest-li že řečník vdovy právo ženské jí vymíní: toho má užiti, totiž. že držící miesto obžalovaného

v přísaze nepadá. Item. Žena, majíc muže podál od města odchýleného, bude-li s ní bez překážky rok a den, a potom odejde: jest-li že pak v tom času bez něho v městské při, totiž, pro zboží neb pro dluhy k saudu byla pohnána, nemuož býti nucena k odpovídání. Ale po již řečeném času, jenž čas přiměří nebo lhůtu v městské při zavírá, proti odporu muže nebytí doma, bude-li žena pohnána k saudu: k žalobám na ni učiněným přisauzena bude odpovídati. Jakož žena nemuož muži statku prosúditi do roka a do dne, ač jeho doma není: též ani jemu muož vysauditi. A též dokudž ten čas do roka a do dne nemine, propovie-li koho žena k saudu, proto že má muže živého, jenž není přítomen: připověděný nebude nucen jejím žalobám odpovídati. A jest příčina tato: Nebo poněvadž žena vdova nejsúci, není paní statku, tehda jakož muži zboží a jmění nemuož ztratiti, též ani muož saudem obdržeti. Při kupování však a prodávání věci příslušející k ženské okrase, jakož jsau šlojíři, věnci, neb perlovci, i čepcové, a těm podobné, když toliko nejsú drahé, s kterýmiž častokrát ženy bez vědomie mužského se obierají, mohau se sauditi, a místo žalobníka neb obžalovaného držeti, proti odporu nepřítomnosti jich mužuv. (Ostatek o tom hledaj na hoře O přísaze ženské.) — (*L. S. 487.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PRVNÍ.

O násilí panen a paní.

Násilník, řádně přemožený, má stát býti.

Artikl I.

Kdož by z násilí panen a paní přemožen byl, stát bude. A tímto obyčejem přemožen bude. Bude-li panna poškvrněna anebo poctivá žena porušená: jednoho svědka na poli, ten buďto pastýř neb jiný, pakli v městě, tehdy dvou potřebovati bude; jimižto dovede-li, že jest křičela v ty časy, když jest porušena neb popadená byla, anebo že hned svú žalobu rozprostřela, aumysl svúj obdrží. Pakli by panna nebo žena poctivá, nemající svědka, s znameními násilí neb podávení jí učiněného, jakožto ukravená neb s zedraným rauchem žalovala: obžalovaný dvěma svědky hodnými se očistí. Pakli by žalovala bez předřečených znamení: tehda obžalovaný dvěma prsty na kříži se očistí. Ale v starých Práviech píše se při tom nápisu, kdež jest zmínka o křičenie a o času žaloby: »Má znamenáno býti, že, kteráž panna neb paní chce žalobu obdržeti, má zvláště dovésti, že jest křičela. Neb jest-li že by nekřičela, ale mlčela, zdá se k tomu dobrovolně svolovati. Ale k hruoze násilníkuo, aby se od takového prohřešenie varovali, jest cíl v takových žalobách za 14 dni prodlenie.« Nebo také v předepsaném nápisu starých Práv, totiž Císařských, píše se takto: »Nad to pak ten den čtrnáctý, ač by svědectviem sedmi mužuo vieri hodných jej přemohla, nižádná očista nemá jemu býti dopuštěna, ale hlavním ortelem

neb odsauzením trestán bude.“ (Ale o násilí obecní ženy níže hledaj.) — (*L. S. 488.*)

**Ženu kdo by druhému ulaulil, jsa právem přemožen,
má na kuol strčen býti.**

Artikul II.

Ač by kdo druhému vlastní ženu ulaulil neb uvedl, sedmi svědky hodnými nebo dvěma sausedy toho, jehož jest ženu uvedl, bývá přemožen, a spolu s uvedenau ženau smrtí kolu zaostřeného zemrau, totiž, že mají kolem probiti býti. Item. Ač by kdo u své ženy vlastní koho zastihl a oba, totiž cizoložníka a cizoložnici by zabil, rychtáře a přísežných zavolá a řečené osoby zabité k hruoze kolem prorazí. Pakli by muže zabil a žena by utekla, anebo zase zpět, ač by ženu zabil a muž by utekl: tehda jest-li že ten, jenž jej zabil, utečení jednoho z nich a přestaupenie sám třetie dokáže, za zabítí žádné jiné pokuty a dostiučinění nepodstaupí. A též, zabil-li by žemu a muž by utekl. A v příhodě uvedení aneb ulúzenie muž nebude žalovati skrze řečníka, ale v vlastní osobě. Pakli by muž raněný nebo žena raněná utekla, a potom týž muž lapen byl neb žena lapená: svědectviem sedmi rukau přemožen bude a hlavní odsauzenie podstaupí. Item. Ač by kdo odšel od své vlastní ženy a pojal by jinau za živnosti oné ženy: bude-li v tom přemožen, stát bude. Kdož by komu dceru ulaulil, a lapen byl by s ní: takovýnto sandem sauzen bude v přítomnosti rychtáře a přísežných a jiných dobrých mužuv a rodičův. Řečená dcerka, ani jsúci ustrašená ani sliby navedená, v prostřed sandu buď postavená. A puojde-li k tomu, jenž ji ulaulil, puojmeť ji za žemu: pakli puojde k rodičuom, tehdy bude stát. (O tom hledaj napřed O ženách a pannách ulauzených.) Item. Žalovala-li by před sandem žena, že ve třech nedělích před žalobú jest porušená neb podávená: k takové žalobě obžalovaný odpoviedati nebude; ač však ta žena v tom času hodné překážky jest neměla, ješto snad proto nemohla jest žalovati. Item. Ač by obžalovaný k žalobě o násilí neb jiném nápodobném přestaupení učiněném odpoviedal by, poznal by se, že jest pannu porušil neb ženu podávil. a to s jejie dobrau volí, neb jí před tiem za to penieze dával a dary,

a toho by chtěl dověsti svědomiem hodným: skrze takovú odpovéd nebude zproštěn, aniž k takovému svědectví má některak dopuštěn býti. Nebo slušné jest domněnie, že takoví svědkové ani san hodni. ani spravedlivi, nebo po skutku předřečené přestaupení mohlo by snad skrze lidi dobré porovnáno býti; ale k zaslíbení o tom, což jest budaucího, nevměšují se než zlí a nešlechtní lidé. (Ostatku níže hledaj O podávení ženském.) Bude-li nevěstka z násilí žalovati, a stane-li násilník k sandu, rychtář jí dosti učiní s některých radú, neb jest jeho kmetična. Item. Kdož by žáka neb layka proto, že běhlau ženu buď ve dne nebo v noci v kterémž koli místě tělesně poznává, zbožie neb ranha zbavil by neb svlékl: muku krádeže neb zloděje, neb laupežníka podstaupí pokutu, nebo on jinau pokutau má trestán býti. — (*L. S. 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495.*)

Žena, hledaje muže, za šest neděl vražedníka dítěte svého muož sama vinití.

Artikul III.

Žaluje-li na někoho žena z zabítie dítěte svého: obžalovaný má jejie žalobám vedlé spravedlnosti odpoviedati; ač by však ona dřív za šest neděl zde i onde muže svého hledala, aniž by nalezen byl. A řečené ženě má se státi tak plná spravedlnost, jako by muž jejie tu stál osobně. To aby se stalo podlé znění práva. Item. Ačkoli žena bez přítomnosti muže, jenž osobu žalobníka i obžalovaného za ni muž nésti, vedlé obyčeje k sandu nebývá pohoněná: avšak ač by nebytiem jeho doma, k sandu povolána jsúci, chtěla se brániti, má k otázce strany odporné o živnosti muže ujistiti a pravdu zvěděti: nebo o člověku nepřítomném pochybenie [jest], jest-li živ čili nie. — (*L. S. 496, 497.*)

Žena, před vdaním vdlužeei se, má odpoviedati, by muž doma nebylo.

Artikul IV.

Item. Ač by žena vdaná pro dluhy za času vdovstvie, neb za dřevního muže od ní zdlužených, k sandu byla povolána:

proti odporu, že nyní praví, že »má muže živého, ale že není ho doma,« žalobám žalobníkovým má odpovedati. — (*L. S. 498.*)

Svědkové ženy v přísaze padají.

Artikul V.

Item. Ačkoli žena mající přísahati, nepadá v přísaze, avšak svědkové jejie, pochybí-li v spůsobu přísahy, padají v té při. Item. Vdova, jsúci před soud polnaná pro dluhy, v kteréž jest muž jejie zašel: bude-li mieti přísahati, tehdy přísahající nepadá; nebo v té příhodě užiti má práva téhož, jenž by jí příslušelo za živnosti muže jejieho. Pakli by vdova pro dluh[y] za času vdovství svého zašlé, v zboží jí vlastnie a osobně příslušných, a jichžto sama svá jest paní, někomu, jenž by ji nařkl, měla přísahati: v té příhodě, jest-li že ten, kdož ji nařeká, proti ní takové věci pravie, tehdy přísahající padá v té při. Pakli by takové věci proti ní duvodné nebyly a s strany jejie právo ženské bylo by jí vymíněno: tehda přísahající nepadá. A rozum toho jest. Poněvadž vdova s svým zbožiem vlastním, jehož jest sama paní, množ s tím učiniti a spůsobiti, jakž se jí líbí, jako i muž: hodné se zdá, aby také žalující neb odpovídající o takovém zboží neb statku témuž právu podnikla, kterémuž jest muž poddán týmž právem. — (*L. S. 499, 500.*)

Ženy, majiece svůj díl, bude-li muž marnotratný, samy své spravujte.

Artikul VI.

Když ženy od otcuv dědictvie oddělené svého práva jsú zmocněny, budou-li moudré a věku dospělého a měly by muže marnotratné: ony samy zboží své mohou spravovati jako i muži. (O tom hledaj nížeji.) Teta sirotčí, jenž jiného žádného nemají přirozeného nežli ji, v ty sirotky i v jich zboží jménem vládarství nemá se uvázati, ale raději přísežní péci takového vládenie vedlé jich svědomie mají poručiti počestným mužem. Ženy však vdovy vládnutím statku i syny, dokudž stavu vdovského nezmění, slušně spravují, nebo takto die staré Právo

„Ustanovujem také, že kďož koli z měšťanuo umřel by, bude-li mieti ženu nebo děti: rychtář nebo přiseczní nikoli se v jich zbožíe nemají uvázati, ale buďte v moci ženy a děti.“ — (*L. S. 501, 502.*)

Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti.

Artikul VII.

Vedlé řádu spravedlnosti, ženám nemá býti ubrmanstvie poručeno: nebo vedlé řeholy Práva Městského, ženy od obecních neb od zjevných úřaduo sau vzdáleny. — (*L. S. 403.*)

Vdovy nekšaftující právo muž, kteréhož pojme, obdrží před dětmi.

Artikul VIII.

Jest-li že vdova, statek mající a děti, muže by pojala a potom, tělesně jsúci od něho poznána, umřela by: díl zbožíe, kterýž na ni příslušel, proti odporu dětinskému na muže spadne. Nebo muž netoliko těla, ale také i zbožíe ženského jest pán a správce, avšak v zbožíe mateřiném druhdy napadají příbuzní mateřini. (A o tom hledaj nahoře O dědictvie, blíže konce. Item v kap. XVI. art. I. Item v kap. XVIII. art. X.) — (*L. S. 504.*)

Žena těhotná nemá býti na smrt vydána.

Artikul IX.

Žena těhotná, pro zlý skutek lapená, pro plod, který má v zivotě, nemá býti na smrt vydána, ale skrovně mrskána. A nevěří-li se řeči jejie, by těhotná byla: tehdy dvě ženě počestné v saukromí ji opatřte. Kteréžto jest-li že dějí pod přísahau ji býti těhotnou, má jim věreno býti. Též má-li zkušeno býti, jest-li pauna porušená, nebo jest-li žena těhotná, nebo když v manželstvu svědomie jest potřebie; anebo když počet rozeznánie let někoho mladého má býti opatrován, nebo ač by někdo, vajda do kláštera, kdež jeptišky spí, neb v jiném miestě, kdež ženy přebývají, jednu z nich porušil by: v takových a k těm podob-

ných příhodách. má přijato byti svědectvie ženské, a při pacholatech mužské. — (*L. S. 505, 506.*)

Žena nemuož kšaftovati ani o svých věcech gruntovních.

Artikul X.

Žena jsúci manželka, z věna, rúcha, šlojířuo a podobných věcí, nebo klénotů aneb kterých koli věcí, nie nemuož poručiti. ani žádného kšaftu činiti bez povolení mužova, jenž jakožto nad ženau, též i nad zbožiem vším pán jest a správce. Ale vdova od dielu, jenž jí přísluší, muož spusobiti a kšaft činiti, jakož se jí líbí. Item. Ač by panna nebo žena, zbožie mající, pojala muže, jemuž by jistau summu jmenovala, a potom, děti s ním nemající, umřela by: z statku, věno muže jejieho převyšujícího, proti odporu téhož muže, jakž chce, muož spusobiti a kšaft činiti, jakž se jí líbí. — (*L. S. 507, 508.*)

Ulaudí-li let nemajíc pannu kdo s násilím z domu, má sťat býti.

Artikul XI.

Kdož by koli děvečku, kteráž nemá dvanácti let, v kterém koli místě, nebo pannu pod dvanácte let, neb vdovu v domu neb v jiném pokoji, jenž muož dveřmi zavřín býti, porušenau směl ulauditi: beze vši milosti jako laupežník sťat bude, a pakli uteče. města věčně zbaven bude. Ale ta děvečka nebo vdova ustanoveníe svrchu psanému bude se radovati. Jest-li že by kdo druhému ženu jeho vlastní ulaudil: bude-li sedmi svědky přemožen. soud kolu podstaupí. — (*L. S. 515.*)

Ulaudí-li žena let nemajícího, diel svojoj ztratí a města prázna budí.

Artikul XII.

Poněvadž neníie zlosti nad zlost ženskau, jest-li že by žena neb děvečka vyrostlá syna, vnuka, bratra etc., jakož se svrchu píše, někoho dobrého člověka. let osmnácte nemajícího, lstivě tomu navedla, aby tajně, bez rady přátel nebo těch, jimž jest

poddán, radě. pryč odšel, nebo slovy, kteráž nemohau odvolána býti. pojíti by směla, aneb s ním pryč šla: taková ludařka i s ulauzeným. ztratíc díel dědičný, za padesáte let města prázdni budau, s zachovániím však povah podepsaných: bylo-li by o navrácenie dřív nebo po řečených letech, leč by snad ten mladenec, s svými dobrými přátely neb poručníkem jsa oddělen v statku, sám sebe mocen byl, nebo učiní-li moudře neb nemoudře, to sobě přičítaj. — (*L. S. 516.*)

Panny, nechťi-li jich poručníci vdáti, má se to na pány neb faráře vzněsti.

Artikul XIII.

Jest-li že něčtí sirotci, kteréhož koli pohlavie, panicové neb panny. zboží majiece, některému, neb svému příteli nebo cizímu, jakožto poručníku a obránci byli by poručeni, kterýžto snad proto. že statku jich požievá, přieliš prodlévá jich vdáti: tehdy sirotci k některým z přísežných konšeluo, nebo k faráři, nebo k svému zpovědníku puojdau. Kterýchžto jich vuoli a aunysl o vdání k manželstvu na městskau radu vzesau. A když to uslyší rada. sama od sebe proti odporu poručníka. aby takových sirotkuov vuole se naphila. hned s pilností o spojení svadby opatří. († podávenie hledaj v kapitole LXI.) — (*L. S. 517.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

O ustanovení a svolení městské, kteréž každé město držeti dobrovolně muož, neb o jiné se svoliti.

Ulaudi-li který pacholek neužitečný komu dceru, má města prázden býti.

Artikul I.

Ustanovenie, kteráž mohan pro obecní dobré ustanovena a držána býti nebo opuštěná, sau tato. Najprvé, že kterýž koli člověk neužitečný někomu dceru, vnuku a tak dále, jakož se svrchu vypisuje a dole zaviera, buďto pannu neb vdovu, jeho nachlebnici neoddělenau, nebo skrze něho, ač snad jakožto poručníku neb pod jiným kterým koli počestným obyčejem a slušnau příčinau, má ji sobě poručenau, jinde od svého chleba postiženau bytem směl by ji vyvésti neb ulauditi: beze vší naděje navrácenie a bez milosti od dne ulauzenie za padesát let od města i s ulauzenau má se vzdáliti. statku nebo dieľu dědičného děvečce nebo vdově takové příslušného i ludař i ona v letech předřečených ovšem nic nevezmauce. A před skonáním řečených let, jest-li muž umře a žena chtěla-li by se navrátiti, vjití do města nemá jí odepřieno býti. A jest-li že skrze jejie přátely, anebo skrze ty, jimžto přísluší, byla by jie uprošená milost od konšeluov, a bylo by jí něco dáno z milosti: toť bude mieti, a z práva nic na nich nemuož žádati. A když padesáte let mine, jest-li že by se muž s ženau navrátil: z žádného zbožie přátel ženiných anebo těch, kdož to drží, nemůž nařiekati, ale toliko

vlastniem ausilím samým sobě a dětem, ač které mají. potreby opatří. Kdož by chtěl vyvésti vdovu, nemaje vlastního stolu: ten i s ní za deset let pořád zběhlých města prázden bude, a v zboží té vdovy přátelé najbližší se uvíží jakožto ti. na něžto přísluší, ovšem nic jie z toho nedávajiece. Jediné leč by snad žena dřív desíti let za jeho živnosti, oba spolu chtěli se navrátiti: tehdy ne z práva, ale toliko z milosti v té příhodě, jako i v předepsaných od rady města odpuštění jmenovitě obdržiece, bude-li jim co dáno, to bude mieti. Item. Když muž a žena k třiceti letuom přejdou: ustanovenie předřečeného nepodniknu, aniž pomstám v nich zavřeným některak budau zavázání. Také kdož by koli z mužuv nebo z žen přemožen byl, že předřečené lauzení, neb tajné vdávání, bez vědomie a rady přátelské a rodičiv anebo těch, pod něž sluší, mezi tiem mužem a ženau řiedil by a jednať, aneb radu a pomoc k tomu dával: bez navrácenie za padesáte let zbaven bude města. Také kdož by koli z rodičuv neb z těch, pod něž sluší mladeneč neb děvečka neb vdova, předřečené ustanovenie směl přerušiti kterak koli: tehda bez milosti tak velikú summu peněz, jakauž panic, neb panna, neb žena za svojo oddiel měla jest mieti, dá za pokutu, kteráž má k užitku městskému býti obrácena. — (*L. S. 513, 514, 518, 519, 520.*)

K manželství jako i k víře a jiným svatostem žádný nemá nutiti.

Artikul II.

Ač by skrze ustanovenie napřed dotčená stará Práva nebo ortelové městští zdály by se býti odporná, neb kdež se die. »že na vůli každé dcery a vdovy vdáti se aneb nechatí, za kohož koli chce:« to má rozumíno býti, že děvečka nebo žena k pojetí tohoto neb onoho muže nemá nucena býti. Neb jakž k víře nebo ke křtu žádný se nenutí, leč kdo chce: též ani k manželstvu člověk nemá mocí nucen býti. A z toho jest známo, že ten, kdož děvečku nebo vdovu uľaudí neb vyvede, nemuož se vymluviti právem předepsaným, poněvadž proti němu činí: nebo nadarmo práva žádá, kdož činí proti právu. Ale násilím pannu neb vdovu, kteráž uvede nebo uľaudí, k manželstvu nutí popuditi,

ačkoli také děvečka neb vdova k ulauzení smlauvá se tajně s tiem, jenž ji pryč vede, neb k ulauzení svoluje dobrovolně: avšak lidé nesaudí o takových tajných věcech, ale rači o ulauzení a o násilí uvedeném zjevném. Takéž ten ortel, jenž die, »aby dcera uvedená i s ludařem postavená byla v prostřed saudu neb okršlku:« to má býti rozumieno o počestném muži a ctném, jenž se jest dobře zachoval, o to vždy usiluje, aby v dobrém rostl a ve cti. A kdož by vedlé rodu, života, stavu, duostojenstvie, povah, zbožie a cti srovnal by se: ten podobný jest panně neb ženě, kterauž jest vyvedl. A ačkoli k takovému muži panna neb žena v vokršlku neb v saudu uchýliła by se neb šla: avšak pro násilí neb moc, kteréž jest při uvedení neb lauzenie městu učinil, ničehož nic z dílu dědičného nebude dáno té ženě neb panně od rodičov neb od těch, jimžto přísluší, leč z milosti, ač jí obdrží od rady městské. — (L. S. 521.)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ TŘETIE.

O mordích a prolo trestání a pokulách.

**Morděr jest, kdo, zabije, béře; vražedník, kto
v svádě zabí.**

Artikul I.

Mord tiem zvláště dělí se od vraždy, že má k sobě připojený lúpež, jenž slove lúpežník (mortificator); protož ten pravě slove morděr, kterýžto, když druhého zabí, zbožie od něho béře. Ale kdož bez zabítí statek béře, laupežník slove. A vražedník slove, jenž bez rozumu, z hněvu, pro pomstu z malého vážení nebo z sváru, v krčmě nebo jinde učiněného, s druhým bojuje, zabí jej. A také z toho morděr slove, kdož spícího na loži, neb odpočívajícího, neb za stolem jedajícího, nebo v lázni se myjícího zabí. Item. Když hospodař také podruha nebo hostě, a zase podruh nebo host hospodáře proto, aby mu statek pobral,

ndávi: mordér slove. Protož kdož by koli. s rozmyslem žalobu čině, jiného očekávaje, z pychu jej zabil: mordér muož slauti. A takový uteče-li. hned když umrtený bude pohřben. jednau má býti pohnán a hned zapsán plným právem. Vražedník nebo laupezník po tři saudy ve čtyřech nedělích pohnán jsa. jest-li že vždy ve dvou nedělích po čtvrtý saud jsa obeslán, nepostavil-li by se: tehdy má zapsán býti. Mordér zajisté, k koni jsa přivázán, po ulicích má vláčen býti. a potom zbit na kolo. Ale vražedník a laupezník mají od meče umřítí. Ale kdož jest radau neb z peněz zjednal druhého zabití: muku ne prosté vraždy, ale kteráž na morděře sluší. podstaupí. Ačkoli mordér, jednau jsa pohnán, hned zapsán bývá: avšak to má býti rozumieno. když se stane hodný duvod od žalobníka, totiž. když předejdú přísahy o bezpraví a svědkové budau provedeni. jimižto dostatečně dovede, což míní. Jinak obžalovaný po třikrát vedlé obyčeje pohnán bývá, a nestane-li k čtvrtému saudu, zapsán bývá. Kdož prvé maje záští zjevné s druhým, zabí jej. nikoli neslove mordér ani vrah; neb každý má se vystříhati záloh nepřátelských; protož zvláště nešlechtní lidé, kteřížto z vnitřní srdečné zlosti, ne z hlauposti neb nemožnosti hřešiece, smrt lidem činí, vražedníci slovau. — (*L. S. 522, 523, 526.*)

Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpraví, obžalovaný dobropověstný čist bude.

Artikul II.

Stane-li se mord krom obydlé lidského, na poli, v lesích neb těm nápodobných místech: žalobník, žaluje-li na koho. tehdy patřeno má býti, měl-li jest takový obžalovaný před tím dobré jméno. A jest-li tak žalobník přísáhne sám druhý (de calumnia) o bezpraví, a pochybí-li v přísaze, obžalovaný prost bude; a pakli nepochybí, obžalovaný sám sedm se vymhuví. Toto také má býti znamenáno. Ač obžalovaný v čas mordu v některém místě tak byl daleko, že by tuto býti nemohl, dokáže se býti listy s početmi vieryhodnými sepsanými. neb svědectvím ctných lidí: tehdy rozumně zproštěn bude, leč by dokázáno bylo, že, jsa nepřítomen, lstí jest to učinil nebo zjednal, aby se tak stalo. Pakli obviněný obžalován z mordu, a dřív poškrvněný

měl pověst a zlé jméno. nebo život provinilý: tehda čas, miesto a jiní okolkové (circumstancie) mordérství mají znamenání býti. A můž-li z toho býti uznáno, což se s pravdou sjednává nebo srovnává, a znamenité podezření činí o obžalovaném: tehdy svědectvím žalobníka přemožen bude z skutka vedlé domněnie zlého. Pakli by obžalovaný utekl, po prvním povolání hned zapsán bývá. Avšak utekl-li by obžalovaný, jenž jest prvé vždy dobré jméno měl, a rozkázal by nebo odepsal, že hotov jest státi ku právu: má mieti prodlení, a ne hned v jednom saudu zapisován. Protož vždy, když obviněný v skutku neb při utiekání, když se mord stane, nejsa lapen, odšel by a mord nenie známý a zjevný: dřiev než zapsán bude, žalobník přísáhne o bezpravie, práva svého dokazuje. A neučiní-li toho: tehdy obžalovaný vedlé obyčeje trojiego oznamenie má pochnán býti, aby, nestane-li potom k čtvrtému saudu, zapsán byl. A znamenaj, že při mordích, kteříž se tajně dějí, zlá domněnie najviece miesto mievají. (O témž hledaj v dole při nápisu O ranách, vraždách a o mordích. A též v kapitole čtyřidecáté páté, artikul první.) — (*L. S. 527.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ČTVRTÁ.

O závazcích a přirčení.

Zavázaní, které nemá dne uloženého, dnešek jemn služí.

Artikul 1.

Ve všech závazcích, v kterýžto den jistý a jmenovitý nepokládá se, mají se rozuměti a ztahovati k vzdajšímu dni. Item. Kdož by co dáti neb učiniti slíbil od jiného, nenie závazek. Item. Sirotek bez moci poručníka svého nic zavázati nemuž, avšak jiného sobě zavázati muž.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

O zprávách úředníkův.

Přísežníkuom nepotřebie žalovati, než toliko zpravu činiti mají.

Artikul I.

Úředníkuom stráží nočních, branným, biřicuom a jiným podobným přísežným nenie potriebie, aby žalovali, ale aby svobodně v sandu zpravu na vinné činili a obzvláště znášeli, a činící škodu přivedli. Aníž mají přísahati o bezpraví; nebo přísaha, kterou sau k auřadu svému učinili, má v paměti jmína býti; leč by obžalovaný na odpor prokazoval, nebo z takových časuo a miest vyhledání a jiných případností, za plný duvod má jmieno býti, jakož Práva svědčí.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ŠESTÁ.

O pastuchu a jeho péči.

Hovada mají do stáda hnána býti, krom mlznic a skotu.

Artikul I.

Žádný sedlák ani kdo jiný hověd, kteráž za stádem mohau jieti, nemá chovati doma; krom hověd, skotu a sviní mlznic mladé majíce. Iteaz. Žádný nemievaj svého pastuchy ke škodě mzdy pastuchovy obecnie, krom některých vsí, kdežto člověk

najméně maje tři lány dědiny, z obyčej pro rozličnost pastev ovčáka množ mieti ovcem svým vlastního. Item. Ač by obecnému pastýři šel plat z lánu neb z nohy: tehda aby ves pastuchy zbavena nebyla. ještě ovčáka maje, jakož jest řečeno. z svých lánuov pastýři bude platiti. jako i jeho saused. Item. Pastucha kterýchž koli hovad, před něj vyhnáných, nepřihnal by zase do vsi: onť je zaplatí. Ale kteréž by od laupežníka neb od vlka vzato bylo, dovede-li jedním svědkem, že naň okřik udělal: tohoť platiti nebude. A takový svědek, poněvadž pastýř jest na poli, množ býti žena neb dietě. Urazí-li hovado jedno druhé, a bude-li pastucha proto obžalován: chce-li nevinen býti, pod svau přísahau ukáže. že to hovado druhé jest urazilo, a když se to stane, uražené hovado šacované od přísedných pán toho hovada, kteréž jest ono druhé urazilo, do svého chlíva vezme, krmě a ostřiehaje jeho, až i na pole bude moci jieti, a tak pánu jeho zdravé je vydá a navrátí. Pakli v jeho moci umře, cenu zaplatí. Item. Bude-li pastucha obžalován, že hovada do vsi nevehnal, svau přísahau se očistí. Avšak vžene-li hovado a ono domuov nevejde, a pán toho hovada, vezma s sebou dva muže počestná, šel by k pastýři a z hovada ztraceného by jej napomienal: tehdy pastýř, očisty nechaje, hovado zaplatí. Item. Die-li pastýř, že hovado není před něj vyhnáno: pán hovada s dvěma muži ctnými, jenž jsú viděli, lépe dovede, že hovado před pastuchu vyhnal, nežli by pastucha svau nevinu mohl ukázati. Obyčej však všech vsí ve všech předepsaných věcech má za právo držán býti. Item. Ve všech jiných potřebách neb potřebnostech vesských. což vladař sedlský, což se dotýče k vesským, polním a lesním užtkom vsí, s radau většího dieľu té obce ustaví a zřídí: to menší strana obce za pravé držeti bude a nemuož tomu odepřeti. Bylo-li by hovado kam posláno na pastvu a tam by umřelo. neb zhubenčlo, neb od lotruov ukradeno: ten jeho platiti nebude, k komuž jest posláno, ač však škoda taková tomu hovadu nepřišla jest nedbálnivostí jeho. Pakli laupežem mezi jinými, neb z jiných hovad bude ukradeno: zaplatí je. Pakli morem by umřelo: tehdy, ukáže kůži, svoboden bude. Pakli jeho puojčil druhému bez odpuštění pána. jehož jest, a tam by umřelo neb pohoršilo se neb jiným obyčejem ztraceno bylo: zaplatí je. — (*L. S. 528.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ SEDMA.

O pokoji stranám od soudce uloženým.

**Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kdo by nepozdravil
neb pítí nepodal.**

Artikul I.

Jest-li že by za času uloženého pokoje strana proti straně nepovstala, neb pítí jemu podaného nepřijala by, nepozdravila by jí, ani jiných takových věcí, kteréž dvojím aumyslem, totiž milováním dobrým a zlaú horlivostí mohau býti činěny: proto nenie mieru rušitel. Nebo při takových věcech pochybných, lepší stranau domněnie má vykládáno býti. Item. Kdož koli, pokoj ruše, ranil druhého, bil kyjem, nebo jinak potupně urazil, o zemi udeřil, nohama tlačil, pěstmi bil neb rval, by pak od toho aurazu i neumřel: avšak jakožto mieru rušitel jat má býti a hlavy zbaven. Pakli by ušel, hned zapsán buď a třetinu zboží jeho pozůstalého na rychtáře sluší vedlé práva. — (*L. S. 529, 530.*)

**Pokoj zapověděný kdo zruší a uteče, zapsán buď za
vinného.**

Artikul II.

Kdož koli pokoj od rychtáře jemu zapověděný, před očima přísěznych porušil by, a potom by utekl: hned prvního sandu

buď zapsán. Kdož druhého s mečem neb s kordem honí, kord neb meč, po němž by vyhodil k zabití jeho, ač však z štěstí z rukau jeho zdráv utekl by, a onen z jisté vůle a z aumysla chtěl jej raniti nebo zabiti: avšak z jeho zlého aumysla sauzen má býti, jako by v skutku mier rušil. — (*L. S. 532.*)

Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má.

Artikul III.

Když se komu pokoj prikazuje, netoliko s svým hněvníkem, ale také i s čeledí, kteráž jeho chleba užívá, má pokoj zachovati; a též zase i hněvník má také pokoj jemu uložený jeden každý svým nachlebníkuom zapověděti. Nebo jest-li že by pánuom pokoj zapověděný byl a pacholci jednoho v času uloženého pokoje ranili by druhého: zajisté pán těch pacholků zdá se býti míru rušitel; nebo podobné jest, že by se stalo rozkázáním jeho, aby pokoj byl zrušen. Avšak jest-li že pacholci řečených pánuov v času pokoje bez přítomnosti a rozkázání jich vespolek by se zranili: nemá odsauzeno býti míru rušení. Item. Kdož by služebníka druhého v čas uloženého pokoje ranil, výpověď pokoje rušil by: tehdy proto, že jsau mír zrušili, má sťat býti. A tomu raněnému i rychtáři dosti se jest stalo, a statek po něm pozuoostalý jeho dědicuom buď pozuoostaven. — (*L. S. 533, a.*)

Pokoj slovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtů pokuty.

Artikul IV.

Za pokutu přerušení pokoje slovy mrzkými, nebo pohrůzkami, nebo řečí nepočestnan, by pak i lehká byla, když toliko k slyšení jsau protivná: pět funtů má býti dáno, z nichž se rychtáři dostanau dva díly a městu třetie. A ta pokuta jest vyňata z starých Práv, totiž Ciesářských, kdežto pro největší zavínění slov, jako jest rauhání neb svědectvie jazyka, klade se pět funtuov. — (*L. S. 533, b.*)

Očista pro nezrušenie pokoje — sám tretie.**Artikul V.**

Člověk, zapieraje rušenie pokoje, má se s poctivými muži sám tretie na kříži očistiti. Ač by kdo směl pokoj rušiti od sandce uložený, řeči neb skutkem, a byl by v tom usvědčen: zruší-li skutkem, odsauzení hlavy podstaupí; zruší-li je slovy nepoctivými, penězi buď trestán a rychtáři daj 60 šilinků. Item. Pokutu tauž podstaupí, kdož koli spoluměšténina svého slovy hanlivými rozhněval by, a k tomu má jemu dosti učiniti nápravau, a dva šilinky pokuty rychtáři dáti. — (*L. S. 533, c.*)

Kdo koho zseká v trhu ranami, ruky zbaven buď.**Artikul VI.**

Kdož by koli pokoj rušil ranami v den trhový aneb ranau: třmi svědky jsa přemožen, ruky zbaven buď, neb ji desíti hřivnami vyplať. A kdož by téhož dne meč vytrhl ke zlému drubého, ale však neurazil by drubého: přemožen jsa třmi svědky, pokutu jedné hřivny podstaupí, rychtáři puol a přísežným půl hřivny. Pakli by jeden z přísežných viděl: přemoženť bude a milost od toho, jehož chtěl uraziti, nalezne, jakž muož. Ač by kdo s zapověděným přeostrým mečem łapen byl: meč rychtáři zuostane. Item. Ač by kto po [s] zapověděným mečem postižen byl: ten odpoviedaj z věrduňku. Pakli by s tesákem neb dykau byl: z puol věrduňku bude odpoviedati.

~~~~~

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ OSMÁ.

O pomstách pro zavinění.

Lidé zaviňují z úmysla, z kvapnosti, z příhody.

Artikul I.

Lidé prohřešují aneb zaviňují čtverým obyčejem: z úmysla, z kvapnosti, příhodau. A z úmysla hřeší lotři, kteříž mají tovarystvo s jinými na cestách. Z kvapnosti, když jeden utkne řečí na druhého skrze opilství, a potom k rukama neb železu přichodí, totiž ručí se neb tepau. Z příhody pak, kdyby kdo, na lovu sa, na zvěř střelil a zabil by člověka. Neb opět skutky se tresčí, jakož jsou lúpežové, vraždy, zlodějstva, aneb řeči, jako nařkové, utrbanie, a při viere čáry, neb pro psaní jako falešné a podvodné, neb pro rady zlé, neb pro závazky lotrovské navozovanie a s nimi spojení, a kdož radau jiné navodí k zlým skutkuom. A ti čtyři obyčejové mají vyptávání býti sedmi obyčeji a příčinami. Najprv příčina, osoba, miesto, čas, jakost, velikost, příhoda. Příčina, jako při bití, kteréž se děje od mistra, neb od rodiče, a ty sau bez pomsty, neb se dějí dle opravy a učení, ne dle křivdy. Bývají však mštny, ač by kdo z hněvu od cizího bit byl. Osoba dvoje zření má k tomu, totiž, jenž činil, a k tomu, jenž jest trpěl. Nebo jináč mštna bývají prohřešení jednostajná, když synové nebo děti rodičuom prohřešie, než proti cizímu, proti mistru neb proti pánu. A při takových věcech hledieno má býti k věku a k rozumu. Miesto, jakožto při zlodějstvu a svatokrádeži, za něž bývá hlavnie trestanie, i menší muky. Čas, ten dělí zloděje dennieho a nočního, jako když skutek těžší a lehčejší jest, jakož se dělí krádežové noční od denních. Jakost dělí zloděje od toho, jenž hovada kradeného.

nebo kdož by jednoho vepře zajaľ, jako zloděj skrocen bude, a kdož stádo, ten jakožto ten, jenž dobytek krade. Příhoda. zřeníe má k skutku, ačkoli práva nemstí méu nad tím, jenž proto, aby zabil člověka, vystřelí, nežli nad tím, jenž by zabil. A protož mezi Řeky nešťastné příhody bývaly mštny dobrovolnou pauští. — (*L. S. 535, a.*)

Pomsta a vina otcova nevztahuje se na dědice.

Artikul II.

Item. Upadne-li kdo u vinu neb v pomstu, ta nejde na dědice. Nebo pomsta ustanovená jest pro polepšení lidské, kterážto, když ten umře, na kohož jest vložena, tu se dokonává. Příhází se také, že tíž skutkové v některých krajinách neb zemích tieže a lehčejí mštní bývají, jakožto v Africe, paliče osení, a v Míšni a kdež kovy mají, falešní mincíři. *) Někdy také příhází se, že někomu pomsta tieže činí, vedlé velikosti viny. Item. Zabí-li žena syna neb dceru svú, mukú mordu otcovského umři, totiž, jako by otce zabila. Jedná-li žena smrt svého muže, na kolo buď zbíta. Pakli by také muž takovou věc učinil, tehdy nejprvé, za koněm jsa uvázán, a po ryncích a po ulicích má vláčen býti, a potom na kolo bit býti. Ale že v takovém vláčení údové nestydatí odkrývají se: protož poctivosti pohlavie ženského to se odpustí, avšak na kolo zbíta toliko bývá. (O témž v kap. XVIII. art. IV.) — (*L. S. 535, b. 538.*)

Žena, ukáže-li na muže cizoložství, sodomství, hrdla svého nebezpečnoství: má s ním rozvedena býti.

Artikul III.

Jest-li že žena muož ukázati, ano jejie muž cizoloží, aneb trávení jedná, neb se sváří, neb se lotrovstva drží, nebo an lotruje, aneb dovede-li naň, že by dobytek nečistil, aneb smilně živ byl, aneb že by před očima ženy své s jinými přebýval, jenž jest náramně ženám věc protivná, a zvláště poctivým, anebo pohruožky od mužnov trpěla by a dovedla o svém zdravie, anebo

*) V orig.: „ut in Africa messium incensores, in Mysia vitium, ubi metalla sunt, adulteratores monetæ.“

s mečem se na ni potrh, anebo od trávenie. neb kterým koli jiným obyčejem (mnohé zajisté cesty lidé mají ke zlosti). anebo tak, ač by ji bez hodné příčiny býjel: protož bude-li moci kterou takovou věc ukázati, tehda práva dávají odpuštění užívati rozvedenie, a nev dávati se a věno vzíti, i to všechno, což jí dáno bylo před spojením manželským; a netoliko, nemohla-li by dovésti všech příčin svrchupsaných, ale také, by jednu dovedla. Item. Také právo odpustí muži, aby ženu odvrhl, ač ji v cizoložstvu najde neb v trávenie.

Z úmysla kdo na koho stojí, a útok učiní: má smykán býti.

Artikul IV.

Kdož by koli z aumysla a s dobrým rozmyslem na druhého autok učinil, by jeho pak nezabil, avšak ranil-li jej, toliko vedlé jeho zlé vuole, kterouž jest měl, bude-li to tak shledáno: jako mordér má pomstu trpěti, aby, k koni jsa přivázán, po ulicích sem i tam vláčen byl. A v té chvíli biřicovým hlasem jeho zavinenie má oznámeno býti. A bude-li tak veliká vina, má na duoť*) k tomu připravený vložen býti, a všickni audové jeho kolem zbiti býti, a potom má na kolo pleten býti a zhuoru zdvižen, aby tak před očima lidskýma umřel. A což jest řečeno o mordu, i o zlé mysli též má rozuměno býti. Nebo při zločiněnie raději vuole zlá a skutek šetřie se, než nedostatek. (O témž hledaj nahoře O pokutách a dole O ranách a o mukách.) (L. S. 539.)

Mrskaný a od práva zjevně trestaný nemá do města choditi.

Artikul V.

Starodávni jest obyčej, aby kdož koli pro zlé činy mrskán bývá, na audech ochromen neb jinak ohaven na těle podlé spravedlnosti: že tomu jest město zapovědjeno, aniž jemu více má vjíti do města dopuštěno býti. — (L. S. 540.)

*) t. j.: dle orig. „super fossam.“

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.

O základích a zástavách vůbec.

Věřitel, maje základ, dlužníka k zaplacení nepřipraví.

Artikul I.

Skrze obmeškání vyplacení základu, věřitel nemuž nucen býti, aby dlužníky osobně žalobau viniti měl. V jiných práviech takto stojí psáno: »Věřitel nemuž slušně nutiti dlužníkuov osobnau žalobau, když, počna při o základ, i opustí.« Item. Jinde takto: »Věřitel nemuž slušně nutiti dlužníkuo osobnau žalobau, opuště npominánie základu.« Item. Opět k témuž, že k summě dluhu jistinného přičteno také bude to, což by pro statek v základ daný, na cesty nebo na jiné potřeby naložiti věřiteli trefilo by se. — (*L. S. 560.*)

Maytnému věc za clo složená tajně jest v základě.

Artikul II.

Zbožie a statek. na místě cla dovezené neb stavené, jsau celnému tajně zavázány v základu pro nezaplacení daní. Item. Kdož by koli s obecní pokladnicí smlauvu měl, nebo auřady svých vyšších projednává: jisté jest, že jeho statek zavázán jest základu, ačkoli zvláště se nejmenuje. Item. Kdož by forberky, dědiny neb vinnice, neb věci nápodobné dař v základě: užitkové takových věcí skrytě zastaveny zdají se býti, a tajně zavázání. Item. Poněvadž spravedlivé jest, více vuole smlauvajících, nežli

slov, o něž by byl odpor patřiti: tehdy, kdož koli, druhému některé věci zastaví v základě, netoliko ty, kteréž v ty časy má, ale kteréž také budoucně mieti bude, zastavil jest neb zavázal, ačkoli toho jmenovitě nevysloví. — (*L. S. 561, 562.*)

Základ kdo vyplacuje, a on peněz bráti nechce, sám vinen.

Artikul III.

Kdož základ na druhém místě bere, ten muož práva svého potvrditi, i své řeči, tak, ač jest prvnějšíemu dlužníku penieze splnil, anebo když jest je dával, a on přijieti nechtěl, a on znamenav schovat jest, aniž k svému aužitku obrátil. — (*L. S. 563.*)

Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají.

Artikul IV.

Dobry a od starodávna zachovalý a potvrzený obyčej pro obecní poctivost uvedený jest, aby ložní raucha a šaty choděci ku potřebě jednomu člověku (jest-li samotný, anebo muži a ženy, jsau-li v manželství) příslušející, nebývalo bráno v základě pro dluhy saudem obdržané. Avšak byl-li by věřitel tak velmi bídny a chudý s dlužníkem, aneb potřebnější nežli on: tehdy o svrchupsaném fentování skrovně učiněném, přísežní pilně pomyslí. — (*L. S. 564.*)

Základem kdo vládne, lépe obdržuje jej přísahú.

Artikul V.

Ten, kdož základ má, lépe muož přísahau na kříži dluh svůj na základ obdržeti, nežli by jemu základ mohl od strany odporné odjat býti. — (*L. S. 565.*)

Host slove cizozemec neb z jiného paustvie.

Artikul VI.

Host slove ten v saudu, jenž jest cizozemec, nebo také jest pod paustviem knížete jiného. A obdrží-li takové penieze na

na měštnínu a rychtář, spusobí jemu základ: tohoť nepoveze z města, ale v městském saudu prodá, aniž jeho v lichvu zastaví, leč s odpuštěním měštnína. (O tom hledaj v kap. první, art. XVII.) — (*L. S. 566.*)

Kdo prvé zavázání základu pokáže, prvé peníze béře.

Artikul VII.

Kdož by koli dovedl, že by jemu dědictvie nebo některý základ prvé byl zastaven neb zavázán: ten dřiev svůj dluh postihne z toho základu; neb tak die řehola práv: »Kdož jest prvnější časem, přednější jest podle práva.« A kdož prvé do mlýna přinese, dřiev jemu smelí. (O tom máš více v kap. XVI., art. X.) — (*L. S. 567.*)

V základu kostelní věci nemají brány býti.

Artikul VIII.

Žádný kupec, kramář, šenkyř neb jiný řemeslník, okras kostelních v základu nebeř, leč s jistým svědectvím. Pakli kto proti tomu učiní, tak mnoho dá pokuty, zač ta věc stojí, kteráž jemu byla zastavená. — (*L. S. 568.*)

Základ před prodáním má třikrát ohlášen býti.

Artikul IX.

Ačkoli základ za věrduňk a vayše od rychtáře žalobníku daný před třmi saudy měl by ohlášen býti: avšak, byl-li by základ věci takové, jenž by bez škody a bez zkázy za času třie sauduov, totiž za šest nedělí, nemohl by zachován býti, jakž jest maso v letě bité, neb chléb v letě pečený, neb víno sezralé, neb jiné k těm věcem podobné, ten základ od žalobníka toho dne, kteréhož jemu od rychtáře bude vydán, prodán aneb jinak zpeněžen muož býti, týmž právem; neb takový spěšný prodej větší zisk činí pánu toho základu, nežli když by pánu základu prodáváno bylo. — (*L. S. 569.*)

Základ pod škodami, berau-li se z něho užítkové, nemá bráti za škody.

Artikul X.

Ačkoli dlužník slíbil jest věřiteli dluh v určený čas zaplatiti, pod pokutau škody: jest-li že by, prodlévaje záplatau, zastaví jemu dědinu, z kteréžto obilé žne, neb vinnici, z nižto víno zbírá: dokudž věřitel takového základu neb jiného, jehožto aužitek béře, drží, však nemuož z práva dlužníka škody počítati, ani jeho k placení škod přinutiti. — (*L. S. 570.*)

V základě množ se vzíti od dlužníka, což koli má movitého.

Artikul XI.

Ačkoli z obyčeje se zachovává, že, což koli věřitel nalezne v moci dlužníka, žádá-li, to jemu za základ od rychtáře má dáno býti: avšak to při věcech, kteréž ne každý čas bez škody z místa na místo přenášeny býti nemohau, nesluší přísně zachovati. Protož mají věřitelé býti opatření, aby základy jim dané u sebe v své moci chovali, aby se nezkazily. Jináč ač by se přihodilo, jest-li že by ty základy týmž dlužníknom opět dávaly, pod kterauž koli výminkau, toliko když jiných věřiteluov neměl by povolení: jiní věřitelé, žádají-li ty základy, v moci dlužníkuov nalezené, poberau jim mocí rychtáře ukázané; nebo věřitelé, kteříž základy vzaté opět zase dlužníknom bez splnění dluhu porúčejí, k sklamání jiných věřiteluov zdá se, že to činí. Protož lest k témuž nemá jim nikterak spomoci. (O témž v kapitole I. artikuli XLVIII.) — (*L. S. 571.*)

Žaloba z základu zápisy a listy předčí žalobě osobní.

Artikul XII.

Item. Ti, jenž základy přijímají, když činí žalobu z té věci zápisy neb listy: známo jest, že mají předloženi býti všem věcem, kteréž příleží žalobám osobným. Item. Byl-li by statek obecně zastaven a zavázán. a potom zbožie jiné zvláště v základě bylo-li by dáno, i že z obecníeho zastavenie mocnější

jmín jest věřitel, kterýž prvé jest smluvił, vyjednał-li's od toho prvnějšieho: nenie slušné, aby od toho, jenž jest potom věřitelem, měl překážku. Item. Učinil-li jest smlauvu dřiev, nežli obec, a grunt, totiž země, bylo by jemu zastaveno: tobě druhému věřiteli moc jest onoho ssauti, aby na jeho místo vstoupil také právem obecním neb v právo obecní. Item. V při sauzeného*) základové mocí sandce vzatí, viec zvykli jsau býti roztržení, nežli právem panstvie vládnutí. Pakli by pro chytrost odsauzeného kupec nemohl by se naleznauti: tehdy mocí knížecí nebo královskau panstvie přidáno bývá věřiteli. — (L. S. 572, a.)

Z základu užitkuov postihne-li věřitel dluh svůj, má pustiti od zástavy.

Artikul XIII.

Ač by dlužníci věci zastavené neb puojčené jim, věřiteluom, právem přes jich svolenie odlauči[li] by předešlého: neruší zastavenie; nebo zastavenie základu bývá rušeno i utvrzeno.**) Item. Gruntu v základě zastaveného, jest-li že by věřitel z užitkuov dluh svůj postihl, týmž právem základ zproštěn buď od zástavy, a nikoli nemuž roztržen býti, neb rozdělen, nebo prodán. Item. Prodal-li by věřitel puojčené neb zastavené věci: z toho což se nedostává, žaloba přísluší věřiteli proti rukojmi nebo obžalovanému. Item. Dokudž nebudau penieze v cele věřiteli odečtené: by jich pak větší díel vzal, avšak moc má, zastavenau věc odjieti nebo prodati. Item. Ač by bez záplaty věřitel bez odporu práva smlauvy prvé učiněné ty věci prodal, které by jemu v základě byly dány: proto nesluší prodaje odvolati, ponevadž učinil-li by co při té věci listivě, ne ten, jenž kaupil, ale věřitel od tebe má pohán býti. Item. Jest-li že dřiev, nežli by odbyl nebo prodal vládnutí zastavené, dával-li jsi penieze věřiteli, a on nevzal, a ty osvědčiv, položil jsi je, a tak po dnes v té při stojí: nenie slušný odbyt základu. Pakli jest prvé, nežli si penieze dal, právo prodaje učinil: což se právem stalo, nemůžes odvolati. Item. Kdož jest dědicem s některé strany, nemůž díelu svého z základu vzíti, leč by vešken dluh zaplatil. — (L. S. 572, b.)

*) V orig.: „In causa judicati.“

**) V orig.: „Nam obligatio pignoris consensu et contrahitur et dissolvitur.“

KAPITOLA PADESÁTÁ.

O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy.

Pečetí bez psaní u listuo nie nevází.

Artikul I.

Pargaménem nebo listy nepsanými, ačkoli bylo-li by při tom pečetí, nebývá aumysl doveden. Aniž také písmo listovní viac ani co jiného dovodí, než pokud a co vzní. Protož, jest-li že by byl díel dľuhu na listu napsaného zapľaceno, a ostatek zapľaceno nebyľo, neb zapľatě někdo dľuh nevrátil by listuov, neb nezkazil: zdľužil-li by se znovu, toť nemuož těmi listy dovedeno býti. Item. Když by dľuh zapľacený lidmi smluvnými byl doveden: tehdy jiní listové v těmuž dľuhu marní jsú, aniž viac těmi listy druhými žaloba muož kterého žalobníka skonána býti. Nébrž takový skrze své druhé listy odsauzen bude za přemoženého. — (*L. S. 583, 574.*)

Majestátuom rozum dávati, mimo literní, jest nebezpečno.

Artikul II.

Když některací měšťané jednomu, jenž jich saud právem nápravním držal byl v pokutě některakých pří, v listy neb obdařenie kráľovské města svého daufajiece, nechtěli sau odpoviedati, a on vedľe jiných listuov kráľovských pravil, že by měl právo k těm pokutám, a oboje strana tymiž listy, jimižto svůj

aumysl usilovala dovésti, přišla by před saudce: tehdy přísežní saudu, vidiece a slyšiece listy obdarované a duovod strany obojí, tak i onak dovozovali sau, že na ně, jakožto na poddané a nižší, výklad listuov královských nepřisluší; nebo komuž přísluší práva skládati, tomuť sluší i právu rozum dáti. Protož vypověděli sau stranám: Že s předřečenými listy k rozeznání otázek mezi nimi učiněných, mají se k vyslyšení k králi Jeho Milosti a radě utéci. (*L. S. 575.*)

Jeden měšténín některé své listy s pečetmi jich a jich rodičuov zapečetěnými, ku právu jest připravil. Kterížto jsau odpověděli: Že jsau nevládli zbožiem rodičuov svých, však že by pečetem svým odpierati nemohli. Na to jest usúzeno: Poněvadž ten list otcovský ukázati se podvolil s pečetí jich, a nemohl jest, skrze to dědicové prosti jsau; neb čímž jest člověk získati chtěl, tiem také ztratiti muože. Neb mocnost listu přítomně odjal jest, tu jemu dáváje, kteréž jest neměl.

Listovní svědomie pevnější nežli austní.

Artikul III.

Svedomie listovní a hamfeštní má svědkuom předloženo býti. Nebo to, což písmo zaviera, pevné zuostává. ale což v paměti lidské jest, zapomenuto bývá. Item. Písmo listovní nebývá změněno, ale svědkové druhdy dary, a někdy jinými obyčeji se porušují. Item. Svědkové umierají, ale hamfeštové sau věční. Item. Svědkové nebývají přijati, leč by živí byli; ale v listech svědkové napsaní, buďte oni živí neb mrtvi, vždy jich svědectvie jest stále a má přijato býti vedlé práv — (*L. S. 576.*)

Z práva obecníeho podobenstvie k duovodu muož se bráti, ale z majestátuov nic.

Artikul IV.

Majestátové milostivě dání jsau práva sauženého, aniž jiní muož duovod býti duovodem z podobenstvie k jiným věcem. v hamfeštu nepopsaným. Ale jiné jest o právu všem obecním. Nebo tu pře z jedné neb výnosu jedna příhoda k jiné věci jí příležitost, činí se podobný duovod. — (*L. S. 577.*)

Listu strauhání na místě znamenitém jest ke škodě.**Artikul V.**

Jest-li že kdo v sandu ukáže hamfešt, jehožto list jest starý, a písmo zdá se nové, nebo na němž by znamenitě písma dvoje ruka byla nalezena: o takovém hamfeštu přísežní rozličnými otázkami, odkud by předřečená podezření přišla, opatrně se rozmyslí a vyhledají, má-li jemu věreno býti. Item. Jest-li že by v hamfeštích jedna litera neb syllaba v některém slově byla opuštěná a titl nebyl by položen, aneb málo co takového opuštěno: proto není hamfešt falešný. Item. Ač není bezpečné, hamfeštuov psáti na papíře: avšak byli-li by napsaní a žádné poškrvy by v sobě neměli, dostatečně dovodí, což svědčí. — (*L. S. 578, 579.*)

Dluhové synovi otei nebývají ke škodě.**Artikul VI.**

Když žalobník taužil byl na obžalovaného, že listu udělaného na dluhy, kteréž jemu byl zaplatil, odepřel jest jemu navrátiti, a obžalovaný, přiznav se k záplatě dluhuo, odpověděl jest, že syn žalobníků v některé zvláštní dluhy u něho zdlužil se, pro jichžto nezaplacení nechtěl jemu listu vrátiti: usauzeno jest konečně, že nejsau-li dluhové synovi jmenovitě v listu jmenování, obžalovaný má jej navrátiti. — (*L. S. 580.*)

List starý na žádost věřitele přísežní mají dopustiti obnoviti.**Artikul VII.**

Poněvadž skrze starost list porušen bývá, a také poněvadž častokrát písmo v listech počíná porušovati se z příčiny listu, nebo zlého černidla. a ačkoli list znovu byl by udělán, poněvadž také rychtáři a přísežní měli by na péči mieti, aby duvodné věci nezhyuly, budau-li jich očima předloženi listové nikterakž nepoškrvení, a prošení byli by, aby je obnovili a pod pečeti svau sepsali: takovou prosbu mají skutečně dokonati, aby lidé z příčin předepsaných práv svých nebyli zbaveni, ani oklamáni.

ani skrze taková předepsání pečeti duvodnými neb přirozenými městskými, aneb osob hodnověrných, na něžto sluší, upevněnými. Byli-li by snad listové staří porušení, nebo snad že by jich mieti nemohli: k duvodu aumysla svého, člověk má rozumně dopuštěn býti. — (*L. S. 581.*)

List psaný, svědče na osobu i na dědictvie, nenie ke škodě.

Atikul VIII.

Byl-li by list neb hamfešt, dva články v sobě zavieraje, z nichž jeden byl by osobní neb na dluh, a druhý o zboží nebo na dědictvie: zda-li proto bude list nepravý, že první řečí latinskau, ale druhý obecními slovy byl by sepsán? Odpověď: Že pro řečené dvojení řečí hamfešt nenie porušený. Nebo poněvadž list ne k slovuom, ale k rozumu skrze slova znamenáním konečně zřízen jest, kterúz koli řečí sepsán by byl, jehožto ovšem věc znamenaná od slyšících, před nímžto čas duvodu na jevo vychodí, má rozumiena býti, vždycky mocná jest; aniž proto, nenie-li jiné překážky. má některak odvržen býti. — (*L. S. 583.*)

Listu neškodí písařské pochybení, jako kdyby opak pečetil.

Artikul IX.

Při kládení pečeti řád převrácený aneb přeložený. buďto přivěšování, neporušuje hamfeštu, ačkoli hlaupost písaře tiem se ukazuje. — (*L. S. 582.*)

Hamfešt jest dvojoj: Jeden slove zvláštní, jako když jednomu miestu neb jedné osobě půjčuje se jeden artikul. Jiný pak slove obecní, jako kterýž v sobě zaviera více artikuluo, aneb když mnohým osobám nebo pro mnohé osoby o mnohých věcech puojuje se. — (*L. S. 584, a.*)

List na osobu nenie stálý, ale na grunty jest stálejší.

Artikul X.

Item. Některý hamfešt slove časný, jakož bývá osobný, totiž, jenž některé osobě dán bývá do života; a ten pomíjí s osobau,

aniž spadá na náměstky, leč by se to vyslovilo. Jiný, pak jest věčný, jako udělaný na některú věc (reale), a ten zuostává s těmi věcmi, na něž svědčí, jakožto bývá, když městu duostojenstvie, neb některému miestu, neb některým osobám, neb také některé osobě pro místo, neb pro kterauž koli věc jinau dán bývá. A takový hamfešt jest připojený té věci, a tak vždy trvá a se přidrží, leč by snad ty věci sešly a pokazily se, anebo leč by s některé strany díl byl odtažen, nebo jiný byl by potomní hamfešt, aneb konečně, byl by docela odvolán z příčiny, aneb ztracen. A bude-li pak pochybný, jest-li hamfešt osobní či skutečný o některé věci: tehdy více má rozumieno býti, že jest osobní. — (*L. S. 584, b.*)

List a obdarování potracuje se z těchto příčin.

Artikul XI.

Najprvé hamfešt, totiž právo, ztraceno bývá skrze skutek odporný, skrze něžto někdo odříká se práva svého. Druhý, skrze narčení dřiev roku a dne. Třetí, když čas tomu slaužící pomine. Čtvrtý, skrze odsauzenie, jako když by kdo prosbě nětčí pečet svau přivěsil, a týž jemu též dlužen byl by, jakož by to též listy svými ukázati mohl, takový vidie se zápis: neb hamfešt potratiti skrze skutek odporný. Pátý, zdvižen bývá hamfešt první od druhého neb skrze druhý, čině zmínku vyslovenau o první. Šestý, skrze odvolanie puojčujícího, jako, jest-li že hamfešt zavíral některé milosti, kteréž ten, jenž jest je puojčil neb dal v minulém času, odvolává v času budaucím. Sedmý, hamfešt potracen bývá skrze vyrčení zvláštní a vyslovené. Osmý a poslední, hamfešt potracuje se skrze zlé užievanie, nebo skrze neužievanie, jako, byl-li by kdo vykúpen od kterého rychtáře, a často před rychtáře připraven bývae a neodepře tomu, že by vyňat byl od něho, a neukáže toho, takový své obdařenie potracuje. neb moci sobě puojčené neužívá. Item. Řečeno býti muož, že obdarovaný zle užívá hamfeštu, když jeho požievá proti úmyslu puojčujícího, neb že živ jest životem obecním, opustě život zvláštní, pro jehožto zachovanie hamfešt byl puojčen. Protož v té příhodě nemuož nižádný hamfeštem dovoditi, anebo že ten jenž jest obdařen hamfeštem, nepožievá slov v listu vyložených, ale proti psaní listovnímu přestúpaje. — (*L. S. 585.*)

List, maje dieru přirozenú, nenie škodný.**Artikul XII.**

Ačkoli hamfeštové neb listové plné moci k duvodu při a věci na svědectvie dovedení, ani pérem podtrhovaní, ani nožíkem písma shlázení, ani provrtaní, ani prořezaní, ani strhaní, ani které koli strany nemají býti poškrvnění: avšak diera přirozená, kteráž jest byla před písmem hamfeštu v pargaméně, anebo provrtaní pro zavěšení pečeti, když toliko hamfešt všecy pečeti má při sobě, o nichž se mluví, hamfeštu a důvodu jeho neškodí, ani porušuje. — (*L. S. 586.*)

Svědkové k listu mají prošení býti.**Artikul XIII.**

Svědkové v listech napsaní z práva mají prošení býti. Protož když by konšel, nejsa prošen, svau pečet k listu někomu přiložil: dlužník slušně od žaloby ukazujecího takový list, má býti zproštěn, a k zaplacení dluhu v listu zavřeného nikoli zavázán nebude. — (*L. S. 587.*)

V listu strúhaní v miestech potřebných jest škodné.**Artikul XIV.**

Shlázení s listu, jest-li na místě nepodezřelém, to neškodí. Pakli jest na místě napsaném, neb podezřelém, jakožto při datum, neb při pravých jméních, při summě peněz, neb při jiných takových věcech, na nichž najviec záleží ta věc: tehda škodí; nebo při těch miestech snáze shledává se faleš listovní. Také znáti se má, že v pečeti větší moci jest písmo, nežli znamení. — (*L. S. 588.*)

O škodném opravování hamfeštu.**Artikul XV.**

Usúzeno jest, že strauhání písma s listu na místě znamenitém, totiž, kde slovo přiznávající v slovo odpierající, aneb zpět, neb že by jména jiného místa vlastní neb osoby, na

nichžto grunt záleží, změni se, neb že by počet summy některých peněz přivětčen neb umenšen byl, neb co takového, ješto by tu věc změnilo, stane-li se v hamfeštu: tím se list ruší a moc ztrácuje. Opět usúzeno jest. že otevření listové zevnitř zapečetění a hamfeštové jednotajné jsau moci.

KAPITOLA PADESÁTÁ PRVNÍ.

O řečnících a poručnících,

Odpoviedati muož každý sám neb skrze jiného.

Artikul I.

Všeliký člověk muož žalovati nebo svým jménem nebo cizím, jakožto poručník nebo správce. Nebo mizné potreby: vězenie, nemoc, starost, potrebné putovanie, neb jízda, a jiné mnohé hodné příčiny, často lidem bývají ku překážce, že sami osobně svých při provoditi nemohau. Poručník neb šafář netoliko v přítomnosti odporné strany, nébrž i bez jeho vědomie bývá ustaven. Protož komuž koli dopustíš žalovati o svau věc neb odpierati, ten jest tvým poručníkem: však ač strana osobnau přísahu tělesně sama za sebe má učiniti, jelikož k tomu poručníka neb šafáře nemuož ustanoviti miesto sebe. Item. Bude-li poručníku pře poručená, aby ji dokonał toliko vedlé práva a spravedlnosti, a on nedočekaje konečného usauzení, na ubrimany uručí: takové uručení*) od strany, proti jejímužto rozkázání poručník přestaupil, muož za nestálé odvoláno býti. — (L. S. 589, 590.)

Poručník cizi má mieti list mocný ku právu.

Artikul II.

Když některý měštěnin narčen byl z dluhu od některakých rozličných hostí z rozličných měst, ortelováno jest v saudu

*) Dle orig.: „compromittat,“ „compromissio.“

bylo: Jest-li že ti měšťané a hosté, proto že jsau v jiné zemi obydlém (a skrze to jmíni jsau za hostě), poručníky, totižto šafáře a poručníky, neb jisté své posly s listy otevřenými svých měst (položení a spůsob řečnování neb toho poručenství zvláště plnou a stálem moc zavírajícími) do jich rady poslali-by: dlužen jest ten měšténin těm měšťanuom předepsaným, též jako samým jistcuom, když by osobně stáli, k spravedlnosti odpovídati. (Ostatku svrchu O poručnících hledaj, kdež se píše O žalobách v kapitole třetí.) Znamenaj, že tomu, jenž žaluje z ulouzení ženy, vlastní bývá poručník odepřín, jakož se svrchu nalézá v nápisích již řečených: O žalobníku a obžalovaném. — (L. S. 590, 591.)

KAPITOLA PADESÁTA DRUHÁ.

O slibích vuobec.

Slib neslušný a nemožný má změněn býti.

Artikul I.

Při slibích má obecně zachováno býti, že zaslíbenie mrzké neb neslušné věci, a nemožné, z práva nebo z skutku žádného zavázání nevodí. A slib mrzký slove, jenž bývá skrze lichvu a lest. Ale zaslíbenie mrzuté neb neslušné věci slove, jako, zaslíbil-li kdo člověka zabiti chtieti. Ale slib nemožné věci slove, jako, ač by kto slíbil, že chce nebe přivázati, aby se nehýbalo. (L. S. 592.)

KAPITOLA PADESÁTÁ TŘETÍ.

O slibích osobních mezi stranami.

Slibové, mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohu.

Artikul I.

Jest-li že by mezi stranami soudícími se a přítomnými, toliko osobné věci k některé žalobě byly zaslíbeny a smluveny: ty věci práv náměstkuo řečených stran nevyprázdňují a nezbašují; nebo slibové, mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohau. (*L. S. 593.*)

KAPITOLA PADESÁTÁ ČTVRTÁ.

O slibích, o vyvazení a osvobození.

Kdo co slíbí, ten jest dlužen.

Artikul I.

Jindřich žaloval na Petra, že kuon, kterýž koupil od něho, slíbil jemu v zemi moravské od stavuňkuo zprostiti, jenž slove »lantschern« německy. A Petr, přiznav se k slibu, řekl, že potom po několika dnech, když přijal Jindřich kuon, pověděl jemu, že v Brně (ač by snad tam obstaven byl) vyvaditi by ho nemohl. I šel jest k Jindřichovi s přísěžnými, a řka jemu, aby, vezma penieze, kuon jemu zase jeho navrátil, anebo sám se do města

Brna postavil a odtud se vyvadil. I jest otázka: »Zdali Petr z slibu poslého, o němž přísežný svědčí, bude moci zproštěn býti?« Na to bylo konečně usauzeno: Že, poněvadž slib padá v dluh a skutečně má býti naplněn, Petr z slibu, v němž se zná. vedlé spravedlnosti zproštěn nemuož býti. — (*L. S. 594.*)

Slib dobrovolný v čem koli má naplněn býti.

Artikul II.

Slibové, kteréžto člověk dobrovolně činí, mají naplnění býti. Protož slíbí-li kdo druhému dáti několik kop grošuov Pražských, dlužen jemu jest dáti grošuov stříbrných; pakli jemu dá měděnné, slibu jest nezachovať. Protož, které koli mince penieze člověk druhému slíbí, takové jemu má dáti dobré, jimižto kupování a prodávání smľauva mohla by se díti. Nebo všelijaký slib má býti naplněn lepším, a ne horším. Avšak jest-li že by člověk nespravedlivě jat byl, a bázni smrti v vazbě přinucen jsa, což koli slíbil by aneb se zapřisahl co učiniti: k zachování takového slibu neb přísahy, když z vězení vyjde, zavázán nebude, ani nucen bude týmž právem. Nebo slib má býti dobrovolný; jinak raději má slauti přinucení, nežli zaslíbenie. — (*L. S. 595.*)

Slibu nepluí let nedošlý.

Artikul III.

Rukau dání neb slibu, v němž let nedošlí bez poručníka sau učinili, nejsau zavázání. Item. Kteréž věci proti dobrým obyčeuom nebo v slíbích, nebo rukau dání bývají, žádné moci nejsau. Item. Lstí nebo přinucením bázni žaloba zajisté pochází, a jest-li že by kvapný bez rozmyšlenie slib zašel; však obvinění s výminkau bázne jistei tomu předložiti mají, i páni jeho postranně napomenúti. — (*L. S. 596.*)

Kdo by v naději přiřiekať hosti, za škody do času jistého povinen bude.

Artikul IV.

Ze vsi hospodář, hostě času zimního v saunrak se dvěma koňmi do svého domu přijav, a řekl jest jemu: »Naději se, dokudž lidé chodí sem i tam, že tvým koňuom nebude nic uškozeno.«

A když host skrze předřečenau řeč nadál se jest slibu bezpečnstvie jemu učiněného mieti, a ubezpečiv se,*) nenalezl jest ráno koní svých: i jest otázáno: »Zdali skrze řeč hospodářovu, když řekl: „Naději se, dokudž etc.“ host byl by o svých koních dostatečně ubezpečen?« A odpovědieno jest konečně: Že ne; veliký jest rozdiel mezi těmi slovy: »slibuji a naději se«; nebo »slibuji« zaviera v sobě jednu stranu příhody z příští, ale té věci, kteréž se naděje, strach jest, by věc odporná nepřišla. Čas také, v němž lidé vcházejí a vychodí, pravie se ne celau noc, kdežto lidé odpočívají, ale některau jejie stranu vedlé obecního vaykladu znamenává. — (L. S. 597.)

KAPITOLA PADESÁTÁ PÁTÁ.

O zapsání vin a psancích vuobec.

Má-li kdo při ztratiti, třikrát obeslán býti má.

Artikul I.

Vedlé rozličnosti pře a sauduov, puohon předchází zapsání rozličně; nebo v prostých saudích ve čtyřech čtrnácti dnech třikrát bývá pohoněn, leč by pře byla morděrská. Nebo tehdaž puohon téhož času skrze slova třikrát předložen bývá, a hned se děje zapsání. Ale v zavitých saudích za tři dni ustavičně pořád psanec pohoněn bývá, a čtvrtý den zapsáním bývá odsauzen. Jest-li že by pak psanec po trojim zapsání v saudu se postavil: bez dalších rokuov a sauduo k otázkám neb k žalobám obyčejem očištění a bránění, jak se jemu viděti bude, odpoviedati bude. (L. S. 598.)

Posledního obeslání zmešká-li, dokud saudce sedí, zapsán buď.

Artikul II.

Tomu, jenž má zapsán býti, slauží toliko hodina neb čas, dokudž rychtář na saudu sedí čtvrtý saud, a ne celý den. — (L. S. 599.)

*) V orig.: „expergefactus, mane non reperit etc.“

Zapsaným v počestných přech spuosob práva neháji se.**Artikul III.**

Psanci, a zvláště v počestných přech, nezvykli jsau od starodávna jakožto psanci a všech práv zbavení městským právem odsauzeni býti; nébrž, ano jim osoba stánie, žalování a obránění v saudích se neodpírá. Protož ti, jenž listy nosí, takové psance nařekajiece, v kterýchž koli věcech*) od přísahy bezpravie neb krivdy mají zproštěni býti. A jest-li že by zapsaný v jiné zemi, zde z vraždy prostě narčen bý: prostau přísahau se na kříži osobně očistí. Pakli by narčen bý s svědky a obžalován: tehdy musí se svědky obrániti. A pakli by v přísaze neb obránění bý nedostatečen: hlavním ortelováním bý by trestán, totiž, hlavy zbaven bý by. Protož, když se die, že přísežní mohau krom svého vlastního saudu skrze listy o psancích svědčiti: to má zvláště rozumieno býti o přísežných a súdích užíevajících téhož práva. Ačkoli také k utvrzení pokoje a od zlých činuo a neřáduo proti neposlušným, mnohá práva chtějí, že zapsaný v jednom místě neb saudu, přijde-li na jiné které koli místo, za psance jmín má býti: avšak z zlého obyčeje, jenž jsa přestupník práva, své ratolesti rozšířil jest daleko, na málo místech se zachovává. Protož také z starého snad (jenž není dobrý) obyčeje městského zapsání, saudu času neb roku saudu nepřestupuje. Nebo jakož pokoj skrze rychtáře městského zapověděný, z končin saudu toho nevieže: též ani zapsání přes meze saudu se nerozšiřuje. — (*L. S. 600.*)

Vražedník, ujde-li z jiného práva, muož vinín býti i zapsán na jiném právě.**Artikul IV.**

Přísežní z A. tázali sau: »Zda-li člověk, jsa měšťtvinem a obývá v B., na trh přijda do A. a tam vraždu učině, opět utekl do B., do saudu A. pohnán bude moci býti z práva a zapsán býti, čili pro vyhledání spravedlnosti žalující na řečeného člověka k rychtáři z B. útočiště má mieti?« Na tu otázku odpovědieno jest: Že, ačkoli takový člověk pro obydlé a příbytek bý by z saudu rychtáře z B. avšak pro účinek spáchaný sluší

*) V orig.: „in terris quibuscunque.“

k saudu rychtáře z A.. k žádosti žalobníka třikrát jsa pobnán, nepostavil[-li] by se ku právu: muož spravedlivě zapsán býti. (*L. S. 601.*)

Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje.

Artikul V.

Člověk v zabiti svého psance pokoje neruší. Item. V zabiti psance svého, před záповědí uteče-li a bez pomsty ujde, pokoje neruší. Ale že poněvadž saud a spravedlnost nemá jmína býti s autokem a mocí, ale s kázní a s tichostí požádaná: člověk, chtě pomstu vzíti o svém psanci, jest-li že muož býti, čas a hodinu aby neušel, má rychtáře a přísězných prositi, aby vězněm byl, a aby řádem práva stalo se jemu od něho spravedlivé. Pakli by psanec, utiekaje, ušel do nětčieho domu před svým nepřitelem: odtud od svého sůpeře nemá vzat býti, ale aby od hospodáře řečeného nebyl jemu kvalt v domu učiněn. nemá býti zabít, ale má býti pilně ostříehán, dokudž od rychtáře povolaného nebyl by jat. — (*L. S. 602*)

Psance kdo přechová, kterému na hrdlo nejde, dá pět funtuo.

Artikul VI.

Kdož by v svém domu přechovával psance nebo zapsaného pro ránu, neb pro přestaupenie, pro něž by jemu k hrdlu nešlo: pět funtuo dá za pokutu ten hospodář; z nichžto jeden díl dostane se rychtáři, a druhý žalobníku, a třetí městu. Ten pak vězeň psanec dvaceti funtuo dá, anebo ruku ztratí, jakož v starých Práviech nebo v Ciesářských Práviech pieše se o psancích pro rány. Ale jaká má býti pokuta od toho, jenž psance přijímá pro hlavnie vinu, o tom hledaj svrchu O pomstách. — (*L. S. 603.*)

Psanec, oč koli bude zapsán, již vineu jest.

Artikul VII.

Ač by obžalovaný, učině vraždu, utekl, a ani skrze sebe, ani skrze hodného někoho miesto sebe zanedbal by státi: k žádosti žalobníka netoliko pro sprostnau vraždu, ale také i pro

mord a laupež, řečený německy »Reraub,« totiž škodný *)
(A což se tuto nedostává, ostatku o tom hledaj svrchu O vraždách
a o mordích a o pomstách, a dole O ranách.) — (*L. S. 604.*)

Psanec, pro kterúkoli při byl by zapsán, vždy jest zbaven
práva svého. Item. Komu by zapovědieno bylo město, poněvadž by
kto byl pro zločinění zapsán: muže v saudu státi k obraně dědictvie
svého; než když se soud dokoná, má hned bez prodlévání vyjeti.
Neb každý jest bližší sebe hájiti, než od někoho přemožen býti.
Item. Byl-li by kto zapsán v některé vsi, a potom by byl zapsán
mezi psanci městskými: když se s rychtářem té vsi, kde byl
zapsán, smluví, rychtáři městskému žádnú pokutú zavázán není;
nezaplatě písaři, svázán bude.

KAPITOLA PADEÁTÁ ŠESTÁ.

O žalobách vuobec.

**Žalobník muož žaloby odvolati, krom té, kteru činí
před právem.**

Artikul I.

Žalobník všecky žaloby, kteréž činí, muož odvolati bez
pokuty, krom těch, kteréž před čtyřmi lavicemi saudnými pro-
žaluje; leč by snad žaloba žalobníková, krom saudu učiněná,
z strany obžalovaného skrze přísežné a rychtáře byla osvědčená,
a žalobník, dobré máje rozmyšlení, dobrovolně k tomu se za-
vázal by, že jí před saudem potom nechce odvolati. V peněžitě
také při neb o dluhy, žalobník na jednoho člověka spolu po-
jednau v saudu toliko tři žaloby muož učiniti; ale pro rány
vedlé počtu ran muož žaloby rozmnožiti. — (*L. S. 605.*)

*) Orig. klade: „verum etiam pro mortificatione et spolio, dicto reraup,
vel alio gravi excessu citationibus præmissis proscribatur.“

Obžalovaný v každé při má vuoli, po jednom artikuli odpoviedati.

Artikul II.

Ačkoli žalobník v městské při [tří.]*) ale v hlavní při více nežli tři mohl by spolu v témž saudu žalob učiniti: avšak žádá-li súpěř neb obžalovaný skrze řečníka svého. hned k jedné žalobě má jeho odpověď slyšána býti. A když tu vyslyší a rozváží, rozsúzena buď; budiž jemu předložená druhá, kterážto když též zjednána bude, potom též staň se i o jiných napořád. — (L. S. 606.)

Očista jest jednostajna i proti přísěznému.

Artikul III.

Jest-li že by obžalovaný chtěl ujieti žaloby přísězného neb konšela skrze očistěnie: ne obtiežněji se očistí, než jako by člověk obecní nepřísězný, toliko v nápodobné při, žaloval. — (L. S. 607.)

Obžalovaný, na tři žaloby odpieraje, muož pojednau odpoviedati.

Artikul IV.

»Muož-li člověk, třmi žalobami z dluhu jsa zaměstknán. jednau obecní odpovědí, bez škody. tak aby pře neztratil. odpoviedati?« K tomu jest odpověď: Jest-li že obžalovaný při odpovědi propovie slovo, jenž zaviera všelijaké zapřenie, jako příkladné. die-li, že »nic jemu dlužen nejsem,« dobře jest odpověděl a pře jest neztratil; bez překážky však toho. aby třem žalobníkovým žalobám dosti neučinil, skrze tři přísahy se očistí. A to rozuměj, ať žalobník žádá; pakli by mlce to pomínu, obžalovaný prostau přísahau zproštěn bude. — (L. S. 608.)

Všeliké žaloby, kteréž bývají, kdež koli mohau odvolány býti, krom těch, které bývají prožalovány před čtyřmi lavicemi saudními; nebo tu každá žaloba bude za stálú. A kto koli na druhého žalobu učinil by z puol hřivny a nieže, a byl-li by pohnán jednau, a zapři dluhu: od toho dne za čtrnácte dni přísahú potvrdí zapřenie svého. Pakli se sezná v čtrnácti dnech. zaplatí věriteli svému; neučiní-li toho, tieže trestán bude, totiž. dá rychtáři puol věrduňku pokuty. A jest-li že která žaloba

*) V orig.: „Licet actor in causa civili tres, in causa etc.“

puojde na koho z dlhuov: ten, kto odpovedati má, lépe se muož na kříži očistiti, než by jej žalobník přísahau mohl přemoci. A též buď o každé prosté žalobě. Item. Jest-li že by který prostý člověk a neznámý, v některém městě učinil žalobu z dědictvie kterého: postav rukojmě ve třech hřivnách, aby žalobu dovedl; a nebude-li dostatečen v své při neb nedokoná-li žaloby, upadne v pokutu tří hřiven. Item. Opět, žádný dědictvie kterého druhému zavázati neb odevzdati se povinen není, jedině před saudem a přísežným. Pakli by rychtář umřel, a jiný na jeho místo vstoupí: kto přijímá zástavu, před těmi přísežnými svú spravedlnost obdrží. (O tom viec hledaj v kapitole první i druhé.)

KAPITOLA PADESÁTÁ SEDMÁ.

O odeřcenie neb odpuštění a zavázanie vuobec.

Žalobník vinnému muož odpustiti, ale pro to na právo zněsti.

Artikul I.

Ačkoli právem Božským i lidským člověk dlužen byl, aby pokolenie lidskému mohl křivdu a hněv odpustiti, aneb odepřieti právu svému (poněvadž každému slušné jest odpustiti): avšak v hlavniech neb těžkých přech, totiž, kteréž zapsány bývají, jakož jsau vraždy, ranění, zlodějstva a nápodobná prohřešení, kterýmžto netoliko osoba se uráží, ale také i saud potupen bývá a pokoj královský ruší se, žalobník neb původ má najměn žalobu vzněsti na rychtáře; s odpuštěním neb s vymienčím práva rychtářova vinu muož odpustiti obžalovanému. — (*L. S. 609.*)

Zavázati žádný se nemuůže ke škodě obci.

Artikul II.

Jest-li že by který z měšťan zavázal se pod zápisem neb hamfeštem, neb se zaslíbil nětco učiniti neb dáti na ten čas, a neučinil by toho, a jest-li že takové zavázání neb slib dotýká cti obecní: ačkoli ta věc skutečně byla by učiněna, avšak za

stálan a věčnou věc nebyla by přinucena k zachování týmž právem. leč by ten chtěl. O těch věcech jest usauzeno: Že bez překážky neb odporu žádosti zapsaného, jenž se zakládá na předpověděném zápisu a právu, k žádosti osoby puojčeném, saud městský, i vedlé spůsobu práva i zápisu k užitečnému obecniemu. kterýmžto věcem osoba odepřeti nemohla, má zapovědiena býti, aby, se tak zavazuje, slibu závazání nenaplnil ani konał. Pakli by dobrovolně chtěl naplniti, buď dopuštěn; nebo jest-li že by právo a zápis obecní nepřekážel, tehdy k zachování slibu svých listuov saudem by by přinucen. A podobné jest: Poněvadž jest obecní právo, aby žádný pro dluh života neměl zbaven býti, ačkoli někdo nezaplatil by dluhu, kterýž jest slíbil zaplatiti pod ztracením hlavy, s pomocí rychtáře stane se nad ním saud na mauky smrti, [ale] proto nemá na smrt vydán býti. A při tom znamenaj: Že neb jest právo obecné z užitku, aneb toliko z moci, a ne pro užitek; a to se muož změnití, co z moci. Pakli jest z užitku, tehdy odřeknutí se nemuož, jakož se to při dluzích přibází. Pakli opět právo záleží nětčí na zhašování neb přikázání, tehdy zdvihati a odřiekati se nemuož; pakli na přirčení, tehdy může. Item. Jiné jest právo obecné, a toho se odřeci nemuož; jiné zvláštní, a tehdy jest-li že z nenávisťi, tehdy sluší; pakli z přízně, nesluší. Item. Bude-li právo obecné z moci pro užitek, tehdy má rozdieł býti, že neb jest z přízně přišlo, a tak muož se odřeci. Pakli pro užitek zvláštnie, s příčinou obecního užitku (jako jest toto, aby žádný své věci zle neužíval): tehdy nemá smlouvami obvláštními zdviženo býti. Jest-li že právo nětco zapoviedá a viece lepšího dopauští, má státi; neb někdy co zapoviedá, vuobec se zachovává, a obzvlášť dopauští se. Item. Kdo práva svého odřeci se chce, má o tom věděti, jinak nezdá se, aby se odřekl. — (L. S. 610.)

Odřeknutí se svědkuov nemuož.

Artikul III.

Kdož před saudem slavně odřieká se svědků, od vedenie [svědků]*) v té při zbrašován bývá. leč by co nového, ješto zvláštního důvodu potřebuje zašlo. — (L. S. 611.)

*) V orig.: „a productione testium.“

KAPITOLA PADESÁTÁ OSMÁ

O registřích.

Registry úročními plat nemuož doveden býti.

Artikul I.

Když kapitola některého kostela skrze registra, v nichž aurokové kanovníci popisovali jsú se, chtěla jest dovésti na domu mčštěnína jednoho, praviece, že mají právo toliko kop grošuo platu: usauzeno jest konečně, že prostými registry neb spisy, leč by početmi vieryhodnými potvrzení byli neb svědectviem jedním anebo důvodem jiným rozumným bylo potvrzeno, nic nemuož dovedeno býti. — (*L. S. 612.*)

KAPITOLA PADESÁTÁ DEVÁTÁ.

O nálezech a ortelích vuobec.

Obyčej zlý má postúpiti právu.

Artikul I.

Ačkoli užievanie a obyčej nenie maľá moc: nikdy však pravdě neb právu nemá býti ke škodě, leč by obyčej byl rozumný a řádně předešlý; nebo takový neškodí právu. A jest-li že z takového obyčeje rozumného ortel neb saud byl by vyneseny, slušně nemuož býti odvolán; pakli by z obyčeje zlého vyneseny byl, saud hodně muož se jemu odepřieti. — (*L. S. 613.*)

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ.

O ortelích, jak a kterým řádem mají vypoviedání býti.

Ortele z podstaty nenie, všecky příčiny v něm položiti.

Artikul I.

Při vynášenie nálezuov nenie potřebie, aby přísežní všecko vyslovili, což jimi lýbe, ale dosti jest, aby a takové věci v jich svědomí pilně přemítajiece, ortel vynášeli krátkými slovy a prostými. — (*L. S. 614.*)

**Ortel, žádají-li strany, má upřímě oznamen býti
vyššímu právu.**

Artikul II.

Jest-li že by přísežní na náklad stran ortele neb výnosy k vyslyšení neb k zkušení svých vyšších vznášeli by: žádají-li strany, tehdy pod mocí své přísahy vyznají, že by to činili toliko pro naučení spravedlnosti, a ne pro jinou kteroukoli příčinu. — (*S. L. 615.*)

Ortel konšelé mají tajně spisovati.

Artikul III.

Slušné jest přísežným, ortele samým mezi sebou tajně spisovati neb skládati; neb jsau přísáhli každému spravedlivě činiti. Poněvadž častokrát, vyslyšiece duovody stran v saudu, na místo tajné pro nález ortele odcházejí, stran a rychtáře před saudem nechajiece. Nebo nesluší jim také těch duovoduov bez přítom-

nosti stran spisovati, když chtí; avšak, že vždycky přísední mají se varovati, aby nebyli v podezření, žádají-li strany, tehdy před nimi a před jich řečníky mají ortelové psání býti. Ale rychtář jedině, leč by ortel skrze něho pro jeho právo a pokuty byl by hledán, tehdy k předřečenému spisování dopuštěn nemá býti, jako podezřelý. A také což se orteluo a pokut jeho dotýče, žádá-li dopuštěn býti k vyššímu vyslyšení: tehdy písaři v záplatě i přísedním,*) kteří k vyššímu právu a k rozsauzení to vznášejí, z svého vlastního měsce má dosti učiniti i na stravě. Ale o placení stravy autrat jiných orteluo neb odsudkuov, má držáno býti, aby je platil ten, kdož v při padá aneb kdož při ztratí. (O tom hledaj v kap. IV. art. III. Item. V kap. V. art. I.) — (L. S. 616.)

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ PRVNÍ.

O služebnostech obapolních městských.

Služebnosti městské jsau při propuojčování světla, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti.

Artikul I.

Služebnosti slovau, v nichžto jeden duom druhému, pole jedno druhému, rolí neb dědina jedna druhé, a vůbec jedno dictvie a jedno dno druhému zavazuje se. Jako v příkladě: Aby světlo jednoho sauseda bylo na duvor sauseda druhého, a aby jeden ze dvau sauseduo mezi sebau žlab kladli, aby kapalice od sauseda jednoho na duvor sauseda druhého padaly, a tak o jiných nápodobných věcech. I poněvadž častokrát velicí svárové neb saudové o takové věci mezi stranami vznikali by, mají býti znamenány podepsané věci; z nichžto, jest-li že by příhoda pochybující vzešla, ortel nebo nález právem a obyčejem jednoho každého města slušný, snadně bude moci nalezen býti. Stavení městská také poplužní nazýváme, a žádný nemuož služebnosti dobytí, buďto městské nebo vesské, jedině kdož má popluží;

*) V orig.: „tunc scriptori in salario et juratis.“

aniž kdo muož mieti služebnosti, leč bude mieti popluží aneb forberk. A má se varováno býti, aby od jisté vysokosti hrob dělán nebyl; nebo to, což lidského práva býti přestalo, služebnostiť nepřijímá; jako ani ta služebnost muož příležití, aby jistý počet lidí na jednom místě byl pohřbován. Item. Zemi nebo místo obecní prodaje, nemohau vzdíti proto, aby mi a tovaryši mému slaužilo; nebo skrze jednoho tovaryše obecné země služebnost nemuož dosažena býti. Žádný cizím domuom neb forberkuom nemuož spu sobiti služebnosti. Jest-li že kdo dá díel domu neb díl dna neb gruntu, nemuož služebnosti ukládati; nebo služebnost, kteráž slušela na celost, od stran nemuož býti uložena. Ale rozdělil-li jest dno neb grunt jistými mezemi, a tak díel dal za oddělení: muož jeden druhému služebnost uložiti; nebo již není díel dna nebo gruntu, ale grunt. A to muož řečeno býti o domích nebo o skrovném obydlí. Jest-li že by duom stěnu u prostřed udělanau byl rozdělen, tehdy potom za dva domy má jmín býti. Jest-li že toho, čímž forberk mně posluhoval, dědicem jsem byl, a to dědictvie prodav tobě, navrátil jsem k stavu dřevniemu: přísluší-ť služebnost; a to se děje proto, aby ty zdál se dědicem býti. Kdož koli prodavače jménem služebnost chce sobě vzíti, jmenovitě má-ť ji navrátiti; nebo to obecní vzetí, jimž přísluší služebnost, ovšem k cizím přísluší, a nic neprospívá prodavači, proto že žádného práva na to potvrzeného neměl. Item. Jest-li že po tvém gruntu mám právo vodu z potoka vésti, tajně tato práva mně příslušejí: Aby mi slušelo potok rozhojnití,*) abych mohl přijíti neb přistaupiti, čímž nejbližše mohu, k rozmnožení jeho, já i moji dělníci, aby pán toho gruntu pozuostavil mi na levo i na pravo, kudy bych přístup měl z potoka, a kam bych zemi, bláto, kamení, písek a vápno mohl metati. Item. Poněvadž grunt gruntu přísluhuje, a když se grunt prodá, tehda i služebnosti prodaje následují. Stavení také gruntuom a gruntové stavení tauž povahau přísluhují. Jest-li že na tvém poli byly by místa, kdež kámen lámají bez tvé vůle, ani zvláštním ani obecním jménem: žádný kamene lámati nemuož, kdož k tomu práva nemá; leč by v takových místech lámaní obyčej byl takový, že ač by kto chtěl tu lámati. Jinak toho nečin, leč by

*) V orig.: „ut reficere mihi rivum liceat.“

prvé zvykľau záplatu za to pánu dal. Tak však kámen má ľomiti, ač za to právu dosti učiní, aby ani potrebné užívaní kamene pri tom se zavieralo, ani potreba té věci právem byla odjímána. Ačkoli služebnost moři ukládati se nemuož, kteréžto všem z přirození náleží, ale však že viera zachovati se má prodaje, osoby svolením toho užíevají. A z toho rozuměti se má, že ryb lovení v moři jest svobodné i služebné.*) Kdož jistého miesta průchodu neb skutku**) někomu puojčil, muož i mnohým tiem miestem průchodu neb skutku**) puojčiti; jako, ač jest kdo sausedu svému domy služebné učinil, ovšem komuž koli jinému, chce-li, muož je mnohým v služebnost poddati. Muož také dědice svého potupiti, aby někdo vayše domuov svých nevyzdvihoval, aby světlóm neb oknóm sausedským nenávisti nečinil.***) Anebo aby jemu dopustil krokev do zdi vložiti, nebo vodoteče proti němu mieti, a aby dopustil sausedu svému skrze grunt svuoj nebo skrze duom cestu činiti, aneb vodu tudy vésti. — (*L. S. 617.*)

Služebnost stavějící muož změniti.

Artikul II.

Služebnosti forberkuov nebo domů směšují se, ač by týž obojího stavení pán počal býti. Jenž má právo k vcházení, skutku†): pakli by to bylo toliko do určeného času, líbí se mnohým, že muož samotně jíti, kam chce.††) Právo forberkuov, dáno jest obecnému lidu, aby nezhytnulo smrtí a hlavy umenšení[m].†††) Item. Cesta k hrobu příslušející nebývá ztracená, když jí neužíevají; a též cesta obecní nehyne, když jie neužíevají. Item. Služebnost i skrze tovaryše užievajícího, i skrze vládaře věrného nám bývá zachována. Item. Má-li kto právo vody tečení z střech a pauštění na tvé měštiště, a měl by ty sám právo na tom měštišti k udělání sobě vodoteči a vpuštění vody na tom měštišti: tratí ten právo

*) V orig.: „quod piscatio maris, quæ est libera, fit serva.“

**) Actum t. j. průhon.

***) V orig.: „ne luminibus ædium vicinorum officiat.“

†) V orig.: „Qui iter habet et actum“, tedy „k průhonu“.

††) V orig.: „nam ire quoque per se eum posse, qui actum habet.“

†††) V orig.: „Jura prædiorum morte et capitis diminutione non perire, vulgo traditum est.“

na to městiště vody střešné vpuštění. A též jest-li že mám cestu přes tvé dno, dopustím-li tobě na té cestě co dělati, potracuji právo cesty. Item. Jest-li že obecní grunt já i sirotek máme, však oba, by pak jeho neužívali bychom, však ne pro sirotka i já cestu obdržím. Item. Kolikrátž služebnost se směšuje, tolikrát jí nemuž ten užievati, na kohož přísluší. Jest-li že ten, jenž má právo vody vážení, za času, v němž služebnost se potracuje neb pomijí, k studnici nechodil by, aniž by vody vážil: cestu ten potracuje, totiž právo k studnici chození. Ač by kdo z těch, již služebnost vody vedení*) skrze neužívanie toho by ztratil: však proto nic práva tudy jiným, kteříž potoka užievali, nepřibylo, a protož užitek jeho jest, přes jehožto dno voda byla vedená; nebo svobodau s té strany služebnost konec béře. Práva služebnosti mnohými obyčeji bývají potracená: Někdy skrze spojení forberkuov neb stavení; někdy skrze nedostatek té věci služebné; někdy dopuštěním skutku odporného; někdy skrze odlaučení té věci, někdy zahynutím té věci, a někdy neužívaním, a to rozličně; nebo naprosto neužívaním vedlé času uloženého, aneb neužívaje vedlé jakosti, ale ne sám od sebe, než s záповědí učiněnou; aneb nepožívaje vedlé bytnosti, ale užívaje jednoho za druhé; aneb neužívaje skrze nevědomie příslé. A příkladové toho nahoře se vypisují. Item. Bude-li kto užievati cizí vody jinak, než jakž jest služebnost založená a s čím, služebnost se potracuje. Item. Ten čas přičten má býti prvnímu držiteli, v kterémž by času neužíval gruntu, neb kteréhoi aužitku svého, ale ne poslednímu. Item. Budeš-li mieti právo, aby krokev neb rešt vložil do sausedova, určeného času nevložíš neb nepostavíš, ješto by nemohl beze lsti postaviti: proto práva toho nepotratíš. Nebo se nezdá, aby tiem právo tvé obdržeti mohl, poněvadž jest práva tvého nepřetrhl a neodjal, totižto stavěje v tom něco. A to jest potřebné v městských věcech; než jinak jest v sedlských, kdežto za dosti jest toliko, aby toho neužíval. Item. Užívaním zachovává se a obdržuje služebnost, když ten, komu to náleží toho užievá, neb jeho jménem a na místě jeho nájemník, neb hospodář, neb kdo koli, by pak nebyl vieryhodný, proto obdržuje služebnost; avšak k dosažení služebnosti hodno-

*) V orig.: „Si quis eorum, quibus aquaeductus servitus debeatur.“

věrnost jest potřebná. Item. Prodám-li díl gruntu, a práva bych neměl, abych skrze ten díl i skrz to, co sem sobě ostavil, vodu vésti mohl: tehdy, by čas určený minul prvé, než by voda šla, proto práva svého tu nic nepotracuji, že by žádné jiti vody tu nebylo, ale zuostává mi právo celé. Pakli bych udělal stezku a neužíval jí, tuť potracuji. (Viece o tom najdeš v kap. LVII.) — (*L. S. 618.**)

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ DRUHÁ.

O násilí a moci vzetí panen a žen.

Panna, pnojde-li k násilníku před právem dobrovolně, z pokuty vyjde.

Artikul I.

Jest-li že by panna před saudem, jakož jest obyčej, dobrovolně k násilníku přistaupila, bude jemu dána za ženu; pakli se odchýlí k rodičům, násilník i tovaryši jeho hlavní saud podstaupí. Ač by pacholek neb jiný kdož koli poctivau ženau se pochluboval, tak ji v zlaui pověst uvodě, a to ta žena neb vdova žalobně na přísežné by vznesla, žádající z takového zlého uctění jí na cti učiněného a lživě od služebníka propověděného rozsudku: poněvadž také viec má věreno býti žalobě ženy pověstné z řeči, nežli seznávaní služebníka zlosyna z skutkuov, a zvláště, poněvadž pro řeč drahá krev lidská nemá býti prolévána, a v pokutách milostivěji má se jmíno býti, dosti jest, aby takový utrhač s uřezaným jazykem z města nucen byl, věčně pod stětím hlavy se nenavracuje. (O tom nahoře v kapitole XLI.) — (*L. S. 619, 620.*)

*) Část počínající: „Práva služebnosti mnohými obyčejí . . . A příkladové toho nahoře se vypisují“ patří dle lat. orig. na závěrek celého artikule.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ TŘETIE.

O nápadích bez kšaftu sešlého.

Statek vydělaný připadá na bratří, a ne na otce, leč jest chudý.

Artikul I.

Jest-li že syn od otce věnem neb dílem dědičným jest oddělen, a potom bez ženy a bez dětí umřel by bez kšaftu: zbožie pozůstalé, dobyl-li jest jeho svau prací, tak že jeho od otce nemá, raději spadne na bratří a na sestry téhož syna, nežli na otce. Avšak byl-li by otec chudý a bratří s sestrami bohatější, z milosti díl nějaký z toho zbožie buď jemu uděleno. Pakli jest to zbožie prošlo od otce, tehda opět má na něho spadnauti. A mohau přísežní takové ortele o dědičných nápadích, nemají-li o tom práva psaného nebo v městě obyčejného spuosobu, vedlé svého spuosobu svědomie vnitřního vynášeti, jakož se v mnohých Právicch shledává. — (*L. S. 621.*)

Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny, s jiným mužem splozené.

Artikul II.

Některaký, zabit jsa, poznostavil jest syna a ženu, kterážto pojavši jiného muže, čtvero dětí jest porodila. To vidauce bratří zabitého, žádali jsau synu zabitého, aby jemu byl díl vydán příslušný, a obdrželi jsau jej saudem, že jim byl vydán. A když již dříve řečený syn [s] světa sšel jest v roce, tehda pán dědičný té vsi požádal jest statku jeho, pravě, že, poněvadž jest zšel bez dědicuov, že by naň spravedlivě spadl. Tehda máte toho syna řekla, že ten statek na čtvero dětí, kteréž jest z druhého

muže zplodila, spravедlivě sluší. Na to konečně jest vypovědieno »Poněvadž syn umřel jest, a čtvero z téhož života pošlo jest, ani jest jiných z semene otce zabitého, že řečené zboží umřelého syna na bratří téhož života živé dědičky připadne. Nebo netoliko dědicové vedlé sstupování, jako pán chtěl, ale i vstupující a poboční mají přijati k dílu býti. Protož spoludědicové mají jmíni býti za dědice.« — (L. S. 622.)

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ ČTVRTÁ.

O řadu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích.

Co jest stupeň příbuznosti po krvi.

Artikul I.

Znamenaj, že stupeň přátelství krevního jest číslo jedné každé osoby, krví neb příbuzností spolu spojených. O stupních v Právích klade se pro dědictví, kterážto jakožto po stupních spadají na přátele a poručníky, a také pro záповěd svědectví. Item Kdož jest otce mého strýc, mně bude veliký strýc, a kdož mé materi děd, mně bude veliký děd. Protož každý mně jest veliký [děd neb] strýc, kdo jest mému otci neb materi prostě děd neb strýc. Item. Právem přátelství krevního dědičného někdo připuštěn bývá k dědictví na desátém stupni. Ale jménem příbuznosti toliko těm dopuštěno bývá vládnouti zbožím, kteříž až do šestého stupně příbuznosti jsau, a z sedmého od synovce »a sobрино«, synovkyně syna neb dcery.

Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržíže třetí díl.

Artikul II.

Ačkoli vedlé starých Práv, když muž bez kšaftu umře, třetí díl statku pozůstalého ženě a dva dědicom přísluší, buď

jich více nebo jeden: avšak bez práva toho pohoršení. přihodila-li by se příhoda, kteráž ani vedlé starých Práv, ani vedlé tohoto nemohla by rozeznána býti, má býti patřino k obecním právuom, v nichžto kterak dědictvie má býti sauzeno vedlé přátelství krevního, píše se takto: »Při nápadích bez kšaftu sešlého najprvé právo má doluo sstupující, potom vstupující s bratřími bez kšaftu sešlého. Tepruv potom poboční najbližší. Pakli se těch všech nedostává, tehda spadá na obec: leč by slib nebo obyčej byl na škodu.« A dí »slib«, jako jest slib učiněný od muže neb od ženy jiné osobě, takto: »Po naší smrti statkem, kteréhož pozustavíme, vládnúti budeš, již se tu z moci obce vynímá. A die »obyčej«, jako někde jest obyčej, že takový statek dělí se na dva díly (totiž Bohu a přáteluom), a někde na tři díly, jakož Práva obdařená »municipalia« a obyčej městský mají míti. — (L. S. 623.)

Řeholy neb zprávy o nápadu dědicuov krevních vlastních sstupujících doluov.

Artikul III.

V nápadu bez kšaftu mocnější jest pře sstupujících, jsau-li živí. Item. Na prvním stupni sstupujících jsau děti vlastní a přirození, aneb vlastní toliko. A potom rovní vnukové téhož stupně, a tak pořád sstupuje. Item. Děti přirození ve všecko se uvažují, není-li jiných živých. Ale sebranci nikdy nápadu nemají, a to jest pravda, jelikož po řádu otce.*) Pakli jest saud o nápad mateřin. tuť bývají připuštění sebranci s vlastními, leč by máte vládyka byla. A slovať sebranci, jichžto otec jest lidstvo, totiž o jichžto otcí jest pochybení. Item. Vnukové mají nápad k tomu dílu, který rodičové jich měli jsau mieti, by živi byli. Protož bude-li zplozen jeden vnuk od jednoho syna, a [od] druhého šest nebo jich více: ten jeden tak mnoho na svojo díl vezme, jako oněch šest na díl svojo. Item. Žena má nápad z druhé strany jako i samec neb mužské pohlaví: nebo mezi nimi práva jedné krve zuostávají. Item. Oddělený napadá jako služebník, a ten neslove oddělený, kdo jest ještě u rodičuo náhlebníkem. Item. Syn z statku jsa oddělený, umře-li otec, ten syn oddělený, chce-li s jinými dětmi neoddělenými díl v statku otce mieti rovný: to,

*) et haec vera sunt quoad lineam paternam.

co od otce vzal, vlož zase do statku, anebo každé dítě vezmi napřed tolikéž, jako on od otce vzal. A to když se stane, budau se dělití statkem rovným dílem vedlé práva. — (*L. S. 624.*)

Řeholy o nápadu přátel krevních a přirozených po otci a materi, jenž slovau cognati, agnati.

Artikul IV.

Umře-li který neb která bez dědicuov, bratří a sestry téhož s sstupujícími na nejbližším stupni nápad mají na rovný díl. Item. Na tom řádu jako na sstupujících nápad má žena jako i muž, a oddělený jako neoddělený. Item. Mezi vstupujícími řád má zachovati se, neb otec dědu předkládá se, a děd velikému dědu, a tak o jiných. Item. Vstupující, jsau-li rovného stupně, jako jsau-li rodičové, jakožto otec a máte, rovný nápad mají, totiž každý puol dílu. A pakli by toliko otec byl aneb toliko máte, každý z nich má veškeren díl. Item. Straycóm vždycky přísluší puol dílu, a by pak byl nerovný počet, jako v příkladě. Jest-li s jedné strany toliko děd mateřin, a s druhé strany děd a bába otcovi, ač jich jest dvě: avšak tak mnoho vezme děd mateřin, ačkoli jest sám. Item. S rodiči bývají dopuštěni scházející bez kšaftu bratří a sestry, z strany téhož otce a též mateře, a na rovné díly. Ale jiné jest, byl-li by bratr jednoživotný z strany mateře toliko, neb příbuzný toliko z strany otce, neb takový bude odhaučen od rodičuov; a též rozuměj o sestře. Item. Byli-li by synové neb dcery bratruo s obau stranau spojených, budú dopuštěni i s rodiči, jakož by i otcové, když by živi byli, dopuštěni byli. Item. Byli-li by bratří s jedné strany, a děd a bába s svrehnieho řádu: též nápad mají, tak že bratří nemají býti předloženi; nebo děd jest na nejbližším stupni, kdež otce není. Nebo ten slove nejbližší, kohož žádný nepředchází. Však chtějí, aby bratr odstrčil děda, a vstaupil na miesto otcovo; ale lepší jest první obyčej o dědu. Item. Otec přirozený toliko má nápad po synu bez kšaftu sešlého, týmž duovodem, jakým takový syn vstaupil na miesto otcovo. Ale na miesto syna luože nepravého otec nevstupuje; nebo takový ani otec ani syn nemá býti jmenován. Item. Otec a máte po synech svých mají nápad, zžeňte se po druhé synové nebo nežeňte. — (*L. S. 625.*)

Řehoľy o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovan *affines*.

Artikul V.

Když se nedostane náměstků řádu sstupujícího a vstupujícího, nejprvé napadají bratří, a potom jiní, jakožto synové bratruov, a tak o jiných sstupuje. Item. S bratřími a s jich syny napadají rodičové mrtvého, o jehožto dědictvie jest sand, ač jsau živi. Item. Nenie-li bratřie, ani rodičuov, ani jiných sstupujících, tehda synové bratřiu všecko vezmau. Pakli jsau kteří živi vstupujících, ti mají nápad s syny bratruov předumřených. Item. V takovych nápadích najviece napadají bratří, kteříž obojiego rodiče taycí odumrlého bez kšaftu. A též buď rozumieno o syních týchž bratruov. Protož syn takového bratra umřelého, ačkoli byl by na třetiem stupni, avšak předkládá se bratřím umřelého, kterýž toliko od jednoho rodiče příbuzní byli jsau. Budau-li bratří obojích rodičuov i jich synové, tehdy s nimi synové poloviční téhož rodiče mají mieti nápad. Item. Synové bratruo, poněvadž jsau rovní bratřím umřelým, budau předloženi bez pochyby strycóm téhož umřelého, a jiným nápodobným. Item. Při tom nápadu žena napadá jako i mužské pohlaví, a oddělený jako i služebník, jako se svrchu píše. Item. Synové bratruov předumřených, když napadají s strýci, dědy neb s jinými vstupujícími, toliko mají nápad po knenu, to jest, toliko k tomu dílu, kteréž by byli měli rodičové, by živi byli. Ale když napadají bez vstupujících, vždy mají nápad po hlavách. Neb kolikož jest hlav neb osob takových, na toliko díluov téhož zboží nápad mají. Při nápadu pobočních tento řád má zachován býti, že k zboží materiinu, kteréž od rodičuov jí přišlo, toliko její vlastní děti nápad mají, ačkoli přátelé vedlé příbuznosti z strany otcovy byli by; ale k jinému vuobec nápad mají. Ale kteříž z obojiego rodiče pošli jsau, s obojími budau dopuštění. Item. Poněvadž synové bratruov předkládají se strycóm umřelého, tehda třetie stupeň odtiská třetiego; ačkoli jinde právo jest, že, na rovných stupních jsauce, rovně bývají dopuštění. Item. Po bratřích a bratrských syních napadají, kdož koli jsau stupně bližšieho, bez konce, když by toliko blízkost stupně byla dokázána. — (*Lib. Sent. 626.*)

Summa všech řehol svrchupsaných o nápadu přátelském.**Artikul VI.**

Kdož koli chce nápad dědičný mieti, má k tomu po meči. totiž z strany otce, přirozený býti. Item. Saudí-li se příbuzní otcovi, a příbuzní mateřini o dědictvie, obdrží právo příbuzní otcovi, a ne mateřini. Avšak přišlo-li jest to zboží od rodičuo mateřiných, tehda také příbuzní mateřini právo obdrží. Item. Kdož koli v příbuznosti jest jedním stupněm bližší, buďto z strany otce neb mateře, ten statek předkuov pozuostavený spravedlivě obdrží. A což se děje z strany mateře, rozumí se toliko o věcech mateřiných, jakož se o tom obzvláště svrchu píše, že k tomu toliko vlastní bliženci právo mají. Item. Dokudž jsau živi příbuzní v řádu vstupujícím a sstupujícím rovně, dotud dědictví nespadá na poboční. Bratří však umrlého s jeho rodiči rovně bývají k dílu dopuštění. — (*L. S. 627.*)

Stupňuov a stromuov uměnie přátelstvie krevního, dědičného, přirozeného a příbuzného jest potřebné pro nápady a svědectvie.

Artikul VII.

Poněvadž příkladové k vyrozumění dostatečnému jsau velmi potřební a okázaní na voko jest duvod nad jiné důvody. (nebo ty věci, které vidieme, jsau schopnější k vyrozumění, než což slyšíme, jakož mudřec svědčí): a protož, což jest mluveno o přátelích krevních, dědičných i o jiných příbuznostech, toho všeho vymalování jsau očití příkladové, a stromové stupňuov bližšieho a dalšieho přátelstvie a povinnosti. A z toho se vyrozumí, kdo k čímu a k jakému statku nekšaftovanému, a po kom i před kým, a jakú má spravedlnost. A též také kdo a který přítel k svědomí se hodí, a k které při nemá vedlé práva připuštěn býti, ješto netoliko již toho rozumem dosáhnúti, ale očima hmotně viděti bude moci.

Regule, totižto řeholy k porozumění stromu přátelství krevního, vlastního, dědičného a přirozeného.

Artikul VIII.

Consanguineitas, jakož Justinianova Práva ukazují, přátelstvo krevní, jest povinnost společná osob, z toho přicházejí, že jedna osoba pochází z druhé, aneb dvě z jedné. Jako Adam a Abel a Chaym. Adam pak a Eva nebyli sobě přátelé krevní, ani příbuzní, ale byli krevního přátelství a příbuzenství příčina. Aneb jinak opět se vypisuje přátelstvo krevní, že jest svazek osob, od jednoho kmene neb pařezu sstupujíc, tělesným płożením spolčené. A jmenují se přátelstvo krevní »consanguinei,« jako spolukrevní, neb spolu z obecné krve pocházejí.

Stupňuov jaký jest počet a rozdí.

Artikul IX.

Řád stupňuov jest shromáždění osob pocházejících z jednoho kmene, maje v sobě stupně a počet. A ten se na tré dělí: doluov, nahoru a na strany. A z postranních po pravé straně stromu viděti přátely přirozené po otcí; a ti slovú latině »agnati, adnati« totižto přirození otcí, nebo ti po dědicích najprv nápad mají k jinému i k statku. Po levé pak straně stromu jsau přirození mateřini, latině »cognati«, a ti obojí, otcovi i mateřini, podle práv, nápad mají do desíti stupňuov.

Stupeň co vyznamenává a od čeho slove.

Artikul X.

Stupeň jest místo rozdílné, jímžto se poznává, kterak dalecí sobě kteří přátelé jsau. A slovú stupňové ku podobenství stupňuov, schoduov, neb se tak zdá jako sstupovati dolů a nahoru.

Kmen co slove a co znamená.

Artikul XI.

Kmen jest v stupni osoba, od které jiní jsau počátek vzali, kteřížto jsau spolupřátelé krevní, majíc zření k ní, od které jsau pošli.

A protož, jako Petrucius klade se za kmen všeho stromu: tak také otce jeho, neb opět děda můžem položit, patříc k těm, kto jsau od kterého koli z nich pošli, a kteří k nim mají zření.

Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti.

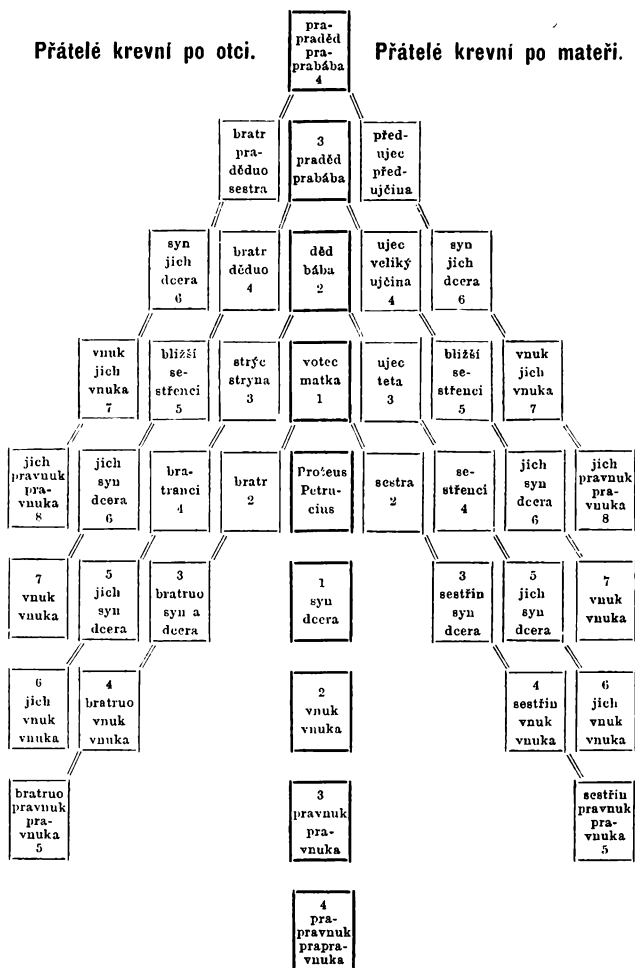
Artikul XII.

Tomu pak srozuměje, takto uděláš z přátel krevních strom. Najprv pohledě na místa stupňuo hořejších, dolejších a pobočných, viziž miesto prázdne, které zuostalo v prostřed prázné pro to, neb jména nemuož mieti, poněvadž jiná místa stupňuov odtud vzaly jsau počátek, neb kterak chceš to miesto nazvati jedním slovem, o kterém mluvie se, že jest syn otcuov, bratr bratruov, otce synova, a tak dále. Protož někteří střenem nazývají, jiní latíně »Petrucius« neb »Proteus«. A z toho máš rod krevní dědičný vlastní, doluov a nahoru přátele přirozené. A z těch jedno každé miesto a stupeň na dvě se dělí, na pravici a na levi. Na pravici stromu jsau jména mužského pohlaví, a na levi ženského. Nad miestem prázdnuým jest stupeň, a má v sobě dvě jména: »Otec, mátc,« a na hoře jeden počet červený, a dole jeden černý. A nad tím stupněm jest opět stupeň, a v něm stojí: »Děd a bába,« maje v sobě počet, dvě červené a dvě černé. A tak najvyš, až do prapraděda. Doluov pak sstupuje pod prázdnuým miestem Petruciovým, najprvnější stupeň má v sobě jména: »Syn, dcera,« maje počet jeden červený a druhý černý. Pod tím: »Vnuk a vnuka,« s počtem též červeným, a tak dále až do prapranuky.

Počtové červení a černí na stromu co znamenají.

Artikul XIII.

Prvé pak, než o pobočných stupních se bude vypisovati, znamenaj, že ti počtové červení a černí počítají stupně, majíc zření k místu prázdnuému prostředniemu, Petruciovi. Červení pak znamenají všudy a dávají návěští, že jest to počítání dalekosti neb blízkosti stupňuov »secundum canonem,« vedlé Práva duchovnieho pro manželstvie. Ale černý počet znamená počítanie dalekosti a blízkosti stupňuov vedlé Práva městského, »secundum

Tento jest strom stupňuov přátelství krevního.

leges«, pro nápady a svědectvie. A tak červení blízkost krevní znamenají, ale černí smrt. A z toho počtóm muožeš porozuměti, že počítání stupňuov hořejších a dolejších podlé Práva duchovního i světského jest jednostajné. Nebo mezi nimi vždy osoba přidaná osobě skrz tělesný plod přidává stupeň.

Přítele na stromu malovaném jak máš hledati.

Artikul XIV.

Aby pak naleznúti mohl stupeň vedlé Práv obojích, máš uměti tuto obecní řeč: »Kolik jest osob, o kterých jest otázka, sečta je všecky pořád s prostředními, odejmiž jednu, a tolikť zuostane stupňuov mezi nimi«. Jako takto v příkladě. Chceš-li věděti, jak daleko je prapraděd od Petrucia, čtiž oba i s prostředními, a budeť jich pět osob; odejmiž tehdy jednu, a takť zuostanú čtyři stupňové k prapradědu. Také aby znal, že v tomto stromu nejsau všickni přátelé krevní Petruciovi; nebo znáš, že každý má dva rodiče, čtyři dědy, vosm pradědů a XVI prapradědu. A protož nemožné bylo všecky v tomto stromu znamenati, než již muožeš ostatku po tomto se více domaysleti.

Manželé nemohau býti sstupujících a vstupujících do sedmi stupňuov.

Artikul XV.

Při tom pak také, ač méně jest k světskému právu snad náležité, slušné jest věděti, že v Právích duchovních se píše XXXV-que III. Že někdy bývalo jest, že ti, kteří na stromu přátelství jsau vstupující a sstupující doľuo na rovném řadu, netoliko do sedmi stupňuo, ale žádný žádného pojíti nemohl k manželství tělesnému, dokudž jedné známost toho rodu mohlo býti. Ale jinak jest o postranních pobočních.

Pobočních stupňuov pořádání vedlé Práva duchovního i městského.

Artikul XVI.

K pobočním stupňuom přístupmež, totižto k bratru a k sestře; avšak pro ukrácení toliko o jedné polovici stromu

pravé znamenaj, po kteréž i druhé straně snadno vyrozumíš. Pod stupněm bratra jest stupeň, v němž stojí bratruov syn, dcera. A pod tau bratruo vnuk a vnuka, pod tau opět bratruov pravnuk pravnuka etc. I tehdy bratr Petrucioov jest s Petruciusem na prvním stupni podlé Práv duchovních, a na druhém jest vedlé Práv městských, a též jeho syn na druhém vedlé duchovního, a na třetím vedlé městského, a tak doleji má počítáno býti obojím počtem. A ti slovanu poboční, neb postranní Petruciovi; nebo nesstupují počátkem od Petrucia, ani oni od nich, ale od otce, kterýžto jich obecní kmen, a tak tuto z stupně otcova stal se jest kmen. A též také udělaje kmen z stupně dědova, a z něho stupeň pod ním, v němž stojí strýc-stryna. A pod tau opět jiný etc. A tak strýc a Petrucius jsau od sebe vedlé Práva duchovního na druhém stupni, a vedlé městského na třetím. A tak o jiných rozuměti máš vayah, dále i na druhé straně levé stromu po ženském pohlaví příbuzných, jako při příbuzných mužských, jakož pak na stromu přátelství krevního vymalovaném to dostatečně viděti můžeš.

Řehola o pobočních stupních v linii neb v řadu rovném.

Artikul XVII.

Nynie ale vizme. Ti poboční přátelé, jakými řeholami mají se znáti jich stupňové a jich blízkost neb dalekost pro nápady, svědomie i manželství? Ale že pobočních někteří jsau na rovné linii neb řadu, a někteří nerovně: i najprv, ale rovném řadu tuto řeholu pamatuj: »Kolikého stupně kdo z nich zdálí jest od obecního kmene, tolika stupni jsau od sebe daleko«, a to rozuměj vedlé Práva duchovního. V příkladě takto: Postavě za kmen prapraděda, chceš-li věděti od Petrucia jak zdálí jest pravnuk bratra pradědova, nebo oni jsau v řadách rovných, a každý z nich od kmene stojí na čtvrtém stupni vedlé duchovního Práva. Vedlé pak městského Práva tuto řeholu znaj: »Kolikého stupně kdo z nich zdálí jest od obecního kmene, to dvě počítaje, budan od sebe.« A protož, jakož jsi viděl, že vedlé Práva duchovního Petrucius a pravnuk bratra pradědova jsau zdálí od sebe čtyřmi stupni, ale tuto přijde vedlé Práva městského, že jsau od sebe osmi stupni. Přichází pak ten rozdiel

tudy-to, nebo vedlé Práv městských mezi pobočními přátely každá osoba činí stupeň. A protož dva bratří činí dva stupně vedlé Práva městského. Ale vedlé Práva duchovního dvě osoby činí jeden stupeň. Jakož jest to viděti v místě a stupni bratřově; nebo bratr Petrucia jest s Petrucieusm na prvním stupni vedlé Práv duchovních, a na druhém vedlé Práv městských. Ale počítání městského Práva k jinému jest konci, než Práva duchovního. A protož dobře se připovídá vedlé městského Práva: »Neb [na] rovném řadu postranních, buď řad s počtem jednostajným, neb uejednostajným, nemuoz se najíti rozdílnost stupně.« Viziž na liný neb řadu rovného počtu druhém neb čtvrtém, nerovnému počtu první a třetí, na první liný neb řadu, druhý stupeň, na druhé čtvrtý, na třetí šestý, na čtvrté osmý; ješto toho nenie vedlé duchovního Práva, nebo na rovné liný neb řadu nerovného počtu, máme nerovný stupeň, neb jest na prvním první, na třetím třetí, na pátém pátý etc.

Řehola o pobočních stupních v liný neb v řadu nerovném.

Artikul XVIII.

Již tuto popatřme na poboční na liný neb řadech stupňuov, kteří nejsau pořád, a o nich taková jest řehola: »Kolikého stupně další zdálí jest obecního kmene, tolik stupňuov jsau od sebe.« Příklad takový učin. Postavě prapraděda za kmen, Petrucius a syn bratra pradědova jsau na liný neb pořádku uejednostajném neb nerovném. I tehdy počítajmež od dalšího, totižto od Petrucia, kterýžto zdálí jest od kmene čtyřmi stupni, a tak i od syna prapradědova jest zdálí čtyřmi stupni. A tak též rozuměj při jiných sstupujících, až do liný rovné neb řadu stupňuov pořádných. A ta jest příčina a rozum, jakož jest povědieno, že osoba přidaná osobě až do liný rovného řadu nepřebývá stupňuov; neb bratr praděduo, syn jeho, vnuk i pravnuk, všickni zdálí jsau čtyřmi stupni od Petrucia »secundum canones«, vedlé duchovního Práva. Ale jinak jest »secundum leges«, vedlé městského Práva, neb jest tuto jiná na to řehola o pobočních na nerovné liný: »Kolik jest osob, odejma jeden stupeň kmenový, tolik bude stupňuov.« Jako takto. Petrucius od kmene zdálí jest

čtvrtý, a od bratra pradědova pátý, a od syna bratra pradědova šestý, od vnuka jeho sedmý, od pravnuka téhož osmý; a tak každá osoba činí stupeň.

Manželstvo mezi kterými maož býti, a mezi kterými nie.

Artikul XIX.

Muožeš také již i to poznati z předešlých řeholí, že Petrucius nemuož k manželství pojíti nižádnau z stromu krevních těch přátel; nebo jest zdáli od najvyššieho, totiž prapraděda, a od najnižšieho, totiž prapravnuka, a od těch, kteří na koncích jsau pobočně, ode všech těch čtyřmi stupni, a od prostředních ještě blíž. A z toho jest důvod světlý, že s žádnú toho stromu nemuož v manželství tělesné vstúpiti, než jest-li že by vyšlo z pobočních. Jako takto. Kdyby pravnuk bratra pradědova aneb pravnuk bratruov zplodili by po dceři, mohl by Petrucius ji za manželku pojíti, ač by s ní byl na pátém stupni. Avšak pozůstane jim právo nápadu o statek Právem městským.

Příčina a rozum, proč se tak rozdělují stupňové i počtové.

Artikul XX.

A aby se snáz porozuměl stupeň krevnie i podlé práva duchovníeho i městského, oznámí se toho příčina, proč tito neb onino na takovém a takového počtu stupni jsau. Nebo podlé Práv duchovních Petrucius jest s pravnukem bratra pradědova na čtvrtém stupni krevního přátelství. A to pro to, nebo vstoupíme-li k obecnému kmenu jich obojích, najdem prapraděda, od kteréhož jako krev toliko po čtyřech stupních sstupuje do Petrucia, tak také toliko sstupuje čtyřmi stupni do pravnuka bratra pradědova. Ale bratr dědů s Petrucusem toliko jsau na třetím stupni. A toho rozum a příčina jest, nebo obecnie kmen obau dvou jest praděd, od kteréhož krev, ačkoli jedním stupněm toliko na bratra dědova přichází, avšak na Petrucia sstupuje třetím stupněm. Soudce pak městského Práva, poněvadž ne tak patří a hledí k krve stupování, ale toliko o statku pozůstalém rozeznává, z povinností všechny osoby počítati má; tak však, má-li

Petrucius třebaš deset bratruov, všickni budau sobě na druhém stupni, ač prvorozený jiným se předkládá. A protož soudce Práva městského, prvé než přistupí k pobočným, najprv všecky ty, od kterých jest ten pošel, nahoru postupuje čte. A potom teprv k tomu (o kteréhož soud neb otázka jest) sstaupí. Jakožto všecko co se napřed píše, na tomto stromu namalovaném (str. 298) viděti muožeš.

O stromu přátel příbuzných po manželství přibylých.

Artikul XXI.

Příbuznost slove jako přibylost, latinské »affinitas, quasi duorum ad unum finem unitas«, totižto dvojích k jednomu konci spojení; proto že dva rodové rozdielní a cizí některých z nich svatbau řádnau se spojie. A to jest vedlé Práva městského; vedlé pak duchovního Práva příbuznost jest a přichází dvau skrze tělesného skutku spojení, že tak jeden rod druhého rodu jako k mezem a končinám přestupuje a s nimi se spojuje. A protož kdež se zapovídá v Právních manželstvie, máš rozuměti, že pro takové spojení býti nemá. A trvá ta překážka i po smrti té osoby, skrze kterúžto přátelstvo skrz tělesný skutek přišlo (XXXV-que X.). Než nápadové mohou bývati, by skutku nebylo snúbenie, když by svatba toliko byla vedlé Práva městského obecná pro poctivost. A tak nepoznáš-[li] skutkem manželky, bude toliko snúbenie pro poctivost, a nebude příbuznost. Poznáš-[li] smilstvem jinau, bude toliko sama příbuznost. Pakli poznáš snaubenau tělesným skutkem, tehdy bude zachována obecná snaubená poctivost i příbuznost.

Řehoľa ku poznání příbuzného přátelstvie.

Artikul XXII.

Vosoba manželstviem tělesným spojená vosobě, proměňuje toliko pokolení, ale neměnie stupně. Jakož o tom jest latinský veršík: »Mutat nupta genus, sed generata gradum, Měnie vdaná Pokolení, ale zplozená měnie stupeň.« Jako takto. Pozná-li ten, kto jest mně přítel krevní na druhém stupni, některú ženu skutečně, ta jest mi také na druhém stupni příbuzenstvie prv-

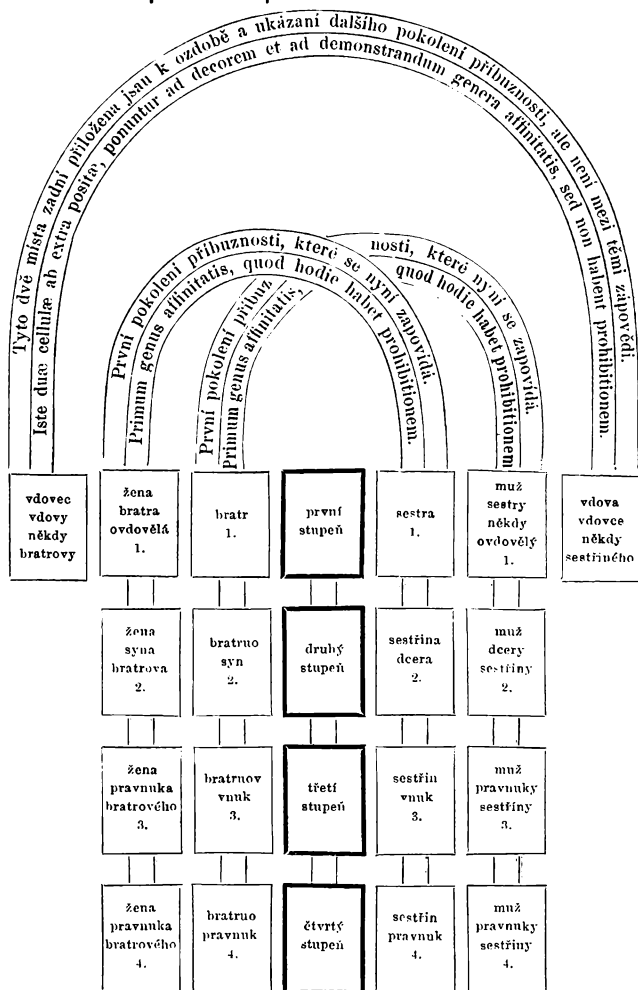
nieho pokolenie. Pozná-li ji jinay, ten mi bude příbuzným na druhém stupni druhého pokolenie. A opět ten jistý pozná-li jinau ženu, ona mi již bude na druhém stupni příbuznosti třetího pokolenie. Ale že toliko v příbuzenství první pokolení zapovídá se vedlé práva k manželství: protož není potřebie více sstupovati, a to toliko do čtvrtého stupně přátelství krevního; neb příbuznost nemá stupňuov svých zvláštních, než počítati se mají vedlé stupňuov přátelství krevního, neb příbuzní z přátel krevních přicházejí po manželích. A protož jest-li že by přítel tvůj poznal některú ženu, a ty chceš věděti, kolikého jest stupně ta žena k tobě: viziž najprv, kolikého stupně jest ten přítel krevní tvůj, vedlé řehoľ, které máš před prvním stromem. A kolikého stupně on tobě bude krevníkem, tolikého ona tobě bude příbuznou; avšak vždy prvního pokolenie příbuzností.

Řehola druhá ku poznání stromuov příbuzností.

Artikul XXIII.

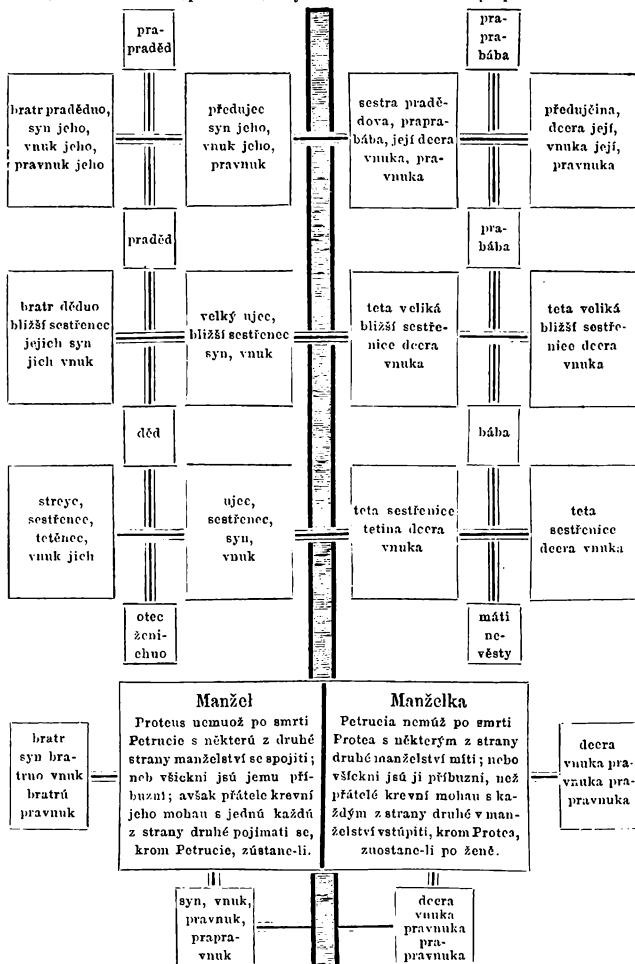
Tělesného skutku muže a ženy spojením činí se mezi přátely krevními ženskými a mužem, a opět mezi přátely krevními mužskými a ženau příbuzenství prvního pokolenie téhož stupně, kteréhož jest krevnost. Proč pak tuto se píše »tělesného skutku muže a ženy spojením« a ne »muže a ženy« napřed položeno jest, než že jest položeno mezi přátely krevními ženskými a mužem, a též zas. Nebo mezi mužem a ženau není příbuzenství vlastně, poněvadž oni jsau příčinau příbuzností. Item. Mezi přátely krevními muže a ženy žádného není příbuzenství. A protož dva bratři mohou pojíti dvě sestry z jiného rodu, a otec a synové jeho mohou pojíti máteř a dcery; nebo příbuznost jest mezi přátely krevními ženskými a jejím mužem, a opět mezi přátely krevními mužskými a jeho ženau. Jakož máš v Práviech duchovních *De consanguineitate etc.*

Haec est arbor affinitatis uxorum et virorum. — Tento jest strom příbuzného přátelství žen a mužů.

Ale aby i dobře prostý mohl snáze tomu porozuměti, co jsou příbuzní a jaká jich povaha i stupňové, a které jsou to osoby příbuzné pro tělesné muže a ženy spojení: tento dole strom jiným během snadnější, k těmž však rozumu, se podpisuje.

Přátelé krevní ženichovi a příbuzní nevěsty. — Přátelé krevní nevěsty a příbuzní ženichovi.

Otázka, proč jsau záповědi, aby přátelé přátel nepojiemali, než z cizieho rodu.

Artikul XXIV.

Při tomto stromu ještě jest otázka znamenitá: »Jest-li záповěd přátel krevních a příbuzných z zákona Božíeho, aby v manželství spolu vstupovati nemohli, čili jest ustanovenie lidské, a proč jest ta záповěd?« I má se znáti, že ačkoli při počátku lidského pokolenie, z veliké potřeby o rozmnoženie lidského pokolenie, bratr pojiemal sestru, i přátelé krevní sebe vespolek, (a to též jest bylo po potopě při vnucích Noe): avšak po tom v Levitiku v kapitole XVIII. a XX. i v XXVII. záповěd jest byla dvanácti osob, po tom uloženo do sedmi; a teď již až do čtvrtého stupně zachovává se od všech, vedlé Práva duchovnieho. A tak záповědi tyto mají potah díel z zákona, díel z ustanovení lidského. Příčina pak těch záповědí jest tato, aby se láska křesťanská rozšiřovala a k rozmnožení přízně příčina byla; nebo kdyby se pojiemali z svého rodu toliko, ssaužila by se láska a přízeň k jiným by se nevztahovala, ještě z toho mnoho nevolí i mordu mohlo by pocházeti; ale tuto, když se pojiemají z jiného a jiného rodu, rozšiřuje se křesťanská láska, a příčina se dává jedněch k druhým k dobré přízni, ještě z toho pochází milost, dobrá vnule a pokojné, čestné a spravedlivé obcovanie.

Synové volení jak mají přijímání býti, a jak nápad mohau mieti.

Artikul XXV.

Jest také jiné opět přátelstvo, ne aby bylo krevní ani příbuzné, než toliko nějaká povinnost neb blízkost, vedlé Práva světského. A to bývá tehdy, když sobě někdo vezme a zvolí za syna neb dceru osobu cizí, a ten, ač přirozený syn nenie, však vedlé Práva městského již synovcem jeho jest, a za toho držán býti má; neb v moc jeho synovskou právem jest všel, a tudy jako zplazen. Jakož o tom v Právech Justinianových ff. de adoptionis, L II. et L. *Si pater*, takto se píše: »Arrogo, qui suus est patris; adopto suum, nec patris desinit esse«. A v tom přátelství budú třie stupňové: Jeden mezi tím otcem a voleným synem,

druhý mezi synem přirozeným a voleným. třetí mezi vnukem krevním a synem tímto voleným. Ktož pak sobě chce takového synovce nebo dceru za syna podle práva přijíti, má to s vůlí kniežete neb přísedných sandu řádného činiti, jakož se píše De adoptionibus Lege II. et Institutionum eod. tit. in principio, aby ten, kto chce přijíti, byl optán, chce-li to učiniti a přijíti, a na jaký způsob, a z kterých příčin. A když se tak skoná tím řádem a mocí: tehdy mocná jest povinnost přátelství vedlé práva. Než kdyby někdo v domě, povolaje toliko sauseduov, pachole neb děvečku vzal za syna neb dceru volenú: nebylo by to vedlé práva stále a trvánlivé. A tu chtějí někteří, že by manželství mezi nimi nemělo byti, než nápadové k statku po takovém otci toho syna neb dcery, tak řádně přijatých, mohli by býti.

O stromu duchovní příbuznosti.

Artikul XXVI.

Příbuznost duchovní jest blízkost a spojení, pocházeje z svátosti. A dělí se to příbuzenství na tré. Jedno slove »compaternitas«, spoluotcovství, nyní říkáme »kmotrovství«, a to jest mezi otcem duchovním a mezi otcem tělesným dítěte. Druhé slove »paternitas«, otcovství, kteréž jest mezi tím, kto křtí, a mezi tím, kto se křtí, neb mezi tím, kto přijímá neb zdvihá, a tím kto se přijímá, buď ženského pohlaví neb mužského. Třetí slove »traternitas«, bratrství, kteréž jest mezi synem tvým duchovním, a mezi synem tělesným. A k těm třem všecko duchovní přátelství přivodí se. Item. Spojuje se ta příbuznost rovně neb postranně. Rovně (directe), jako přijmu-li já syna tvého, neb ty zas mého. Ale postranně (indirecte), jako jest-li že druhý z manželův, po skonání manželství, zdvihá neb přijímá dítě z křtitedlnice, aneb je drží při biřmování. kdežto oba dva z manželův budou kmotrové (compatres) rodičom dětinským. Avšak ten bude postranně, kterýž ne přijímá, než toliko jest skrze druhého manžela; nebo mezi manželý obecní jsou účinkové (actiones), jakož se o tom píše XXX. q. IV. c. I. Jest-li že by pak syn některého z rodičů toliko zdvižen byl z křtitedlnice: však pro to druhý manžel, čím jest nebyl syn, ne-

bývá »compater levantis«, kmotrem toho, kdo zdvihá. Versus: »Ambos compatres facit compassio nunquam«.

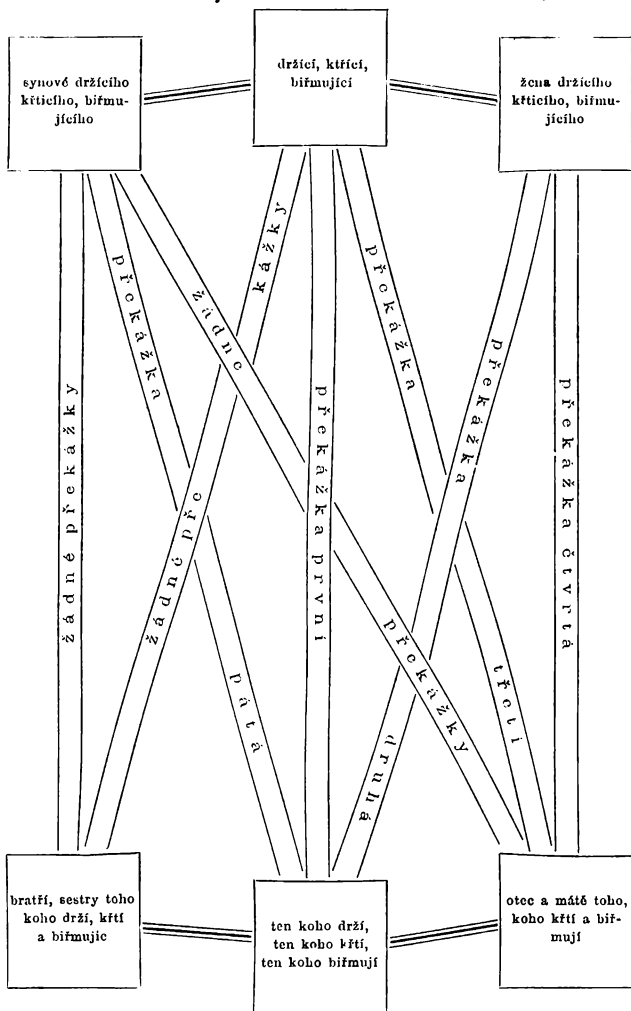
Duchovní příbuzenství bývá toliko z křtu a z biřmování.

Artikul XXVII.

Item. Příbuznost tato duchovnie povstává ze dvojie toliko svátosti, totiž křtu a biřmování. A toho rozum jest a příčina; nebo jako jest dvojný rod tělesný, jeden v životě početím, a druhý z života narozením: tak také dvojce jest rození duchovní, jedno na křtu, kdežto člověk se rodí, jakožto v životě a v břiše církve svaté, neb se křtí v víře církve k své víře vlastní; druhé rození jest při biřmování, kdežto člověk jako z života se ven narodí, nebo přijímá víry moc a milost, netoliko k bytnosti duchovní, ale k moci a k vyznávání Krista a jeho zákona zjevně i plnění udatnosti. Ale že k rodu tělesnému člověk má mieti rodiče, tak také k rodu duchovnímu má mieti kmotry. A z toho se ukazuje, že synové tělesní kněze nemohau za manželky pojmáti těch, které otec jich křtil, jakož se píše De conn. ss. ali. lib. VI. A na to na všecko jedinau tuto řeholu znaj ke všem roduom duchovním, po kteréž snadně najdeš příbuzenství: »Mezi zdvihajícím a zdviženým, mezi manželkú zdvihajícího (rozuměj, prvé tělesně poznalau) a mezi zdviženým: opět mezi dětmi zdvihajícího a zdviženým, a mezi zdvihajícími a rodiči zdviženého.« A též mezi manželkau zdvihajícího (rozuměj, prvé poznalau tělesně) a rodiči zdviženého činí se příbuzenství duchovní. A co se tuto mluvie o zdvihajícím a zdviženým, to též podobně rozuměj o křtícím a křtěným, biřmujícím a biřmovaným, držícím k biřmování a tiem, kto se drží. Jakožto vše na tomto stromu podepsaném snáz vyrozumíš.

(Viz strom duchovního příbuzenství na str. 310.)

Tento jest strom rodu duchovního.

KAPITOLA ŠEDESÁTA PÁTÁ.

O clu a jarmarečném placení.

Cla neplatí z toho, co na jarmark kdo přiveze. Pakli toho neprodává a jinam převozuje, z toho má dáti.

Artikul I.

Ačkoli za času svobody jarmarečné pro kupování neb prodávání město navštěvujice z zboží a z kaupí svých cla neplatí: avšak trhu v městě kdož neprovozují, že z zboží, kteréž převožují, k placení cla jako i v jiné časy mají povinni býti. — (*L. S. 628*).

Clo kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti.

Artikul II.

Kdož zboží své bláznivě váží a clo projede, vrátí-li se potom v jiný čas, nemuž od celného nucen býti k placení cla provezeného; nebo celný má bdíti nad placením cla a nespati. — (*S. L. 629*).

Cla neplatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města.

Artikul III.

Z obilí, vína, ložních šatuo, i ze všech jiných věcí, kteréžto cizí lidé v čas války do měst k schování, jakožto k místu bez-

pečnému vezau, a potom opet vyvezau, zádné clo z práva nemá placeno býti. Item. Zbožie neb věci, z nichžto clo z práva nebývá dáno, zanedbáním neb zmeškáním cla nebudau ztracena. Ale když jiné věci clu poddané, z nichžto clo má placeno býti, s dřiev řečenými věcmi bývají přivezeny tajně: tehdy opatrně má býti vědjeno, co jest práva při takových obojích věcech. (*L. S. 630*).

Kdož koli z celných vzal by clo nespravedlivě, dvěma počestnými jsa přemožen, dá rychtáři šedesát šilinků, a každému přísěznému XXX^u, a penieze proti právu vzaté má zase vrátiti. Po druhé jsa přemožen, dá rychtáři a přísězným 10 funtuo v záplatě, a tomu peníze osobně donese, jemuž jest je vzal, v kterýchž by koli končinách země přebýval. Po třetie přemožen jsa, má býti odsauzen; leč milost nal[eze], a od rychtáře a od přísězných vyplatil by se. Také ustanovujem, že žádný cla nemuož projeti, v městských zdech obýváje, leč by z města vyjel. A chce-li hospodář koho vysvoboditi, řka, že by clo dal, to svau přísahan obsáhni.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ ŠESTÁ.

O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají.

Kšaftování slove od seznání své mysli.

Artikul I.

Kšaftování slovau od toho, že jest svědectvie aumyslu. A má se díti před svědky, vedlé obyčeje městského, buďte ti přísězní neb nepřísězní. A takoví svědkové mají býti povoláni a ustavičně prošení od toho, kdož chce poručenstvie činiti. A buďte že by takoví svědkové pod pečeti kšaft sepsali, aneb v paměti měli: vždycky jest stálé. A když ten, jenž poraučí, umře: kšaft neb poručenstvie má býti zvěstováno neb vysloveno, aby ti, jimž jest poručeno, od sanduov byli zproštěni. A Práva chtěje, že poručenstvie před sedmi svědky mají se díti. Toho však vedlé Práva městského se nezachovává; nebo také jeden konšel přísězný, nebo dva, aneb jiná dva člověky viery hodná

neprísežní, při kšaftích za svědky bývají dopuštěni. Ale ně všickni lidé mohau býti svědkové při tom skutku; nebo ani žena, ani let nedošlý, ani služebník, ani přítel, ani němý, ani hluchý, ani prehlivý nesmyslný, ani práva ztracený, nemuož přidán býti v počet svědkuov. A má býti rozumíno o němém a hluchém. jenž nic slyšeti ani mluvíti nemuož, ale má rozumieno býti o němém a hluchém, jenž těch skutkuov jasně neb zřetelně dovoditi nemohau. Item. Dva bratří, jenž v moci téhož otce jsau, za svědky v jednom kšaftu býti mohau; nebo nic neškodí. z jedné čeledi více svědkuov k cizí věci přidati. Item. Nemá býti mezi svědky, kdož v moci toho jest, jenž poručenství činí. Ale ač by i syn čelední z služby vyslaužen, plat malý maje, činil poručenství: ani otec jeho muož právě v svědectví býti přijat, ani ten, jenž v moci téhož otce jest. Nebo opovržené jest v té věci domácí svědectví. Ale těm, jenž jsau při kšaftu, a jimž jest k věře poručeno, jenž s právem nejsau náměstkové, ani jiným osobám jim přirozeným svědectví neodhajujem. A muohem více, kdož v jich moci jsau, takové odpuštění dáváme. A nic není o to, buďto že kšaft na deškách, aneb na listech, neb na jiné věci popsán byl by. Item. Ač ten, jenž poraučí, jsa v liteře dospělý, kšaft svau rukau píše, a zapечатěný neb svázaný dať by jej svědkuom, kteříž by jej zapčetili: buďto že by svědkové o tom věděli nebo nic, kteréž koli věci jsau v kšaftu, ovšem kšaft jest stály a pevný. Ale aby tvrzen byl v VI nedělích vedle práva velikého a hlavního Města Pražského. (*L. S. 631*).

**Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošlí, nesmyslní,
prehliví, marnotratní, hlui, němí.**

Artikul II.

Kdož jinému právn jsau poddání, nemají práva kšaftu činiti, než pokudž jim rodičové dopustí; rytieřstvo neb drábovstvo vynímajíce. jenž v moci rodičuov jsú, jimžto z toho, čehož jsau na hradích**) nabyli neb vyslaužili, dopuštěno jest kšaft činiti.

**) V orig.: „in castro“, t. j. „in castris.“ t. j. kšaft vojenský.

Také let nedospělí kšaftu činiti nemohau, nebo jich rozsúzení není rozumné. Protož pacholek, jenž čtrnácte let jest věku naplnil, muož kšaft činiti, a děvečka, kteráž jest dvanácte let naplnila, také muž kšaft činiti, vedlé Pražského Práva. Item. Ani prehlví, jenž smysla nemají. Ani k té věci příležití, jest-li že by let nedospělý, potom let dospělý jsa učiněn, aneb prehlvívý, potom při dobrém jsa rozumu, a umřel by. Ale prehlvívý, ač v tom času učinil by poručenství, když na ně prehlivost přijde,*) zdá se, že by právem kšaftovali. Zajisté také i to poručenství, kteréž před prehlivostí činili by a kšaftovali, moc má; nebo ani kšaftu potom s rozumem činěných, ani co jiného prvé učiněného, prehlivost potom přijdaucí muož zabladiti. Item. Marnotratný, jemužto vládnutí neb kšaftování statku jeho jest zapovědjeno, nemuož kšaftu učiniti, ale to, což jest učinil před tím, než jemu jeho zboží zapovědjeno bylo, mocné jest. A ten slove marnotratný neb mrhač, jenž ani prostředku neb střiednosti ani konce při autratě nemá a dává tu ty věci, kteréž mají i nemají dávány býti. Item. Hluší a němí nevždy mohau kšaftu činiti. A mluvieme o tom hluchém, jenž ovšem neslyší, a ne o tom, jenž málo slyší. Nebo i němý rozumie se ten, jenž nic mluvíti nemuož, a ne ten, jenž zle mluvie neb nespěšně. Nebo také často literáti a učení lidé rozličnými příhodami, moc slyšení i mluvení potracují; avšak v jistých příhodách a obyčejích mohau kšaftovati. Ale kdož, učině kšaft, počne býti němý aneb hluchý, stálý ovšem kšaft jeho zuostává. Protož hluchý anebo z příhody němý toliko, buďto od přirození neb z příhody, umie-li psáti svau rukau, muož zapisati poručenství. Item. Odsauzený na smrt městskou neb přirozenau nemuož kšaftovati. Item. Odsauzený pro hlavní při. Item. Ten, o jehožto stavu pochybují. Item. Mniši a kněží z toho, což mají s kostelních nadání, kšaftovati nemohau. Avšak kněží, což mají dědičného po rodičích anebo po přátelích, buďto vedlé osoby, jako byl-li by jurista, aneb písařem, aneb měl-li by jiný auřad, muož kšaftovati. Item. Kšaftové někdy dějí se s výminkau. A jest-li že výminka, nepodobná právuom, kšaftovním ustanovením a hodnověrností byla by vložená, za nepsaný jmín buď. Item. Bylo-li by víc výminek připsáno v poručenství pospolně, jako

*) V orig.: „si furor eorum inmissus est.“

»ač by toto a toto stalo se«: tehdy ode všech má zachováno býti pakli rozdílně, jako »ač toto neb toto učiněno bude«: každému povoliti dosti jest. Item. Ti, jichžto nikdy ten, jenž poručenství činí, neviděl, mohau za dědice ustanoveni býti, jako, ač by kto syny bratrovy pautníky (nevěda by byli) dědice ustavěl; nebo nevědomie jeho, jenž poračí, neužitečného kšaftování nečiní. Ale muož někdo v svém kšaftu více stupňuov dědicův učiniti, jako »nebude-li toho dědice, ale onenno buď,« a tak dále, dokudž chce ten, jenž poračí, ustanoviti muož. Muož také na najposlednějším místě ku pomoci i služebníka dědicem učiniti. Item. Jest-li že by synové v takovém věku byli, v němž oni sobě kšaftu činiti nemohau, rodičové jim mohau činiti. — (*L. S. 632*).

Kšaft muož zrušen býti těmito příčinami.

Artikul III.

Kšaft ruší se nebo nebývá stálý, když v témž zuostáv[aje] stavu ten, jenž kšaft učinil, téhož kšaftu právo se mění; tehdy moc a právo téhož kšaftu zruší se. Item. Ač by kdo, kšaft učině, potom sobě syna zvolil, kšaft jeho ruší se. Item. Poslednějším kšaftem prvnější ruší se, aniž co ku překážce jest, ač by kdo byl dědicem z toho nebo nic. Nebo se to toliko míní, když by jedné některau příčinu někdo mohl býti. Protož chtěl-li by kdo dědicem býti neb za živnosti toho, jenž poračí, aneb po smrti jeho, dřiev než by došel dědictvie, umřel by, anebo výminka nebyla by, pod kterauž jest dědic ustanoven: tehdy v těch příhodách otec čelední bez kšaftu umírá. Nebo i prvnější kšaft nehodí se, zrušen jsa od potomního, a potomnější učiněný též žádně jest moci neměl, poněvadž tiem obyčejem žádný dědicem nebyl. — (*L. S. 633*).

Kšaftování o cizí věci muož býti zastavené k vyplacení.

Artikul IV.

Netoliko věc toho, jenž poračí, neb dědicova muož poručena býti, nebo [i] cizí, tak aby dědic tu věc, kterauž kšaftující poručil, nucen byl vyplatiti ji a vyvaditi. At si non potest redimere, aestimationem eius dare debebit; sed si talis sit res

cuius non est commercium, nec adipisci potest. aestimatio eius non debetur, sicuti si basilicas, vel templa, vel quae publico usui destinata sunt, aliquis legaverit, nullius momenti est legatum. (Pakli by ji nemohl vyplatiti, ale cenu té věci dlužen jest dáti. Pakli by ta věc taková byla, jižto směna nebyla by, aniž by mohla dosažena býti neb splacena, tehdy cena její jest daremní, jako ač by kdo kostely neb chrámy neb jiné věci, kteréž obecnímu užitku . . . , kšaftoval, věc taková poručená žádné moci neb stálosti není.) Bude-li cizí věc poručená, [a] té věci ten, komuž jest poručená, byl by pánem za živnosti toho, kdo poručil: zajisté z příčiny kaupení z žaloby kšaftu záplaty muož dojíti: pakli z příčiny zisťné, jako z dání neb jiné nápodobné příčiny, nemuož žalovati. Nebo vědomé jest, že dvě zisťné příčiny na téhož člověka, na tauž věc sběhnauti se nemohau. Z příčiny této, když by z dvou kšaftů táž věc témuž příslušela, . . . zdali věc čili šacuňk z kšaftu došel jest. Nebo poněvadž věc má, žalovati nemuož, neb ji má z příčiny zisťné; poněvadž potah a šacuňk má, z kšaftu žalovati muož. Jest-li že by kdo věc zastavenou věřiteli kšaftoval neb poručil: tehdy dědic má ji vyplatiti a navrátiti a ji oželeť. Ač by táž neb jednostajná věc dvěma byla poručená, buďto společně neb na ruozno: přijdeta-li oba k poručené věci, ta věc mezi ně dělí se. Pakli by jednoho nebylo, jenž snad neb polrdať věcí poručenu, aneb za živnosti toho, jenž to poručil, umřel jest, anebo některakým jiným obyčejem nebyl by dostatečen: všecko na poručníka přísluší. A společně bývá poručeno, jako by někto řekl: »Petrovi a Janovi člověka Pavla saukenníka odkazuji, poručím;« na ruozno takto: »Petrovi člověka Pavla etc. poručím.« Pakli by řekl: »téhož člověka Pavla« též spojení poručenství rozumie se. Item. Ač by kdo věc poručníkovu jemu poručil, neužitečné jest poručenství, nebo což jeho jest vlastnie, nemuož věc býti jeho, a ačkoli by jí odlaučil, avšak jemu nepřisluší ta věc, ani cena její. Item. Poručí-li kdo svau věc jako by cizí byla, mocné jest poručenství. Nebo větší moc má to, což jest pravé vuole kšaftujícího, než to, co v domnění. Jest-li že by ten, kdož poručí, svau věc kšaftoval a potom by ji odlúčil: neprodať-li jí úmyslem zbavení, věc ta přísluší tomu, jenž ji poručil byl. Item. Ten, jenž po učiněném kšaftu, dopustí-li popluží poručěného zastaviti, nezdá se, aby to

odjať tomu, komuž bylo poručeno: a protož ten, komuž poručeno jest popluží, s dědicem muož žalovati, aby popluží od věřitelnov bylo popláceno. Pakli by kdo díel věci poručené odlaučil: díel, kterýž nenie odlaučen, ovšem přísluší tomu, komuž byl poručil. Ale díel odlaučený tak přísluší, nenie-li odlaučen úmyslem zbavení. Jest-li že by dlužníku svému zproštění dluhu poručil, užitečné jest poručenství, a ani od toho dlužníka ani od jeho rodičuov kterýchž koli nemuož dědic požádati, ani od jiného, jenž místo dědice jest: ale mohau od dlužníka připraveni býti, aby jej zprostili. A zase, jest-li že by dlužník věřiteli svému, což dlužen jest, odkázal kšaftem, neužitečné jest kšaftování: nenie-li nic víc, nemá než svůj dluh. Item. Jest-li že by muž ženě věno poručil, mocné jest poručenství; nebo plnější jest poručení nežli žaloba z věna. Ale jest-li že by jic věno poručil, kteréhož nevzal by, poručí-li zajisté naprosto, nenžitečné jest poručenství. Pakli by jisté peníze, neb jistau věc, neb za pravé věno v poručenství byly ukázány: mocné jest poručenství, jakožto vozové, pluhové a těm podobné věci. Bylo-li by stádo poručeno a potom došlo by, že jedna ovce zbývá, tať prodavači přísluší. Ale když stádo bývá poručeno, i těch ovec, kteréž po učiněném kšaftu přísazují se, postup tomu, komuž sau byly poručeny: kdežto die Julianus: »Že stádo jest jako jedno tělo z rozličných hláv, jako i duom slove jedno tělo z spojeného kamení.« Když zajisté duom bývá poručen, tehdy i slaupové i kamení, kteréž po učiněném poručenství jest přiděláno, má býti tomu, komuž jest duom poručen aneb k poručenému domu; ale krokev neb slaup domový nemuož býti poručen, aby město ohaveno nebylo. Item. I hmotné a tělesné věci mohau kšaftovány býti, i netělesné. A protož to, což by dlužno bylo a povinno kšaftujícímu, muož se odkazovati jinému, aby žaloby své dědic řádně užiti mohl. Item. Poblídit-li by, kdo kšaftuje, při příjmi neb jménu toho, komuž poručí: jest-li že jest vědomo vo osobě, kšaft mocný jest. — (*L. S. 634*).

Bez kšaftu umierá, kdo zřícení žádného vedlé práva nečiní.

Artikul V.

Ten bez kšaftu umierá, kdož jest ovšem kšaftu neučinil, proto že jest smrtí zachvácen; aneb že jest neučinil kšaftu vedlé práva, jenž neměl slavnosti svědkuov; nebo že ten, jenž poraučel, nemohl jest poručenství činiti, jako sau prehliví a jiní předřečení; aneb že ten kšaft, kterýž učinil, potom zrušen jest, totiž zplozením příbuzného po kšaftu počatého a na sirobu jměného, neb z jiné příčiny. Ale nestáli bývají, kdy by z knštu, a ne z milosti byl učiněn. Ten také umierá bez kšaftu, kdož žádného dědice nemá. — (*L. S. 635*).

Žena, po muži vdada se, bližší jest užievati díluov sirotčích, než poručníci.

Artikul VI.

Příhodilo se, že jeden měšténin svau poslední vůli spůsobiv, rozkázal duom prodati a třetic díel ženě a dva díely dvěma dětem (jenž ještě nemluvíátka pozuostavil) některým svým přáteluom, kteréž jmenovitě k tomu ustavil, rozkázal k užítku dětinskému aby obrátili a na ně nakládali. I příhodilo se, že žena pojala jest muže druhého. A když se to stalo, přátelé, duom prodavše, dva díly peněz sobě s dětmi žádali jsau vydati, dovodiece, že ten, jenž poručil, najposlěz tak poručil a spuosobil v kšaftu. Ale máte těch dětí žádala k své straně přísudku: »Poněvadž děti její ještě byly by nemluvíátka, a pomoci od matere velmi potřebujiece, a ona že, přirozenau milostí jsúci hnuta, chtěla by je krmiti a v své ostřiehání přijíti, peněz dětinských i přátel nechající, tak však aby je uručili, aby jim aužitek na ně vzecházel: zdali proti spuosobu již umřelého k jmění péče o dětech svých ona bližší by nebyla, nežli přátelé?« Nebo usauzeno jest k straně její, bez odporu přátelského. A tak ačkoli kšaft poraučejícího jakožto k tomu nešel jest, avšak proto nebyl jest zrušen, ale raději lépe zřícen a k dobrému dětinskému v lepší změněn. Nebo přátelé chtěli jsau na potřeby dětinské každý rok z těch peněz mieti záplatu, z nížto máte dobrovolně

jest je zprostita. Má také vědomo býti, že kšaft muož člověk udělati, na kterém koli byl by miestě. — (*L. S. 636, 637*).

Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazeni býti.

Artikul VII.

Vědieno býti má, že ti, jenž lstivě obranú neb péčí přisluhují, by pak také i dosti tomu činili, mají ssazeni od poručenství a vládnutí býti; neb dosti učinění aumyslu zlobivého obránce neb poručníka nezměňuje, ale více usilování ke zlému při té věci sílu dává. Nebo toho máme podezřelého, jenž mravy takový[mí] jest podezřím neb ve zlém domnění. Ale obránce neb poručník, ačkoli chudý, byl-li by věrný a pilný, nemá odvržen neb ssazen býti, jako podezřelý ve zlém usilování. Item. Bylo-li by ustanoveno více poručníkův v kšaftu, umře-li jeden. nebo v dalekých krajinách cestu by činil, aneb nechtě poručenství konati: druhý moci bude konati, což potřebí jest. Jest-li že ti poručníci, jimž jest kšaftem svěřeno, a šafáři vdov a sirotkuo byli by nedbáliví a neužiteční: přísežní vedlé svého svědomie vnitřního pro zachování kšaftu, jenž jest skutek milosrdný. s hanbou ty ssadíce, péči kšaftu a šafování jiným, jenž by pilní byli, mohau a mají poručiti plným právem. — (*L. S. 640, 641, 642.*)

Počtové umrlého, nalezení mezi jeho věcmi, nejsau duvodní.

Artikul VIII.

Počtové umrlého, kteříž v jeho zboží bývají nalezeni, k duvodu svému nemohau býti dostateční. A téhož práva jest, ač by umrlý v poslední vůli jistau summu peněz aneb také jisté zboží sobě dlužnu býti oznámil. Jest-li že jedno dědictvie odporaučejícího dvěma bylo poručeno, tak aby jeden z nich měl vládnouti polovicí druhého, kterážto polovice po smrti prvního měla by spadnouti na druhého: a tak žádný z nich bez povolenie druhého svého dílu žádnému svobodně pro dřív řečenau povahu moci nebude dáti neb přivlastniti. ačkoli společně k spůsobení té věci libeznau moc měli by půjčenú. — (*L. S. 643, 644.*)

Poručí-li kdo jednu věc ze dvou, tu dědic dá, kterau chce.

Artikul IX.

Jest-li že by poručející někomu poručil čtvrt vinnice, anebo kopu grošuv, a jest-li že po smrti poraučejícího jedno z svrchu řečených poručených věcí ten, jenž mu jest poručeno, chtěl by vybrati neb vyvoliti, a žena nebo dědic svoliti by nechtěli: takové volení toho, jemuž jest poručeno, přestane; ale raději takové volení na ženy neb na dědicuv dobré vuoli zuostane. A protož na tom, což žena a děti ukáží, má dosti mieti plným právem ten, komuž poručeno jest. — (*L. S. 645*).

Poručí-li kto jinému svého statku řízení, ten neumierá bez kšaftu.

Artikul X.

Kdož svou poslední vuoli v jiného řízení a v moc poručí, nezdá se by zšel bez kšaftu. Nebo ten poručník množ kšaft umierajícího vedlé vuole svého svědomie vnitřního spůsobiti. — (*L. S. 646*).

Poručníka neb dědice dědic jiný množ obeslati, aby kšaftu na záduší dosti činil.

Artikul XI.

Jest-li že otec, více synuv maje neb dědicuv, kšaft, kterýž na záduší spůsobil, jednomu zvláště poručil: bez překážky toho, jest-li že ten poručník nedbáulivě neb nevěrně při kšaftu činí, a ti, jimž kšaft příleží, buďte duchovní neb světští lidé, toho tají, tiem prodávají a napraviti nedbají. Jiný dědic kterýž koli množ poručníka proto obeslati a s pomocí práva přinutiti, aby kšaft řiedil, totiž jej plnil, jakož jest jemu poručeno. Neb nad mnohé jiné pře milost býti má kšaftům na záduší a k ženským věnóm. — (*L. S. 647*).

Kšaftu kdo neodepře, slyše jej, ten, když se ztvrdí, nemuž ho nařiekati.

Artikul XII.

Kdož koli osobně jest při kšaftu, a slyše jej, a neodepře, ani skrze to škodu a obtížení i práva svého mndlenie osvědčí:

kdož koli, také nejso přítomen, z jistého vědomie jso naučen, že jest kšaft takto a takto učiněn, a potom by jemu neodepřel: takoví po smrti poraučejícího kšaftu odpierati nemohau, ani kterak překážeti. Usauzeno jest: Jest-li že by přísežní vyznali, že jsau při kšaftu byli, a že žena nětčí přivolila k kšaftu: má přestati od narčenie kšaftu, práva sobě žádného nepozůstavivši. Item. Chtě kšaftu odepřiti, má před poraučejícím, (byl-li by však při dobrém rozumu a bolestí nemoci dopuštěné nejso utrápen), takovau překážku předložiti a o svém aumyslu jej zjevně zpravití. A jest-li že ten, jemuž jest překážka stala se, svědkuov by neměl, poraučející, popieraje hned na loží nemoci takové, i bez přítomnosti rychtáře, před jedním přísežným, neb před těmi, jenž jsau při poručenstvie: jest-li že viec přísah vedlé počtu žalob má činiti, učině toliko jednu, jiných skrze žalobníka zproštěn bude. Nebo slušné jest, že věřitel nemocný, maje umřítí, pro naději spasenie své duše za kteréž koli věci měl by přísahati, dobře přísahá. Pakli by pro bolest přísahnúti nemohl, vladaři jeho zbožím po smrti z každé žaloby jednau přísahau se očistí. — (*L. S. 648*).

Kšaft poslední má ostati svědomím stálejším a hodnějším.

Artikul XIII.

K tomu, aby kšaft poslednější zahnal prvnější, potřebie jest, aby měl svědomie stálejší a viery hodnější, než první. Item. Jest-li že poručenstvie druhé neruší prvního, ale toliko některé věci zatmělé vykládá a oznamuje, dostatečné jest svědectvie tak silné, jakož jest první bylo. Item. Jest-li že kšaft potomnější nezdvihá prvního, ale nětco zvláště přidává a vykládá, jakož hned před tím řečeno jest, ale toliko některé věci k spasení duše příslušné k prvnímu kšaftu příkládá a připojuje: k tomu dostatečné jest svědectvie mužuo viefyhodných: by pak bylo tak dostatečné, jako jest svědectvie kšaftu najprv učiněného. Nebo poněvadž při činěnie kšaftuo v, prvotně spasení duše poraučejícího má býti opatřeno: k duvodu takových věcí má dopuštěno býti svědectvie, jemuž by mohla viera přidána býti, by pak nebylo převyšující. — (*L. S. 649*).

Kšaft sepsaný a oznamený, kde by se měl nalezti, má moc mieti.

Artikul XIV.

Jest-li že poraučející kšaft od něho samého sepsaný před jeho smrtí, před některými vieryhodnými pochválil by a řekl by: »Vuoli mé na listu, jenž na takovémto miestě leží, dobře porozumiete, neb sem tu sepsal, co sem chtěl poručiti«: tehdy po jeho smrti takový kšaft, jakž bude postižen, má jíti před se plným právem. (*L. S. 650*).

Poručníci najprv dluhy platiti mají, a potom hned k záduší.

Artikul XV.

Poručníci neb šafáři po smrti poraučejícího, najprvé dluhy zaplatiece, hned přede všemi jinými věcmi ty věci, kteréž k spasení duše poraučejícího umrlého díti se mají v jistotě, tak aby pevně a stálé zuostaly, jakož jsau zřízeny od poraučejícího, jedajte a šafujte. Nebo slušné a spravedlivé zdá nám se býti. aby ten, jenž živ jsa byl jest pánem zbožie, aby po smrti své, dřiev než všickni jiní o svém diehu, totiž o kšaftu, kterýž jest k spasení své duše učinil, prvotně byl ujištěn a ubezpečen. — (*L. S. 651*).

Oznámí-li kdo před lidmi vuoli svau o statku svém a potom toho nezmění, to má za kšaft státi.

Artikul XVI.

Jest-li že člověk před hodnými muži, neb skrze listy působí a řídí své skutky, a potom, toho řízení neodvolaje, bez kšaftu náhle umřel by: takové zřízení, kteréž jest učinil, když jest rozumu užívač, za pravý kšaft pevně má držán býti. Nebo skrze to dědicuom umrlého zdvižení bývají saudové. (*L. S. 652*).

Poručníci bez rozkazu a odporu konšel statek opatrovati mohau.

Artikul XVII.

Poručníci neb kšaftu konatelé, neb obránce kšaftu, po smrti poraučejícího bez rozkázanie a vědomie a rady rychtáře a pří-

sežných v zboží a dědice umrlého tiem obyčejem, jakž jim jest poručeno, slušně mohau se uvázati, bez odporu všelijakého. — (*L. S. 653*).

Díly dcér muži jich mohau spravovati, ač nejsau mrhači.

Artikul XVIII.

Ač umrlý pozuostavil by dcery za muže vdané: v dědičný díel takových dcér, ač však který díel jim spravedlivě přísluší, raději jich mužové, nežli ti poručníci, se uvíží; leč by snad poraučející jinak zřiedil, aneb leč by snad ti muži neužiteční, marní, hráči, neb zboží mrhači byli. Nebo tehdy v takový díel, jako v jiné zboží a v děti poručníci, pro užívání a aužitek řečených dcér a jich dětí je věrně spravující, mohau se uvázati a slušně mají plným právem. — (*L. S. 654*).

Kšaftovníe svědek umře-li jeden, druhý má s přísahau vysvědčovati kšaft.

Artikul XIX.

Jest-li že jeden z těch, jenž jsau při kšaftu byli, umře: tehdy druhý, živ jsa, kříže se dotkna, přísáhne, že s oním mrtvým prošen jsa při kšaftu (o němž jest saud) byl jest, a což koli potom k otázce rychtáře na své svědomie a tovaryše svého umrlého vyznał by před saudem, má býti věreno. — (*L. S. 655*).

Dání nemuož odvoláno býti, ale kšaftováníe muož.

Artikul XX.

Byla-li by otázka: »První-li čili poslední kšaft má státi?» takto má býti odpovědjeno: Jiné jest dáti, nežli odkázati. Nebo dané zase nemuož býti odvoláno, ale poručené muož. Pročež jest-li že člověk zdravý neb nemocný, o svém statku čině poručenství, dnes takto poraučí, a zítra nebo potom totéž odvolaje, jinak poraučí: poslední poručenství moc má, a ne první. A jest toho duvod, nebo při kšaftích, kteříž však smrti poručejícího potvrzení bývají, najviece má býti hledieno k poslední vůli člověka. — (*L. S. 656*).

Kšaftuje-li kdo co za zdravého rozumu, potom mina se smyslem, nemuož proměnití.

Artikul XXI.

Člověk, rozumu požívaje, poraučí-li co aneb kšaft činí, a potom týž, přijda k věku starému, ten kšaft chtěl by změnití: otázka jest, sluší-li jemu to činiti týmž právem? A odpověď jest: Že neshuší. Nebo což koli učinil jest dobrovolně, rozum maje: když bláznovství přijde, nemohl jest odvolati. — (*L. S. 657*).

Kšaftovati každý má, dokud rozumu užívá.

Artikul XXII.

Poněvadž člověk z moci rozumu jest vuole svobodné, protož naprosto příležití jemu zpráva jeho poslední vuole; dokudž rozum má a moc, nad statkem svým, jímž vládne, nemovitým, i kterýž má movitý, zřediti, odkázati a spusobiti bude moci, přátelom nebo i cizím, jakž se jemu koli líbí. A zakládá se tento ortel na onom, což se svrchu píše v starých Právis, totiž v Ciesářských Právis, při nápisích O hostinském kšaftování, v tato slova: »Přichozé host, umieraje v městě, což koli o svých věcech zřídí, chcem, aby pevné a stálé zuostalo.« Jest-li tehda to slušné hosti, podobné jest k viere, aby tak slušelo i městěninu. »Pakli by který člověk cizí umřel bez kšaftu, a o svých věcech nic by nezřídil: příseční jeho věci i jeho zboží pod pečeti městskou do roka rozkažte schovati, aby, jest-li že by v tom času některý z přátel neb tovaryšuv jeho s jistými duovody přišel, zboží onoho Právem městským obdržal. Pakli by nižádný v tom času dřiev roku a dále nepřišel: tehdy zboží neb věci jeho na tré budte rozděleny, a staň se s ním, jakž řečeno jest napřed.« (*L. S. 658*).

Kšaft se smrtí kšaftujícího utvrzuje.

Artikul XXIII.

Že kšaft toliko smrtí se potvrzuje, aniž kdo co muož v kšaftu řediti, od něhož by neslušelo odstaupiti, poněvadž až do vystaupenie duše vůle byla by hýbající, aniž kdo muož sjíti, dva kšafy pozuostavě, aby oba držáni byli; a ačkoli jmenovaní

svědkové činění kšaftu naprosto vysvědčovali by, avšak toho na kříži mají potvrditi, že nemocný obyčej mluvenie, kteréhož byl zbaven, opět zase přijal. — (*L. S. 659*).

Otec muož kšaftovati o svém, jak se mu líbí.

Artikul XXIV.

Ačkoli Právo městské jest, že otec o svém zboží muož kšaftovati, řediti neb puosobiti, jakž se jemu vidí býti užitečno: pro to však dědicové ještě nenarození, ale ještě v životě zavření, a zvláště bez vědomie otce počatí, vyjdau-li živí z života matky, nebývají zbaveni dědictvie. Protož po smrti otce narození, v statku otcově díel jim příslušný slušně obdrží. — (*L. S. 660*).

Kněží svědkové mohau býti o věci k záduší odkázané.

Artikul XXV.

Žaluje-li farář na osadního layka před světským saudem z kšaftu, jemu a jeho kostelu na záduší učiněného za duši některého umřelého: tehdy muož svůj aumysl slušně obdržeti svědectviem kněží, by pak byli i jeho náchlebníci a kaplané, toliko když nejsau zlopověstní. Nebo jakož v Právě duchovním layci dobropověstní přijímání, bývají v svědectví: též v Právě světském zase bývá slušně duchovnímu dopuštěno. — (*L. S. 661*).

V kšaftích vuole kšaftujícího má najviece šetřina a vyplněna býti.

Artikul XXVI.

V poručenstvích plněji vuoli poraučejících vykládáme, nežli v jiných smlouvách. Protož poraučím-li tobě vína, zdát se, žeť i sudy poraněm, bez nichž vína státi nemohú. Ale jiné jest při prodajích; nebo prodám-li víno v vědru, tehdy vědro není prodané. Item. Opanování věci poručené jde před se bez dání, ale věci prodané nic. Panování věci odkázané má pruochoď bez odevzdání; ale prodané věci panování nemá pruochoď bez odevzdání. Item. Kteréž věci v kšaftu jsau napsané, tak že nemohau rozumíny býti, jsauť tak, jako by nepsané byly. Kdež odporové mezi sebau v kšaftích bývají nalezení, tu nic stálého není

Avšak když by v prvním kšaftu bylo nalezeno: »Dávám, odkazuji« a v druhém: »Nedávám« »Neodkazuji«, neníť odpor. Protož první nemůž překaziti druhému, poněvadž se napravuje od druhého. Item. Poněvadž poslední kšaft jest jiný, jehožto druhý nenásleduje, zjevno jest, že, ač nemocný kšaft učině rozumně, pozhojí se a potom po času opět, nebo v náhle anebo roznemoha se chvíli na loži leže, umřel by, po řízení a způsobu jiného v kšaftu neučině: neumírá bez kšaftu, nebo učinil jest své kšaft, jehož potom neodvolav umřel jest; protož stále a pevné zuostane jakož poslední. Leč by snad napomenut jsa k působení kšaftu, před hodnými svědky s rozmyslem, máje zdravý rozum, a on dobrovolně vyznal by, že nechce kšaftovati; neb tehdaž jakožto činění kšaftu odepré, a protož o statku, kterýž jest pozustavil, bude působeno a obráceno k dědicom a náměstkuom budoucím podlé Práva městského. (A o tom také hledaj nahoře O dědictvích.) — (*L. S. 662*).

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ SEDMÁ.

Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapovídati.

Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jinač kšaft ukazuje.

Artikul I.

Rozdíl věcí kšaftovaných, leč by jinač kšaftující zřídil a rozdělil, má ve všem na rovný díl a jednostajný býti. Item. Aniž takové věci kšaftované mají, dokudž se rozdíl nestane, zapovídaný býti vedlé práva.

(II.) O těch, jenž bez kšaftu zemrau.

Jest-li že muž bez kšaftu sšel by, ženu zuostavě a děti nemaje, po tom umře-li také žena bez kšaftu: zbožie takové radše na otce neb máteř vdovy, nežli na bratra mužova sprá-

vedlivě připadní. Pakli by ten, jenž umierá, žádného neměl, a bez kšaftu a poručení věcí svých sejde: zboží pozuostalé na najbližšieho jeho dědice připadne. A protož zase zpět, bude-li mieti ženu aneb děti, tèm jakožto najbližším dědicuom připadní. Znamenáno buď, že, jakož muž odkázati muože zboží, když živ jest: též i žena o panování zboží, kteréž na ni připadne, a věci, muože zpuosobiti, jak se jí líbí.

(III.) **Kdož bez kšaftu umierají.**

Muž bez kšaftu umieraje, a dětí z mnoha žen od něho zplozených pozuostavuje, jest-li že poslední žena, vzejdúc s dětmi svými, od statku byla oddělena: dokudž na stolicí vdovské sede, spravovati bude děti, i jich vlastní zboží. Kteřížto, jest-li že let rozšafných ještě nemajíce, z vuole Božie zemrau-li, jich zboží na máteř připadne; jako i zase zpět, umře-li matka jich, vdova jsúc, statek jejie na ně připadne. Ale když léta rozšafnosti pominú, děti mějte vuoli svobodnau, své zboží spuosobiti, jakž chtěie. Opět, jest-li že by máteř muže pojala, zboží dětinské, zemřete když koli, ne na ni, ale na děti, jenž jest otec z prvnějších žen zpłodil, dědičně bude příslušet; nebo všichni takoví děti měli jsau jednoho otce, od něhožto řečené zboží jest pošlo. Opět, ustavujem, aby kdož by koli z nás umřel, ženu zůstavě a děti, ani rychtář, ani kdo jiný v zboží neb v statek jeho nikoli se neuvazuj, ale buďte v moci ženy a dědicuov. Pakli by žena stav svooj chtěla změniti, to učin s přátelskau radau. Pakli toho neučiní, z statku toliko čtvrtú část obdrží, ješto by z práva třetinu měla obdržeti. A na dobré vuoli buď jedné každé ženy neb panny vdáti se, neb nechati; nebo manželství připuzené řiedko se líbí. Pakli kdo umře, ženy nemaje ani dětí, a neučiní kšaftu: veškeren jeho statek dostaň se dědici jeho najbližšiemu neb příteli. A pakli by neměl přítele, o jeho statku staň se takto. Buď rozdělen na tři díly, z nichžto jeden dostane se za duši jeho, druhý na opravy cest a mostuov, třetie na městské potřeby. A to děj se skrze některé z přísežných. Opět, na kterémž koli místě kdo umře, rozumu požievaje, což by koli zřiedil o svých věcech před muži vieryhodnými, nebo před přísežnými, neb před svým farářem: pevněť a stále bude.

(IV.) O kšaftu manželky.

Každá žena své raucho všední, a nic jiného, kómuž by koli chtěla neb k komuž by milost měla, muože odkázati bez odporu muže svého; leč by měla co svého vlastního, ještě by muži byla nedala a smlouvami nevymínila, tehda i to muože poručiti, proti odporu muže svého. Opět, žena majíc muže psance, muož svého statku pořádati bez odporu jeho zapsání. A to jest zde bylo ortelováno.

(V.) Každý člověk své věci muože poručiti, komuž chce.

Každý člověk, rozum maje, svými věcmi může učiniti, by pak i žena tomu odvolávala, i děti odpierali. Avšak panování stane při jeho dobré vuoli.

~~~~~

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ OSMÁ.

~~~~~

O svědcích a jich povahách vuobec.

Svědomic tato z práva nemohau přijata býti. Najprv ženské.

Artikul I.

Výpověd o svědcích jest zapověděná; protož všickni bývají dopuštěni, jimž od práva nebývá zapovědjeno. I nalezeno jest k otázce některakých přísežných. Vypovědjeno jest, že svědectvie ženy zavrženo bývá z práva; nebo jest neustavičná a myslí vrtké; krom některých příhod, v nichž žena muož svědčiti, jakož jest svrchu psáno o ženách, v kapitole XII. artikuli X. A svědectvie mládeuce, let rozšafných nemajícího, jakožto pacholík let čtrnácti, a děvečka, kterážto let dvanácti jest nenaplnila. A prehliví, neb nesmyslní, aneb slepí, o vidomých věcech svědčíce, a hluší, kdež mají svědčiti o slyšených věcech, a němí, kdež hlasitě má býti potvrzená. A nad to svědectvie nevěřícího, jakožto kacíře, Saracéna, Žida ve všech přech, poněvadž svědectvie děje se

konečně pro vieri. A nad to svědectvie krivého přísedníka, jako v příkladě. Jest-li že kdo před saudem přemožen jest z falešného svědectvie od strany, proti nížto veden byl, a zvláště v hlavní při, zavržen bývá týmž právem. Protož při svědcích viera, hodnost, mravové, vážnost a obyčejové mají zkušeni býti. A protož svědkové, kteříž proti vieře svého svědectvie nejsau stálí, ale nejistí jsau, nemají slyšáni býti. Viera svědkuov pilně má zkušena a vyhledána býti. A protož při jich osobě má prvotně vytazována býti povaha, byl-li by takový šibal, lotr, zahaleč, vypověděnec, čili obecní člověk, a počestného-li jest života a bez poškrvny, čili jest znamenán a zavržen; jest-li bohatý čili chudý, jenž se pro zisk snadně něčeho dopustí; aneb byl-li by jeho nepřítel, proti němuž svědčí, aneb jest-li přítel toho, jemž svědčí. Neb jest-li že nebude ve zlém domněnie, neb pro osobu, od nížto jest veden k svědomí, byla-li by počestná, neb pro příčinu, že ani pro zisk, ani pro přízeň: tehda dopuštěn bývá. Při svědcích také má šetřieno býti, taková-li by řeč byla, kterauž by s rozmyslem mluvili, čili k těm věcem o kterýchž by tázáni byli, v náhlosti bez rozmysla by nápodobně odpovídali. A též jednostajně-li se srovnávají, aneb mluvili co k tomu podobného, o čemž by tázáni byli. Nebo duvodové, totiž potahové, k kterému by spusobu té věci dostateční byli, žádným jistým obyčejem dokonále vymluveno býti nemuož; nebo jakožto ne vždycky, též také často pravda jedné každé věci bývá dosažená bez zjevných duvoduov; nebo někdy počet svědkuov, druhdy hodnost a mocnost, a druhdy, jakožto hodnověrná pověst, potvrzuje viery o té věci, o kteréž bývá tázáno. Protož saudec ne ovšem má hned se obrátiti k jednomu každému spusobu důvodu, ale z mnohých duvoduov rozum svooj má spravovati. Item. Nevídí se hodní býti svědkové, jimžto muož se přikázati, aby byli svědkové. Avšak svědectvie služebníka v ty časy má býti váženo, když jiného duvodu k vyhledání pravdy nenie. Otec hodný svědek synu, aneb syn otcí býti nemuož, ale otec a syn, jenž v jeho moci jest. Item. Dva bratří, jenž jsau v moci téhož otce, svědkové ovšem v témž kšaftu neb v jednostajné věci mohau býti. Nebo nic neškodí, z jednoho a téhož rodu viec svědkuov v cizí věci přijíti. Item. Nižádný nemá rozumím býti hodným svědkem v své při. Item. K věření věci skutečné svědek

také neprošený rozumín bývá. Item. Kdež počet svědků nejmenuje se, na dva jest dosti; nebo řeč o mnoha věc počtem dva se zavírá. Náměsíčník můž-li býti přijat v svědectví čili nie, to jakost pohlaví okazuje. Byli-li by všickni svědkové též poctivosti a vážnosti, a jakost věcí a náchyllost soudce s nimi se srovnává: všecka svědectví mají následována býti. Pakli by z těch někteří jinak pravili, ačkoli v nerovném počtu, býti má věreno, což se s přirozením té věci srovnává, a což by nepřizně anebo milosti podezření nemělo. A potvrdí soudce náchyllosti rozumu svého z vytazování a svědectví, a což k té věci jest slušnějšího aneb příbuznějšího, to přijme. Nebo není potřebie k množství hleděti, ale k čistě hodnověrnosti svědectví, a k těm svědectvím, z nichžto světlost pravdy se ukazuje. Nemůž svědkem býti veden, kdož prvé na toho obžalovaného svědectví pravil. Svědkové, kteréž žalobník z čeledi své vedl, otazujícimu nelíbili jsau se. Z práva má varováno býti, aby soudce pozorovali, aby obránce, řečníci v při, v kteréž by chtěli pomoc činiti, svědectví nevydávali. Item. Znamenaj, kdo nemohau býti svědkové, že všickni lidé dopuštění bývají k vydání svědectví, krom těch, jimž práva zapovídají. A ti se vypisují v těchto verších: *Conditio, sexus, aetas, discretio, fama, et fortuna, fides: in testibus ista require.* Nam *pueri, servi, mulieres, sive protervi, Judaeus, fur, pauper, non possunt esse testes licenter.* Jenž se vykládají takto: Povaha, jako služebník, jenž jest lehké povahy, pro to že jest vlastní, odvržen bývá od svědectví. Pohlaví, jakožto žena, kterážto pro to, že lehké mysli jest a neustavičná, nemůž svědkem býti. Věk, jako jsau holomudci, jenž čtrnácti let nemají, ač jsau pacholíci; pakli jsau děvečky, dvanácti let nemajíce, nemohau svědčiti. Rozšafnost, jakož jsau prehliví neb blázniví šilenci. Pověst, jako jsau zlopověstní. Štěstí, jako jsau chudí podezřelí, jenž snadně bývají navedeni řečí, dary, neb přízní. Ale chudý věrný právo své plné a celé obdrží. Viera, jako jsau nevěrní, neb kdož u viere pochybují, jako jsú Židé, Saracénové, kacieři a všickni viere cierkve svaté odpierající. Svrchupsaní všickni nemohau svědčiti, vedlé práva. Žádný nemůž svědkem býti v své vlastní při. (A známo jest, že ta pře slove vlastní, jejížto užitek příležití jim týmž jménem.) Item. Rychtáři neb soudci poračí se zkušování svědkův, neb svědek má býti

saudci známy, a najmén v ty časy se jemu má oznámiti. Také té straně, proti kteréžto veden bývá, má býti známý, a zvláště v žalobě osobní, v nižto tázáno bývá, slíbil-li jest kdo, aneb řekl-li jest toto. Nebo svědek, jenž praví, že by se jemu někdo zavázal, neb dlužen byl, neb něco řekl učiniti, máť jej znáti. Ale jiné jest, kdež nepraví svědek o zavázanie osobním, neb o statku. Jest otázka, muož-li holomudec neb let nedošlý, potom léta dospělá maje, svědčiti o těch věcech, kteréž jest viděl za času, dokudž neměl let dospělých? Odpověď jest: Že muož; nebo což se nezabraňuje, to se dopuští, a duvodu moc nemá býti sužována. Otázka jest o tom, jenž již poblandil, neb v zlau pověst upadl, muož-li svědčiti? Odpověď: Že má odvržen býti; nebo, kdož jest byl jednau zlý, vždycky domní jest zlym býti, by se potom i kál a pokánie veliké splnil; avšak zdá se, že nemuož svědčiti, nebo zlá pověst odpuštěna jest totižto od Boha, a ne od světa. Což pak o vražedlnících a o jiných, jenž jsau v smrtném hříechu? Odpověď: Že právem naším nebývají odeřeni, a protožývají dopuštěni; ačkoli právem duchovním zavrženiývají. Item. Když die napřed: »Nevidie se býti hodní svědkové, jimžto muož příkazováno býti«: to rozuměj od toho, jenž je provádí; jinak žádný svědek nebyl by hodný; neb purkmistr neb rychtář muož jemu příkázati. Item. »Mocí příkazovati,« rozuměj jelikožto mocí otcovskou neb panskú; neb pro poslušenství, neb mocí přísežného práva, jako v při rozkazujícího vlastní, nebvajte svědkové, kteříž z přísežného práva, neb z poslušenství, neb z moci jeho jsau; ale v obecní při mohau. A protož tiemto duvodem saudce přikáže někomu z obce, aby svědectvie vydal pro obecní dobré. Item. Ten, jenž byl při kšaftu, muož býti svědkem v kšaftování při; nebo nenie jeho pře prvotně. Jest otázka: Muož-li prodavač býti svědkem v kupujícího při, místo kupujícího? A jest odpověď: Že nic; poněvadž užitek mohl by jemu příslušet i ztráta, a tak jest jeho pře. Znamenaj opět o rovném neb nerovném počtu svědectvie. Jest-li že s jedné a též z strany dva svědky vyznávají jednoho, a tří pak neb čtyři pravie jiné: tehdy věreno jest dostatečnějším a poctivějším. Ale jiné jest, bylo-li by od rozličných stran; neb tehdaž většímu počtu věrie se. Anebo také, jest-li že svědkové od rozličných byli by vedeni, často věreno

bývá počestnějším. Item. Znamenaj, že rozdílnost místa zamítá svědky, jako známo jest v knihách Danielových o Zuzanně svaté. Item. Rozličnost času svědky zamítá, jako, když o jistém času otázka se dělá k učinění některého skutku; jako, ač by řečeno bylo, že »pojednau učiněno jest poručenstvie.« A ne jinak, jako, by byla o tom otázka, vládl-li bych a doložil bych se mnohých svědkuov, z nichžto někteří pravili by: »Viděli jsme jej, an vládne za rok,« a druzí »za druhý,« a tak o jiných dále, svědectvie jich stojí. Protož toliko o tom, oč jest saud, svědkové mají vedeni býti. — (L. S. 664).

Svědkové se vedau někdy před odpoviedáním súdeře.

Artikul II.

Ačkoli vedlé Práv zachovává se, aby před odpovědí k žalobě učiněné svědkové nebyli přijati: avšak z příhody a druldy se to přibází, jako bylo-li by dovedeno, že půhon přišel jest k někomu, nebo, ač by o smrti svědkuov naděje byla, neb o jich dlouhé nepřítomnosti, aneb byl-li by obžalovaný nepřítomen, neb v dalekých krajinách prodléval by, tak že by snadně neb brzo nemohl polnán býti. Anebo, ač by obžalovaný, přijma puohon, přijíti by mohl, anebo, že ze zlosti se pokrývá, anebo, že překáží, aby k němu puohon nemohl přijíti. Item. V příčině vytazování, kteréž druhdy přísední činí, aby pravdu o některé věci zvěděli, častokrát bez přítomnosti obžalovaného v jich rozmlouváních svědkové vyslyšáni bývají. Item. Kdež žalobník nemůž žalovati pro přísahu, jako v příkladě, přísáhl-li jest zase nežádati lichev křesťanu daných, tehdy k vyhledání lichevníku rychtář a přísední mohou svědky vyslyšeti. Item. Když se žaloba děje o nepravosti rychtáře: tehdy přísední v radě zvykli jsau svědky v radě přijímati. Item. V při o kacieřstvie po smrti kacieře, také svědkové bývají přijímáni. Item. Když se dokazuje obecní užitek a obecní dobré, anebo ač by svědkové byli staří a nemocní. Protož obecně svědkové, za něžto z některé hodné příčiny lidé bojí se, před sepním pře bývají přijímáni, a to proto, aby pravda nebyla zatajená a aby hojnost duvodu z rozličných příhod nebyla umenšená. Však skrze přijímání a vyslyšení předřečených svědkuov straně potom časem svým

stojící to ke škodě nemá býti, poněvadž snad měla slušné neb hodné výmluvy k anmyslu proti ní vedenému. — (*L. S. 665*).

Svědkové neznámí a podezřelí mají přísíci zvláště, že nejsau najati.

Artikul III.

Svědkové neznámí a některak podezřelí k žádosti strany (krom té přísahy, kterouž učiní k duvodu svého svědectvie) zvláště přísáhnau, že ani z prosby, ani z nájmu neb auplatku, ani pro vlastní nenávisť, ani pro přízeň, ani pro aužitek neb prospěch, kterýž jsau měli, neb mají, anebo měli by mieti, nejsau najati neb svedeni. — (*L. S. 666*).

K svědkuom nemocným má vyslán býti písař s přísežnými.

Artikul IV.

Jest-li že by svědkové byli nemocní, neb staří, nebo mdlí, anebo jinau překážku hodnau měli by tak, že k saudu přijíti nemohau: k vyslyšení jich svědectvie mají býti vysláni přísežní hodní a rozšafní, jenž jich svědectvie k saudu mají vzněsti. — (*L. S. 667*).

Svědkové odvrženi býti mají, na kteréhož se uvede příčina, pro kterou nemuož býti svědkem.

Artikul V.

Svědkové před puovodem, jenž nejsau z hlavní pře přemožení, aniž jsau se seznali: jest-li že v ty časy, když vystavení budau k svědectví, byli by dostatečně z prohřešení přemožení, ještě od svědectvie se odnítají. — (*L. S. 668*).

Svědky kto zamítá, sám jich také vésti nemá.

Artikul VI.

Kdož před sandem slavně svědkuom odpierá, zbráněn bývá od vedenie svědkuov, v též při toliko; leč co nového zašlo, jenž by zvláštnieho duvodu potrebovaly. — (*L. S. 669*).

Svědky kdo by přinutkal k přísaze, aby druhé straně nesvědčili, neb někdo neradil: nemá prospěšno býti.

Artikul VII.

Jest-li že by strana, chtějící umenšiti hojnosti duvoduo odporné sobě straně, nutila by některé k přísaze, aby svědectvie, rady a pomoci jemu nečinili: bez odporu přísahy takové, budau-li od odporníka vedeni, jich svědectvie má slyšáno býti. (*L. S. 670*).

Svědkiem nemuoz býti, na koho nárek jest ukázán.

Artikul VIII.

Jest-li že kdo obžalován z kterého provinění, obtieženo jest domněnie. Protož nemá býti dopuštěn k svědectví v tom prohřešení, bude-li naň to dovedeno, leč se prvé dokáže býti nevinného. Nebo svědkové mají býti beze všeho podezření a zlé pověsti. — (*L. S. 671*),

Bratr za bratra v těžké při svědčiti nemuoz.

Artikul IX.

Znamenati se má, že bratr místo bratra v těžké při, v zločejstvu, v lúpeži a tēm podobné hlavní při, nemuoz svědčiti. Item. Ač obžalovaný k očištění své viny vystavil by bratří své k svědomí, a ti od žalobníka byli by zavrženi: jediné, leč obžalovaný prvé učinil by osvědčení, že chce svědky jiné vystaviti místo bratří odvržených, nemuoz jiných vystaviti; nebo pravdě jest příslušné, že jest prvé proto bratří vystavil, že jest jiných neměl. Item. Kteříž, mezi jinými krom své přirozené země dlouhý čas bydlejíce, zjevně přede všemi slyšícími vyznali by se bratří vlastní býti: přijde-li jednomu z nich potřeba, nemuoz jiného za svědka vystaviti, by pak přísahau řečené vyznání zjevně usiloval potvrditi. A to ač odporník toho žádá v přech, v kterýchž bratr bratru svědčiti nemuoz. — (*L. S. 672, 673*).

**Svědkiem celým býti nemuož, kdo dvakrát z zlodějstvie
jest obviněný.**

Artikul X.

Dvakrát pro zlodějstvie obžalovaný bude-li kdo, by pak u něho zlodějstvie nikdy nebylo nalezeno, by se i očistil: proto nemůž za svědka dokonalého býti, jakožto již podezřelý. — (*L. S. 674*).

**Dobropověstný bližší jest a mocnější svau čest hájiti
než přemožen býti.**

Artikul XI.

Přísežní z A., přišedše do Prahy, obvinili sau dva, kteříž tudíž puol druhého léta v Praze byli bydlíce, osadivše se a počestně se zachovávali, praviece, že by listy z A. chtěli přemoci, že sau byli v přízni a v tovaryství zločincóm těm, kteříž městečko A. mnohokrát sau vypálili a ještě pálí. Ale oni, odpovídajíce, žádali sau sobě nálezu: »Zda-li vieryhodným svědomím tolika ctných mužuo,v, jakož právo potřebuje, neměli by a nemohli raději životu a své dobré pověsti brániti, nežli za zlo-pověstné zuostati jakýmiž koli listy?« Na to konečně jest odpovědieno: Že najviec sedmi svědky hodnými řečená dva mohau čest a pověst svú obdržeti, proti odporu jakýchž koli listuo. A poněvadž chvalitebnější jest dobrá pověst, nežli zlá: raději dopuštěn bývá každý k obránění své dobré pověsti, nežli by měl přemožen býti za zlo-pověstného. (Item. V kap. I. art. II. Item. V též kap. art. XVI.) — (*L. S. 676*).

**Přísežní o tom, co slyší od přísežného v přech, smlouvách
mohau svědčiti.**

Artikul XII.

Přísežní, kteříž sau osobně při některých smlouvách nebyli. ještě o těch věcech, o nichž jsau od svých spolupřísežných (před nimiž pře byly jsau přemítány, buďto že jsau se slibové před nimi stali) slyšali, mohau svědectvie vydati. — (*L. S. 675*).

Svědomie nejisté, ani žalobníku, ani sùperi 'nenie škodné.

Artikul XIII.

Žalobník, chtě přemoci obžalovaného z dluhuov, vedl jest přísežného k svědectví, jenž jest takto seznal: »Pamatuji dobře, že obžalovaný vyznal přede mnú, že by dlužen byl žalobníku peníze. ale mnoho-li peněz, to jsem zaporaněl, a nemohu toho jistě věděti.« To uslyšal obžalovaný, odpověděl: »Znám se, že jsem jemu dlužen puol kopy grošuov. A otázku činím, zda-li to zaplatíc vedlé vyznání přísežného, jenž žádného jistého počtu peněz nevyslovil, nebudu od jeho žalob zproštěn?« Na to bylo konečně usúzeno: Jest-li že mimo zaplacení puol kopy grošuov žalobník z větší žaluje summy na obžalovaného, z toho jemu, proti nejistému seznání přísežného, vedlé spravedlnosti bude odpovídati. Nebo nejisté a nestálé vyznávání přísežného, jakož žalobníku neprospívá, též obžalovanému neškodí. — (*L. S. 677.*)

Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muož, aby doložil, co by zapomenut, bez škody.

Artikul XIV.

Ortelem jest nalezeno, že, ačkoli přísežný před saud na svědectvie vedený k napomenutí strany, kteréž má svědčiti, jest-li že snad od též strany o některých věcech, jichžto byl jest zapomenut, zjevně jemu ku paměti přivedla by, a seznání prvnější, kteréž učinil, přivětšuje neb umenšuje napravila by: skrze to straně žádná škoda nepřichází. Svědectvie přísežných z končin města toho saudu, kdež jsau přísežní, nevztahuje se. Avšak přísežní jednoho města o zápisích, krádežích, laupežích a o sandích i o výnosích při, před jich saudem zjednaných, a o věcech těch podobných, listy svými svědectvie mohau vydávati. — (*L. S. 678.*)

Zavieže-li se kdo přísežnými dovoditi, a nejmenuje: tehdy dosti jest, by jedním přísežným ukázal.

Artikul XV.

Nalezeno jest. Jest-li že člověk zavieže se dovésti některú při svědectvím přísežných, žádného počtu jistého nevyslově, po-

nevádž v při kterak koli veliké svědectvie jednoho přísežného, když od jiných přísežných nezamítají se, jest mocné a stálé: takový člověk tauž při jedním přísežným dostatečně muož dověsti. Pakli při svém duvodu jistý počet jmenoval, jako, ač by řekl, že třmi, šesti nebo osmi přísežnými své pře chce dolíčiti: dlužen jest svú při dověsti tolika přísežnými, a neméně, poněvadž se k tomu dobrovolně zavázal. Item. Nalezeno jest, že člověk života, cti a zbožie svého muož brániti lépe, nežli od někoho přemožen býti svědectvím týchž přísežných. Přísežní vsí, kteréž příslušejí k městskému právu neb saudu, o všech přech, kteréž v těch mezích vsi leží, před saudem mohau svědčiti jako syrchovaní přísežní města.

Starodavní obyčej městský jest, jest-li že strana zavieže se své pře dověsti úředníkem neb konšelem, nenie potřebie, aby je jmenoval pravým jménem, jako jiní svědkové v některých přech, dřiev nežli by vystaveni byli, zvykli sau býti jmenování. Item. Přísežný, mluvě slovo nětčí před saudem, nemuož tomu svědčiti v též při, za něhož mluví. — (*L. S. 679.*)

Svědkové jsau-li rovní, mocnější jsau súpeřovi.

Artikul XVI.

Panna jedna žalovala na ženu bratra svého z pěti kop grošuo dluhu, řkúci, že svú žalobu chce provéstí svědectvím přísežných. Ale obžalovaná odpoviedající řekla, že též svědectvím přísežných nevinu své chce dověsti, žádající naučení, zda-li nebude moci lépe sebe i zbožie svého přísežnými obdržeti, nežli přísežnými přemožena býti. Na to bylo usauzeno k straně panny, že bližší jest své řeči dověsti přísežnými, nežli obžalovaná svého odporu, jenž upřímo nemuož doveden býti. Ale jiné by bylo, ač by odpor potvrzení v sobě zavíral, anebo odpověď nějaké znání, jako v příkladě, kdyby obžalovaná byla řekla: »Pět kop grošuv byla sem dlužna, jichžto nynie nejsem dlužna, nebo jsem zaplatila, a toho chci dověsti svědectvím přísežných.« Nebo tehdy jejie duvod, kterýž jest k obraně zbožie svého přimínila, má býti dopuštěn. Avšak tiem ani první přísežní byli by odehnáni od druhých, tak totiž prvních svědectvie bylo za falešné odsauzeno. Nebo tak těžké jest přísežné odehnati nebo zavrei,

nebo první i druhí mohou právě svědčiti, k rozličným časům hledíce. A též nápodobně v přech ranění. Bylo-li by více konšelů přítomných při svádě a při bitvě, z nichžto někteří řekli by viděti se takového býti raněného od onoho, jiní pak řekli by, že sáu toho neviděli: stálejší jest svědomie těch, jenž pravie, že jsau neviděli. Ale jiné by bylo, byl-li by duvod bránění od boje, jenž slove »notwer.« A když by se ta věc přihodila, kdež by žalobníku a obžalovanému rozliční konšelé svědčili: tehdy byla by pochybující příhoda od obojí strany. Přísežní svědci mají slyšání býti, aby se pravda jasněji oznamila. A když ti vyslyšání budou, jest-li že by snad z sprostnosti při žalobě neb odporu něco potřebného bylo opuštěno: tehdy od přísežných na saudu sedících bude moci nalezen býti výnos, k spravedlnosti se srovnávaje. A vedlé toho sauzení má rozumina býti tato obecní řehola, jenž die: »Že člověk muž lépe brániti osoby své, cti a zbožie, nežli by od jiného mohl přemožen býti.« — (*L. S. 680.*)

Práva kde se nedostává, saudce na své svědomie sudte.

Artikul XVII.

Poněvadž přísežní při počátku sazení přísáhli sáu, že nedostane-li se jim Práva psaného neb obyčejného, že mají jednomu každému vedlé svého svědomie spravedlivé učiniti: slušné jest, jiné svědky v vysokých a pochybných přech ruozno rozdělití, aby proměnnu poznali, a aby úplně a zjevně pravdu poznali, zvěděli, a tajně o jedné každé při a příbězích (circumstancií) a zvláště o času a o místu od jednoho každého pilně vytázati, a vedlé toho k nálezu konečnému přijíti, proti odporu strany, od kteréž by svědkové byli vydáni. — (*L. S. 681.*)

Přisaha jest konec všech při a saudnov.

Artikul XVIII.

Poněvadž přisaha jest konec všech sváruov neb saudnov, a také poněvadž nížádný nemá hotov býti k přísaze, leč by toho byla hodná příčina: i zachovává se v městském saudu z dobrého obyčeje, že všickni svědkové k žádosti strany odporncé dlužni jsau přísahati, aby jim věreno bylo toho, což vyznávají. Vyní-

majíce toliko koušely neb přísězné, jenž toliko na počátku sazení úřadu svého přísahli jsau. Vyměňují toliko svědky, jenž také v některých zvláštních přech naplňují místo přísězných, jako sau ubrmané, rádece a smluvní svatební lidé, kteříž povolání bývají k smlouvě manželské. A i svědkové, jenž při kšaftích umierajících lidí prošení a zvolení jsau, přítomní jsau, a těm podobní. Nebo k takovým smlouvám a přem zvykli jsau povolání bývati věřící a vieryhodní lidé, jimžto bez skutečné přísahy (kteráž se děje na kříži prsty kladauce), což by koli k otázce rychtáře neb saudece na svou vieru a duši a na své svědomie seznali a vysvědčovali, věreno má býti. Nebo by toho nebylo puojeno, k řečeným přem lidé počestní pro lehkan přísahu z těžka k svědectví byli by přivedeni. — (*L. S. 682.*)

Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci dva najměn býti mají.

Artikul XIX.

V městském sandu ortelováno jest: Ačkoli svědectvie jednoho přísězného jest stálé, avšak svědkové, kteříž místo přísězných naplňují, jako sau ubrmané, rádece, smlauvce svatební, poručníci, jenž jsau při kšaftu, a těm podobní, v každé při najměn mají dva býti, aby těm oznámeno bylo, že jsau docela takovéž moci, jako přísězní. — (*L. S. 683.*)

Smlauvce, ubrmané, kšaftovníci nemají přísahati.

Artikul XX.

Ortelováno jest: Že svědkové, jenž k přísaze nebývají nuceni, jakož sau přísězní, ubrmané, a těm nápodobní, jakož od stran nemohau býti nuceni, aby za to přísahali skutečně, o čemž seznávají, toho potvrzujiece, tak aniž v svém seznávání padají. Protož pro překládání aneb opravení slov svých, ani oni k pokutě sau zavázáni, ani strana, kteréž svědčí, pře. ztracuje. Nebo řečená přísnost změnenie, opuštění, přidanie, nebo ujímání slov toliko při přísahách má zachovávana býti, a ne v svrchu řečených seznáních. — (*L. S. 684.*)

Svědkové mají jmenování býti v při peněžitě, ale ne v hlavní.

Artikul XXI.

Strana, mající svědky vésti v peněžitě při, neb o zboží v budoucím saudu, k žádosti strany odporné jmenovati bude jednoho z nich v přítomném saudu. Ale jest-li pře o rány aneb o jiné prohrěšení hlavní, to nezvyklo bývati. — (*L. S. 685.*)

Straně k jmenování svědkuov má potaz se příti.

Artikul XXII.

Ortelem jest nalezeno: Že ačkoli svědkové od strany, kteráž je vede, měli by vědomi býti, avšak, poněvadž rozmyšlení a prostřed rozmlouvání v každé straně saudu prosícímu má býti puojčeno: jest-li že strana, svědky majiece vystaviti, žádá, k jmenování jich nemá jemu rozmyšlení odepřino býti. Nebo potřebie jest stranám, aby před saudem opatrně mluvili, a k tomu rozmyšlení jest převelmí potřebné. — (*L. S. 686.*)

Svědék umře-li, straně se prátah má příti pro jiného.

Artikul XXIII.

Ač svědek jmenovaný umřel by dřiev, než by čas přišel, kterýž by jej měl vystaviti: má straně puojčeno býti, aby jiného tak hodného a věřícího místo onoho postavil. Ač by také přísežní k žádosti strany navštívili svědka nemocného, a jeho slova vyslyšeli o těch věcech: tehdy v tom saudu, v kterémž svědčiti měl, umře-li ten, svědectvie budou moci oznámiti. — (*L. S. 687.*)

Strana někdy podvoluje se dobrovolně v něteo; když toho neučiní, při trati.

Artikul XXIV.

Přihodilo se, že otčím sirotkuov, když tři přísežné k dovodu úmysla svého jako z ortele od sebe vynesného obdržel, před saudem byl vystavil, nenie vědomo, kterým jsa hnut duchem, nejša nucen. řekl jest: »Pane rychtáři a páni konšelé, k svě-

dectví těchto přísedních, kteréž jsem vystavil, přivedu a brzo, a hned, dřív než od saudu vstanete; a když ještě sauditi budete, více jiných hodných lidí, jimižto jakožto svědky spolu s přísedními těmi úmyslu svého dovedu a dokáži, že spravedliví při mám.« A toho však jest neučinil. A ačkoli jednoho jest jmenoval, avšak aniž téhož, ani kterého jiného jest přivedl ani vystavil. I když se saud dokoná, žádali jsau sirotci k své straně nálezu: »Poněvadž jich otčím, nejsa přinucen, svědectvie nálezem konečným, jakožto dostatečné jemu půjčené, dobrovolně řekl rozmmožiti neb přivesti, aniž k čemuž se byl zavázal, k skutku přivedl: zda-li jest v své při nepadl, a oni své spravedlnosti zda-li sau nedosáhli?« Na to jest konečně usauzeno: Poněvadž otčím sirotčí, nejsa nucen, k duvodu své pře více svědky nežli přísedními, kteréž byl vystavil, dobrovolně se zavázal, v takovém duvodu poklesl se: právo své jest potratil, a sirotci své právo jsau obdržali. Nebo přísloví obecné die: »O čemž kdo užítku a zisku hledá, o tom, upadne-li v odpornú věc ten, hodně škodu vezme.« Často se také přihází, že z bláznivé žalobníka otázky a nedostatečného odpovědění před saudem spravedlivý bývá vinen a nespravedlivý nevinen zůstává. Aniž jest slušné, aby skrze takovou věc rychtář neb přísední v čem byli viními. Nebo »Práva naše spomáhají bděcím, ale ne spícím.« Protož škodu, kterauž svau vinau v věcech sobě poručených kdo trpí, sobě, ale ne jinému má to připsati. (O tom hledaj níže.) — (*L. S. 688.*)

Svědkové, v tovaryství spiknutí na někoho, nemohau svědčiti.

Artikul XXV.

Měštané psali sau takto: »Šest tovaryšuv kovářských, častokrát spolu do krčmy chodíce, a ve hře kostek, kteréž se ustavičně přidrží, zisk i ztrátu mezi se dělíce, učinili sau neslušnost nebo svádu, a jeden z nich jednomu pekaři uťal ruku: protož tayž, chtě še očistiti jinými pěti tovaryši svými, tieže pekař: »Poněvadž všech šest neřádný a rozpustilý život vedli by, a jako spiknutím spolu se přidrží, zda-li jako zloprověstných a podezřelých řečených pěti nebude moci od svědectvie zahrnati týmž práven?« — Jimžto dána jest odpověď psaná: Jest-li že řečení

tovaryši spikli jsau se. to jest, vespolek se zaprisáhli neb sliby spojili (a to muož poznáno býti z jich ustavičného spojení) hodně od svědectvie odvrženi jsau. Protož tovaryšuv poctivých, jakož jsau kupci, kramáři a jiní nápodobní, když toliko pře, o níz jest žaloba, jim vuobec nepřileží tak, že zisk k jednomu a ztráta k druhému hledí, a tak i žalobník i svědek v své vlastní při usilují, (a to skrze opatrné rychtáře a konšely po špuosobu při a po jiných rozličných věcech muož býti opatrně znamenáno) mají za svědky přijati býti. Ale tovaryši ti nepočestní, mají býti od svědectvie zahnáni. Ale v prohlášených hlavních nebo v těžkých přech, tovaryši nebývají přijímáni k plnosti důvodu, ale ke zlému domněnie, tak že s jinými mohau obradu činiti. — (*L. S. 689.*)

Řečník v při, který vede, svědčiti nemuož.

Artikul XXVI.

Ortelováno jest: Že řečník, z peněz najat jsa, v při, kteréž hájí, a straně, jejížto při vede, svědectvie nemuož vydati. — (*L. S. 690.*)

Bířic v něčem muož svědčiti, ale kat nemuož nikdaž.

Artikul XXVII.

Přísežní vznesli jsau tuto příhodu: »Některaký, jsa obžalován z vraždy, umínil mieti obranu; vystavil jest sedm svědkuov, jenž sau pravili se viděti, že, moci se bráně, řečenú vraždu jest učinil. Mezi kterýmižto svědky jeden byl bířic a druhý kat. I jest otázka z strany žalobníka, zda-li tito nemají slušně od svědectvie býti zavrženi, jakožto zlopověstní, a zvláště kat, jenž lidi z peněz umrtvuje a zabíjí?« Z strany pak obžalovaného otázka jest: »Poněvadž kat činí skutky právu a saudu potřebné, a bez něhožto spravedlnost pravého saudu ani konce nemuož vzíti, zda-li bez překážky takového skutku nemá za hodného svědka přijat býti?« — Na to jest konečně nalezeno: Že bířic bez pochyby muož svědčiti, ale kat, že, pro lakomství a pro mzdu časného zisku najat jsa, dobrovolně, jakožto zaufalec, vražedníkem se činí a ustanovuje, od svědectvie hodně bývá zavržen, jakožto

zlopověstný. Ani však rychtář pro to, ač by sám skrze se zločince trápil, od svědčení nemá zbráněn býti; nebo to činí pro milování spravedlnosti a z dluhu úřadu svého. Ale kat toliko pro naději peněz skutky své koná. Znamenáno také má býti, že když pro vraždu nebo jinou příhodu prohršilú neb těžkau obžalovaný svou obranu dovodí: takový duvod věc dvojí zavírá. Jedno, což jest proti němu jakožto skutek, a druhé jest k jeho straně jakožto obrana. A ačkoli po seznání obžalovaného poznává se skutek, jenž jest proti němu: avšak obrana, jenž jest k jeho straně, silnějšího a mocnějšího svědectví potřebuje. Protož poněvadž v prostém očišťování z vraždy kat nemuž svědčiti: tehdy mnohém méně v obraně jiné nemuž svědčiti. — (*L. S. 691.*)

Svědkové zmateční a nejistí nejsau dostateční.

Atikul XXVIII.

Svědkové zmateční neb nejistí, a ne tak světle vyznávajiece, aby jich řečí mohla pravda zjevná býti, nejsau dostateční k duvodu úmysla té strany, od kteréž jsau vedeni. — (*L. S. 692.*)

Svědectví skutku předkládá se svědkuom slov.

Artikul XXIX.

Když některaký krajčí z puol-páta lokte sukna Mechelského pláštěk a sukni ušil byl, dotýkán jest byl od toho, jehožto bylo sukno, že by půl lokte vzal k svému užitku. A když toho krajčí popíral, povolání jsau cechmístři krajčovští i vetešníci, a tázání pod mocí přísahy učiněné: »drží-li pláštěk a suknice v sobě puol-páta lokte?« Kterížto, pilně šaty opatřivše, jednosvorně sau odpovíděli, že nie, totiž že nedrží. A k jich odeprění ku potvrzení žalobník přidal jest, že dřiev, než to sukno krajčímu vydal, před svědky k tomu přijatými na váze převážil. Protož žádal jest úsudku k své straně, zda-li i skrze váhu krajčího nemohl by slušně přemoci? Poněvadž prach, kterýž sukno při šití přijalo, a niti, kteréž sau přibylly, měl by sukno těžší váhy, než prvé bylo, učiniti. Proti tomu krajčí opětoval, že by jemu o váze nie vědomo nebylo, ale že chce šaty rozpárati na fleky, a před při-

sežnými a krajčími novými a vetešnými sloziti, a na oko ukázati, že budau držeti puol-páta lokte, jakož jemu žalobník vydal. I jest otázka, či svědectvie má druhému předloženo býti? A odpovědieno jest konečně: Že krajčího. Nebo obyčej jest, že sukno měreno bývá, a ne váženo. Váha také při sukně pro namočení, pro prach a pro niti a pro malé fléčky, jichž se nedostává, více falšuje nežli měření, a zvláště když krajové a koncové sukna na rúše ještě pozuostávají, jichžto tento krajčí jakožto opatrný nebyl odstříhal, jakož jest to na oko ukázal na plášti a na sukni předřečenými. Z toho ortele naučení jest, že svědectvie skutečné předkládá se před svědectvie řeči. — (*L. S. 693.*)

Strany když se na jeduostajné svědky volají, jimi rozsúzení býti mají.

Artikul XXX.

Jest-li že by žalobník při žalobě svědky jmenoval, a obžalovaný při odporu na též svědky se svolí: oba prositi budeta jich, aby přišli před saud a svědectvie pravdě vydali. — (*L. S. 694.*)

Otec nemuož svědčiti synu svému.

Nalezeno jest sedlákuom z N., že otec, jsa přísežný, synu svému vlastniemu o ranách, kteréž týž syn praví sobě býti učiněné od jiného, an na to otec jeho hleděl, nemuož svědčiti.

O podezření svědkuov.

Ortelem nalezeno jest měšťanuom na Horách Kutnách, že když přísežní, a zvláště rychtáři, neb straně, proti kteréžto svědomie má jíti, podezření jest, že by svědkové křivě měli vyznávati, nebo přízní, nenávisť neb bázní jinak chtěli svědčiti, nežli jest v pravdě, mohau ruozno rozdělení býti, a po jednomu o při, o kteréž mají svědčiti, o miestu a času, a o jiných všech příbězích od přísežných tzazování a přeslyšání. A potom vedlé toho k nálezu konečnému má se bráno býti. To však má se státi dřiev, než svědkové prsty na kříž vloží.

O svědectví zetino proti svedruši.

Ortelováno jest Hanzlovi, že Kundlín a Joklín platníci, zefové její. miesto smlauvcí svatebních, proti Petrovi řečenému Rotmelcert o díl dědičný, kterýžto řečený svedruši svú před soud připravil, nemohli jsau svědčiti, že dříve díl svuoj dědičný nářkla sobě samé k užitku.

Strana vymínila sobě, „bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví,“ má toho užiti.

Artikul XXXI.

Ač strana. majíc svědky provoditi, toto předložila osvědčení. jest-li že pro odvržení neb obyčejem kterým koli některý z nich svědkův byli zavrženi, že „chci a hotov sem jiného na to místo postaviti“: tehda muože místo svědka jiného vystaviti, bez překážky strany odporne. — (*L. S. 695.*)

Svědkové k žádosti straně mají na oko postaveni býti.

Artikul XXXII.

Konečně jest nalezeno k otázce, že k žádosti strany svědkové nětčí, proti ní vedení, mají před oči býti vystaveni a prstem ukázáni. A když se to stane, neodvrže-li žádného, musí jich svědectví trpěti. Pakli se předepsané ukázání nestane: ačkoli svědkové do čtyř lavie vešli by, když toliko kříže by se nedotkli, ani s doplněním sandce blízko by přistaupili, ještě odpor proti nim učiněný má od rychtáře slyšán býti. — (*L. S. 696.*)

Svědkové když se vedau, již ne osoby nářekati se majie, ale slovnom odpor muož býti.

Artikul XXXIII.

Ktož svědky provodí, proti osobám jich nemuož mluvit, ani v své při ani v jiné, leč v nové při, ale proti jich řeči dobře muož mluvit. A duvod toho jest; nebo když provodím svědka, osobu jeho zehvaluji. A protož dovedím-li jim sobě, dlužen sem jej přijeti proti sobě. Ale že nevím, co svědek bude mluvit, protož proti jeho řeči mluvit mohu, totiž. že odporne mluví

sám sobě, neb také jiným mým svědkuom, anebo činí-li snad pro mého odporníka to. A činění takových výmínek má od vyměňujícího rozprostřeno býti, dříve než bude osvědčení zjevné, tímto obyčejem: »Pane rychtáři, jest-li že který z mých svědkuov od mého amyslu pochybil by, hotov jsem jiného postavití místo něho.« Ale proti komuž svědkové provodí se dříve, nežli by seznali, muož proti osobám jich odepřítí, totiž že jsau zlopověstní, křiví přísedníci, šibalové, nepřátelé jeho, služebníci, nebo že jsau přílišným obcováním spojení, nebo příbuzenstvím straně odporné, a těm podobnými věcmi. Ale proti řeči jich muož odepřítí, když již seznání stalo se jest, jediné leč by snad z slyšení vyznávání vzíti by chtěl způsob odpieranie proti osobě. A byli-li by svědkové duovodného života a věrného obcovanie, k žádosti jich neb strany, od kteréž jsau vedeni, vyměňující neb odpierající, potvrdí svou přísahu, že odpor činí proti nim ne ze zlosti, ale pro spravedlnost. — (*L. S. 700.*)

Strana zamítá-li svědky, má zavázati se, že ze zlosti toho nečiní.

Artikul XXXIV.

Ač strana, mající nedostatek duvoduov, kterýmiž by svědky měla zavrci, znovu usilují předložiti výminku: učiniti přísahu, že toho při prvním zamítání byl zapomněl, ani měl v paměti žádným obyčejem.

Pokáže-li se na svědka náрек, svědčiti nemá.

Artikul XXXV.

Ač proti svědku odepřieno by bylo, že někdy pro probrešení neb zavinění jemu předložené od svědeckvie byl odvržen: z duvodu takového odporu od svědeckvie opět bývá zavřzen.

Svědék nedoloží-li: „toho jsem svědom,“ není škodné.

Artikul XXXVI.

Jest-li že svědkové, vedlé zvyklosti jsauce tázáni, učiníce seznání, nepřidají na kouci: »toť sme svědomi v té straně:« pro

tu příčinu jich seznání nemá byti zavrženo: nebo nedostatek toho přidavku naplní předešlou otázku rychtáře.

Svědomie o meze a vládařství, čím starší, tím jest hodnověrnější.

Artikul XXXVII.

Starodávni právo jest, že když jest zvláště o meze, o hranice neb končiny dědin, nebo o nápodobné věci pře, že svědectvie starodávnějšího času jest mocnější. A též také, když jest sand neb žaloba o vládařstvích neb zmocněních, a o stavuňcích, smluvách: tehdy mocnější jest svědectvie, kteréž koli strany bylo by, kteréž staršího času pommějí se. — (*L. S. 701.*)

Obžalovaný, odvésti chce-li o místu a času, má toho užiti.

Artikul XXXVIII.

Ortelováno jest: Nařkne-li žalobník obžalovaného, že tento den a tuto hodinu učiniv zálohy v takovém místě, chtěl jej života zbaviti, a toho chce naň dovésti svědomím věcryhodným: ale obžalovaný odepřel, že dne a hodiny předřečené nebyl na tom místě, kteréž žalobník jmenoval, ale na jiném, totiž v jiném místě, neb v některé vsi, a toho by chtěl dokázati svědomím, dostatečným toho města neb té vsi: v takové příhodě má svědectvie obžalovaného předloženo býti svědectvie žalobníka. A též má rozumieno býti nápodobně o jiných přech. Item. Seznali-li jsau se svědkové, že rozdílně časy a místy rozličnými vědomo by jim bylo o nesnázi, kteráž se přemítá a valchuje mezi stranami: budau-li se toliko srovnávati v seznávání jich svědectvie, jakožto mocné má býti dopuštěno. Tak jest ortelováno v radě městské, že svědkuom z hodné přímý má odtali býti učiněn. — (*L. S. 702, 703.*)

Svědkové nemohau-li kdy beze lsti státi, má se prodlíti.

Artikul XXXIX.

Měšťanuom jest nalezeno: Že svědkuom, z hodné překážky neb z nuzné potřeby v den určený ku právu nemohaučím státi,

bez škody strany. má prodlenější rok býti dán. Ortelováno jest, že svědkové jmenovití, majíce se postaviti, jest-li že pro přízeň, pro nenávisť, pro bázeň, nebo pro jinou přeciinu by nebyli přítomní, neb že by státi nechťeli: tehdy skrze rychtáře mají přinucení býti, aby pravdě svědectvie vydali. — (L. S. 704, 705.)

Svědkek každý má býti, kdož se nezamítá.

Artikul XI.

Ortelem jest nalezeno týmž měšťanům, že svědkové mají býti hodní, totiž takoví, aby skrze výmínku neb odeprení nemohli od svědectvie odvrženi býti. A každý se domnívá býti hodný, o němž nebývá duvod odporný. Protož výpověď o svědcích jest zapověděna, tak že každý dopuštěn k svědectvie bývá, jemuž není zápověď neb jenž není zavržen. Ale takové zavržení neb odehnání má se od strany, ale ne od rychtáře státi, týmž právem. — (L. S. 706.)

Svědky saukupníky nemuož žádný vésti v trhových věcech.

Artikul XII.

Když host jeden z Salepurka žaloval, že některakému měšťánu z Brna dva sudy vláského vína za 37 kop grošův peněz Pražských prodal byl; ale měšťánu k tomu řekl jest, že toliko za 27 kop grošův je koupil; a oba dva se na seznání saukupatíhli: ortelováno jest a zřízené v plné radě, že ani host proti měšťánu, ani měšťánu proti hosti nemá vésti svědomie saukupuov, jenž německy slovů »undrkewfel« (subemptores), leč by s nimi měl počestné muže. — (L. S. 707.)

Očista pro blauzení jest sama sedmého.

Artikul XLII.

Hospodář Jindřich žaloval na Kunderáda, podruha svého, že nočního času ženu a statek jeho, jenž pokládáše 20 kop grošův, na voze odvezl. A když obžalovaný jakožto člověk dobré pověsti obdržal očistění: otázáno jest bylo o počtu svědkův etc.? A jest

odpovedieno, že takový obžalovaný sám sedm svědectvím hodným množ svou nevinu okázati. Item. Týž hospodář žaloval na formana, že jeho koňmi a vozem žena a statek jeho bylo jemu uvezeno. Jemužto když bylo nalezeno, že se má svědky očistiti, vypovědieno jest jemu, že se má sám třetie hodnými muži očistiti. (*L. S. 708.*)

Svědkové jednotajní mohan býti o skutku a příčinách toho.

Artikul XLIII.

Kterěz svědky z vraždy obžalovaný sprvu vystavil jest, též množ vystaviti, obžalován jsa z příčiny vraždy, jenž slove „volleist“. Nebo nenie to právu odporné, aby týmž svědkuom viera byla přidána o hlavním skutku a o jeho přiběžích a případnostech. — (*L. S. 709.*)

Svědkové podezřelí jsú tito dole psaní vedlé Práv, avšak opatrně odmítání budte.

Artikul XLIV.

Podepsaní jmíni jsau za úhlavní nepřátely, a mohau od svědectví býti zahrnutí: Nejprvé, ktož jest žaloval na druhého z hlavníeho prohřešení, ačkoli obžalovaný ušel by, avšak vždy po žalobě jeho nepřitelem bude sauzen. Item. Ktož žaloval na druhého z prohřešení neb zavinění, pro něž mohl jest město ztratiti, neb na paušť vyobcován býti, odsauzen jest za jeho nepřitele. Item. Ktož učiní autok na koho o jeho čest a duostojenství nebo stav. Item. Ktož jest vznesl nětčí jméno, z jehožto vznešení některaká pokuta mohla by naň vložena býti, ač jest pak žaloby jeho nedokonal. Item. Učinil-li jest kto puotku na druhého o zboží jeho. Item. Ač kteří stovaryšili se vespolek pro některý skutek neb mluvení, ačkoli jest žaloba nedošla, avšak ještě jmíni jsau za nepřátely. Item. Jest-li že kto v hlavní při svědčil jest proti někomu, potom domnín jest býti nepřitelem. Item. Ktož přebývají s nepřátely našimi, domníníi sau nám za nepřátely. A též ktož jest přítelem našeho nepřitele, jmín jest také jako náš nepřitel. A znamenaj, ačkoli předřečení mají jméno

nepřítele, avšak když mají od svědeckvie zahrnutí býti, to se poraučí rozšafnosti a svědomie saudei, totiž rychtáři a přísežným. Znamenaj také, že, ač řečení zbránění bývají od svědeckvie, avšak dopauštějí se k žalobe, ač by se jim křivda anebo přátelstvom jich dala. — (*L. S. 710.*)

Svědkuov větší počet ne vždy se přijímá.

Artikul XLV.

Jeden sedlák žaloval na jednu vdovu, že muž jejie v kope grošnov byl by jemu povinnovat, a toho že by chtel dvěma svědky hodnými dokázati. A když jest vdova popierala, a nevinu svú též dvěma svědky dověsti chtěla, řekl sedlák: »Pane rychtáři, proti dvěma svědkuom, kteréž chce vdova vystaviti, zavazuji se, že já chei jiné čtyři vystaviti. A tíži, zda-li větší počet svědkuov vedlé spravedlnosti nemá předložen býti menšímu?« Odpovědieno jest konečně: Ač v mnohých Právích dopauští se, aby větší počet zahrnal menší, avšak v Právě městském od starodávna to se nezachovává ve všech přech. Protož vdova svědky dostatečnými statku a zbožie svého branieci, lépe muož žalobníka odbyti, nežli on rovnými svědky, kteréž prvé při žalobě řekl postaviti, mohl by ji přemoci, týmž právem. Aniž však v tom práva městská jiným, ani jiná těm jsau odporná. Nebo poněvadž taková práva některak sau obyčejná, a ne ovšem za právo jmína, že každá věc muož státi v městě, v němž jest obyčejná. Nebo obyčej vedie práv jestiž právo duvodné obyčeuom užievajících. — (*L. S. 711.*)

Svědkové súpeřovi o záplatě dluhu listovnieho přednější jsau a mocnější.

Artikul XLVI.

Některací měšťané tuto žalobu předložili: Jeden z N. A. žaloval na naše dva měšťany, že jich otec zastavil jemu své dědictvie ve 30 kopách groších, dav jemu na to hamfešt pod početí našeho města utvrzené, i že týž hamfešt, jakož praví, ohnem jest zhynul. Otázka jest: »Jest-li že by mohl vystaviti rychtáře a přísežné naše, jenž by svědčili, že by jemu ten hamfešt dán byl,

bude-li moci obdržeti těch 30^{ti} kop grošuv týmž právem?« — Ale řečení naši měšťané pravie, že těch 30 kop grošuo otec jich, ještě živ jsa, zaplatil, a hamfešt zřezal a umořil, tak že přípisu ukázati nemohan, a zavazují se toho dokázati svědky hodnými, otázku činíce, zda-li svědkové jich svědkuom žalobníka nemají býti předloženi? Na to konečně bylo nalezeno: Poněvadž hamfešt k činění záplaty konečně dán byl, bude-li takové zaplacení od dřievřečených měšťan, bez překážky důvodu žalobníkova, dostatečně dovedeno svědomím vceryhodným, že by se stalo: žalobník má na tom duvodu dosti mieti proti duvodu svému. — (*L. S. 712.*)

Svědkové dva k jistei sau dosti ku právu.

Artikul XLVII.

Když otázka bývá o počtu svědkuov, má vědieno býti, že ve všelijakém neznámie neb popieranie jistec, pravdu poviedaje o věci jemu známé, právě muož jmín býti za svědka, jemužto bude-li přidán [jeden], budau dva svědky, a budau-li přidání dva, budau tří. To zjevně ukazuje Pán Buoh, kdež die: »Zhřeší-li proti tobě bratr tvooj, potrestej jeho mezi sebau a jím. A jest-li že tebe neuposlechne, přijmi k sobě dva svědky, aby v austech dvau neb tří svědkuov stalo všeliké slovo.« Item. O svědcích hledaj níže O ranách, a nahoře O kšaftích, a O dědictvích, O hamfeštích, O vraždách, a mezi jinými mnohými nápisy. A muož-li od obce a skrze listy vydáno býti svědectvie. A o svědcích, jimžto zhár bývá přemožen neb obviněný A že v těžkých obviněních neb prohřešeních bez překážky listuov, také i přísežní svědkové osobně tázání býti [mohú] o okolcích nebo o přístupích. A že počet sedmerý svědkuov jest jako z podstaty práva. A že svědectvie množstvie najviece jmíno jest z slyšenie, a že vceryhodn[ější] jest svědectvie přísežných jednoho města o některém zvláštním skutku, nežli svědectvie přísežných z více měst o témž. skutku, a že svědectvie množstvie často bývá podezřelé. Těch všech článkuov hledaj nahoře mezi nápisy O žalobách. — (*Lib. Sent. 713.*)

Svědkové, jsau-li s obů stran pochybní, mají případnosti převáženy býti.

Artikel XLVIII.

Ač tak žalobník jako obžalovaný právo své osvědčením, jenž slove »urkund«, totiž vědomie, duvody neb svědky řekli by se ukázati, a byla-li by pochybnost, které strany svědkové mají druhým býti předloženi, jako v příkladě, dovodí-li jeden neb jmenuje svědky, kteříž byli při kšaftu, a druhý svatební smlauvce neb nápodobné: tehda duvodové obojí strany a svědkové s okolky a případnostmi potřebnými s pilností vyhledanými s vytazováním, s osvědčením o »urkund« neb prvnějšího neb potomnějšího, poněvadž práva obmeškaných věcí nedávají ani neodjiemají, tehdy opuštěné věci buďte vzaty a váženy; nebo tak muož býti nalezeno, kteří svědkové jsau mocnější druhých, a kterak má konečný nález vynesen býti. — (*L. S. 714.*)

Svědomie obecní muož býti přijato v neslušnostech a svádách.

Artikel XLIX.

Druhdy v prohřešeních a neslušnostech, nebo v svádách, svědectvie lidu obecného vieryhodného, ač pomoc mají potřebnými důvody, pro ukroenie a pro užitečný pokoj bývá dopuštěno a slyšáno. O tom dále čti níže O ranách a O mordích. *) — (*L. S. 715.*)

K svědomie nemá býti puštěn pro příčinu vlastního jména.

Artikel L.

Pro vlastní jméno jest-li že svědek, budoucně maje veden byti, jmenuje se, nebývá dopuštěn k svědectvie, komuž jest právem zapovědjeno, jakož otec, syn neb jiná méň hodná osoba. Protož jmenování svědka má zření mieti k svědku, jemužto není zapovědjeno svědčiti vedlé práva. Nebo více má patřeno býti mezi svědky hodnost osob, nežli vlastenstvie jmén. — (*L. S. 716.*)

*) U Brikeiho slova následující: „Pro příčinu vlastního jména nemá bez rozdílu k svědomí býti připuštěn“ jmého nic nejsem, než nadpis článku následujícího

Lehci lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční.

Chceme také, aby žádný člověk proti kterému z měšťan zertýřuo k přemožení jeho nevedl, ale muži vieryhodnými dvěma nebo třmi.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ DEVÁTÁ.

O mučení a trápení vuobec.

Právo, kdo sobě sám činí a bolestmi vyzvčzuje, by se mu poznal, pokutován býti má.

Artikul I.

Přísežní jedni psali jsau toto: »Měli sma psáno takto. Když synu jednoho sedláka v A. dvě kopě grošův byly ukradeny, ten sedlák pacholka, náchlebuíka svého, na něhož se toho krádeže nadál, jav jej všetečně, nepožádav auřadu rychtářova ani konšelského, svázav jemu ruce, pověsil, provazem zhuoru a do luov tálua, aby z krádeže předepsaného, což by jemu vědomo bylo, vyznal se, udělav dým ohněm pod jeho nohami, mučil jest. Ale ten pacholek v těch mukách trvaje křikem hrozným, německy řka »waffen geschrey«, sausedy jest k běžení zbudil. Kterížto když přišli, a okny a skulinami do domu nahlédše, viděli sau pacholka mučiti, rychtáři sau to rychle vzkázali, jenž poslav tam služebníka svého, poněvadž do domu zavřeného vjíti nemohl, vylomiv dvěře a všed do domu, pacholka na skřípci visícího nalezl jest, jehožto mocí vytrhl a vedl jest před rychtáře. Kterýžto, zvědév příčinu, před přísežnými k tomu zavalanými čas k saudu strauám jest uložil. V kterémžto saudu, když pacholek všecko, jakož se předpisuje, na pána žaloval, a pán řekl jest, že jest tak, řka, že z krádeže dvou kop grošuo v tobolky synu jeho učiněný toho dobýval; pacholek opčtoval, že ačkoli z krádeže na prosto vinen by nebyl, avšak k uvarování smrti a zachování života, jakož přirození žádá, z krádeže byl se poznal. Na kterézto opčtování, když

pán, vedlé rady přísežných mezi řečí maje rozmysl, měl odpověděti pro příčinu práva opětování ztraceného, jenž slove »hollung«, totiž v pokutu dvanácti malých haléruov, jenž váží jeden groš, padl by: otázka jest, kterými pokutami měl by pokutován býti?« Na kteroužto příhodu, kteráž i říedká jest, odpovědjeno jest konečně: Poněvadž ten, kdož pacholka, náchlebníka svého, z krádeže mučením, jakož se předpovídá, nutil k vyznání z krádeže, kterýmž snad vinen nebyl; poněvadž v tom moci neb auřadu sandného, jehož naň neslušelo, rychtářského a přísežných opovrhl, neuctil, všetečně a z pychu to sobě osobiv, pacholka s rukama opak svázaného zavěsil, a zhuoru táhl i dohuov pauštěl, a v té při jsa sandem přemožen padl — obů svých palcuo má zbaven býti. A tomu pacholku mučenému i rychtáři úplně jest dosti učiněno. Pakli to palcuo utětí penězi chtěl by vyplatiti, za každý palec dá pokuty pět kop grošuov, z nichžto pacholku mučenému a na skřipci pálenému dostane se pět, rychtáři tři, přísežným dvě. Při tom znamenaj, že skrze vytazování a mukami pravdu od zločincuoiv zvědětí sluší toliko na rychtáře a na konšely.

Ne každý hned má mučen býti, než toliko obžalovaní podezřelí. A nemá také hned počíti se od trápení, aby tak zločinci byli mučení k seznání, ale prvé má od duvodů hodných začato býti, a vtipných votázek o času, miestu a jiných případnostech (circumstancií) zlodějstva mají vyhledování býti, mohla-li by tak pravda na nich se dobytí. A má začato býti od naje-podezřeilejšího, a od koho by rozuměl sandce, že najsplš pravdu poví. A znamenaj, že seznání obžalovaných za vyhledání viny držáno býti nemá, jest-li že kterého jiného důvodu sandce neb strana odporná nemá. Vědjeno má býti, že mučení ne vždy, ani také někdy, nemá věreno býti; nebo vpytávání mučením jest věc křehká a nebezpečná, pravdu oklamávajíc. Nebo mnozí zatvrzení a trpčlivostí muk tak mučeníe potupují, že od nich nikoli pravda nemuž pravena býti. Jiní pak takovú netrpčlivostí přemožení bývají, že ve všelikém skutku chtí lháti raději nežli muky trpěti! aby tak neb jinak rozličně vyznávali,*) aby netoliko sami se, ale i jiné zmazali. Item. Vyznání nepřátel nemá býti viera přidána,

*) V orig.: „et ita fit, ut etiam vario modo fateantur“.

neb lehce selhau. Avšak pod nepřízní nebude viera utrhána, než když pře poznána neb vyhledána bude, druhdy má viera přidána býti a druhdy nemá. Item. Lotruom, nevinným se činícím a z toho své zrádce ukazujícím, nesnadně se věrie, a také ne obecní nevina jim skrze takové zrádce má býti puojčena. Item. Ač kdo dobrovolně vyznal by se z zlého skutku od sebe učiněného, ne vždy jemu má věreno býti; nebo častokrát pro bázeň neb pro jinú příčinu druzí sami na se vyznávají. Také má býti vědieno, že rychtář a konšelé pilně mají znamenati obyčej mučení, totiž aby takový obyčej při mučení byl zachován, aby mučený smrti nezhyň, a neviný užil a byl zachován. Nemá také snadně pro penieze dopuštěno býti mučení, jako předepsaný sedlák, o němž v orteli napřed jest zmínka učiněná; leč by snad jinak pravda nemohla býti vyhledána, jediné skrze mučení, tehdyť bude slušné. Mučení má se díti ne tak mnoho, jakž by žalobník žádal, ale pokudž rozumu uskrovněnie žádá. Rychtář také a přísežní pilně mají znamenati, kterakú ustavičností neb kterakú bázní mučený seznává. Mají také patřiti, kteraké vážnosti, dobré-li pověsti čili podezřelé, byl by ten, kdo jest na mukách. Také věz o mladším čtrnácti let, že na hlavu a ke škodě jiného nemá jmíno býti mučení; a to najviece proto, poněvadž takovými zevnitřními otázkami žaloba bývá naplněna. Avšak z toho nemá vzato býti, aby bez mučení tomu mládenci bylo věreno; nebo věk, kterýž proti přisnosti muk zdá se druhdy mládence obhajovati, druhdy je činí podezřelejší k pravení lži. Viece obviněných z jedné, tak mají obžalovaní přeslyšáni býti, aby najprve od toho bylo počato, kterýž jest bázlivější neb se zdá mladého věku býti. Obviněný, zřetelnějšími otázkami sa přemožen, muož býti opětován na múky, a zvláště, jest-li že by duše v něm trvala a tělo mohlo setrvati. V té při, v kteréž obžalovaný žádnými duovody nenie postižen, nemají múky snadně dopuštěny býti, ale řečeno býti má žalobníkovi, aby toho dovedl, což jest učinil. Nemá býti věreno vyznání, když někdo učiní, a kteréž jest na mukách,*) leč v tom setrvá po přestání muk. (O statku hledaj napřed v kapitolách O vyznání kapitole XIV. a O pomstách v kap. XLVII. a O milostech.) — (*L. S. 717.*)

*) V orig.: „Quam facit aliquis durantibus tormentis“ etc.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ.

O raněných a ranách vuobec.

Raněný, na koho, moha, sám uežaluje, na toho přátelé žalovati nemohau.

Artikul I.

Na kohož by koli raněný, rozumu užívaje a moha mluvití, nežaloval, na toho přátelé raněného žalovati nemohau. Item. Raněný jest-li že dřiev tří dní, ač muož, neb přátelé jeho dřiev týchž tří dní, ač raněný nemuož, na žádného nežalovali by: žaloba, kterúz by potom učinili, moci nemá. Item. Na jednom údu toliko jeden nedostatek, řečený chromota neb ohyzda, muož obžalován býti, by pak týž úd více ranami raněn byl. Protož raněn jsa v nohu, obrátí-li se rána v chromotu, nemuož pro pět prstuv nožných toho, jenž jej ranil, z pěti chromot obviníti. Ale jiné by bylo, když by každý prst měl ránu, z nížto chromota přišla by. Item. Bylo-li by pochybenie o ráně, že by nemohlo býti vidieno, obrátí-li se rána po šesti nedělích v chromotu čili nic: žádá-li raněný, má ta rána mieti prodlení do roka; a když se to skoná, nebude-li obrácena v chromotu, tehdy obžalovaný bude z toho odpoviedati jako z prosté rány. Item. Jako některé sau rány na ušlechtlejších údech a větších, jakožto na ruce, na noze a nápodobných, některé pak na údech méně ušlechtilých a menších, jako na prstu, zubu, nožném prstu a k tomu podobných, též také nedostatek, jenž slove chromota a ohyzda, týmž právem, kteréhož předřečení údové užívají, má súzen býti jelikožto k očištění a pokutám a k jiným věcem. — (*L. S. 718.*)

Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude súpeř odpovedati.

Artikul II.

Ač raněný, zavolaje lidí k opatření ran a k žalobě na viněného, umřel by dřiev, nežli by přísězní přišli: z kterýchž koli věcí žaloval jest dřiev před muži vieryhodnými, ten obžalovaný k žalobě přátel mrtvého spravedlivě z toho bude odpovedati. Item. Umře-li raněný, jeho najbližšímu přísluší žalovati. Pakli by přítomní nebyli, neběží jim toliko čas tří dní, v němž žaloba má se díti, ale od toho jeho smrti času, kterýž jsau zvědčeli, že jest umřel, a ještě i v ten, jenž se počíná od dne zvědčenie vedlé vzdálení přátel nepřítomných od místa toho, v němž jich přítel byl raněn, a vedlé toho, kterak slušně nebo postupně mohli by rychtáře dojíti, tak má vyměřeno býti. — (*L. S. 719, 720.*)

Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži.

Artikul III.

Ortelováno jest nějakým k jich otázce, že obžalovaný pro ránu, z nížto raučenému prst jest ochromen, řka, „že jemu takovou ránu udeřil, leč moci bráně se mocí a života bráně,“ sám pátý hodnými muži má toho dokázati a na kříži dovésti. (*L. S. 721.*)

Obžalovaný z ran muož se očistiti jedním přísězným.

Artikul IV.

Nalezeno jest: Byl-li by obžalovaný nařčen vedlé práva městského od žalobníka z ran neb z utčtie úduov, nemuož se očistiti jedním přísězným, leč by měl jiné svědky s sebou, jakož Práva krumfeštní praví: »Pakli žalobník skrze přísězného chce přemoci obžalované, tehdy obžalovaný lépe muož se skrze přísězného očistiti.« — (*L. S. 722.*)

Obžalovaný pro ránu šrámovitú očistiti se má.

Artikul V.

Obžalovaný pro raněnie ohavné, po jehožto zahojení zůstává na tváři člověčí poškrvna neb šrám, jenž vlasy nebývá

přikryt: týž očistí se sám pátý muži hodnými; nebo taková rána má to právo, o němž jest psáno v Právech krumfeštních při onom nápisu: Kdož by koli druhému prst uťal. — (L. S. 723.)

**Raněný bude-li viděn choditi a potom umře, má
odpovídati toliko z ran, a ne z vraždy.**

Artikul VI.

Obyčej městský za právo drží: Jest-li že raněný byl by viděn od konšela, an chodí po ulicích a kostelích bez holi, obyčejem zdravého člověka, a potom dřiev žalob z téhož ranění a sandem rozeznání umřel by: tehdy obžalovaný ne z vraždy, ale z ranění bude odpovídati. — (L. S. 724.)

Raní-li kdo v kostele neb na křehově, trestán buď.

Artikul VII.

Když v některém klášteře layk layka ranil, a za to v duchovním saudu chtěl dosti učiniti, k žádosti přísežných tudíž jest nalezeno: »Ačkoli za jedno prohřešení jedna pomsta má býti, avšak jest-li že layk layka neb svěceného raní, bude-li žalovati v světském saudu, že násilí neb kvať v kostele, neb na křehově, neb na jiném místě službě Božie oddaném, jemu učinil a jej ranil: tehdy trojím obyčejem bude pokutován; nebo pro místo dosti učiní saudeci duchovnímu, ale pro rány a kvať dá pokutu saudeci světskému, a raněnému škodu zaplatí.« — (L. S. 727.)

**Obžalovaný pro pomoc neb radu ve třech dnech má
obžalován býti.**

Artikul VIII.

»Volleist,« jenž slove pomoc neb radu dávati, nenásleduje všech ran, ale toliko vražd, útokuov na duom, zlodějstva, lúpežuv a morduov, a jiných těžkých prohřešení těm podobných. A obžalovaný z »volleist« má dřiev tří dní býti obviněn, leč by hodná překážka, jakož nemožnost mluvení neb k tomu podobná, zašla, neb osvědčení tak rozumné bylo by vloženo, pro něž čas tří dní má slušné prodleno býti. Přísežní jednu otázku sau učinili:

Zdali obvineny z »volleist«, jenž slove radu neb pomoc dávati, kteráž jemu položena byla za vraždu učiněnou v osobě některého hostě v jeho vlastním domu v noci, když již čeled spala a oheň zhasen byl, těžce spáchanú, a skrze viac svědkuo měl se očistiti, nežli z rady neb z pomoci vraždy na trhu neb na ulici ve dne učiněné? Jenž jsau takto naučení: Že bez překážky předřečených případností, kterýž snad skutek hlavní, to jest vražda, ač by v žalobě výboj neb útok na duom byl přimíšen, viac by obtěžovaly, obžalovaný z takové rady neb pomoci nemá tieže toho odbyti, jediné jako jiného »volleist«, kteréz uloženo bývá člověku za skutek vraždy spáchané, nebo sám třetie s věrnými muži bude se moci očistiti. — (*L. S. 725.*)

Každý na svém právě má vinín býti.

Artikul IX.

Některaký jáhen žaloval v světském saudu na layka, že by jej ranil času nočního. A když jeho layk přísahú odbyl, žádal jest k své straně nálezu, zdali by jáhen také neměl zase jeho žalobě odpoviedati? Nalezeno bylo: Poněvadž žalobník má následovati práva, v němž bydlí obžalovaný, má layk na jálna neb na jiného svěcenca žalovati před saudei duchovním, ale svěcenec má žalovati na layka před světským saudem. — (*L. S. 726.*)

Rani-li kdo koho po slibu, moci se bráně, nenie vinen.

Artikul X.

Některací tuto příhodu předložili jsau: »Když Jindřich byl ruku uřal Petrovi, a k prosbě ctných mužuo milost jeho byl obdržal, pokoru neb manstvie jemu učinil, přísáhl jest jemu, nikdy viac proti němu nečiniti, ale vedlé své možnosti v každém místě raden i pomocen jemu věrně býti: přihodilo se jest, že jest jemu drubú ruku uřal. I otázku činí Petr: .Nemá-li mu Jindřich jakožto krivý přísežník, jenž mu v tom viery nezdržal, také bez vyslyšení slov jeho hned, jakožto přemožen jsa, býti přísauzen?« Ale Jindřich praví, že, moci moci se bráně, od autoku Petrova se bránil, a čině otázku: Nemá-li jeho svědectvie býti slyšáno hodných mužův, kteréž k ukázaní »notwer«, totiž odboje,

chtěl by vystaviti k své strauč?« Na to bylo ortelováno: Že svědomie Jindřichovo má slyšáno býti. Nebo prvnější přísaba toliko jest jej k tomu nutila, aby Petra nehněval; bez odporu však toho, od jeho autokuov mohl se brániti plným právem. A nad to, že skrze rány bývají vraždy, auduo ochromenie a jiní rozliční nedostatkové: protož o tom, kdož se samého raní, ochromí, o tom kdož druhého chtěl raniti a neranil, o ranách skrze psy ukaušení učiněných, o zubuov vybití, o rvaní, kyjem bití, o modřinách a nápodobných přestaupeních, hledaj nahoře při nápisích O svědčích, O pomstách, O mordích, O vraždách, O žalobách a O pokutách; ale o ranách a o zločinstvie hledaj nahoře v nápisích O pomstách, O ženách, O pokutách, O žalobách. — (L. S. 728.)

Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné.

Artikul XI.

Přihodilo se: »Když Jan písař Martina v pravau ruku a Petra v levau těžce ranil, povolán jest lékař, a jsa tázán, kterak ty rány mají býti obžalovány? Jenž jest odpověděl, že k učinění žaloby z ran, měšťanuom ačkoli nebyl přísáhl, avšak zdálo se jemu, že na každé patnácte nedostatkuov, jenž slove »lém«, totiž chromota, mohau obžalovány býti, proto, že na vši ruce jedna a na palci dvě, a na každém ze čtyř prstuov tří údové uschli v chromotu by se obrátili. Protož řečník žádal jest písařuo, vedlé práva ortele jemu naleznauti: Zda-li slovem lékaře, jenž na dvau rukau 30 chromot pravil býti, poněvadž rány a vraždy od přísežných mají ohledovány býti, jichžto slovuom toliko, a ne lékařovým, zvyklo jest věreno býti?« — Na kteréžto otázky k rozeznání přísežní v radě povolali jsau Martina i Petra, jichžto ruce když sau viděli a nedostatky prstuov znamenali, odsandili jsau na jedné ruce toliko jeden nedostatek, řečený »lém«, totiž chromotu, vedlé jedné strany. Na druhé také jednu ránu, kterauž jest ruka měla, pro kterauž by měl býti obžalován. A jakož ruka jest jeden aud z větších auduo: též takový nedostatek slove větší »lém«, totiž chromota, a na druhé pak ruce nalezena jest menší rána, od kteréž toliko dva prsty byly ochromeny, ale jiní tři prstové skutek svůj mohli jsau dělati. A tak na též ruce po dva prsty, jenž jsau menší audové, ze dvau menších chromot má žalováno býti.

A tak přemítáno jest a váženo od přísěčných, že řečem lékařovým při žalobách z ran nemá prostě věreno býti, ani na tom přestáno. Ale přísězní pro přísahu, kterauž k činění spravedlnosti o kterémž koli skutku učinili, mají také tajnau měrau rány i nedostatky jich následujice spatřovati a pilně vážiti, aby ani tieže, ani lehčeji, nežli právo žádá, nebyly obžalovány. A ačkoli svrchu v prvním orteli psáno bylo by o ranách, že na jednom údu toliko žaloba z jednoho nedostatku má obžalována býti, ačkoli tayž úd více ranami raněn byl by: avšak druhdy zase z jedné rány více chromot nebo ohyzd na více údech rozumně má obžalováno býti, jako v té žalobě, kdež z jedné rány na ruce dva prsty jsau ochromeny. — (*L. S. 729.*)

O domnění a potazích znamenitých, z nichžto někdy soudové bývají.

Artikul XII.

Když měšténin jeden leže na smrtné posteli, zbožie své dvěma svým dcerám pozuostavil, a před poručníky, lidmi vieryhodnými, poručil, z nichž jednoho, Petra Krajčího, správci kšaftu a obránci dcer ustavil, pod ohlášením takové výměnky, aby jeho dcery bez jeho rady a dobré vuole nic toho, jelikož by k změnění stavu jich náleželo, před se nebrały. I přihodilo se jest, že starší z dcer, kterážto díel na ni příslušný sobě měla od otce jmenovaný, bez dotazu řečeného obránce a bez rady jeho, muže sobě jest v manželství pojala. Kterýžto když se v statek řečené dcery, ženy své, byl uvázal, obránce předřečený k přítomnosti rychtáře a konšeluov jeho jest povolal, osvědčoval těmi, kdož jsau byli při kšaftu, že by správci a obránci byl učiněn a že to manželství jednáno jest bez vědomie a rady jeho. Avšak dobrovolně dopustil a díel dcery předepsané v moc muže jejího poddal jest, žádaje k své straně skrze přísězné nález učiniti, jaké právo k mladší dceři a k statku jejímu vedlé poctivosti poručenství příleželo by jemu budaucně? Kteřížto vynesli jsú: Že všeliké právo od poračejícího jemu dané, má mieti v celosti bez porušení. A potom táž dcera, sestry následující, s mužem jedním, jménem N. v mravích potvorných a dosti nepodobných, rady obránce neuposlechši, odešla jest přeč. Jenž

v jednu vinici od poraučejícího neb otce jejího pozůstavení, všetečně se týž muž uvázav, zase jest se navrátil a poručníka před saud zavolał, obvinil ze všeho statku (od poraučejícího odumřelého testě svého) pozuostaveného. Jenž dovodil jménem svým a ženy své, jako na poručníka řádného, viac naň jakožto na pravého dědice než na poručníka, příslušetí. Jehožto duvodu jakožto nestálého přísežní neváživše, po druhé jemu mlčeti rozkázavše a věčně, a nález sau učinili k straně poručníka, jakož se zprvu zavírá. Jehožto muž předřečený N. málo váživ, proti orteli od konšeluov vynesnému předeapsanú vinici držal jest všetečně, až i moc neb panstvie z města tam přišedše a přísežných o tom saudu otázavše, od nichž naučeno bylo, že N. jakožto pyšný jich saudu a ortele zanedbał. Protož zavolaň jest před panstvie, jenž, pro pokoj a dobré, obě strany na to navedli, že sau se svolili na přísežné tak nové jako staré, jakožto na saudce, ředitele a nalezatele práv, přátelské smlauvce a správce nejvyššího práva, o všechny věci, kteréž mezi nimi zde i onde přemítány byly. Kterížto když jsau výpověd a ubrmanstvie před panstvím oznámili, a pokutu uložení jsau obradili: ačkoli všem slyšícím ubrmanstvie dobře se líbilo, avšak N. je zavrhl, aniž držeti chtěl za pevné. Tu skrze panstvie, rychtáře a konšely jemu i správci kšaftu vedlé obyčeje pokoj uloženy jim byl a rozkázáno, aby jinému pánu nežli toho města se nepoddávali, dokudž by předřečená pře mezi nimi konce slušného nedosáhla. A když se to stało, tehdy správce kšaftu často od vieryhodných lidí vystříehán byl, že N., s svými zlými tovaryši jeho zlého hľadaje, zálohy životu jeho v tajných miestech činil by a v jeskyních. Tehdy přišed před rychtáře a konšely, jako s pláčem prosil, aby jemu od N. a jeho tovaryšuv pokoj a bezpečenstvie spuobili. Tehdy povolali jsau N. a přátel jeho do jich plné rady, opět pokoje pevně zachovávanie jim ukládajiece, ač by chtěli nebezpečenstvie životuov i zbožie ujíti. K kteréžto věci správce kšaftu odpovědév, že by hotov byl pokoj zachovati, když toliko urnčení N. a jeho tovaryšuv stało by se, aby jeho zlého neobmayšleli, aby mohl bezpečen od jich záloh býti. Kteréžto rukojmně když N. nerád a s hněvem postavil jest, potom po krátkém času jeden den sváteční, kterýž viac nad obyčej lidé do kostela zvykli jsau choditi, tehdy N. s tovaryši svými z někte-

rakého kautu, v němž se tajil. vyskočiv s nešlechtnými tovaryši svými, poručníka neb správci s jinými věrnými do kostela jdoucím na cestě jakožto mordér zabiv, odstaupil jest a ušel. Protož v první saud přátelé poručníkovi a žena N. jakožto na morděře žalovavše, jeho nepřítomnost jakožto pyšného když ustavně jsau obžalovali, aniž kdo co k jeho straně mluvil: a pře stála jest až do druhého saudu neskonala. Kterýžto když nepřišel byl, předřečení žena, děti, příbuzní a přátelé poručníkovi, žalovali jsau z zabití a mordu a z míru rušení na rukojmč N. — To když uslyšal N., osobně se jest postavil. A vidauci jej žena, děti a předepsaní, žalobu svau opětovavše, kteráž jest předložená, žádali jsau k své straně nálezu z práva: »Poněvadž N. ubrmanstvie ani rady přísežných nezdržal, pokoj jemu často zapověděný zrušil, a poněvadž nálezy a rozkázanie rychtáře a konšelnov všetečně jest pohrdał, a jakožto mordeř v temných a tajných miestech se pokrýváje, a odtud vyskočiv v den sváteční na cestě, kterauž do kostela chodí, v přítomnosti mnohých vieryhodných obecních lidí, obránci a správci kšaftu života jest zbavil; a protož jakožto vinný utekl jest, a rukojmč jeho nepostavili jsau ho v prvním saudu: zda-li bude moci mieti kteraký odpor, výmluvu neb ukázanie neviný?«

I jest otázáno, co by v tom za právo bylo?

A odpovědjeno jest najprvé takto: »Abyšte mohli naučení býti o právu, o kterémž tížete o N., jenž pod zapověděním pokoje, praví se o něm že by zabil správci, odpište nám, pilně se vytážíce mezi přísežnými a konšely, jimž jest známo obcovanie N., kterak jest se před těmi časy zachoval, byl-li jest z kterého zlého skutku obžalován? A druhé, stało-li se jest v přítomnosti lidské, že by poručníka toho zabil; neb nám píšete, že v čas, v kterýž se do kostela chodí, byl by zabit na cestě, když lidé často chodí. A zdá-li se vám, že jsau kteří lidé byli při zabití, ty pilně vyslyšte tajně, a což vám povědí, dobře znamenajiece, nám zavřeným listem odpište. Třetie, zpravte nás, zda-li N. toho času, v kterýž rychtář pokoj jemu zapoviedaje a rukojmi k zachování pokoje od něho žádaje, hned-li dobrovolně rukojmč postavil, řka: »Rád pokoj zachoval,« čili jest odpierał a skrze vazbu neb jiný těžký obyčej tomu rukojemstvie byl přiveden? A hned

jakž nás zpravíte svrchupsaných tří věcí, dáme vám zpravu o nálezu, jehož tížete.«

A k tomu ti přísežní odpověděli jsau: »Že N. před několika léty na poli s svým zlým tovaryštvem dobrého člověka jest zabil s rozmyslem, a někteří z toho zlého tovarystva pravie se přítomní býti při zabití správce kšaftu. Druhé, počestní lidé, jimž slušně má věreno býti, vyznávají na svau vieru a na své svědomie, že jsau viděli, že N. s svými tovaryši na kostelní cestě, jakož jest předpovědjeno, z zálohy naň vyskočiv zabil. Třetí, že ne dobrovolně jest slíbil pokoj zachovati, nébrž skrze pohrůžku vězení s těžkostí jest přinucen.«

Z kterýchžto všech věcí rada přísežných, jakožto z domnění potřebných a podstatných sauce hnutí, konečně jsau našli, že N. očištění z vraždy naň vzložené z práva nemuož mieti, to jest německy »mag keyn berednyss haben«. Při tom znamenaj, že domnění (*præsumptiones necessariae*) aspoň potřebné pravdě příleží, netoliko jedno, ale více jich, nebo často opěťované, jakož se jest stalo v příhodě předepsané, hodně bývají rozumem lidským přesuzovány. Jako v příkladě zlého domnění v pochybné příhodě; protož když v jedné jizbě vznikla byla sváda, hospodář domu jakožto smírce nechť svády dopustiti, v to se byl vložil a pravá ruka jemu byla uřata, a on, vyšed z jizby, zavřel jest ji, a rychtář s přísežnými, k jeho křiku přišedše do jizby a ne-nalezše tu žádného raněného, krom hospodáře, poněvadž toliko meč jednoho novau krví zmazaný sau našli, pustivše jiné svobodné, saudce, k nimž bylo utiekáno na radu, kdo z těch v jizbě nalezených jakožto vinný utětím ruky hospodářovy měl by obžalován býti, radili jsau ti saudcové z domnění předepsaného toliko na toho žalovati. Tayž pak obžalovaný, když před rychtářem z vazby jsa postaven, slyšel se býti obviněn z utětí ruky hospodáře, žádal jest k své straně nálezu: »Poněvadž přísežní toliko o nalezení meče krvavého u něho svědčili a ne-svědčí, by ránu utětí ruky od něho učiněnou očima viděli, zdali jemu nemá očištění z práva dopuštěno býti?« Nalezeno bylo jemu, že tak, totiž, že mu má býti dopuštěno očištění. Znamenajiece: že jiné jest naleznúti obviněného s krvavým mečem v tom skutku, neb ne v skutku, a jiné, s mečem nahým, a ne nahým, a jiné, na běhu aneb utiekání, a na ne-utiekání; nebo jest-li že

kdo na utiekánie s nahým mečem novau krví zmazaným od prísežných byl by nalezen neb od jeho přísežného, poněvadž utiekánie, jakožto skutku následuje, nezdá se některak od skutku býti odděleno, sauzen bývá z domněnie jako vinný. A přísežní k vynesení nálezu saudného dobře pomyslé. A o tom čti nahoře v krumfeštních Právích při onom nápisu: »Pakli by vražedník byl lapen při tom skutku s krvavým mečem.«

Při domněních vtipně má býti znamenáno, které věci, v které příhodě, v kterém místě, v který čas, kterým aumyslem staly by se. Nebo takové věci některak rozumem saudce mohau hnúti. A kteréž by všetečné byly, tehdy rozumu jeho k činění plného duvodu pohnúti nemají. Nebo domněnie (præsumptiones vel conjecturæ) jest některého skutku pochybného, někdy od polu neb ne docela, a druhdy docela rozumem postižení. Protož často domněnie dává pomoc neplným důvody.

Znamenaj, že ve všeliké při, kteráž běží mezi chudými a mocnými, správně má do chudých domněno býti, že spravedliví při drží. Neb není podobné, aby chudí proti mocnějším nad sebe saud strojili, leč potřebau hnutí jsauc.

.....*)
Byl-li jest obžalovaný prvé zloपověstný, nebo tak Práva svědčí: »Kdož jest jednau zlý, domnín jest vždýcky zlým býti.« Item. Potvorní obyčejové, život těkavý, obcházení noční bez příčiny hodné, časté krémování a kosteční hra, chudoba, práznost, hodokvasení neb rozkoší hledající, na stravu příliš nakládající, změnění neb zapření pravého jména na týchž neb rozličných místech, čarů nošení, takto německy řka: »sigstain, holer, wegwart,« a čarodějná slova a jiné mnohé věci, mázdřičky způsobené k podobenství síti, v nichž se děti rodí, jenž slove odění a německy »geserb«, a nápisové, jenž slovú »characteres«, a mnohé jiné věci nápodobné. Bylinám však, kořením, slovuom a kamení drahému i perlám bez pochybení dány sau moci přirozené. Ale o mázdřičkách rozprávějí báby, bude-li jich vzato devět neb najměň pět, a budau-li jmíny v kostele s zlatú neb hedbávnú

*) U Brikeiho vynecháno na tomto místě doložení: „Sunt ergo ex sententiis et locis diversis, nunc per scripta et nunc per verba quæsitis collecta, quæ sequuntur. Et primo, quæ præsumptionem mali generant in genere, et sunt ista.“

nití za devět dní, ten čas v kterýž se hodiny duchovní čtou neb zpievajú přes nonu (per nonam): budau-li potom od koho nošeny před rychtáře neb do saudu, ten obdrží svau při. Ale řečníci obyčej mají ohraditi se bzem a jitrocilem, aby v přech přemáhali.

Zvláště pak tyto věci plodí zlé domněnie: Jest-li že by sami bojovali, a jeden raněn jsa, druhý by jat byl s nahým mečem krvavým při skutku neb na utíkaní od rychtáře a přísežného. Takového zlého domněnie jednomu obžalovanému z vraždy bylo očištění odsauzeno, jakož před tím ortel ukazuje. Item. Změnění oděvu mužského v ženský, nebo zase zpět, neb oděv laykovský změněný v mnišský oděv, neb tomuto podobný, byl-li by sám zastižen s samau, a nahý s nahau, ty věci činí zlé domněnie v cizoložstvu neb v smilstvu. Item. Ač snopové rozličných zrn, jakožto žita a pšenice neb téhož zrna, z příhody dělily by se v barvě, jakožto bývá při červené a bílé pšenici: ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domněnie krádeže mezi sedláky plodí. Rozliční pak klíčové a přípravy, kterýchž zloději užívají, jakož sau kozí nohy, velicí nebozízové, klíště a těm podobné, budau-li v čím domu nalezeny, domněnie činí vuobec. K témuž příležití ucha řezání, aneb na tváři ceychové, utětíe auduov činí podezření. Item. Mezi svědky zlé domněnie činí bázeň a třesení při seznávaní, slov pochybování, řeči odpierání, času a místa změnění a jiných rozličných okolkuov, o nichžto skrze opatrného vytazovatele svědkuov ztazováno buď, proměna. A tak při rozličných zlých skutcích skrze jich vytazování, jich otázkám vlastně slůžiee, skrze vtipného saudece pravda skutku muož nalezena býti. — (*L. S. 730.*)

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ PRVNÍ.

~~~~~
O lichvách vuobec.

O lichvu nebude-li smlauvy dokonalé, vays nemá zrůsti nad jistinu.

Artikul I.

Některací, činíce otázku o lichvách a základích židuom zastavených, napsali sau dva kusy, z nichžto první jest tento: »Jeden z našich měšťanuov přistúpil k židu, prosil, aby jemu puojčil pět věrduňkuov grošuov. A když mu jich byl žid puojčil, křesťan až do třetieho léta zaplacení prodliv, jistinu hlavní, k nížto pět věrduňkuo grošuov jiných za lichvu přiložil, židu přičetl jest. Tehdy žid i jistinu i lichvu vzal, žádav k své straně vyneseního rozsudku: Zda-li na řečné lichvě docela má dosti mieti, poněvadž rok i druhý i nad to viac času jest pomínulo od dne puojčení jistiny peněžité svrchupsané? Křesťan pak zpět praví: Poněvadž nenie žádného slibu (mezi ním a židem sprvu počátku propuojčování) o lichvy placeníe uloženého, a také poněvadž toliko byl dlužen, nikdy od žida nejsa napomenut, aniž se který počet stal mezi nimi: zda-li lichva, kteráž jest zrostla summu hlavní muož převýšiti?« — Druhá pře byla: »Jeden z našich některakému židu dva základy jest zastavil. Kterézto když chtěl vyplatiti, jmenovitý s ním o lichvu učinil jest počet, kterúžto i s jistinú židu zpraviv, když žid penieze byl v klín vzal, a křesťan žádal, aby mu základy vrátil: jeden základ jemu dal, řka, že druhý základ v ty časy, když mocí královskou jat byl, ztratil

jest. I táže se křesťan: Poněvadž žid všecku lichvu s jistinou vzał jest a ani před tím, ani potom, ani v ty časy když s ním o lichvu se smlauval. o ztracení základu zmínky jest neučinil, zdali má svůj základ ztratiti týnnž právem?« —

Na první usauzeno bylo: Poněvadž slibové skrze smlauvy právo obdržují, a sprvu mezi křesťanem a židem žádné jest zmínky nebylo o lichvě, ani po tom vstání v dluhu mezi křesťanem a židem žádného počtu nebylo, a skrze to tehdy lichva přišla, druhau na se brala by lichvu: dostatečno jest, aby toliko zrostlo lichvy, jakž mnoho bylo jest jistiny. A tento nález není nový, ale od starodávna zvyklý. A cožkoli židuom v nesytosti lichev tímto obyčejem by se nedostalo, to proto, že při smlouvě dlužníkuom nenapomínajíce, ani počtu s nimi činíce, leniví jsau a zpozdilí, svému vlastniemu zanedbání přičísti mají. Znamenaj, když základ vyplacen jest od žida za jistinu, jest-li že lichev hned nezaplatí, těch v měsíci bez jiné lichvy vzíti není povinen. A též, když se počet stane mezi křesťanem a židem, nebude-li židu dřiev měsíce zaplacen, na první lichvu zroste jiná lichva, a duvod toho jest z Obdaření zápisu židovského, kdež se píše takto: »Item. Jest-li že křesťan od žida svouj základ vyplatil by tak, že by lichvy nezaplatil v měsíci, ty lichvy zaplať, aby na ty lichvy jiné nezrostly.« Protož oklamávají židé křesťany v tom, že vyplacenými základy, aneb počet s nimi učiníce o dluhy, hned čtrnáctého dne na první lichvu počítají. — O druhém pak sauzeno bylo jest k straně křesťana; nebo žid ztracení základu měl jest oznámiti hned, aby tím jist byl, neb najmén toho času, když se s křesťanem počítal o lichvu. Cenu pak základu ztraceného, nemuož-li křesťan svědkuom míeti, svú přísabú potvrdí. A tento ortel vyňat jest z Obdaření zápisu židovského, kdež se píše takto: »Item. Ač by z příhody ohně, neb skrze krádež, neb mocí své věci s základy zastavenými ztratil, a to by známo bylo, a křesťan, jenž jemu to zastavil, ovšem by jej nařkl: žid svou vlastní přísabau se zprostí.« A i z toho, kdež dí: »A to aby známo neb svědomo bylo« zjevné jest, že stracení základu má oznámeno býti, a ne zatajeno. A znamenaj, že při takových věcech velikú moc má toto oznámení, jenž slove »urkund«, totiž vědomie neb památné nebo podezření odjímá.

O lichevníciích a lichvě.

Lichevníckú nepravost žádajiece zjeviti, kteříž často pověst kupeckú poškvřňují, když pod přikrytíem kupectvie, pod vymyšlenými rozličnými listy, u větší škodu své smlúvce uvodí, nežli ti, kteříž beze všech okolkuov upřímo puojčují na lichvy: a také aby, pošmúříce se, práva jako při tom neznajíce, více se rozšiřovali, a tak potomně všetečnými duovody vymlúvali by se: oznamujem a vypravujem, že lichva bývá netoliko při puojkách. A puojka při těch vécech záleží, kteréž se dokonávají počtem, měrau a váhau. A netoliko ti, kteří upřímo takovou věc z té příčiny neb prvotně pro tu naději puojčují, aby nějaký užitek časný nad jistinu vzali, buď jakž koli malý, buďto že jsau užtkové neb duochodové věci puojčené, k jistině nepřičítajíce, za lichevníky mají jmíni býti. Ale také ti, kteří kupectvie jakáž koli, která času prodaje obecní cenú méně váží, a která toho času prodávaje, draze prodává, tím úmyslem, že dluhu počeká. A kdož platí peníze hned za jakú koli věc kúpenú lacněji než zač tehdáž stojí, pro zisk tu věc odbyti prodlévá do času, až by ta věc draže platila, za lichevníky mají jmíni býti. A ktož takoví mohau dokázáni býti, vznesení býti mají na vědomie farářóm neb jich úředníkuom, aby skrze ně k navrácení lichev, oni neb jich dědicové, právem duchovním připuzeni byli. Zpovědníci pak, jenž duše rozsuzují, takové k navrácení skutečnému navedú, ač svých duší zatracenie ujíti chtě. Také upadne-li kdo v ten blud, aby neustupně směl praviti, že lichviti nenie hříechu, ten jakožto kacír buď potupen. Najvýše pak farářové míst a ti kteří mají úřad kázati, aby aspoň každý měsíc toto ustavení věrným jich jazykem vypravovali, a spasitedlnými napomináními, aby se zdržovali od hríchuov Istí a lichev, a oznamujte všem jiným a na odpustění hříechuov jich ukládajte, aby oni lichvy, kterýmž koli svrchupsaným obyčejem jsau vzali, navracovali, a pakli ještě lichev neplatili, ale platiti slibili, od slibu sebe i své rukojmě aby žádali zproštění býti.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ DRUHÁ.

Židu platí-li křesťan, na jistinu-li čili na lichvě má sraženo býti.

Platí-li křesťan židu a o to sandí se, má na jistinu poraziti se.

Artikul I.

Až by křesťan dal díl židu v dluzích, a potom by mezi nimi otázka byla neb žaloba vznikla, a tak že by křesťan pravil, že na jistinu ten díl vydal, a žid řekl by, že by to v lichvách přijal; tehda má sauzeno býti k straně křesťana. Nebo poněvadž dluh jistiny byl by z práva, ale lichva toliko z prodání, a také některak kmen dluhu, raději má sauzeno býti a sraženo k jistinu než k lichvě; neb právem Božským zapovědieny sú lichvy. A tento nález srovnává se s oním nápisem svrchnějším O dluzích.

Židovský řád, ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný.

Artikul II.

Jest-li že židé (kteréžto věčná vina věčné službě jest oddala) milost křesťanská přijímá a trpí jich spoluobývání: nemají býti nevděční, aby odplacovali křesťanuom potupu za milost a za obcování zehránie, aby jim tu odplatu činili, kteráž v obecním přísloví vzní: »Myš v tobolece, had v luoně, oheň v podolku svým hospodáruom zvykli jsou škodu činiti.« Slyšeli sme zajisté, že

židé křesťanky, děti svých chuovy, čehož netoliko mluvíti, ale nesluší ani mysliti, když se udá tělo a krev Pána Ježíše přijímati, za tři dni dřív, nežli by děti krmily, mléko velejí vylévati do záchodu; nad to i jiné věci proti víře obecné mrzké neb ohavné a neslýchané činíce. Pro kteréžto věci věrní měli by se stydět i báti, aby v hněv Boží neupadli, když takové činy trpí, jenž víře naší jsou k hanbě. Protož přikazuju přísně, aby více chuov neb bab a žen přísluhujících křesťanu nemievali, aby od nich z přílišného obcování čeledního k bludu jich nevěry nepřišly. A aby dcery svobodné neslúžily dcerám děvky, ale aby jako sluhy od Boha opovržení, o jehožto smrti nešlechetně sa se spikli, sami se aspoň skrze dokonání skucku poznali služebníkuv těch, kteréž smrt Kristova svobodné jest učinila. Pak-li by kdo toto naše přikázání potupě neb záporově naší, nébrž raději apoštolské, chtěl by ženy, kteréž babí, a jiné čeledi ne-nechali by křesťanské: tehdy farářové měst pod pokutú kladby, zapovězte všem křesťanuom, aby s židy žádného tovarystva neb obcování neměli. Item. V pátek času umučení Pána Ježíše židé na jevo ať nevychodí, a ten celý den dvěře a okna svá zavřená mějte, aby před obličejem křesťanským, jenž v ty časy slavného Umučení památku činíce, znamení lítosti činí, skrze jich posmívání a rúhanie v potupu Stvořitele by nevešli. A žádní křesťané v úřad jich vládařství nebudte usazováni; pak-li by se kdo toho dopustil, odsúzením kládby znamenán buď. Úředníku pak židovskému dotud obcování křesťanské v tovarystvu a v jiných věcech nebud dopuštěno, dokudž k užívání chudých křesťanuov vedlé opatrnosti faráře nebylo by obráceno, což jest koli od židuov dosáhl v tom úřadu přijatém, a leč úřad pustí s hanbou, kterýž byl nepoctivě přijal. Školy židovské nové nikoli k stavení nebudte dopuštěny, než staré, ač by se bořily neb chtěly by se bořiti, budú moci opravit; ale aby jich ani na vays, ani na šíř, ani dražších nedělali, než sa před tím byly, jenž za jisté za veliký vděk to mají mieti, že v starých školách a při svých obyčejích trpíni bývají. Item. Ke křtu nebudte nuceni bezděčně, ani na osobách ani na statech svých bez odsúzení trestáni budte, aniž jim v jich statech buď překáženo, aniž jich krchovové skrze zmaření těl neb jinak budte porušeni. Item, že podobenství oděvu zevnitřního, kterýž židé s křesťany

nesau nerozdílně, tak ovšem veliké uvodíe nebezpečnostvie, že skrze nevědomí křesťané k židovským, a židé k křesťanským ženám se přiměšují: protož, aby přestaupenie tak potupného a smiešenie skrze zásteru pochybováníe druhdy pokrytého neb pošmúřeného, viec vynúľováno býti nemohlo, ustanovujem, aby mužského pohľavie židé na svých hlavách klobúky široké, jakož jsau zvykli od starodávna, nosili, aneb kukly, ženy pak pod slojířem neb jiným přikryvadlem hlavy modlitebník neb rúchu prikrývající svrchu nad čelem mějte. Tak po vše časy takovými znameními od křesťanuv rozeznáváníi buďte. Kterýchžto znamení jest-li že by židé nepřijali ve dvú měsících od tohoto oznámenie, jakž jest pověděno: tehdy obcovanie křesťanské skrze odsauzení pod kládbu buď ji odjato, a ku potupě časného pána toho města, kterýž je k tomu přinutí. Žákovstvo světské neb duchovní mesta, neb městečka, neb vsi, kdežto židé tak rozdílně obývají, tudíž vuobec služba Božie stavte, dokudž by židé tohoto ustanovenie úplně neuposlechli. Žádný žid za celý den u Veliký Čtvrtek nižáduého obcování s křesťany nemá mieti. A jest-li že by který žid, s ženau křesťankau cizolože, łapen byl a třmi muži přemožen: oba za živa buďte zahrabáni. A též buď, smísí-li se křesťan s židovkau, łapen jsa, přemožen by byl jedním křesťanem a dvěma židy.

O volení provinilemu pokuty ze tří věcí jemu podaných.

Ortelováno jest: Jest-li že kterému nezbeduému dáno bývá volenie z těchto tří věcí pro zavinění řeči před přísěžnými, a neb pro jiné těžké zavinění, to jest, aby prázděn byl města den a rok, a neb 9 hřiven dal, 48 grošuo za hřivnu pocítaje, aneb aby 9 dní osobně ve vazbě seděl: takové volení má býti dáno beze všeho prodľenie, aby hned maje rozmyslení vyvolil. A což by z řečených tří věcí zvolil, toť má téhož dne před západem slunce vyplniti a učiniti, a zvláště zvolil-li peníze dáti. A takoví peníze mají na opravu města obráćeni býti.

O při, která zajde před saud městský.

Pře, kteráž by přišla k saudu a právu mestskému, podkomoří nemá s ní nic mieti činiti, ale přísluší i s pokutami k rychtáři a konšelnom města toho, když by ta pře zašla.

O nápadu zboží.

Oldřich, Jan a Fricek z Mezeříčí, pohnavše spolu k saudu paní Čemuty vdovy, někdy ženy Martina z Polné, a dvou synův jejich, Mikuláše a Petra, o díly dědičné, kteréž pravili na své ženy, dcery řečeného Martina, po jeho smrti připadlé býti, a kteréž za sto a 20 kop grošnov Pražských šacovali, tak že každý svůj díl dědičný před saudem zahájeným slíbil dáti jim a jich ženám, zavazující se toho dověsti více než půl radů. A když ta paní odpověděla, že svědectvím přísedících z rady, jemuž odpierati nemůže, chtěla by trpěti, a tak paní odešla jest: tehdy, když Oldřich a Fricek před saudem do konce trvající, žalovali ústavně z nepřítomnosti Mikuláše a Petra, synův řečené vdovy. A když se soud dokonál, a soud řečený byl zdán i dali právo saudné německy slove »schon,« a všecku sumu peněz, kterůž sau šacovali při první žalobě na řečenú paní, a díly jich dědičné, jakožto právem obdržené na nich, v knihy kázali jsau sobě zapsati. A když jest přišel druhý soud, když seznámie předepsané mělo slyšáno býti, na jehožto vědomie předřečené obdrženie bylo přišlo, vdova, k saudu stojeci, žádala jest sobě nálezu a přísudku: »Poněvadž zefové jejie, Oldřich a Fricek, díly své dědičné i jich šacovanie, z nichž jsau na ni žalovali, obdrželi jsau na synech jejich, a zapsati úplně a naprosto bez odporu rozkázavše: zdali by ona již od jich narčení zproštěna spravedlivě býti neměla?« Ale strana odporná zpět mluvila: »Poněvadž paní Čemuta v prvnější odpovědi při žalobě na ni učiněné k podstúpení svědectvie svolila, zdaliž toho přijeti by neměla?« A ortelováno jest konečně k straně paní, aby Oldřich a Fricek díly své dědičné a úplně všecky penieze, za něž sau dědictvie šacovali, naprosto a bez odporu dobrovolně s dobrým rozmyslem obdrževše, rozkázali sau sobě v knihy zapsati. Ta paní a třetie část zboží, kteráž na ni přísluší, jakožto na vdovu, od nich i od žalob jich jest ovšem zproštěna. Neb kdož jest již žaloval, nemůž více žalovati; pak-li kdo zpět učiní, odpierá se práva svého.

Muž-li obžalovaný z troji neb z šestery viny jednu odpovědi odbyti.

Měšťané Kolinští psali jsau takto: »K trojí žalobě před námi na jednoho pro dluhy, a opět k trojí žalobě na jednoho

z protivenstvie druhému učiněných. od obžalovaných jednu odpovědi jest odpovědjeno; protož tiežemeť se, jest-li doplna a dokonale povědjeno?« Jinžto jest odepsáno: Poněvadž, co sluší žalobníku, přísluší i obžalovanému, však zajisté raději buď puojčujícím, aby při straně obžalovaného povolněji vedlé rady spravedlnosti bylo jednáno, nežli při straně žalobníka. Jest-li že žalobník tři žaloby pod řádným způsobem prožaluje: obžalovaný, zachovaje týž způsob, povinen jest třmi odpovědmi odpoviedati. Nebo že častokrát žalobníci, co by pod jednu mohli obžalovati, pod třmi žalobami chytře herau k ulovení obžalovaných. Ale poněvadž lest a lstivost žádného nemají sponáhati, také každému práva dobrodinstvie nebud' odepřeno. Protož konečně nalezající vypoviedáme: Jest-li že obviněný ke třem žalobám žalobníka jednu odpovědi obecní odpovie, to jest, každému zvláště přimíní, kterážto odpověď slovo rozdělující v sobě zaviera, jako řka: »Já nejsem jemu ničímž tiem povinen,« etc. neb slova těm podobná, jako prohřešilý die: »V čem mi vinu dává, v tom se já neviním.« A opustí-li žalobce tuto odpověď mlčením, aniž na odpor nepředloží, poněvadž bdiecím a ne spiecím práva sponáhají, úplně a dokonale jest odpovědjeno. Pakli by žalobce, slyše tu obecní odpověď, odpor učinil, žádaje sobě nálezu, »zda-li ke třem žalobám pořád spusobem práva učiněným, obviněný jednu obecní odpovědi odpověděl by dostatečně?«, ač obviněný ji zamlčením opustě, nic odporného nepřivodí, a poněvadž tomu což jest obecného, muože se tomu ukrátiti skrze zvláštnost: nálezem ortelním vypoviedáme, že obžalovaný ku první žalobě dobře jest odpověděl, ale k druhým potomním neodpověděl, a v nich padl jest, a žalobce jest obdržal je na něm plným právem. Pakli by obžalovaný k žalobě žalobce na žalobu předloženú žádal k své straně nálezu, »nemá-li s pomocí práva neb s dopuštěním užiti holunku?«, ortelem nalezeno, že »holung«, potvrzuje, na nějžto pro dvě žalobě zaplatí rychtáři pokuty dva groše k řečeným dvěma žalobama, poněvadž, k první odpoviedaje, dobře odpověděl. Má však při předepsaných věcech dobře znamenáno býti, když odpověď dala se vuobec; rychtář ptal-li se jest na obžalovaném, »slova řečníka svého má-li za stálá?«, to jest, jest-li vuole jeho k tomu, což řečník mluví, aneb jest-li saud zahájený, v nemž ty žaloby a odporové se dějí, neb byla-li by

která z tech dvou věcí: obviněný dlužen jest pořád k třem žalobám třemi odpovědmi pořád odpovídati.

Kdož nepostaví svědka k zavitému roku, potom jeho stavěti nemuož.

Hašek učinil žalobu na Mikuláše, že by jemu dlužen byl tři loty zlata, pravě, že svú žalobu chce dokázati konšelem. K tomu Mikuláš odpověděl, dluhu odpieraje. ale svědectví přísežného trpěti že by musil. A když jest přišel saud zavitý. Hašek nepostavil jest konšela, ale rychtáři a konšeluom na saudě sedícím svojo odjezd pro pilnú potřebu skrze jednoho konšela na jiné konšely vznesl, odjel jest. A poněvadž člověk nemuž svého svědka puditi sám od sebe. ale právo. aby vydal svědectvie pravdě: řečený Hašek žádal sobě nálezu. »muož-li jemu to co škoditi čili nic, aneb co by v tom bylo za právo?« Na to bylo ortelováno: Poněvadž Hašek u večer nebo jiný den nespůsobil jest konšela pohnati neb k saudu postaviti. skrze to řečený Mikuláš od něho jest zproštěn; nebo zavitý saud nemá žádného odtahu neb prodlévání.

O šeučku za městskau zdi.

Zapovědjeno jest. aby žádný ve všech. kdež jsau městští forberkové, aneb za městskau zdi žádného pití nešeňkoval; jinak ztratit pití i s sudem. a rychtáři za pokutu zaplatí věrduňk.

O falešných penězích.

Jest-li že by falešné peníze u některého muže počestného byly nalezeny, a jest-li že ten die, že jsau jemu ty peníze dány od jiného muže dobré pověsti: odpovídající sám sedm lépe se bude moci očistiti, nežli by jej žalobce sám sedm mohl přemoci. (O tom šíře v Právích Horníkuov na Horách Kutnách.)

O prošení prodlení a potazu.

Ve všech přech, kteréž přemítány bývají před saudem od Hodu Narození Božieho až po ochtábích Velikonočních nejprvní pátek, kterýžto den na zavitém saudě má býti sedieno, všeliky

člověk opětování neb obnovení své pře bude moci nžeti. jenž slove německy »Erholung«, to jest prodlení potazu. Ale čtyři pře vyměňujem od súzení neb přísnosti tohoto práva, totiž vraždu, podávenie neb násilí paueu, vinu falše peněz nebo stříbra, útoku na duom, z nichžto pro každú při, bude-li člověk přemožen. bývá života odsauzen. Jest-li že by která z těch při den zavitého saudu dostala se k súzení, obviněný bude moci své pře prodliti až do druhého najbližšího dne, a opět od toho dne až do třetího, v kterýžto již beze všeho dalšího prodlévanie musí ji vykonati. nebo skrze smlúvu, neb řádem práva. A všecky pře tčm podobné týmž právem chceme aby konány byly.

O falešných klíčích.

Šlušné jest také. aby kterýž by koli kovář některému muži neb ženě falešné klíče dělal, byl-li by přemožen třmi svědky, ruky zbaven buď.

Kdož přechovává zločince.

Byl-li by kto nařčen, že škuodce přechovává. to jest zlo-deje. lotry a jiné kteréž koli, napomenut jsa poprvé, sám se očistí, podruhé sám třetie, po třetie sám čtvrt, padá-li po čtvrté, nálezem nápodobnú mukú buď trestán.

O řemeslnících a přijetí do cechu.

Ustanovujem také. že každý řemeslník. žádaje mistrovstvie obdržeti, mistruom dvě libře vosku do cechu a rychtáři dva groše a písaři jeden povinen bude dáti. a rukojmě dobré postaviti za rok v městě bydleti. A kdož by koli v cechu co přestaupil, stanef v pokutě funtu vosku najprvé, přestaupí-li podruhé, ve dvú, a tak dále, přivětšuje. Ustanovujem, aby všickni řemeslníci, do města vcházejiece. dali rychtáři dva groše, písaři jeden groš a mistruom libru vosku, jakož se svrchu vypisuje. A nápodobně jest o ševcích, s tiemto přídavkem. že mistruom ševcuom dá 10 grošuo, dvě libře vosku a uručí. jakož nahoře. Opět, všeliký cizozemec, švec, krajčí i jiný, listy od města neb kdež jest obýval přines. kterak se jest tam zachoval.

Práva saukenníkuov a jiných řemeslníkuov, vydaná léta tisícího třístého čtyřicátého devátého.

Každý, chtě mistrovství a bratřství obdržeti, práva městského, jakož obyčej jest, sobě dobuď, a rychtáři se dvěma groši a písaři s jedním zjev se k dání.

O kupování a prodávání vlny.

Opět, chceme, aby žádný z mistrův nesměl jinde vlny kupovati než na trhu v trhový den, na slušném a určeném místě, a ne jinde. A nad to, což by koli mistři ustanovili, žádnému toho nesluší rušiti, ale věčné a pevné jmíno buď. Pakli by se kto tomu zprotivil, poprvé a podruhé, jedním věrduňkem pokutován buď, po třetí zblaven buď díla do dne a do roka. Chceme také, aby nižádný nebyl spolu pacholkem i mistrem.

Práva rybařská.

Ustanovnjem jednostajně pro obecné dobré města, aby žádný rybář plodu rybiho na trh nesměl nositi. A ktož by koli zrušil řečené přikázanie, všecky jiné ryby s předřečenými rychtář a konšelé, kterýž by k tomu nejprv přišel, jemu pobeř, kteréž by koli měl na trhu. Pakli by toho po dvakrát se dopustil, po třetí na praněr buď vsazen za den, a když se den skoná, buď z města vyveden, do roka a do dne. Opět, všichni vod vylevači, totiž, kto zlije člověka scankami aneb vodau, předřečené trestání podniknu a pokutu, přemožení jsúc jedním ctným mužem. Opět, všem kupujícím v městě neb za městem ryby kupovati na prodaj na trhu neb v domích pod předřčenau pokutú zapoviedáme. Opět, jednomu každému s námi přebývajícímu a ryby kupujícímu a do jiných měst neb městeček nosícímu, zapoviedáme: bude-li pak kto lapen, pokutami buď trestán předeapsányi.

O měrách obilných a o strychu.

Ustanovujem, aby ti, kteříž užitky měr neb strychuov v letě i v zimě od obilé užievají a berau, každé suché dui dva konšely vzali k zkušování řečených strychuov, a žádajte, aby tak chudému jako bohatému dala se rovná spravedlnost při měření.

Sladovnická práva.

Opet, cheme, aby všeliký sladovník svooj strych k tomu nesl. jenž slove ceychýř, a před konšely jmenovanými zkusil. A kdož by koli to zmeškal aneb přerušil, pokutě jednoho věrdničku rychtáři k záplatě podnikne.

O měrách.

Přísežní každého města dlužní jsau při kupectvích a měrách a jiných všelijakých věcech, kteréž slušejí k obecnému dobrému a pokoji, věrně řediti s rychtářovou pomocí. Což by pak koli zřídili obyčejem předřečeným, žádný jiný nikterakž v to se nevměšujte k změnění, neb odpierajiece. A kterůž koli pokutu na ty věci ustanovili by, ta od přestupníkuov ustavení buď placena.

Práva pivovarníkuov.

Ustanovujem, aby žádný z pivovarníkuov ty časy, když vaří jedno pivo, jiných nesměl vařiti, leč by se řečené vaření ovšem skonalo v jednom pivováře, aby obeň byl ostříhán a piva vařícím aby se škody nedály.

Obilé v snopích nemá býti do města vzeno.

Ustanovujem a pevně cheme mieti, aby žádný obilé v snopích, kteréhož koli zrna bylo by, s polí do města do domuov neb stodol svých k skládání nesměl voziti pod větší pokutu, proto aby škody nenabyté bylo se uvarováno. Ustanovujem, aby žádný věritel neb hospodář, když muž odejde neb ač umře, postlaní a těch věcí, kteréž k stolu příslušejí, ženě nemohl fentovati.

Ustanovení a řád zákovstva svěceného, Klimentem papežem šestým vydaná léta tisícího třístého padesátého pátého, kterážto k městskému řádu jsau potřebná.

Artikul IV.

Žalostně vznášíme, že mnohého zákovstva svěceného život jest tak hodného trestanie, že oni skrze ohyzdnost příkladů nevzdělávají mravuo laykovských, ale raději ruší. Protož všecko zákovstvo svěcené mravy a životy napravte v lepší, a ty věci,

kteréz k jich stavu a k poctivosti náležejí, s velikú opatrností ostříhajte. Aniž toliko od zlého, ale také od příčiny zlého učte se zdržovati, opatrně, zdrželivě a v čistotě živi buďte. Od obžerstvie a opilstvie zdržujte se, jenž jsau chlípnosti zápalové. A také když kvasy strojí o nových mšech, kteréž by žákovstvu byly, krmí nad šest nezblývaj. Do krčem nechoďte, brani nenoste, leč pro potřebu a cest nebezpečenstvie, jsauce na cestu vystrojení. Auřadnov a obchoduov světských podezřelých, jako krčmářských a jiných, ovšem se vystříhajte, nebo žákovstvo vede-li zjevně a osobně takové obchody a s tím nesan-li oděv žákovský, jsúce po třetie napomenuti od nejvyššího duchovního správce. dioecesianum, nezuostane-li takových obchoduov neb potom se zase vně dá, v svých vlastních věcech nebude moci toho bez škody užiti. Pakli k tomu opomítají oděv žákovský neb kněžsky jelikožto k osobám. potracují »privilegium« kněžské. Také slušné jest, aby žákovstvo svěcené pleš a ostříhaní nosilo s obnaženými ušima, s kněžským oděvem. A který koli žák svěcený užíval by otevřeného raucha, leč z hodné příčiny. má-li platy neb duochody duchovníe, za šest měsíců od užívanie důchodu. kteréž držíe, skutečně má prázen býti. A pakli duochoduov nemá a bude kněz, pro ten skutek za týž čas k obdržení auruadu kostelního bude nehodný. A též o jiném žákovstvu, kteříž ani duochodů mají, aniž svěcení jsau. Raucha takové neb ostříhanie zjevně nosíce, duostojenstvie žákovské, neb osob, neb duochod nějaký drže, jemůž nastává péče o duše, i jiní v kněžství usazení, i také mniši, všickni, kteří musí skrze slušnost ze vnitřního oděvu vnitřnie mravuov počestnost ukazovati. jest-li že krom zhodné příčiny takový oděv ponesú, skutečně od užívanie důchoduov, kteréž drží. mají odlúčení býti. Jiní pak kněží a mniši za týž čas roční jsau nehodní k obdržení každého úradu kostelního. Nad to žákovstvo a zvláště, kto duochody mají, nohavic šachovaných, červených neb zelených užívatí nemají, aby z sebe kayklérův nečinili. A jest-li že za rok neb po trojím napomenutie tu obyždnost puosobili by, proto mají zbavení býti všeho úradu kněžského. Her vrhcábniích a kostečniích vystříhajte se. Při tancích a turnajích, kolbách a jiných zjevných divadlách nebývajte. V zavření jeptišek bez hodné příčiny a staršího zjevného dopuštění vjíti nesmějte. Žákovstva, kteří obecne

slovů tekaři, do svých domovů nepřijímajte, aniž jím jakýchkoli darů malých neb velikých dáváte. Do kostela hlavního, v němž jest stolice duchovníe aneb někdo vyvýšený, času služby Božie bez náboženství nevěchávejte. Kněží kostelů a far zvoníky učené a ne layky mějte, kteříž by obecně s nimi zpívali neb čísti uměli. A když se služby Božie dějí a věrným svátostmi kostelními posluhují, obadva, totiž kněz i zvoník, buďte v komže oblečení. Nad to žádný kněz nesměj mši sloužiti bez služebníka. Ačkoli laykům nad kostelními osobami a nad jich statky všeliká moc jest dávno odjata, tak právem duchovním jako i světským: avšak mnozí layci proti přikázání jich obdržení rozličným usilováním myslé zrušiti. My, chtějice jich všetečnosti odepríti, mocí tohoto slavného zboru pod osvědčením Božieho saudu a věčným zlořečenstvím, přísně prikazujem, aby více takových všetečných rukou nesměli ztahovati. Totiž, kdož by někoho do kostela utíkájícího, jakkoli zlý skutek učinil by, aby rychtář ani kdo jiný jakéhožkoli duostojenství světského a moci z kostela násilím nesměl vytrhnouti všetečně, obdaření kostelní tak porušuje; ale radši k žádosti správce kostela, do něhož jest utekl, život téhož a údy zachovaj a jej peněžitým neb jiným lehčejším trestáním třešci. Leč by zločinec do kostela utíkájící byl zjevný lotr neb noční lúpežník dědin, aneb ač by v tom kostele aneb na tom krchově vraždu neb utětie úduv pod nadějí fraydu učinil: takoví zajisté obdaření všeliké svobody jsou nehodní. Žádný pod kládbu v kostele neb z kostela ohrady neb tvrzí směj stavěti neb udělati, aneb jeho krchov k jeho upevnění nikterak neohrazovati. Žádný z laykův žádného žáka svěceného, oděv kněžský a pleš nesúcího, bez rozkázání saudce duchovního nesměj jímati; pakli to učiní, pro ten skutek v kládbu padne, z kteréžto sám papež můž jej rozlřešiti. Avšak ještě-li žežák neb kněz tekavý, v zlodějstvu neb v jiném zlém skutku lapen aneb podezříván byl by z utečení: tehdá, z téhož našeho svobodného odpuštění a obecního, kteréž tímto listem dáváme, moc světská, může-li slušně jmína býti, však pod svědectvím žakovstva aneb jiným věryhodným, takový zločinec muož jat býti a co nejprvé bude moci na saudce duchovního znesen a vedlé práv trestán bude. Pakli by kdo smělostí svato-krádežnú prelátu, kanovníka nebo kteréhokoli žáka svěceného,

kněžsky se nesúcilo, zabil neb ochromil, krom jiných rozličných pomst práva všech náprav, ač jest které držal od kostela, buď právem zbaven a k kostelu, od něhož jest je držal, svobodně buďte navraceny. A právo podací mel-li jest v jednom neb více kostelích, pro ten účinek ztrať a připadněte na biskupa toho kraje. Ti pak kteří všelikú zlost přemohúce. arcibiskupovi neb biskupovi protivili by se neb někoho z nich bili by, jali neb zamordovali, aneb zločincům k tomu radu, pomoc, přízeň dali by. i jich sstupujícím, jakož předpisuje se. i s těmi jenm k tomu pomáhající: pro takový skutek upadají v pomsty jim od práva ustavené. Že pak světský jako duchovníe rád bývá pohanín, když jednoho každého moc súdná nezachovává se: protož sluší. aby saudové duchovníe i světští byli nesmíšení. Protož všem saudcím duchovním přísněji prikazujem, aby laykuov k prosbě kterého koli žáka neb layka pro městské pře do svých sauduov poháněti nedali. ani k rozsúzení těch při nikoli nevkládajte se, leč snad bídných osob a v skutku postižených. Aneb k pohrzení saudce světského, aby zase saudce světští žákovstva. pro kteréž koli pře blavnie neb městské. ani také laykuov o zbožie a vládnutí kostelní. jakýmž koli jménem je drží, nedopúštějte je poháněti. ani je smějte saudit; jinak tak duchovníe saudce jako světští moci své meze přestupuje, v saud kládby upadne. A žalobník zák, který obžalovaného před nesvým saudem trápil, v nákladích buď odsúzen a potom v té při nikoli nebud slyšán. Ačkoli hříech smilstva najmrzčejší jest mezi jinými hříechy žákovstvu svěcenému, nebo mezi jinými etnostmi prvotně zdrželivost těla vyznává se: mnozí však žáci svěcení, na své spasenie nepamatujíce, netoliko pokušením přemožení jsúce, žádosti těla konají, ale také předcházejí. aby daremních pokušenje nemievali, v domích vlastních neb sausedských hotově ženy k smilstvu chovají. Protož abychom nebyli vidieni ten hříech skrze strpenie schváliti neb schvalovati, všecko žákovstvo a kněžstvo potomnie, které v domích svých ženy podezřelé neb i pod svým šafováním chovali by zjevně kuběny, jsau-li duochody a prebendy majíce, aby jich zbaveni byli; a pakli platuov a prebend nemají. od skutkuov kněžských od svých vyšších uložili sme aby byli složeni. Které potom, jakž jich zlost bude zádati, jich starší věcnými žaláři trapte, neb z svých biskupové

vyžente, pakli by i tak nedbali životuov svých polepsit. Děkané, kteří po městech svého děkanství žáky, a farářové své sausedy neb tovaryše tím hříchem nakažené vědomě trpí, jako by sami kuběnářství páchali, odsuzujem. A ačkoli kněz pro smilný skutek neb pro jiný smrtedlný hřích, jelikožto k sobě samému, jest s moci kněžské složen; však nemá od jiných služeb Božích se vzdalovati, leč by to prohrěšení bylo odsúzeno ortelem, neb skrze vyznání při právě neb skrze důvodnou věc, ješto z obcování nějakého nemuož zatajeno býti. Také potupenie kuběnáře pravíme duchovním právem, jakož dole o tom některá práva z Dekrétn najdeš, ješto netoliko k sobě samému s kněžstva složen býti má, ale také i k jiným, pokudžto složení trvá, dá-li se v služenie mší, jako prvé v neřád jest upadl, od kteréhožto jediné samým papežem muož vysvobozen býti. Kněží některých, hříechy konajiece svátosti prodávanie, nepravost srdce tak jest zprznila (simonia), že ani křtem, ani oltární svátostí, ani požehnáním při voddavcích, neb mšemi zádušními, buďto při pohřbení mrtvých, buďto což koli duchovního, nechtějí svým poddaným posluhovati, leč jich posluhování bude jim zaplacenó aneb zaplatiti slíbí mzdu jeho ohyzdnosti za dokonání, nébrž dokonaleji předcházejiece žalobu starého obyčeje. Protož my všeliké mrzké prodávanie neb lovy svatokupecké nepravosti, abychom nezdáli se je tvrditi pro netrestání prodavačuov času našeho, moci tohoto svatého zboru stvrzujem a ustavujem, že všecky svátosti předepsané bez odporu všech zvyklostí jakýchž koli a obyčejuov, kteřížto spíše rušící sau řády, aby od kněží bez požádanie jakéž koli časné záplaty svobodně byly přísluhovány. Kdož koli potom z předřečených prodavačuov byl-li by postížen, jest-li správce kostela, věčně buď jeho zbaven; pakli jest vikář neb tovaryš správcuov, do biskupského žaláře buď vsazen, aby tam věčně pokání činil. Ale však kdyby nechtěli laykové obyčeje kostelního slušného a schvaleného zachovávat, tehdy ne jimi kněžími, poněvadž pře vlastní, nemohau býti saudec, ale skrze biskupa nebo jeho úředníka docela a doplna o tom pravdu poznaje, i sandem duchovním k jich zachovávaní buďte připuzení. Item. Archidiakonové měst, neb veští děkanové, jest-li že by posvátním pomazáním, neb křížnem, neb olejem posvátným sám skrze se nebo skrze jiné směl by co učiniti kauzedlného, neb

na někom nětco dobytí, svých duochodnov věčně buďte zbaveni. Nad to také, která města mají, aby žádný nad jistú summu kostelnom neb kněžím nesměl poručiti při své poslední vůli, za nestálé odsuzujem, ponevadž nepravost v sobě zavierají a svobodu kšaftovanie potupují. Protož z těch práv ustavitelé a jich užievajiece puzení buďte právem duchovním, nad to biskupové mějte bedlivost při správěch kšaftnov a vůlí posledních, i proti tem, kteří by jim překáželi obyčejem jakýmž koli, aby oni vedlé vůle poslední kšaftujícího v určený čas skutečně vyplnili, a pakli kšaftem času neuložil, dosti učinění nad rok aby se neprodlilo. Správce také posledních vůlí, v statek sešlého nikterak se nevkládajte, pokudž statek nebude popsán pod seznáním vieryhodných osob. Kdož koli kostelní užítky drží, mají ovšem pomáhati na opravení střech a kostelnov. Sběrači almužen k stavění kostelnov, kteréž druzí kostelníky nazývají, buďte nastavení bez výmluvy starší lidu. A té almužny věrných lidí nenakládajte bez rady správce kostelních. Každý svatokráde, kterýž by v kostele krádež učinil, muku kola podstaupí. Ustanovujem, aby každý kupec, kramář neb krémář, ani žid, ani kdo jiný kostelních věcí v základě, ani k schovávaní nepřijímal, leč pod hodným svědectviem. Pakli kdo proti tomu učiní, takovůž pokutů buď trestáp. Bude-li ta věc za hřivnu, hřivnu zaplatí, pakli méně za deset hřiven; tyť zaplatí nebo ruky zbaven buď; pakli nad deset hřiven, bude hrdla zbaven. Z desíti pak hřiven dostane se třetina k kostelu, třetina rychtáři a třetina přísežným. Jest-li že syn neb dcera nětčí vešla by do zákona kněžstvie neb oblékla by se, totiž v nábožné rúcho, jenž slove »professio«, po smrti rodičov svých z jich statku nic mieti nebude, než jako jiný chudý Pána Krista. Item, Kdož by koli uvedl komu syna neb dceru aneb přítele nětčího ku prodání aneb jiným obyčejem, muku kola podstaupí, to jest, bude zbit na kolo. Residuum quære in Statutis Provincialibus.

Konec všech práv městských.

Počíná se Registrum Práv Městských

rozdělané po kapitolách, artikulích a rozdielích.

A.

Aby se světu neškodilo, rozumie se o nynějším neb budúcm. Kapitola XXXIX. rozdil VI.

Ač věno živé jest vždy, však za věno ujistění jest neškodné. Kapitola XVIII. artikl III. rozdil I.

Almužny mají se obracet na chudé. Kapitola LXXIII. artikl IV. rozdil XXXVII.

O témž kapitola LXVI. artikl XI. rozdil I.

B.

Báby a strayci rovně se děl. Kapitola LXIV. artikl IV. rozdil IV.

Barvř, pištěc, hudec, lazelník nemá býti konšelem. V právích konšelských artikl XXIII.

Bdícím práva slaužie. Kapitola LXVIII. artikl XXIV. rozdil V.

Bez slyšení nemá býti nálezu. Kapitola I. artikl XLV. rozdil I.

Bezděky žádný nevin, ani podruhé z viny sauzené. Kapitola II. artikl I.

Bez příčiny žádný se neodvolávaj. Kapitola IV. artikl VI.

Bez pokuty v radě konšelé pohoduťi se mohú. Kapitola XX. artikl XI. rozdil II.

Bez kšaftu umierá, kdož vedlé práva zřízení nečiní. Kap. LXVI. artikl V.

Biřie svědčiti množ o věrduňk. Kapitola X. artikl I. rozdil II.

Biřie v něčem množ svědčiti, ale kat nenuž v ničem. Kap. LXVIII. art. XXVII.

Biřicem volanie ku právu jest pod pře ztracením. Kapitola X. artikl I.

Bíti nemá do krve řemeslník uředlníka. Kapitola XX. artikl XIII.

Bližší jest, koho žádný nepředchází. Kapitola LXIV. artikl IV. rozdil IX.

Bližší jest obžalovaný sebe bráuti, než puvod. Kapitola I. artikl II.

Božiem peniezem utvrdí-li se prodej. Kapitola XXI. artikl VII.

Braň přes záповěd kdo by nosil a s ní chodil. Kapitola V. artikl III.

Braň kupenom pucestným nemá brána býti. Kapitola V. artikl IV.

Bratr otuov bližší dědic než matčin bratr. Kapitola XXVII. artikl XXXI.

Bratři a sestry s rodiči se děl v nápadu. Kapitola LXIV. artikl IV. rozdil V.

Bratr a sestra poloviční neděl se s rodiči. Kapitola LXIV. artikl IV. rozdil VI.

Bratři umrlého s rodiči napadají. Kapitola LXIV. artikl VI. rozdil VI.

Bratr za bratra v těžké při svědčiti nemuože. Kapitola LXVIII. artikl IX.

Bratři postaví-li kdo prvé, potom jiné postaviti, jest s podezřením. Kap. LXVIII. artikul IX. rozdil I.

Bratři se jinde nazývají a nejsau-li, by přišla potřeba, svědčiti sobě nemohau. Kapitola LXVIII. artikul IX. rozdil II.

Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži. Kapitola LXX. artikul III.

Bratr a syn poloviční téhož rodiče nápad mají. Kapitola LXIV. artikul V. rozdil VI.

Bude-li pře rychtářova, vysesti z sandu má. Kapitola I. artikul I.

Bude-li slůha poslán pro upominání, a on dá jemu, tehdy jest škoda, komu jest puojčeno. Kapitola XII. artikul V. rozdil I.

Bude-li kto při laupeži a odpierať-li by, nemůž mu věřeno býti. Kapitola XXV. artikul XX.

C. Č.

Čas pokazování stavuňkuo. Kapitola VII. artikul IV. rozdil III.

Čas prodlení k odporu stavuňkuo. Kapitola VII. artikul VI. rozdil I.

Čas v svědomí má se vážiti. Kapitola LXVIII. artikul I. rozdil XXXVI.

Čarodějně věci nalezené zlé domněnie činí. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil XIII.

Čas přátelstvom dalekým. Kapitola LXX. artikul II. rozdil II.

Česaři náleží netoliko oděním, ale právy býti ozdobem. V Předm. I. I. (29).

Česař množ řediti duchovní věci. V předmluvě list II.

Cizí věci neobstavují se. Kapitola VII. artikul I. rozdil II.

Cizí věc kdo ztratí podle své, nemá ji platiti. Kapitola XII. artikul III.

Cizí věc čeled domáci kdyby vzala. Kapitola XII. artikul III. rozdil I.

Či jest obmeškání a příčina, toho i škoda. Kapitola XVII. artikul I. rozdil V.

Čizoložstvie a úklad smrti věna ženu zbavuje. Kapitola XVIII. artikul IV. rozdil I.

Cizím lidem množ se grunt zapsati. Kapitola XIX. artikul I. rozdil VIII.

Čizoložníka množ vinniti. Kapitola XX. artikul IX. rozdil II.

Čistota těla knězi největší ctnost. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXIV.

Čizoložstvie má manžel neb sausedé obžalovati. Kapitola II. artikul III.

Cizí věci žádný nemuož obdržeti. Kapitola VII. artikul III.

Cizí věc pro plat nemá brána býti. Kapitola IX. artikul V.

Čistota města má ostříehána býti. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdil IX.

Česty starodávni, ulice, meze, hliniště, písky, mají býti obecni. Kapitola XIX. rozdil IV.

Čeledin, ani syn otcí statku prohrati nemohau. Kapitola XXXVII. artikul I. rozdil III.

Cesta obecni pro neužíevanie se netratí. Kapitola LXI. artikul II. rozdil I.

Čelný čla nemá upominati projetého. Kapitola LXV. artikul II. rozdil I.

Čelný vezma člo nespravedlivé, dá pokuty 60 šilinků. Kapitola LXV. artikul III. rozdil II.

Čeledin nemuož kšaftu svědkem býti, ani otec. Kapitola LXVI. rozdil VI.

Čeledi oznamování o příhodě, kdy moc má. Kapitola I. artikul XX. rozdil III.

Cesty nepromlčí vedlé sirotčího. Kapitola LXI. artikul II. rozdí. IV.

Čla neplatí z toho, co na jarmark kdo veze. Pakli toho neprodává, a jinam převozuje, z toho má dáti. Kapitola LXV. artikul I.

Člo kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti. Kapitola LXV. artikul II.

Čla neplatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města. Kapitola LXV. artikul III.

Čla projetí s svobodným zbožím jest neškodné. Kapitola LXV. artikul III. rozdí. I.

Čla neprojde, dokud čla v mezích jest. Kapitola LXV. artikul III. rozdí. III.

Člu svědčí-li hospodář, přísáhne. Kapitola LXV. artikul III. rozdí. IV.

Co neobstaviš a co nežaľuješ, toho nechaj. Kapitola VII. artikul IX. rozdí. I.

Co se píše o stavuňku koní, rozumněj o všech věcech. Kapitola VII. art. XVIII. rozdí. I.

Co jest puojčka. Kapitola XII. artikul I.

Co jest sausedu k nevoľi zřetelně, nemá toho saused činiti. Kapitola XIX. artikul IV.

Co není poctivé, není možné. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdí. XIV.

Co jest stupeň příbuznosti po krvi. Kapitola LXIV. artikul I.

Co se nebrání, to se dopauští. Kapitola LXVIII. artikul I. rozdí. XXVIII.

D.

Dá-li máte synu více, a dcera neodepře, její škoda. Kap. XXVII. artikul XXVIII.

Dání nemuož odvoláno býti, ale kšaftování muož. Kapitola LXVI. artikul XX.

Dceři by lotra pojala, má díel její poručený dán býti. Kapitola XXVII. artikul XXIII.

Desátkový dluh žádný nemuož osvoboditi. Kapitola XVI. artikul XXI.

Den k roku přidáný někteří za šest nedělí vykládají, jiní za přirozený. Kapitola XXVII. artikul VI. rozdí. I.

Desátkové mají se platiti, by čas prošel. Kapitola XXVII. art. X. rozdí. I.

Den a rok drží-li kdo, bezpečen jest. Kapitola XXVII. artikul XV. rozdí. I.

Dědicové z krádeže v statku nalezené odpovídajte. Kapitola I. artikul XXXIV.

Dělá-li kdo na obecním, urně pod škody. Kapitola XV. artikul III. rozdí. I.

Dýmem sausedu protimyslnost nemá činěna býti. Kapitola XIX. artikul I. rozdí. VII.

Dědinu prodá-li kto bez výminky obilé, to obilé jest prodávajícího. Kap. XXI. artikul VI.

Dědicové dluhy po rodičích pozůstalé i rukojemství za ně mají vyvaditi. Kapitola XXIII. artikul XI.

Dědictvie drží-li kto den a rok bez narčení, ten bezpečně drž. Kap. XXVII. artikul I.

Dědictvie neb duom prodá-li, do dne do roka povinen vypraviti. Kap. XXVII. artikul I. rozdí. I.

Dědictvie z moci zpravce buď postúpeno. Kapitola XXVII. artikul II. rozdí. I.

- Dědictvie jako duom etc. jinde nemá se postupovati než před právem. Kap. XXVII. artikul IV.
- Dědictvie nepromlčí skrze vodu, vězení, moc. Kapitola XXVII. artikul VI. rozdl III.
- Díl dědičný nikdy se promlčeti nemuž. Kapitola XXVII. artikul IX. rozdl I.
- Dědictvie zastavené nadlepši-li se, jistiny nepřirází. Kap. XXVII. artikul XI.
- Dědictvie prodá-li jeden z věřiteluov, muož druhý v ten trh vkročiti. Kapitola XXVII. artikul XII.
- Dědictvie zastavené prodá-li kdo, věřitel muož ujištění žádati. Kap. XXVII. artikul XII. rozdl I.
- Dědictvie zápisové v knihách býti mají. Kapitola XXVII. rozdl II.
- Dědictvie se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem. Kap. XXVII. artikul XIV.
- Dědictvie jako po bratřích připadá na jiné i jich děti, také i o sestřích. Kapitola XXVII. artikul XVI.
- Dědictvie připadá na ženy, když nenie pohľavie mužského. Kapitola XXVII. artikul XVIII.
- Dělenie náleží staršiemu, a volenie mladšiemu. Kap. XXVII. artikul XIX.
- Dědicové přáteluum mají pomáhati. Kapitola XXVII. artikul XX. rozdl I.
- Děti z kuběny nedědí. Kapitola XXVII. artikul XX. rozdl II.
- Dítě před časem narozené, dílu neztratí. Kapitola XXVII. artikul XXII. rozdl I.
- Dědicové by osvědčení neučinili o statku a poplatek zadržali, mohú sáhnúti na dědictvie. Kapitola XXVII. artikul XXIV.
- Dědici oblíbení neb volení o nápad mají míti protah. Kap. XXVII. artikul XXV.
- Dědictvie mž se dáti voleným dětem, i je s přirozenými spojití. Kap. XXVII. artikul XXVI.
- Děti syna nedílného mají díl s strýci svými. Kapitola XXVII. artikul XXX. rozdl I.
- Dědic bližší jest bratr otcuo, nežli bratr mateřin. Kap. XXVII. artikul XXXI.
- Dědicové najprv po otcí dluhy platiti mají. Kapitola XXVII. artikul XXXII.
- Dědicové nestačí-li statek na dluhy, dokládati nebudau. Kapitola XXVII. artikul XXXII. rozdl I.
- Dědictvie dvoje: domovní a zahradní. Kapitola XXVII. artikul XXXVI.
- Dědictvie po třikrát vyhlášené na pána připadá. Kap. XXVII. artikul XXXVI. rozdl I.
- Děti bratruov s rodiči se dělí. Kapitola LXIV. artikul IV. rozdl VII.
- Děl a bába přednější než bratři. Kapitola LXIV. artikul IV. rozdl VIII.
- Dědice neznámého muož v kšaftu učiniti, a viec jich, i služebnka. Kap. LXVI. artikul II. rozdl XI.
- Dědic umře-li prvé, než kšaftem se vykoná výminka, kšaft bude v nic. Kapitola LXVI. artikul III. rozdl III.
- Dědictvie dvěma poručené, nemž se odprodati. Kapitola LXVI. artikul VIII. rozdl I.
- Díly deor muži jich mohú spravovati, ač nejsú mrhačí. Kapitola LXVI. artikul XVIII.

Dítě po smrti otce narozené, také má míti díl s jinými. Kap. LXVL art. XXIV. rozdí I.

Děkan, věda, trpí-li kněží kuběnářství, tůž pokutu nese. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdí XXVII.

Dlužníka v každém právě z peněz můž vinniti. Kapitola I. artikul XXVIII. Dlužník má vydán býti. Kapitola VII. artikul XVI. rozdí I.

Dluh svůj platiti může zadlužilý muž pojma ženu bohatou. Kap. XVI. art. I. Dlužník má-li hotové, nemá základu klásti. Kapitola XVI. artikul II.

Dlužník věřiteli odpołu se znaje, a polovice popieraje, má přísici. Kap. XVI. artikul III.

Dlužník pravě, že dluh zaplatil, pokaž. Kapitola XVI. artikul IV.

Dlužníku má více věřeno býti, když praví, že na jiný dluh dal díl peněz. Kapitola XVI. artikul V.

Dlužník s věřitelem prvé před soudem se učísti má. Kap. XVI. artikul VII. Dluhové první prvé se platiti mají. Kapitola XVI. artikul VIII.

Dlužník jednomu věřiteli svědče o dluh prvnější jest v tom podezřeníe. Kapitola XVI. artikul IX.

Dluh mužem propitý, žena nenie povinna platiti. Kapitola XVI. artikul XIV. Dluh prohraný soudem nemá dopomáhan býti. Kapitola XVI. artikul XIV. rozdí II.

Dluh za službu za čas minulý, má placen býti. Kapitola XIII. art. XV.

Dluh královský a obecní, jiným dlužnom se předkládají. Kapitola XVI. artikul XVII.

Dluh před věnem zajde-li, ten týmž předěti má. Kapitola XVI. artikul XVIII. Dlužník nemá-li čím platiti, má vydán býti věřiteli. Kap. XVI. artikul XIX. Dlužníku v vězení sedícímu, jaké jídlo a místo etc. Kap. XVI. artikul XIX. rozdí I.

Dlužník třetíe díl vaydělku má dáti věřiteli, i statku svého. Kapitola XVI. artikul XIX. rozdí II.

Dluh desátkový žádný nemůž osvoboditi. Kapitola XVI. artikul XX.

Dluhy dědicové netoliko mají platiti, ale i rukojemství. Kap. XXIII. artikul XI.

Dlužníku věřitel dá-li prodleníe, rukojmě zproštěn bude. Kapitola XXIII. artikul XIII. rozdí III.

Dluh ukázaný na dědictvie, před mnohými držiteli má zpraven býti. Kapitola XXVII. artikul V.

Dlužník ve dni a v roce můž duom ještě vyplatiti. Kap. XXVII. artikul XII. rozdí V.

Dlužník nemá-li jiným, má dědictviem platiti. Kapitola XXVII. artikul XII. rozdí III.

Dlužníci dluhy dědicom platte. Kapitola XXVII. artikul XXXII. rozdí II. Dluhové, by po 16^{tí} letech bylo, mají placeni býti. Kap. XXXVI. artikul V. rozdí I.

Dluh v základě kdo má, nemůž jeho vzíti, leč dluh zaplatí. Kapitola XLIX. artikul XIII. rozdí VI.

Dluhové synovi, otcí nebývají ke škodě. Kapitola I. artikul VI.

- Dluh poručením odpustí-li kdo. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdil IX.
- Dluhové kšaftujícímu povinné, mohou jinému odkázány býti. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdil XIV.
- Dluhu po nětčí smrti, přísahan odbyti muž. Kapitola I. artikul XVIII.
- Dluhové, kteříž předcházejí úroky. Kapitola IX. artikul II. rozdil I.
- Dlužník nemá býti pornovníkem. Kapitola XIV. artikul III.
- Dluh nemá placen býti sirotčím. Kapitola XVI. artikul I. rozdil II.
- Dluhuo svých žena, pojma muže bohatého, nemůž platiti. Kap. XVI. art I. rozdil III.
- Dlužník prvé než se soudí s věřitelem, sčísti se mají. Kap. XVI. artikul VII.
- Dlužník před časem platiti věřiteli nemá. Kapitola XVI. artikul VI.
- Dluh prohraný nemá dopomáhan býti právem. Kapitola XXXVIII. artikul I.
- Dlužník co by prodal, k tomu první věřitel sahnúti má. Kap. XVI. artikul X.
- Dluh byl-li by větší než jmění, všem věřiteluom má sražováno býti. Kap. XVI. artikul XI.
- Dlužník, žádá-li, věřitel povinen jest oznámiti, jak jest dluh zrostl. Kap. XVI. artikul XII.
- Dlužník nemá nahraditi, když věřitel platí z svých dluhuov. Kapitola XVI. artikul XII.
- Dluhu šenkér má přísahan dobyti. Kapitola XVI. artikul XIV. rozdil I.
- Dluhy plať statku držitel. Kapitola XVIII. artikul XIV. rozdil III.
- Dlužník odezí-li co, věřitel na to sahati maož. Kapitola XVIII. artikul XXIV. rozdil I.
- Dluhy maož každý smlúvati. Kapitola XX. artikul IX. rozdil III.
- Dluhu přičína, žádný hradla netratí. Kapitola LVII. artikul II. rozdil I.
- Dobrého a věrného nemaož nic proměnití. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdil I.
- Dobří a věrní mají na konšelství voleni býti. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdil II.
- Domáci svědek příjemný nenie v kšaftu. Kapitola LXVI. artikul I. rozdil VII.
- Dobropověstný bližší jest a mocnější, svú čest hájiti, než přemožen býti. Kapitola LXVIII. artikul XI.
- Domněnie potřebná a podstatná. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil II.
- Domněnie mají přesuzovány býti. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil III.
- Domněnie neb potah jest poloviční průvod, a někdy celý. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil IX.
- Domněnie zlá a podezřelá, které věci činí. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil XII.
- Domněnie zlé činí čarodějnú věc nalezenú. Kap. LXX. artikul XII. rozdil XIII.
- Domněnie zlá vyhledává vytazovánie. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil XIX.
- Do krčem nemají choditi kněží a žáci. Kap. LXXII. artikul IV. rozdil III.
- Domněnie, čím se očisťuje. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil IV.
- Domnien jest vždy zlým býti, kdo byl jednú zlým. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil XI.

Domnénie zlé, když žena nosí mužské šaty, a též zase. Kapitola LXX. artikul XII. rozdl XV.

Domnénie činí (snopové) rozličných zrn volbné. Kap. LXX. art. XII. rozdl XVI.

Domnénie činí klíučo falešných nošení, uši řezání. Kapitola LXX. artikul XII. rozdl XVII.

Domnénie činí seznávání strašlivé. Kapitola LXX. artikul XII. rozdl XVIII.

Domnéniem žádný nic neobdrží. Kapitola I. artikul XXVI.

Domnénie dvoje: daleké a blízké. Kapitola I. artikul XXVI. rozdl I.

Dobrovolně kdo se sezná, duchovně napravití má. Kapitola I. artikul XLI.

Do obce nemají choditi než sausedé uscdli. V právích konšel. artikul XLVI.

Doma bude-li kdo hodinau prvé vidien, před sandem nemá výmluvy. Kapitola X. artikul III. rozdl III.

Domnělý pro vraždu, nebude-li naň žalobníka, má v šesti nedělech puštěn býti. Kapitola XXVIII. artikul VIII.

Domnénie kto jedno na sobě má, můž mieti i druhé. Kapitola LXVIII. artikul I. rozdl XXX.

Domnénie povaha, ješto z nich saudové bývají. Kapitola LXX. artikul XII.

Domnénie zlá, vytazování vyhledává. Kapitola LXX. artikul XII. rozdl XIX.

Domnénie daleké blízké. Kapitola I. artikul XXVI. rozdl I.

Druhan žalobu osvědč. Kapitola I. artikul XXXII. rozdl I.

Dříví z lesa brani, pokuta. Kapitola XX. artikul XXIV. rozdl IV.

Dříví kdo by v cizím lese kradmo sekał, pokuta. Kapitola XX. artikul XXIV. rozdl VI.

Držitel, a uc nájemník, má z gruntu odpoviedati. Kap. X. art. I. rozdl V.

Duchovnie žalovati nemá, leč mu správce jeho povelí. Kap. I. artikul XXXV.

Duom svojo opravnoj každý bez škody jiného. Kapitola V. artikul I.

Duom věriteł má držeti den a rok pro neplacení. Kap. XXVII. artikul XII. rozdl IV.

Duom ve dni a v roce muož ještě vyplatiti. Kapitola XXVII. artikul XII. rozdl V.

Duom kdo rozdělí sténou, muož služebnost děliti. Kapitola LXI. artikul I. rozdl IV.

Duom kdo prodá, i služebnost prodá. Kapitola LXI. artikul I. rozdl V.

Duodod proti straně a k sobě. Kapitola LXVIII. artikul XXVII. rozdl IV.

Duchovní věci ciesař muož řediti. V Předmluvě listu druhého (30).

Duchovní právo a světské málo se dělí. V Předmluvě listu druhého (30).

Duodod jest jasnější jistými znameními. Kapitola I. artikul XLII. rozdl I.

Duchovnie příbuzenství troje. Kapitola LXIV. artikul XXV. rozdl I.

Duchovnie příbuznost rovná a postranní. Kap. LXIV. artikul XXVI. rozdl II.

Duchovnie příbuznost bývá ze křtu a birmování. Kapitola LXIV. artikul XXVII.

Duom a stálo, míní se jedno tělo. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdl XIII.

Dvoj jest sand. Kapitola I. artikul I. rozdl I.

Dvoru svého kdo nehradí, škodu pľaf sausedu. Kap. XIX. art. I. rozdl I.

Dvoje prohrěšení dvojí pokutu nese. Kapitola XXXI. artikul IV. rozdl VI.

Dvě žalobě kdo z jedné činí, nemá slyšán býti. Kapitola XXXII. artikul XX.

F.

Falešnému hráči má palec utat býti. Kapitola XXXVIII. artikul I. rozdil IV.
Falešný svědek zavíní proti bohu, sandei a stranám. Kap. XXXII. artikul VII.
rozdil XVII.

Forman v moci své vno maje, stane-li se škoda, on zaplat. Kapitola XV.
artikul VI.

Forman najma koně, učiní-li škodu, ten, komu škoda jest, koně obdrží. Kap. XV.
artikul VII.

Forman na mostě přilohou škodu maje, neškoduje než na svém. Kap. XV.
artikul VIII. rozdil I.

Forman vjede-li nerozšafně do vody, platí škody. Kapitola XV. artikul VIII.
rozdil II.

Forman odveza někomu statek, sám třetie se očistí. Kap. LXVIII. artikul XLII.
rozdil I.

Funt v právích šacuje se 20 grošuo. Kapitola XX. artikul II.

Funtuov 50 váží 30 hřiven. Kapitola XXVIII. artikul I.

J.

Jeden skutek muož mieti více vin. Kapitola II. artikul I. rozdil I.

Jedna pře jednan žaloban se koná. Kapitola I. artikul XXXVIII. rozdil I.

Jednan stoje, a potom nic, prohrává při. Kapitola X. artikul III. rozdil I.

Jistec propustí-li se, i rukojmě jsau prostí. Kapitola XXIII. artikul V.

Jistce v každém právě můž původ viniti. Kapitola I. artikul XXVII. Kapi-
tola VII. artikul XVI.

Jiskry od sauseda k sausedu aby nelétaly, má opatřeno býti. Kapitola XIX.
artikul I. rozdil IV.

Jisté věci a vymíněné, moc mají. Kapitola XXIII. artikul XIII. rozdil II.

Jméno na pečeti více se váží, nežli znamení. Kap. L. artikul XIV. rozdil I.

Jména stupňuov nahoru. Kapitola LXIV. artikul I. rozdil II.

Jsau-li oba dobří, žalobník nenapravuje. Kapitola I. artikul XXXIII. rozdil I.

G.

Grunt se muož cizím lidem zaplatiti. Kapitola XIX. artikul I. rozdil VIII.

Gruntem cizím kdo by vědomě vládl, vraf grunt i půžitek. Kapitola XXI.
artikul II. rozdil I.

Grunt kdo prodá, svršky nemají brány býti. Kapitola XXI. artikul XI. rozdil V.

Gruntovnie právo městské: do dne a do roka. Kapitola XXVII. artikul I.
rozdil II.

Grunt byl-li by komu přisúzen, má dopomoženo býti. Kap. XXXII. artikul V.
rozdil I.

Gruntové zavazují-li se, tehdy i užitkové. Kapitola XLIX. artikul II. rozdil II.

Grunt kdo prodá, i služebnost jeho prodá. Kapitola LXI. artikul I. rozdil VIII.

Gruntu věci přibité, příležití k němu. Kapitola IX. artikul VII. rozdil I.

H.

- Hani-li kdo koho v saudu. pobízeje k bitvě, pokuta. Kapitola I. artikul XXVII.
- Hani-li kdo, naprav, a k tomu pokutu nes. Kap. XLVII. artikul V. rozdil I.
- Hluchý kdo jest. Kapitola LXVI. artikul II. rozdil IV. A v též němý.
- Hlinu, písek, rum k stavení muž na obci skládati. Kapitola XIX. artikul II. rozdil IV. Kapitola XXVII. artikul X.
- Hlubokost a vysost stavení, jak chce, muž. Kapitola XIX. artikul V.
- Hněv sand převracuje. Kapitola XXXII. artikul II. rozdil II.
- Hněvem skutek učiněný, žádný stálý býti nemá. Kapitola LXVI. artikul II. rozdil II.
- Hospodář muž, chce-li za ženu odpoviedati a za čeled, může. Kap. I. art. XV.
- Hovado urazilo-li by koho, muož hospodář jim odbyti. Kapitola I. artikul XVI.
- Hovado divoké neb lesní. nrazí-li koho. Kapitola I. artikul XVI. rozdil I.
- Hosti má se ve třech dnech spravedlivě státi. Kapitola I. artikul XVII.
- Hostem kto má sľanti. Kapitola I. artikul XVII. rozdil I.
- Hospodář duom prodada, podruha nech. Kapitola XII. artikul VII. rozdil I.
- Hosti podezřelých nemá nájemnik přijemati. Kap. XII. artikul VII. rozdil III.
- Hosti k učítaní 14 dni. Kapitola XVI. artikul VII. rozdil I.
- Hosti z cizí země, čas k počtu 6 nedělí. Kapitola XVI. artikul VII. rozdil II.
- Hovad pokuta. Kapitola XX. artikul XXIV. rozdil I.
- Hostinského umrlého statek den a rok chovati se má. Kap. XX. artikul XL.
- Hovado zabí-li druhé, pán jeho muož je splatiti. Kapitola XX. artikul XLIV.
- Hovado kdyby člověka urazilo. Kapitola XX. artikul XLIV. rozdil I.
- Hovada ztracená mají hledána býti v cizím domu, ale jiného nie, bez odpuštění. Kapitola XXV. artikul IX. rozdil III.
- Hospodář před přípovědníky předší. Kapitola XXX. artikul II.
- Hospodář cizí věci zapověděné. muž nechovati. Kapitola XXX. artikul II. rozdil I.
- Honi-li jeden druhého, a on uteče do domu nětčieho, a zabíť by jej, nieie útočníkem. Kapitola XXXI. artikul V.
- Hospodář přijma do hospody lstivě, a oklamá jej, dá pokuty 5 funtuov. Kapitola XXXVIII. artikul I. rozdil I.
- Hospodář pro hlavnie oklamání hostě, odpoviedaj, co z mordu. Kap. XXXVIII. artikul I. rozdil II.
- Hovada mají do stáda hnána býti, krom mlznie a skotu. Kapitola XLVI. artikul I.
- Hovado urazí-li druhé. chováno býti má až se zhojí. potom vráceno neb zaplaceno. Kapitola XLVI. artikul I. rozdil IV.
- Hovado nevrátí-li se z stáda, pastucha pľaf. Kap. XLVI. artikul I. rozdil V.
- Hospodář má pokázati, že před pastýře hovado hnaľ. Kap. XLVI. artikul I. rozdil VI.
- Hovado, že před pastýře hnaľ, hospodář má pokázati. Kap. XLVI. artikul I. rozdil VI.
- Hovado umře-li. neb vezme-li se, pastýř ho neplátí. Kapitola XLVI. artikul I. rozdil IX.

Hovado umře-li morem, neplatí se. Kapitola XLVI. artikul I. rozdí I.
 Hovado dá-li kdo jinam, a ono zhyne, zaplatí je. Kap. XLVI. art. I. rozdí XI.
 Host slove cizozemec, neb z jiného panstvie. Kapitola XLIX. artikul VI.
 Hospodář svědčí-li o člu, přísáhne. Kapitola LXV. artikul III. rozdí IV.
 Host což koli kšaftuje kde, má trvanlivé býti. Kap. LXVI. art. XXII. rozdí I.
 Host umře-li bez kšaftu, věci jeho do duc a do roka chovány buďte. Kapitola LXVI. artikul XXII. rozdí II.
 Host kdo slove. Kapitola I. artikul XVII. rozdí I.
 Hřebem co jest přibitého, to přileží kupujícímu, leč bude výminka. Kap. XXI. artikul IX.
 Hřiech jest jednostajný, pravdu zatajiti a křivdu mluviti. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdí XVIII.
 Hráči falešnému má palec ufat býti. Kapitola XXXVIII. artikul I. rozdí IV.
 Hry se varovati má kněz. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdí XI.
 Hrozí-li kdo, jeho vuole za skutek. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdí XV.

J.

Jasnější duvod jistými znameními o čarách. Kap. I. artikul XLII rozdí I.
 Jako jistec jistec můž na každém právé obstaviti. tak i statek jeho. Kapitola VII. artikul XVI.
 Jazyku za vykúpenie 5 funtuo. Kapitola XLVII. artikul IV. rozdí I.
 Jazyk trati svědek křivý. Kapitola VII. artikul V. rozdí II.

K.

Kaupí-li kdo co od cizího nevěda, tu věc má vrátiti, ale užítku nie. Kapitola XXI. artikul II.
 Kaupí-li kdo knoň ohřivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti. Kapitola XXI. artikul V.
 Kanpenie řádně skonané, stálé býti má. Kapitola XXVII. artikul XXXIII.
 Kamene na cizím žádný bez vůle toho, či jest, nelam. Kapitola LXI. art. I. rozdí IX.
 Karpí-li kdo věc cizí věda, má ji i užitek její vrátiti. Kap. XXI. artikul II. rozdí I.
 Kat nemůž nikdy svědkem býti, ale biřie v něčem muož. Kapitola LXVIII. artikul XXVII.
 Katem se právo koná. Kapitola LXVIII. artikul XXVII. rozdí I.
 Kat nevykonává práva pro právo, ale pro peníze. Kap. LXVIII. artikul XXVII. rozdí II.
 Každý má vinín býti na svém právé. Kap. LXXII. artikul IV. rozdí XXII.
 Kdyby jeden druhého před soudem zhanče k bitvě pobízel, pokuta. Kap. I. artikul XXVII.
 Kdo ujde, nemá se vrátiti. Kapitola I. artikul XXXVII. rozdí IV.
 Kdo pustí odvolanie. Kapitola IV. artikul VIII.
 Kdo má právo k vodě, má i k stezce, ale ne k cestě. Kapitola V. artikul II.
 Když nesnáž jest o léta věci obstavené. Kapitola VII. artikul VI. rozdí II.

Kto za škody zprosta slibuje, má rozumieno býti pro minulý účinek. Kap. VII. artikul XIV.

Kto co půjčí na základ, co se nedostane po základu, může vinit. Kapitola XI. artikul I.

Kdo komu co slíbí s jakýmikoli výminkami, tomu dosti učiní. Kapitola XI. artikul I. rozdil I.

Kdo slibuje společně za tři, dda své, najednom zase dobude. Kap. XI. art. V. Kdo mlčí, povoľuje. Kapitola XV. artikul II. rozdil I.

Kdo mlčí k otázce rychtáře. Kapitola XV. artikul II. rozdil II.

Kdo rozkazuje škodu činiti, ten platí, a ne ten, kto ji činí. Kapitola XV. artikul II. rozdil IV.

Kdo peněz nemá, polož základ. Kapitola XVI. artikul II. rozdil I.

Kdo své věci v truhle by svěřil, svěřujícího škoda. Kapitola XVII. artikul I. rozdil II.

Kdo slibuje za věc svěření. Kapitola XVII. artikul III. rozdil I.

Kdo brání žalovati, buď pokutován. Kapitola XX. artikul III.

Kdyby smlauva byla toliko, aby rychtáři z pokuty vyšli. Kap. XX. artikul XXI.

Kdo trpí nebo mlčí, svoluje. Kapitola XXI. artikul VIII. rozdil I.

Kdo ztratí právo své, má rozumieno býti toliko k svědomí. Kap. XXV. art. XVI. rozdil I.

Kdo na milost koho přijme, povinen mu milostí. Kapitola XXVI. artikul II. rozdil VII.

Kdo koho káže maziti, a on byl ho zabil, vinen jest mordem. Kapitola XXVIII. artikul IX.

Kdo prvnější časem, ten mocnější právem. Kapitola XXX. artikul I. rozdil I.

Kdo hrozí, vuole jeho za skutek. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdil XV.

Kdo k stanieho práva překážku má, nenie vina. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdil XVI.

Kdo co činí s vuolí práva, nenie lest. Kap. XXXII. artikul VIII. rozdil XVII.

Kdo by více jmenoval, jedním odbyti nemnož. Kapitola XXXVI. artikul VI. rozdil II.

Kdo by znaje se k násilí, pravil, že má svědky, že jest vůle její byla, nemají slyšení. Kapitola XLI. artikul II. rozdil VII.

Kdo radí k zabiti, jako by zabil. Kapitola XLIII. artikul I. rozdil VII.

Kdo co slíbí, ten jest dlužen. Kapitola LIV. artikul I.

Kdo by co lestně dobýval, má napomenut býti. Kapitola LIV. artikul III. rozdil II.

Kdo by v naději přiřiekal hosti za škody, do času jistého povinen bude. Kapitola LIV. artikul IV.

Kdo drží kostelní duochody, opravuj záduší. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXXVI.

Kdo jednan jest zlým, domnin jest vždy zlým býti. Kap. LXX. artikul XII. rozdil XI.

Kdo by zabil kněze. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXI.

K manželstvu jako i k vieře i jiným svátostem, žádný nemá nutiti. Kap. XLII. artikul II. rozdil I.

Kmen co slove a co znamenává. Kapitola LXIV. artikul XI.

Klíče falešně nošení činí podezření, uši řezání. Kapitola LXX. artikul XII. rozdil XVII.

Kněze pro stravu množesť obstaviti. Kapitola VII. artikul XII.

Kněz pro stavnuňk věci světské, na právě světském odpoví. Kap. VII. artikul XIII.

Kruntu, z kterého se anrok pľatí, ty věci, které k němu přislušejí, mají s gruntem postúpeny býti. Kapitola IX. artikul VII.

Kněz pčce o světské věci nemá mieti. Kapitola XIV. artikul V. rozdil II.

Kněz nedílný má k dílu spravedlnost. Kapitola XXVII. artikul XXX.

Kněz nestojí-li o právo pro vraždu, vnukové státi mohou. Kapitola XXVIII. artikul XIII.

Kněz má darmo posluhovati. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXX.

Kněz k kauznom posvěcuje aneb dobýváje sobě užítky. Kap. LXXII. art. IV. rozdil XXXIV.

Kněz svatoprodavač má trestán býti. Kap. LXXII. artikul IV. rozdil XXXII.

Kněží, vdovy, sirotci, obecní věci, mají prvé slyšání býti. V Právicích koušelských. Artikul XIV. rozdil I.

Kněží kšaftovati nemohau o duchovních věcech, než co jest jim náležitého. Kapitola LXVI. artikul II. rozdil VIII.

Kněží svědkové mohou býti o věci k záduší odkázané. Kap. LXVI. artikul XXV.

Kněží a žáci netoliko od zlého, ale od příčiny zlého varovati se mají. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil I.

Kněží a žáci brani nemají nositi. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil IV.

Knězi čistota těla největší ctnost. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXIV.

Kněz oděv jaký má mieti. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil VI.

Kněz pleš má nositi. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil VII.

Kněz má rancho zavřené mievati. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil VIII.

Kněz má se hry varovati. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XII.

Kněz na divadla nemá choditi. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XII.

Kněz zavierati se s ženami nemá. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XIII.

Kněz s povolením staršího buď vzat. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XIX.

Kněz neb žák, bude-li lotr, má vzat býti do vazby. Kap. LXXII. artikul IV. rozdil XX.

Kněží smilstvie se varovati mají. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXIII.

Kněží kuběn mievati nemají, ani žen podezřelých. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXV.

Knězi pro kurevstvie má býti složeno kněžstvie, a v žaľafi chováni. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXVI.

Kněží kuběňafi právem duchovním odsúzení sau. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil XXVIII.

Kněz obžerstvie a opilstvie varuoj se. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil II.

Kněží do krčem nemají choditi. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdil III.

Komu se škoda stane, má osvědčiti. Kapitola I. artikul XXXIV. rozdil I.

- Koně neobstaviš-li a nezaľuješ-li, nechaj jeho. Kapitola VII., artikul IX. rozdil I.
- Koně odepřeníe omylné krom saudu, nenie spraviednosti škody. Kapitola VII. artikul X.
- Komn vydáš, šetř. Kapitola XII. artikul V. rozdil II.
- K otázce rychtáři má přiznáníe aneb odepřeníe býti. Kapitola XV. artikul II. rozdil III.
- Konšelé z nenávisti, z strachu neb z kořisti, nemají přimluv činiti. Kapitola XXXII. artikul IV. rozdil II.
- Konšelé prostí řečníkuo střici se mají, aby jim nálezu nenapravovali. Kapitola XXXII. artikul IV. rozdil VIII.
- Konšelé nemají spolu býti otec s synem, bratr s bratrem, test s zetěm. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdil III.
- Konšelé mají býti svorní, jednomyslní. Kap. XXXII. artikul VII. rozdil VI.
- Konšelé zlé pověsti býti nemají. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdil IX.
- Konšel uhoně sobě zlé pověst, má z rady vyhnán býti. Kap. XXXII. artikul VII. rozdil X.
- Konšelé býti nemají mnohomluvní, netajní, zlé za zlé nemajíc, ľakomí, příliš mľadí. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdil XIII.
- Konšelé vši možností mají řediti obecné dobré. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdil XIV.
- Konšelé nemají pravdy zatajiti. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdil XIX.
- Konšelé auředníky saditi mají. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdil XXXI.
- Konšelé mají ruku držeti nad kněžstvem a žákovstvem jako biskupové. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdil I.
- Konšelé mají poddané, zdvihať-li se, upokojiti. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdil II.
- Konšelé noví jak se mají spraviti i město zřediti. Kapitola XXXIII. artikul I.
- Konšelé tajnost rady mají zachovati. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdil I.
- Konšelé noví město mají najprv zřediti a cechy, aby spraviednost se všudy dala. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdil II.
- Konšelé zvláštní dva, věčně každý týden navštěvovati mají, proč kdo sedí. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdil VIII.
- Konšelé pilní býti mají dobrého, užitečného, poctivého města. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdil X.
- Konšelé mohan v svátek rok odložití. Kapitola XXXIII. artikul II.
- Konšelé byľa-li by pilná potřeba, i v noci se sjíti mají. Kap. XXXIII. artikul V. rozdil I.
- Konšel žádný nemá dávatí žádného návěští, proti své přísaze. Kapitola XXXV. artikul XIII.
- Konšel má bydleti v městě. Kapitola XXXIII. artikul V. rozdil II.
- Konšel má poslušen býti purkmistra. V právích konšelských artikul I.
- Konšelská práce má býti rovná. V právích konšelských artikul I. rozdil I.
- Konšel v radě nemá mľuviti, leč purkmistr káže. V právích konšelských. artikul II.

Konšel nemá v radě s obecním člověkem mluvit. V právech konšelských artikul III.

Konšel ujde-li z rady bez odpuštění, daj pokutu. V právech konšelských artikul IV.

Konšelé svadí-li se, mají smíření býti. V právech konšelských artikul V.

Konšel z zpaury ujde-li z rady, dá pokutu oběd. V právech konšelských artikul V. rozdíl I.

Konšel klíče od práv a knih ztratí-li, dá oběd. V právech konšelských art. VI.

Konšel tajnost rady zachovaj. V právech konšelských artikul VII.

Konšelé věrní býti sobě mají. V právech konšelských artikul VIII.

Konšel přítele svého do rady neuvozuoj bez povolenie. V právech konšelských artikul IX.

Konšel v saudu a v při, nemá zjevně za přítele býti. V právech konšelských artikul X.

Konšel nemá daruov bráti. V právech konšelských artikul XI.

Konšel rukojmí nemá proti právu a radě býti. V právech konšelských art. XII.

Konšel ubrmaniti nemá bez povolení práva. V právech konšelských art. XII. rozdíl I.

Konšelé žaloby a odporu mají všickni pilně poslauchati. V právech konšelských artikul XIII.

Konšel zmešká-li radu, dá 6 haléřův. V právech konšelských artikul XIII. rozdíl I.

Konšel přijda k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkaly, nemá oznamovati. V právech konšelských artikul XV.

Konšel k knížeti neb k úředníku mňž sám jíti. V právech konšelských art. XV. rozdíl I.

Konšelé vyslaní nemají poselstvie jinak jednati, než jak jim poručeno. V právech konšelských artikul XVI.

Konšel vyjda z rady, doľuov nechodť pod pokutů. V právech konšelských artikul XVII.

Konšelé k králi jeti nemají bez obecních. V právech konšelských artikul XIX.

Konšel z města jeda, má právu oznámiti. V právech konšelských artikul XX.

Konšel nechce-li do rady, sa tříkrát obeslán, má konšelstvie prázen býti. V právech konšelských artikul XX. rozdíl I.

Konšelem býti ten má, kdož s městem trpí. V právech konšelských art. XXI.

Konšelé do roka seděti mají v radě. V právech konšelských artikul XXIV.

Konšel po krémách nechodť. V právech konšelských artikul XXIV. rozdíl I.

Konšelé staří počet čímti obci mají. V právech konšelských artikul XXIV. rozdíl II.

Konšel hoduje-li na obecní groš, hrdlo ztrať. V právech konšelských art. XXV.

Konšelé orteľuov neřikajte, než ráno na rathůze. V právech konšelských artikul XXVI.

Konšel radu pronese-li, hrdlo ztrať. V právech konšelských artikul XXVII.

Konšel s druhým v radě nešepci. V právech konšelských artikul XXVIII.

Konšelé pokuty znamenitější obrátiti mají na obecná díla. V právích konšelských artikul XXIX.

Konšel nbrmaniti nemá. V právích konšelských artikul XXX.

Konšel pečeti listu židovského nemá. V právích konšelských artikul XXXI.

Konšel od prožalované pře nevycházej. V právích konšelských artikul XXXII.

Konšel když se pře začne, již nemá raditi. V právích konšelských art. XXXII. rozdíl I.

Konšelé svadí-li se kteří, mají snižení býti. V právích konšel. art. XXXIII.

Konšel nechce-li k míru, do rady nechod. V právích konšelských art. XXXIII. rozdíl I.

Konšelé po orteli nemohú milosti učiniti, leč král. V právích konšelských artikul XXXIV.

Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židóm neb kněžím odkazuje. V právích konšelských artikul XXXV.

Konšel budoucím purkmistrem maje býti, klíče chovaj. V právích konšelských artikul XXXVI.

Konšel hařafance bera od stran, má z rady vystúpiti. V právích konšelských artikul XXXVII.

Konšeluo žádný trestati nemá, než purkmistr v radě. V právích konšelských artikul XXXVIII.

Konšel zmešká-li hodinu, dá pokutu, jak se svolí. V právích konšelských artikul XLV.

Konšelé auředníky městské saditi mají. V právích konšelských artikul XLIX.

Konšel neb rychtář v své při vysesti má. Kapitola I. artikul XLVII.

Koně kradeného výminka. Kapitola XV. artikul VII. rozdíl I.

Konšel též má sauzen býti jako jiní. Kapitola XXXVI. artikul VI.

Konšelé totéž právo mají trpěti, které jiným nalézají. Kap. XXXVI. art. III. rozdíl I.

Konšel jsa v nemoci, čeho jest svědom, muž jinému přísěznému oznámiti. Kapitola XXXVI. artikul IV.

Konšelé z svého saudu nemají svědčeti jinam k žalování z viny. Kap. XXXVI. artikul VI.

Konšelé mohou listy svědčeti jinam. Kapitola XXXVI. rozdíl I.

Konšel obeslaný nepřijde-li, což koli jiní zřídí, i on drž. Kapitola XXXVI. artikul VII.

Konšelé saudice jedni bez druhých, od práva nemají odstupovati. Kapitola XXXVI. artikul VII. rozdíl III.

Konšel nezvyklý, jako lékař nezkušný. Kapitola XXXVI. art. VII. rozdíl IV.

Konšelem svolí-li se kdo provéstí, není potřeba ho jmenovati. Kapitola LXVIII. artikul XV. rozdíl IV.

Konšelé k svědomie nepřisahají. Kapitola LXVIII. artikul XVIII. rozdíl II.

K poručenství bližší sau přátelé otcovi, než mateřini. Kapitola XIV. art. VII.

Kramáři na tu váhu a míru mají prodávati, jak sami kupují. Kapitola XX. artikul XI.II.

Křivda kupujícího na prodavače se nevztahuje, a zas. Kap. XXI. artikul XI. rozdíl I.

Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale či sú, mají se vrátiti. Kapitola XXV. artikul I.

Krádež jedna jest, když koho s skutkem łapí; druhá tajná, koho obviní. Kapitola XXV. artikul II.

Krádež nalezti a s skutkem łapiti, jest rozdíl. Kapitola XXV. artikul VII.

Krádež nese-li kdo, sa s ní postižen, má k sandu veden býti. Kap. XXV. art. VII. rozdíl I.

Kradené věci mají vráceny býti, či jsau byly. Kapitola XXV. artikul X.

Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti. Kapitola XXV. artikul XIX.

K radě nemají pochlebníci dáni býti. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdíl IV.

Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista. Kapitola XXXV. artikul XV.

Kříž má se rozuměti Umučení Pána Krista. Kapitola XXXV. artikul XV. rozdíl I.

Kradený kuň můž svůj vzíti, ale nadobro pověstného nesahati. Kap. VII. artikul IX.

Kradená věc zaplacená, najde-li se u prodavače, škoda jest kupujícího. Kapitola XXV. artikul IV.

Krádeže u vyhledání mají sandee po straně se vyptávati. Kapitola XXV. artikul VIII. rozdíl I.

Křesťanky židuom služiti nemají. Kapitola LXXII. artikul II. rozdíl III.

Křivdy nečiní, kdo práva svého užívá. Kapitola XXXIX. artikul I. rozdíl V.

Krev nemá vylévána býti pro řeči. Kapitola LXII. artikul I. rozdíl III.

Křesťan na auřadu židovském býti nemá. Kap. LXXII. artikul II. rozdíl V.

Krvavý meč naléztí nahý a ne nahý, jest rozdíl. Kapitola LXX. artikul XII. rozdíl V.

Kšaftování k kostelnom. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdíl XXXV.

Kšaftuje-li kdo jednu věc, dvěmu rozdělte se. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdíl IV.

Kšaftuje-li kdo komu, jeho věc. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdíl V.

Kšaftovati své, jako cizí, množ každý. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdíl VI.

Kšaftuje-li kdo co, a po kšaftu to zastaví. Kap. LXVI. artikul IV. rozdíl VIII.

Kšaftuje-li kdo co, a potom to odlúčí, toho užívati nemá. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdíl VII.

Kšaftuje-li muž věno ženě, kšaft množ státi. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdíl X.

Kšaftovati se množ jistá věc místo věna. Kap. LXVI. artikul IV. rozdíl XI.

Kšaftuje-li se co, a toho nětco zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se přirodí. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdíl XII.

Kšaft mynay-li jest při jménu, když se rozumí osoba, má státi. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdíl XV.

Kšaftované dědictvie dvěma, neodprodává se. Kapitola LXVI. artikul VIII. rozdíl I.

Kšaftuje-li kto jednu věc ze dvou, tu dědic dá, kterou chce. Kapitola LXVI. artikul IX.

Kšaftuje-li kdo jinému statku svého řízení, neumírá bez kšaftu. Kap. LXVI. artikul X.

Kšaftování množ odvoláno býti. Kapitola LXVI. artikul XX.

Kšaft poslední, moc má. Kapitola LXVI. artikul XX. rozdl I.

Kšaftuje-li host co kde koli, má trvanlivé býti. Kapitola LXVI. artikul XXII. rozdl I.

Kšaftujícího vůle má nejvíce šetřena býti. Kapitola LXVI. artikul XXVI.

Kšaftuje-li kto vno, i sudy kšaftuje; ale jinak jest v prodání. Kapitola LXVI. artikul XXVI. rozdl I.

Kšaftovné věci jdú v držení bez odkladu. Kap. LXVI. artikul XXVI. rozdl II.

Kšaftu nesrozumitelné věci, sau jako nekšaft. Kapitola LXVI. artikul XXVI. rozdl III.

Kšaftování slove od seznání své mysli. Kapitola LXVI. artikul I.

Kšaft má býti před svědky přísedními neb nepřísedními, povolányými, přešenými. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl I.

Kšaft má čten býti po smrti kšaftujícího. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl II.

Kšaftovné svědkové mohou býti dva přísední. neb nepřísední. Kap. LXVI. artikul I. rozdl III.

Kšaftovní svědci nemohou býti ženy, holomudci, služebníci, lhuší, němí, nemaudří. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl IV.

Kšaftovní svědkové bratři býti mohou. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl V.

Kšaftu svědkem býti nemuž čeledín, ani otec. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl VI.

Kšaftu domácí svědek, není příjenný. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl VII.

Kšaftu svědkové mají býti, kto nejsa přátelé a nápadníci. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl VIII.

Kšaft, na čemž koli se znamená, jest platný. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl IX.

Kšaft každý muž sám svou rukou sepsati. Kapitola LXVI. artikul I. rozdl X.

Kšaftu činiti nemohou cizí, let nedoší, marnotratní. Kap. LXVI. artikul II.

Kšaftovati muž rytčerstvo aneb voják. Kapitola LXVI. artikul II. rozdl I.

Kšaft před nemotou stálý. Kapitola LXVI. artikul II. rozdl V.

Kšaftu činiti nemuž odsauzený na smrt. Kapitola LXVI. artikul II. rozdl VII.

Kšaftovati nemohou kněží o duchovních věcech. než což jest jich dědičného. Kapitola LXVI. artikul II. rozdl VIII.

Kšaft s nepodobnou výminkou. Kapitola LXVI. artikul II. rozdl IX.

Kšaft máje v sobě výminku, ta má ve všem vyplněna býti. Kapitola LXVI. artikul II. rozdl X.

Kšaftující muž dědice neznámého v kšaftu učiniti, a více jich. Kap. LXVI. artikul II. rozdl XI.

Kšaft let nedošlých. Kapitola LXVI. artikul II. rozdl XII.

Kšaft muž zrušen býti těmito příčinami. Kapitola LXVI. artikul III.

Kšaft poslední ruší první. Kapitola LXVI. artikul III. rozdl I.

v Kšaftu nepoloží-li se dedie, nenie škodné. Kap. LXVI. art. III. rozdlíl II. Kšaftovanie o cizí věci muož býti zastavené. Kapitola LXVI. artikul IV.

Kšaft němý psáti muož. Kapitola LXVI. artikul II. rozdlíl VI.

Kšaftuje-li cizí věc komu a byla by prvě jeho. Kap. LXVI. artikul IV. rozdlíl II.

Kšaftuje-li kdo věřiteli jeho věc. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdlíl III.

Kšaftovati se nemají tovaryské věci společné a obecné. Kap. LXVI. art. IV. rozdlíl I.

Kšaftujícímu povinní dluhové mohlú jinému odkázání býti. Kap. LXVI. art. IV. rozdlíl XIV.

v Kšaftu zblandí-li při jménu neb při příjmi, když se osoba jedné rozumí, má státi. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdlíl XV.

bez Kšaftu umierá, kdo zřiezenie žádneho vedlé práva nečiní. Kap. LXVI. art. V.

Kšaft se ruší spložením na sírobu po kšaftu. Kap. LXVI. art. V. rozdlíl I.

Kšaft z kunštu nestálý. Kap. LXVI. art. V. rozdlíl II.

Kšaft neruší se, když k lepšimu sirotčímu pochybné věci se vykládají. Kapitola LXVI. art. VI. rozdlíl I.

Kšaft muož udělati každý kde chce. Kap. LXVI. art. VI. rozdlíl II.

Kšaftu kdo neodepře slyše jej, ten když se ztvrdí, nemuož ho naříkati. Kap. LXVI. art. XII.

Kšaftující muož pamatován býti za živnosti. Kap. LXVI. art. XII. rozdlíl I.

Kšaft poslední má ostati svědomiem stálejším a hodnějším. Kapitola LXVI. art. XIII.

Kšaft druhý vysvětluje-li první, nernší ho. Kap. LXVI. art. XIII. rozdlíl I.

Kšaft doklúdá-li se co do prvníeho, oba státi mají. Kap. LXVI. art. XIII. rozdlíl II.

Kšaft sepsaný a oznámený kde by se měl nařezti, má moc. Kap. LXVI. art. XIV.

Kšaftovní svědek muře-li jeden, má s přísahan vysvědčovati druhý. Kapitola LXVI. art. XIX.

Kšaftujícího vůle má najviece šetřiena býti. Kap. LXVI. art. XX. rozdlíl II.

Kšaftuje-li kdo co za zdravého života, potom mina se smyslem, nemuož proměnití. Kap. LXVI. art. XXI.

Kšaftovati každý má, dokudž rozumu užievá. Kap. LXVI. art. XXII.

Kšaft se smrtí kšaftujícího utrzuje. Kap. LXVI. art. XXIII.

Kšaftové dva nemají býti. Kap. LXVI. art. XXIII. rozdlíl I.

v Kšaftích vůle kšaftujícího má najviece šetřiena býti. Kap. LXVI. art. XXVI.

Kšaft učiní-li kdo a potom zhoje se jiného nenúení, ten bude kšaft stálý. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdlíl IV.

Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jináč kšaft ukazuje. Kap. LXVII. art. I.

Kšaftovník máž svědčiti o kšaftu. Kap. LXVIII. art. I. rozdlíl XXXII.

Kšaftovníci dva najmėň býti mají. Kap. LXVIII. art. XIX.

Kšaftovníci nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XX.

Který koli z stran se odvolá, to odvolanie i druhému k užitku muož býti. Kap. IV. art. XIII.

Kupenom počestným braň nemá brána býti. Kap. V. art. IV.

K ubrmanuom muž. jsa živ, když svolí, žena i děti toho nezmění. Kap. VI. art. IV.

K ubrmanstvie svědkové nenáleží. Kap. VI. art. V.

Knoň jsa obstavený, v tom kdyby umřel. Kap. VII. art. III. rozdí I.

Knoň obstavený má na rukojmí dán býti. Kap. VII. art. III. rozdí II.

Knoň kradený obstavě, muož své vzíti, než na dobropověstného nesahati. Kap. VII. art. IX.

Knoň na jiném právě obstaven. Kap. VII. art. XI.

Knoň kradený obstav. Kap. VII. art. VIII. rozdí I.

Knoň puojčený bez záplaty, zhyne-li, má placen býti. Kap. XII. art. II.

Knoň umře-li z násilí, bude placen. Kap. XII. art. II. rozdí I.

Knoň puojčený s záplatú, nemá placen býti. Kap. XII. art. II. rozdí II.

Knoň puojčí-li se na frajmark, neplatí se příhoda. Kap. XII. art. II. rozdí III.

Knoň rozkáže-li pán služebníku svému vrátiti a on by s ním ušel, pánova jest škoda. Kap. XII. art. V.

Kuši napatú kdo by k bitvě nesl. Kap. XX. art. XXXVII.

Kupci a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati jako sami kupují. Kapitola XX. art. XLII.

Kupci perly, zlato na loty prodávajte. Kap. XX. art. XLII. rozdí I.

Kupujícího po kaupenie zisk a škoda jest. Kap. XXI. art. XI. rozdí III.

Kupujícího křivda na prodavače se nevztahuje a zas též. Kap. XXI. art. XI. rozdí I.

Kupující má moc vyměňovati. Kap. XXI. art. XI. rozdí VI.

Kuoň vzatý pro cto a potom prodaný ne k koni, ale kto cto proješ, lideš. Kap. VII. art. XVIII.

Kurvě o násilí rychtář dopomoz. Kap. XLI. art. II. rozdí IX.

Kurvy jsau rychtářovy kmetičny. Kap. XLI. art. II. rozdí X.

K ulauzení kdo radí, má býti města prázden. Kap. XLII. art. I. rozdí III.

K věnu žena vždy právo má, dokudž dětí nezplodí. Kap. XVIII. art. I.

Kvapnost jinak se vážiti má. Kap. LXVIII. art. I. rozdí VIII.

Kvařt na duom kto učiní, by pak neraniš, má jako vražedník trestán býti. Kap. XXXI. art. I.

Kvařtu nedovede-li žalobník. Kap. XXXI. art. I. rozdí III.

Kvařt jeden jest větší ranami, druhý menší slovy. Kap. XXXI. art. I. rozdí IV.

Kvařt nenie, jde-li kdo po svau ženu do cizího domu. Kap. XXXI. art. II.

Kvařt stane-li se na jednom právě a na druhém mord, obojí suďte. Kap. XXXI. artikuš III.

Kvařt jest jako mord. Kap. XXXI. art. III. rozdí I.

Kvařt neb antok stane-li se od mnohých, má na všechny žaloba býti. Kapitola XXXI. art. IV.

Kvařt nenie, kto by přijda do krěmy v svádě zabil druhého. Kap. XXXI. art. V. rozdí I.

Kvařt neb antok na duom muž dalšími sausedy pokázán býti. Kap. XXXI. art. VI.

K vodě maje právo, k ní nechodě, právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdí V.

K zpletené zálohe nejistého rozumu nemá se odpovedati. Kap. III. art. XV.
 Konšel jsa tázan, kdy má vyznání činiti. Kap. XXXIII. art. V.
 Ktož bez kšaftu umierají. Kap. LXVII. rozdl II.
 Každý člověk své věci množ poručiti, komu chce. Kap. LXVII. rozdl V.
 Ktož nepostaví svědka k zavitému roku, potom jeho stavěti nemůž. Kap. LXXII.
 Kdo přechovává zločince. Kap. LXXII.

L.

Laupežník jest, kdo běře a nezabí. Kap. XLIII. art. I. rozdl I.
 Laupežník a vražedník jsa obeshán po třikrát, nestojí-li, má zapsán býti.
 Kap. XLIII. art. I. rozdl IV.
 Layci k duchovnímu právu svědkové býti mohou, a též zas. Kap. LXVI.
 art. XXV. rozdl I.
 Lázebník, barviř, píštec, hudec nemá býti konšelem. V právích konšelských.
 artikul III.
 Lest žádnému nemá býti ku pomoci. Kap. II. art. VIII. rozdl II.
 Lest nemá žádné moci. Kap. XI. art. V. rozdl II.
 Let nemaje nemá na smrt sanzen býti. Kap. XXV. art. XXI. rozdl I.
 Léta neb potřeby manželské, ženy paunám a mužů pacholatuum ohledati mají.
 Kap. XLI. art. IX. rozdl II.
 Lest nemá mieti průchodu. Kap. XLIX. art. XI. rozdl II.
 Léta neb čas, věci obstavené rozsuzují-li se. Kap. VII. art. VI. rozdl II.
 Lhář z obyčeje nemá býti konšelem. Kap. XXXII. art. VII. rozdl XX.
 Lidské právo které slove. V Předmluvě listu III. (str. 30.)
 Lícení na lidi se zapovídá. Kap. V. art. IV. rozdl I.
 Listy obžalovaný z žbářství, očistiti se má. Kap. XXIX. art. I.
 Listové nemají dávání býti, kteří by byli městu k lehkosti a ke škodě. Ka-
 tola XXXVII. art. I.
 Listové mohou odepření býti od toho, čí pečetí se mají pečetiti. Kap. XXXVII.
 artikul II.
 Listy starými nového dluhu žádný nepokáže. Kap. L. art. I. rozdl II.
 Listy vyváženými upomíná-li kdo, přesvědčen bude. Kap. L. art. I. rozdl III.
 Listovní svědomie pevnější nežli austní. Kap. L. art. III.
 Listu stranhanie na místě znamenitém jest ke škodě. Kap. L. art. V.
 List silabn kdyby měl opuštěn, není škodn. Kap. L. art. V. rozdl I.
 List na pípiern dostatečně psaný, jest mocný. Kap. L. art. V. rozdl II.
 List starý na žádost věřitele přisežní mají dopustiti obnoviti. Kap. L. art. VII.
 List psaný svědče na osobu i na dědictví, není ke škodě. Kap. L. art. VIII.
 Listu neškodí písarské pochybenie, jako kdyby opak pečetil. Kap. L. art. IX.
 List osobní a obecní. Kap. L. art. IX. rozdl I.
 List na osobě není stálý, ale na grundy jest stálejší. Kap. L. art. X.
 List pochybný má rozumín býti, že jest na osobu. Kap. L. art. IX. rozdl I.
 List a obdarování potracuje se z těchto příčin. Kap. L. art. XI.
 List poslední zdvihá první. Kap. L. art. XI. rozdl I.
 List užievá-li se zle, jest škodn. Kap. L. art. XI. rozdl II.

- List tratí, kdo činí proti obdarování. Kap. L. art. XI. rozdl III.
 List maje díru přirozenú, není škodný. Kap. L. art. XII.
 List vystraňaný v místě potřebném, jest škodný. Kap. L. art. XIV.
 Lékaře svědomie o ranách jest nedostatečné. Kap. LXX. art. XI.
 Lichva nebude-li o ní smlouva dokonalá, vyš nemá zrušiti nad jistinu. Kapitola LXXI. art. I.
 Lichva na lichvu po učení jíti musí z majestátu židovského. Kap. LXXI. art. I. rozdl IV.
 Ložníkové, desátkové mají se platiti, by čas prošel. Kap. XXVII. art. X. rozdl I.
 Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají. Kap. XLIX. art. IV.
 Lotruom nesnadně se věří. Kap. LXIX. art. I. rozdl X.
 Laupežník neb vražedník nemůže-li se vyvésti neb očistiti, hlavniciem trestáním trestán buď. Kap. XXV. art. II.
 Lstivě dobývá-li kdo co, má napomenut býti. Kap. LIV. art. III. rozdl II.
 Lehčí lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční. Kap. LXVIII. art. posl.

M.

- Manželstvo rozdělené nepohoršuje děti. Kap. XXVII. art. XXI. rozdl III.
 Mátě autratná neb stav změnč, zbavuje se hospodářství. Kap. XIV. art. VII. rozdl I.
 Mátě dá-li synu více a dcera neodepře, její škoda. Kap. XXVII. art. XXVIII.
 Mátě vdá-li se, tehdy nápad z dětí na ni přestává. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdl III.
 Manžel kterého koli zabí v cizoložstvu, nic za to netratí. Kap. XLI art. II. rozdl II.
 Majestátuom rozumu dávatí mimo literní, jest nebezpečné. Kap. L. art. II.
 Má-li kdo při ztratití, třikrát obeskán má býti. Kap. LV. art. I.
 Manželé nemohau býti sstupujících a vstupajících do sedmi stupňuov. Kapitola LXIV. art. XV.
 Manželstvo, mezi kterými muž býti a mezi kterými nic. Kap. LXIV. art. XIX.
 Marnotratný jest, kde se dává, ještě se dávatí nemá. Kap. LXVI. art. II. rozdl III.
 Manželství se zapovídá mezi přátely blízkými, aby se u jiných rozmáhala láska křesťanská. Kap. LXIV. art. XXIV. rozdl I.
 Meč puojčený, nemá v horlivosti vrácen býti. Kap. XII. art. IV. rozdl I.
 Mezi dělaui má býti v přítomnosti sauseda. Kap. XIX. art. I.
 Meč ztracený má placen býti věrduíkem. Kap. XXVI. art. I.
 Meče kto by dobyl, by neurazil, pokuta jedna hřivna. Kap. XLVII. art. VI. rozdl I.
 Meč přes záповěd kdo nosí, má mu vzat býti. Kap. XLVII. art. VI. rozdl II.
 Meze a vladařství, čím starší svědomie tím lepší. Kap. LXVIII. art. XXXVII.
 Městské právo, kterak se dělí. V Předmluvě, listu druhého (str. 30)
 Místři učedníky lehkým trestáním trestati mají. Kap. XII. art. VII. rozdl V.
 Městiště k nárožnímu domn větší má býti. Kap. XIX. art. VI.

- Mistr nemá učedníka bít do vyliť krve, než toliko 12 ranami. Kap. XX. art. XIII.
- Měření nespravedlivého pokuta, a vážení. Kap. XX. art. XII.
- Milost nemá odepřena býti. Kap. XXVI. art. II. rozdí 1.
- Městské pře, co jsou. Kap. XXVII. art. III. rozdí 1.
- Místa řemeslnická před právem se postupovati mají. Kap. XXVII. art. IV. rozdí 1.
- Milostivější máme býti při pokutách. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí 1.
- Město, jak noví konšelé mají zřediti. Kap. XXXIII. art. I. rozdí 1.
- Město aby opatrovali a hospodáři jeho byli. Kap. XXXIII. art. I. rozdí 5.
- Města čistota má ostříhána býti. Kap. XXXIII. art. I. rozdí IX.
- Městská pře, co jest. Kap. XI. art. I. rozdí IV.
- Místo v svědomí má šetřeno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XXXV.
- Měšťanství co náleží. V právech konšelských, art. XLVII.
- Městské právo, jak se dává. V právech konšelských, art. XLVIII.
- Milost učiniti jest povinen, kdo koho na milost přijímá. Kap. XXVI. art. II. rozdí VII.
- Mlčí-li dědicové pro zabití otce, potom nežalujte. Kap. I. art. XXXVIII.
- Mluvení zvláštního, a zřetelně zjevného, jest rozdí. Kap. XV. art. I. rozdí II.
- Mlčí-li kdo, povoľuje. Kap. XV. art. II. rozdí I., kap. XXI. art. VIII. rozdí I.
- Mlčí-li kdo k otázce rychtáře. Kap. XV. art. II. rozdí II.
- Mlčení při prodaji škodné jest. Kap. XXI. art. VIII.
- Mlčí-li kdo po narčení a připovědi den a rok, promlčí právo své. Kap. XXVII. art. I. rozdí III.
- Moc světská co jest, pro vykonání nesnázi. V Předmluvě listu druhého (30)
- Mordové noční neb denní, kdy se ohlásiti mají. Kap. II. art. II.
- Mocí kdo drží, co není jeho. Kap. XXVII. art. VI. rozdí V., kap. XXVII. art. XV. rozdí II.
- Mordu neštěstí a ohně nenapravuje se. Kap. XXIX. art. VII. rozdí I.
- Mohvitá věc přisauzená má skutečně dopomožena býti. Kap. XXXII. art. V. rozdí II.
- Moc spojená silnější než rozdělená. Kap. XXXII. art. VII. rozdí VII.
- Morděř jest, kdo zabije bře, vražedník, kdo v svádě zabí. Kap. XLIII. art. I.
- Morděř jest, kdo zrádně zabí. Kap. XLIII. art. I. rozdí II.
- Morděř jest, kdo na někoho stojí zabí jej. Kap. XLIII. art. I. rozdí III.
- Morděř má smýkán býti. Kap. XLIII. art. I. rozdí V.
- Morděř jistý jednau buď obeshán, hned zapsán. Kap. XLIII. art. I. rozdí VIII.
- Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpravie, obžalovaný dobropověstný čist bude. Kap. XLIII. art. II.
- Mord není-li jistý, žalobník má přísici o bezpravie. Kap. XLIII. art. II. rozdí IV.
- Morděř není, když sváda předejde. Kap. XLIII. art. I. rozdí IX.
- Moře jak jest služebné. Kap. LXXI. art. I. rozdí X.
- Mord třikrát se volati má. Kap. X. art. II. rozdí II.

Mord příšlý z nešťastné příhody, pokuty nemá hlavy. Kap. XXVIII. art. XI. rozdil I.

Moci brání-li se kdo, má se očistiti na kříži. Kap. LXX. art. III.

Mrskaný a od práva zjevně trestaný, nemá do města choditi. Kap. XLVIII. art. V.

Mučenec vyznání nevie žádnému škodné, leč po mučení v tom trvá. Kapitola XIII. art. I. rozdil V.

Muž jest pánem netoliko ženy, ale i statku jejího. Kap. XVI. art. I. rozdil I.

Muž sirotčím nemá platiti dluhů. Kap. XVI. art. I. rozdil I.

Muž jest ženy i věna pánem. Kap. XVIII. art. X. rozdil II.

Muž statku mrhač, má na žádost ženy trestán býti. Kap. XVIII. art. X. rozdil II.

Muž má vůli, za ženu odpovídati v saudu. Kap. XL. art. I.

Muž zastihna cizoložníka s svou ženou, můž oba zabíti. Kap. XLI. art. II. rozdil I.

Muž pojme-li jinú ženu, maje svou, stat bude. Kap. XLI. art. II. rozdil IV.

Muž ženu pro cizoložstvo neb trávení muž odelmati. Kap. XLVIII. art. III. rozdil I.

Mučený někdy pro zachování hrdla pozná se. Kap. LXIX. art. I. rozdil I.

Mučen nemá býti, leč obžalovaný a podezřelý. Kap. LXIX. art. I. rozdil II.

Mučení od otázek začítí se má. Kap. LXIX. art. I. rozdil III.

Mučení od najpodezřelejšího se začítí má. Kap. LXIX. art. I. rozdil IV.

Mučení ne vždy se věřiti má. Kap. LXIX. art. I. rozdil VI.

Mučením zkušení, jest věc křehká. Kap. LXIX. art. I. rozdil VII.

Mučený někdy tak netrpčlivý i na se klamá. Kap. LXIX. art. I. rozdil VIII.

Mučení prostřední řád má zachován býti. Kap. LXIX. art. I. rozdil XII.

Mučen pro peníze snadně nemá býti. Kap. LXIX. art. I. pod rozdílem XII.

Mučení nemá dopuštěno býti, jakž žádá žalobník. Kap. LXIX. art. I. rozdil XIII.

Mučený jest-li že z strachu a bolesti seznává, rychtář má pihně šetřiti. Kapitola LXIX. art. I. rozdil XIV.

Mučením nemá se na jiného věřiti. Kap. LXIV. art. I. rozdil XVI.

Mučiti se nemá let nedostý. Kap. LXIX. art. I. rozdil XV.

Mučení od bázlivějšího se počítí má. Kap. LXIX. art. I. rozdil XVII.

Mučen má býti ten, na koho se zřetelně provede. Kap. LXIX. art. I. rozdil XVIII.

Mučiti se žádný nemá bez průvodu. Kap. LXIX. art. I. rozdil XIX.

Mučeného vyznání na mukách jest podezřelé, leč v tom setrvá. Kap. LXIX. art. I. rozdil XX.

Muž oblačí-li se v ženské šaty, činí zlé domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdil XV.

Muži díly ženy mohou spravovati, nejsou-li mrhači. Kap. LXVI. art. XVIII.

Mzda po smrti pána před jinými dluhy má placena býti. Kap. XVI. art. XV. rozdil I.

Mzdy služebník více vybera, po smrti pána neplat. Kap. XVI. art. XV. rozdil II.

Mzda přisauzená, do západu slunce má dána býti. Kap. XVI. art. XV. rozdil VI.

Mzdu pán zaplat, by služebník umřel. Kap. XVI. art. XV. rozdil V.

Muž-li obžalovaný z trojí neb z šestery viny jednu odpovědi odhyti? Kap. LXXII.

N.

- Na podezřelého odpor pokazuj. Kap. I. art. XXXIII. rozdíel II.
- Nalezenan věc cizí, nemuoz žádný sobě osobiti. Kap. VII. art. III.
- Nájemník nemá z gruntu odpovídati, ale držitel. Kap. X. art. I. rozdíel V.
- Nájemník nebo podruh, kaupil-li by duom, proto činzi zaplať. Kap. XII. art. VII.
- Nájemník nemá podezřelých hostí přijímati. Kap. XII. art. VII. rozdíel III.
- Nájemník, pokudž jest v domu, zaplať. Kap. XII. art. VII. rozdíel IV.
- Na poručníky nedbalé i ženy mají dopuštěny k žalobě býti. Kap. XIV. art. IV.
- Na obec má rychtář brániti stavěti. Kap. XIX. art. II. rozdíel III.
- Náprava uraženému má předjiti pokutu rychtářovu, a smlauva státi. Kap. XX. art. XVI.
- Na dědictvie dluh ukázaný před mnohými držiteli, má zpraven býti. Kap. XXVII. art. V.
- Nápad po rodičích synové i dcery mají rovný. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdíel II.
- Narčený prostů žalobů z vraždy, prostě se očistí. Kap. XXVIII. art. IV. rozdíel I.
- Nájem jednoho a druhého odstúpenie. před jedním rychtářem býti má. Kapitola XXXII. art. VIII. rozdíel VII.
- Narčený zprosta pro vraždu davní, přísahů prostů se očistí. Kap. XXXV. art. VIII.
- Násilník řádně přemožený, má stat býti. Kap. XLI. art. I.
- Násilníka jedním svědkem na poli a v městě dvěma přemůž. Kap. XLI. art. I. rozdíel I.
- Násilník, nenie-li svědka naň proti znamením, přísahan se očistí. Kap. XLI. art. I. rozdíel II.
- Násilí má panna neb paní dokázati, že jest křičela. Kap. XLI. art. I. rozdíel III.
- Násilník maje protah 14 dní, pokáže-li se naň, hlavně buď trestán. Kap. XLI. art. I. rozdíel V.
- Narčený pro vraždu v jiné zemi, přísahaj. Kap. LV. art. III. rozdíel I.
- Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny s jiným mužem. Kap. LXIII. artikuľ II.
- Na přátele krevní, jakým pořadem statek připadá. Kap. LXIV. art. II. rozdíel I.
- Na obec připadá, když přítel nenie a nekšaftuje. Kap. LXIV. art. II. rozdíel III.
- Na otce a na máteř, když dolejších nenie, i na oddělené rovně. Kap. LXIV. art. IV. rozdíel I.
- Nápad na bratří, když nenie ani hořejších ani dolejších. Kap. LXIV. art. V. rozdíel I.
- Nápad bratří s rodiči, jsau-li živi. Kap. LXIV. art. V. rozdíel II.
- Nápad na syny bratruo najbližší, nenie-li jiných. Kapitola LXIV. artikuľ V. rozdíel III. a IV.
- Nápadové bratruov najbližší, nenie-li jiných. Kap. LXIV. art. V. rozdíel III.
- Nápad k statku máteře po jejích rodičích, toliko její přátelé mají. Kap. LXIV. art. V. rozdíel X.

Nápad po bratrích na přátelstvo nečíslné a bez konce býti bývá. Kap. LXIV. art. V. rozdil XII.

Nápad dědičný má býti po meči. Kap. LXIV. art. VI. rozdil I.

Nápad nenie na poboční, dokudž sau dolejší a hořejší. Kap. LXIV. art. VI. rozdil V.

Napadají bratři umrlého s rodiči. Kap. LXIV. art. VI. roz. VI.

Napomenutý dí-li, že kšaftu nechce učiniti, umierá bez kšaftu. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdil V.

Náměščník, množ-li svědčiti? Kap. LXVIII. art. I. rozdil XVII.

Na kostelní věci žádný nepuočuo. Kap. LXXII. art. IV. rozdil XXXIX.

Na nevyslyšaného a sauzeného nemá býti nálezu. Kap. I. art. XLVI. rozdil I.

Nájemník nemá odpoviedati z gruntu, ale držitel. Kap. X. art. I. rozdil V.

Nařkne-li otec syna z hněvu, nenie synu škodné. Kap. XIII. art. II.

Narčenému nemá penězi uplacováno býti, než prosban. Kap. XXV. art. IX. rozdil II.

Nestání ku právu z hodné příčiny, ke škodě nenie. Kap. XXXI. art. VII. rozdil XVI.

Nařkne-li kdo vaypověd panskú, dá pět liber. Kap. XXXII. art. XIX. rozdil I.

Nepodezřelý třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsúzen býti má. Kap. II. art. VIII.

Nepokazující od stavníku pust. Kap. VII. art. IV. rozdil IV.

Nemoc, vězenie, voda, potřeba obecní, vymlúvá z nepostavení. Kap. VIII. art. I.

Nestanie příčina, ve třech dnech má se oznámiti. Kap. VIII. art. II.

Nensedlý má hned jíti ku právu. Kap. X. art. I. rozdil III.

Nenie z práva, aby dnem napřed obsýlanie bylo. Kap. X. art. I. rozdil IV.

Ne z každé škody obeslaný má práv býti. Kap. XV. art. I. rozdil I.

Nevěstini svědkové a smlúvce mocnější sú než ženichovi. Kap. XVIII. art. XVIII.

Nemoc vymlúvá z pádu přísahy. Kap. XX. art. XXI. rozdil II.

Nemuož-li prodati, netratí spravedlnosti. Kap. XXVII. art. XXXVI. rozdil II.

Neavist tajná, rada mladá, užitek zvláštní, činí města zkažení. Kap. XXXII. art. VII. rozdil XV.

Nepřísežný slyše od přísežného o účincích, které se před nim stali, nemůž svědčiti. Kap. XXXVI. art. IV. rozdil I.

Nesrozumitelné a pochybné věci v kšaftu, jako nekšaftované, a též, kde sobě na odpor. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdil III.

Nemoeného svědka přísežní vyslyšiec, mohau oznámiti to svědomie. Kap. LXVIII. art. XXIII. rozdil I.

Nerozumným promluvením spravedlivý při tratí. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdil III.

Nedorozumievají-li co u vyššího práva, má se jim doložiti. Kap. LXX. art. XII. rozdil I.

Nejistá věc v jistotě nemuož sauzena býti. Kap. XIII. art. I. rozdil VI.

Nebrání-li se co, to se dopauští. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXVIII.

Němý kšaft psáti muože. Kap. LXVI. art. II. rozdil VI.

Noví sausedé, co příjemného dávají, to náleží městu. Kap. XX. art. XLVI. rozdlíl II.

Noví konšelé jak se mají spraviti i město zřediti. Kap. XXXII. art. I.

Noví konšelé město najprv zřediti mají a starší v ceších, aby se ode všech spravedlnost dála. Kap. XXXIII. art. I. rozdlíl II.

O.

Obžalovaný bližší jest brániti sebe, nežli původ naň vésti. Kap. I. art. II.

Obžalovaný množ se brániti svědky hostinskými. Kap. I. art. III.

Obžalovaný kdy jest bližší. Kap. I. art. IV. rozdlíl I., kap. XXV. art. XI.

Obžalovaný někdy nebývá povinen odpoviedati. Kap. I art. VI.

Obžalovaný mlče, vinen se dáva. Kap. I. art. VIII.

Obžalovaný když pokáže co pokázati měl, více není povinen. Kap. I. art. IX.

Obžalovaný slyše žalobu, kdyžby odešel, trátí při. Kap. I. art. XII.

Obžalovaný jsa práv z žaloby, muž puovoda viniti. Kap. I. art. XIII.

Obžalovaný pro dluh po nětčí smrti proti svědknom, že jsau slyšeli, přísahan očistí se. Kap. I. art. XVIII.

Obžalovaný při svau hlavní poruč s volí puovoda. Kap. I. art. XXIX.

Obžalovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpoviedá. Kapitola I. art. XXXII.

Obecného nechá-li co za sebou otec, syn navrať. Kap. I. art. XXXIV. rozdlíl II.

Obžalovaný poddávaje se sám k smřauvé skrze zástupci, v podezření jest viny. Kap. I. art. XXXIX.

Obžalovaný má vždycy odpoviedati k žalobě žalobníka. Kap. I. art. XLVI.

Obeslaný není povinen odpoviedati k žalobě z domněnie. Kap. I. art. XLVIII.

Obeslaný množ odvésti. Kap. I. art. XLVIII. rozdlíl I.

Obžalovaný také množ vysaditi rychtáře neb saudece v jich žalobách. Kap. I. art. L.

Obžalovaný pro pohrůžku žhářství. Kap. II. art. IX. rozdlíl I.

Obstavovati se cizí věci nemají. Kap. VII. art. I. rozdlíl II.

Obstavovány býti nemají věci u člověka dobré pověsti nalezené. Kap. VII. art. II.

Obstavený kuoň má na rukojmě dán býti. Kap. VII. art. III. rozdlíl II.

Obstavený, postavě saukupa, prázděn jest všeho. Kap. VII. art. IV.

Obstavující cizí i jeho svědkové mají pilně vážení a výtání býti. Kap. VII. art. VII.

Obstavenú věc sám třetie obdrží obstavující neb obstavený. Kap. VII. art. VI.

Obstavující věc obstavenú sám třetie obdrží. Kap. VII. art. VI.

Obstavení pro přiřčení, že by puojčiti někdo nětco přiřekl, nemá býti. Kap. VII. art. VIII.

Obstaviti kuoň kradený. Kap. VII. art. VIII. rozdlíl I.

Obstavený kradený kuoň množ své vzíti, než na dobropověstného nesahati. Kapitola VII. art. IX.

Obstaviti pro stravu kněze i jiného na svém právě množes. Kap. VII. art. XII.

Obstavití se nemá kuon vzaty a prodaný pro clo, než hled' toho kdo projeť.
Kap. VII. art. XVIII.

Obeslán třikrát býti nemá, kdo by pokoj mšil uložený rychtářem. Kap. X.
art. III.

Obeslaný před sandem hodinu bude-li vidín, nemá výmluvy. Kap. X. art. III.
rozdíl III.

Obecné mluvení a obzvláštní, má rozdiel. Kap. XV. art. I. rozdíl II.

Obzvláštnie a obecné mluvenie, má rozdiel. Kap. XV. art. I. rozdíl II.

Obžalovaného poručník, neodpoviedaje, tratí při. Kap. XV. art. II.

Obecnímu právu žádný novým nemuž uškoditi. Kap. XIX. art. I. rozdíl IX.

Obeslán jsa od rychtáře, kdo nepřijde, pokuta. Kap. XX. art. XXVI.

Obeslán jsa, kdo z pychu nepřijde, pokuta. Kap. XX. art. XXVI. rozdíl II.

Obyčej zlý muož proměněn býti. Kap. XX. art. XLV. rozdíl I.

Obžalovaný nepodezřelý bližší jest své cti hájiti. Kap. XXV. art. XI.

Obžalovaný pro krádež, nemá-li uší, aneb jiné znamenie má-li, má pokázati,
že nenie podezřelý. Kap. XXV. art. XIII.

Obžalovaný z vraždy, hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti. Kap. XXVIII.
artikul II.

Obžalovaný pro vraždu, uteče-li strachem od sandu. Kap. XXVIII. art. VI.

Obžalovaný pro mord rukojmě má při pokoře postaviti. Kap. XXVIII. art. XIV.
rozdíl I.

Obžalovaný pro vraždu, by meč měl, a by utíkal, muž se očistiti. Kap. XXVIII.
artikul XVIII.

Obstavití žádný jiného nemá bez vědomie rychtáře. Kap. XXX. art. III.

Obstavené peníze za vraždu nemohau býti. Kap. XXX. art. IV.

Obce na čem se svolí věcí díl. to státi má. Kap. XXXVI. art. VII. rozdíl I.

Obžalovaný z mordu, má beze lsti pokázati, kde jest ty časy byl. Kap. XLIII.
art. II. rozdíl I.

Obžalovaný njde-li. má zapsán býti, leč by se voľal ku právu. Kap. XLIII.
art. II. rozdíl III.

Obyčej ve všech za právo jest. Kap. XLVI. art. I. rozdíl VII.

Obyčej zlý jest práva přestupník. Kap. LV. art. III. rozdíl III., kap. LXX.
art. IV. rozdíl XXXI.

Obžalovaný v každé při má vuoli, po jednom artikuli odpoviedati. Kap. LVI.
art. II.

Obžalovaný na tři žaloby odpieraje, muž pojednú odpoviedati. Kap. LVI.
art. IV.

Obyčej zlý má pestúpiti právu. Kap. LIX. art. I.

Obecné věci kšaftovati se nemají. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl I.

Obžalovaný odvésti chce-li o místu a času, má toho užiti. Kap. LXVIII.
art. XXXVIII.

Obenue-li kdo s nepřátely, uznávají se, že také jsau nepřátelé. Kap. LXVIII.
art. XLIV. rozdíl I.

Obyčej vedlé práva jest za právo užievajícím. Kap. LXX. art. IV.

- Obžalovaný z ran množ se očistiti jedním přísězným. Kap. LXX. art. IV.
 Obžalovaný pro ránu šramovitú očistiti se má. Kap. LXX. art. V.
 Obžalovaný pro pomoc neb radu, ve třech dnech má obžalován býti. Kap. LXX. art. VIII.
 Obilé rozličné barvy činí domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XVI.
 Obžerstvie a opilství kněz varuoj se. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl II.
 Obeslaný množ odvésti. Kap. I. art. XLVIII. rozdíl I.
 Obecní potřeba jest příčina hodná ku právu nestání. Kap. VIII. art. I.
 Obyvatel neusedlý hned má jíti ku právu. Kap. X. art. I. rozdíl III.
 Obsílanie aby mělo býti dnem prvé, nenie z práva. Kap. X. art. I. rozdíl IV.
 Obsílky tři mají předjiti zapsání pře ztracení. Kap. X. art. II.
 Obeslání přespólnieho má býti ve dvů nedělí. Kap. X. art. II. rozdíl I.
 Obsílanie na zavutých saudech tři dni má býti. Kap. X. art. II. rozdíl III.
 Obeslaný proti prosté žalobě prostě se očistí a proti svědkóm svědomím. Kapitola I. art. XIX.
 Obecní dluh a královský, jiným se dluhóm předkládají. Kap. XVI. art. XVII.
 Obeslaný má odpoviedati. Kap. LV. art. I. rozdíl I.
 Obeslaný jsa naposledy, nestojí-li, má zapsán býti. Kap. LV. art. II.
 Ochromí-li se kdo sám. Kap. XX. art. XXXII.
 Očista pro útok, sám třetie. Kap. XXXI. art. I. rozdíl II.
 Očista pro nezrušení pokoje, sám třetie. Kap. XLVII. art. V.
 Očista jest jednostajná i proti přísěznému. Kap. LVI. art. III.
 Očista pro ulauzení jest sama sedmého. Kap. LXVIII. art. XLII.
 Ochromenému má práv býti. Kap. LXX. art. I. rozdíl III.
 Očista proti domněnie a potahu. Kap. LXX. art. XII. rozdíl IV.
 Odpor když hotov nenie, netratí pře. Kap. I. art. X.
 Odporník neb žalobník pro neznámost nemá puzen býti od saudu. Kap. I. artikul XI.
 Odpoviedati chce-li hospodář, množ za ženu a čeled. Kap. I. art. XV.
 Odporník v odložení hlavnie pře, když původa obsílá. Kap. I. art. XXI.
 Odpověď z aukladu vraždy a z větší rány má prvé býti. Kap. I. art. XXIV.
 Odpoviedati služebníku, dokudž počtu neučiní, pán nemá. Kap. I. art. XXX.
 Odpierající slove netoľiko ten, kdo proti něčemu mluvie, ale kdo nepovoluje. Kap. XXXIX. art. I. rozdíl III.
 Odpověď předejde-li, nenie mord. Kap. XLIII. art. I. rozdíl IX.
 Odpoviedati každý množ sám neb skrze jiného. Kap. LI. art. I.
 Odřeknutí se svědkov nemuž. Kap. LVII. art. III.
 Oddělený rovná se služebníku, než chce-li díl mieti, přilož svojo. Kap. LXIV. art. III. rozdíl VI.
 Odpor když v sobě zaviera znanie, má napřed dopuštěn pruvod býti. Kapitola LXVIII. art. XVI. rozdíl I.
 O domněnie a potazích znamenitých, z nichžto někdy saudové bývají. Kapitola LXX. art. XII.
 Odpoviedati sami mají vražedník, rušitel pokoje. Kap. I. art. XLVI. rozdíl I.
 Odpření krom saudu nenie spravedlnosti škodná. Kap. VII. art. X.

- Odpor na svém právě má vinu býti. Kap. LXX. art. IX.
- Obyzdné věci zamlčány buďte. Kap. VI. art. I. rozdil II.
- Ohnem škody učiněné, kdy vyjde z neštěstí a ne z nedbálnivosti, nemají napravovány býti. Kap. XXIX. art. VII.
- Ohně bezpečenství konšelé aby opatrovali. Kap. XXXIII. art. I. rozdil VI.
- Oheň z neštěstí se nenapravuje. Kap. XXIX. art. VII. rozdil I.
- Okna na dvuor jiného aneb druhého sauseda nemá žádný dělati. Kap. XXXIX. art. I. rozdil VII.
- O mord jednoho času, třikrát se volá. Kap. X. art. II. rozdil II.
- O nejisté věci jakosti neb velikosti nemuoz jistý sand býti. Kap. XIII. art. I. rozdil VI.
- Odpovědi před škodau kto neučiní, nemuoz ze škod vinití. Kap. XIX. art. VII.
- Opilý večer prodá-li dědictvie, nenie trh stálý. Kap. XXVII. art. III.
- Opilý zlý skutek čině, nemá výmluvy. Kap. XXVII. art. III. rozdil III.
- Opi-li se konšel, lehkost nésti má, aby do rady nešel. V právích konšelských art. XXIV. rozdil I.
- Ortel z kvapnosti štrafující, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelu; pakli to z pychu učiní, tehdy dá 10 kop pokuty. Kap. XXXII. art. XVIII.
- Ortele z podstaty nenie, všechny příčiny v něm položiti. Kap. LX. art. I.
- Ortel krátkými a prostými slovy má býti. Kap. XI. art. I. rozdil I.
- Ortel žádají-li strany, má npřímně oznámen býti. Kap. LX. art. II.
- Ortel konšelé mají tajné spisovati. Kap. LX. art. III.
- Ortel plať, kdo při prohrá. Kap. LX. art. III. rozdil IV.
- Ortel o času k stání a jeho náprava. Kap. I.
- O surti obstaveného koně. Kap. VII. art. III. rozdil I.
- O stavuńcích, většihu počtu svědkuov šetřiti se má. Kap. VII. art. VII.
- Osmi kdo krade na poli, pokuta. Kap. XX. art. XXIV.
- Osvědčování pro památné k dědictví, i doma i před sandem býti muoz. Kap. pitola XXVII. art. VII.
- Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné. Kap. XXVII. art. VIII.
- Osob přijímanie v sandu žádné býti nemá. Kap. XXXII. art. XXIII.
- O stromu přátel příbuzných po manželství přibýlých. Kap. LXIV. art. XXI.
- Osvobozenie kostelní. Kap. LXXII. art. IV. rozdil XV.
- O svatokupectvie. Kap. LXXII. art. IV. rozdil XXIX.
- O stromu duchovnieho přátelství. Kap. LXIV. art. XXV.
- Otec bližší jest než děd, by oba živi byli. Kap. LXIV. art. IV. rozdil II.
- Otec po synu též dědí, co syn po otcí. Kap. LXIV. art. IV. rozdil X.
- Otec po pankhartu nemá nápadu. Kap. LXIV. rozdil XI.
- Otázka, proč san záповědi, aby přátelé přáteľnov nepojímali, než z cizího rodu. Kap. LXIV. art. XXIV.
- Otec muoz kšaftovati o svém, jak se mu líbí. Kap. LXVI. art. XXIV.
- Otázky, jaké k zločinci mají býti. Kap. LXIX. art. I. rozdil III.
- Oznámenie čeledi, kdy moc má. Kap. I. art. XX. rozdil III.
- O způsobu odvěťanie každému má vědomo býti. Kap. IV. art. III.
- O zaplacení věna, svekruše bližší jest pokazovati. Kap. XVIII. art. XX.

Oznámi-li kdo před lidmi vuoli svú o statku svém, a potom toho nezměníe, to má za kšaft státi. Kap. LXVI. art. XVI.

O žalobě na saudce, kterýž by nechtěl sauditi. Kap. II. art. IV.

O žalobě zapsání. Kap. II. art. V.

O zproštění rukojemství. Kap. XXIII. art. VII.

Obeslaný proti prosté žalobě prostě se očistí. Kap. I. art. XIX.

Ostavování meče, pláště. Kap. VII. art. XIX.

O přípovědi k krádeži. Kap. XXX. art. V.

O sandné moci a ne moci. Kap. XXXII. art. XXV. rozdil I.

O hře kosteční. Kap. XXXVIII. art. II.

O škodném opravování hamfestu. Kap. L. pod art. XIV.

O těch, jenž bez kšaftu zemrau. Kap. LXVII. rozdil I.

O kšaftu manželky. Kap. LXVII. rozdil III.

Otec nemuož svědčiti synu svému. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdil I.

O podezřeníe svědkuov. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdil I.

O svědectvíe zefuov proti svekruši. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdil I.

O lichevnicích a lichvě. Kap. LXXI. art. II.

O volenie proviněnému pokuty, ze tří věcí jemu podati. Kap. LXXII. pod art. II.

O při, která zajde před saud městský. Kap. LXXII.

O nápadu zboží. Kap. LXXII.

O ščňku za městskau zdi. Kap. LXXII.

O falešných penězích. Kap. LXXII.

O prošení prodlení a potazu. Kap. LXXII.

O falešných klíčích. Kap. LXXII.

O řemeslnících a přijetí do cechu. Kap. LXXII.

O kupování a prodávání vlny. Kap. LXXII.

O měrách obilných a o strychu. Kap. LXXII.

O měrách všelijakých. Kap. LXXII.

Obilě v snopích nemá býti do města vezeno. Kap. LXXII.

(Viece litery O hledaj hned za literau P.)

P.

Pán nemá služebníku odpoviedati, dokudž počtu neučiní. Kap. I. art. XXX.

Pán služebníku zaplat náklad. Kap. I. art. XXX. rozdil I.

Panské věci pro služebníka nestavuo. Kap. VII. art. I. rozdil I.

Panská služba bezelstná vyměívá nestáníe. Kap. VIII. art. III. rozdil I.

Pán pro úrok zadržalý muož základ bráti. Kap. IX. art. I.

Pán pro zadržalých mnoho úrokno se uvieže v grunt. Kap. IX. art. I. rozdil I.

Pán bližší, obdržeti aurok přísahau. Kap. IX. art. I. rozdil II.

Pán proti sedláku nepokazuje obyčejný aurok, ale proti měšťanu. Kap. IX. art. II. rozdil II.

Panna obtížená 40 nedělí a žena 41 najviece nosí. Kap. XXVII. art. XXII.

Pálenie, jak pilně má se vyhledati. Kap. XXIX. art. IV. rozdil I.

Pán nepočestně v sandu mluvě, zbavuje se pokut. Kap. XXXII. art. XII.

Pán ustoje právo na poddaném, neobdrží gruntu, než toliko prodaj. Káp. XXXII. art. XXIV.

Panna nebo paní o násilí má pokázati, že jest křižela. Kap. XLI. art. I. rozdlíl III.

Panna ulauzená postavená v saudu, puojde-li k frejři, má jeho býti; pakli nic, stat buď. Kap. XLI. art. II. rozdlíl V.

Panny nechtie-li poručnici vdáti, má se na pány vzněsti. Kap. XLI. art. XIII.

Panna ku pojetí tobo neb onoho nemá nucena býti. Kap. XLII. art. II. rozdlíl I.

Pastyře zvláštnieho žádný nemá mieti ke škodě obce. Kap. XLVI. art. I. rozdlíl I.

Pastyřuom s lánuo se pľatí neb s noh. Kap. XLVI. art. I. rozdlíl II.

Pastyř nevoľá-li na vlka, hovado pľat. Kap. XLVI. art. I. rozdlíl III.

Pastucha nevzínce-li do vsi hovada, zapľatí je. Kap. XLVI. art. I. rozdlíl V.

Pastyř, hovado umře-li neb vezme-li se, nepľatí jeho. Kap. XLVI. art. I. rozdlíl IX.

Panna pľjde-li k násilníku před právem dobrovolně, z pokuty vyjde. Kap. LXII. art. I.

Pachole, neb děvčeka let nemající, nemohú svědčiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdlíl I.

Pekařuom proč chľeb má brán býti. Kap. XX. art. XLV.

Penieze za dědictvie práva nečiní. Kap. XXVII. art. XVII.

Penieze pro vraždu obstaveny býti nemohau. Kap. XXX. art. IV.

Penč od dlužníka kdo nechce vzíti, základu nemuož prodati. Kap. XLIX. art. XIII. rozdlíl V.

Pečeti bez psani v listu nic nevází. Kap. L. art. I.

při Pečeti jméno viac váží se než znamení. Kap. L. art. XIV. rozdlíl I.

Petruciovo miesto. Kap. LXIV. art. XII. rozdlíl I.

Penčz nemá-li kdo, polož základ. Kap. XVI. art. II. rozdlíl I.

Pisari a řečníku mzda pány se uľož. Kap. III. art. IX.

Písek, hlínu k stavení mubž na cestu skládati. Kap. XIX. art. II. rozdlíl IV.

Písař i jiní úředníci po obnovenie rady mají obnoviti přísahu. Kap. XXXIII. art. I. rozdlíl IV.

Pilnost, jak pálenie má se vyhledati. Kap. XXIX. art. IV. rozdlíl I.

Pľot pleta, konce obrať k sobě. Kap. XIX. art. I. rozdlíl II.

Pilnost při svědcích. Kap. VII. art. V. rozdlíl I.

Povyk nenie žaloba. Kap. I. art. XX. rozdlíl II.

Pokut rozdčľovanie. Kap. I. art. XXXVII. rozdlíl I.

Podací náležité k duchovenství, právo duchovnie suď. Kap. I. art. XLIV.

Podezřelý má-li na sobě poškvnu jakú, nemá práva užívati. Kap. II. art. VIII. rozdlíl I.

Pokuta, kdo by přes záповeď s braní chodil. Kap. V. art. III.

Pokuta dobytí brani z pošvy. Kap. V. art. V. rozdlíl I.

Podezřelý se se vším stavuje. Kap. VII. art. II. rozdlíl I.

Podruh neb neusedlý hned má jíti ku právu. Kap. X. art. I. rozdlíl III.

Poručníci, a ne sirotci, mají o statek obsýľáni býti. Kap. X. art. I. rozdlíl VI.

Pokoj uľožený rychtářem kdo by porušil, nemá obesľán býti třikrát. Kap. X. art. III.

Pohmaný k saudu jednau stoje a potom nic, při prohrá. Kap. X. art. III. rozdlíl I.

Pohnaný nejša doma, netratí pře. Kap. X. art. III. rozdil II.
 Podruh kaupil-li by duom, proto činži zaplat. Kap. XII. art. VII.
 Podruh pro nebezpečenstvie úrazu vystěhuoj se. Kap. XII. art. VII. rozdil II.
 Poručníkuo kdyby sirotci neměli, páni statek i děti opatřte. Kap. XIV. art. I.
 Poručníkem nemá býti dluh mající na statku mrtvého. Kap. XIV. art. III.
 Poručník zamlče dluh propadne právo své. Kap. XIV. art. III. rozdil I.
 Poručníci sau-li nedbalí, i ženy mají na ně dopuštěny býti k žalobě. Kap. XIV. art. IV.

Poručník raději má býti layk další, než kněz bližší. Kap. XIV. art. V.
 Poručníkem nemá býti mrhač statku. Kap. XIV. art. V. rozdil I.
 Poručník neb správce statku má počet činiti sirotknom. Kap. XIV. art. VI.
 Poručník neužíval-li by statku, můž náklad sobě vyráziti. Kap. XIV. art. VI. rozdil I.

Pod jakau škodau kto peníze vezme, má to pokázati. Kap. XV. art. VIII.
 Pokud kdo slauží, podtud mu se plat. Kap. XVI. art. XV. rozdil III.
 Podezření verry jest potah ke lsti. Kap. XVII. art. I. rozdil III.
 Pokuta ne hned po sandu má brána býti. Kap. XX. art. I.
 Pokuty, jak se v právích dělí. Kap. XX. art. IV.

Pokuty v moci sandei jsau, pro řád města. Kap. XX. art. IV. rozdil I.
 Pokuty ran a přestaupenie práva. Kap. XX. art. IV. rozdil II.
 Pokuta 60 funtnov najvětší. Kap. XX. art. IV. rozdil III.
 Pokuta má se platiti z statku vlastnieho. Kap. XX. art. V.
 Pokutu rychtař pro řeči neshušné toliko před přisežnými má. Kap. XX. art. VI.
 Pokuta nesluší, kdo seznává na kříži. Kap. XX. art. VII.
 Pokuta rychtáři nenáleží pro nedání lozuňkuov. Kap. XX. art. VII. rozdil I.
 Pokuty nenie pro žerty. Kap. XX. art. VIII.

Pokuty nedá, kdo měšcno řezače ztepe z sucha. Kap. XX. art. IX.
 Pokuty nedadí, kdo zastihnuu smilníka. Kap. XX. art. IX. rozdil I.
 Pokuty nedá, kdo se přísahau očistí. Kap. XX. art. X.
 Pokutau sandce nejsau povinni, kdyby se nesrovnali. Kap. XX. art. XI.
 Pokuta, kdo duotklivě přisežného by dotekl, odprošení jest. Kap. XX. art. XII.
 Pokuta, kdo štrafuje sandce, 72 peněz. Kap. XX. art. XIV.
 Pokuta, kdo by se strojil koho bít, odprošení. Kap. XX. art. XV.
 Pokuty toliko hoden, kdo z vuole provini. Kap. XX. art. XV. rozdil I.
 Pokuty nemuož prázdnen býti opilý. Kap. XX. art. XV. rozdil II.

Pokuta, když se přisežní dotýkají. Kap. XX. art. XVII.
 Pokuta nařekání kacieřství bez přítomnosti. Kap. XX. art. XVII. rozdil I.
 Pokuta nejmenší vedle práv jeden groš, totiž 12 haléřnuv. Kap. XX. art. XVIII.
 Pokuta, kdo by přisežným mluvil, že lži, odprošení a 10 funtno. K. XX. art. XIX.
 Pokuta, kdo by posla bil. Kap. XX. art. XIX. rozdil I.
 Pokuta, kdo by v přísaze padl, rychtáři jeden groš. Kap. XX. art. XX.
 Pokuta tří přísah o summu. Kap. XX. art. XX. rozdil I.
 Pokuta, kdož bez rozkázanie vložie neb složie prsty s kříže. Kap. XX. art. XX. rozdil II.

Pokut rychtáři smlauva neodjímá. Kap. XX. art. XX. rozdil III.

- Pokuta pro nespravedlivú mieru neb váhu, první, 5 funtů. Kap. XX. art. XXII.
- Pokuta za krádež osení na poli, věrduňk. Kap. XX. art. XXIV.
- Pokuta s každé nohy hovada. Kap. XX. art. XXIV. rozdl I.
- Pokuta škody na lauce. Kap. XX. art. XXIV. rozdl II.
- Pokuta pro kradené snopy. Kap. XX. art. XXIV. rozdl III.
- Pokuta braní dříví z lesa. Kap. XX. art. XXIV. rozdl IV.
- Pokuta braní mandelnuv na poli. Kap. XX. art. XXIV. rozdl V.
- Pokuta pro dříví kradené. Kap. XX. art. XXIV. rozdl VI.
- Pokuta nemění se pro změnění rychtáře. Kap. XX. art. XXV.
- Pokuta, kto na obeshanie rychtáře nepřijde, najprvé jeden groš. Kap. XX. art. XXVI.
- Pokuta neposlušného větší jest vězení. Kap. XX. art. XXVI. rozdl I.
- Pokuta, kdo z pychu na obeshanie nepřijde. Kap. XX. art. XXVI. rozdl II.
- Pokuta, kdo by přestaupil záповěd rychtáře neb saudec. Kap. XX. art. XXVII.
- Pokuta za znamenitější aud, 5 funtuo a škody. Kap. XX. art. XXX.
- Pokuta rychtáři za vraždu. Kap. XX. art. XXXI.
- Pokuta, kdo se sám chtě ochromí. Kap. XX. art. XXXII.
- Po njiť z města, kdy by zas přijat měl býti, daj 1 ~~ff~~ groš. Kapitola XX. art. XXXIV.
- Pokuta zapsaného vyšlého pro rány v městě lapaného, 20 funtuo. Kap. XX. art. XXXV.
- Pokuty rozdělení jaké jest. Kap. XX. art. XXXV. rozdl I.
- Pokuta pro vytržení tesáku, meče. Kap. XX. art. XXXVI.
- Pokuta, kdo by k bitvě s kuší běžel. Kap. XX. art. XXXVII.
- Pokuta, kto by panský nález štrafoval, 10 kop. Kap. XX. art. XXXVIII.
- Pokuta fašesného svědectvie v přich lehčejších, sto grošů. Kap. XX. art. XXXIX.
- Pokuta nespravedlivého měření a vážení. Kap. XX. art. XLI.
- Pokuta za úklad vraždy, 60 grošnov. Kap. XX. art. XLIII.
- Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti. Kap. XX. art. XLV.
- Pokuty, které tuto se piší, i které by ukládali páni, na tři díly se děliti mají. Kap. XX. art. XLVI.
- Po prodaji škody sau kupujícího. Kap. XXI. art. XI. rozdl III.
- Podezřelý pro první krádež, muož v druhým nevinný býti. Kap. XXV. art. XIV.
- Podezřelého kdo nařkne, pokuty netrpí. Kap. XXV. art. XIV. rozdl I.
- Pozdní oznámení ztracené věci jest podezřelý, leč by ohledával. Kap. XXV. art. XVII. rozdl I.
- Pokuta hlavy náleží k obžalovanému neb rukojmí. Kap. XXVI. art. II. rozdl III.
- Počátek vkladnutí jest od dne postúpenie v sandu, a ne od narčení. Kap. XXVII. art. VI.
- Po mateři na dítě připadá, jejie spravedlnost. po dítěti na muže. Kap. XXVII. art. XXII. rozdl II.
- Po ženě, mající svůj statek, dědí přátelé její. Kap. XXVII. art. XXXI. rozdl I.
- Pokoru pro vraždu, činiti má vraždník ženě a dětem. Kap. XXVIII. art. X.
- Podezřelí v velikých vinách mohou obvinění býti, aby se očistili. Kap. XXVIII. art. XVII.

Pokuta kdo by koho zsekať, má stat býti. aneb ruka utata. Kap. XXIX. art. III.
 Pohrnožky kdo nedá provolati dáti, odpoviedaj v sandu. Kap. XXIX. art. IV.
 Povolužci s činiciemi jednostajnú muku trpi. Kap. XXXI. art. IV. rozdil II.
 Pochlebnici nemajú k radě dání býti. Kap. XXXII. art. VII. rozdil IV.
 Pověst zlá má jako slepota vystřiehána býti. Kap. XXXII. art. VII. rozdil XI.
 Pokuty milostivější mladým a neopatrným. Kap. XXXII. art. VIII. rozdil VIII.
 Pokuty dvě kdo by zbil z sucha, v rychtářové moci. Kap. XXXII. art. XIX.
 rozdil II.

Potupná slova strana straně mluvě. Kap. XXXII. art. XXII. rozdil I.
 Po znameních zloověstní mají sauzení býti. Kap. XLIII. art. III. rozdil I.
 Po znameních sauzeno býti má, co se tajně děje. Kap. XLIII. art. II rozdil V.
 Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kto by nepozdravit a pít nepodať. Kap.
 pitola XLVII. artikul I.

Pokoj neruší věc, dvůj rozum zavíraje. Kap. XLVII. art. I. rozdil I.
 Pochybné věci mají v lepší stranu rozumíny býti. Kap. XLVII. art. I. rozdil II.
 Pokoj rušitel zapověděného stat buď. Kap. XLVII. art. I. rozdil III.
 Pokoj zapověděný kto zruší a uteče, zapsán buď za vinného. Kap. XLVII.
 art. II.

Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má. Kap. XLVII.
 art. IV.

Pokoj slovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtů pokuty. Kap. XLVII. art. IV.
 Pokoje nezruší očista. Kap. XLVII. art. V.

Pomsta a vina otcova neztahuje se na dědice. Kap. XLVIII. art. II.
 Pomsty jsau pro polepšení, a smrti se konají. Kap. XLVIII. art. II. rozdil I.
 Pokudž co jest psáno, potud dovedeno. Kap. L. art. I. rozdil I.
 Poručník pře muž se ustanoviti bez vědomie strany druhé. Kap. LI. art. I.
 rozdil I.

Poručník z práva na ubrmany nemá sstúpiti. Kap. LI. art. I. rozdil III.
 Poručník cizí má mieti list mocný ku právu. Kap. LI. art. II.
 Poručník o ulauzenie ženy nemá dán býti. Kap. LI. art. II. rozdil I.
 Postavě se ku poslední obsýlce odpoviedaj. Kap. LV. art. I. rozdil I.
 Posledního obeslání zmešká-li, dokudž soudce sedí, zapsán buď. Kap. LV.
 art. II.

Pokoj zapověděný bývá toliko na tom právu. Kap. LV. art. III. rozdil IV.
 Pokuty rychtářovy má rychtáři písař oznámiti. Kap. LX. art. III. rozdil III.
 Počtové červení a černí co znamenají. Kap. LXIV. art. XIII.
 Pokuta pro cizí rúcho. Kap. LXX. art. IV. rozdil X.
 Poručí-li cizí věc: komu poručená, byl by pánem jejím za živnosti poručného.
 Kap. LXVI. art. IV. rozdil II.

Poručí-li kdo věřiteli jeho věc. Kap. LXVI. art. IV. rozdil III.
 Poručí-li kdo jednu věc dvěma, rozdělte se. Kap. LXVI. art. IV. rozdil IV.
 Poručí-li kdo komu jeho věc. Kap. LXVI. art. IV. rozdil V.
 Poručiti své jako cizí muož každý. Kap. LXVI. art. IV. rozdil VI.
 Poručí-li kdo co a potom to odhaucí, toho užívati nemá. Kap. LXVI. art. IV.
 rozdil VII.

Poručí-li kdo popluží, a po kšaftu je zaplatí. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl VIII.
 Poručením odpustí-li kdo dluh. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl IX.

Poručí-li muž ženě věno, ten kšaft má státi. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl X.
 Poručiti se množ jistá věc místo věna. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl XI.

Poručí-li se co a toho zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se přirodí. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl XII.

Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazeni býti. Kapitola LXVI. art. VII.

Podezřelý správce kto jest. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl I.

Poručník, by byt chudý a věrný, nemá odvržen býti. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl III.

Poručník umře-li jeden, druhý muž konati co třeba. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl III.

Poručníky nedbáhlivé konšelé ssadic jiné mohou voliti. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl IV.

Početové umřelého nalezení mezi jeho věcmi, nejsau důvodné. Kap. LXVI. art. VIII.

Poručené dědictvie dvěma, nemnož se odprodati. Kap. LXVI. art. VIII. rozdíl I.

Poručí-li kto jednu věc ze dvan, tu dědic dá, kterou chce. Kap. LXVI. art. IX.

Poručí-li kto jinému svého statku řízení, ten neumírá bez kšaftu. Kapitola LXVI. art. X.

Poručníka neb dědice dědic jiný množ obeslati, aby kšaftu na záduší dosti činil. Kap. LXVI. art. XI.

Poručníci najprv dluhy platiti mají, a potom hned k záduší. Kap. LXVI. art. XV.

Poručníci bez rozkazu a odporu konšel statek opatrovati mohou. Kap. LXVI. art. XVII.

Poručenství poslednie moc má. Kap. LXVI. art. XX. rozdíl I.

Pokáže-li se na svědka nářek, svědčiti nemá. Kap. LXVIII. art. XXXV.

Podezřený z vraždy. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XIV.

Pokuty, kdo puojí na kostelní věci. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XI.

Poctivě co nenie, nenie možné. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl XIV.

Puovod v hlavní při vždy předčí. Kap. I. art. XXI.

Poručník pře hlavní má s vuolí puovoda činěn býti. Kap. I. art. XXIX.

Pokázati řekne-li kdo, a potom nepokáže, naprav. Kap. I. art. XXXII. rozdíl IX.

Podezřelý třikrát se očistiti nemnož. Kap. II. art. VII. rozdíl I.

Pokuta, kdo by se práva strhl. Kap. VII. art. I. rozdíl III.

Povodeň ve třech dnech pokázati se množ. Kap. VIII. art. III.

Podvod nemá mieti žádné moci. Kap. XI. art. V. rozdíl II.

Poručník neodpovídaje, při tratí. Kap. XV. art. II.

Počet o dluh k učítání s hostem ve 14 dnech a s cizozencem v 6 nedělí má býti. Kap. XVI. art. VII.

Pokuta, kdo žalovati hájí. Kap. XX. art. III.

Pokuty větší nemá nésti ten, kdož z rady vyvržen jest. Kap. XX. art. XI. rozdl I.

Pokuta uraženému má předjiti rychtářovu. Kap. XX. art. XVI.

Pokuta, kdo by do vazby nechtěl jíti. Kap. XXXII. art. XIX.

Pokuta, ztepe-li kdo koho v moci rychtářově. Kap. XXXII. art. XIX. rozdl II.

Porušená panna má od žen ohledována býti. Kap. XLI. art. IX. rozdl I.

Potah vražednictvie, jak sauzen bude. Kap. LXX. art. XII. rozdl VII.

Předmluva, jaké jest potřeby právo. V Předmluvě listu prvního (str. 29.)

Práva duchovní a světská málo se dělí. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)

Právo co jest? V Předmluvě listu druhého (str. 30.)

Právo přirozené co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)

Přirozené právo co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)

Právo městské co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)

Právo lidské které slove. V Předmluvě listu třetího (str. 30.)

Právo obecní jiné, a zvláště jiné. V Předmluvě listu třetího (str. 31.)

Přijal-li by věc ode dvou a vrátil by jednomu, vinen si druhému. Kap. I. artikul VII.

Právo má se pomáhati. Kap. I. art. XXIII. rozdl I.

Pro útok a zálohy první má slyšení, by posléz přišel. Kap. I. art. XXV.

Pro podezřelého uenie pokuta. Kap. I. art. XXIII. rozdl VII.

Přiznání k aučinku po saudu, nenese pokuty hlavní. Kap. I. art. XXIX. rozdl I.

Pro ulauzení ženy, bez řečníka sám odpovídaj. Kap. I. art. XLIII.

Přátelé straně nemají se odpierati. Kap. III. art. X.

Případnost ubrman také sud. Kap. VI. art. II. rozdl VII.

Přiznání neb odepření krom saudu omylné, není spravedlnosti škodné. Kap. VII. art. X.

Příčiny ku právu nestání, které sau. Kap. VIII. art. IV. rozdl I.

Pro překážku posla netratí se pře. Kap. VIII. art. I.

Pro úrok základu bráti neb zvěsti se nemuž na jiný grunt, z kterého neplatí. Kap. IX. art. IV.

Pro plat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dlužni jeho auročniku. Kapitola IX. art. V.

Přísaha, že není obeslán, platná. Kap. X. art. I. rozdl I.

Přespolního obeslání, když se dotýče, ve dvou nedělí. Kap. X. art. II. rozdl I.

Pře poručená neměnie se. Kap. IV. art. XIII. rozdl I.

Při puojkách vedlé výminek sauzeno býti má. Kap. XII. art. II. rozdl IV.

Pro nebezpečenství úrazu podruh vystěhuj se. Kap. XII. art. VII. rozdl II.

Přiznání v saudu má více váženo býti, než krom saudu, by i před přisežnými bylo. Kap. XIII. art. I.

Přiznání o hlavní věc, by bylo krom saudu, jináč se váží. Kapitola XIII. art. I. rozdl I.

Přátelé další s určením mají býti poručníci, nežli bližší bez určení. Kapitola XIV. art. II.

Před aučinkem škod má výstraha předjiti, a potom osvědč. Kap. XV. art. I. rozdl VII.

Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží. Kap. XVI. art. X.

Před saudem dostatečné jest seznánie, by osvědčenie nebylo. Kapitola XVI. artikul XX.

Prevét má býti ne ke škodě sauseda. Kap. XIX. art. I. rozdl V.

Prevét na prostrannu jak má dělán býti. Kap. XIX. art. III.

Pro řeči neslušné toliko před přísěznými rychtář pokutu má. Kap. XX. art. VI.

Prísězní, ztepan-li lehkého člověka. Kap. XX. art. XI. rozdl III.

Prísahati kdo chce, maje, má dopuštěn býti. Kap. XX. art. XX. rozdl IV.

Prísaha nedopauští se bez povolenie rychtáře. Kap. XX. art. XXI. rozdl I.

Prodáti kdo komu dá moc, když prodá, má to státi. Kap. XXI. art. I.

Prodavač to co prodává, má závady osvoboditi. Kap. XXI. art. III.

Prodá-li žena neb služebník bez vědomie pána, nemá státi. Kap. XXI. art. IV.

Prodá-li kdo dědinu bez výminky obilé, to obilé jest prodávajícího. Kap. XXI. art. VI.

Prodaj utvrdí-li se Božiem peniezem, již škoda budící bude kupujícího, a zvrže-li trh, neplatí kupující. Kap. XXI. art. VII.

Při prodaji zamlčenie škodné jest. Kap. XXI. art. VIII.

Prodá-li kdo grunt, i cestu prodává. Kap. XXI. art. IX. rozdl I.

Prodá-li služebník jinému než pán kázat, trh nemá státi. Kap. XXI. art. X.

Prodá-li kdo co koli, má osvoboditi. Kap. XXI. art. XI. rozdl II.

První časem první jest právem. Kap. XLIX. art. VII. rozdl I.

Právo zemské nemuoz změniti práva městského, anzi jest co větší. Kap. XXIII. art. X.

Prísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození. Kap. XXIII. art. I.

Pro krádež mladší desíti let, má od rodičuv neb poručníkuov mrskán býti. Kap. XXV. art. XXI.

Prodá-li duom neb dědictvie, do dne a do roka povinen osvoboditi. Kap. XXVII. art. I. rozdl I.

Právo gruntovnie, do dne a do roka. Kap. XXVII. art. I. rozdl II.

Příčiny, pro které nepromlčí dědictvie, voda, vězení, moc. Kap. XXVII. art. VI. rozdl III.

Práva zemského času třetina činí právo městské. Kapitola XXVII. art. VI. rozdl IV.

Promlčeti se nemuoz díl dědičný. Kap. XXVII. art. IX. rozdl I.

Prodati své muoz každý svobodně. Kap. XXVII. art. XXXIII. rozdl I.

Přítel v prodaj muoz vkročiti. Kap. XXVII. art. XXXIII. rozdl II.

Prodavač zamlčí-li co spravedlivého, nemá toho požití. Kap. XXVII. art. XXXV.

Prísahající pro vraždu navracenie práva nemají. Kap. XXVIII. art. IV.

Prísahající i kdo přísahu přijímá, zavazují se rovně. Kap. XXVIII. art. XIV.

Prísaha k očistě za vraždu samého sedmého jaká jest. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdl III.

Při olní kto by koho zsekal, má stat býti aneb ruka ufata. Kap. XIX. art. III.

Při olní zlý účinek vice se váží. Kap. XXIX. art. III. rozdl I.

Přísežní mají jméno od přísahy věrné a spravedlivé. Kap. XXXII. art. VII. Přátelé musejí-li do rady dáni býti pro nedostatek, tehdy at jest jich což muož najměn. Kap. XXXII. art. VII. rozdil V.

Pravdu zatajiti a křivdu mluviti, jednostajné. Kap. XXXII. art. VII. rozdil XVIII. Přimluva při pokutách miřostivější, lepší. Kap. XXXII. art. VIII. rozdil X. Při pokutách přimluva miřostivější, lepší. Kap. XXXII. art. VIII. rozdil X. Přísežný obviněný, jsa očištěn, jinému z též viny svědčiti muož. Kap. XXXIII. art. III.

Přísežní o dluhy majíce přísahati, na kříži nepřísahají. Kap. XXXIII. art. IV. Přísahati přísežní na kříži pro dluh nemají. Kap. XXXIII. art. IV.

Přísežní a starší pohrdajíce volením od nových kanšluov, v pokutu padnan. Kap. XXXIII. art. V.

Práva svého kdo užívá, křivdy nečiní. Kap. XXXIX. art. I. rozdil V.

Právo více folkovati má obžalovanému, než žalovateli. Kap. XXXIV. art. II. rozdil IV.

Při přísaze nejvíce má se vysloviti slovo to, načež pře záleží. Kap. XXXIV. art. V. rozdil I.

Přísahati muož člověk sám, neb skrze řečníka. Kap. XXXV. art. I.

Přísahající jak se kdo jmenuje, tak jmenuj. Kap. XXXV. art. I. rozdil II.

Přísaha platná, ukáže naň, by jináč ho jmenovať. Kap. XXXV. art. I. rozdil III.

Přísahati cizím jménem neplatí. Kap. XXXV. art. I. rozdil IV.

Přísahú obmešká-li pro bezelstnú příčinu, pře netratí. Kap. XXXV. art. IV.

Přísahaje šeplavý neb breptavý neb zajikavý, by pochybil, neškodí. Kap. XXXV. art. V.

Přísahati můž na svém právě člověk duchovní neb zemský. Kap. XXXV. art. VII.

Přísaha má býti dvěma prsty. Kap. XXXV. art. IX.

Přísahati má zvyklú řečť svau, kdo jiné neumí. Kap. XXXV. art. X.

Přísahaje z nepaměti pěti prsty, není škodné. Kap. XXXV. art. XI.

Přísaha má býti před přísežnými a stranan. Kap. XXXV. art. XII.

Přísahaje pro případnú žalobu, v při nepadá. Kap. XXXV. art. XIV.

Přísahajíc z saudu s vuolí rychtáře na kříži dvěma prsty, řádně přísahá. Kap. XXXV. art. XVI.

Přísahajícímu kdo by prsty sňal, dá pokutu. Kap. XXXV. art. XVI. rozdil I.

Přísaha při stavování koní. Kap. XXXV. art. XVI. rozdil II.

Přísežní sami sobě svědčiti nemají. Kap. XXXVI. art. I.

Přísežný sa v nemoci, čeho jest svědom, můž jinému přísežnému oznániti. Kap. XXXVI. art. IV.

Přísežného seznání v žalobě ranění před jinými předčí. Kap. XXXVI. art. V.

Přísežný svědčí-li jinému, kříž se nedotkne, leč jeho jest pře. Kap. XXXVI. art. II.

Přísežný k seznání pravdy má protah mieti. Kap. XXXVI. art. II. rozdil I.

Přísežnému o rány má více věeno býti. Kap. XXXVI. art. II. rozdil II.

Prohraný dluh nemá dopomáhán býti. Kap. XXXVIII. art. I.

Práva nemá žádati, kdo proti právu činí. Kap. XLII. art. II. rozdil II.

Přísežníkuom nepotřebie žalovati, než toliko zpravu činiti mají. Kap. XLV. art. I.

Pro vuoli ke zlému konečnou, takové trestanie jako pro skutek. Kap. XLVIII. art. IV. rozdil I.

První časem mocnější jest práven. Kap. XLIX. art. VII. rozdil I.

Přísaha židovská. Kap. XXXIV.

Přísaha mordéřská. Kap. XXXIV.

Právo k vodě maje, neužívá-li, právo trati. Kap. LXI. art. II. rozdil V.

Právo kto skládá, ten právu rozumi vyložiti má. Kap. L. art. II. rozdil I.

Při pečeti jméno viec váží než znamení. Kap. L. art. XIV. rozdil I.

Právo vykonati nemuoz poručník. Kap. LI. art. I. rozdil II.

Pro dluh žádný nemuoz hrdla ztratiti. Kap. LVII. art. II. rozdil I.

Práva, která trvají jsau. Kap. LVII. art. II. rozdil II.

Prodavač co služebnosti chce mítí, má zejména jmenovati. Kap. LXI. art. I. rozdil VI.

Práva svého kdo neužívá, trati je. Kap. LXI. art. II. rozdil VII.

Práva kto jináč užívá, než má, trati je, ne poslednie, ale první držitel. Kapitola LXI. art. II. rozdil VIII.

Práva potom nemá, kto do času má vůli učiniti a neučiní. Kap. LXI. art. II. rozdil IX.

Právo pozůstavuje sobě a neužívaje v času, trati právo. Kap. LXI. art. II. rozdil XI.

Pro řeči nemá krev vylívána býti. Kap. LXII. art. I. rozdil III.

Práva když psaného nenie, mají súditi na své svědomí. Kap. LXIII. art. I. rozdil II.

Přátelé krevní nápad mají do desíti stupňuov, ale jmény jich do sedmi. Kapitola LXIV. art. I. rozdil III.

Přátelé krevní sstupující najbližší, a potom vstupující. Kap. LXIV. art. II. rozdil II.

Příbuzní otcovi bližší jsau než mateřiní, leč jest statek přišel po přátelích matere. Kap. LXIV. art. VI. rozdil II.

Přítele na stromu malovaném jak máš hledati. Kap. LXIV. art. XIV.

Příbuzenství duchovnie jest troje. Kap. LXIV. art. XXVI. rozdil I.

Příbuznost duchovnie rovná a postranní. Kap. LXIV. art. XXVI. rozdil II.

Příbuzenství duchovnie bývá toliko z křtu a z birmování. Kapitola LXIV. artikul XXVII.

Proč se rozdělují stupňové. Kap. LXIV. art. XX.

Přátelé přátel proč nemohau pojímati. Kap. LXIV. art. XXIV.

Prodá-li se víno, sud se neprodává, ale jinak jest o kšaftu. Kapitola LXVI. artikul XXVI. rozdil I.

Prodajné věci panování nemůž jít bez odevzdání, jako kšaftování. Kapitola LXVI. artikul XXVI. rozdil II.

Při svědku co se má vážiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdil V.

Pravda někdy bez zjevných duvoduov a z pověsti se poznává, a někdy z svědkuov. Kap. LXVIII. art. I. rozdil X.

Prodavač nemuož o tom svědčiti, co prodá. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXIII.
Přísežní o tom co slyší od přísežného v přech, v smlouvách, mohou svědčiti.
Kap. LXVIII. art. XII.

Přísežný mluví-li za někoho, nemuož mu svědčiti. Kap. LXVIII. art. XV.
rozdíl V.

Právo náchylnější jest milosti. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdíl II.

Práva kde se nedostává, soudce na své svědomie sudte. Kap. LXVIII. art. XVII.

Přísaha jest konec všech při a sanduov. Kap. LXVIII. art. XVIII.

Při tratí, kdo se v něto dobrovolně podvoluje, a když toho neučiní. Kap. LXVIII.
art. XXIV.

Pravau při maje, neopatrností se zavozuje. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl I.

Při pravau maje, neopatrností se zavozuje. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl I.

Právo bdieícím slauží. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl V.

Při prohrá-li kto nerozumem, sa práv, soudce nenie vinen. Kap. LXVIII.
art. XXIV. rozdíl IV.

Při tratí spravedlivý nerozumným promluvením. Kap. LXVIII. art. XXIV.
rozdíl IV.

Při svau sám zavede-li kdo, sobě vinu přičítaj. Kap. LXVIII. art. XXIV.
rozdíl VI.

Právo bez kata nemuož se konati. Kap. LXVIII. art. XXVII. rozdíl I.

Přítel přítele mého jest přítel muoj. Kap. LXVIII. art. XLIV. rozdíl II.

Právo kdo sobě sám činí, a bolestní vyzvězuje, by se mu poznať, pokutován
býti má. Kap. LXIX. art. I.

Případné věci jsau k sandu potřebné. Kap. LXX. art. XII. rozdíl VIII.

Pře chudého s bohatým má býti v lepším domnění. Kap. LXX. art. XII. rozdíl X.

Právo jaké jest potřebnosti. V předmluvě listu I. (str. 29.).

Právo každé k trojí věci patří. V předmluvě listu III. (str. 31.).

Při má-li kdo ztratiti, třikrát má se obesati. Kap. LV. art. I.

Právo vyšší má dokládáno býti, v čem jest pochybné. Kap. LXX. art. XII.
rozdíl I.

První ku právu má slyšení. Kap. I. art. XX.

Pře jedna jednan žalobau se koná. Kap. I. art. XXXVIII. rozdíl I.

Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé přijdú. V právích kon-
šelských. art. XIV.

Pro přičení obstavováno býti nemá. Kap. VII. art. VIII.

Pře netratí se pro překážku posla. Kap. VIII. art. II. rozdíl I.

Při netratí, nejsa doma. Kap. X. art. III. rozdíl II.

Přátelé otcovi bližší jsau k poručenství než mateřiní. Kap. XIV. art. VII.

Prodati dá-li kdo co komu, ten prodaj má státi. Kap. XXI. art. I.

Prodaj a smlauva, v čem se dělí. Kap. XXI. art. VIII. rozdíl II.

Prodá-li kdo grunt, svrškuo nemá bráti. Kap. XXI. art. XI. rozdíl V.

Předmlouvá-li kdo zloděje, týž má oběšen býti. Kap. XXV. art. III.

Právo má rychtáři dáno býti na potvrzení odevzdání. Kap. XXVII. art. II.

Prodati kdo nemuož, netratí spravedlnosti. Kap. XXVII. art. XXXVI. rozdíl II.

Připovědí prvost neb potomnost, právo činí. Kap. XXX. art. I.

První kdo jest časem, mocnější jest právem. Kap. XXX. art. I. rozdí I.
Přítkne-li kdo přísežnými dověsti a nejmenuje, dosti, když jedninu ukáže.

Kap. LXVIII. art. XV.

Psané odvolanie. Kap. IV. art. VII.

Psanec v jednom saudu všudy za psance odsauzen býti má. Kap. XXXVII.
art. III.

Psaní, proč jest pevnější nežli mluvenie. Kap. L. art. III. rozdí I.

Psanec jinde právo trp, sau-li puovodové z toho práva. Kap. LV. art. III.
rozdí II.

Psanec jednoho práva, na druhém nenie. Kap. LV. art. III. rozdí V.

Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje. Kap. LV. art. V.

Psanec má právem vzat býti, leč by utíkať. Kap. LV. art. V. rozdí III.

Psance kdo přechovává, kterému na hrdlo nejde, dá 5 funtuo. Kap. LV.
art. VI.

Psanec pro zsekání, ujde-li, dá 20 funtuo. Kap. LV. art. VI. rozdí I.

Psanec, oč koli bude zapsán, již vinen jest. Kap. LV. art. VII.

Puovod když nic nepokazuje, nic neobdržuje domněním. Kap. I. art. XXVI.

Puovod jistce dlužníka v každém právě muože viniti. Kap. I. art. XXVIII.

Puovod a obeslaný mají šetření býti, jaké sau pověsti. Kap. I. art. XXXIII.

Půjčí-li kto co na základ, co se nedostane po základu, může viniti. Kap. XI.
art. I.

Puojčování co jest. Kap. XII. art. I.

Puojčení s zaplacením jest nájem. Kap. XII. art. I. rozdí I.

Půjčená věc více má ostříhána býti, i čas určený po jistém odeslána. Kap. XII.
art. I. rozdí III.

Puojčený kuň bez záplaty, zhyne-li, má pľacen býti. Kap. XII. art. II.

Puojčený kuň s záplatau, nemá pľacen býti. Kap. XII. art. II. rozdí II.

Puojčí-li se kuň na frajmark, neplatí se příhoda. Kap. XII. art. II. rozdí III.

Puojčení a svěření, vždy má navráćeno býti. Kap. XII. art. IV.

Puojčený meč, nemá v horlivosti navráćen býti. Kap. XII. art. IV. rozdí I.

Purkrechtník bez vuole pána nic nemá odľúćiti. Kap. XXI. art. XI. rozdí VII.

Purkrechtství nenie ani nájem ani prodej. Kap. XXII. art. I.

Purkrechtníku má slib držán býti jako smlauva. Kap. XXII. art. I. rozdí I.

Purkrechtník neućiní-li slibu, páně škoda, co se přihodi. Kap. XXII. art. I.
rozdí II.

Purkrechtníka pán pro nezaplacení muož vybyti, a on zas, když prodává má
pánu oznámiti. Kap. XXII. art. II.

Purkrechtník jiného na své místo posaditi muož. Kap. XXII. art. II. rozdí I.

Purkrecht od nájmu se dělí šesti obyćejí. Kap. XXII. art. III.

Purkrechtní právo, jaké a dokud a jak se vysazuje. Kap. XXII. art. IV.

Purkrechtník vayš nad dědictvie nemá urukovati pánu. Kap. XXIII. art. XII.

Purgmistr moc má a místo dvan konšěľuo. Kap. XXV. art. IX. rozdí I.

Purgmistr má o nález konšěľnov se dotazovati. Kap. XXXII. art. IV. rozdí I.

Purgmistr přímľuvy ptáti nemá od toho, kto straně přeje. Kap. XXXII. art. IV.
rozdí III.

- Purgmistr nejinak než podle řeči stran ptáti se na nález má. Kap. XXXII. art. IV. rozdil V.
- Purgmistr mezi dvěma pomluvami odpornými, ptaj se na právo. Kap. XXXII. art. IV. rozdil VI.
- Purgmistr, nebude-li pokut pilen, daj sám. V právích konšelských art. II. rozdil I.
- Purgmistr ven z města odjeda, poruč pečet jinému. V právích konšelských. art. XXXIX.
- Purgmistr má sám popravu rozkázati na odsauzeného. V právích konšelských art. XXXIX.
- Purgmistr ztratí-li pečet, dá králi 50 kop grošuo. V právích konšelských. art. XL.
- Purgmistr má nalezen býti na rathúze neb doma. V právích konšelských. art. XLI.
- Purgmistr každý má saudy držeti. V právích konšelských art. XLII. rozdil I.
- Purgmistr bez vědomie obce nemá v nic obce zaváditi. V právích konšelských art. XLII.
- Purgmistr má býti do čtyř nedělí. V právích konšelských art. XLIV.
- Puojčenie a svěření jest rozdil. Kap. XII. art. I. rozdil II.
- Puojčená věc zhyne-li, tak jako by zhynula u půjčujícího. Kap. XII. art. I. rozdil IV.
- Puojčená věc dá-li se služebniku neopatrně, škoda jest vracujícího. Kap. XII. art. V. rozdil I.
- Puojčená věc mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. Kapitola XII. art. VI.
- Pokuta odvolanie tří hřiven. Kap. IV. art. XV.
- Pře jedna nemá býti rozdělena. Kap. XXXII. pod artikulem XXV.
- Práva saukenníkuom a jiným řemesníkuom vydaná. Kap. LXXII.
- Práva rybářská. Kap. LXXII.
- Práva pivovárnikuov. Kap. LXXII.

O.

- Odvolanie proč jest. Kap. IV. art. I.
- Odvolanie k jakému rozumu má býti učiněno. Kap. IV. art. II.
- Odvolanie způsob každému má vědom býti. Kap. IV. art. V.
- Odvolávající, dopustil-li by se v tom čeho, trestán buď. Kap. IV. art. VI.
- Odvolávající, kdyby po odvolanie z předešlé viny saudce chtěli ho trestati, v tom se opět muož odvolati. Kap. IV. art. VII.
- Očista volleist. Kap. LXX. art. VIII. rozdil II.
- Odvolanie bez příčiny nemá býti. Kap. IV. art. VIII.
- Odvolanie bez psaní a o psaném. Kap. IV. art. IX.
- Od odvolanie kdo pustí. Kap. IV. art. X.
- Odvolanie jistých zločincuov marné. Kap. IV. art. XI.
- Odvolanie nedopauští se v tom, čím se nemuož prodliti, aneb což se vypovie z stařého práva obyčejného. Kap. IV. art. XII.

- Odvolati se jich mnoho z jedné pře více. Kap. IV. art. XIII. rozdl I.
 Odvolanie zpupnému zjevně nepřije se. Kap. IV. art. XIV.
 Odvolanie jedné strany mnoho i druhé k užtku býti. Kap. IV. art. XIII.
 O dluh svědkové hostinští mohau přijati býti. Kap. XVI. art. XVI.
 Od svěření věci umře-li by kdo, má vydána býti, kdo by uručili. Kap. XVII. art. IV. rozdl VI.
 Odvolanie muž se mluvíti proti nálezu, ale střídně. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdl I.
 Odvolanie má pokuta položena býti od toho, kdo se odvolává. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdl II.
 Odvolávaje se z pychu, pokutu daj 72 peněz. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdl III.
 Odevzdanie na potvrzenie a znamenie, právo rychtáři má dáno býti. Kapitola XXVII. art. II.
 Odevzdanie podezřelé má své uručiti od nařiekanie. Kap. XXVII. art. II. rozdl II.
 Odevzdati úročníci mají sobě před právem. Kap. XXVII. art. IV. rozdl II.
 Oddělení chce-li mieti s jinými dí, přilož svú strann. Kap. XXVII. art. XXXIV.
 Odsauzeným má ne všechno pobráno býti, rozum toho. Kap. XXXII. art. VIII. rozdl XIII.
 Odvolanie jak se stane, nic nemá přidáno býti. Kap. IV. art. III.
 Odvolanie čas. Kap. IV. art. IV.

(Hledaj napřed více O před literau P.)

R, Ř.

- Radi-li kdo žalobniku k jeho žalobě, potom o tu věc sám žalovati nemá. Kap. XXIX. art. XI. rozdl I.
 Raněný na koho, moha, sám nežaluje, na toho přátelé žalovati nemohau. Kap. LXX. art. I.
 Raněný nežaluje-li skrze přitele neb sám do třetího dne. Kap. LXX. art. I. rozdl I.
 Raněný v jeden and, jednu pokutu nese. Kap. LXX. art. I. rozdl II.
 Rána ušlechtilejšího a potřebnějšího andu, více pokutována býti má. Kapitola LXX. art. I. rozdl IV.
 Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude sůpeř. Kap. LXX. art. II.
 Raněný umře-li, přítel nejbližší má žalovati. Kap. LXX. art. II. rozdl I.
 Raněný umře-li, čas přátelstvu dalekým. Kap. LXX. art. II. rozdl II.
 Raněný bude-li vidin choditi, a potom umře: má odpoviedati toliko z ran a ne z vraždy. Kap. LXX. art. VI.
 Raní-li kdo koho v kostele neb na krchově, buď trestán. Kap. LXX. art. VII.
 Raní-li kdo koho po slibu, moci se bráně, není vinen. Kap. LXX. art. X.
 Rána má prvé sauzena býti. Kap. I. art. XXII.
 Registry úročními plat nemuže doveden býti. Kap. LVIII. art. I.
 Regule, totiž řeholy, k porozumění stromu přátelství krevního, vlastního, dědičného a přirozeného. Kap. LXIV. art. VIII.

Rychtář doma býti má. Kap. I. art. XX. rozdl I.

Rychtář bude-li pře jeho, vysesti má z sandu. Kap. I. art. XLIX.

Rychtář k brani právo má, která se nese pro auraz, a ne k té, která pro obranu. Kap. V. art. V.

Rychtáři sluší pokuta pro řeči neslušné před přísedními. Kap. XX. art. VI.

Rychtáři pokuta nenáleží pro nedání toznuiku. Kap. XX. art. VII. rozdl I.

Rychtář pilen buď ustanovenie, aby se zachovala. Kap. XX. art. XLVI. rozdl I.

Rychtář nemá moci, vraždy odpustiti bez panské vůle. Kap. XXVIII. art. XII. rozdl I.

Rychtář a sandec jaci mají býti. Kap. XXXII. art. I.

Rychtář a sandec přísahu čín. Kap. XXXII. art. I. rozdl III.

Rychtář daruov nebeř; vezme-li, vrať zas. Kap. XXXII. art. I. rozdl IV.

Rychtář neb sandec volný býti má, moci nečiniti, lakomstvie nehleděti. Kapitola XXXII. art. II.

Rychtář má v noci pokoje ostřichati, zlé věci zastavovati. Kap. XXXII. art. II. rozdl III.

Rychtář vážně se nieti a k konšeluom se slušně chovati má. Kap. XXXII. art. III.

Rychtář má své ortele s radau konšel činiti; koho jme, jim oznámiti. Kapitola XXXII. art. III. rozdl I.

Rychtářova moc, panská jest moc. Kap. XXIII. art. X. rozdl I.

Rychtář má býti těla zdravého. Kap. XXXII. art. I. rozdl I.

Rychtář usúizené toliko pokuty beř, a chudým miľost. Kap. XXXII. art. III. rozdl II.

Rychtář psancuo v městě nedopauštěj přijímati. Kap. XXXII. art. III. rozdl III.

Rychtář pámuov buď poslušen. Kap. XXXII. art. III. rozdl V.

Rychtář v panské povinnosti se nevkládaj. Kap. XXXII. art. III. rozdl IV.

Rychtář i purgmistr v sandech na Boha pamatujte. Kap. XXXII. art. IV.

Rychtář má panské nálezy k skutku přivozovati. Kap. XXXII. art. V.

Rychtář muož svědčeti, kdo prvé žalovať. Kap. XXXII. art. V. rozdl III.

Rychtář věžnuom nedaj bráti. Kap. XXXII. art. V. rozdl IV.

Rychtář stranám bezpečenstvie k sandu učiniti má. Kap. XXXII. art. V. rozdl V.

Rychtář k brani moci nemá, kterau by se někdo bráníť proti moci. Kap. XXXII. artikul VI.

Rychtář braň beř urážející. Kap. XXXII. art. VI. rozdl I.

Rychtář služebníky své sobě voliti muož. Kap. XXXII. art. VIII. rozdl XXII.

Rychtář toho kto svádu začne, má k nápravě přidržeti. Kap. XXXII. art. VIII. rozdl VI.

Rychtářuo aučinek, jemn nenáležitý, nenie stálý. Kapitola XXXII. art. VIII. rozdl XII.

Rychtáři v potřebě práva každý pomoci má. Kap. XXXII. art. VIII. rozdl XVIII.

Rychtáři ujde-li vézeň, a prvé neopoví se, že vazba jest zlá, pokuta. Kapitola XXXII. artikul IX.

Rychtář má stranám hotov býti, časem stáním neprotahovati, zločincům nefolkovati. Kap. XXXII. art. X.

Rychtář přisadí-li koho k sobě v sand, jeho náklad býti má. Kap. XXXII. art. XI.

Rychtář po srovnání o vraždu, pokutu svůj, ne v věcech jeho, můž poraziti. Kap. XXXII. art. XIV.

Rychtář za pokuty množ na základích sobě vyraziti. Kap. XXXII. art. XVI.

Rychtář základu nemuž na lichvu dáti pro pokutu. Kap. XXXII. art. XVI. rozdl I.

Rychtář předešlý, které pokuty nedobude, ty na potomního připadají. Kapitola XXXII. art. XVII.

Rychtář nemá býti při spisování ortele. Kap. LX. art. III. rozdl I.

Rychtář trápě pro spravedlivost, netratí pověsti. Kap. LXVIII. art. XXVII. rozdl III.

Rozdl puojenie a svěření. Kap. XII. art. I. rozdl II.

Rozkáže-li pán služebníku svému vrátiti kuož, a on by s ním ušel, pánova jest škoda. Kap. XII. art. V.

Rok a den kdo vydrží grunt, bude svoboden. Kap. XXVII. art. VI. rozdl II.

Rovný kdo jest panně k pojetí. Kap. XLII. art. II. rozdl IV.

Rodiči rovně se dělí. Kap. LXIV. art. IV. rozdl III.

Rodiči po dětech mají nápad. Kap. LXIV. art. IV. rozdl XII.

Rozmyšlení stranám přiti se má. Kap. LXVIII. art. XXII. rozdl I.

Rozdl jest nalezti někoho s mečem krvavým, jiné nahý a ne nahý. Kapitola LXX. art. XII. rozdl V.

Rukojmě za vraždu podeč uručiti mají. Kap. I. art. XXXVII.

Rukojmě ne tauž nese pokutu, jako obžalovaný, z vraždy. Kap. I. art. XXXVII. rozdl II.

Rukojmě u věře nemá zaveden býti. Kap. XI. art. V. rozdl I.

Rukojmě viera nemá zavedena býti. Kap. XV. art. V. rozdl I.

Rukojmě prázden bývá, by mže někoho stavěl aneb on sebe sám. Kap. XXIII. art. II.

Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemství propustí se. Kap. XXIII. art. IV.

Rukojmě poslední kterak vyvazují první. Kap. XXIII. art. VIII.

Rukojemství připadá na dědice. Kap. XXIII. art. XI. rozdl I.

Rukojmě množ vinu býti, by jistce někdo neměl. Kap. XXI. art. XIV.

Rukojmě dožádán býti má vědomý. Kap. XXIII. art. XIII. rozdl I.

Rukojmí bezděky žádný býti nemuž. Kap. XXIII. art. XIII. rozdl III.

Rukojmě co za jistce dá, z toho množ jej viniti. Kap. XXIV. art. XIII.

Rukojmě kdy můž prvé na jistce žalovati, než zaň. Kap. XXIII. art. XIV. rozdl I.

Rukojmě kdy na jistce nemuž žalovati. Kap. XXIII. art. XIII. rozdl II.

Rukojmě za vražedlníka ušlého hlavy nebude trestán, než smluvie se. Kapitola XXVI. art. II. rozdl II.

Rukojmě množ se v dědictvie dlužníka uvázati. Kap. XXVII. art. XII. rozdl III.

Rukojmě za vraždu. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdl II.

Rukojmě množ býti za mnnlé zapálení, ale za bndící nic. Kap. XXIX. art. V.

- Rum i blínu, písek, muož na obci skládati. Kap. XIX. art. II. rozdil IV.
 Ruce obě jsau příjemné ku přísaze. Kap. XXXV. art. VI.
 Rukau nemaje, slovy toliko přísahu činí. Kap. XXXV. art. VI. rozdil I.
 Ruku levú z pychu zdvihna, v přísaze padá, leč z omylu. Kap. XXXV. art. VI. rozdil II.
 Rušitel skutečný zapověděného pokoje stat bude. Kap. XLVII. art. I. rozdil III.
 Řekna pokázati, a nepokáže, naprav. Kap. I. art. XXIII. rozdil VII.
 Řečníci, kteří pravdy hájí, ale ne kteří ji prodávají, jsau užiteční. Kap. III. art. I.
 Řečníka puvod muož opravití. Kap. III. art. I. rozdil I.
 Řečník podezřelý neřečňuj. Kap. III. art. II.
 Řečníka saudec nemá nutiti k řečňování. Kap. III. art. III.
 Řečníka první obdrží. Kap. III. art. IV.
 Řečník kdy koli najatý, řečňovati má. Kap. III. art. V.
 Řečníkem chudého má opatřiti saudec. Kap. III. art. VI.
 Řečníka nemaje strana, má se jí odložití. Kap. III. art. VII.
 Řečník nemá se brániti nemocnému pro nářek mordu. Kap. III. art. VIII.
 Řečníku a písaři mzdla pány se ulož. Kap. III. art. IX.
 Řečníků několik muož strana mieti bez újmy jiným. Kap. III. art. XI.
 Řečník zločinci nemá dán býti. Kap. III. art. XII.
 Řemeslnická místa před právem se postupovati mají. Kap. XXVII. art. IV. rozdil I.
 Řád sandu nezachová se, když jest účinek zjevný. Kap. XXXII. art. XXV.
 Řeči mnohé uměje, přísahaj přirození. Kap. XXXV. art. X. rozdil I.
 Řehoły neb zprávy o nápadu dědicuv krevních, vlastních, sstupujících dohov. Kap. LXIV. art. III.
 Řehoły o nápadu přátel krevních a přirozených po otcí a mateři, jenž slovan cognati agnati. Kap. LXIV. art. IV.
 Řehoły o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovan affines. Kap. LXIV. art. V.
 Řehoľa o pobočních v linij neb v řadu rovném. Kap. LXIV. art. XVII.
 Řehoľa o pobočních stupních v linij neb v řadu nerovném. Kap. LXIV. art. XVIII.
 Řehoľa k poznání příbuzného přátelstvie. Kap. LXIV. art. XXII.
 Řehoľa druhá k poznání stupniuo příbuznosti. Kap. LXIV. art. XXIII.
 Řehoľa k poznání rodu duchovnícho. Kap. LXIV. art. XXVII. rozdil I.
 Řeč z kvapnosti jinakě se váží. Kap. LXVIII. art. I. rozdil VIII.
 Řečník v při, kterauž vede, svědčiti nemuož. Kap. LXVIII. art. XXVI.
 Řeči svědkuv jak má odpieráno býti. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdil I.
 Řeči proviní-li kto, proto nemá na hrdle trestán býti. Kap. LXII. art. I. rozdil III.

S, Š.

- Sand jest dvooj. Kap. I. art. I. rozdil I.
 Sandu obyčejnému puol dne náleží, ale když se zvláštní ukládá, teboly den celý. Kap. I. art. I.
 Saudec jak sanditi mají. Kap. I. art. XI. rozdil I.
 Saudecé vedlé výminek se mají puosobiti. Kap. XI. art. I. rozdil II.

Saused sausedu ke škodě a k nevoli nemá nic činiti. Kap. XIX. art. IV. rozdí I.
 Sand má býti s poctivostí a s kázní. Kap. LV. art. V. rozdí I.

Saud někdy bývá z domněnie jistých a z podezřenie, a ne vždy po svědčích.
 Kap. XXV. art. XXI. rozdí I.

Saudce k miřlosti nácllytnejřší býti mají. Kap. XXVI. art. II. rozdí IV.

Saudce při památném mají pilni býti. Kap. XXVII. art. VIII.

Sausedě při yětřím kvařtu mohau řařovati hospodářři i svědčřti před právem.
 Kap. XXXI. art. VI. rozdí X.

Saudce má býti ctuostný, spravedlivý, nekořřstný, opatrný. Kap. XXXII. art. I. rozdí I.

Saudce a rychtář přřsahu čřř. Kap. XXXII. art. I. rozdí III.

Saudce daruov nebeř; vezme-li, vrař zas. Kap. XXXII. art. I. rozdí IV.

Saudce nemá býti lnuřvivý, ani v lnuřvu saudřti. Kap. XXXII. art. II. rozdí I.

Saudce nesuř, dokudř strany druřé nesřyřřř. Kap. XXXII. art. IV. rozdí VII.

Saudce v sandu nemá nic doplřovati, leč co z práva opuřřti strany. Kap. XXXII. art. IV. rozdí IX.

Saudce má mysl svř právy spravřti a tak saudřti. Kap. XXXII. art. II. rozdí X.

Saudce, poněvadř řkoda i zřsk na nich záleřři, mají spravedlivě saudřti. Kapřtořa XXXII. art. VII. rozdí XVI.

Saudce nemá saudřti (kdyř právo jest) vedře svčho zdřnie, neř vedře práva.
 Kap. XXXII. art. VIII.

Saudce k odpovřdem a k pruovodom mají prodřenie přřti. Kapřtořa XXXII. art. VIII. rozdí III.

Saudce svřřský nemá řuřiti kněze jakořto kněze. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí V.

Saudce řeč a pruovod stran toľiko suř. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí IX.

Saudce svědčřti nemají o řečech, které před nimi od stran bývajř, neř přřtelě.
 Kap. XXXIV. art. II. rozdí I.

Sadř-li se kde sami na kořřelřtvř, provřnř-li jeden, mohau jej sami řsadřti.
 Kap. XXXVI. art. VII. rozdí VI.

Sauzeno má býti po znamenřch, co se tajně dře. Kap. XLIII. art. II. rozdí V.

Saudce při vyhředřni pravdy na sedm cřrcumřtancř patřřti má. Kap. XLVIII. art. I. rozdí II.

Saud a spravedlnost nemá býti autok, ale s tichostí a s káznř. Kapřtořa LV. art. V. rozdí I.

Saudce v pokutřch miřřstřvřřřší býti má. Kap. LXII. art. I. rozdí IV.

Saudce ne k jednomu důvodu má se obrřtřti, ale vřecky vřřřti. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XI.

Saudci má oznřmen býti svědek. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XXV.

Saudce na svř svědomř suřte, kde se práva nedostřvř. Kap. LXVIII. art. XVII.

Saudce kdyř se nedostane práva, mají na svř přřřaze řuřiti. Kap. LXVIII. art. XVII. rozdí I.

Saudce mají v nesnadně při po straně svědknov se doptřvřti. Kap. LXVIII. art. XVII. rozdí II.

Saudce se mají o času a miestu najviac vyptati. Kapitola LXVIII. art. XVII. rozdil III.

Saudové a ortelové jinde nemají činění býti, než na rathúze. V právích konšelských art. XVIII.

Saudové zahájení mají držání býti. V právích konšelských art. XLIII.

Sauzená věc, po druhé nemá sauzena býti. Kap. II. art. I.

Saused bez obsíhanie nenie povinen odpoviedati. Kap. X. art. 1. rozdil VII.

Saudce nejsau žádnú pokutú povinni, když se nesrovnají. Kap. XX. art. XI.

Sausedé noví co příjemného dávají, to městu náleží. Kap. XX. art. XLVI. rozdil II.

z Dědictvie mnohým zavázaného má všem placeno a sražováno býti. Kap. XVI. art. XI.

Sedn svědkuov více mohou u práva než obce. Kap. II. art. IX.

Seznánie samému sobě k lepšímu moci nemá, ale proti sobě má. Kap. XIII. art. I. rozdil III.

Senkér má přísahú dluhu dobývati. Kap. XVI. art. XIV. rozdil I.

Seděl-li by pro domněnie vraždy kdo 6 nedělí, nebude-li žalobník, má propuštěn býti. Kap. XXVIII. art. VIII.

Ssekať-li by koho při v ohni, pokuta. Kap. XXIX. art. III.

Sebranci nemají nápadu po otci, než po matěři. Kap. LXIV. art. III. rozdil II.

Sebranci slovú od nejistoty otce. Kap. LXIV. art. III. rozdil III.

Seznánie bez jiného nenie. Kap. LXIX. art. I. rozdil V.

Sezná-li se kdo sám, ne hned mu má věreno býti. Kap. LXIX. art. I. rozdil XI.

Seznávanie strašlivé činí domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdil XVIII.

Seznánie v saudu má více váženo býti, než krom saudu. Kap. XIII. art. I.

Seznánie o hlavní příhodu, bude-li krom saudu, jináč se váží. Kap. XIII. art. I. rozdil I.

Seznánie krom saudu nenie tak mocné, jako by před právem usauzen byl. Kap. XIII. art. I. rozdil I.

Seznánie bezděčné a z strachu nenie stálé. Kap. XIII. art. I. rozdil IV.

Seznánie neb odepření k otázce saudcové má býti. Kap. XV. art. II. rozdi III.

Seznánie před saudem jest dostatečné, by osvědčení nebylo. Kap. XVI. art. XX.

Schované neb svěřené věci každý pilný buď jako své. Kap. XVII. art. I.

Schovavač povinen z příhody nešťastné pro pět příčin. Kapitola XVII. art. I. rozdil XI.

Schovati kdo by co dať, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jest vina. Kap. XVII. art. II.

Širotčí svolenie moci nemá. Kap. VI. art. II. rozdil VI.

Širotei nemají pro statek obsíhání býti, ale poručníci. Kap. X. art. I. rozdil VI.

Širotei neměli-li by poručníkuov, páni statek i je opatří. Kap. XIV. art. I.

Širotčí statek nemá na lichvu vydán býti, než na kup. Kap. XIII. art. IV. rozdil II.

Širotčím nemá platiti dluhuov. Kap. XVI. art. I. rozdil II.

Synové vlastní nápad mají ke všemu po otci. Kap. XXVII. art. XX.

Synové čtveři jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní. Kap. XXVII. art. XXI.

Synové řádní, jak se uznati mají k zachovacímu listu. Kap. XXVII. art. XXI. rozdíl I.

Synové i dcery mají bráti rovný nápad po rodičích. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdíl II.

Šírotek léta maje, kšaft množ činiti. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdíl II.

Syn otcí statku, ani čeledín prohrati nemohau. Kap. XXVIII. art. I. rozdíl III.

Šírotek bez poručníka v nic se zavázati nemuž. Kap. XLIV. art. I. rozdíl II.

Synové bratruov předčí před strýci, a tu jest rovné ženské i mužské pohlavie. Kap. LXIV. art. V. rozdíl VII.

Synové bratruov dědice se s strýci, dědy, beřte ten díl jako otec bráti měl. Kap. LXIV. art. V. rozdíl VIII.

Synové bratruov napadajíc bez vstupujících, na osoby se dělí. Kap. LXIV. art. V. rozdíl IX.

Synové bratruov stryce téhož stupně odtiskají. Kap. LXIV. art. V. rozdíl XI.

Synové vždy bližší. Kap. LXIV. art. VI. rozdíl IV.

Synové volení jak mají přijímáni býti, a jak nápad mohau mieti. Kap. LXIV. art. XXV.

Syn bratra vlastního bližší než bratr polovičný. Kap. LXIV. art. V. rozdíl V.

Škoda, komu se stane, má osvědčiti. Kap. I. art. XXXIII. rozdíl I.

Škoda pro nevrácení neslibená se neplatí. Kap. XV. art. I.

Škoda válkami na poli. Kap. XV. art. I. rozdíl III.

Škoda přestaupenie meze. Kap. XV. art. I. rozdíl IV.

Škoda vodau kapaličnan nesvedenau. Kap. XV. art. I. rozdíl V.

Škoda slíbená má se platiti. Kap. XV. art. I. rozdíl VI.

Škody mají šacovány býti. Kap. XV. art. I. rozdíl IX.

Škody gruntovní nebezpečné sau i podruhuom. Kap. XV. art. III.

Škody uruč, dělá-li kdo na obecním. Kap. XV. art. III. rozdíl I.

Škody vymíněné mezi kupcem a prodavačem mají místo. Kap. XV. art. III. rozdíl II.

Škody slíbené mají se platiti peněžité toliko, a ne za příhody osoby. Kap. XV. art. IV.

Škody, platí se některé, ač i nejsau slíbené. Kap. XV. art. V.

Škody zaviera i slib za jistinu. Kap. XV. art. V. rozdíl II.

Škoda stane-li se na víně šrotčře neb formau moci, on zaplat. Kap. XV. art. VI.

Škoda pánova, bnde-li sud zlý a rozpučí se. Kap. XV. art. VI.

Škody mají placeny býti, vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti. Kapitola XV. art. IX.

Škody naprav, kdo bezprávně koho do vazby vsadí. Kap. XV. art. X.

Škoda cizí věci stane-li se u řemeslníka neb změní-li platiti má. Kap. XII. art. VII. rozdíl VI.

Škody vymíněné jsú ke škodě u koho se schovává. Kapitola XVII. art. I. rozdíl IV.

- Škodu kdo by na lauce dělal, pokuta. Kap. XX. art. XXIV. rozdlíl II.
- Škody po prodaji, jsau kupujícího. Kap. XXI. art. XI. rozdlíl III.
- Škody a náklady přičteny býti mohau k sumunč. Kap. XLIX. art. I. rozdlíl II.
- Skutek v prchlivosti učiněný žádný stálý býti nemá. Kap. LXVI. art. II. rozdlíl II.
- Školy židovské nové nemají dopuštěny býti. Kap. LXXII. art. II. rozdlíl VI.
- Škodu vezme-li kdo skrz něčoi svévolnú příčinu, má zaplatiti. Kap. VII. art. XI.
- Škodu také platiti má, kdo dil jistiny platí. Kap. XI. art. IV.
- Škoda od obeslaného syna ne každá se platí. Kap. XII. art. I. rozdlíl I.
- Škoda prvé než se stane, má výstraha dána býti. Kap. XV. art. I. rozdlíl VII.
- Škodu, jakú jest kdo vzał pro penieze, pokaž. Kap. XV. art. I. rozdlíl VIII.
- Škodu kdo káže činiti, ten plať. Kap. XV. art. II. rozdlíl IV.
- Škoda toho jest, kdo co obmešká a toho příčinú jest. Kapitoľa XVII. art. I. rozdlíl V.
- Škodu plať sausedu, kdo dvoru svého nehradí. Kap. XIX. art. I. rozdlíl I.
- Škoda má opovědiena býti. Kap. XIX. art. VII.
- Škody ohněm učiněné z neštěstí a ne z nedbálnivosti, nemají napravovány býti. Kap. XXIX. art. VII.
- Slibuje-li kdo někomu za stavuňk, a on se něčeho jiného dopustí, sám vinen. Kap. VII. art. XIV.
- Slibí-li dva nerozdielnau rukau, muož jednoho viniti. Kap. XI. art. II.
- Slibil-li kto koho z jiného sandu vyvaditi, nemá mu vydán býti. Kap. XI. art. III.
- Slibuje-li kdo společně za tři, dada své, na jednom zase dobude. Kap. XI. art. V.
- Slibuje-li kdo za škody z prosta, máš rozuměti: pro minnulý účinek. Kap. VII. art. XIV.
- Služebník více mzdy vybera, po smrti pána nevrátí. Kap. XVI. art. XV. rozdlíl II.
- Slauží-li kdo z milosti, na miľosti přestaň. Kap. XVI. art. XV. rozdlíl IV.
- Služebník umře-li, proto pán službu plať. Kap. XVI. art. XV. rozdlíl V.
- Stožená věc kradená, má pánu vrácena býti. Kap. XVII. art. I. rozdlíl X.
- Slibuje-li kdo za věc svěřenau, plať. Kap. XVII. art. III. rozdlíl I.
- Stoženú věc ztratí-li zuvač, zaplatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdlíl III.
- Služebník kdy by více ukázał při prodaji, nemá to státi. Kap. XXI. art. IX. rozdlíl I.
- Služebník před rokem odešlý, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti. Kap. XXV. art. XII.
- Služebník učini-li nepokoj, v domněni jest pán. Kap. XLVII. art. III. rozdlíl I.
- Služebníci bez přítomnosti panuo tepau-li se, nenie zrušenje pokoje. Kapi-toľa XLVII. art. III. rozdlíl II.
- Služebník ruše pokoj, stat buď. Kap. XLVII. art. III. rozdlíl III.
- Slibí-li kdo co, již jest dlužen. Kap. LIV. art. I.
- Slib neslušný a nemožný, má změněn býti. Kap. LII. art. I.
- Slibové mezi jinými učiněni, jiným škoditi nemohau. Kap. LIII. art. I.
- Slib dobrovolný v čem koli. má naplněn býti. Kap. LIV. art. II.

Slib má lepší věci naplněn býti. Kap. LIV. art. II. rozdí I.

Slib u vazbě, co slibí, není povinný. Kap. LIV. art. II. rozdí II.

Slibu neplní let nedošlý. Kap. LIV. art. III.

Slibuje-li kdo hosti za škody, vinen jest. Kap. LIV. art. IV.

Slib proti dobrým mravům neplní se. Kap. LIV. art. III. rozdí I.

Služebnosti městské jsou při poučování světa, toho vodného, a ty mají také zapisovány býti. Kap. LXI. art. I.

Služebností gruntu cizím žádný ukládati nemá. Kap. LXI. art. I. rozdí I.

Služebnost hrobov. Kap. LXI. art. I. rozdí II.

Služebnosti celost nemůže rozdělena býti na díl. Kap. LXI. art. I. rozdí III.

Služebnost jedna proti druhé může se smísiti. Kap. LXI. art. I. rozdí XI.

Služebnost stavějíci může změnit. Kap. LXI. art. II.

Služebnost potráci se rozličně. Kap. LXI. art. II. rozdí VI.

Služebníka svědomie má váženo býti, když jiného nemají. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XII.

Slib za jistinu zavírá i škody. Kap. XV. art. V. rozdí II.

Slibové skrze smlauvy právo obdržují. Kap. LXXI. art. I. rozdí I.

Služebníku odpovídati před počtem pán nemá. Kap. I. art. XXX.

Služebníku pán zaplatí náklad. Kap. I. art. XXX. rozdí I.

Slibí-li kdo komu co s jakými výminkami, tomu dost učin. Kap. XI. art. I. rozdí I.

Služebníku mzda po smrti páne před jinými dluhy má placena býti. Kapitola XVI. art. XV. rozdí I.

Slibové věna jsou dobrovolní. Kap. XVIII. art. XVII. rozdí I.

Smlouvati každý může o dluhy. Kap. XX. art. IX. rozdí III.

Smlauva neodjímá pokut rychtáři. Kap. XX. art. XX. rozdí III.

Smlouví-li se strany, aby pokuty nedali, mají přísíci, že řsti neobmýšlejí. Kapitola XXVIII. art. XVI. rozdí I.

Smluvce k svědomí nepřisahají, ani křáftovní. Kapitola LXVIII. art. XVIII. rozdí III.

k Smlouvám mají býti povoláni hodnověrní. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdí IV.

Smluvce, proč nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdí V.

Smluvce, ubrmané, křáftovníci, nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XX.

Smlouvám opravování slov neškodí, než těm, kdo přísahají. Kap. LXVIII. art. XX. rozdí I.

Smilství kněží varovati se mají. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XXIII.

Smlauva stane-li se proto, aby z pokuty rychtáři vyšli. Kap. XX. art. XXI.

Snopy kdo by kradl, pokuta. Kap. XX. art. XXIV. rozdí III.

Spravedlnost co jest. V předmluvě listu druhého (str. 30).

Splatiti úrok nový může z domu. Kap. IX. art. III. rozdí I.

Šrotě škoda na víně stane-li se v moci, neb formana, on zaplatí. Kap. XV. art. VI.

Šrotě máje víno v své moci, stane-li se škoda, on zaplatí. Kap. XV. art. VI.

Strana, když řčníka nemá, má se jí odložit. Kap. III. art. VII.

Stavenie doluo nahoru svobodné. Kap. V. art. I. rozdí III.

- Stavuňikove času válek a odpovědi jsou neplatní. Kap. VII. art. I.
- Stavovati se nemají panské věci pro služebníka. Kap. VII. art. I. rozdl I.
- Strhuje-li se práva svého, pokuta. Kap. VII. art. I. rozdl III.
- Stavuňkuov pokazování čas. Kap. VII. art. IV. rozdl III.
- Stavuňku kdo nepokáže, od něho pust. Kap. VII. art. IV. rozdl IV.
- Strany povinny sú práva toho následovati, kde se saudí. Kap. VII. art. XI. rozdl I.
- Stavuje-li kdo, a prvé dlužníka na jeho právě o to, čeho mu popierá, neobviní, škody má platiti. Kap. VII. art. XV.
- Staviti jistec jistce, i věci jeho na každém právě muož. Kap. VII. art. XVI.
- Stavuňk muož býti pro nedopomožení práva. Kap. VII. art. XVII.
- Strany na otázky sandce povinny jsou se seznati. Kap. XIII. art. I. rozdl VII.
- Statek sirotčí nemá na lichvu dáván býti, než na kupectví. Kapitola XIV. art. III. rozdl II.
- Stráta, či nedbálnivostí přišla, ten ji plať. Kap. XVII. art. I. rozdl I.
- Statku držitel dluhy plať. Kap. XVIII. art. XIV. rozdl III.
- Stavenie nečistotná půl čtvrtý nohy od meze býti má. Kapitola XIX. art. I. rozdl III.
- Štěpové stíniti sausedu nemají, ani ratolesti převésiti. Kapitola XIX. art. I. rozdl VI.
- Staví-li kdo co po záповědi, má zkaženo býti. Kap. XIX. art. II.
- Stavenie obnoviti každý muož. Kap. XIX. art. II. rozdl II.
- Stavěti na obci má rychtář brániti. Kap. XIX. art. II. rozdl III.
- Stavenie jak na vavš, tak na hlubokost býti muož. Kap. XIX. art. V.
- Stavenie, která nemohan býti než jak prvé byly. Kap. XIX. art. V. rozdl I.
- Stěny mají oba sausedé opravovati. Kap. XIX. art. V. rozdl II.
- Stěny nechtě-li by jeden opraviti, zbavuje se svého práva. Kap. XIX. art. V. rozdl III.
- Statek nekšaftovaný, máte, dokud vdovau, můž spravovati. Kapitola XXVII. art. XXIX.
- Střileje kdo na obecné cestě, zabí-li koho, hrdlem zaplať. Kapitola XXVIII. art. XI. rozdl I.
- Statek kdo čí drží, miesto mrtvého dlužníka můž vinín býti. Kap. XXX. art. V.
- Strany nejsau-li hotovy, muož sám saudec čas položiti k stání do dvou nedělí. Kap. XXXII. art. XIII.
- Štrafuje-li kdo z kvapnosti ortel. Kap. XXXII. art. XVIII.
- Strana straně potupná slova mluvě, užkozuje své při. Kap. XXXII. art. XII. rozdl I.
- Starší neb jiní přísežní, pohrdajiece volením od nových konšěluov, v pokutu padnau. Kap. XXXIII. art. V.
- Strana větší obdržuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdl II.
- Stavěti nahoru a doľnuov každý množ. Kap. XXXIX. art. I. rozdl II.
- Stavěje zhuoru, by zastínil jiněmu, nebude vinen. Kapitola XXXIX. art. I. rozdl IV.

Stoji-li kdo na koho z aumysla a útok učiní, má mrskán býti. Kap. XI.VIII. art. IV.

Stranám co se spíše k orteli, má přečteno býti. Kap. LX. art. III. rozdlíl II. Stavějící služebnost muož změnití. Kap. LXI. art. II.

Staví-li kdo na haycochu, právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdlíl II.

Stavěti na cestě kdo dopustí, své právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdlíl III. Stavenie zhuorn pro světlo muož se někdy hájiti, i jiné služebnosti. Kap. LXI. art. I. rozdlíl XII.

Statek vydělaný připadá na bratři a ne na otce, leč jest chudý. Kap. LXIII. art. I.

Statek nepřijde-li po otci, nepřipadá na otce. Kap. LXIII. art. I. rozdlíl I.

Stupňové rodu v právích, ukazují se pro nápady a pro svědectvie. Kap. LXIV. art. I. rozdlíl I.

Stupně prvnioho krevníci sau synové, a ti dědi. Kap. LXIV. art. III. rozdlíl I. Straycové i báby rovně se dělí. Kap. LXIV. art. IV. rozdlíl IV.

Stupněm jedni bližší kterého koli pohlaví, má právo lepší. Kapitola LXIV. art. VI. rozdlíl III.

Stupňuov a stromnov uměnie přátelstvie krevnioho, dědičného, přirozeného, a příbuzného, jest potřebie pro nápady a svědectvie. Kap. LXIV. art. VII.

Stupňuov jaký jest počet a rozdlíl. Kap. LXIV. art. IX.

Stupeň co vyznamenává, a od čeho slove. Kap. LXIV. art. X.

Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti. Kap. LXIV. art. XII.

Strana zamítá-li svědky, má zavázati se, že ze zlosti toho nečiní. Kap. LXVIII. art. XXXIV.

Stupňuov pobočních pořádanie vedlé práva duchovnioho i městského. Kapitola LXIV. art. XVI.

Stupňové proč se tak rozdělují, příčina. Kap. LXIV. art. XX.

Stupňové přátelstvie voleného. Kap. LXIV. art. XXV. rozdlíl I.

Stromu duchovnioho příbuznost. Kap. LXIV. art. XXVI.

Stádo, duom, slovan jedno tělo. Kap. LXVI. art. IV. rozdlíl XIII.

Stupeň co jest příbuznosti po krvi. Kap. LXIV. art. I.

Strany nález přijmete ubrmanský. Kap. VI. art. II. rozdlíl II.

Staviti se muož podezřelý se všim. Kap. VII. art. II. rozdlíl I.

Stavovati se nemají věci ztracené u člověka dobropověstného. Kap. VII. art. II.

Stavuňkno práva netoliko se o koních rozuměti mají, ale o všech věcech. Kap. VII. art. XIX. rozdlíl I.

Stoji-li kto jednau, a potom nestojí, při prohrá. Kap. X. art. III. rozdlíl I.

Straně svědek má oznámen býti, zvlášť o slibích. Kapitola LXVIII. art. I. rozdlíl XXVI.

Strana opustí-li co potřebného, sandce při nálezu napravití mohú vedlé pruo-vohu. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdlíl IV.

Straně k jmenování svědkuov má potaz se přiti. Kap. LXVIII. art. XXII.

Stranám rozmyšlenie přiti se má. Kap. LXVIII. art. XXII. rozdlíl I.

Strana někdy podvoluje se dobrovolně v nětco; kdy toho neučiní, při tratí. Kap. LXVIII. art. XXIV.

Strany, když se na jednostrajné svědky volají, jimi rozsazeni býti mají. Kapitola LXVIII. art. XXX.

Strana vyníni-li sobě, bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví, má toho užítí. Kap. LXVIII. art. XXXI.

Statku ženy muž jest pán, i ženy. Kap. XVI. art. I. rozdil I.

Stavenie záповěd má býti, když se staví. Kap. XIX. art. II. rozdil I.

Staví-li se kdo sám, rukojmě prázden bývá. Kap. XXIII. art. II.

Stojí-li kdo na kolo, má smýkán býti. Kap. XLVIII. art. IV.

Statek jakým pořádem připadá na přátely. Kap. LXIV. art. II. rozdil I.

Summa učenie práv. V předmluvě listu třetieho (str. 31).

Sud rozpučí-li se a jest zlý. Kap. XV. art. VIII.

Summa všech řehoľ svrchupsaných o nápadu přátel. Kap. LXIV. art. VI.

Súpeř své cti bližší jest hájiti. Kap. LXVIII. art. XV. rozdil II.

Súpeř mocnější se jest brániti. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdil V.

Sukno ne k váze, ale k mieře náleží. Kap. LXVIII. art. XXIX. rozdil I.

Súpeř dva svědky hodná máje, přednější jest ku právu, než žalobník více svědkuov máje. Kap. LXVIII. art. XLV. rozdil I.

Svolenie právo měnie. V předmluvě listu třetieho.

Svolenie právo měnie. Kap. I. art. XXXIII. rozdil V.

Svědci jakú pilností mají rozvážení býti. Kap. VII. art. V. rozdil I.

Svědek křivý jazyk ztratí. Kap. VII. art. V. rozdil II.

Svědkové hostinští mohau o dluh přijati býti. Kap. XVI. art. XVI.

Svěřené věci každý pilný buď tak jako své. Kap. XVII. art. I.

Svěřená věc vždy se vrátiti může, ale půjčená nic. Kap. XVII. art. I. rozdil VIII.

Svěři-li jich více, a jednomu se ztratí. Kap. XVII. art. I. rozdil IX.

Svěřenau věcí kdo kupčí, ztratí-li se, má ji platiti. Kap. XVII. art. IV.

Svěřeně věci nenie-li miesto k vrácení jmenováno. má se před právem vrátiti. Kap. XVII. art. IV. rozdil I.

Svěřenú věc ztratí-li zuvač, zaplatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdil III.

Svěřenú věc kto ztratí podlé své beze lsti, nenie povinen platiti. Kap. XVII. art. III.

Svěřené věci k vydání přes pole, náklad má býti svěřujícího. Kap. XVII. art. IV. rozdil IV.

Svekruše bližší jest pokazovati o zaplácenie věna. Kap. XVIII. art. XX.

Svolenie a prodanie, čím se dělí. Kap. XXI. art. VIII. rozdil II.

Svátkuov zločinci užiti nemají. Kap. XXIII. art. I. rozdil I.

Svádu kdo počíná, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn, jako by mu se moc stala. Kap. XXVIII. art. V.

Svědkové pro výboj, sausedé s obú stran. Kap. XXXI. art. I. rozdil I.

Svědčiti pohostinu přijda množ o útok. Kap. XXXI. art. VI. rozdil I.

Svědčiti mohou šeníkři a nájemníci o útok. Kap. XXXI. art. VI. rozdil IV.

Svědčiti hospodári i žalovati při větším kvaľtu, mohau sausedé před právem. Kap. XXXI. art. VI. rozdil V.

Svornost vše přemáhá. Kap. XXXII. art. VII. rozdil VIII.

Svědčiti žádúy sám sobě nemuož. Kap. XXXII. art. XVIII. rozdil II.

Svědkuov kdo by více jmenoval a méně pokázał, pře netrati, než pokutu dá.

Kap. XXXII. art. XXII.

Svědkiem a žalobníkem žádný býti nemuož. Kap. XXXVI. art. I. rozdl I.

Svěděl-li přísěžný jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře. Kap. XXXVI. art. II.

Svědkové austní, platnější než psaní. Kap. XXXVII. art. II. rozdl I.

Svědkuov svornost a případnosti pilně šetřieny býti mají. Kap. XXXVII. art. II. rozdl II.

Světla propůjčování mají býti obápolně odměnná. Kap. XXXIX. art. I.

Světla odjiemati jeden druhému nemá. Kap. XXXIX. art. I. rozdl I.

Svodníci sau zlí a nešlechetni, a protož nemají svědčeti. Kap. XLI. art. II. rozdl VIII.

Svědkové ženy v přísaze padají. Kap. XLI. art. V.

Světlu aby se neškodilo, rozumie se o nynějším, a ne o budaucím. Kap. XXXIX. art. I. rozdl VI.

Svědek falešný, zavíní proti Bohu, saudeci a straně. Kap. XXXII. art. VII. rozdl XVII.

Svolenie měnie zástavu. Kap. XLIX. art. XIII. rozdl I.

Svědkové k listu mají prošení býti. Kap. L. art. XIII.

Svědomie tato z práva nemohú přijata býti, najprv ženské. Kap. LXVIII. art. I.

Svědkuov viera, hodnost, mravové, obyčejové, mají šetřiti býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl III.

Svědčiti nepřítel na nepřitele nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdl VI.

Svědčiti náměsíčník muože-li? Kap. LXVIII. art. I. rozdl XVII.

Svědek kšaftovní umře-li jeden, druhý má s přísahou vysvědčovati. Kap. LX. art. XIX.

Svědkové nejistí nemají slyšání býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl IV.

Svědek oznámiti má, že pro nepřizeň svěděl. Kap. LXVIII. art. I. rozdl VII.

Svědkuov srovnávanie má šetřieno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl IX.

Svědek otec syn, a zas syn, býti nemohau sobě. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XIII.

Svědkové v cizí věci přátelé býti mohú spolu. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XIV.

Svědek v své při žádný býti nemuož. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XV.

Svědkové dva jsau k právu dosti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XVI.

Svědkové jsau-li s obú stran: mají ti přijati býti, kteří se s přirozenými věcmi srovnávají, a to má saudec vyptávaním vyhledati. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XVII.

Svědkuov počet větší ne vždy se patří. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XIX.

Svědek nemá tomu, proti komu vede se svědomie, prvé praviti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XX.

Svědkiem řečník té pře býti nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXI.

Svědkové vedlé práva tito nemohú býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXII.

Svědkiem muož chudý věrný býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXIII.

Svědčeti v své při žádný nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXIV.

Svědek má oznámen býti saudeci. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXV.

Svědek straně má oznámen býti, a zvlášť o slibích. Kap. LXVIII. rozdl XXVI.

Svědkové světa mohou býti snuredlně hřešící. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXXI.
Svědčeti množ hořomudec, když k letuom přijde, o tom což prvé vědom jest.

Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXVII.

Svědčeti nemá padlý. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXIX.

Svědčeti množ kšaftovník o kšaftu. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXXII.

Svědčeti nemuž o tom prodavač, co prodá. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXXIII.

Svědknou ne vždy většímu počtu se věřiti má, ale počestnější. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXXIV.

Svědnomie miesto má šetřeno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXXV.

Svědnomie čas má se vážiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXXVI.

Svědkové mají vedeni býti o tom, oč jest sand. Kap. LXVIII. art. I. rozdil XXXVII.

Svědkové se vedan někdy před odpovídaním sůpeře. Kap. LXVIII. art. II.

Svědkové prvé než odpovídá obeslaný, nemají se věsti, leč nebezpečnostvie smrti. Kap. LXVIII. art. II. rozdil I.

Svědkové mohou vypsávání býti od sanduo bez stran. Kap. LXVIII. art. II. rozdil II.

Svědky o nepravosti rychtářově, páni v radě slyšte. Kap. LXVIII. art. II. rozdil III.

Svědkové před sepréním pře, pro hodnú příčinu mohou přijati býti bez škody. Kap. LXVIII. art. II. rozdil IV.

Svědkové neznámí a podezřelí, mají přísíci zvlášť, že nejsan najatí. Kapi-toľa LXVIII. art. III.

Svědknou nemocným má vyslán býti písař a přísězní. Kap. LXVIII. art. IV.

Svědkové odvřeni býti mají, na kterého se uvede příčina, pro kterou nemuž býti svědkem. Kap. LXVIII. art. V.

Svědky kdo zamítá, sám jich také věsti nemá. Kap. LXVIII. art. VI.

Svědky kdo by přimutkať k přísaze, aby druhé straně nesvědčili, neb někto neradiť, nemá prospěšno býti. Kap. LXVIII. art. VII.

Svědkem nemuž býti, na koho nárek jest ukázán. Kap. LXVIII. art. VIII.

Svědčeti bratr za bratra v těžké při nemuže. Kap. LXVIII. art. IX.

Svědčeti sobě nemohú bratřimi se nazývající. Kap. LXVIII. art. IX. rozdil II.

Svědnomie bratří, v které při má přijato býti. Kap. LXVIII. art. IX. rozdil I. a II.

Svědkem celým býti nemuž dvakrát z zlodějství obviněný. Kap. LXVIII. art. X.

Svědčeti mohou přísězní o tom, co slyší od přísězného, v přech, smluvách. Kap. LXVIII. art. XII.

Svědnomie nejisté, ani žalobníku ani sůpěři nenie škodné. Kap. LXVIII. art. XIII.

Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muž, aby doložil, co by zapomenut bez škody. Kap. LXVIII. art. XIV.

Svědčeti konšelé mohou do jiných sanduo o zápisích, kaupích, ortelích. Kap. LXVIII. art. XIV. rozdil I.

Svědnomie kdo se zavieže přísěznými dovoditi, a nejmennje, tehdy dosti jest, by jedním přísězným dokázal. Kap. LXVIII. art. XV.

Svědky svoli-li se kto několika pokázati, tiem jest povinen. Kap. LXVIII. art. XV. rozdil I.

Svědnomie přísězných vsi jest hodné. Kap. LXVIII. art. XV. rozdil III.

Svědkové kněží ku právu světskému býti mohou, a zas layci k duchovnímu.
Kap. LXVI. art. XXV.

Svolí-li se kto konšelem přivéstí, není potřeba ho jmenovati. Kap. LXVIII.
art. XV. rozdl IV.

Svědčiti nemůž přísední, mluv-li za někoho. Kap. LXVIII. art. XV. rozdl V.
Svědkové jsou-li rovní, mocnější jsou soupeřovi. Kap. LXVIII. art. XVI.

Svědkové v pochybné příhodě mají obvlášt vyptávání býti. Kap. LXVIII.
art. XVI. rozdl III.

Svědkové mají přísah činiti k žádosti stran. Kap. LXVIII. art. XVIII.
rozdl I.

Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci, dva najměň býti mají. Kap. LXVIII.
art. XIX.

Svědkové mají jmenování býti v při peněžité, a ne v hlavní. Kap. LXVIII.
art. XXI.

Svědce umře-li, straně se protah má příti pro jiného. Kap. LXVIII. art. XXIII.
Svědka nemocného přísední vyslyšíc, mohou oznámiti to svědomie. Kap. LXVII.

art. XXIII. rozdl I.

Svědkové v tovaryství spiknutí na někoho, nemohou svědčiti. Kap. LXVIII.
art. XXV.

Svědčiti řečník nemuž v při, kterauž vede. Kap. LXVIII. art. XXVI.

Svědkové zmateční a nejisti, nejsou dostateční. Kap. LXVIII. art. XXVIII.

Svědecvie skutku předkládá se svědkuom slov. Kap. LXVIII. art. XXIX.

na Svědky strany odvolávají-li se jednostajně, jini rozsúzení býti mají. Kap.
LXVIII. art. XXX.

Svědkové k žádosti, straně mají na oko postavení býti. Kapitola LXVIII.
art. XXXII.

Svědkuom odpor muž učiněn býti. Kap. LXVIII. art. XXXII. rozdl I.

Svědkové když se vedau, již ne osoby nářikati se mají, ale slovuom odpor
množ býti Kap. LXVIII. art. XXXIII.

Svědkuom řečem proč muž odpierano býti. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdl I.

Svědkuom řeči kdy má odepřieno býti, ale již se nyní obajim jednostajně
muž odpierati. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdl III.

Svědky zamítá-li strana, zavázati se má, že ze zlosti toho nečiní. Kap. LXVIII.
art. XXXIV.

Svědce nemá svědčiti, pokáže-li se naň nářek. Kap. LXVIII. art. XXXV.

Svědce nedoloží-li: „Toho sem svědom,“ není škodně. Kap. LXVIII. art.
XXXVI.

Svědomie o meze a vládařstvie, čím starší tím hodnější. Kapitola LXVIII.
art. XXXVII.

Svědkové soupeřovi sau ku právu přednější. Kap. LXVIII. art. XXXVIII.
rozdl I.

Svědkové poznají-li, že sau jindy a jindy o tom zvěděli, to neškodí. Kap.
LXVIII. art. XXXVIII. rozdl II.

Svědkuom protah má se příti. Kap. LXVIII. art. XXXVIII. rozdl III.

Svědkové nemohou-li kdy beze lsti státi, má se prodliti. Kapitola LXVIII.
art. XXXIX.

Svědkové nechť-li svědčiti, mají právem připraveni býti. Kapitola LXVIII. art. XXXIX. rozdíI I.

Svědkiem každý má býti, kdož se nezamítá. Kap. LXVIII. art. XL.

Svědka zavrei ne saudee, ale strana má. Kap. LXVIII. art. XL. rozdíI I.

Svědky saukupníky nemuž žádný vésti v trhových věcech. Kap. LXVIII. art. XLJ.

Svědčiti sobě mohlú tovaryši kupci. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdíI I.

Svědčiti nemohlú tovaryši šibalé v hlavních přech. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdíI II.

Svědčiti někdy biříe muž, ale ne kat. Kap. LXVIII. art. XXVII.

Svědčiti nemá, když na svědka se nárek pokáže. Kap. LXVIII. art. XXV.

Svědkové jednostajní mohlú býti o skutku a příčinách toho. Kap. LXVIII. art. XLIII.

Svědkové mají rozšafně odmítání býti. Kap. LXVIII. art. XLIV. rozdíI III.

Svědkuov větší počet ne vždy se přijímá. Kap. LXVIII. art. XLV.

Svědky dva hodná maje súdeř, přednější jest ku právu, než žalobník více svědkuov maje. Kap. LXVIII. art. XLV. rozdíI I.

Svědkové súdeřovi o záplatě dluhu listovního přednější jsau a mocnější. Kap. LXVIII. art. XLVI.

Svědkové dva k jistci jsau dosti ku právu. Kap. LXVIII. art. XLVII.

Svědkuo počet do sedmi jest vedlé práva plný. Kap. LXVIII. art. XLVII. rozdíI I.

Svědomie množstvie často bývá podezřelé. Kap. LXVIII. art. XLVII. rozdíI II.

Svědkové jsau-li s obú stran pochybní, mají případnosti převáženy býti. Kap. LXVIII. art. XLVIII.

Svědomie obecní můž býti pojato v neslušnostech a v svádách. Kap. LXVIII. art. XLIX.

k Svědomie nemá býti puštěn pro příčinu vlastního jména. Kap. LXVIII. art. L.

Svědкова hodnost více buď šetřína než jméno. Kap. LXVIII. art. L. rozdíI I.

Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné. Kap. LXX. art. XI.

Svatokupectvie co jest. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XIX.

Svatostní i jinými službami darmo mají kněží posluhovati. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XXX.

Svatoprodavae má trestán býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XXXII.

Svatokrádce pokuta. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XXXVIII.

Svědkové sau-li při žalobě, při odporu také mají býti. Kap. I. art. XVIII. rozdíI I.

Svědkové k ubrmanství nenáleží. Kap. VI. art. V.

Svěřená věc má bez vayražky vrácena býti. Kap. XII. art. IV.

Svědčí-li dlužník věřiteli, jest v tom podezřenie. Kap. XVI. art. IX.

Svěřuje-li kdo s truhlou a neukáže co jest v ní, svěřujícího škoda. Kap. XVII. art. I. rozdíI II.

Svěřené věci mají veele vráceny býti. Kap. XVII. art. I. rozdíI VI.

Svěřené věci tak sau jako puojčené. Kap. XVII. art. I. rozdíI VII.

Svěřená věc nejmenuje-li se zejména, nepočítá se za svěřenau. Kap. XVII. art. IV. rozdí 11.

Svěřená věc zůstane-li po smrti, má vydána býti. Kap. XVII. art. IV. rozdí 11.
Svědčkové nevěsty i snělvce mocnější sů než ženichovy. Kap. XVIII. art. XVIII.
Svědčtí ženy o krádež nemohau, leč na zlopočestné. Kap. XXV. art. VIII.
Svědčtí nemohau let nemající. Kap. LXVIII. art. I. rozdí 1.

Svědčtí nemohú nemúdrí, hlúší, slepí, bldní, předsvědčení. Kap. LXVIII. art. I. rozdí 11.

Svědčtí jak se vážití má. Kap. LXVIII. art. I. rozdí 1.

Svoboda kostelní, kdo by tam utekl. Kap. LXXII. art. IV. rozdí 11.

Sladovníká práva. Kap. LXXII.

T.

Tajných věcí lidé nesaudí. Kap. XLII. art. II. rozdí 11.

Tesák kdo vyhodí, aby zabil druhého, jako vražedník sauzen buď. Kapitola XLVII. art. II. rozdí 1.

Tesák kdo přes záповěď nosí, má mu vzat býti. Kap. XLVII. art. VI. rozdí 11.

Teta nemá poručníci býti, ale paní zpuosobiti jiné. Kap. XLI. art. VI. rozdí 1.

Tovaryšské věci kšaftovati se nemají. Kap. LXVI. art. IV. rozdí 1.

Tovaryši kupčtí poctiví mohú sobě svědčtí. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdí 1.

Tovaryši šibalé nemají svědčtí v při hlavní. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdí 11.

Tito sami odpovídejte. Kap. I. art. XLVII. rozdí 1.

Těhotná jest-li, má od žen ohledována býti, a též porušená. Kapitola XLI. art. IX. rozdí 1.

Tok vody přirozený. Kap. V. art. I. rozdí 1.

Tři věci proměňují věc každú. Kap. V. art. I. rozdí 11.

Tři obsilky mají předjíti odsauzení a zapsání. Kap. X. art. II.

Trhy aby se řídily pro překupníky. Kap. XXXIII. art. I. rozdí 11.

Trestání bývá pro skutek, pro řeč, pro psaní, rady zlé. Kap. XLVIII. art. I. rozdí 1.

Trestání, k věku má patřieno býti. Kap. XLVIII. art. I. rozdí 11.

U.

Ubrmanství, kterým osobám má býti. Kap. VI. art. I.

Ubrman sám se nevoť. Kap. VI. art. I. rozdí 1.

Ubrman volený, pro které příčiny má odvvržen býti. Kap. VI. art. II.

Ubrmané, strany nález přijmíte. Kap. VI. art. II. rozdí 11.

Ubrmannov větší strana zavírá. Kap. VI. art. II. rozdí 11.

Ubrmanství kdy mují. Kap. VI. art. II. rozdí 1.

Ubrman případnost také sud. Kap. VI. art. II. rozdí 11.

Ubrman sám o své věci neřekaj. Kap. VI. art. II. rozdí 11.

Ubrmannov bude-li více, větší strana obdrží. Kap. VI. art. II. rozdí 11.

Ubrmannom kdy se pře poručí, již z moci rychtáře vychází. Kap. VI. art. III.

Ubrmanství pod pokutau. Kap. VI. art. III. rozdí 1.

- Ubrmanství rychtářovu právu neškodí. Kap. VI. art. III. rozdl. III.
- Ubrman první a známý jest znamenitější. Kap. VI. art. VI.
- Ubrman odjinud muož býti. Kap. VI. art. VII.
- Ubrmanská výpověď před přísěznými. Kap. VI. art. VII. rozdl. I.
- Ubrmané k svědomí nepřisahají. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdl. II.
- Ubrmanem zlopověstný nemá býti. Kap. VI. art. II.
- Ubrmanu nemocnému odložiti se má. Kap. VI. art. II.
- Ubrmanský nález strany přijmete. Kap. VI. art. II. rozdl. II.
- Ubrmany muž zvolí-li, žena i děti po smrti jeho nemohau toho změniti.
Kap. VI. art. IV.
- Učedníky mistři lehkým trestáním trestati mají. Kap. XII. art. VII. rozdl. V.
- Učiní-li kdo co s volí práva, nenie lest. Kap. XXXII. art. VIII. rozdl. XVII.
- Ujde-li vězeň, již jest prost. Kap. I. art. XXXVII. rozdl. III.
- Ujde-li kdo, nemá se vrátiti. Kap. I. art. XXXVII. rozdl. IV.
- Ukradli-li by komu cizí věc vedlé jeho, a on s tím mlčel, potom ji plat.
Kap. XXV. art. XVII.
- U lidí-li let nemající panna kdo s násilím z domu, má šfat býti. Kap. XLI. art. XI.
- U lidí-li kdo komu ženu, košem trp. Kap. XLI. art. XI. rozdl. I.
- U lidí-li žena lét nemajícího, díl svůj ztratí, a města prázna bud. Kap. XLI.
art. XII.
- U lidí-li který pacholek neužitečný dceru, má města prázden býti. Kapi-
tola XLII. art. I.
- U lidí-li sebe která dá, trátí svú spravedlnost. Kap. XLII. art. I. rozdl. I.
- U lidí-li lehký vdov, za deset let prázden bude města. Kap. XLII. art. I.
rozdl. II.
- U lidí-li kdo pannu, by pak i k němu šla, i to trátí panua právo. Kap. XLII.
art. II. rozdl. V.
- Ulice, meze, cesty, hlinišť, písky mají býti obecní. Kap. XXVII. art. X.
- Umře-li kuož z násilí, bude placen. Kap. XII. art. II. rozdl. I.
- Umře-li by kto od svěčené věci, má vydána býti, kdo by urněl. Kap. XVII.
art. IV. rozdl. VI.
- Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržuje třetí díl. Kap. LXIV. art. II.
- Umírá bez kšaftu, kdo zřícenie žádného vedlé práva nečiní. Kap. LXVI. art. V.
- Umře-li jeden porněník, druhý muož konati co třeba. Kap. LXVI. art. VII.
rozdl. III.
- U mrlého počtové, nalezení mezi jeho věcmi, nejsú duvodní. Kap. LXVI. art. VIII.
- Upomíná-li kdo listy vyvazenými, přesvědčen bude. Kap. L. art. I. rozdl. III.
- Urucenie pro vraždu. Kap. XXIII. art. III.
- Úrození z městských gruntuo mají právo městské trpěti. Kap. I. art. XXXI.
- Úrokuov placenie, předchází dluhy. Kap. IX. art. II.
- Úrok kdy by se městěním zavázal komu platiti z domu, nemá zápis býti.
Kap. IX. art. III.
- Úrok městský muož splacen býti vždycky. Kap. IX. art. VI.
- Úrok zastaviti se nemuož. Kap. IX. art. VI. rozdl. I.
- Úročník k splacení sebe nemá nucen býti. Kap. IX. art. VIII.

- U řemeslníka. stane-li se škoda cizí věci, neb změni-li. platiti má. Kap. XII. art. VII. rozdil VI.
- Uraziti káže-li kdo koho, a on by jej zabil, vinen jest mordem. Kap. XXVIII. art. IX.
- Urukování jedno jest před soud, a druhé k dostiucnění. Kapitola XXXII. art. XXI.
- Úředníci po obnovení rady, mají obnoviti přísahy. Kapitola XXXIII. art. I. rozdil III.
- Úředníci mají býti zvláštní k měřám pijícím. Kap. XXXIII. art. I. rozdil IV.
- Úředníci mají býti k hospodářství města. Kap. XXXIII. art. I. rozdil V.
- Úředníci zvláštní býti mají, aby opatrovali bezpečnost obce. Kap. XXXIII. art. I. rozdil VI.
- Úředníci zvláštní býti mají, aby trhy řídili. příkupuikoum překupovati nedali. Kap. XXXIII. art. I. rozdil VII.
- Úročníci sobě mají odevzdávati před právem. Kap. XXVII. art. IV. rozdil II.
- Úředníci na svou přísahu činiti mají zpravu. Kap. XLV. art. I. rozdil I.
- Úrok splatiti nový množ z domu šesti kopami. Kap. IX. art. III. rozdil I.
- Uraziti káže-li kdo koho, a on by jej zabil, rozkazující vinen jest mordem. Kap. XXVIII. art. IX.
- Usedlý bez obsýlání povinen odpovídati. Kap. X. art. I. rozdil VII.
- Ústanovenie toto kdo zruší, daj pokutu. Kap. XLII. art. I. rozdil IV.
- Útoku na duom kdoby nedovedl, pokuta. Kap. XX. art. XXVIII.
- Utíkající ten slove, kdo před soudem uchází, a ne ten, kdoby doma nebyl. Kap. XXIV. art. I.
- Utěkač aby byl, kdo utíká před mocí, není jisté. Kap. XXIV. art. I. rozdil I.
- Útok na duom kdo učiní, hlavní ztrať. Kap. XXVI. art. II. rozdil V.
- Útok na duom neb kvalit můž i dalšími sousedy pokázán býti. Kap. XXXI. art. VI.
- Útok jest i do nájemného domu. Kap. XXXI. art. VI. rozdil II.
- Útok není, příběhnauti s braní pro obhájení domu. Kap. XXXI. art. VI. rozdil III.
- Útok kdo učiní a z umysla na koho stojí. Kap. XLVIII. art. IV.
- Utíkanie skutek následuje. Kap. LXX. art. XII. rozdil VI.
- Uvedenie v dědictví ujetím hřebíku neb tříšky daním bývá. K. XXVII. art. XIII.
- Uzdy, podkovy neobdrzuje, kdo kuon obdrží. Kap. VII. art. VI. rozdil III.
- Užívaním svobody svoboda se zachovává. Kap. LXI. art. II. rozdil X.

V.

- Váha každá má v své celosti býti. Kap. XX. art. XXIII.
- Váženie nespravedlivého pokuta. Kap. XX. art. XLI.
- Vazby z rozkázanie nechť-li by kdo podniknauti, má mocí vzat býti a pokutu dáti. Kap. XXXII. art. XIX.
- Vdali se máte, tehdy z dětí nápad na ni přestává. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdil III.
- Vdova v přísaze při trati a obdrzuje. Kap. XL. art. I. rozdil II.
- Vdova pro dluhy muže v přísaze nepadá. Kap. XLI. art. V. rozdil I.

Vdova o své dluhy v přísaze padá. Kap. XLI. art. V. rozdil II.

Vdova nejsú-li proti ní důvodové, v přísaze pro muže nepadá. Kap. XLI. art. V. rozdil III.

Vdovy do změnění stavu statkem i dětmi vládnúti mají. Kap. XLI. art. VI. rozdil II.

Vdovy nekšaftující právo muž, kterého pojme, obdrží před dětmi. Kap. XLI. art. VIII.

Vlá-li se máte sirotčí, hospodárství se zbaví. Kap. XIV. art. VII. rozdil I.

Výpověd bez strany neplatná. Kap. VI. art. II. rozdil IV.

Vedle sirotčího i jiné práva nepromléí cesty. Kap. LXXI. art. II. rozdil IV.

Věc přijatá ode dvů, vrátit-li by jednomu, vinen jsi druhému. Kap. I. art. VII.

Vězeň ujde-li, již jest prost. Kap. I. art. XXXVII. rozdil III.

Vinný který by obžalován nebyl, a dobrovolně se poznał, duchovně naprav. Kap. I. art. XLI.

Větší strana vypověz. Kap. VI. art. III. rozdil II.

Věci cizí nalezené, žádný nemuož sobě osobiti. Kap. VII. art. III.

Vězení a povodeň ve třech ducch pokázati se muož. Kap. VIII. art. III.

Věc cizí kdyby čeled domácí vzała. Kap. XII. art. III. rozdil I.

Viera rukojmč nemá zavedena býti. Kap. XV. art. V. rozdil I.

Výminka o ukradených koních. Kap. XV. art. VII. rozdil I.

Věřitel nemá před časem od dlužníka peněz bráti. Kap. XVI. art. VI.

Věřitel a dlužník prvé před soudem učísti se mají. Kap. XVI. art. VII.

Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh vzrostł. Kap. XVI. art. XII.

Věřitel platí-li co z dluhu, to mu dlužník nahražovati nemá. Kap. XVI. art. XIII.

Věci svěřené mají vcele vráceny býti. Kap. XVII. art. I. rozdil VI.

Věci svěřené tak jsau jako pnoječné. Kap. XVII. art. I. rozdil VII.

Věc svěřená vždy se vrátiti muož, ale půjčená nic. Kap. XVII. art. I. rozdil VIII.

Věc daná schovati, jest-li že se zejména nejmenuje, nepočítá se za svěřenú. Kap. XVII. art. IV. rozdil II.

Věc půjčená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. Kap. XII. art. VI.

Věno materi se umrtvuje, jakž dítě zplodie. Kap. XVIII. art. II.

Věno se neumrtvuje, by pak máte dítě umrlé měla. Kap. XVIII. art. III. rozdil I.

Věno má ujštěné býti. Kap. XVIII. art. III.

Věna ženy nemuož zbaviti muž, nemaje s ní plodu. Kap. XVIII. art. IV.

Věna ženu zbavuje cizoložství a auklad smrti. Kap. XVIII. art. IV. rozdil I.

Věna žena rozvedená pro nezbytí netratí. Kap. XVIII. art. V.

Věno, totiž mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském. Kap. XVIII. art. VI.

Věno ne toliko na zemských, ale i na movitých muž slíbeno býti. Kap. XVIII. art. VII.

Věno prvé má ujštěno býti ženč, než muži. Kap. XVIII. art. VIII.

Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, nežli xeno ženy.

Kap. XVIII. art. IX.

Věna muž aby nemohl utratiti v potřebě, nemá nručen býti. Kap. XVIII. art. X.

Věnný statek, muž hned prodán býti pro potřebu. Kap. XVIII. art. XII.

Věno ženy dědičné, z potřeby muž do času zastaveno býti. Kap. XVIII. art. XIII.

Věno od dlužníkuo, leč žena svolí, nemůž hyndrováno býti. Kap. XVIII. art. XIV.

Věno již dané dlužníci hyndrovati nemohau, ale budaucně přičené mohau.

Kap. XVIII. art. XIV. rozdíl I.

Věřitelé sau přední dědicové. Kap. XVIII. art. XIV. rozdíl II.

Věno připadá na přátele a statek na dědice oddělené. Kap. XVIII. art. XV.

Vyzuáníe krom sandu nenie té moci, jako by právem uznán byl. Kap. XIII.

art. I. rozdíl II.

Vyzuáníe bezděčné a z strachu, nenie stálé. Kap. XIII. art. I. rozdíl IV.

Věno své žena kšaftovati může. Kap. XVIII. art. XVI.

Věna sliby jsau dobrovolni. Kap. XVIII. art. XVII. rozdíl I.

Věno mužuo v třetinau vayš. Kap. XVIII. art. XVII. rozdíl II.

Věno ženy, dané od prvního muže, obdržuje muž poslední před pastorky.

Kap. XVIII. art. XIX.

Věna placení má toliko samé ženě býti. Kap. XVIII. art. XXI.

Věna k placení bývají dědici povinni. Kap. XVIII. art. XXII.

Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění. Kap. XVIII. art. XXIII.

Věno nemá slíbeno býti k oklamání věřiteluo. Kap. XVIII. art. XXIV.

Věřitel na to sahati muez, co kdo pro dluhy odlučí. Kap. XVIII. art. XXIV.

rozdíl I.

Věc pokuty nésti (nemá, kdož z rady konšelské vyvržen jest), leč by hlavní vina byla. Kap. XX. art. XI. rozdíl I.

Výminka když se v čem stane, neučiní-li se jí dosti, tehdy ani smlúva státi má. Kap. XXI. art. XI. rozdíl IV.

Vypověděnec nemá-li rukojmi, nemá držán u vazbě býti. Kap. XXIII. art. XIII.

Výminka: Jisté věci moc mají. Kap. XXIII. art. XIII. rozdíl II.

Věřitel dá-li dlužniku prodlení, rukojmě zproštěn bude. Kap. XXIII. art. XIV. rozdíl III.

Věc zaplacená bude-li ukradena, by u prodavače byla, škoda jest kupujícího. Kap. XXV. art. IV.

Vězeň muez pro potřebu utratiti všecky peníze své u vězení. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl IV.

Vězeň ujde-li rychtáři, nepovie-li, že vazba jest zlá. Kap. XXXII. art. IX.

Vyzuáníe mučeného nenie žádnému škodné, leč po mučení v tom trvá. Kapitola XIII. art. I. rozdíl V.

Vyníéné škody jsau ke škodě, u koho se schovává. Kap. XVII. art. I. rozdíl IV.

Věci svěřené k vydání přes pole, náklad má býti svěřujícího. Kap. XVII. art. IV. rozdíl IV.

Výpověd panskú kdo by nařekl. Kap. XXXII. art. XIX. rozdíl I.

Vězně dva konšelé každý týden navštíviti mají. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl VIII.

Větší strana obdržeti má. Kap. XLVI. art. I. rozdíl VIII.

Vina a pomsta nevztahuje se na dědice. Kap. XLVIII. art. II.

Věřitel máje základ, dlužníka k zaplacení nepřipraví. Kap. XLIX. art. I.

Věci od úřadu najaté, statek tajně jest v základu. Kap. XLIX. art. II. rozdíl I.

Věřitel druhý muož prvního ssíti a na právo jeho vstúpiti. Kap. XLIX. art. XII. rozdíl II.

Výminka ve všem vyplniti se má. Kap. LXXVI. art. II. rozdíl X.

Věno muž poručí-li ženě, ten kšaft má státi. Kap. LXXVI. art. IV. rozdíl X.

Vymní-li kto věc dostaviti svědku, toho užiti má. Kap. LXXVIII. art. XXXIII. rozdíl II.

Vyznání nepřítelů nemá bñed věřeno býti. Kap. LXXIX. art. I. rozdíl IX.

Viněn býti má každý na svém právě. Kap. LXX. art. IX.

Vytazování vyhledává zlá domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XIX.

Vyobcovaný sám žalovati osobně nemuž. Kap. I. art. XLV.

Větší počet zavírá. Kap. VI. art. II. rozdíl III.

Vězení a voda příčiny jsau ku právu nestání. Kap. VIII. art. I.

Výminky souditi se mají. Kap. XI. art. I. rozdíl II.

Vyznání mučeného není škodné, leč po mučení v tom trvá. Kap. XIII. art. I. rozdíl V.

Věna i ženy muž jest pánem. Kap. XVIII. art. X. rozdíl I.

Věno ženy menší-li, méně vezme. Kap. XVIII. art. XI.

Vše svěcená má vsudy vrácena býti. Kap. XVII. art. IV. rozdíl V.

Věna plácení pokázati, svekruše bližší jest pokázati. Kap. XVIII. art. XX.

Větší strana obdrzuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdíl II.

Vina z kvapnosti, z úmyslu, z příhody. Kap. XLVIII. art. I.

V krádeže vyhledání mají soudce po straně vypsati. Kap. XXV. art. VIII. rozdíl I.

V kšaftu domácí svědek není příjemný. Kap. LXXVI. art. I. rozdíl VII.

V kšaftu druhém, přidává-li se co k prvnímu, oba státi mají. Kap. LXXVI. art. XIII. rozdíl II.

Vlastní věci bližší jest než cizí. Kap. VI. art. II. rozdíl I.

Vládnutí má počítáno býti ode dne odevzdání. Kap. XXVII. art. VI.

Vládařství jest také skrze jiného, samú volí. Kap. XXVII. art. XV.

Vládařství kdo drží den a rok, bezpečen jest. Kap. XXVII. art. XV. rozdíl I.

Vládařství kto z moci drží neb z odpuštění, nejisté drží. Kap. XXVII. rozdíl II.

V městech, kteří dluhové předcházejí úroky. Kap. IX. art. II. rozdíl I.

V městských přech co se s rozmyslem děje, jest stálé. Kap. XXVII. art. III. rozdíl II.

Vnukové, stryčové, pro vraždu jakým obyčejem státi mohou. Kap. XXVIII. art. XIII.

Vnukové nápad mají k tomu, k čemu rodiči měli. Kap. LXIV. art. III. rozdíl IV.

Volání ku právu bířicem, jest pod pře ztracením. Kap. X. art. I.

Vokna na dvor sansedu udělaná, mohou zbražena býti. Kap. XIX. art. VIII.

- Voda stružni v cizim gruntu, má tajnú služebnost. Kap. LXI. art. I. z rozdílu VII.
- Volený synovec, jak má vzat býti. Kap. LXIV. art. XXV. rozdílu II.
- Volleist tajný, není větší než jako zjevný. Kap. LXX. art. VIII. rozdílu I.
- Volleist očista. Kap. LXX. art. VIII. rozdílu II.
- Voda komu náleží právem, náleží tomu i stezka k vodě. Kap. V. art. II.
- V přísaze nemá změnití liter. Kap. XXXV. art. II.
- V přísaze jsa od mnohých viněn, ne všech má jméno. Kap. XXXV. art. III.
- V pochybné spravedlnosti držitelé se přisuzuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdílu V.
- V pokutách milostivější býti máme. Kap. XXXII. art. VIII. rozdílu XI.
- V přípovědi prvorost neb potomnost právo činí. Kap. XXX. art. I.
- Vraždu kdo by učinil, pokuta. Kap. XX. art. XXXI.
- Vraždy pro auklad pokuta. Kap. XX. art. XLIII.
- Vraždu kdo učiní, nemá uručiti, než seděti. Kap. XXIII. art. III.
- Vražedník neb loupežník nemůže-li se vyvésti, hlavní pokutou trestán buď. Kap. XXVI. art. II.
- Vraždy kdo se chce očistiti, že moci se bránil, sám sedm přísáhl. Kap. XXVIII. art. III. rozdílu I.
- Vražedník pro vraždu pokorně činiti má ženě a dětem. Kap. XXVIII. art. X.
- Vražedník a loupežník jsa obeshán po třikrát, nestojí-li, má zapsán býti. Kap. XLIII. art. I. rozdílu IV.
- Vražedník má stát býti. Kap. XLIII. art. I. rozdílu VI.
- Vražedník ujde-li z jiného práva, může viněn býti i zapsán na jiném práve. Kap. LV. art. IV.
- Vražedník z potahu vzatý jak sauzen bude. Kap. LXX. art. XII. rozdílu VII.
- Vracuješ-li věc, po kom vracuješ. Kap. XII. art. V. rozdílu II.
- V slibu společném díl zaplatě, s oním škodu platí. Kap. XI. art. IV.
- V sandu osob přijímanie žádné býti nemá. Kap. XXXII. art. XXIII.
- V smlouvách více k vůli patřiti se má, než k jakým hadruňkoum. Kap. XLIX. art. II. rozdílu III.
- V smrtedlném hříechu jsúc, mohou svědkové býti světa. Kap. LXVIII. art. I. rozdílu XXXI.
- V trhový den kdo koho zseká, ruky zbaven buď. Kap. XLVII. art. VI.
- V trestání k věku má patřeno býti. Kap. XLVIII. art. I. rozdílu III.
- Vuole konečná jako skutek má trestána býti. Kap. XLVIII. art. IV. rozdílu I.
- V zavýtech saudech tři dny má obsýlka býti. Kap. X. art. II. rozdílu III.
- V žalobě městské padne-li jeden, jiní padnou. Kap. XXXI. art. IV. rozdílu I.
- V základě může se vzíti od dlužníka, což koli má movité. Kap. XLIX. art. XI.

Z, Ž.

- Žalobník prvé má dovesti svú žalobu. Kap. I. art. IV.
- Žalobník s obžalovaným někdy se poddávají k jinému sandu. Kap. I. art. V.
- Žalobník jeden jest pře hlavní, druhý případní. Kap. I. art. X. rozdílu I.
- Žalobník neb odporník pro neznámost, nemá puzen býti od sandu. Kap. I. art. XI.

Žalobník cizí, ku právu uručiti má. Kap. I. art. XIII.

Žalobník když jest s svědky, odpor také býti má s svědky. Kap. I. art. XVIII. rozdl I.

Žalují-li dva, má slyšení, kdo prvé ku právu přišel. Kap. I. art. XX.

Žaloba z rány má prvé slyšána býti, než-li z dluhu. Kap. I. art. XXII.

Žaloba rychtářova neb konšelská když se auřadu tkne, má prvé slyšána býti. Kap. I. art. XXIII.

Žalobník nenapravuje, a zvlášť podezřelému. Kap. I. art. XXXIII. rozdl I.

Žalobník podezřelý, nedoveda, naprav. Kap. I. art. XXXIII. rozdl III.

Žalobník z zpravy žaňuje, nenapravuje. Kap. I. art. XXXIII. rozdl IV.

Žalobník na zločince nemá pokutován býti. Kap. I. art. XXXIII. rozdl VI.

Žalovati nemá duchovní, leč mu správce jeho povolí. Kap. I. art. XXXV.

Žaloba z vraždy otce, vavš dětem než ženě náleží. Kap. I. art. XXXVI.

Žalovati vybočovany sám nemuž. Kap. I. art. XLIV.

Žalobník proti obžalovanému muož výminku učiniti. Kap. I. art. XLVII.

Žaloba odsauzeného na smrt, nenie zcela viery hodná. Kap. II. art. VI.

Žaloba z ran úkladních má býti ve třech dnech. Kap. II. art. VII.

Základ na lichvu pro aurok nemá dán býti než zastaven. Kap. IX. art. V. rozdl I.

Záповěd kdo by rychtářovu přestaupil aneb saudec, pokuta. Kap. XX. art. XXIX.

Základu dlužník klásti nemá, má-li hotové. Kap. XVI. art. II.

Základ polož, nemáš-li peněz. Kap. XVI. art. II. rozdl I.

Záповěd stavení má býti, když se staví, dělníkuom. Kap. XIX. art. II. rozdl I.

Záповěd rychtáře kdoby přestaupil. Kap. XX. art. XXIX.

Závady prodavač má osvoboditi. Kap. XXI. art. III.

Zamčenie při prodaji škodné. Kap. XXI. art. VIII.

Základové budau-li prodání s povolením rychtáře, prodaj jest mocný. Kapitola XXI. art. XI.

Žaloba bude-li spletená nejistým rozumem, nemá se k ní odpoviedati. Kapitola III. art. XIV.

Za vraždu 30 kop nenie stálá milost a pokuta, kdyby viec statku kdo měl. Kap. XXVI. art. II. rozdl I.

Záписové dědictvie v knihách býti mají. Kap. XXVII. art. XII. rozdl II.

Žaňuje-li se bez znamenie vraždy, proto prost nebude. Kap. XXVIII. art. III.

Zabí-li kdo koho z příhody nechťe, nemá hrdla ztratiti. Kap. XXVIII. art. XI.

Zabí-li kto koho stífleje na obecné cestě, hrdlem zasaunží. Kap. XXVIII. art. XI. rozdl I.

Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li mu strany, rychtář rád při něm zachovaj. Kap. XXVIII. art. XII.

Zabí-li host koho a uteče, věci, které má, nemají cizí brány býti. Kap. XXVIII. art. XV.

Žalobě prosté prostá náleží očista. Kap. XXIII. art. XVIII. rozdl I.

Za minulé zapálenie můž rukojmč býti, ale za budúci nie. Kap. XXIX. art. V.

Zapálí-li žena neb čeled, hospodář nejša doma, škodu neplatí. Kap. XXIX. art. VII.

Žaluje-li se na žháře bez znamenie neb listu, proto nemá pokuty trpěti žalovník. Kap. XXIX. art. IX.

Žalovník nedovede-li kvaltu, dá pokutu. Kap. XXXI. art. I. rozdl III.

Žalobní městskau muož na mnohé žalovati. Kap. XXXI. art. IV. rozdl III.

Žaloba z mordu nemuž než na jednoho býti. Kap. XXXI. art. IV. rozdl IV.

Žaloba narčení cti muož na mnohé býti. Kap. XXXI. art. IV. rozdl V.

Žakovstva konšelé nesudte, ale biskupové. Kap. XXXII. art. VIII. rozdl I.

Žalobau jednau co muož obsaženo býti, kdoby na dvě dělil, nemá mu slyšení dáno býti. Kap. XXXII. art. XX.

Žalovníkem a svědkem žádný býti nemuž. Kap. XXXVI. art. I. rozdl I.

Zavázaní které nemá dne ułożeného, dnešek jemn sľauží. Kap. XLIV. art. I.

Zaváže-li se kdo od jiného dáti, to nenie závazek. Kap. XLIV. art. I. rozdl I.

Zaviňují lidé z úmysla, z kvapnosti, z příhody. Kap. XLVIII. art. I.

Zabí-li muž ženu neb dítě, smýkán bud. Kap. XLVIII. art. II. rozdl IV.

Základ jestli položeny, k základu hled. Kap. XLIX. art. I. rozdl I.

Zavazuje-li kdo co má, zavazuje i co mieti bude. Kap. XLIX. art. II. rozdl IV.

Základ kdo vyplacuje, a on peněz bráti nechce, sám vinen. Kapitola XLIX. art. III.

Základem kdo vládne, lépe obdržuje jej přísahan. Kap. XLIX. art. V.

Základ nemá z města vezen býti, ani na lichvu dáván. Kap. XLIX. art. VI. rozdl I.

Základu zavázanie kdo prvé pokáže, prvé peníze bere. Kap. XLIX. art. VII.

Základ před prodáním má třikrát ohlášen býti. Kap. XLIX. art. IX.

Základ nemuž-li trvati, muož před časem prodán býti. Kap. XLIX. art. IX. rozdl I.

Základ pod škodami, berú-li se z něho užitkové, nemá bráti za škody. Kapitola XLIX. art. X.

Základ vzatý, potom lestuě vráceny, nenie vedlé práva. Kap. XLIX. art. XI. rozdl I.

Základ vuobec zavázaný, prodaj mocný od toho má. Kap. XLIX. art. XII. rozdl I.

z Základu užitkuov postihne-li věřitel dľuh svooj, má pustiti od zástavy. Kap. XLIX. art. XIII.

Základ nenie-li kupce z chytrosti dľužníka, má věřiteli dán býti. Kap. XLIX. art. XII. rozdl III.

z Základu co se nedostane, z toho muž žaloba býti. Kap. XLIX. art. XIII. rozdl II.

Základ muož prodán býti, dokudž dľuh se zľplna nezaplatí. Kap. XLIX. art. XIII. rozdl III.

Základ kdo prodá, ne kdo kaupí, má vinín býti. Kapitola XLIX. art. XIII. rozdl IV.

Žalobu z základu zápisy a listy, předoi žalobě osobní. Kap. XLIX. art. XII.

Základu nemuž prodati, kto peněz od dlužníka vzíti nechce. Kap. XLIX. art. XIII. rozdil V.

Zapsaným v počestných přech způsob práva nehají se. Kap. LV. art. III. Žalobník muož žaloby odvolati, krom té, které čini před právem. Kap. LVI. art. I.

Žaloba o peníze muož troje po jednu býti. Kap. LVI. art. I. rozdil I.

Žaloba tolik pro bití, kolik ran. Kap. LVI. art. I. rozdil II

Žalobník vinnému muož odpustiti, ale proto na právo zněsti. Kap. LVII. art. I.

Zavázati žádný se nemuž ke škodě obci. Kap. LVII. art. II.

Žaloba děje-li se na rychtáře, páni v radě slyšte svědky. Kapitola LXVIII. art. II. rozdil III.

Zavede-li kdo sám svú při, sobě vinu přičítaj. Kapitola LXVIII. art. XXIV. rozdil VI.

Základ vyplatě a lichvy nie, musí z lichvy lichvu dáti. Kap. LXXI. rozdil III.

Základ ztracený má oznámen býti. Kap. LXXI. art. I. rozdil VI.

Zavierati se s ženami nemají kněží. Kap. LXXII. art. IV. rozdil XIII.

Žalobníku čeho v své žalobě nedoloží, na to mu se nemuž rozsudek státi. Kap. VII. art. X. rozdil I.

Základu bráti pro úrok nemuž (ani) na jiný grunt se zvésti. Kap. IX. art. IV. Základ odhádaný maje, toho co se po něm nedostane. muž viniti. Kap. XI. art. I.

Žalobě prosté prostá náleží očista. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdil I.

Zbi-li by kdo koho z sucha, ještě by ten byl v moci rychtáře. dá dvě pokutě. Kap. XXXII. art. XIX. rozdil II.

Z cizoložstva cizý člověk nemá žalovati. než manžel. Kap. II. art. III.

Z cizí země hosti k učítani čas 6 neděl. Kap. XVI. art. VII. rozdil II.

Z domněnie nemá žádný odpovedati. Kap. I. art. XLVIII.

Žena neb dědicové zabitého, dlhý čas mlčice. potom nežalujte. Kapitola I. art. XXXVIII.

Ze dvou vraždníků, kterého viní, ten buď práv. Kap. I. art. XI.

Žena obesaná pro čary, jak má práva býti. Kap. I. art. XLIII.

Žena rozvedená pro nezbytí. věna netratí. Kap. XVIII. art. V.

Žena čím méně věni, tím méně vezme. Kap. XVIII. art. XI.

Žena chudá nemuž platiti svých dluhuov. Kap. XVI. art. I. rozdil III.

Žena pozustaálá v statku, toliko jest správci. Kap. XVIII. art. XV. rozdil I.

Žena neplodě dětí, od toho muže na věnu dosti měj. Kap. XVIII. art. XVII.

Zed' po pravé straně domu. Kap. XIX. art. V. rozdil IV.

Zeman žaľuje-li na městském právě, toho práva řád a právo trpěti má. Kapitola XXIII. art. IX.

Ženy o krádež svědčiti žádnému nemohou, leč na zlořověstného. Kap. XXV. art. VIII.

Žena prosúdiťi nemuž muži svému, než tři halěře. Kap. XX. art. XXXIII.

Zemského práva času třetina čini právo městské. Kapitola XXVII. art. VI. rozdil IV.

Zemané z městských gruntuv mají městské právo trpěti. Kap. I. art. XXXI.

- Žena obtížená 41 neděli nejvíce nosí. Kap. XXVII. art. XXII.
- Žena muož se vdáti, za koho chce. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdl I.
- Zemrau-li muž a žena děti nemajíc, statek spadá na otce té ženy. Kap. XXVII. art. XXVII.
- Zemrú-li děti za vdovstvie, mateře nápad. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdl I.
- Žena má-li svůj statek, dědí po ní přátelé. Kapitola XXVII. art. XXXI. rozdl II.
- Žena má moc, kšaftovati o svém. Kap. XXVII. art. XXXI. rozdl II.
- Žena žádá-li sandu pro vraždu, a děti by odpieraly, ženě má se k žádosti státi. Kap. XXVIII. art. VII.
- Žena v přísaze též jako jiný padá. Kap. XL. art. I. rozdl I.
- Žena bez muže v městské při nemá odpovídati do dnc do roka. Kap. XL. art. I. rozdl III.
- Žena poněvadž bez muže nemá odpoviedati, též také nemá žalovati. Kapitola XL. art. I. rozdl V.
- Žena nejša paní statku, nemžž nic prosauditi. Kap. XL. art. I. rozdl VI.
- Ženy o nedrahé své okrasy mohau se sauditi. Kap. XL. art. I. rozdl VII.
- Žena, která mlčí, svoluje. Kap. XLI. art. I. rozdl IV.
- Ženu kdo by druhému uľadil, jsa právem přemožen, má na kuol vstrčen býti. Kap. XLI. art. II.
- Žena těhotná má od žen ohledována býti. Kap. XLI. art. IX. rozdl I.
- Žena neb cizoložnik ujdau-li, potom pokáže-li se na ně, hlavním trestáním trestáni býti maji. Kap. XLI. art. II. rozdl III.
- Žena žaluje-li po třech nedělích o násilí, neměvši překážky, nic neobdrží. Kap. XLI. art. II. rozdl VI.
- Žena hledaje muže za šest neděl, vražedníka dítěte svého muož sama viniti. Kap. XLI. art. III.
- Žena vymřauvaje se nepřítomnosti muže, má pravdu zvěděti, živ-li jest. Kapitola XLI. art. III. rozdl I.
- Žena před vdáním vdůžeci se, má odpoviedati, by muž doma nebylo. Kapitola XLI. art. IV.
- Ženy majíce svůj díl, bude-li muž marnotratný, samy své spravuje. Kap. XLI. art. VI.
- Ženy nemaji ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti. Kap. XLI. art. VII.
- Žena jak-koli opatrná, nemá řečnovati. Kap. IV. art. XIII.
- Žena těhotná nemá býti na smrt vydána. Kap. XLI. art. IX.
- Žena o svém vlastním dílu muož kšaftovati, nemá-li dětí. Kap. LXI. art. X. rozdl I.
- Žena nemuož kšaftovati ani o svých věcech gruntovních. Kap. XLI. art. X.
- Ženu kdo svůj zabí, buď práv. Kap. XLVIII. art. II. rozdl IV.
- Žena zabí-li dítě své, pokuta smrt. Kap. XLVIII. art. II. rozdl II.
- Žena připraví-li muže o hrdlo, koľem buď trestána. Kap. XLVIII. art. II. rozdl III.
- Žena ukáže-li na muže cizoložstvie, sodomstvie, hrdla svého nebezpečnstvie, má s ním rozvedena býti. Kap. XLVIII. art. III.

Ženau kdo se pochlubuje, pokutován buď. Kap. LXII. art. I. rozdil I.

Ženě o poctivost její má více věřeno býti. Kap. LXII. art. I. rozdil II.

Žena rovný díl má s dětmi. Kap. LXIV. art. III. rozdil V.

Žena po muži vdá-li se, bližší jest užívatí díluov sirotčích, než poručníci. Kap. LXVI. art. VI.

Žena muž odbyta býti svršky. Kap. XXVII. art. XIX. rozdil I.

Žena oblačí-li se v mužské šaty, aneb muž v ženské, zlé domnění. Kapitola LXX. art. XII. rozdil XV.

Zevnitřní oděv jest znameníe vnitřního spůsobu. Kap. LXXII. art. IV. rozdil IX.

Ženám jako křehčejším má fořkováno býti. Kap. XVIII. art. IX. rozdil I.

Z jednoho skutku více vin muž býti. Kap. II. art. I. rozdil I.

Z jedné pře muž se jich více odvolati. Kap. IV. art. XIII. rozdil I.

Zjevně zpupnému odvolání nepřeje se. Kap. IV. art. XIV.

Žhář, čím se přemáhá. Kap. II. art. IX. rozdil I.

Zhyne-li věc, tak jako by zhyнула n puojčujícího. Kap. XII. art. I. rozdil IV.

Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu nápravu učiniti. Kap. XXV. art. IX.

Žhář byl-li by listy obžalovaný, kterak se očistiti má. Kap. XXIX. art. I.

Žhář zjevně lroze a skutečně zapále, má spálen býti. Kap. XXIX. art. II.

Žhář muž všudy jat býti bez opovědi rychtáře. Kap. XXIX. art. VIII.

Žhář jest-li obžalovaný bez znameníe neb listu, proto nemá pokuty trpěti žalobník. Kap. XXIX. art. IX.

Žhář z žhářství obžalovaný, vyvede-li se jednomu, prázděn bude všech. Kap. XXIX. art. X.

Žhář vyvede-li se sedlákom z zapálení, pán ho nemá viniti. Kap. XXIX. art. XI.

Zhaníš-li koho, naprav, a pokutu nes. Kap. XLVII. art. V. rozdil I.

Žhář obžalovaný listy, očistiti se má. Kap. XXIX. art. I.

Žid v svém židovstvu zachovalý, muž v sandu za dobrého projíti. Kapitola XXXIV. art. I.

Žid nařkne-li křesťana, před židy mají býti židé i křesťané svědkové. Kapitola XXXIV. art. II.

Žid skutkem postižený, právo své trati. Kap. XXXIV. art. II. rozdil II.

Žid křesťana nařeká-li, křesťan křesťany veď svědky. Kap. XXXIV. art. II. rozdil III.

Žid právě se mieti spravedlnost na gruntovní věc, ukaž zápis. Kap. XXXIV. art. III. rozdil I.

Žid maje za sebů základ, dlhů přísahů obdrží. Kap. XXXIV. art. III.

Žid s židem maje činiti, sudte se před židy, nejsou-li v podezření. Kap. XXXIV. art. IV.

Židovská přísaha má býti na knihách Mojžišových, na příkázání. Kap. XXXIV. art. V.

Zisku kdo hledá, najde-li škodu, nes. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdil II.

Žid nečině smlauvy o lichvu, sám vinen. Kap. LXXI. art. I. rozdil II.

Židé čím křesťany oklamávají. Kap. LXXI. art. I. rozdíI V.

Žid základ zprav přísahau. Kap. LXXI. art. I. rozdíI VII.

Židu křesťan platí-li, a o to sandi se, má na jistíně poraziti se. Kap. LXXII. art. I.

Židovský řád ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený. k městské správě potřebný. Kap. LXXII. art. II.

Židé se dobrým odpřáceti mají. Kap. LXXII. art. II. rozdíI I.

Židovskými chůvami křesťanky býti nemají. Kap. LXXII. art. II. rozdíI II.

Židuom křesťané slaužiti nemají. Kap. LXXII. art. II. rozdíI III.

Žid času umučenie Kristova nechod po ulicích. Kap. LXXII. art. II. rozdíI IV.

Židé ke křtu nemají nucení býti. Kap. LXXII. art. II. rozdíI VII.

Židé bez sandu nemají trestání býti. Kap. LXXII. art. II. rozdíI VIII.

Židé v jakém oděvu choditi mají, a proč. Kap. LXXII. art. II. rozdíI IX.

Židé nechodí-li s znameními svými, mají býti zbaveni křesťanuo. Kap. LXXII. art. II. rozdíI X.

Žid na základy, ne na dědictvie má puočovati. Kap. LXXII. art. II. rozdíI XI.

Žid na žida když žažuje, židé sudte. Kap. LXXII. art. II. rozdíI XII.

Židovská přísaha. Kap. LXXII. art. III.

Žid času umučenie Kristova při památce, neobeu s křesťanem. Kap. LXXII. art. III. rozdíI I.

Žid cizolože s křesťankau, oba budau zabrabáni. Kapitola LXXII. art. III. rozdíI II.

Z krádeže jedné rozličných věcí má pojednu žalováno býti. Kap. XXV. art. V.

Zkušeni mučením jest věc křehká. Kap. LXIX. art. I. rozdíI VII.

Z kostela duom nemá dělán býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XVIII.

Zloděj poprvé obžalovaný, a malá krádež bude-li, má toliko pardus mieti. Kap. XXV. art. XVI.

Zloděj s čím řapen, s tiem před sand veden bud. Kap. XXV. art. XV.

Zlodějstva nápomocníci a přechovávači mají též zvěšení býti. Kap. XXV. art. III.

Zlá vuole neb odpověď předejde-li, nenie mord. Kap. XLIII. art. I. rozdíI IX.

Zlopověstní mají po znamenie sanzeni býti. Kap. XLIII. art. III. rozdíI II.

Zlopověstní a přestupníci nemají řečňovati. Kap. IV. art. XIV.

Zlý kdo jest jednau, v domněnie jest, že i druhé muož. Kap. LXVIII. art. I. rozdíI XXX.

Zločinec ujda do kostela, má bezpečen býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XVI.

Zločinec, který nemá té svobody. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XVII.

Zlý obyčej rušitel jest řádu. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XXXI.

Zloděj jsa při řaupeži, odpierá-li, nemá mu věřeno býti. Kap. XXV. art. XX.

Změní-li řemeslník věc, platiti ji má. Kap. XII. art. VII. rozdíI VI.

Z obnístě jiskry k sausedu nemají létati. Kap. XIX. art. I. rozdíI IV.

Z podezřenie bude-li kdo vzat pro krádež, tři dni má vidomě seděti, neb provořán býti. Kap. XXV. art. VI.

Z práva obecního podobenství k duvodu maož se bráti, ale z majestátnov
nic. Kap. L. art. IV.

Z rukojemství jistec jest-li propuštěn, jsau i rukojmě. Kap. XXIII. art. V.

Z saudu všecko podezření má vyňato býti. Kap. XXXII. art. IV. rozdíI IV.

Zseká-li kdo koho v trhový den, ruky zbaven buď. Kap. XLVII. art. VI.

Ztratí-li kdo právo své, má rozumieno býti toliko k svědectví. Kap. XXV.
art. XVI. rozdíI I.

Ztratí-li kdo co viery hodnému, má zas vráceno a věřeno býti. Kap. XXV.
art. XVI. I.

Zuvač složenú věc ztratí-li, zaplatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdíI III.

Z vraždy žaluje-li se bez znamení, proto prost nebude. Kap. XXVIII. art. III.

Z úkladu vraždy a větší rány, má prvé odpověď býti. Kap. I. art. XXIII.

Zvonici mají býti neženatí. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XIV.

Z vraždy obžalovaný hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti. Kapi-
toľa XXVIII. art. I.

Zabí-li kradmo kto které hovado. Kap. VII. art. XIX. rozdíI II.

Zapsaný pro vraždu, nemá přechováán býti. Kap. XXVIII. art. XIX.

Konec Registr.

Hoc opus juris impressum in Litomyšl, per Alexandrum
Plznensem, mense Aprili, Anno salutis nostrae
Millesimo quingentesimo XXXVI°:

PŘÍDAVKY A VYSVĚTLIVKY.

Přísloví latinsko-česká. *)

I.

Per factum subsequens tollitur primum, et non e converso. — Skrze potomnější skutek zdvižen bývá prvnější, ale ne zase.

Actor judicem, quem vult habere pro se, etiam contra se non debet refutare. — Žalobník saudce, jehož chce aby jemu při saudil, téhož také proti sobě saudem aby nepohrdal.

Actor forum rei sequi debet. — Původ práva toho, k kterému obžalovaný příleží, následovati má.

Judex non debet latitare, sed conquerentibus copiam sui facere. — Saudce aneb rychtář nemá se pokrývati, ale žalujícím má dosti učiniti.

Coram judice cum disciplina sunt querimoniae proponendae. — Žaloby před saudcí s kázní mají býti předloženy.

Corpus hominis pretiosius est pecunia. — Tělo lidské dražší jest než peníze.

Membra caput, et inferiores superiorem sequi debent. — Údové hlavy, a poníženější vyššího mají následovati.

Bene consonat aequitati, quod actores maleficorum non cogantur ad emendas. — Dobře příleží spravedlnosti, aby ti kdož žalují na zločince, nebyli nuceni k pokutám.

Pro bázeň pokut člověk mohl by křivdu a násilé trpěti.

Filius non portet iniquitatem patris, nec puniendus est pro ejus excessu. — Syn nenese nepravosti otcovy, tak aby pomstu trpěl za jeho vinu.

Potest uxor alium maritum superducere, pueri autem alium patrem non habebunt. — Žena může mieti jiného muže, ale děti nebudau otce jiného míti.

---

*) Přísloví tato vyhledána jsou z původního lat. textu Práv Brněnských; kde tu položeno přísloví pouze české, takové nalezá se samostatně v textu Brikeiho, a není ho v Brněnském. (Číslo latinská znamenaj kapitoly.)

Captivo, ut vitam salvet, licitum est, carcerem et vincula evadere, si potest. — Vězni, aby život zachoval, sluší, ač muož, z okov a z žaláře uteci.

Vigilantibus, et non dormientibus jura subveniunt. — Bdícím, ale ne spícím práva zpomáhají.

Sicut Deus, qui est iudex justissimus, non punit bis in id ipsum: sic iudex temporalis tenetur facere suo modo. — Jako Buoh, kterýž jest saudec nejspravedlivější, nemstí po dvakráte toho téhož: tak saudec časný má činiti týmž obyčejem.

Sicut enim loquendo, quæ sunt tacenda, sic tacendo, quæ sunt loquenda coram iudicio, homo renuntiat juri. — Člověk, to mluvč co má zamlčeti, též zamlče to, což má mluvití před saudem, odříká se práva svého.

Una poena pro uno debito sufficiat. — Jedna pokuta za jeden skutek vedlé práva zadosti býti má.

Communis regula juris civitatis dicit, quod ad omnem querimoniam actoris reus, afirmando vel negando respondeat. — Na každé prožalování žalobníka obžalovaný, odpíraje neb se přiznáváje, má odpovídati. — Obžalovaný žalujícímu, znaje se neb odpíraje, má odpovídati.

In omnibus causis non exigitur probatio æque fortis, imo secundum causarum diversitatem probatio et expurgatio rationaliter variantur. — Ne ve všech přech potřebí jest jednostajných duvoduov, nébrž vedle rozličností při duvod a očista rozumně proměňuje se.

Fraus et dolus nulli debent patrocinari. — Lest a podvod žádnému nemají děditi. — Lest a úklad žádnému pomáhati nemohú.

Qui semel fuit malus, semper postea præsumitur esse malus. — Kdož jest jednu zlý, vždycy potom jest ve zlém domnění.

Aliquem simul esse iudicem, actorem et sententiam diffinitivam dictantem, non consonat æquitati. — Není spravedlivé, aby někdo i žaloval, i odpíral, i sand vynášel.

II.

Magis consonat rationi, quod septem cognoscant veritatem. — Počet sedmi svědkův jest z podstaty práva.

IV.

Appellationis remedium non est ad defensionem iniquitatis, sed ad innocentie præsidium. — Odvolání není vydáno k obraně nešlechtnosti, ale k pomoci nevinnosti.

Jus scriptum ejus est interpretari, cujus est condere. — Tomu sluší rozum právu dávati, kdož je skládá.

V.

Prodesse unusquisque sibi, dum alteri non noceat, non prohibetur. — Nebrání se, aby sobě jedenkaždý prospěl, když druhému neškodí.

VI.

Sciendum, meliorem vicini conditionem fieri posse, sed deteriorem non posse. — K zlepšení sauseda něco muož děláno býti, ale k zhoršení nic.

Obrana se nezapovídá.

VII.

Jus commune habet, quod quilibet homo bonæ famæ melius honorem, res et corpus suum potest defendere, quam sibi possent per alium decertari. — Každý člověk dobropověstný lépe své cti, zboží a života muož brániti, nežli od jiného přemožen býti.

Ad hoc enim, quod negatio noceat confitenti, requiritur, quod sciens, non per errorem facti, confiteatur. — Má-li vyznání škoditi vyznavateli, potřebí jest, aby vědomě a ne omylně vyznával.

Actor et reus consuetudines et jura locorum, in quibus litigant, observare debent. — Žalobník a obžalovaný obyčeje a práva místa, v nichž se saudí, mají zachovati.

Actor forum rei sequi debet. — Žalobník má následovati práva prožalování. Na kterém právě prožaluje, má i konec bráti.

XI.

Conditiones juri communi quodammodo derogant. — Výminky právu obecnímu někdy ujímají.

Fraus et dolus nulli patrocinari debent. — Lstivost a lest žádnému děditi a pomáhati nemají.

XIII.

Confessio facta pro se, nulli valet. — Vyznání, učiněné samému sobě, nehodí se žádnému.

Nullus in propria causa poterit esse testis. — Žádný v své vlastní při nemuož býti svědkem.

Tantum de manifestis homines judicare habent. — Lidé saudí zjevné věci toliko, a ne tajné.

XIV.

Non est necessitas curatoribus, minorum pecunia focnerare. — Nesluší statkem sirotčím let nedošlých lichviti.

Sacerdos, cura negotiorum secularium postposita, spirituali subjectus est. — Kněz, péči světských věcí odloživ, poddán jest duchovním.

Pater, a quo semen fluit, principium generationis est. — Otec jest skuteční počátek rození, od něhož símě pochází.

XV.

Mlčící zdá se povolovati.

Is damnum dat, qui jubet. — Ten škodu plať, kdo rozkáže ji dělati.

Ejus nulla est culpa, cui parere necesse est. — Toho vina žádná není, komuž příslušné jest poslušhati.

Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere jus non habet. — Žádný škody nečiní, leč by to činil, čeho nemá práva činiti.

Fidejussor fide, quam pro alio interponit, abuti non debet. — Rukojmč viery, kterauž za jiného zastavil, nemá zle užiti.

XVI.

In solvendis debitis prioritas temporis jus facit. — Při placení dluhu prvost času právo činí. — Při dluzích prvost času mocnější právo činí.

Debitum, quod dicitur spilgelt, ad iudicium non est ducendum. — Dluh prohraný nemá před soud dopuštěn býti.

XVII.

Fides et dolus contraria sunt. — Viera a lest odporne jsau.

XVIII.

Sexui muliebri tamquam fragiliori potius est providendum. — Pohlaví ženskému, jakožto křehčejšímu osudí, raději má opatřeno býti.

Bonorum acquisitio viro est facilius quam mulieri. — Dobývání statku jest snadnější muži nežli ženě.

Victum ostiatim mendicando quærere, mulieri verecundius est et gravius, quam sit viro. — Žebrati ženě hanebněji a tíže jest, nežli muži.

Est generale in jure, quod creditor est heres principalis. — V právích jest obecné, že věřitel jest svrchovaný dědic.

Est vir tam mulieris quam dotatitii dominus et rector. — Muž jest tak ženy jako i věna pán a správce.

Uxor et heredes succedentes mortuis debita solvant eorundem. — Příležití spravedlnosti, aby žena a dědicové, vstúpíe na místo mrtvých, jich dluhy platili.

Dos ex libera proficisci debet voluntate. — Věno má pocházeti z svobodné vůle.

XX.

Tantum voluntarii excessus sunt puniendi. — Toliko dobrovolná zavinění pokutu trpí.

XXI.

Patientia sine contradictone, sine scientia, pro consensu accipitur. — Trpělivost bez odepření, by pak bylo z nevědomí, pokládá se za povolení.

Commodum ejus esse debet, cujus est periculum. — I užitek má býti toho, číž jest škoda a nebezpečství.

XXIII.

Za smrt přirozenú žádný nemuož slíbiti.

Certa et specificata valent. — Jisté a zvláště vymíněné věci mají moc, ješto by jinak neměly.

XXV.

Sicut enim ad judicem pertinet, maleficos interimere, sic etiam justis tenetur bona ipsorum restituere. — Jako rychtáři sluší nad zločincem popraviti, též také povinen jest, spravedlivým jich statek vrátiti.

Communiter dicitur, quod fur vel alter maleficus privatus est jure suo. — Obecně se mezi lidmi dí, že zloděj nebo jiný zločince zbaven jest práva svého.

In quibus (annis) homo nec compos, nec usum plenæ rationis habens, nec inter bonum et malum sufficienter discernere sciens judicatur. — Člověk v tom věku (mladší patnácti let) plně rozumu neužívá, ani mezi dobrým a zlým muož dostatečně rozeznati.

Anno XV. anni discretionis intrant. — V patnáctém létě léta rozumná docházejí.

Necessarium est, quod confessus in jure legitimæ sit ætatis. — Potřebné jest, aby ten, kdo před právem vyznává, byl dospělého věku.

XXVII.

Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit. — Nebývá upevněno prodlením času, co od počátku z práva nepochází.

Violentia legibus est contraria. — Násilí protiví se právóm.

Semen patris et memoria remanet in pueris, et non in uxore. — Símě a paměť otcova v dětech zůstává, a ne v mateři.

Ad probandam legitimam filiationem prodest confessio parentum. — K důvodu řádného synovstva prospívá vyznání rodičov.

Prius vel post nasci, non stet in pueris. — Naroditi se prvé neb potom, nenie to na dietěti.

In arbitrio viduæ, filiæ vel neptis est, nubere vel non nubere, cuicumque velit. — V moci jest každé vdovy neb vnuky městské, vdáti se neb nechati, za koho by chtěla. — Na vuoli jest každé ženy vdáti se, za koho se jí líbí. — Mauželstva mají býti dobrovolná, a ne přinucená.

Právo jest, že vnukové vstupují na ten díl, který jich rodičové měli míti, by živi byli.

In communi proverbio dicitur, quod creditores propinquissimi sunt heredes. — Obecné přísloví jest, že věřitelé jsú najbližší dědicové.

XXVIII.

Fratres et cognati uxoris alium sororium ex eo, quod vidua ad secundas transire nuptias potest, bene habebunt; pueri autem patrem aut alii consanguinei loco occisi consanguineum alium non habebunt. — Bratří a příbuzní ženini jiného švakra míti mohau, neb vdova muož se po druhé vdáti; ale děti jiného otce, a jini přátelé miesto zabitého přitele mieti nebudau.

XXX.

In debitis, qui prior est tempore, potior est jure. — Kdo jest první časem, mocnější jest právem (v dluzích).

Unicuique mora propria est nociva. — Jednomu každému jeho vlastní prodlení jest škodlivé.

In debitorem mortuum creditor agere non potest. — Na dlužníka mrtvého věřitel nemuož žalovati.

XXXI.

Peccatum est, juri injuriam facere. — Ilřích jest, právu křivdu činiti.

Faciens et coadjuvans in excessibus pari poena subiacebit. — Činící a povolující rovnú muku podstúpí.

Duplex peccatum duplici poena puniri debet. — Dvoje probrešení má dvojí pomstu podstúpiti.

In proverbio dicitur: Ad facinus duplex non sufficit ultio simplex. — Obecné přísloví dí: K dvojímu zavinění není dostatečná jedna pomsta.

XXXII.

Initium sapientiæ est timor Domini. — Počátek múdrosti a opatrnosti jest bázeň Boží.

Violentia est legibus inimica. — Násilé nepřeje právu.

Acceptio munerum est prævaricatio veritatis. — Brání darův činí přestúpení pravdy.

Restringenda est sub ratione potestas. — Moc má býti skrovena pod rozum.

Non enim ira viri Dei justitiam operatur — Hněv muže nečiní spravedlivosti Boží.

Judex defectum supplere non debet. — Saudce nemá nedostatku naplňovati.

Sluší se od násilí svého brániti.

Moc každá spojená větčí mocí jest, nežli rozdielná.

Deus omni judicio præsens adest. — Buoh přítomen jest každému saudu.

Uterque est reus: Et qui veritatem occultat, et qui mendacium dicit. — Obojí vinen jest: Ten kdo pravdy zatají, i ten kdo lež praví.

Žádný, ktož nemuož odsúdit, nemuož sprostiti.

Týž saudce má býti v obojí při.

V pokutách milostivější býti máme.

Saudce jinak nemá sauditi než vedlé řečí a pruovoduov jedné každé strany.

Nezdá se býti možné, což nemuož býti počestné.

Potřebné jest rychtáře poslúchati.

Emendæ non personam judicis, sed officium consequuntur. — Pokuty nenásledují osoby rychtářovy, ale auřadu.

Nec actor neque reus in causis propriis dicere possunt testimonium pro se ipsis. Ani žalobník ani obžalovaný v vlastních přech sobě svédčiti nemohá.

In judiciis æqualiter cum omnibus est agendum. — V saudu se všemi jednostajně má činěno býti.

Má právo podnikati, kdo jiným právo ustanovuje.

Major numerus minorem includit. — Větší počet zavírá v sobě menší.

XXXVI.

Aliquem simul actorem et testem esse, non consonat æquitati. — Není spravedlivé, aby kdo byl žalobníkem i svédkem.

XLI.

Juxta regulam juris civilis foeminæ a publicis officiis sunt remotæ. — Vedlé řeholy práva městského ženy od obecních úřadů jsau vzdáleny.

Non est malitia super malitiam mulieris. — Není zlosti nad zlost ženskau.

XLIV.

Poenā constituitur in emendationem hominum. — Pomsta ustanovena jest pro polepšení lidské.

Mnohé cesty lidé mají ke zlosti.

XLIX.

Dicit regula juris: Qui prior est tempore, potior est jure. — Kdož jest prvnější časem, přednější jest podle práva (Kdož prvé do mlýna přinese, dřív jemu směl).

L.

Cujus est concedere, ejus est et interpretari. — Komuž přísluší práva skládati, tomuž sluší i právu rozum dáti.

Čímž jest člověk získati chtěl, tiem ztratiti maož.

Quod scriptura capit, firmum manet; quod memoriae testium imprimitur, per oblivionem tollitur. — Což písmo zavírá, pevně zuostává; ale což v paměti lidské jest, zapomenuto bývá.

Testes non recipiuntur, nisi vivant. — Svědkové nebývají přijati, leč by živi byli.

Judices et jurati cavere debent, ne probationes rerum percant. — Rychtáři a přísední měli by na péči míti, by důvodové věci nezahynuli.

LIII.

Pacta inter alios acta aliis obesse non possunt. — Slibové mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohau.

LIV.

Promissa, quæ homo voluntarie facit, adimplere debet. — Slibové, kteréžto člověk dobrovolně činí, mají naplnění býti.

Omne promissum est implendum per melius, et non per pejus. Všelíjaký slib má býti naplněn lepším, a ne horším.

Promissum debet esse voluntarium. — Slib má býti dobrovolný.

LIX.

Consuetudo rationabilis et legitime præscripta præjudicat legi. — Obyčej rozumný a řádně předešlý, neškodí právu.

LXIV.

Ten neslove oddělený, kdo jest ještě u rodičů náhlebníkem. Příkladové k vyrozumění dostatečnému jsau velmi potřební. Okazání na oko jest důvod nad jiné důvody.

LXVI.

Traditum est, duas lucrativas causas in eundem hominem et in eandem rem concurrere non posse. — Vědomé jest, že dvě zjištěné příčiny na téhož člověka, na touž věc sběhnouti se nemohau.

Plus valet, quod in veritate est, quam quod in opinione. — Větší moc má to, což jest pravé vuole kšaftujícího, než to, co v domněnie.

Columna seu tignum domus partim legari non potest, ne urbs deformetur. — Krokev neb slaup domový nemuož býti poručen, aby město ohaveno nebylo.

Suspectum eum putamus, qui moribus talis est, ut suspectus sit. — Toho máme podezřelého, jenž mravy takový jest podezřín ve zlém domněnie.

Præ aliis causis multus favor debetur testamentis defunctorum et dotibus mulierum. — Nad mnohé jiné pře milost býti má k kšaftům na záduší a k ženským věnóm.

Aliud est dare, quam legare. — Jiné jest dáti, než odkázati.

Homo ex rationis facultate liberi est arbitrii. — Člověk z moci rozumu jest vuole svobodné.

LXVII.

Na dobré vuoli buď jedné každé ženy neb panny, vdáti se neb nechat; nebo manželství připuzené řídko se líbí.

LXVIII.

Testes omnes admittuntur, qui a jure non prohibentur. — Všickni (svědkové) bývaj dopuštěni, jimž od práva nezbyvá zapovědono.

Nullus idoneus testis in re sua intelligitur. — Nižádný nemá rozumín byti hodným svědkem v své při. — Žádný nemuož svědkem býti v své vlastní při.

Ubi numerus testium non adjicitur, duo sufficiunt; pluralis enim locutio duorum numero contenta est. — Kdež počet svědkuov nejmenuje se, na dvau dosti jest, neb řeč o mnohau věc počtem dvau se zavírá.

Non enim ad multitudinem respicere oportet, sed ad sinceram testimoniorum fidem et ad testimonia, quibus lux potius veritatis assistit. — Nenie potřebie k množství hleděti, ale k čistě hodnověrnosti svědectví a k těm svědectvím, z nichžto světlost pravdy se ukazuje.

Mulier levis animi est et inconstans. — Žena lehké mysli jest a neustavičná. — Žena neustavičná a vrtké mysli.

Palam est, illam causam esse propriam, cujus emolumentum et onus ad illos pertinet suo nomine. — Ta pře slove vlastní, jejížto úžitek přileží jim týměž jmenem.

Quod non prohibetur, admittitur. — Což se nezabráňuje, to se dopuští.

Facultas probationum non debet angustari. — Duvodu moc nemá býti sůžována.

Qui semel malus fuit, semper præsumitur esse malus, licet postea poenituerit. — Kdož jest byl jednau zlý, vždycky domnín jest zlým býti, by se i potom i kál.

Infamia est remissa quoad Deum, non quoad mundum. — Zlá pověst odpuštěna jest od Boha, a ne od světa.

Solum de eo, de quo est controversia, inducendi sunt testes. — Toliko o tom, oč jest saud, svědkové mají vedeni býti.

Testes sine omni suspicione et infamia esse debent. — Svědkové mají býti beze všeho podezření a zlé pověsti.

Cum præstantior sit bona fama, quam mala. — Chvalitebnější jest dobrá pověst, nežli zlá.

Plus in testibus respicienda personarum idoneitas, quam nomen vel vocationis proprietas. — Viec má patřena býti mezi svědky hodnost osob, než vlastenství jmen.

Est enim necessarium partibus, quod coram iudicio prudenter loquantur. — Potřebí jest stranám, aby před saudem opatrně mluvili.

In proverbio dicitur communi: De quo quis lucrum et emolumentum querit, de illo, si in contrariam relabitur partem, damnum merito reportabit. — V čemž kdo užitku hledá, v tom, upadne-li v odpornú věc ten, hodně škodu vezme.

Vigilantibus, et non dormientibus jura subveniunt. — Práva spomáhají bdícím, ale ne spícím.

Quilibet reputatur testis idoneus, de quo non probatur contrarium. — Každý se domnívá býti hodný, o němž nebývá duvod odporný.

Est consuetudo secundum leges ius moribus utentium approbatum. — Obyčej vedlé práv jestiž právo duvodné obyčejům užívajících.

Probatio tormentorum res est fragilis et periculosa, veritatem fallens. — Vypytávání mučením jest věc křehká a nebezpečná, pravdu oklamávající.

Per quæstiones et tormenta veritatem a maleficis inquirere, solum interest iudicis et juratorum. — Skrze vytazování a mukami pravdu od zločincův zvědět, sluší toliko na rychtáře a na konšely

Přísloví pouze česká. *)

Předml. Ctnost sama urozeného činí.

Ctnost člověka od hovada dělí.

Dobří z milosti ctnosti dobře živi jsau, zlí strachem pokuty.

Právo bez správce nemuož býti.

Správce bez práva též nemá býti.

Právo jest rozum věčný.

Výborné právo, výborní správcové činí obec blahoslavenau.

Správce jest nástroj a slauha Boží.

Práva všem mají býti známa.

I. Kdo mlčí, svoluje. Kdo mlčí, povoluje. Kdo trpí, nebo mlčí, svoluje.

Povyk není žaloba.

Právu má se pomáhati.

Svolení právo mění.

Jedna pře jednau žalobou se koná.

Bez slyšení nemá býti nálezu.

II. Z jednoho skutku více vin muož býti.

Lest žádnému nemá býti ku pomoci.

IV. Z jedné pře muož se jich více odvolati.

Poručené pře se nemění.

V. Stavení dolů nahoru, svobodné.

Lícení na lidi se zapovídá.

VI. Sám se nevol.

Ohyzdné věci zamlčány buďte.

Vlastní věci bližší než cizí.

Strany nález přijměte.

Větší strana zavírá.

---

*) Přísloví zde položena vzata jsou z marginalií textu Brikcova

- Výpověď bez strany neplatná.
 Sirotčí svolení moci nemá.
 Sám o své věci neříkaj.
 Větší strana obdrží.
 Větší strana vypověz.
 Ubrmanství rychtářovu právu neškodí.
- VII. Cizí věci neobstavují se.
 Podezřelý se se vším stavuje.
 Svědek křivý — jazyk ztratí.
 Co neobstaviš a co nežaluješ, nechaj.
- VIII. Pro překážku posla netratí se pře.
 Panská služba bezelstná vymlouvá nestání.
- IX. Úrok zastaviti se nemuož.
- X. Jednou stoje, a potom nic, prohrává.
 Nejsa doma, netratí pře.
- XI. Lest nemá žádné moci.
- XII. Komu vydáváš, šetř.
 Hospodář, domu prodada, podruha nech.
 Nájemník nemá podezřelých hostí přijímati.
- XIII. Vyznání krom saudu není té moci, jakoby právem uznán byl.
 Seznání samému sobě k lepšímu moci nemá, ale proti sobě má.
 Vyznání bezděčné a z strachu není stalé.
 Vyznání mučeného není žádnému škodné, leč po mučení v tom trvá.
 Strany na otázky saudce povinny jsau se seznati.
- XIV. Poručník zamlče dluh, propadne právo své.
 Statek sirotčí nemá na lichvu dáván býti, než na kupectví.
 Poručníkem nemá býti mrhač statku.
 Kněz péče o světské věci nemá míti.
 Mátě ukrutná, nebo stav změně, zbavuje se hospodářství.
- XV. Ne z každé škody obeslaný má právo býti.
 K otázce rychtáře má přiznání neb odepření býti.
 Kdo rozkazuje škodu činiti, ten platí, a ne ten kdo ji činí.
 Dělá-li kdo na obecním, uruč škody.
 Škody vymíněné mezi kupcem a prodavačem — mají místo.
 Slib za jistinu zavírá i škody.
- XVI. Muž pánem netoliko ženy, ale i statku.
 Dluh prohraný saudem nemá dopomáhán býti.
 Mzda po smrti pána, před jinými dluhy má placena býti.
 Pokud kdo slúží, potud mu plať.
 Slúží-li kdo z milosti, na milosti přestaň.
 Služebník, umře-li, proto pán službu plať.
 Mzda přísuzená, do západu slunce má dána býti.

- XVII. Čí jest obmeškání a příčina, toho i škoda.
 Věci svěřené mají v cele vráceny býti.
 Věci svěřené tak jsou, jako půjčené.
 Svěřená věc vždy se vrátiti můž, ale půjčená nie.
 Svěřená věc kradená má pánu vrácena býti.
 Kdo slibuje za věc svěřenú, plať.
- XVIII. Ač věno živé jest, vždy však za věno ujištění neškodné.
 Cizoložství a úklad smrti — věna ženu zbavuje.
 Ženám jako křehčejším má folkováno býti.
 Muž jest ženy i věna pánem.
 Muž statku mrhač, má na žádost ženy trestán býti.
 Věřitelé jsau přední dědicové.
 Věna sliby jsou dobrovolní.
 Věno mužovo — třetinau veyš.
 Věřitel na to sahati muož, co kdo pro dluhy odlúčí.
- XIX. Dvoru svého kdo nehradí, škodu plať sausedu.
 Plot pleta, konce obrať k sobě.
 Z ohniště jiskry k sausedu nemají létati.
 Prevět má byti ne ke škodě sausedu.
 Štěpové stíniti sausedu nemají, ani ratolesti převěsiti se.
 Dým sausedu nemá protimyslnost činěna býti.
 Obecnímu právu žádný nový nemuož uškoditi.
 Věc starú obnoviti každý muož.
 Na obci má rychtář brániti stavěti.
 Písek, hlinu, rupy k stavení můž na obci skládati.
 Saused sausedu ke škodě a k nevůli nemá nic činiti.
 Stěny mají oba sausedé opravovati.
 Zeď na pravé straně k domu jest.
- XX. Pokuty v moci saudecuov jsou pro řád města.
 Pokuty nedadí, kdo zastihnul smilníka.
 Cizoložníka muž má viniti.
 Smlauvati každý můž o dluhy.
 Pokuty toliko hoden, kdo z vuole provini.
 Pokuty nemůž prázen býti opilý.
 Smlauva neodjímá pokut rychtáři.
- XXI. Obyčej zlý muž proměněn býti.
 Po kúpení zisk i škoda jest kupujícího.
 Prodá-li kdo grunt, i cestu prodává.
 Prodá-li kdo cokoli, má osvoboditi.
 Po prodaji škody jsau kupujícího.
 Výminka, když se v čem stane, nenčiní-li se jí dosti, tehdy
 ani smlauva státi má.
 Kdo prodá grunt, svršky nemají brány býti.
 Kupující má moc vyměňovati.

Purkrechtník bez vuole pána nic nemá odlúčiti.

Purkrechtníku slib má držán býti.

Neučiní-li slibu purkrechtník, páně škoda, co se přihodí
Purkrechtník jiného na své místo posaditi můž.

XXIII. Svátků zločinci užití nemají.

Rychtářova moc — panská jest moc.

Rukojemství připadá na dědice.

Rukojmě dožádán býti má, a vědomý.

Jisté věc moc mají.

Bezděky žádný nemůž býti rukojmí.

Věřitel dá-li dlužníku prodlení, rukojmě zproštěn bude.

XXV. Purgmistr moc má a místo dvou konšel.

Podezřelého kdo nařkne, pokuty netrpí.

Let nemaje, nemá na smrt súzen býti.

XXVI. Rukojmě za vražedníka ušlého hlavú nebude trestán, ale
smluví se.

K milosti soudce náchylnější býti mají.

Milost nemá odepřít býti.

Kdo na milost koho přijme, povinen mu milostí.

XXVII. Prodá-li dům neb dědictví, do dne a do roka povinen vy-
svoboditi.

Gruntovní právo městské jest — do dne do roka.

Po nařčení a připovědi kdo mlčí den rok, promlčí právo své.

Opilý, zlý skutek čině, nemá výmluvy.

Místa řemeslnická před právem se postupovati mají.

Úročníci sobě odevzdávati mají před právem.

Rok a den kto vydrží grunt, bude vysvoboden.

Příčiny, pro kteréž nepromlčí dědictví: Voda, vězení, moc.

Zemského práva času třetina činí právo městské.

Díl dědičný nikdy se promlčeti nemuož.

Lozunkové, desátkové mají se platiti, by čas prošel.

Dědictví zastavené prodává-li kto, věřitel muož ujištění žádati.

Zápisové dědičtí v knihách býti mají.

Rukojmě muož se v dědictví dlužníka uvázati.

Duom věřitel má držeti rok a den pro neplacení.

Dlužník ve dni a v roce muož duom jistě vyplatiti.

Kdo drží rok a den, bezpečen jest.

Kto mocí drží neb z odpuštění, nejistě drží.

Žena odbyta muož býti svršky.

Práteluom dědici mají pomáhati.

Děti z kuběny nedědí.

Manželstvo rozdělené nepohoršuje děti.

Dítě před časem narozené dílu neztratí.

Po mateři na dítě připadá její spravedlnost, a po dítěti
na muže.

Každá žena muož se vdáti, za koho chce.
 Nápad po rodičích synové i dcery mají rovný.
 Sirotek léta maje kšaft muož činiti.
 Vdá-li se máti, tehdy s dětmi nápad na ni přestává.
 Děti syna nedílného mají díl s strýci svými.
 Po ženě, mající svůj statek, dědí přátelé její.
 Žena má moc kšaftovati o svém.
 Dědicové, nestačí-li statek, za dluhy dokládati nebudou.
 Dlužníci dluhy dědicům platí.
 Prodati své každý muož svobodně.
 Přítel v prodaj muož vkročiti.
 Dědictví po třikrát vyhlášené na pána připadá.
 Nemuž-li prodati, netratí spravedlnosti.

- XXVIII. Narčený prostú žalobú z vraždy, prostě se očistí.
 K prosté žalobě — prostá očista.
 Rychtář nemá moci, vraždy odpustiti bez panské vůle.
- XXIX. Při ohni zlý účinek více se váží.
 Radí-li kdo žalobníku k jeho žalobě, potom o tu věc sám žalovati znovu nemá.
- XXX. Kto první časem, ten mocnější právem.
- XXXI. Svědkové pro výboj — sousedé s obou stranou.
 Kvalt jeden jest větší: ranami, druhý menší: slovy.
 Kvalt jest jako mord.
 V žalobě městské padne-li jeden, jiní padnou.
 Povolující s činícími jednu muku trpí.
 Žalobau městskou muož na mnoho žalovati.
 Žaloba z mordu nemuž než na jednoho býti.
 Žaloba narčení cti muož na mnohé býti.
 Dvoje prohrěšení dvoji pokutu nese.
 Autok jest i do nájemného domu.
 Útok není přiběhnutí s braní pro obhájení domu.
- XXXII. Rychtář má býti těla zdravého.
 Saudce má býti ctnostný, spravedlivý, nekořistný, opatrný, bohabojný, střídmy, dobrotivý.
 Rychtář a saudce přísahu činí.
 Saudce daruov nebež; vezme-li, vrať zas.
 Saudce nemá býti hněvivý, ani v hněvu súditi.
 Hněv saud převracuje.
 S saudu všecko podezření má vyňato býti.
 Saudce nesud, dokud strany druhé neslyšíš.
 Saudce v saudu nemá nic doplňovati, leč co z práva opustí strany.
 Rychtář stranám bezpečnost k saudu učiniti má.
 Přátel což muož nejmenš, má do rady dáno býti.
 Moc spojená silnější než rozdělená.

Svornost pře přemáhá.

Pověst zlá má co slepota vystříhána býti.

Spravedlnost nemuož u nectnostného člověka býti.

Konšelé vši možností mají řediti obecné (dobré).

Saudce, poněvadž škoda a zisk na nich záleží, mají spravedlivě sauditi.

Falešný svědek zavíní proti Bohu, saudeci a straně.

Hřích jest jednostajný: Pravdu zatajiti, křivdu mluvíti.

Saudce k odpovědem a k pruvodům mají prodlení příti.

Saudce světský nemá sauditi kněze jakožto kněze.

Pokuty milostivější mladým a neopatrným.

Saudce řeč a pruvod stran toliko suď.

V pokutách milostivější býti máme.

Co nenie poctivé, nenie možné.

Kdo hrozí, vůle jeho za skutek.

Kdo co učiní s volí práva, nenie lest.

Rychtáři v potřebě práva každý pomoci má.

Kto se koří, milosti hoden.

Svědčiti žádný sám sobě nemuož.

Strana straně slova potupná mluví li, uškozuje své při.

XXXIII. Konšelé mají tajnost zachovati.

Čistota města má ostríhána býti.

Konšelé pilní býti mají dobrého, užitečného, poctivého.

XXXIV. Právo více folkovati má obžalovanému než žalobníku.

XXXV. Přisahati cizím jmenem neplatí.

Řeči mnohé uměje, přísahaj přirozenau.

XXXVI. Žalobníkem a svědkem žádný býti nemuož.

Konšelé totéž právo mají trpěti, kteréž jiným nalezají.

Obce na čem se svolí větší díel, ostatí má.

Větší strana obdržuje.

Konšel nezvyklý jako lékař nezkušný.

XXXVII. Svědkové austní platučjší než psaní.

Svědkův svornost a případnosti šetření býti mají.

XXXVIII. Čeledín, ani syn, otcí statku prohrati nemohau.

XXXIX. Světla odjímati jeden druhému nemá.

Stavěti nahoru a dolů každý můž.

Křivdy nečiní, kdo práva svého užívá.

XI. Žena v přísaze též jako jiný padá.

Vdova též při tratí a obdržuje.

Žena poněvadž bez muže nemá odpoviedati, též také nemá žalovati.

Žena nejša paní statku, nemnož nic prosúditi.

Ženy o nedrahé své okrasy mohau se sauditi.

XII. Žena, která mlčí, svoluje.

Muž zastihna cizoložníka s svú ženú, muož oba zabiti.

Manžel kterého koli zabí v cizoložstvu, nic za to netratí.
Panna ulauzená postavena na sandě, puojde-li k frejř,
má jeho býti.

Svodníci jsau zlí a nešlechtní, a protož nemají svědčiti.
Kurvy jsau rychtářovy kmetičny.

Vdova pro dluhy muže v přísaze nepadá.

Vdova o své dluhy v přísaze padá.

Teta nemá poručnicí býti.

Vdovy do změnění stavu, statkem i dětmi vládnúti mají.

Léta neb potřeby manželské ženy pannám, a muži pacholatům ohlédati mají.

Žena o svém vlastním dílu muž kšaftovati, nemá-li děti.

Panna ku pojiti toho neb onoho nemá nucena býti.

Práva nemá žádati, kto proti právu činí.

Tajných věcí lidé nesaudí.

XI.III. Laupežník jest, kto běre a nezabí; morděř, kdo zradně zabí.
Kdo na někoho stoje, zabí jej: morděř jest.

Kdo radí k zabití, jako by zabil.

Po znameních sauzeno býti má, co se tajně děje.

XI.IV. Zaváže-li se kdo od jiného dáti, to není závazek.

Sirotek bez poručníka v nic se zavázati nemuž, leč k sobě.

XI.V. Úředníci na svau přísahu činiti mají zprávu.

XI.VI. Obyčej ve všech za právo jest.

Větší strana obce obdržeti má.

XLVII. Pochybné věci mají v lepší stranu rozumíny býti.

XLVIII. V trestání k věku má patřino býti.

Pomsty jsau pro polepšení a — smrti se konají.

Pro vuoli ke zlému konečnú — takové trestání jako pro skutek.

XI.IX. Gruntové zavazují-li se, tehdy i užtkové.

V smluvách více k vuoli patřiti se má, než k jakým hadruňkóm.

Zavazuje-li kto co má, zavazuje i co mieti bude.

Kto prvé časem, mocnější jest právem.

Lest nemá mieti pruochođu.

Věřitel druhý muož prvního ssauti a na právo jeho vstaupiti.

L. Pokud co jest psáno, potud dovedeno.

Právo kdo skládá, ten práva rozum vyložiti má.

List poslední zdvihá první.

Čině proti obdarování, tratí je.

Při pečeti jméno více váží se, než znamení.

LI. Poručník pře muož se ustanoviti bez vědomí strany drnhé.

Právo vykonati — nemuž poručník.

Poručník z práva na ubrmany nemá sstúpiti.

LI.III. Slib má lepší věci naplněn býti.

- Slib u vazbě, co slíbí, není povinný.
Slib proti dobrým mravům neplní se.
- LV. Obyčej zlý jest práva přestupník.
Psanec jednoho práva — na druhém není.
Třikrát obeslaný, nepostaví-li se, při tratí.
Saud má býti s kázní a tichostí.
- LVII. Pro dluhy žádný hrdla nemuož ztratiti.
- LX. Ortel krátkými a prostými slovy má býti.
Od ortele plať, kdo při prohrá.
- LXI. Služebností gruntuom cizím žádný ukládati nemá.
Služebnost celosti nemuož rozdělena býti na díl.
Duom kdo rozdělí stěnu, muož i služebnost dělití.
Duom kto prodá, i služebnost prodá.
Prodavač co služebnost chce mieti, má zejména jmenovati
Grunt kto prodá, i služebnost jeho prodá.
Služebnost jedna proti druhé muož se smísiti.
Cesta obecní pro neužívání se netratí.
Kdo do času má vuoli co učiniti a neučiní, potom nemá práva.
Užíváním svobody svoboda se zachovává.
- LXII. Ženě o poctivost její má více věřeno býti.
Pro řeči nemá krev vylévána býti.
- LXIII. Statek nepřijde-li po otcí, nepřipadá na otce.
Práva když psaného není, mají sauditi na své svědomie.
- LXIV. Na obec připadá, když přátel není a nekšaftuje.
Stupně prvního krevníci jsau synové, a ti dědí.
Sebranci nemají nápadu po otcí, než po mateři.
Sebranci slovau od nejistoty otce.
Vnukové mají nápad k tomu, k čemu rodiči měli.
Žena rovný díl má s dětmi.
Oddělený rovná se služebníku; než chce-li díl mieti, přilož svůj.
Otec bližší jest nežli děd, by oba živi byli.
Rodiči rovně se dělí.
Straycové i báby rovně se dělí.
Bratři a sestry s rodiči se dělí v nápadu.
Bratr a sestra poloviční nedělí se s rodiči.
Děti bratrů s rodiči se dělí.
Děd a bába přednější jsú, než bratři.
Bližší jest, koho žádný nepředchází.
Otec po synu též dědí, co syn po otcí.
Otec po pankhartu nemá nápadu.
Rodičové, by se zženili, mají nápad.
Syn bratra vlastního bližší jest než bratr poloviční.

Synové bratra předčí před strýci, a tu jest rovné ženské i mužské pohlaví.

Synové bratruov dělíce se s strýci, dědy, beřte ten díl, co otec bráti měl.

Synové bratruov napadajíc bez vstupujících, na osoby se dělí. Nápad kšaftu matere po jejich rodičích toliko její děti ma(jí).

Synové bratruov strýce téhož stupně odtiskají.

Nápad po bratřích na přátelstvo nezčíslné a bez konce bývá.

Nápad dědičný má býti po meči.

Příbuzní otcovi bližší než mateřini, leč jest statek přišel po matěři.

Stupněm jedním bližší kterého koli pohlaví má právo lepší.

Synové vždy bližší.

Nápad není na poboční.

Bratří umrlého s rodiči napadají.

LXVI. V prehlivosti skutek učiněný, žádný stálý býti nemá.

Výminka ve všem vyplniti se má.

Kšaft poslední ruší první.

V kšaftu nepoloží-li se dědic, není ke škodě.

Kšaft druhý vysvětluje-li první, neruší ho.

V kšaftu druhém přidává-li se co ku prvnímu, oba státi mají.

Poručenství poslední moc má.

Kšaftujícího vůle má nejvíce šetřena býti.

Layci k duchovnímu právu svědkové býti mohou, a též zas.

Dědic umřel-li prvé než se kšaftu vykoná výminka, kšaft bude v nic.

Tovaryské společné věci a obecné nekšaftují se.

Poručí-li kdo jednu věc dvěma, rozdělte se.

Poručiti své jako cizí, může každý.

Poručí-li kdo co a potom to odlaučí, toho užívati nemuž.

Poručí-li muž věno ženě, ten kšaft má státi.

Poručí-li se co a toho nětco zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se přirodí.

Stádo, duom, slovů jedno tělo.

Dluhové kšaftujícímu povinné mohau jinému odkázány býti.

V kšaftu zblaudí-li při jměnu neb při příjmi, když se osoba jedné rozumí, má státi.

Kšaft se ruší zplozením na sirobu po kšaftu.

Kšaft může každý udělati kde chce.

Poručník, by byl chudý, když jest věrný, nemá odvržen býti.

Poručník jeden umře-li, druhý muož konati co třeba.

Poručníky nedbanlivé konšelé ssadic, jiné mohau voliti.

Dědictví dvěma poručené nemuž odprodati.

- LXVII. Pachole ni děvečka let nemajíc nemohú svědčiti.
 Svědkův víra, hodnost, mravové, obyčej mají šetřeni býti.
 Svědčiti nepřítel na nepřitele nemuož.
 Řeč z kvapnosti jinač se váží.
 Saudce ne k jednomu důvodu má se obrátiti, ale všechny vážiti.
 Svědek otec synu, a zas, býti nemohau sobě.
 Svědkové v cizí věci přátelé býti mohou spolu.
 Svědek v své při žádný býti nemuož.
 V své při žádný svědčiti nemuože.
 Svědkové dva jsú ku právu dosti.
 Svědkuov počet větší ne vždy se váží.
 Svědkuom ne vždy většímu počtu se věřiti má, ale počestnějším.
 Svědkem řečník té pře býti nemá.
 Chudý, věrný, muož svědek býti.
 Co se nebrání, to se dopauští.
 Zlým kdo jest jednau, v domnění jest i v druhém býti.
 Kšaftovník muož svědčiti o kšaftu.
 Prodavač nemuož svědčiti o tom, co prodá.
 Svědčiti konšelé mohau do jiných soudů o zapisích a ortelích.
 Přísežný, mluv-li za někoho, nemuož mu svědčiti.
 Právo náchylnější jest milosti.
 Svědkové mají přísahu činiti k žádosti strany.
 Konšelé k svědomí nepřisahají.
 Ubrmané k svědomí nepřisahají.
 Smlauvce k svědomí nepřisahají, ani kšaftovníci.
 Rozmyšlení stranám příti se má.
 Zisku kdo hledá, najde-li škodu, nes ji.
 Nerozumným promluvením spravedlivý právo trátí.
 Prohrá-li kdo nerozumem při, jsa práv: saudce nenie vinen.
 Bdícím práva slauží.
 Zavede-li kto sám svau při, sobě vinu přiřítaj.
 Rychtář trápě pro spravedlivost, netratí pověsti.
- LXVIII. Odpor svědkům móż učiněn býti.
 Vymíní-li kdo víc dostaviti svědků, toho užiti má.
 Svědkové súdeřovi jsau ku právu přednější.
 Seznají-li svědkové, že jsau jindy a jinde o tom zvěděli, to neškodí.
 Svědkům protah má se příti.
 Svědkové nechť-li svědčiti, mají právem připraveni býti.
 Svědka zavrei ne saudce, ale strana má.
 Přítel přítele mého jest přítel muoj.
 Súdeř dva svědky hodná maje, přednější jest ku právu než žalobník, více svědků maje.

Obyčej vedlé práva jest za právo užívajícím.
 Svědkuov počet do sedmi jest vedle práva plný.
 Svědomí množství často bývá podezřelé.
 Svědkova hodnost buď více šetřena, než jméno.
 Mučený někdy pro zachování hrdla pozná se.
 Mučen nemá býti, leč obžalovaný a podezřelý.
 Mučení nevždy se věřiti má.
 Zkušení mučením jest věc křehká.
 Mučený netrpělivý i na se klamá.
 Vyznání nepřitele nemá hned věřeno býti.
 Lotruom nesnadno se věří.
 Mučiti se nemá let nedošlý.
 Bez průvodu mučiti se žádný nemá.
 Raněný umře-li, přítel nejblížíší má žalovati.

LXXI. Slibové skrze smlauvy právo obdržují.

Žid nečině smlauvy, sám vinen.

Žid základ zprav přísahau.

LXXII. Židé se dobrým odplácti mají.

Křesťanky chůvami židovskými býti nemají.

Křesťané u Židů slúžiti nemají.

Žid času Umučení Krista nechod po ulicích.

Křesťan na úřadu židovském nemá býti.

Školy židovské nové nemají dopuštěny býti.

Židé ke křtu nemají nuceni býti.

Židé bez saudu nemají trestáni býti.

Žid času při památce Umučení Kristova neobcej s křesťanem.

Žid cizolože s křesťankau, oba budau zahrabáni.

Puojčka při těch věcech záleží, kteréž se dokonávají počtem,
 měrau a vahau.

Právem Božským zapověděny jsú lichvy.

Myš v tobolec, had v luoně, oheň v podolku, svým hospo-
 dářům zvykli jsau škodu činiti.

Vysvětlivky k textu.

Již v životopisném úvodu povědino jest, že dílo Brikcím uveřejněné skládá se z práv konšelských a z práv městských. Práva tato městská slovou u něho „Městská práva Starého Města Pražského a jiných měst království českého, k těmž právu náležitých;“ avšak v brzku ponapravil Brikcí tento název, mluvě o knihách „městských práv, jimižto se některá města na větším díle v království českém spravovaly a ještě spravují.“

Brikcího naprosto zůstalo tajno, že Práva tato původně vzešla v městě Brně a že do Čech přinesena jsou teprve ku konci 14. věku.

Měšťané Brněnští požívali hned za krále Václava I. práva samostatného, jihoněmeckého, i dovedli toho, že některá ustanovení zapsána jsau v privileje jim od krále Václava I. daná. Jsou to tak zvaná „Jura originalia“ (Privilegium majus 26, Privilegium minus s 23 články. Viz Codex juris bohemicus I. N. 37, str. 72—80). Měšťané Brněnští provozovali pravomocnost soudní skrze sbor svých volených konšelův a naučení právní dávali do četných měst moravských na právě jihoněmeckém sedících. Konšelé v rozličných příhodách vynášeli nálezy a rozsudky podle obyčejů svých. Kterážto nálezové od písařův sbírání byli jakožto pomůcky pro budoucí rozsuzování a práv nalezání, až v polovici 14. století (ok. r. 1353) v jednu velkou sbírku snešeni a srovnáni jsou od slavného písaře městského, Jana. Sbírká tato označena jest názvem „Liber sententiarum,“ též i „Manipulus“ či „Directorium juris.“ Obsahuje v pořádku kapitolním 730 rozsudků a naučení právních, ponejvíce ze 14. věku. Případy soudní, o nichž tu rozsouzeno, podávají se tu v celé své úplnosti, doložením jmen osobních i místních.

Druhé sepsání těchto nálezů a naučení pochází z 15. století, a sice z r. 1466, kteréž pořídil městský písař též Brněnský, Václav z Jihlavy.

Sbírká tato vytištěna byla hned na závěrku 15. století; jest však jen něco málo výtisků známo. Za našich let zpořídil vědecké vydání Dr. E. Roeszler v druhém dílu své sbírky: „Deutsche Rechtsalterthümer aus Böhmen und Mähren“ (1852). Český překlad této sbírky nachází se v universitní bibliotéce Olomucké ze 16. století, začínající: „O puwodu a obeslaném. L. P. 1343 sedlaczy z Ssilbnicz.“

Brzo ukázala se potřeba výtahu stručného, kterýž by obsahoval toliko rozsudky samy, bez širokého vyličování případů, jenž rozsudkům byl základem. I zpořizeno jest takové stručnější sepsání na samém závěrku 14. století, r. 1389, a to skrze Šimona Pawra z Jindřichova Hradce. Tento kratší text Nálezů Brněnských v latinském jazyku přinešen jest ještě před počátkem válek husitských do Hory Kutny i do Starého Města Pražského, kdež podnes v archivech chovají se prvotní opisy. Kutnohorský opis naznačen jest slovy: „Liber sententiarum Primizlai qui postea dictus est Ottogarus,“ což jest připomenutí zcela mylné. V Starém Městě Pražském obdržel opis jinaký název, totiž „Cursus civilium sententiarum.“ Text Kutnohorský v četných kusích dělí se od Pražského, obsahujíc jinaký na díle pořádek a podávajíc i jiné, zánovní, rozsudky německým jazykem. Jinakých opisů čteně se nalezá na rozličných místech.

Také tato stručná sbírka přeložena jest do češtiny, tak jako řada jiných práv německých, a to hned v 15. věku, brzo po válkách husitských. Jsouť, pokud víme, překlady tyto: Musejní I (23. C. 8.) z r. 1468, Chrudimský (Jus Pragense) z počátku 16. věku, Brněnský též, Jihlavský, písaře Severína, z r. 1505, Musejní II (23. G. 18) z r. 1533.

Brikei užil některého tohoto překladu již hotového, a sice nejspíše toho, kterýž se nalezá v rukopise Chrudimském, jemuž dal toliko redakci svou. Důkaz jest ten, že na př. Předmluva a poslední artikul kapitoly LXX.: „O domnění“ ve rčení spolu se shodují a jen redakci se vespolek různí.

Text Chrudimský.

Opět někdy na se běře ty pře, ale to činí *mocí papežskou*; a to čině stav obecního dobrého obhajuje ...

Protož od císařův předešlých i od nás samých pravě můž řečeno býti, že svatá ustanovení *hodna a potřebna jsú k pravóm*, nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžství od císařství a *svatě řeholy* od obecních a zjevných práv ...

Protož všechny věci slušně se dějí, *ač počátek slušný bude a Bohu milý*, a toho se budúcne nadějem ...

A právo lidské slove, *jako jehožto všickni lidé užívají*; nebo *potřebu obyčejí a lidské potřeby* pokolení *po-hanské* zajisté práva jsú sobě ustavili ...

Protož často domnění dává *ohradu* neplnými důvody . .

Text Briekiův.

Opět někdy na se běře ty pře, *totiž saudy duchovní*, ale to činí *mocí církve a říše*; a to čině stav obecního dobrého obhajuje ...

Protož od císařův předešlých a i od nás samých pravě množe řečeno býti, že svatá ustanovení *za práva mohau držána býti*; nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžství od císařství a *svatá ustanovení* od obecních a zjevných práv ...

Protož všechny věci slušně se dějí, *bude-li počátek slušný a Bohu milý*, a toho se budúcne nadějem ...

A právo lidské slove, *kteréhož všickni lidé užívají*, nebo *z zvykého obyčejí a z lidské potřeby* pokolení *lidské* zajisté práva jsau sobě ustavili ...

Protož často domněnie dává *pomoc* neplnými důvody.

Zelínám však, kořením, slovům a kamení drahému i perlám ...

Ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domnění krádeže mezi voráči plodí ...

K témuž příleží uši řezánť, na tvaři cýchovánť, údů ochromenť a těm podobné ...

Bylínám však, kořením, slovuom a kamení drahému i perlám ...

Ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domněnie krádeže mezi sedláky plodí ...

K témuž příleží ucha řezánť, aneb na tvaři ceychové, utětie auduov; činí podezřenie ...

Prvotní překladatelé čeští namnoze zápasili s latinským rčením, nerozumějící výrazům právnickým; na některé neshody v překladu ukázali jsme v samém textu. Příklady: I. 7. *Petitio rei rationabilis est et justa* = Požádanie zbožie (místo: Žalovaného) rozumné jest a spravedlivé. XV. 3. *Actio, cum rei persecutionem habet* .. Ta žaloba, která obžalovaného protivenství a nebezpečenství má (místo: Žaloba, kteréž k pronásledování věci přísluší). XVI. 8. *Circa tales litteras, quae antiquitatem praeferunt*. Při takových listech, kteříž předcházejí starosti času (místo: předstírají starost). LXVI. 2. *Quod in castris adquisierint*. Čchož jsau na hradech nabyli (místo: Vojenstvím v tábořích).

Nelze mysliti že by Brikcí, výborný právník i latiník, sám překládaje, chyb takových se dopustil; spíše svědčí to, že najda překlad hotový pokládal jej venkoncem za správný.

Brikcí při díle svém užil také Kutnohorského práva i vložil četné kusy z něho do sbírky své, jakž o tom sám praví. Jednotlivé kapitoly opatřil čísly, a nadpisy jak kapitolám tak i artikulům zřídil. Též i po stranách přidal připomenutí k obsahu spisobem nad míru stručným a zručným. I *registrum* pilně spracované přidáno jest od vydavatele a pomocníkův jeho.

Práva konšelská. Tato sbírka pravidel pro konšely Staro-Pražské spočívá na pravidlech již za času válek husitských v Praze platných a ve Výboru lit. české II. str. 315—346 otištěných.

Předmluva císařská. Předmluva tato zpracována jest na základě Institucí Justinianových; první věta vyňata jest z Prooemia; druhá pak část: „Co jest spravedlnost a co právo,“ celá spočívá na Institucích I. 1. Připomenouti dlužno, že závěrečná slova: „A protož nejprvé vizme o žalobách atd.“ přidána jsou od Brikcího, a že jich není v originálu Práv Brněnských. Pražský text této předmluvy nemá.

I. 3. Neb tak stojí psáno v Právích krumfeštních t. j. v starých Právích: „Chceme také etc.“ Vyňato z Menšího privileje Brněnského §. 15.: „Volumus etiam, ut nullus hospes advena super debito vel quacumque causa possit inducere testimonium advenarum contra cives, nisi cum advenis habeat unum civem vel plures“ (Cod. I. 79.) Porovnej XVI. 16., kdež výklad toho.

I. 14. V Právích starých píše se takto: „Že kdož by koli etc.“ Též vyňato z Menšího privileje Brněnského §. 18.: „Volumus, ut quicumque de altero in civitate movens querimoniam de quacumque hereditate, sive de domo

vel agro, vel molendino vel vinea, fidejussores exhibeat iudici pro X talentis, quod eandem querimoniam prosequatur.“ (Cod. I. 79.)

I. 16. *Staré právo*, o kterémž se tu připomínka děje, v originálu Práva Brněnského slove „Antiquum jus civile,“ čímž se rozumějí nikoliv Jura originalia Brněnská, ale obyčejové nenapsané právo Brněnské, v tomto kusu napodobené právu římskému.

I. 17. *Vedle dobrého obyčeje, kterýž tak v městském právé* (secundum bonam consuetudinem, sicut etiam tam in jure civili quam in pluribus aliis locis observatur). Jest to totéž obyčejové právo, jako při I. 16.

III. 1. V tomto artikuli úvod jest dán samostatný; toliko poslední věta vyňata jest z Práv Pražských: „Quod quilibet potest verba advocati sui vel per iudicem interrogatus vel per se affirmare vel negare atd.“

III. 13. 14. Oba tyto artikuly přídání jsou samostatně od Briekého, aniž se naskytují v Právě Pražském.

IV. 4. V tomto artikuli poslední slova: *aby jací nákladové atd.* přídána jsou samostatně od Briekého, aniž se nalezájí v Právě Pražském.

IV. 10. Text tohoto artikulu obměněn jest proti originálu Pražskému, kdež zní takto: „Si appellans poeninentia ductus eam revocat, remissa est emenda, nec per iudicem est puniendus.“

IV. 15. Artikul ten přídán jest samostatně od Briekého, aniž se nalezá v originálu Práva Pražského.

V. 1. První dvě věty přídány jsou samostatně od Briekého. Originální text počíná slovy: „Actio aquae pluviae arcendae locum habet atd.“

V. 3. a 5. Jiný pořádek; ješto v originálu Pražského Práva artikul 5. stojí na místě třetím, artikul 3. na místě čtvrtém.

V. 4. Toho artikule není v Právu Brněnském, ovšem pak v originálu Pražském.

VI. 1. a 2. Oba kusy tyto nové jsou v Právu Pražském, aniž jich jest v Právech Brněnských.

VII. 1. *Staré právo jest etc.* Antiquum jus habet. Rozumí se zde Právo obyčejové, nepsané, kterýmž se řídili konšelé Brněnští a jež častěji v nálezech Práva Brněnského se připomíná co zdroj práva. (Viz svrchu I. 14 a I. 16.)

VII. 4. *Starodávňá práva tak ukazují . . .* V originálu Práv Brněnských stojí: Antiqua iurium statuta dicunt sic. Míní se zde starší nějaké neznámé právo, s kterým se shoduje také ustanovení Práv knížete Kunrata v §. 10.: Quando ducitur quod dicitur svod . . . ultra tres non ducatur, sed in tertio remaneat. (Cod. I. str. 70.) S tím porovnej, co o svodu praví se v téže kapitole v art. 14. v odstavci druhém.

VII. 14. Odstavec druhý: „*Usúzeno jest zde*“ až „*přísahu obdrží*“ nenachází se ani v Právech Brněnských ani v Právu Staroměstském; přídán jest od Briekého z originálu patrně latinského, neboť překladatel na jednom místě sám přídává slova: et ad illum vult na soukupa svěsti.

VII. 19. Artikul tento samostatně jest přídán od Briekého, aniž se nalezá v originálu Práva Pražského.

- X. 2.** *V městském právě trauj pruohon . . .* Ustanovení tato obsažena jsou již v Právních Brněnských, i nalezá se tu shoda s Právem Zemským v Čechách, kdež také platnost měl troj půhon, vždy ve čtrnácti dnech, všeho v šesti nedělích, konaný.
- X. 3.** V tomto artikuli toliko první průpověď vyňata jest z Práv Brněnských a Staroměstských. Ostatní část textu přidána jest samostatně od Brikcího.
- XI. 3.** *Právo staré městské.* V originálu Brněnského Práva praví se: *Cribratum est per consilium, quod jus antiquum et privilegia civitatis habent . . .* Zde jsou vedle sebe oba zdroje práva Brněnského: Právo staré obyčejové a Privileje Brněnské z r. 1243. Zatím v privilejiích ničehož se nenalezá o vložení, o němž tuto řeč jest.
- XII. 6.** Druhý odstavec v artikuli tomto, jenž počíná slovy: „Sestra Pežoltova atd.,“ přidán jest samostatně od Brikcího, aniž ho jest v Právu Pražském.
- XV. 1.** Závěrek zní v Právních Brněnských i Staroměstských takto: „Man richt nicht um Schaden, denn sunder umb Erbschaden und um gelobten Schaden, der do bewart ist.“
- XVI. 4.** *To jest právo starodávné.* Hoc est jus antiquum. Patrně se rozumí obyčejové právo Brněnské.
- XVI. 14.** *Jakož mají Práva městská od starodávna.* Sicut habet consuetudo civitatum antiquitus observata. Též tak.
- XVI. 15.** *Poněvadž die Pán Buoh ve Čtení.* Rozumí se tu kniha Leviticus: Cum Dominus dicat in Levitico: „Opus mercenarii non maneat apud te usque mane.“ (Právo Brněnské.)
- XVI. 16.** *Práva krumfeštní neb stará . . .* t. j. Privilegium menší Brněnské, jenž toto praví: „Volumus etiam, ut nullus hospes advena super debito vel quacumque causa possit inducere testimonium advenarum contra cives, nisi cum advenis habeat unum civem vel plures.“ (Cod. I. 79.) Viz svrchu I. 3.
- XVIII. 7.** *Nenie potřebie jakož některá práva zemská (municipalia) etc.* — Samo sebou tu jasno, že se říci mělo: *Práva městská*, neboť tak i v Právních Brněnských: „Non oportet, sicut aliqua jura volunt municipalia.“ (190.)
- XVIII. 17.** *Avšak zvykl jest muž častokrát třetinu vavše ženě věnovati . . .* V Právu Brněnském: Consuevit tamen frequenter maritus in parte tertia plus uxori pro dote promittere. Dle Zemského Práva českého (Všehrd V. 8.) třetina věnná (při panně) jest tolikéž, co po panně jmenováno jest, a toho polovice.
- XVII. 20. a 21.** Což zde jsou dva artikule, v Právě Pražském jest jeden, a sice 20tý.
- XX. 2.** *A vedle toho šacují se mnohé pokuty, které jmenem funtuov v Starých Právních jsú psány.* U Roeszlera 218: „Emendae, quae nomine talentorum in Juribus Originalibus sunt conscriptae.“ Tut rozuměj Privileje Brněnské, kdež napařád řeč jest o „talentech“ peněz (talenta). Porovnej XXVIII. 1.: Padesáte funtuov, jenž často bývají jmenováni v Městských Právních atd.

XX. 3. V Právu Pražském obsažena jest toliko věta první. Přídavek ostatní pochodí od Brikcího, patrně na základě Práva Kutnohorského. Avšak sluší porovnatí též kapitoly artikul 31.: *Pokuta pro vraždu* atd.

XX. 28. *Jakož městská práva ukazují* (sicut dicunt Jura civitatis. Roeszl. 264.) Rozuměj §. 23. Menšího privileje Brněnského: „Quicumque domum alterius armis, ballistis vel arcubus invadere praesumpserit etc.“ (Cod. I. 79.)

XX. art. 43. V originálu Pražském po článku o „volleist“ následuje jiné ustanovení, u Brikcího vynechané, totiž: Pro gravi invasione domus, in qua vulnera sunt commissa, ejus demonstratio, cum fieri per testes non possunt, dabuntur iudici 40 grossi et civitati 20; pro minori vero invasione domus non probata iudex tantum habebit 72 parvos . . . Druhý odstavec: *Item, kdož koli rychtáři* . . . vložen jest samostatně od Brikcího, aniž se nachází v originálu Pražském. Úsudek Kolínským daný patrně pocházel z Kutné Hory.

XX. art. 44. a 45. převzaty jsou z originálu Pražského; v Brněnském jich není.

XXI. II. Odstavec druhý nachází se v Právu Pražském, ne však v Brněnském.

XXVI. 2. *Poněvadž v Právích píše se* etc. Vyňato z Většího Privileje Brněnského §. 2., alin. 3.: „Si vero talem expurgationem habere nequierit, capite puniatur vel secundum gratiam iudicis et juratorum civitatis emendetur.“ (Cod. I. 73.)

XXVII. 6. *Právo Zemské má cíl k zdědění tři léta a osmnácte nedělí* . . . Vklad tento němčen od Brikcího, jelikož té věty není ani v Právu Brněnském ani v Právu Staropražském. Lhůta při Právu Městském byla třetina let zemských dědinných, slovnoucí „rok a den“, ale držící v sobě „rok a šest nedělí“.

XXVII. 7. V artikulu tomto vynechána jest věta druhá, v Právu Pražském obsažená: Cauti esse debent iudices, quod cum „nrkund“ recipiunt, parti dicant: „Adversarium tuum cita et in causam trahe, antequam praescriptio jus tuum exstinguat.“

XXVII. 9. Artikul tento u Brikcího lépe jest spořádán než v originálu Práva Pražského, kde text rozložen jest na dvě části.

XXVII. 12. V artikuli tomto přidán jest od Brikcího odstavec třetí: *Všeliká dědictrí zastavená* atd., čehož v originálu Pražském není.

XXVII. 23. Případ sandní zde citovaný: *Albrecht, Dobrého Ortrvína syn, učinil žalobu na svú tchyni Demutu, někdy manželku Martina z Polné* etc. vložen jest od Brikcího; není ho ani v Právu Brněnském ani v textu lat. Staropražském. — Brikcí ještě jednou týž případ vykládá, a sice v kapitole LXXII. v art. „O nápadu zboží.“

XXVII. 27. Artikul tento proti Pražskému originálu jest zkrácen a věta poslední zcela pominuta (Notandum: Sicut maritus res legare potest cum vivit, sic et uxor, cum dominium rerum ad eam transit, res disponere potest, sicut placet).

- XXVIII. 1.** *Padesáte funtov* t. j. dle originálu Brněnského i Pražského, „quingenta talenta.“ Zajímavé, že tu hřívna položena na roveň s kopou grošů, patrně českých.
- XXVIII. 3.** Slovo „leichzeichen“ v Pražském originálu psáno jest „leyb-czeychen.“
- XXVIII. 5.** *Stará práva jsau.* Rozumí se Menší Privilej Brněnský §. 21.: „Si quis levis vel inhonesta persona verberata fuerit, quae hoc ipsum forte sua meruit insolentia atd.“ (Cod. I. 79.)
- XXVIII. 18.** Všechn postup soudní, vypsáný zde při vraždě, položen jest docela samostatně od Briekého, ještoť nic toho není ani v originálu Brněnském ani v Pražském. Jest to patrně samostatné právo Pražské z dob Briekého.
- XXVIII. 19.** Artikul tento samostatně vložen jest od Briekého.
- XXIX. 3.** Artikul tento nalezá se v originálu Pražském, nikoli v Brněnském.
- XXX. 4.** Náprava v tomto artikuli jmenovaná slove v originálu Pražském „pessering.“
- XXX. 6.** Kusu toho není ani v Právu Brněnském ani v Pražském, i přidá. jest samostatně od Briekého.
- XXXI. 5.** *Stará Práva* na konci spomenutá nejsou, jak Brieké dí, Práva císařská, nýbrž Jura originalia: „Quicumque domum alterius“ (Čl. 23. Privileje Menšího Brněnského. Cod. I. 79.)
- XXXII.** Dlužno připomenouti, že art. 1. až 7. nejsou obsaženy v originálu Pražském, ačkoliv kusy ty nacházejí se v Právu Brněnském; není nepodobné že v originálu Pražském vypadly toliko náhodou; opis Kutnohorský sděluje jich též. V originálu Pražském kapitola tato počíná se textem artikulu 9tého: Judex non aliter atd.
- XXXII. 1.** *Jakož Šalomún dí,* dáno jest v originálu: Secundum quod Sapiens dixit: „Pro justitia agonista usque ad mortem.“ Dále připomíná se Moudřec, *jenž dí ve svých „Tajemství“,* říká, což v originálu podáno slovy těmito: „Juxta illud prohibet in „Secretis“ suis: „Tunc incipiet populus timere regem, cum viderit eum timere Dominum.“
- XXXIII. 19.** *Jako o zbití kyjem v Právech starých se vypisuje.* Viz Menší privilej §. 19. a 20.: „Quicumque bonum hominem, qui non fuit de honestioribus civitatis, caedat fustibus, judici talentum, fustigato duo persolvat etc.“ — „Si aliquis, infra septa muri habens 30 talenta, fustibus caesus fuerit, suspectus det judici 2 talenta, caeso 5 talenta“ etc. (Cod. I. 79.)
- XXXII.** Artikul poslední, bez čísla, přidán jest samostatně od Briekého; v originálu Pražském ho není.
- XXXIII.** Artikul poslední, bez čísla, též samostatně dodán jest od Briekého.
- XXXIV. 2.** *Židovská Obdarování.* Takovým rozumí se Privilegium Judaeorum neboli Jura et Privilegia Judaeorum (Roeszler 433), Židům v Čechách za krále Přemysla Otakara II. r. 1254 propůjčená (Codex Juris Boemici č. 45: Lex Judaeorum). Obsažena jsou tu ustanovení papežská, pak vlastně tak řečená „Statuta Judaeorum.“ V těchto čte se o §. 1

o svědectví: „Primum quidem statuimus, ut pro pecunia mobili aut pro re immobili aut in causa criminali, quae tangit personam aut res Judaei, nullus christianus contra Judaeum nisi cum christiano et Judaeo in testimonium admittatur.“ O privileji židovském kromě toho řeč jest v kap. LXXI. artikul 1.

XXXV. 4. Druhý odstavec tohoto artikulu přidán jest od Brikeiho z pozdějšího kusu originálu Pražského: De iuramento calumpniae. Při tom vynechán u Brikei artikul Pražský „De iuramento calumpniosi.“

XXXV. 9. V *Starých Práviech* t. j. antiquum jus civitatis habet, nenapsané právo Brněnské, approbata ab antiquo consuetudo in civitate nostra (483).

XXXVIII. 1. V *Starých Práviech* t. j. in Juribus Originalibus, v Privileji menším §. 7. „Prohibemus etiam, ne quis aliquem proprio pane carentem in ludo deciorum dampnificet, ultra quam sit ejus valor vestium. (Cod. I. 78.)

XXXVIII. 2. O *hře kostecní*. Artikul tento vložen od Brikei samostatně; není ho v originálu Pražském ani v Brněnském.

XLI. 1. V *Starých Práviech* píše se: To se rozumí čl. 23. Privileje Většího: „Statuimus etiam firmissime, quod quicumque mulierem honestam vel virginem vi oppresserit . . . vel rapuerit, et illa intra quatuordecim dies testimonio duorum credibilium virorum se probaverit exclamasse: ille etc.“ (Cod. I. 76.) — Z toho vidno, že další připomenutí, jakoby „stará práva“ tato byla „práva císařská“ dokonce nemá žádné podstaty; neboť citát zde položený jest pokračování čl. 23.: „Praeterea, si illa infra dies 14 testimonio septem virorum illum convincerit, nulla sibi conceditur expurgatio, sed capitali sententia punietur.“

XLVII. 5. V artikuli tomto jen průpověď první vzata jest z Práv Brněnských: co následuje, přidáno jest od Brikei.

XLVII. 6. Článek toho není ani v originálu Práv Brněnských ani v Právu Pražském; přidat jej Brikei sám. Věcně shoduje se artikul tento s artikulem v kap. V. 5. položeným.

XLVIII. art. 2. V *Africe paliče osení, a v Míšni a kdež kory mají falešní minciři*. Brikei zde nedobře porozuměl latinskému textu, jenž jedná o paličích osení v Africe, o paličích vinohradů v Mysii (in Mysia vitium incensores), a o falešnicích mincí.

L. 1. Závěrek není obsažen v Právu Pražském, ovšem ale v originálu Práv Brněnských.

L. 2. Druhý odstavec tohoto artikule vložen jest samostatně od Brikeiho.

LV. 6. Práva stará nebo Císařská o psancích pro rány jsou dle originálu Brněnského „jura originalia,“ nikoli však Privilej.

LV. 7. Druhý odstavec tuto položený nenaalezá se ani v Právech Brněnských ani v Pražských; přidán jest samostatně od Brikeiho.

LVI. 4. Druhý odstavec pochází samostatně od Brikeiho.

LXI. 2. Odstavec „Práva služebnosti mnohými obyčejí bývají potrácená“ až „A příkladové toho nahoře se vypisují“ patří ne do prostředka, alebrž na konec celého článku, jakž se to nalezá v originálu.

LXIV. 1. Celý tento článek vložen jest od Brikiho samostatně, aniž ho jest v originálu Práv Brněnských neb Pražských.

LXIV. 2. Stará Práva zde připomenutá nejsou Jura originalia Brněnská; neboť v Privileji Větším i Menším nic podobného se nenalezá. A přece píší Práva Brněnská výslovně: „Sicut consuetudo et jura municipalia civitatis habent.“ Patrně že se zde rozumí právo Brněnské obyčejové, nepsané.

LXIV. 3. Zajímavé, že slova latinského originalu „nisi mater illustris est“ přeložena jsou: „leč by máte vládyka byla.“ — Závěrečné ustanovení „o rovných dílech dědičských“ přidáno jest od Brikiho, aniž se nalezá v originálu Práva Brněnského. Patrně že právo slovanské vniklo do práv městských.

LXIV. art. VII.—XXIII. Celé toto oddělení samostatně vloženo jest od Brikiho do Práv Městských, ješto takového eos ani v Právě Brněnském ani v latinském textu Práv Pražských se nenalezá. Vzato pak jest pojednání toto z vyličení stromu příbuzenstva, jež sepsal Joannes Andreæ, doctor decretorum Bononienský, kterážto declaratio arboris consanguinitatis přidána bývá v Corpus Juris canonici, na závěrku po Extravagantech.

Tu se pak shoduje art. VII. s §. 2., art. VIII. s §. 6., IX. s §. 7., X. s §. 8., XII. s §. 9., XIII. s §. 10., XIV. s §. 11., XVI. s §. 13., XVII. s §. 14., 15. a 16., XVIII. s §. 17., XIX. s §. 18.

LXIV. 15. V *právích duchovních XXXV. qu. III.* Rozumí se zde Decretum Gratiani, dílu druhého quaestio II. a III., causa 16. 18. (c. 16. 18. C. XXXV. qu. 2 et 3): Progeniem suam unumquemque usque ad septimam decernimus observare generationem, et, quamdiu se agnoscant affinitate propinguos, ad conjugalem copulam accedere denegamus. — De consanguinitate sua uxorem nullus ducat usque post generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit. — Nulli christiano liceat de propria consanguinitate sen cognatione uxorem accipere, usque dum generatio recordatur, cognoscitur aut memoria retinetur.

— **21.** *A trvá ta překážka i po smrti té osoby . . .* Rozumí se zde opět Decretum, dílu druhého quaestio X. causa 1. (c. 1. C. XXX. qu. 10.), kdež se široce ustanovení toto vypisuje.

— **23.** *Jakož máš v Práviech duchovních De consanguineitate.* Rozumí se zde ustanovení obsažené v Decretaliích c. 5. l. IV. tit. 14 De consanguinitate: Licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, et omnes consanguinei uxoris sint viri affines, inter consanguineos tamen uxoris et consanguineos viri ex eorundem, sc. viri et uxoris, conjugio nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.

LXIV. 25. *Jakož o tom v Práviech Justinianových . . .* Cituje se zde Codex VIII. 48. De adoptionibus 2. — Instituci I. 11. De adoptionibus. — Digesta I. 7. De adoptionibus etc. f.

LXIV. 26. Citací na závěrku položená vzata jest z Dekretu Gratianova c. 1. C. XXX. qn. IV. „Dnas commatres alieni habere non licet.“

LXVI. Kapitola tato v originálu Brněnském obsažená, vyňata jest textem svým namnoze z Institucí Justinianových, a sice art. 1. De testamentis in genere z II. 10., art. 2. z II. 11. a 12.

LXVI. Ku konci přidáno jest Briekím připomenutí „vedlé práva Velikého a blavního Města Pražského.“ aby kšaft tvrzen byl v 6 nedělích od svědkův.

LXVI. 2. Ukazuje se při kšaftích osob dospělých ku Právu Pražského, ale toť bylo i právo Brněnské: „Masculus qui annos aetatis 11 complevit. testamentum facere potest, foemina vero, quae complevit annos 12.“

LXVI. 4. Celý tento artikul jest vyňat z Institucí Justinianových II. 20: De legatis, a sice namnoze v překladu doslovném.

LXVI. 22. Stará Práva zde připomenutá, či Císařská Práva, jiná nejsou než Právo staré Brněnské (jura originalia), tak že přídavek, jakoby to byla práva císařská, jest nadbytečný. Ustanovení zde míněné obsaženo jest v Privileji menším č. 12. (Codex I. 78.)

LXVI. 25. Právo duchovní o svědectví.

LXVII. 1. Celá tato kapitola vložena jest samostatně od Briekí: originál Pražského Práva podává toliko text artikulu prvního a nic více.

LXVIII. 11. Případ tuto vypravovaný dokonce se nevztahuje ku Praze, jakž tu praveno: Právo Brněnské výslovně dí: Jurati de Proczaw (t. j. Břeclav) in Skaliez venientes petierunt duos, qui ibidem per annum cum dimidio residentiam fecerant etc. a v originálu Práva Pražského položena jsou toliko písmena A a B.

LXVIII. 15. Odstavec první samostatně vložen jest od Briekího.

LXVIII. Artikulové mezi 30. a 31. bez čísla položení nenacházejí se v originálu Práva Pražského i vložení jsou samostatně od Briekího. Jsou to nálezyvé Kutnohorští.

LXVIII. 34., 35. a 36. Artikulové tyto obsaženi jsou v originálu Práva Pražského, nikoli v Právech Brněnských.

LXVIII. Artikul poslední, nečíslovaný, nenalezá se v originálu Práva Pražského i vložen jest samostatně od Briekího.

LXX. 4. *Jakož Práva krumfeštní praví.* Toť vztahuje se k Privileji většímu č. 9. (Codex I. str. 74. 75): Si fieri vult inculpabilis, probet innocentiam suam met-secundus probabilium virorum et uno jurato.

LXX. 5. *o němž psáno v Právech krumfeštních.* Tut v Privileji větším Brněnském píše se takto: Quicumque alteri amputaverit digitum vel ita vulneraverit, quod membrorum patiatur detrimentum, id est lidschert, iudici 2 talenta, passo damnus 5 tal. persolvat. Si vero fieri voluerit innocens, probet innocentiam suam met-quintus probabilium virorum. (Codex I. 75.)

LXX. 12. str. 365. *A o tom čti nahoře v krumfeštních Právech . . .*

Článek tuto citovaný zní v Privileji větším č. 3.: „Si homicida deprehensus fuerit in ipso factu cum gladio eruentato, et si iudex hoc probare

poterit cum VI idoneis et honestis personis et uno jurato, capite punitur.“ (Cod. I. 74.)

LXXI. Hlava tato nenalezá se v Právech Brněnských, v Pražském pak Právě čte se toliko artikul první. Druhý artikul „o lichvevůcích a lichvě“ přidán jest samostatně od Brikeiho.

LXXI. 1. *A duorod toho jest z Obdaření Zápisu židovského.* Vztahuje se to k Privileji židovskému z r. 1254 čl. 23.: „Item, si christianus a Judaeo pignus absolverit ita quod usuras non persolverit, si eadem usuras infra mensum non dederit: alis usuris accrescant usurae.“ (Cod. I.) Avšak český text zcela jiný rozum v sobě obsahuje nežli text původní.

A tento ortel vyňat jest z Obdaření zápisu židovského. Rozumí se zde Privilej Židům daný čl. 7.: „Item, si aut per casum incendii aut per furtum aut per vim res suas cum obligatis sibi pignoribus amiserit et hoc constiterit, et christianus qui hoc obligaverit, nihilominus impetit cum: Judaeus juramento proprio se absolvat.“ (Cod. I. fr.)

LXXII. Také této kapitoly v Právech Brněnských není. Avšak ani lat. originál Práva Pražského nepodává více než artikul první. Všecky ostatní kusy až do konce přidány jsou samostatně od Brikeiho. Hlavní dva kusy: „Židovský řád a Ustanovení a řád zákovstva svěceného“. Tento druhý řád zákovstva položen jest v téže knize Staroměstské, kdež i originál Práv Pražských, textem latinským. Začíná slovy: Dolenter referimus. (List 249—253.)

Jiné kusy pocházejí z Kutné Hory, jakž samy se ohlašují.

Obsah díla.

	Strana
Životopis M. Brikeiho z Lieska	V
Práva městská. Přípis králi Ferdinandovi I. Přípis purgmistru a radě Starého Města	3
Registrum všech kapitol	13
Práva konšelská	15
Práva samým konšelhom náležitá, kterak se mají zachovávat i a v radách míti	15
1. Konšel má poslušen býti purgmistra. 2. Konšel v radě nemá mluvit, leč purgmistr káže. 3. Konšel nemá v radě s obecním člověkem mluvit. 4. Konšel, ujde-li z rady bez odpuštění, daj pokutu svolenú. 5. Konšelé, svadí-li se, mají smíření býti. 6. Konšel, klíče od práv a knih ztratí-li, dá oběd. 7. Konšel tajnost rady zachovaj. 8. Konšelé věrni sobě býti mají. 9. Konšel přítele do rady neuvozuj bez povolenie purgmistra. 10. Konšel v sandu a v při nemá zjevně za přítele býti. 11. Konšel nemá daruv bráti. 12. Konšel rukojmí nemá proti právu a radě býti. 13. Konšelé žaloby a odporu mají všickni pilně poslauchati. 14. Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé příjdu. 15. Konšel, přijde k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkaly, nemá oznamovati. 16. Konšelé vyslaní nemají poselství jinak jednati, než jakž jim poručeno. 17. Konšel, vyjda z rady, dolno nechod pod pokutú. 18. Saudové a ortelové jinde nemají činěni býti než na rathúze. 19. Konšelé k králi v poselství jeti nemají bez obecních. 20. Konšel z města jeda, má purgmistru oznámiti. 21. Konšelem býti ten má, kdo s městem trpi. 22. Purgmistr, ven z města odejda, poruč pečet jinému. 23. Lazebník, barvíř, píštěc, hudec nemá býti konšelem. 24. Konšelé do roka v radě seděti mají. 25. Konšel, hoduje-li na obecní groš, hrdlo ztrat. 26. Konšelé orteluv neříckajte, než ráno na rathauze. 27. Konšel, radu pronese-li, hrdlo ztratí. 28. Konšel s druhým v radě nešepei. 29. Konšelé poknty znamenitější obrátiti mají na obecná díla. 30. Konšel nbrmaniti nemá. 31. Konšel pečetiti listu židovského nemá. 32. Konšel od prožalované pře nevycházej. 33. Konšelé, svadí-ti se, mají smíření býti. 34. Konšelé po orteli mílosti nemohan něiniti, leč král. 35. Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židuom neb kněžím odkazuje. 36. Konšel, budaucím purgmistrem maje býti, klíč chovaj. 37. Konšel, bera hala-	

fance od stran, má z rady vystaupiti. 38. Konšelnov žádny trestať nemá, než purgmistr v radě. 39. Purgmistr má sám popravu rozkázati na odsauzeného. 40. Purkmistr, ztratí-li pečet dá králi pokuty padesát kop grošnov. 41. Purgmistr má nalezen býti na rathauze neb doma. 42. Purgmistr bez vědomí obce nemá v nic města zavaditi. 43. Sandové zahájení mají držáni býti. 44. Purgmistr má býti do čtyř neděl. 45. Konšel, zmešká-li hódin, dá pokutu šest haléřnov, neb jak se svolí. 46. Do obce nemají choditi než sausedé usedli. 47. Co k měšťanství náleží. 48. Právo městské jak se dává. Toto právo dávanie konšel, který právo dává, má uměti. 49. Konšelů auředníky městské činiti mají.

Knihy městských práv Starého Města Pražského. Předmluva *císařská* . . . . .

29

Kapitola první (I). O žalobníku a obžalovaném ruobec . . . . .

32

1. Sanda obyčejnému pnoł dne náleží; ale když se zvláštní ukládá, tehdy den celý. 2. Obžalovaný bližší jest a mocnější brániti sebe, než-li puovod naň vésti. 3. Obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými. 4. Žalobník prvé má dověsti svau žalobu. 5. Žalobník s obžalovaným někdy se podávaji k jinému sandu. 6. Obžalovaný někdy nebývá povinen odpoviedati. 7. Přijal-li by věc ode dvou, a vrátil by jednomu, vinen jsí druhému. 8. Obžalovaný mlče vinen se dává. 9. Obžalovaný, když pokáže co pokázati měl, více není povinen. 10. Odpor, když hotov není, netratí pře. 11. Žalobník neb odporník pro neznámost nemá puzen býti od sandu. 12. Obžalovaný, slyše žalobu, kdyby odšel, tratí při. 13. Obžalovaný jsa práv, z žaloby muož puovoda viniti. 14. Žalobník cizí ku právu uručiti má. 15. Odpoviedati, chce-li hospodář, muož za ženu a čeled. 16. Hovado urazilo-li by koho, muož hospodář jim odlýti. 17. Hosti ve třech dnech má se spravedlnost státi. 18. Obžalovaný pro dluh po něčci smrti proti svědkuom, že jsau slyšeli, přísahan očisti se. 19. Obeslaný proti prosté žalobě prostě se očisti, a proti svědku svědky odvozuji. 20. Žahují-li dva, má slyšení, kto prvé ku právu přišel. 21. Odporník odložení hlavní pře, když puovoda obsřá, nepředěi. 22. Žaloba z rány prvé má slyšána býti nežli z dluhu. 23. Žaloba rychtářova neb konšela, když se úradn tkne, má prvé slyšána býti. 24. Odpověd z úkladu vraždy a z větěi rány má prvé býti. 25. Pro útok a zálohy první má slyšení, by posléz přišel. 26. Puovod, když nic nepokazuje, nic neobdržuje domněním. 27. Kdyby jeden druhého před sandem zhaněje k bitvě pobízeli, pokuta. 28. Puovod dlužníka jistce v každém právě muož viniti. 29. Obžalovaný při svú hlavní poruě s volí puovoda. 30. Odpoviedati služebník, dokud počtu neněmí, pán nemá. 31. Urození z městských grmtuov mají městské právo trpěti. 32. Obžalovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpoviedá. 33. Puovod a obeslaný mají šetřini býti, jaké jsú pověsti. 34. Dědicové z krádeže v statku nalezené po otci odpoviedajte.

» traua

35. Žalovatí nemá duchovní, leč mu správce jeho povolí. 36. Žaloba z vraždy otce vyš dětem, než ženě, náleží. 37. Rukojmí za vraždu podeč uručiti mají. 38. Žena neb dědicové zabitého, dlhý čas mlčíce, potom nežadujte. 39. Obžalovaný z vraždy, podává se sám k smlůvě skrze zástupce, v podezření jest viny. 40. Ze dvou vražedníků, kterého viní, ten buď práv. 41. Vinný, který obžalován by nebyl a dobrovolně se poznal, duchovně naprav. 42. Žena obeshaná pro čary, jak má práva býti. 43. Pro ulazení ženy bez řečníka sám odpovídaj. 44. Podací, náležité duchovenství, právo duchovní sud. 45. Žalovatí vyobcovaný sám nemuž. 46. Obžalovaný má vždycky odpovídati k žalobě žalobníka. 47. Žalobník muož proti obžalovanému výminku učiniti. 48. Obeshaný není povinen odpovídati k žalobě z domněn. 49. Bude-li pře rychtářova, vysésti z sandu má. 50. Obžalovaný také muož vysaditi rychtáře neb sandce v jich žalobách.

Kapitola druhá (II). O žalobách vuobec 51

1. Bezděky žádny nevíň, ani podruhé, z viny sauzeného. 2. Mordové noční neb denní kdy se ohlásiti mají. 3. Z cizoložstva cizí člověk nemá žalovati, než mauž l neb sandce. 4. O žalobě na sandce, který by nechtěl sauditi. 5. O žalobě zapsání. 6. Žaloba odsauzeného na smrt není zcela viery hodna. 7. Žaloba z ran úkladných má býti ve třech dnech. 8. Nepodezřelý, třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsuzen býti má. 9. Sedm svědkuov více mohau u práva, než obec.

Kapitola třetí (III). O řečnicích, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají 55

1. Řečníci, kteří pravdu hájí, ale ne kteří ji prodávají, jsů užiteční. 2. Řečník podezřelý neřečnuj. 3. Řečníka sandce nemá nutiti k řečnování. 4. Řečníka první obdrží. 5. Řečník kdykoli najatý, řečnovati má. 6. Řečníkem chudého má opatřiti sandce. 7. Strana když řečníka nemá, má se ji odložiti. 8. Řečník nemá se brániti nemocnému pro nárek mordu. 9. Řečníku, písari mzla pány se ulož. 10. Přátelé straně nemají se odpierati. 11. Řečníku nekolik muož strana mieti bez ujmy jiným. 12. Řečník zločinci nemá dán býti. 13. Žena, jakž koli opatrná, nemá řečnovati. 14. Zloповěstní a přestupníci nemají řečnovati. 15. K zpletené žalobě nejistého rozumu nemá se odpovídati.

Kapitola čtvrtá (IV). O odvolání k vyššímu právu 58

1. Proč jest odvolání. 2. Odvolání k jakému rozumu býti má učiněno. 3. Po odvolání nie nemá přidáno býti. 4. Čas odvolání. 5. O způsobu odvolání každému má vědomo býti. 6. Odvolávající, dopustil-li by se v tom čeho, trestán buď. 7. Odvolávající, kdyby po odvolání z předešlé viny sandce chtěli ho trestati, v tom se opět muž odvolati. 8. Bez příčiny žádny se neodvolávaj. 9. O odvolání bez psaní a o psaném. 10. Kdo pusti od odvolání. 11. Odvolání jistých zločincuov marné. 12. Odvolání nedopauští se v tom, čím se nemuž prodlíti, aneb co se vypovie z stalého práva obyčejného. 13. Který koli z stran se

odvolá, to odvolání i druhému k užítku množ býti. 14. Zjevně zpupnému nepřece se odvolání. 15. Pokuta odvolání 3 hřiven.

Kapitola pátá (V). O vodě a zbroji 62

1. Duom svoj každý opravuj, bez škody jiného. 2. Kto má právo k vodě, má i k stezce, ale ne k cestě. 3. Pokuta, kdo by přes záповěd [s] brání chodil. 4. Kupcuom počestným nemá brána býti. 5. Rychtář k brání právo má, která se nese pro úraz, a ne k té, která pro obranu.

Kapitola šestá (VI). O ubrmaních a jich právech 64

1. Kterým osobám má ubrmanství býti. 2. Ubrman volený, pro které příčiny má odvrazen býti. 3. Ubrmanuom když se pře poranění, již z moci rychtáře vychází. 4. K ubrmanuom muž, jsa živ, když svoli, žena i děti toho nezmění. 5. K ubrmanství svědkové nenáleží. 6. Ubrman první a známý jest znamenitější. 7. Ubrman odjinud množ býti.

Kapitola sedmá (VII). O stavuňcích vuobec 67

1. Stavůňkové času válek a odpovědi jsou neplatní. 2. Obstavovány býti nemají ztracené věci, u člověka dobře pověsti nalezené. 3. Nalezenau věc cizí nemnož žádný sobě osobiti. 4. Obstavěný, postavě saukupa, práve jest všeho. 5. Obstavující cizí i jeho svědkové mají pilně vážení a vypsávání býti. 6. Obstavenau věc sám třetí obdrží obstavující neb obstavěný. 7. V stavuňcích většího počtu svědkov šetření se má. 8. Obstavení pro přičení, že by puojčiti někdo přirekť, nemá býti. 9. Obstavě kradený kuon, množ své vziti, než na dobropověstného ne-sahati. 10. Přiznání neb odepření krom saudu omylné není spravedlnosti škodné. 11. Kdo pro koho škodu vezme jeho svévolnou příčinou, má zaplácena býti. 12. Obstaviti pro ztravu kněze i jiného na svém právě množ. 13. V stavuňku věci světské i kněz na světském odpovídaj. 14. Kdo za škody zprosta slibuje, má rozumieno býti pro minulý účinek. 15. Stavuje-li kdo, a prvé dlužníka na jeho právě o to, čeho mu popierá, neobviní, škody má platiti. 16. Jako jistec jistce množ na každém právě obstaviti, tak i statek. 17. Stavůňk množ býti pro nedopomožení práva. 18. Obstaviti se kuon nemá vzatý a prodaný pro clo, než hled toho, kdo projeť. 19. O stavování meče, pláště.

Kapitola osmá (VIII). O přičinách nestání ku právu 77

1. Nemoc, vězení, voda, potřeba obecní: výmluva z nepostavení. 2. Nestání příčina ve třech dnech má se oznámiti. 3. Vězení a povodeň ve třech dnech pokázati se nemnož.

Kapitola devátá (IX). O úročnicích a právu purgkrechtním 79

1. Pán pro úrok zadržatý množ základ bráti. 2. Úrokov plácení předchází dluhy. 3. V úrok kdyby se měštěním zavázal komu platiti z domu, nemá zápis býti. 4. Pro úrok základu bráti neb zvěsti se nemnož na jiný grunt, z kterého neplatí. 5. Pro plat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dlužní jeho úročniku. 6. Úrok městský množ splacen býti vždycky. 7. K grantu, z kterého se úrok platí, ty věci.

kteří k němu přisloužejí, mají s gruntem postúpeny býti. 8. Úročník k splacení sebe nemá nucen býti.

Kapitola desátá (X). *O obeslání a povolání ku právu.* 83

1. Vokání ku právu biřicem jest pod pře ztracením. 2. Tři obsílky mají předjiti odsauzení a zapsání. 3. Pokoj rychtářem kdo by přerušil, nemá obeslán býti třikrát.

Kapitola jedenáctá (XI). *O smlouvách a výminkách rukojmích ležení, přiřčení ztravy, škod placení.* 85

1. Kdo co puojčí na základ, co se nedostane po základu, muož vinití. 2. Slíbí-li dva nerozdílnou rukau, muož z nich jeden viněn býti. 3. Slíbil-li kdo koho z jiného sandu vyvaditi, nemá mu vydán býti. 4. V slibu společném díl zaplatě s oním, škodu platí. 5. Kdo slibuje společně za tři, dala své, na jednom zase dobědeš.

Kapitola dvanáctá (XII). *O puojčkách a nájmech vuobec* 88

1. Co jest puojčování. 2. Puojčený kuon bez záplaty, zhyne-li, má placen býti. 3. Cizí věc kdo ztratí vedlé své, nemá jí platiti. 4. Puojčení a svěření vždy má navráceno býti, a sám sobě nemá sražovati. 5. Rozkáže-li pán svému služebníku vrátiti kuon, a on by s ním ušel, pánova jest škoda. 6. Věc puojčená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. 7. Nájemník neb podruh, koupil-li by duom, proto činži zaplat.

Kapitola třináctá (XIII). *Seznání neb přiznání, která škodí a která nic* 93

1. Přiznání v sandu má více váženo býti než krom sandu, by i před přisežnými bylo. 2. Otec, nařkne-li syna z hněvu, to jemu není škodné.

Kapitola čtrnáctá (XIV). *O poručnicích a správcích statkuon a dětí.* 95

1. Poručníkuon kdyby sirotci neměli, páni statek i děti opatřte. 2. Přátele další s určením mají raději býti poručníci, nežli bližší bez určení. 3. Poručníkem nemá býti dluh mající na statku mrtvého. 4. Na poručníky nedbalé i ženy mají dopuštěny býti k žalobě. 5. Poručníci raději mají býti svěští nežli duchovní. 6. Poručník neb správce statku má počet činiti sirotkuom. 7. K poručenství bližší jsau přátelé otcovi než mateřini.

Kapitola patnáctá (XV). *O škodách vuobec.* 98

1. Škoda pro navrácení neslibená, neplatí se. 2. Obžalovaného poručník neodpovídá, trátí při. 3. Škody grantovní nebezpečné jsau i podruhuom. 4. Škody slíbené mají se platiti peněžitě toliko, a ne za příhody osoby. 5. Škody se platí některé, ač i nejsau slíbené. 6. Škoda stane-li se na vínu šrotěře neb formana v mocí, on zaplat. 7. Forman najma koně, učiní-li škodu, ten komu škoda jest, koně obdrží. 8. Škoda pánova jest, bude-li sud zlý a rozpučí se. 9. Škody mají placeny býti

vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti. 10. Škody naprav, kdo bezpravně koho do vazby vsadí.

Kapitola šestnáctá (XVI). *O dluziech a dluznicích vuobec* 195

1. Dluhy platiti může zadlužilý muž, puojma ženu bohatú. 2. Dlužník, má-li hotové, nemá základu klásti. 3. Dlužník věřiteli, odpołu se znaje a polovici popíraje, má přísici. 4. Dlužník, pravě, že dluh zaplatil, pokaž. 5. Dlužník má více věřeno býti, když praví, že na jiný dluh dal díel peněz. 6. Věřitel nemá před časem peněz od dlužníka bráti. 7. Věřitel a dlužník prvé před saudem učísti se mají. 8. Dluhové prvni prvé platiti se mají. 9. Dlužník, jednomu věřiteli svědče o dluhu prvnějším, jest v tom podezřelý. 10. Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží. 11. Z dědictví mnohým zavázaného má všem placeno a sražováno býti. 12. Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh vzrostl. 13. Věřitel platí-li co dluhuov, to mu dlužník nabražovati nemá. 14. Dluh mužem propitý žena není povinna platiti, chce-li. 15. Dluh za službu za čas minulý má placen býti. 16. O dluh svědkové hostinští mohou přijati býti. 17. Dluh královský a obecní jiným se dluhuom předkládají. 18. Dluh před věnem zajde-li, ten též předěiti má. 19. Dlužník, nemá-li čím platiti, má vydán býti věřiteli. 20. Před saudem dostatečno jest seznání, by osvědčení nebylo. 21. Dluh desátkový žádný nemuož osvoboditi.

Kapitola sedmnáctá (XVII). *O věcech k schování a k svěření daných vuobec* 114

1. Schované neb svěřené věci každý pílén buď tak jako své. 2. Schovati kdo by co dal, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jest vina. 3. Svěřenau věc kdo ztratí podlé své bezelsti, není povinen platiti. 4. Svěřenau věci kdo kupci, ztratí-li se, má ji platiti.

Kapitola osmnáctá (XVIII). *O věnném právu vuobec* 118

1. K věnu žena vždy právo má, dokudž děti nezplodí. 2. Věno matěři se umrtvuje, jakž dítě zplodí. 3. Věno se neumrtvuje, by pak máti dietě mrtlé porodila. 4. Věna zbavití muž ženy nemuože, nemaje s ní plodu. 5. Žena rozvedená pro nezbytí věna utratí. 6. Věno, totižto mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském. 7. Věno netoliko na zemských, ale i na movitých muož slíbeno býti. 8. Věno prvé ženy má njištěno býti, než muži. 9. Věno neb věci muže prvé mají v chudobe prodány býti, než-li věno ženy. 10. Věna muž aby nemohl utratiti v potřebě, nemá určen býti. 11. Žena, čím méně vění, tím méně vezme. 12. Věnný statek muož hned prodán býti pro potřebu. 13. Věno ženy dědičné z potřeby muož do času zastaveno býti. 14. Věno od dlužníkuov, leč žena svolí, nemuož hynďrováno býti. 15. Věno připadá na přátele a statek na dědice oddělené. 16. Věno své žena kšaftovati muoze. 17. Žena, nezplodí děti od toho muže, na věnu dosti měj. 18. Nevěstini svědkové a smlůvce mocnější jsů, než ženichovi. 19. Věno ženy, dané od prvního muže, obdržuje muž poslední před pastorky.

20. O zaplacení věna svekruše blíží jest pokazovati. 21. Věna placení má toliko samé ženě býti. 22. Věna k placení bývají dědici povinni. 23. Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění. 24. Věno nemá slibeno býti k oklamání věřitelův.

Kapitola devatenáctá (XIX). *O nových gruntuov vysazení a hradbách, štěpnicích* 128

1. Mezi děláním má býti při přítomnosti sauseda. 2. Staví-li kdo co po zápovědi, má zkaženo býti. 3. Prevět na prostrannu jak má dělán býti, a jak v anuce. 4. Co jest sausedu k nevoji zřetelně, nemá toho saused učiniti. 5. Stavení jak na vayš, tak na hlubokost býti množe. 6. Městiště k nárožnímu domu větší má býti. 7. Opovědi před škodau kdo neučiní, nemuž ze škod vinit. 8. Vokna na dvůr sauseda udělaná mohú zbražena býti.

Kapitola dvadecátá (XX). *O nápravách rozličného zavinění* 132

1. Pokuta ne hned po sandu má brána býti. 2. Funt v práviech šacuje se dvacet grošno. 3. Kto brání žalovati, pokutován buď. 4. Pokuty jak se v práviech děl. 5. Pokuta má se platiti z statku vlastního. 6. Pro řeči neslušné toliko před přísaznými rychtář pokutu má. 7. Pokuta nesluší, kdo seznává na kříži. 8. Pokuta není pro žerty. 9. Pokuty nedá, kdo měščno řezače ztepe z sucha. 10. Pokuty nedá, kdo se přísahau očistí. 11. Pokutau sandec nejsau povinni, že by se nesrovnali. 12. Pokuta, kdo duotklivé přísazného by dotekl, odprošení jest. 13. Mistr nemá učedníka bít do vylití krve, než toliko dvanácte ran. 14. Pokuta, kdo štrafuje sandce, 72 peněz. 15. Pokuta, kdo by se strojil koho bít, odprošení. 16. Náprava uraženému má předjiti pokutu rychtářovu, a smlůva státi. 17. Pokuta, když přísazní se dotýkají. 18. Pokuta najmenší vedlé práv jeden groš, totiž dvanácte haléřův. 19. Pokuta, kdoby přísazným mluvil, že žau, odprošení a deset funtuov. 20. Pokuta, kdoby v přísaze padl, jeden groš. 21. Kdyby smlůva byla, toliko aby rychtáři z pokuty vyšli. 22. Pokuta pro nespravedlivan míru neb váhu, první pět funtuov. 23. Každá váha má v své celosti býti. 24. Pokuta za krádež osení na poli: věrduňk. 25. Pokuty nemění se pro změnění rychtáře. 26. Pokuta, kdo na rozkázání rychtáře nepřijde, najprvé jeden groš. 27. Pokuta, kdo by přestúpil zápo věd rychtáře neb sandci. 28. Pokuta, kdo by nedovedl útoku na dnom. 29. Pokuta, kdo by přestúpil zápo věd rychtáře neb sandci. 30. Pokuta za znamenitější aul pět funtuov a škody. 31. Pokuta rychtáři za vraždu 30 hřiven. 32. Pokuta, kdo se sám chitě ochromí. 33. Žena prosúdiť nemuž muži svému než tři haléře. 34. Po ujiti z města kdoby zas přijat měl býti, daj jednu kopu grošno českých. 35. Pokuta zapsaného vyšlého pro rány, v městě lapeného: dvacetí funtuov. 36. Pokuta pro vytržení tesáku neb meče: puol třeticho věrduňku a šedesát grošno. 37. Pokuta, kdo by k bitvě s kuší běžal. 38. Pokuta, kdo by panský nález štrafoval, deset kop. 39. Pokuta falešného svědectví v přech leh-

čejších: sto grošův, v větších pak: jazyku protržení. 40. Hostinského umřelého statek den a rok chovati se má. 41. Pokuta nespravedlivého měření a vážení. 42. Kupci a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati, jak sami kupují. 43. Pokuta za úklad vraždy šedesáte grošů. 44. Hovado zabí-li druhé, pán jeho muož je splatiti. 45. Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti. 46. Pokuty, které tato se píši i které by páni ukládali, na tři díely se děliti mají.

Kapitola jedeumezeitmá (XXI). *O prodajích a kupování vuobec.* 147

1. Kto komu dá moc co prodati: když prodá, má to státi. 2. Kaupí-li kto co od cizieho nevěda, tu věc má vrátiti, ale užitku nič. 3. Prodavač to, což prodává, má závady osvoboditi. 4. Prodá-li žena neb služebník bez vědomie pána, nemá státi trh. 5. Kaupí-li kto kuon' ozhlřivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti. 6. Prodá-li kdo dědinu bez výměnky obilé, to obilé jest prodávajícího. 7. Prodaj utvrdí-li se božím peniezem, již škoda budúci bude kupujícího, a zvrže-li trh, neplatí kupující. 8. Při prodaji zamlčení škodlivé jest. 9. Hřebem co jest přibito, to příleži kupujícímu, leč bude výměnka. 10. Prodá-li služebník jinému než pán kázal, trh nemá státi. 11. Základové budau-li prodání s povolením rychtáře, prodaj jest mocný.

Kapitola dvamezeitma (XXII). *O purkrechtech a smluvách.* 151

1. Purkrechtství není ani nájem ani prodaj. 2. Purkrechtnika pán pro nepřacení muož vybyti, a on zas, když prodává, má pánu oznámiti. 3. Purkrecht od nájmu a prodaje děli se šesti obyčeji. 4. Purkrechtní právo jaké, a dokud, a jak se vysazuje.

Kapitola třímezeitmá (XXIII). *O svátečních dnech a rukojemství.* 153

1. Přísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození. 2. Rukojmě prázen bývá, by mlče někoho stavěl aneb on sebe sám. 3. V uručení pro vraždu není na penězích, než má seděti. 4. Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemství propustí se. 5. Jistce propustí-li se, i rukojmí jsau prosti. 6. Vypověděnec, nemá-li rukojmí, nemá držán býti. 7. O zproštění rukojmí. 8. Rukojmí poslední kdy vyvazují první. 9. Zeman, žaluje-li na městském právé, toho práva řád a právo trpěti má. 10. Právo zemské nemuož změnití práva městského, aniž jest co větší. 11. Dřuby dědicové netoliko mají platiti, ale i rukojemství. 12. Purkrechtník vavš nad dědictví nemá rukovati pánu. 13. Rukojmě muož viněn býti, by jistce někdo neměl. 14. Rukojmě co za jistce dá, z toho muož jej vinití. 15. Věřitel, při-li, by přidal roku dlužníku: rukojmě, nemoha toho pokázati, daj své.

Kapitola čtyrmezeitmá (XXIV). *O utíkání a utíkajícím.* 157

1. Utíkající ten slove, kdo před saudem uchází, a ne ten, kdo by doma nebyl.

Kapitola pětmezeitmá (XXV). *O krádeži a laupeži vuobec.* 158

1. Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale či jsů, mají se vrátiti. 2. Krádež jedna jest, když koho s skutkem lapí, druhá tajná, [když]

koho obviní. 3. Zlodějstva nápomocníci a přechovavači mají též zvěšení býti. 4. Věc zaplacená, bude-li ukradena, by u prodavače byla, škoda jest kupujícího. 5. Z krádeže jedné rozličných věcí má po jednau žalováno býti. 6. Z podezření bude-li kdo vzat pro krádež, tři dni má vidomě seděti neb provolán býti. 7. Krádež nalezti a s skutkem lapiti, jest rozdiel. 8. Ženy o krádež žádnému svědčiti nemohau, leč na zlopověstného. 9. Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu náprava učiniti. 10. Kradené věci mají vrácené býti, čímž sau byly. 11. Obžalovaný nepodezřelý bližší jest, své cti hájiti. 12. Služebník před rokem odešlý, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti. 13. Obžalovaný pro krádež, nemá-li uši aneb jiné znamení má-li, má pokázati, že není podezřelý. 14. Podezřelý pro první krádež muož v druhém nevinný býti. 15. S krádežem vzatý, s čím lapen, s tím k sandu veden buď. 16. Zloděj poprvé obžalovaný a malá krádež bude-li, má toliko pardus mieti. 17. Ukradli-li by komu cizí věc vedle jeho, a on s tím mlčal, potom ji plat. 18. Ztratí-li kdo co věryhodného, má zas vráceno a věreno býti. 19. Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti. 20. Bude-li kdo při laupeži, a odpíral-li by: nemuož mu věreno býti. 21. Pro krádež mladší desíti let, má od rodičuo neb poručíkua mrskán býti.

Kapitola šestmezeitná (XXVI). O ztracenie mečov a milostech ruobec..... 165

1. Meč ztracený placen má býti věrduňkem 2. Vražedník neb laupežník nemuož-li se vyvésti neb očistiti, hlavní pokutau trestán buď.

Kapitola sedmmezeitná (XXVII). O dědictví a jeho postupování i nápadech 167

1. Dědictví drží-li kdo rok a den bez nařčení, ten bezpečně drž. 2. [Při] odevzdání, na potvrzení a oznámení právo rychtáři má dáno býti. 3. Opilý večer prodá-li dědictví, není trh stálý. 4. Dědictví, jako duom etc., jinde nemá se postupovati, než před právem. 5. Na dědictví dluh ukázaný, před muohými držiteli má zpraven býti. 6. Vládnutie má počítáno býti ode dne odevzdání, a ne od nařčení. 7. Osvědčování k dědictví pro památné i doma i před saudem býti muož. 8. Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné. 9. Počátek vládnuti jest ode dne postaupení v sandu, a ne od prodaje. 10. Cesty starodávné, ulice, meze, hliniště, písky mají býti obecné. 11. Dědictví zastavené, nadlepsi-li se, jistiny nepřirazi. 12. Dědictví prodá-li jeden z věřitelnou, muož druhý v ten trh vkročiti. 13. Uvedení v dědictví ujetím hřebíku neb třísky dánim bývá. 14. Dědictví se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem. 15. Vládařství jest také skrz jiného, a samú volí. 16. Dědictví jako po bratřích, připadá na jiné i jich děti; tak i o sestrah. 17. Penízi za dědictví práva nečiní. 18. Dědictví připadá na ženy, když není pohlavie mužského. 19. Dělení náleží staršímu, a volení mladšímu. 20. Synové vlastní nápad mají ku všemu po otci. 21. Synové čtveři

jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirozen, neřádní.
 22. Panna obtížena 39 nedělí a žena 41 nejvíce nosí. 23. Dcera, by
 lotra pojala, má díl její poručený dán býti. 24. Dědicové, by osvědčení
 neučinili o statku a poplatky zadržali, mohou sáhnouti na dědictvie.
 25. Dědicové oblíbení neb volení o nápad mají mieti práta. 26. Dě-
 dictvie muož se dáti voleným dětem i je s přirozenými spojití. 27. Ze-
 mran-li muž a žena, děti nemajíc, statek jich spadá na otce té ženy.
 28. Dá-li matě synu víc, a dcera neodepře, její škoda. 29. Statek
 nekšaftovaný máti, dokudž vdovau, muož spravovati. 30. Kněz nedílný
 má k dílu spravedlnost. 31. Bratr otcuov bližší dědic než bratr matěrin.
 32. Dědicové najprv po otcí dluhy platiti mají. 33. Kaupení řádně
 skonané stále býti má. 34. Oddělený, chce-li mieti s jinými díl, přilož
 svú stranu. 35. Prodavač, zamčeli-li co spravedlivého, nemá toho požití.
 36. Dvoje dědictví: domovní a zahradní.

Kapitola osmmezečníá (XXVIII). *O vraždě vuobec a rukojmích.* 184

1. Padesáte funtů váží 30 hřiven. 2. Obžalovaný z vraždy hodnější jest
 se vyměřiti, než přemožen býti. 3. Žaluje-li se bez znamení vraždy,
 proto prost nebude. 4. Přisahači pro vraždu navrácení práva nemají
5. Kto počíná svádu, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn,
 jako by se mu moc stala. 6. Obžalovaný pro vraždu, uteče-li strachem
 od saudu, muož zase státi. 7. Žena, žádá-li saudu pro vraždu, a děti
 by odpieraly: ženě má se k žádosti státi. 8. Seděl-li by pro domněni
 vraždy kdo šest nedělí: nebude-li žalobník, má propuštěn býti. 9. Kdo
 káže nraziti, a on by jej zabil: vinen jest mordem. 10. Pro vraždu pokora
 činěna býti má ženě i dětem. 11. Zabi-li kdo koho z příhody a nechtě,
 nemá hrdla ztratiti. 12. Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li
 mu strany, rychtář řád při něm zachovaj. 13. Kněz, nestojí-li o právo
 pro vraždu, vnukové státi mohou. 14. Přisahající, i kdo přísahu přijímá,
 zavazují se rovně. 15. Zabi-li host koho a uteče, věci, které má, nemají
 cizí brány býti. 16. Z vraždy pochybná žaloba nečiní pokuty ani viuy.
17. Podezřelí v velikých vinách mohou obvinění býti, aby se očistili.
18. Obžalovaný pro vraždu, by meč měl a by utíkal, muož se očistiti.
19. Zapsaný pro vraždu nemá přechovávan býti.

Kapitola devětmezečníá (XXIX). *O pohrůžce žhářství i o skutku* 193

1. Listy obžalovaný z žhářství očistiti se má. 2. Žhář, zjevně broze a
 skutečně zapále, má spálen býti. 3. Při volní, kdo by koho zsekal,
 má stat býti, aneb ruka jemu utata. 4. Pohrůžky, kdo nedá provolati
 dáti, odpovídaj v saudu. 5. Za minulé zapálení muož rukojmě býti,
 ale za budící nic. 6. Ohněm škody ueněné, když vyjde z něštěsti
 a ne z nedbálnivosti, nemají napravovány býti. 7. Zapálí-li žena neb
 čeled, hospodář, nejša doma, škod neplatí. 8. Žhář muož všudy jat
 býti, bez opovědi rychtáře. 9. Žaluje-li se na žháře bez znamení
 neb listu, proto nemá pokuty trpěti žalobník. 10. Z žhářství obža-

lovaný, vyvede-li se jednomu, prázden bude všech. 11. Žhář, vyvede-li se sedlákům z zapálení, pán bo nemuž viniti.

Kapitola třidecátá (XXX). *O připovědech a záporovědech neb obstarení.* 197

1. V připovědi prvost neb potomnost právo činí. 2. Hospodář před připovědníky předčí. 3. Obstaviti žádný jiného nemá bez vědomí rychtáře. 4. Obstaveny peníze za vraždu nemohú býti. 5. Statek kdo či drží místo mrtvého dlužníka, muož viněn býti. 6. O připovědi k krádeži.

Kapitola třidecátá první (XXXI). *O útoku na duom a kvaľtu a rýboji.* 199

1. Kvaľt na duom kdo učiní, by neranil, má co vražedník trestán býti. 2. Kvaľt nenie, jede-li kdo pro svú ženu do cizího domu. 3. Kvaľt, stane-li se na jednom právě, a na druhém mord, obojí sudte. 4. Kvaľt neb útok, stane-li se od mnohých, má na všechny žaloba býti. 5. Honí-li jeden druhého, a on uteče do domu nětého, a zabil by jej: nenie útočnikem. 6. Útok na duom neb kvaľt, muož i dalšími sausedy pokázán býti.

Kapitola třidecátá druhá (XXXII). *O rychtáři a sandci i jeho povahách a úřadu* 203

1. Rychtář a též sandec má býti dobropověstný, věrný, rozumný, zdravý, ctnostný, spravedlivý etc. 2. Rychtář neb sandec volný býti má, moci nečiniti, lakomství nehleděti. 3. Rychtář vážně se mítí, a k konšelům slušně se chovati má. 4. Rychtář i purgmistr v sandech na Boha pamatovati mají. 5. Rychtář má panské nalezky k skutku přivozovati. 6. Rychtář k brání moci nemá, která by se někdo bránil proti moci. 7. Přisežní mají jméno od přísahy věrné a spravedlivé. 8. Sandec nemá souditi, když právo jest, vedlé svého zdání, než vedlé práva. 9. Rychtáři ujde-li vězeň, a prvé neopoví se, že vazba jest zlá: dá pokuty 30 kop a přísahu něini. 10. Rychtář má stranám hotov býti, časem stání neprotahovati, zločincem nefolkovati. 11. Rychtář přisadí-li koho k sobě v sand, jeho náklad býti má. 12. Pán nepočestně v sandu člověku mluvě, zbavuje se pokut. 13. Strany nejsau-li hotovy, muož sám sandec čas položiti k stání do dvou nedělí. 14. Rychtář po srovnání auřadu pokutu svú na věcech jeho muož poraziti. 15. Konšelé nemají sobě obtěžovati pro odvolání, a též kdyby pro podezření byli z lavie vypovědění. 16. Rychtář za pokuty muož na základech sobě vyřázení. 17. Rychtář předešlý které pokuty nedobude, ty na potomního připadají. 18. Ortel z kvapnosti štrafující, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelu; pakli z pychu to činí, tehdy dá deset kop pokuty. 19. Kdo do vazby z rozkázání nechtěl by jíti, má moci vzat býti a pokuty pět šilinků dáti. 20. Žaloban jednan což muož obsaženo býti, kdo by na dvě dělil, nemá mu slyšení dáno býti. 21. Crukování jedno jest před sand, a druhé k dosti-něnění. 22. Svědkuv kdo by více jmenoval a méně pokázal, pře neztratí, než pokutu dá. 23. V sandu

osob přijímání žádné býti nemá. 24. Pán ustoje právo na poddaném, neobdrží gruntno, než toliko prodaj. 25. Řád saudu nezachovává se, když jest účinek zjevný. Jedna pře nemá býti rozdělena.

Kapitola třideátá třetí (XXXIII). O konšelích a jich auřadu a pracch..... 218

1. Noví konšelé jak se mají spraviti i město řediti. 2. Konšelé mohou v svátek rok odložit. 3. Přisežný obviněný, jsa očištěn, jinému z též viny svědčiti maož. 4. Přisežní o dluhy majíce přísahati, na kříži nepřisahají. 5. Starší neb jiní přisežní, pohrdajíce volením od nových konšeliov, v pokutu padnou. Konšel, jsa tážán, kdy má vyznání činiti.

Kapitola třideátá čtvrtá (XXXIV). O židech a základích..... 222

1. Žid v svém židovstvu zachováť maož v saudu za dobrého projeti. 2. Žid nařkne-li křesťana před židy, mají býti židé i křesťané svědkové. 3. Žid maje za sobú základ, dluh přísahú obdrží. 4. Žid, s židem maje činiti, sudte se před židy, nejsou-li v podezření. 5. Židovská přísaha má býti na knihách Mojžíšových, na přikázání: „Nevezmeš jména Božího nadarmo“

Kapitola třideátá pátá (XXXV). O přísahách vuobec 225

1. Přisahati maož člověk sám neb skrze řečníka. 2. V přísaze nemá změniti liter. 3. V přísaze jsa od mnohých vinu, ne všechny má jmenovati. 4. Přisahu obmešká-li pro bezelstnú přičinu, pře netratí. 5. Přisahaje šepavý, neb breptavý neb zajickavý, by pochybil, neškodí. 6. Ruce obě jsau příjemné ku přísaze. 7. Přisahati maož na svém právě člověk duchovní neb zemanský. 8. Narčený zprosta pro vraždu dávní, přísahan prostan se očistí. 9. Přísaha má býti dvěma prsty. 10. Přisahati má zvyklu řeči svou, kdo jiné nemí. 11. Přisahaje z nepaměti pěti prsty, není škodné. 12. Přísaha má učena býti před přisežnými a stranou. 13. Konšel žádný nemá dávati žádného návěští proti své přísaze. 14. Přisahaje pro případnú žalobu, v při nepadá. 15. Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista. 16. Přisahající z saudu s volí rychtáře, na kříži dvěma prsty řádně přísahá.

Kapitola třideátá šestá (XXXVI). O přisežných svědomí..... 231

1. Přisežní sami sobě svědčiti nemají. 2. Přisežný, svědčí-li jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře. 3. Konšel též má sauzen býti jako jiný. 4. Přisežný, jsa v nemoci, čeho jest svědom, maož jinému přisežnému oznámiti. 5. Přisežného seznání v žalobě ranění, před jinými předčí. 6. Konšelé z svého saudu nemají svědčiti jinam k žalování z vin. 7. Konšel obesaný, nepřijde-li, což koli jiný zřídí, i on držeti má.

Kapitola třideátá sedmá (XXXVII). O listech poselacích 235

1. Listové nemají dávání býti, které by byly městu k lehkosti a ke škodě. 2. Listové mohou odepření býti od toho, či pečetí se má pečeti. 3. Psanec v jednom saudu všudy za psance odsauzen býti má.

Kapitola třideátá osmá (XXXVIII). O hře kosteční 237

1. Prohraný dluh nemá dopomáhan býti právem. 2. O hře kosteční.

Kapitola třidecátá devátá (XXXIX). <i>O světle do domu a pokojuv okenném.</i>	238
1. Světla propoučcování mají býti obapočně odměnná.	
Kapitola čtyřidecátá (XL). <i>O ženách a pannách ruobec.</i>	239
1. Muž má vuoli za ženu odpoviedati v sandu.	
Kapitola čtyřidecátá první (XLI). <i>O násilí panen a paní.</i>	241
1. Násilník, řádně přemožený, má stat býti. 2. Ženu kdo by druhému ulandil, jsa právem přemožen, má na kuol strčen býti. 3. Žena, hledaje muže, za šest neděl vražedníka dietěte svého muož sama viniti. 4. Žena, před vdaním vdlužeci se, má odpoviedati, by muož doma nebylo. 5. Svědkové ženy v přísaze padají. 6. Ženy majicec svojoj díl, bude-li muž marnotratný, samy své spravujte. 7. Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti. 8. Vdovy nekšaftující právo muž, kteréžboj pojme, obdrží před dětmi. 9. Žena těhotná nemá býti na smrt vydána. 10. Žena nemuož kšaftovati ani o svých věcech gruntovních. 11. Ulandí-li let nemajice pannu kdo s násilím z domu, má stat býti. 12. Ulandí-li žena let nemajiceho, díel svojoj ztrati a města prázna buď. 13. Panny, nechť-li jich poručníci vdáti, má se to na pány neb faráře vzněsti.	
Kapitola čtyřidecátá druhá (XLII). <i>O ustanovení a svolení městské, kteréž každé město držeti dobrovolně muož, neb o jiné se svoliti.</i>	248
1. Ulandí-li který pacholek neužitečný komu deceru, má města prázden býti. 2. K manželství jako i k vieře a jiným svatostem žádný nemá nutiti.	
Kapitola čtyřidecátá třetí (XLIII). <i>O mordích a pro to trestání a pokutách.</i>	250
1. Mordér jest, kdo zabije, běře; vražedník kto v svadě zabí. 2. Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpráví, obžalovaný debropověstný čist bude.	
Kapitola čtyřidecátá čtvrtá (XLIV). <i>O závazcích a přiřčení.</i>	252
1. Zavázaní, které nemá dne nloženého, dnešek jemu slůží.	
Kapitola čtyřidecátá pátá (XLV). <i>O zprávách úředníkův.</i>	253
1. Přísežníkuom nepotřebie žalovati, než toliko zprávu činiti mají.	
Kapitola čtyřidecátá šestá (XLVI). <i>O pastuchu a jeho péči.</i>	253
1. Hovada mají do stáda hnána býti, krom mlznie a skotu.	
Kapitola čtyřidecátá sedmá (XLVII). <i>O pokoji stranám od saudec uloženým.</i>	255
1. Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kdo by nepozdravil neb piti nepodať. 2. Pokoj zapověděný kdo zruší a uteče, zapsán buď za vinného. 3. Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má. 4. Pokoj slovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtův pokuty. 5. Očista pro vyrušení pokoje — sám třetie. 6. Kdo koho zseká v trlu ranami, ruky zbaven buď.	
Kapitola čtyřidecátá osmá (XLVIII). <i>O pomstách pro zavinění.</i>	258
1. Lidé zavinují z úmysla, z kvapnosti, z příhody. 2. Pomsta a vina otcova	

nevztahuje se na dědice. 3. Žena, nkáže-li na muže cizoložství, soddomství, hrdla svého nebezpečenství: má s ním rozvedena býti. 4. Z úmysla kdo na koho stojí, a útok učiní: má smýkán býti. 5. Mrskaný a od práva zjevně trestaný nemá do města choditi.

Kapitola čtyřideátá devátá (XLIX). O základích a zástavách rúbec 261

1. Věřitel, maje základ, dlužníka k zaplacení nepřipraví. 2. Maytnému věc za cto složená tajně jest v základě. 3. Základ kdo vyplacne, a on peněz bráti nechce, sám vinen. 4. Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají. 5. Základem kdo vládne, lépe obdržuje jej přísahá. 6. Host slove cizozemce neb z jiného panství. 7. Kdo prvé zavázání základu pokáže, prvé peníze bere. 8. V základu kostelní věci nemají brány býti. 9. Základ před prodáním má třikrát ohlášen býti. 10. Základ pod škodami, berau-li se z něho užitek, nemá bráti za škody. 11. V základě množ se vzíti od dlužníka, což koli má movitého. 12. Žaloba z základu zápisy a listy předěi žalobě osobní. 13. Z základu užitkuov postilme-li věřitel dluh svojo, má pustiti od zástavy.

Kapitola padesátá (L). O hanfeštích a listech na dědictvie a dluhy. 266

1. Pečetí bez psaní n listno nie neváží. 2. Majestátnom roznm dávati, mimo literní, jest nebezpečno. 3. Listovní svědomie pevnější nežli austní. 4. Z práva obecného podobenství k duvodu množ se bráti, ale z majestátnov nie. 5. Listu strauháni na místě znamenitém jest ke škodě. 6. Dluhové synovi otcí nebývají ke škodě. 7. List starý na žádost věřitele přisežní mají dopustiti obnoviti. 8. List psaný, svědče na osobní i na dědictvie, není ke škodě. 9. Listu neškodí písarské pochybení, jako kdyby opak početil. 10. List na osobu není stálý, ale na grunty jest stálejší. 11. List a obdarování potracuje se z těchto příčin. 12. List maje diern přirození, není škodný. 13. Svědkové k listu mají prošení býti. 14. V listu stráuhání v místech potřebných jest škodné. 15. O škodném opravování hanfeštu.

Kapitola padesátá první (LI). O řečnících a poručnicích 272

1. Odpoviedati množ každý sám neb skrze jiného. 2. Poručník cizi má mieti list mocný ku právu.

Kapitola padesátá druhá (LII). O sľibích ruobce 273

1. Sľib nesľušný a nemožný má změněn býti.

Kapitola padesátá třetí (LIII). O sľibích osobních mezi stranami 274

1. Sľibové, mezi jinými učiněni, jiným škoditi nemohú.

Kapitola padesátá čtvrtá (LIV). O sľibích, o vyrazení a osrobození 274

1. Kdo co sľibi, ten je dlužen. 2. Sľib dobrovolný v čem koli má naplněn býti. 3. Sľibu neplní let nedošlý. 4. Kdo by v naději přiríekal hosti, za škody do času jistého povinen bude.

Kapitola padesátá pátá (LV). *O zapsání vin a psanech ruobec.* 276

1. Má-li kdo při ztratiti, třikrát obeslán býti má. 2. Posledního obeslání zmešká-li, dokud sandec sedí, zapsán buď. 3. Zapsaným v počestných přech spůsob práva nechájí se. 4. Vražedník, njde-li z jiného práva, množ vinin býti i zapsán na jiném právě. 5. Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje. 6. Psance kdo přechovává, kterému na brdlo nejde, dá pět funto. 7. Psance, oě koli bude zapsán, již vinen jest.

Kapitola padesátá šestá (LVI). *O žalobách ruobec* 279

1. Žalobník množ žaloby odvolati, krom té, která činí před právem. 2. Obžalovaný v každé při má vnoii, po jednom artiklii odpoviedati. 3. Očista jest jednostajna i proti přiseznému. 4. Obžalovaný, na tři žaloby odpieraje, množ pojednan odpoviedati.

Kapitola padesátá sedmá (LVII). *O odcěnie neb odpustěnie a zavázanie ruobec* 281

1. Žalobník vinnému množ odpustiti, ale pro to na právo zněsti. 2. Zavázati žádný se nemuže ke škodě obci. 3. Odřečníti se svědkuov nemuž.

Kapitola padesátá osmá (LVIII). *O registřích* 283

1. Registry úročními plat nemuž doveden býti.

Kapitola padesátá devátá (LIX). *O náležích a ortelích ruobec* .. 283

1. Obyčej zlý má postúpiti právu.

Kapitola šedesátá (LX). *O ortelích, jak a kterým řádem mají vypoviedání býti* 284

1. Ortele z podstaty nenie, všechny příčiny v něm položiti. 2. Ortel, žádají-li strany, má nprímně oznámen býti vyššímu právu. 3. Ortel konšelé mají tajně spisovati.

Kapitola šedesátá první (LXI). *O služebnostech obapolních městských* 285

1. Služebnosti městské jsau při propnojeování světla, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti. 2. Služebnost stavějící množ změniti.

Kapitola šedesátá druhá (LXII). *O násilí a moci vzeti panen a žen* 289

1. Panna, puojde-li k násilníku před právem dobrovolně, z pokuty vyjde.

Kapitola šedesátá třetí (LXIII). *O nápadích bez kšaftu sešlého.* 290

1. Statek vydělaný připadá na bratří, a ne na otce, leč jest chudý. 2. Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny s jiným mužem splozené.

Kapitola šedesátá čtvrtá (LXIV). *O řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích* 291

1. Co jest stupeň příbuznosti po krvi. 2. Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržnje třetie díel. 3. Řeholy neb zprávy o nápadu dědicuov krevních vlastních sstupujících dohov. 4. Řeholy o nápadu přátel krevních a přirozených po otcí a mateři, jenž slovan cognati, agnati. 5. Řeholy o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovan affines. 6. Summa všech řehol svrchupsaných o nápadu přátelském. 7. Stupňov a stromuov uměnie přátelství krevního, dědičného, přirozeného

a příbuzného jest potřebné pro nápady a svědectvie. 8. Régule, totižto feholý k porozumění stromu přátelství krevního, vlastního, dědičného a přirozeného. 9. Stupňův jaký jest počet a rozdí. 10. Stupeň co vyznamenává a od čeho slove. 11. Kmen co slove a co znamená. 12. Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti. 13. Počtové červení a černí na stromu co znamenají. 14. Přitele na stromu malovaném jak máš hledati. 15. Manželé nemohau býti sstupujících a vstupujících do sedmi stupňův. 16. Pobočních stupňův pořádání vedle Práva duchovního i městského. 17. Řehola o pobočních stupních v liný neb v řadu rovném. 18. Řehola o pobočních stupních v liný neb v řadu nerovném. 19. Manželstvo mezi kterými množ býti, a mezi kterými nic. 20. Příčina a rozum, proč se tak rozdělují stupňové i počtové. 21. O stromu přátel příbuzných po manželství přibylých. 22. Řehola ku poznání příbuzného přátelství. 23. Řehola druhá ku poznání stromův příbuznosti. 24. Otázka, proč jsau zápovědi, aby přátelé přátel nepojíemali, než z cizího rodu. 25. Synové volení jak mají přijímání býti, a jak úpád mohau mieti. 26. O stromu duchovní příbuznosti. 27. Duchovní příbuzenství bývá toliko z křtu a z birmování.

Kapitola šedesátá pátá (LXV.). *O cłu a jarmarečném placení. . .* 311

1. Cła neplatí z toho, co na jarmark kdo přiveze. Pakli toho neprodává a jinam převozuje, z toho má dáti. 2. Cło kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti. 3. Cła neplatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města.

Kapitola šedesátá šestá (LXVI). *O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají. . . . .* 312

1. Kšaftování slove od seznání své mysli. 2. Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošlí, nesmyslní, prehliví, marnotratní, hluší, němí. 3. Kšaft množ zrušen býti těmito příčinami. 4. Kšaftování o cizí věci množ býti zastavené k vyplacení. 5. Bez kšaftu umierá, kdo zřízení žádného vedle práva nečiní. 6. Žena po muži vdada se, bližší jest užievati díluov sirotčích, než poručníci. 7. Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazení býti. 8. Počtové umrlého, nalezení mezi jeho věcmi, nejsau duvodní. 9. Poručí-li kdo jednu věc ze dvů, tu dědic dá, kterau chce. 10. Poručí-li kto jinému svého statku řízenie, ten neumierá bez kšaftu. 11. Poručníka neb dědice dědic jiný množ obe-slati, aby kšaftu na záduší dosti činil. 12. Kšaftu kdo neodepře, slyše jej, ten, když se ztvrdí, nemož ho naříkati. 13. Kšaft poslední má ostatek svědomím stálejším a hodnějším. 14. Kšaft sepsaný a oznámený, kde by se měl naléztí, má moc mieti. 15. Poručníci najprv dluhy platiti mají, a potom hned k záduší. 16. Oznámí-li kdo před lidmi vuoli svau o statku svém a potom toho nezmění, to má za kšaft státi. 17. Poručníci bez rozkazu a odporu konšel statek opatrovati mohau. 18. Díly deer muži jich mohau spravovati, ač nejsau mrhači. 19. Kšaf-

tovní svědek umře-li jeden, druhý s přísahou vysvědčovati kšaft. 20. Dání nemuž odvoláno býti, ale kšaftování muož. 21. Kšaftuje-li kdo co za zdravého rozumu, potom mína se smyslem, nemuž proměnití. 22. Kšaftovati každý má, dokud rozumu užívá. 23. Kšaft se smrtí kšaftujícího utvrzuje. 24. Otec muož kšaftovati o svém, jak se mu líbí. 25. Kněží svědkové mohou býti o věci k záduší odkázané. 26. V kšaftích vuole kšaftujícího má najvíce šetřina a vyplněna býti.

Kapitola šedesátá sedmá (LXVII). Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati...... 326

1. Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jinač kšaft ukazuje. (2.) O těch, jenž bez kšaftu zemrau. (3.) Kdož bez kšaftu umierají. (4.) O kšaftu manželky. (5.) Každý člověk své věci muož poručiti, komuž chce.

Kapitola šedesátá osmá (LXVIII). O svědčích a jich povahách vuobec..... 328

1. Svědomie tato z práva nemohau přijata býti. Nejprv ženské. 2. Svědkové se vedau někdy před odpovídáním sůpeře. 3. Svědkové neznámí a podezřelí mají přísici zvláště, že nejsau najati. 4. K svědkuom nemocným má vyslan býti písař s přísěznými. 5. Svědkové odvřeni býti mají, na kteréhož se uvede příčina, pro kterou nemuž býti svědkem. 6. Svědky kto zamítá, sám jich také vésti nemá. 7. Svědky kdo by přimutkał k přísaze, aby druhé straně nesvědčili, neb někdo neradil: nemá prospěšno býti. 8. Svědkem nemuž býti, na koho nárek jest ukázán. 9. Bratr za bratra v těžké při svědčiti nemuže. 10. Svědkem celým býti nemuž, kdo dvakrát z zlodějství jest obviněný. 11. Dobropověstný bližší jest a mocnější svau čest hájiti než přemožen býti. 12. Přisežní o tom, co slyší od přísěžného v přech, smlouvách, mohou svědčiti. 13. Svědomie nejisté ani žalobníku, ani sůpeři nenie škodné. 14. Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muož, aby doložil, co by zapomenuł, bez škody. 15. Zavieže-li se kdo přísěžnými dovoditi, a nejmenuje: tehdy dosti jest, by jedním přísěžným ukázał. 16. Svědkové jsau-li rovní, mocnější jsau sůpeřovi. 17. Práva kde se nedostává, saudec na své svědomie sudte. 18. Přísaha jest konec všech při a saudouv. 19. Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci dva najměu býti mají. 20. Smlauvce, ubrmané, kšaftovníci nemají přísahati. 21. Svědkové mají jmenováni býti v při peněžité, ale ne v hlavní. 22. Straně k jmenování svědkuov má potaz se přiti. 23. Svědek umře-li, straně se protáh má přiti pro jiného. 24. Strana někdy podvoluje se dobrovolně v něco; když toho neučiní, při tratí. 25. Svědkové, v tovaryství spiknutí na někoho, nemohau svědčiti. 26. Řečník v při, která vede, svědčiti nemuž. 27. Biřic v něčem muož svědčiti, ale kat nemuž nikdaž. 28. Svědkové zmateční a nejistí nejsau dostateční. 29. Svědectví skutku předkládá se svědkuom slov. 30. Strany když se na jednostajně svědky volají, jimi rozsúzeni býti mají. Otec nemuž svědčiti synu

svému. O podezření svědků. O svědectví zetino proti švekrůši. 31. Strana vymění-li sobě, „bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví,“ má toho užiti. 32. Svědkové k žádosti straně mají na oko postaveni býti. 33. Svědkové když se vedou, již ne osoby nařekati se majie, ale slovuom odpor množ býti. 34. Strana zamítá-li svědky, má zavázati se, že ze zlosti toho učiní. 35. Pokáže-li se na svědka nářek, svědčení nemá. 36. Svědek nedoloží-li: „toho jsem svědom,“ není škodné. 37. Svědomie o meze a vládařství, čím starší, tím jest hodnověrnější. 38. Obžalovaný, odvésti chce-li o místu a času, má toho užiti. 39. Svědkové nemohau-li kdy beze lsti státi, má se prodlíti. 40. Svědkem každý má býti, kdož se nezamítá. 41. Svědky sankčníky nemuoz žádný vésti v trhových věcech. 42. Očista pro blázení jest sama sedmého. 43. Svědkové jednostajní mohou býti o skutku a příčinách toho. 44. Svědkové podezřelí jsú tito dole psaní vedlé Práv, avšak opatrně odmítání buďte. 45. Svědkův větší počet ne vždy se přijímá. 46. Svědkové soupeřovi o záplatě dluhu listovního přednější jsau a mocnější. 47. Svědkové dva k jistě san dosti ku právu. 48. Svědkové, jsau-li s obú stran pochybní, mají případnosti převáženy býti. 49. Svědomie obecní množ býti přijato v neslušnostech a svádách. 50. K svědomie nemá býti pñstěn pro příčinu vlastního jména. Leheí lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční.

Kapitola šedesátá devátá (LXIX). O mučení a trápení vuobec... 353

1. Právo, kdo sobě sám činí a bolestmi vyzvazuje, by se mu pozna, pokutován býti má.

Kapitola sedmdesátá (LXX). O raněných a ranách vuobec..... 356

1. Raněný, na koho, moha, sám nežaluje, na toho přátelé žalovati nemohau. 2. Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude soupeř odpovídati. 3. Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži. 4. Obžalovaný z ran množ se očistiti jedním přísězným. 5. Obžalovaný pro ránu šrámovitú očistiti se má. 6. Raněný bude-li vidín choditi a potom umře, má odpovídati toliko z ran, a ne z vraždy. 7. Raní-li kdo v kostele neb na křehově, trestán buď. 8. Obžalovaný pro pomoc neb radu ve třech dnech má obžalován býti. 9. Každý na svém právě má vinín býti. 10. Raní-li kdo koho po slibn, moci se bráně, není vinen. 11. Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné. 12. O domnění a potazích znamenitých, z nichžto někdy soudové bývají.

Kapitola sedmdesátá první (LXXI). O lichvách vuobec..... 367

1. O lichvu nebude-li smlauvy dokonalé, vays nemá zrůsti nad jistinu. O lichevnících a lichvě.

Kapitola sedmdesátá druhá (LXXII). Židu platí-li křeslan, na jistě-li čili na lichvě má sraženo býti 370

1. Platí-li křeslan židu a o to saudi se, má na jistě poraziti se. 2. Židovský řád ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný. O volení provinilemu pokuty ze tří věcí

Strana

jemu podaných. O při, která zajde před soud městský. O nápadu zboží. Muož-li obžalovaný z trojí neb z šestery viny jednu odpovědi odbyti. Kdož nepostaví svědka k zavítému roku, potom jeho stavěti nemuž. O šenku za městskou zdi. O falešných penězích. O prošení prodlení a potazu. O falešných klíčích. Kdož přechovává zločince. O řemeslnících a přijetí do cechu. Práva saukníkův a jiných řemeslníkův vydaná léta tisícího třístého čtyřicátého devátého. O kupování a prodávání vlny. Práva rybářská. O měrách obilných a o strychu. Sladovnická práva. O měrách. Práva pivovarníkův. Obilí v snopích nemá býti do města vzeno. 4. Ustanovení a řád žakovstva svěceného, Klimentem papežem šestým vydaná léta tisícího třístého padesátého pátého, kterážto k městskému řádu jsou potřebná.

<i>Počíná se registrum Práv Městských</i> rozdělané po kapitolách, artikulích a rozdielích.....	384
<i>Přidavky a vysvětlivky</i>	457
Přísloví latínsko-česká.....	459
Přísloví pouze česká.....	469
Vysvětlivky k textu.....	480

Opravy:

- Str.* 23. Purkmistr má sám *popravu* rozkázati na odsauzeného.
Str. 61. Pokuta odvolání 3 bříven.
Str. 88. řád. 2. *Jimžto* úsudkem.
Str. 92. řád. poslední (*L. S.* 139).
Str. 178. řád. 9 (*L. S.* 347).
Str. 185. Žaluje-li se bez znamení vraždy, proto prost nebude.
Str. 209. řád. 6 (*L. S.* 408).
Str. 223. řád. 24: chtě přemoci žida křestany, také má atd.
Str. 245. řád. 6 (*L. S.* 503).
Str. 257. řád. 8. Citací: *L. S.* 533, c, vymaž.
Str. 289. Kap. LXII. art. I.
Str. 299. řád. 18 (XXXV. qu. III.), že někdy atd.
Str. 303. řád. 16 (XXX. qu. X.).
Str. 357. řád. 19 praví; pakli žalobník atd.
Str. 364. řád. 15. Při tom znamenaj — nový počátek.
-

M. BRIKČÍHO Z LICKA

PRÁVA MĚSTSKÁ.

DLE TEXTU Z R. 1536

UPRAVILI

JOSEF A HERMENEGILD JIREČEK.

Nákladem „Právnické Jednoty v Praze“ vydány jsou:

Justiniana císaře

Ustanovenie a naučenie

neb

Prvniech počátkuov práv městských

knihy čtvery

(D. Justiniani Institutionum libri quatuor)

Text latinský a staročeský (vydáním Dra. H. Jirečka.)

1867. (65 kr.)

—

Kniha Rožmberská.

Kritické vydání

opatřené poznámkami a glosářem.

jež učinil

Vincenc Brandl.

1872. (1 zl.)

—

Pravidla, přísloví a povědění

vztahující se

k správě veřejné i obecní i k právu občanskému a trestnímu,

kteréž sebral a spořádal

Antonín Rybička.

1872. (1 zl. 50 kr.)

—

Žaloby z obohacení

vedle

rakouského práva občanského

se zvláštním zřetelem

k právu obecnému, k zákonům i nástinům moderním.

Sepsal

JUDr. Antonín Pavlíček.

Spis cenou Právnické Jednoty počtený.

1873. (2 zl.)